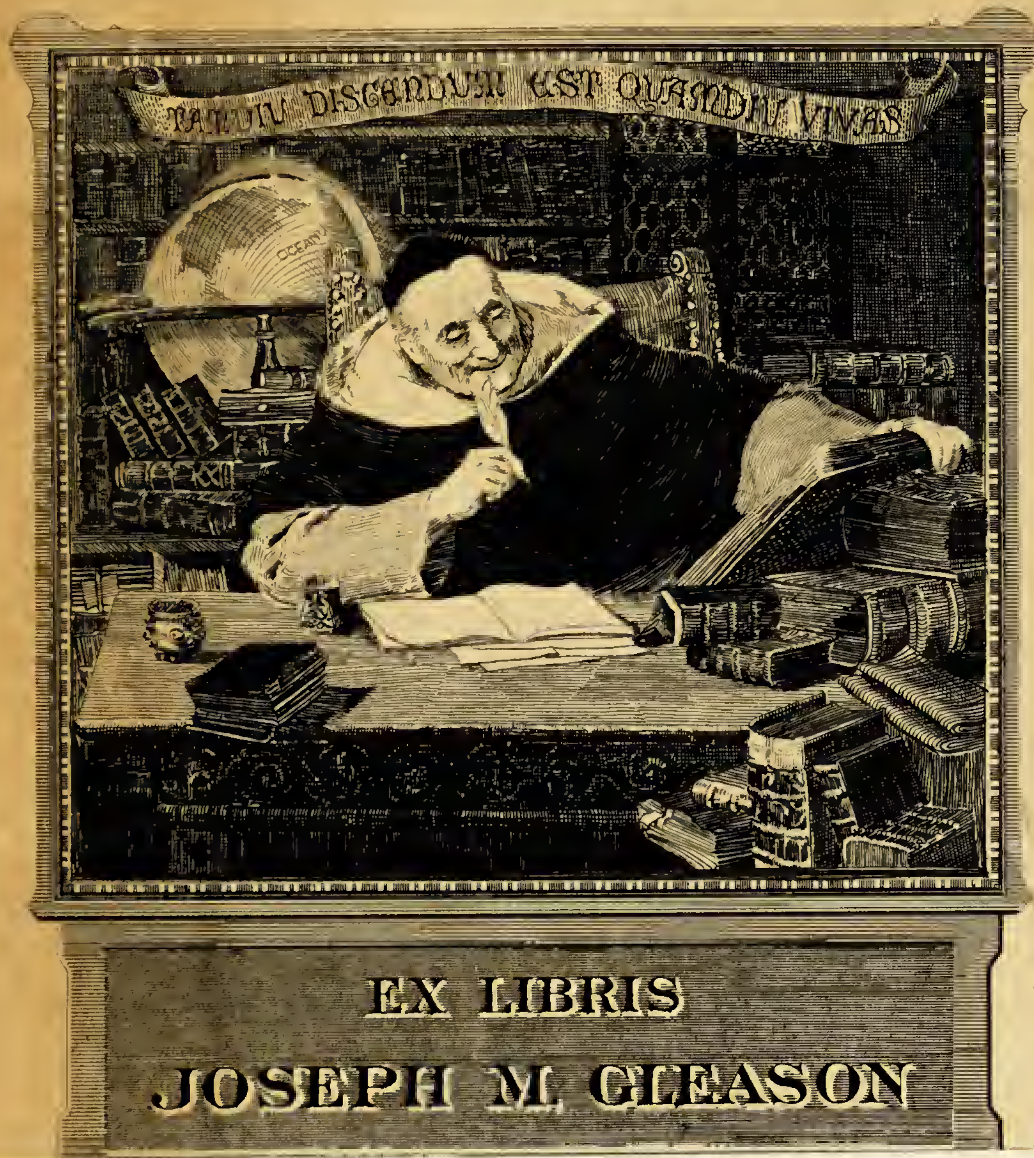
[illegible]

EX LIBRIS
JOSEPH M. GLEASON

LOGICA MEXICANA

R. P. ANTONII RVVIO RODENSIS,

DOCTORIS THEOLOGI SOCIETATIS IESV,

Hoc est,

COMMENTARII BREVIORES ET maximè perspicui in Vniuersam Aristotelis Dialecticam: Vnà cum Dubiis & Quæstionibus, hac tempestate agitari solitis.

CVM CAPITVM, DVBIORVM, Quæstionum & rerum notabilium, quæ in his continentur, Indice.

LVGDVNI,
Sumptibus ANTONII PILLEHOTTE, sub signo Sanctissimæ Trinitatis.

M. DC. XX.
PERMISSV SVPERIORVM.

LORENTISSIMÆ TOTOQVE ORBE CELEBERRIMÆ ACADEMIÆ Complutensi,

Pater Doctor ANTONIVS RVVIO, *vtramque fœlicitatem precatur.*

V M Logices Commentarios nostros nuper editos, adeò vobis gratos extitisse viderem; Rector dignissime, Doctores Magistríque grauissimi, & sapientissimi, celebris, multísque nominibus Academia illustris; vt inito consilio, omnium calcu- & sententia probatos, instituendæ iuuentutis gratia; Dia- ticæ professoribus, & Magistris discipulis explicandos præ- pseritis: cùm denique decretum hoc vestrum auctoritate re- firmatum,stabilitúmque sit, vtpotè Scholasticis omnibus per- lè, qui germanam huius Academiæ, & Aristotelicæ disci- næ consonam doctrinam, vestro iudicio in hisce Commenta- repertam imbibere possent: hoc sanè totum meum animum, ic vniuersitati iam dudum, nec immeritò,deditissimum, adeò essitudinis amorísque vinculo adstrictum reddidit,vt nihil non gredienduṁ,nihil non tentandum putarem: quod huic Acade- æ vtile, vel certè gratum fore iudicarem.Cùm autem eiusdem ademiæ viri grauissimi,pariter & doctissimi; quibus me multis minibus deuinctum fateor, Commentarios nostros vberiùs otractos,quàm in eadem vniuersitate inueteratus ferret vsus,vi- rent: gratum pariter, ac vtile fore arbitrabantur, si eosdem ommentarios in compendium redactos, non sine multorum id n dudum expetentium acclamatione iterum proferrem. Cùm go communis boni studio tenerentur accensi,& id à me iterum, sæpius postularent: eorum præceptis parendum omnino fuit, iorum auctoritas apud me plurimùm valens, ad alia properan- m animum, ex templo ad hunc laborem suscipiendũ conuertit. iscepi sanè,& qua potui diligentia perfeci.Habetis iam viri gra- ssimi compendium hoc, nihilo magis fermè nostrum: omnino

vestrum: re quidem exiguum: placendi studio maximum. Id c
tè, vel maximè in eo spectandum fuit, vel liberalium artium
tingentium limina, iuuarentur ingenia: ne rerum multitudine
pressi, vel certè deterriti, ab incepto desisterent, aut perfectè r
se assequi posse desperarent. Hunc ergo æquo certè animo lab
rem susceptum, grati erga vos animi monumentum, vestro m
turiori prudentíque iudicio submitto, dignitatíque vestræ sacr
tum volo. Quòd si conatus nostros ea qua estis benignitate pr
diti, sensero probari, quæ supersunt omnia pari, & (si fieri pote
maiore diligentia prosequar.

AD LIBERALIVM AR-TIVM STVDIOSOS FLO-rentissimæ Complutensis Academiæ.

Vos pariter, studiosi adolescentes, quæ vberiùs antèa, & fusiùs disputauimus, ea nunc paucis contenta suscipite. Quod iam dudum petistis, imò expetistis: quod Academia vera Complutensis probauit: quod libens suscepit, & Aristotelicæ, ac diui Thomæ doctrinæ iudicauit consonum, offerimus. Nostris vtinam cedat votis: quod susceptis iam suscipiendísque laboribus contendimus. Neque enim æquè aliud in animo est nostro: atque omnibus, qua fieri possit maximè (vt professionis nostræ ratio institutúmque postulat) continuò prodesse. Hic nostrorum laborum scopus: hic finis. Nostra ergo diligentia, & opera (vtinam vtili) libentes fruimini. Omnia deinceps reliqua, modò diuinum adsit numen, accepturi, Valete.

IOAN

NNES DE RIBERA, Dei & Apostolicæ Sedis gratia
iarcha Antiochenus, Archiepiscopus Valentin. Regiúsque
iarius,&c.Tenore præsentium licentiam & facultatem con-
ùs typis mandandi in hac Valentia ciuitate, & diœcesi, li-
hunc Commentariorum,in vniuersam Aristotelis Dialecti-
uthore P. Antonio Ruuio,Societatis IESV, S.T. D.Cuius
en Patri Hieronymo Villanoua eiusdem Societatis S.T.Pro-
i commisimus:qui nil Religioni Christianæ repugnans in eo
neri:imò vtilem, ac necessarium omnibus huiusmodi facul-
peram dantibus fore iudicauit. Dat.Valentiæ die 21. mensis
sti 1606.

El Patriarcha Aræobispo de Valentia.

De mandato Illustrissimi Domini mei Patriarchæ,

Federicus Villarrasa Secret.

Illustrissimi & Reuerendissimi domini, domini Ioannis à Ribera
iarchæ Antiocheni,& Archiepiscopi Valentini,perlegi Commenta-
osce Patris Doctoris Antonij Ruuio, Societatis IESV, in Aristotelis
rsam Dialecticam:in quibus non modò nihil doctrinæ Catholicæ in-
repugnans: sed etiam eos doctrina,& Philosophis,& Theologis vti-
a refertos agnoui; & non solùm florentissimæ Complutensis Acade-
lumnis,(quorum precibus hos Commentarios author in lucem nunc
n profert) verùm etiam doctissimis quibúsque perutiles fore iudica-
de dignos censui,vt in communem scholarum vtilitatem typis man-
r. Valentiæ in nostro Diui Pauli Societatis IESV Collegio. Octauo
Augusti. 1606.

Hieronymus Villanoua Societatis IESV
Theologiæ professor.

CONCESSIO.

Ibrum hunc qui inscribitur, *Commentarij in vniuersam Ari-
stotelis Dialecticã, Authore R.P. Antonio Ruuio è Societate Iesu,*
Aduocatus Regius typis mandari, demum in lucem exponi
entio. Lugduni 4. Septembris 1619.

BOLLIOVD.

CONCESSIO.

Ibrum hunc qui inscribitur, *Commentarij in vniuersam Ari-
stotelis Dialecticam, Authore R. P. Antonio Ruuio è Societate*
, ab Antonio Pillehotte Bibliopola Lugdunensi in lucem
i permittimus; simul ne quis citra factam ei potestatem
uo excudat, interdicimus. Datum Lugduni 4. Septem-
s 1619.

SEVE.

INDEX CAPITV[L]
DVBIORVM, ET QVÆSTIO-
NVM, QVÆ IN VTRAQVE PAR-
te Logicæ continentur.

PRIMA PARS.

QVÆSTIONES PROOEMIALES.

Tract.

accipien

Quid

Quæstio

Nota

FINIS.

QVÆST.

QVÆSTIONES PROOEMIALES PRO Dialecticæ introductione.

QVÆSTIO PRIMA.

Vtrùm Dialectica sit necessaria.

IALECTICAM, vt titulum quæstionis explicemus, in Naturalem & Acquisitam distinguunt quidam; Naturalem vocãtes, discursus illos, quos solo naturali lumine efficere solent rustici etiam homines; Acquisitam verò eam, quam studio ac labore comparamus. Si tamen propriè loquẽdum , non Dialecticam, sed quoddam eius initium à natura habe- is, nempe naturale lumen intellectus; à quo discursus illi inor- nati procedunt, qui satis impropriè Dialectica vocantur: pro- è verò pro facultate acquisita solùm accipitur; de qua inquiri- is, An sit necessaria. Sed Necessarium dupliciter accipi solet in nola: simpliciter quidẽ aut sine addito; vel secundùm quid, aut suppositione. Necessarium simpliciter illud vocatur, quod non r ordinẽ ad aliud, sed ex propria natura necessitatem habet: in a acceptione solùm Deus dicitur ens necessarium; quia absque dine vel dependentia ab alio habet, quòd non possit non esse. ecessarium verò ex suppositione vocamus illud, quod ex suppo- ione alicuius finis consequendi tale est; vt cibum capere neces- rium dicimus ad sustentandam vitam. Ergo dum titulus quæ- ionis inquirit, An facultas Dialecticæ sit necessaria; non de pri- ris necessitatis modo intelligitur, sed de posteriori: ita vt sensus t, an sit necessaria ad alias scientias acquirendas. Prima opinio net, Dialecticam non esse necessariam ad alias scientias, sed osse sine illa acquiri, quamuis non sine magno labore, nec sine rorum admixtione; esse verò vtilem, vt commodiùs ac faciliùs, sine periculo errandi comparentur: ita tenet Iauellus in com-

pendio suo Logicæ tractatu 1. cap. 2 quem sequuntur pauci; probatur duplici argumento. Primò quia non est necessaria pr pter se, nec propter alias scientias, ergo nullo modo. Anteced probatur, quòd non propter se: quia cum Logica sit scientia mul, & modus sciendi, si ad seipsam esset necessaria, simul acq renda esset scientia & modus sciendi, aduersus dictum illud A stotel. 2. Meta tex. 1. *Scientiam simul & modum sciendi quær absurdum est*: quòd verò propter alias scientias non sit necessa probatur; quia quælibet scientia habet proprias definitiones, demonstrationes, ergo est sibi modus sciendi; quare non indi Dialectica pro modo sciendi. Secundò, quia duo sunt necessa vt aliquis consequatur scictiam: Primum, vt principia cognos Secundum, vt certo sciat, se aptis ratiocinationibus vti & n fallacibus in colligendis conclusionibus ex eis. Sed vtrumq potest homo sine Dialectica, per lumen naturale intellectus, patet in rusticis, qui vnum ex altero euidenter colligunt in h vel illa materia: & de aliis refertur, quod scientias sine Dialec ca comparauerint; vt medicinam Hippocrates, & mathemati disciplinas alii: ergo non erit Dialectica ad alias scientias acq rendas necessaria.

Secunda opinio opposita est, quæ affirmat; non posse vlla scientiam vllo modo acquiri sine Logica, quam tenent plur quos idem Ianellus citat vbi suprà; & probant vnico arg. quia aliquis acquirat scientiam certò scire debet reducere conclus nem vsque ad prima principia, vt docet Arist. 1. lib. Posterior cap. 2. per euidentes consequentias, sed repugnat absque Dia ctica talem reductionem posse efficere cùm non possit certò c gnosci, quòd tota conclusionum multitudo ex principiis deriu tur, nisi per artem, ergo non poterit nisi per Dialecticam.

Communis sentétia media videtur inter has extremas, qua tenent Sotus & Cardinalis Toletus quæst. 1. proœmiali, quos s quuntur alij, nempe Dialecticam esse necessariam ad reliqu scientias perfectè acquirendas: sed ad cōparandas modo imperf cto, non esse necessariam, sed vtilem, ita vt sine illa compara imperfectè possint.

Pro solutione quæstionis tria sunt breuiter notanda. Primu est duo esse necessaria ad comparandam scientiam: Primum, qu conclusio per euidentem consequentiam, ex euidenti princip deducatur: secundum, quòd vtrumque constet euidenter ei q scientiam acquirit: nam si non cognoscit euidenter principiu solùm erit ei creditum, vel opinatum: & si non cognoscat euide tem esse consequentiam, solùm erit respectu illius probabilis: tam ex primo quàm ex secundo sequitur, quòd conclusio qua colligit, non sit euidens, sed probabilis, cùm non possit esse certi

præmissi

ıiſſis,aut conſequentia ; quare non erit ſcientifica. Secundò
ɔtandum eſt,poſſe quidem hominem per lumen naturale in-
ctus,imperfecto quodam modo diſcurrere,vnúmque ex alio
ıcere,inordinatè quidem;hoc eſt,non cognoſcendo ordinem,
ependentiam, quam habet concluſio ex principiis, quod do-
Ariſt.1.Rheto.ad Theodoctem cap. 1.illis verbis: *Multi hæc*
*erè & caſu,nonnulli exercitatione ac habitu factitant,&c.*quia
o ille nequit ſine arte cognoſci.Tertiò adnotandum eſt, ha-
ım ſcientiæ per vnam demonſtrationem generari,propter ef-
citatem demóſtrationis:ſed dum generatur per vnum actum,
ɔerfectam habet rationem habitus,aut ſcientiæ,quia nondum
:adicatus in ſubiecto;quare nec ipſum denominat talem ſim-
ier : non enim dicitur acquiſiſſe talem ſcientiam , quia v-
n , aut alteram concluſionem eius acquiſiuit ; niſi ſecundùm
d, hoc eſt, ſecundùm vnam illam concluſionem.

Ex his, duas concluſiones colligo , quibus meam ſententiam
ɔlico. Prior eſt; Ad vnam , vel alteram concluſionem alterius
entiæ acquirendam,non eſt neceſſaria Logica,ſed per ſolũ na-
ale lumen acquiri poteſt.Probatur hæc:quia ſicut naturale lu-
n ſe extendit ad cognoſcenda principia;ita etiam ad vnam,aut
eram concluſionem principiis proximam : quia notiſſima eſt,
: propriam induſtriam,& laborem hominis poteſt ſe extende-
& cùm per vnam concluſionem ſcientia acquiratur,ſaltem im-
:fecta,verum eſt in hoc ſenſu,quòd ad alias ſcientias imperfe-
: comparandas Dialectica non ſit neceſſaria.Secũda concluſio.
tegra ſcientia, non poteſt acquiri ſine Dialectica , hoc eſt, ſe-
ndum omnes concluſiones eius ; quam ſic probo. Non poteſt
ıquis omnes concluſiones ex principiis colligere per euidentes
monſtrationes : niſi cognoſcat euidenter ordinem, ſecundùm
ıem vna deriuatur ab altera vſque ad vltimam , quæ proximè
ɔlligitur ex principiis : Sed ordo omnium concluſionum inter
ſe, & cum principiis cognoſci nequit ſine arte reducendi , aut
ſoluendi eas in principia;Ergo non poterit integra ſcientia ac-
ıiri ſine Dialectica : & hoc eſt non poſſe perfectè ſine illa ac-
ıiri:& iuxta has duas concluſiones noſtras,intelligenda eſt ter-
a opinio communis, quam ſic intellectam veram eſſe dicimus.

Ad primum argumentum primæ opinionis reſpondet Cardi-
alis Toletus : Logicam eſſe neceſſariam ad ſeipſam ſecundùm
iuerſas partes quæ præſupponuntur aliis , vt ſecundùm partem
rædicamentorum , ad partem enũtiationis;& ſecundùm hanc,
d ſyllogiſmum : ſed cum prima pars non præſupponat alteram,
on explicat hæc ſolutio, quo nam modo Logica ſecundùm pri-
ıam partem poſſit eſſe ad ſe neceſſaria:propterea alio modo re-
ɔondeo Logicam duo habere,nempe eſſe ſcientiam,in quantum

ſuas concluſiones demonſtrat;& eſſe modum ſciendi,in quant
inſtrumenta conficit,per quæ ſcire poſſimus:& hæc ratio prior
illa ſecundùm noſtram conſiderationem:quia priùs intelligin
inſtrumenta ſciendi;vt definitionem,ac demonſtrationem, qu
intelligamus concluſiones demonſtratas in Logica. Dicimus
go, Logicam vt modum ſciendi, non ſolùm ſecundùm diuer
partes,ſed etiam ſecundùm ſe totam eſſe neceſſariam ad ſeipſa
vt ſcientiam; ad quod ſatis eſt. quòd vt ſcientia præſuppon.at
ipſam vt modum ſciendi:dum autem Ariſtotel.docuit,*abſurd*
eſſe ſimul quærere ſcientiam & modum ſciendi,per modum ſcien
Dialecticam intellexit, ſed per ſcientiam non eandem Dialec
cam,ſed quamlibet aliam ſcientiam, vt docuit D. Tho.in exp
ſitione eiuſdem loci, quam abſurdum eſſe ſimul cum Dialecti
quærere:quaſi dicat priùs eſſe addiſcendam Dialecticam,tãqua
neceſſariam ad alias.Ad ſecundum reſpondeo,non poſſe natura
lumen niſi perficiatur per artem Dialecticæ,cognoſcere ordine
omnium concluſionum inter ſeſe,& cum principiis ; & ideo n
perfectè alias ſcientias acquirere, vt iam docuimus. Argume
tum ſecundæ opinionis ſolùm probat, ſine Dialectica non po
ſcientiam perfecto modo comparari. Ex dictis colligitur; que
locum Dialectica obtinere debeat in acquiſitione ſcientiaru
eſt enim prima,à qua incipiendum eſt:quia cùm ſit modus ſcie
di,non poſſunt aliæ ſine ea comparari,nec proinde ſimul cum
acquiri; niſi abſurdum illud ſequatur, quòd ſimul ſcientiam
modum ſciendi quæramus.

QVÆSTIO II.

Vtrùm Dialectica ſit ſcientia.

SCientia hac in parte propriè accipitur, pro certa cognition
per demonſtrationem comparata, vt docuit Ariſto. 1. lib. d
poſteriori reſol. cap. 2. ſed diuiditur in ſcientiam Actualem
Habitualem: Actualis ſcientia dicitur aſſenſus concluſionis,qu
per demonſtrationem probatur, vt aſſenſus huius concluſioni
Homo eſt riſibilis: Habitualis verò ſcientia eſt quæ generatur i
intellectu ex multis concluſionibus demonſtratis : & licèt vtra
que ſit propriè ſcientia, tamen in communi modo loquendi pr
habituali accipitur.De hac loquitur titulus quæſtionis dum quæ
rimus, An Logica ſit ſcientia.

Et prima opinio negat Dialecticam eſſe ſcientiam; ſed aſſeri
eſſe facultatem quandam, ſeu artem ſcientia inferiorem:& han
tenuerunt, Ammonius in prologo prædicamentorum, Alexan-
der in principio Topicorum,Ægidius 1.lib.Poſteriorũ, quæſt.1

Magneſius

esius lib. 1. de interpretatione in principio: Petrus Niger 11. sui Clypei, & alij: quos secutus est Villapandus quæ.26. miali. Peobatur primò duplici testimonio Aristotelis, qui . Rhetoricorum ad Theodectem cap. 2. docet, *Rhetoricam articulam quandam Dialecticæ, & neutram esse scientiam, sed tatem quandam inueniendarum rationum.* & 1. lib. Topico- cap. 1. *Dialectici officium esse,* inquit, *ex probabilibus differere.* ndò, probatur ratione; quia quælibet scientia debet habere riam particularem ac determinatam, circa quam versetur, uam circa proprium obiectum, & per quam distinguatur ab ; sed Logica non habet materiam determinatam, sed ver- circa materiã omnium scientiarum; quia in omni materia icit definitiones, ac syllogismos; ergo non erit scientia. e Arist. 2. lib. Meta. cap. 2. textu 5. & 1. lib. de posteriori lut. ca. 8. tex. 27. docuit non habere certum genus subiecti, est, certam materiam circa quam versetur.

ecunda opinio est communis, & tenenda, Quòd Logica sit scientia; quam sequuntur D. Tho. 2. Met. 2. lect. 4. Scotus 1. Elenchorum, quæst. 1. & in prædicabilibus, q. etiam 1. Ni- s 4. Met. tex. 5. in fine. Sotus, & Card. Toletus, q. 2. procemiali, seca 2. li. Met. 3. quæst. 1. sectio. 9. & alij omnes. Probatur vni- rg. ex definitione scientiæ tradita ab Arist. 1. lib. Poster. cap. *ientia est habitus per demonstrationẽ acquisitus,* sed Dialectica et plures demonstrationes, ex euidentibus principiis proce- tes, ergo ex eis generabitur scientia. Probatur minor. nam ogismum primæ figuræ euidenter concludere, demonstratur llis principiis Dici de omni & Dici de nullo, & in singulis tibus Dialecticæ fiunt aliæ demonstrationes similes.

Ad primum argum. dicimus, *Rhetoricam particulam esse Dia- icæ* docuisse Arist. quia sub parte Topica quodammodo con- etur, in quantum docet loca inuenire, ex quibus eruantur pro- bilia argum. & quantum ad hoc neutra est scientia: Dialectica ò nõ solùm docet loca inuenire, sed ea probat per demõstra- nem. Præterea, quòd probabilia arg. generent opinionem, & hoc habet veram rationẽ scientiæ: nihil autem horum Rhe- ica facit, & propterea scientia non est, sed ars quædam scien- inferior. Secundùm testimonium Arist. eodem fere modo de- ratur, quia officium Dialectici est, probabiliter differere non omodocumque, sed docendo per veram demonstrationem, ex ibus sit constituendus syllogismus probabilis, & quod proba- lem solùm generet assensum; & hoc est esse veram scientiam.

Pro solutione secundi arg. distinguenda duplex materia Logi- . Remota & Proxima: Remota sunt res omnis mundi, nam circa nes efficit syllogismos, & definitiones Proxima verò materia

ſint operationes intellectus, quas dirigit & ordinat, conſtitue-
do ex eis inſtrumenta. arg. ergo probat de materia remota,
qua etiam loquitur Ariſt. in eo loco; ſcientia verò debet hab-
materiam proximam circa quam verſetur, & per quam diſti-
guatur ab aliis; & hæc ſufficit, vt ſit ſcientia determinata: qu
verò materia eius remota non ſit determinata, nullum eſt i
conueniens, quia ex materia remota non ſumitur ratio ſcienti
ſed ex proxima.

QVÆSTIO III.

Vtrùm Logica vtens ſit ſcientia.

PRęſupponit titulus quęſtionis, quòd Logica diuidatur in D-
centem, & Vtentem: quam diuiſionem tradiderunt D.Tho.
Met.lect.4. & Scotus q.1. Elench. & quæſt. etiam prima prædic
bilium, à quibus eam accepit ſchola: ſed priuſquam diuerſas op
niones proponamus declarandum eſt, An ſicut Logica docen
pro tota ipſa ſcientia accipitur, ita etiam Logica vtens pro to
accipiatur, vel ſolùm parte topica. Nam quidam dicunt, ſola
partem topicam eſſe vtentem, & non demonſtratiuam nec r
liquas: quorum fundamentum eſt authoritas D. Tho. qui id v
detur aſſerere 4.Met.lect.4 & hoc arg. probare, quia Logica, vt e
vſus definiendi, diuidendi, ac demonſtrandi in aliis ſcientiis, n
tam Dialectica appellanda eſt quàm Philoſophia, aut quælib
altera ſcientia, circa cuius materiam talis vſus verſatur.

Communis tamen modus loquendi & ſciendi Dialecticæ ſch
læ, Logicam pro tota ſcientia diuidit in Docentem, & Vtente
ita vt ſicut tota ipſa docens eſt, in quantum tradit præcepta c
ficiendi enunciationem, & ſyllogiſmum, ac reliqua inſtrumen
per demonſtrationē: ita in quantum vtitur omnibus inſtrumēt
in aliis ſcientiis dicatur vtens: & hoc eſt nobis tenendum tanq
verum & neceſſarium: & probatur primò quia tantùm ſe exte
dit Logica vtens, quantum vſus Logicæ docentis, ſed Logica d
cens dicitur de tota ſcientia: & ſingulis partibus, & non de ſo
parte topica: ergo Logica vtens de tota & ſingulis partibus etia
dicetur. Secunda pars topica dicitur Logica vtens, quia probab
libus argumentis vtitur in cæteris ſcientiis: ſed etiam vtitu
Logica definitionibus, ac demonſtrationibus in cæteris ſcientii
ergo dicetur vtens quantum ad reliquas partes præter topicam

Ad D.Tho. reſpondeo hanc eſſe mentē eius, vt Logica qua
tum ad partem demonſtratiuā & reliquas, (præter topicam) ve
ſit vtens, ſed quia forma demonſtrandi, qua vtitur in aliis ſcien
tiis, vniuerſalis & quaſi generica eſt, determinatur per materia
earū, quaſi per differentiam ad ſpeciem, non tam Dialectica qua
Philoſophi

ſophia vocatur, eo modo, quo genus cuiuſcumque rei ſub
ne ſpecierum comprehenditur.v.g. animal, quod eſt in ho-
,non vocamus animal,ſed hominem,ſed de parte topica di-
. eſt ratio, quia cùm argumenta probabilia non generent
tiam ſed opinionem:pótius retinet nomen Dialecticæ, vſus
s partis quàm aliarum ſcientiarũ: quia pars eſt Dialecticæ,
vera ſcientia eſt, & quia proprium Dialectici officium eſt,
babiliter diſputare in qualibet ſcientia : & differentiam hanc
r partem Topicam, & reliquas partes Logicæ ſignificauit
ho.eodem loco ex quo colligo, hanc fuiſſe eius mentem, &
excludere vllam partem Logicæ à vera ratione vtentis.
uppoſito ergo quòd Logica vtens pro tota ipſa ſcientia, &
nibus partibus ſumi debeat: Quærimus, an ſit ſcientia,aut
em diſtinctus habitus à Logica docente : & prima opinio aſ-
t eſſe veram ſcientiam ; ſed non eſſe habitum diſtinctum à
ente, ſed eundem ; ita vt ſcientia ſit, in quantum docens, &
in quantum vtens. Hanc videtur ſequi Niphus 4. Met. tex.
& probatur hoc argumento. Quando aliquis vtitur Logica in
is ſcientiis efficiendo demonſtrationes, acquirit facilitatem
ellectu ad eas & alias iterum efficiendum,& hanc facilitatem
quirit per actus procedentes à Logica docente, quam præſup-
it;ergo perficit eandem Logicam docentem:& ideo erit vera
entia:quia ſcientia non perficitur niſi per ſcientiam;non tamē
tincta,nec diſtinctus habitus,ſed idem, quaſi ſeipſũ perficiens.
Secunda opinio, quam ſequuntur moderni quidam,aſſerit;Lo-
cam vtentem eſſe veram ſcientiam,& diſtinctam à docente.Vt
tem vtrumque probent, diſtinguũt duo officia vel actus Logi-
. Primum, quo docet conficere inſtrumenta, vt ſyllogiſmum,
t definitionem ; Secundum,quo vtitur præceptis traditis, effi-
endo eadem inſtrumenta in aliis ſcientiis; & cùm per multipli-
tionem actuum generetur facilitas in potentiis,quam facilita-
m vocamus habitum, neceſſe eſt ex diuerſis actibus diuerſos
oque habitus generari in intellectu : ita vt primò reddatur
cilis intellectus ad tradenda præcepta ; deinde aliam facultatē
uerſam acquirat per exercitium eorundem præceptorum effi-
endo ſyllogiſmos. Exemplum aſſignari poteſt in muſica, in qua
uplex facilitas acquiritur:prima, in intellectu tradente regulas
onſonantiarum; ſecunda, in manibus : & primam vocare ſolent
heoricam,poſtremam Practicã. Vnde ſequitur duplicem etiam
acilitatem ponendam eſſe in Logica ; vnam, quæ ſit Theorica,
eu ſpeculatiua;aliam,quæ ſit Practica:& illa erit habitus Logicæ
ocentis ; hæc verò Logicæ vtentis. Probant primò quòd ſint
abitus diſtincti;quia ſyllogiſmus factus in Philoſophia naturali
on procedit ab habitu eiuſdem Philoſophiæ : quia non docet

quomodo ſit componendus ſyllogiſmus:ſed nec procedit à Lo
ca docente, nam hæc ſolùm habet tradere præcepta in commu
efficiendi inſtrumenta, non ea efficere in particulari ; ergo de
procedere ab alio habitu, qui ſit Logicæ vtentis. Deinde proba
ſecundò,quòd vterque habitus ſit ſcientia: & de docente mani
ſtum eſt, ſed de vtente probatur;quia vt actus efficiendi ſyllog
mum perfectus ſit, & ſine errore procedat, præſupponere deb
habitum Logicæ docentis;per quem docemur quomodo efficie
dus ſit:quòd ſi eum præſupponit, non poterit ab eodé procede
ergo ab alio habitu diſtincto,qui etiam eſt ſcientia,cùm præſu
ponat habitum docentis, qui verè eſt ſcientia, & modo ſcient
fico procedat in componendo ſyllogiſmo.

Noſtra ſententia eſt, quòd Dialectica vtens, vt vtens eſt, n
ſit ſcientia,nec habitus diſtinctus à Logica docente ; ſed habit
idem prout ars eſt,ſingulares ſyllogiſmos efficiens:itaque iden
met habitus Logicæ, prout tradit præcepta in communi comp
nendi ſyllogiſmum,& alia inſtrumenta per demonſtrationem,
Logica docens;ſed in quantum efficit ſyllogiſmos ſingulares, e
ars, & Logica vtens vocatur. Hanc ſententiam ſequitur D.Th
4.Met.lect.4. ſed quia duplicem partem continet;primam, qu
Logica vtens non ſit ſciéntia ; ſecundam, quòd ſit ars, vtraqu
probanda eſt. Probatur ergo primò, quòd non ſit ſcientia ; qui
concluſio ſcientifica eſt actus, quem per demonſtrationem col
ligimus ex principiis per ſe notis ; ſed actus Logicæ vtentis no
eſt aſſenſus concluſionis, quem per demonſtrationem colligi
mus;ſed opus quod efficimus,nempe,ſyllogiſmum aut definitio
nem : ergo Logica vtens, non eſt ſcientia.

Secundò, ſcientia proximè verſatur circa vniuerſalia, nec d
ſingularibus eſt;ſed Logica vtens non verſatur circa vniuerſalia
ſed circa actus ſingulares quos exercet cõponendo ſyllogiſmos
iuxta præcepta tradita à docente:ergo non eſt ſcientia,ſed ſcien-
tiam præſupponit.

Secunda pars noſtra ſententiæ quòd Logica vtens,vt talis,no
ſit habitus diſtinctus à docente;ſed idem prout eſt ars præſuppo-
nit Logicã eſſe artem;non mechanicam quæ verſatur circa opera
externa, vt fabrilis eſt;ſed liberalẽ, quæ verſatur circa opera in-
tellectus,ea dirigendo.Hoc docet expreſſè D. Th.1.2.q.57.ar.3
ad 3.& 1.li.Poſteriorum lect.1. & colligitur euidenter ex doctri-
na Ariſt. 6.Eth. lib. c. 4.vbi definit artem. *Quòd ſit habitus cum
ratione factiuus vel actiuus* : per factiuum intelligens artes me-
chanicas,quibus efficiuntur opera externa ; per actiuum verò li-
berales,quibus non efficitur externum opus;ſed opera animæ in-
terna diriguntur.Hoc ſuppoſito probatur primò,quia euidens eſt
habitum Logicæ eſſe ſcientiam,cùm procedat per demonſtratio-
nem:

ſed eſt etiam ars, quia eſt habitus cum ratione actiuus;
opera intellectus dirigit, efficitque ſingulares ſyllogiſmos
s:ergo ſimul eſt ſcientia, & ars diuerſa ratione; ita vt qua-
tradit præcepta efficiendi ſyllogiſmum,& alia inſtrumenta
emonſtrationem, ſit Logica docens, & vera ſcientia vtens
quatenus eſt ars efficiens ſingulares ſyllogiſmos iuxta præ-
a à ſeipſa, vt docente tradita.
ecundo probatur: nam habitus Logicæ docentis per primam
onſtrationem acquiſitus habet pro obiecto modum ſciendi,
s naturam contemplatur, & opera rationis, ex quibus docet
giſmos conficere; ſed eo ipſo quòd docet efficere ſyllogiſ-
, habet virtutem eoſdem efficiendi; cùm non egeat alio in-
nento, per quod eos efficiat;ſed per eundem intellectum ef-
:ergo eo ipſo,quòd eſt Logica docens:eſt etiam habitus cum
one actiuus; quod eſt eſſe artem liberalem: quare ſequitur
mque rationem habere eundem habitum Logicæ nempe
ntiæ,& artis; ſed ratio ſcientiæ primaria eſt in eo atque præ-
a,ratio verò artis quaſi ſecundaria,& rationem ſcientiæ præ-
ponens. Nam priùs intelligimus quòd præcepta per demon-
tionem tradat: deinde quod iuxta præcepta tradita, ſingu-
s ſyllogiſmos efficiat.
d arg.primæ opinionis reſpondeo;Logicam perfici per exer-
um efficiendi ſyllogiſmos,non vt ſcientiam;ſed vt artē: ſicut
ficitur in ratione ſcientiæ per demonſtrationes,quibus probat
conclusiones: quare non ſequitur, vt vtentem eſſe ſcien-
n, ſed artem.
Pro ſolutione argumentorum ſecundæ opinionis, notanda eſt
ferentia inter artes quæ per membra corporis aliquo modo
rcentur;quales ſunt domificatoria, & muſica ex vna parte; &
eras,quæ circa actus purè internos verſantur, vt Logica:quòd
duplicem facilitatem petunt.Vnam in intellectu,in quo ſunt
quam in ſubiecto;alteram in membro externo, per quod ex-
entur, vt muſica, præter facilitatē intellectus, petit aliam in
nu,vel lingua,& palato:& cùm facilitas ſit habitus,includunt
os habitus;quamuis facilitas,quæ eſt in membris externis non
propriè habitus. Aliæ verò artes quæ ſolùm dirigunt opera-
nes intellectus qualis eſt Dialectica; ſicut non exercentur per
mbra externa: ſed per ſolum intellectum: ita non petunt niſi
cilitatem intellectus: quæ habitus eſt: per quem ſingulares
erationes efficiunt,ac dirigunt:& hæc eſt vna,& eadem in Lo-
ca,vt probatum eſt:per quam præcepta in communi,& per de-
onſtrationem tradit, vt ſcientia: & per quam ſingulares efficit
logiſmos,vt ars.Et ideo vnus eſt,atque idem habitus ſcientiæ,
artis: ex quibus ſequitur negandam eſſe illam diſtinctionem
 de

de duplici facilitate in his artibus, quæ per membra exter-
non exercentur.

Iam ergo ad primum eiusdem sententiæ respondeo: syllogi-
mum factum in Philosophia naturali, à duplici habitu proced-
re: nempe ab habitu eiusdem Philosophiæ, & simul ab habitu Lo-
gicæ: ab illo secundùm rationem particularem talis scientiæ: a
habitu verò Logicæ secundùm rationem communem form-
syllogisticæ, hoc est, modi & figuræ: præterea ab illo, vt scien-
tia: ab habitu verò Logicæ, vt arte. Petit ergo talis syllogismu
duplicem facilitatem: & duplicem habitum: non Logicæ: se
vnum Logicæ, alterum Philosoohiæ.

Ad secundum concedo, actum efficiendi syllogismum, præ-
supponere habitum Logicæ docentis: sed ex hoc non sequitu
quod generet alterum habitum: sed quòd eundem sub ration
artis perficiat. Falsum igitur est quòd eodem habitu docenti
Logicæ non procedat.

QVÆSTIO IV.

Vtrùm Logica sit vnus simplex habitus, vnáue simplex qualitas.

TRiplicem possumus considerare vnitatem in scientia, sicu
in aliis rebus: numericam, specificam, & quasi genericam
sed de vnitate numerica non procedit quæstio: quia certò con-
stat Dialecticam non esse vnam numero: sed tot esse quot sun
intellectus diuersi, vt alia numero est Dialectica, quam Petru
habet, ab ea quam habet Ioannes. In hoc ergo sensu manifestum
est, non esse vnam simplicem qualitatem, sed multiplicem. De
vnitate ergo specifica, aut generica inquiritur, quamnam ex
his habeat: nam si solùm habuerit genericam, non erit vna
qualitas simplex, neque vnus habitus: sed plures sub se conti-
nebit: sicut animal continere plures species, quæ sub eo habent
vnitatem genericam, si verò habeat vnitatem specificam erit
vna secundùm speciem, sicut albedo, quare nec ex multis habi-
tibus, aut qualitatibus erit composita, sed qualitas simplex, sim-
pléxque habitus vocabitur.

Iuxta has duas vnitates, genericam, & specificam, duæ sunt
opiniones. Prima asserit: Dialecticam non esse vnum habitum,
nec simplicem qualitatem: sed compositam ex multis habitibus,
& qualitatibus: ita vt tot sint habitus Logicæ distincti, quot sunt
conclusiones diuersæ: nempe, alius habitus prædicabilium, alius
prædicamentorum, sicque pro cæteris partibus distinctos habi-
tus ponendos esse, imò & pro singulis conclusionibus eiusdem
partis, si diuersę sint: ex quibus quasi vnus habitus totalis, & quasi
gene-

ticus componitur : & vna etiam scientia, in quantum obie-
omnium partium, sub ratione communissima entis rationis,
modi sciendi continentur. Hanc sententiam tenet Scotus
st. 3. prologi, dub. 2. Ocham ibidem, dub. 8. Marsilius,
st. 2. art. 4. Greg. eadem q. 3. art. 3. Gabriel quæst. 8. Card.
etus quæst. 3. procœmiali. Fonseca 5. Met. cap. 7. quæst. 5.
.2. & probabilem reputat Sotus quæst. 3. procœmiali. Proba-
que duplici ratione. Prima, habitus, & scientiæ sumunt vnita-
, ac distinctionem specificam ex obiectis, atque etiam ex
ncipiis, per quæ probant suas conclusiones, sed partes Dia-
ticæ habent diuersa obiecta, atque principia : ergo petunt di-
ctos habitus. Probatur minor: quia prædicabile, prædicamen-
, enuntiatio, & syllogismus; quæ sunt obiecta diuersarum
tium, specie diuersa sunt. Habent etiam diuersa principia
ia definitiones horum obiectorum principia sunt, per quæ de-
onstrantur conclusiones in singulis partibus : & sunt valde di-
sæ: ergo habebunt principia diuersa & conclusiones diuersas,
r quas diuersi generabuntur habitus Logicæ.

Secunda ratio. Videmus sæpè intellectum esse faciliorem cir-
vnam partem Logicæ, propter frequentiorem vsum eius,
àm circa alteram: vt circa syllogismos probabiles efficiendos,
àm circa demonstrationes : ergo diuersos habet habitus ea-
m. Probatur consequentia: quia non potest vnus habitus simul
e facilior, & minus facilis : sicut nec potest idem homo ve-
citer simul, & tardè currere.

Secunda opinio maiorem vnitatem ponit in Logica: affirmans
se vnam specie: ita, vt nec plures habeat habitus, circa diuersas
onclusiones eiusdem partis, nec circa diuersas partes : sed eun-
em habitum se extendere ad omnes partes, & ad omnes conclu-
ones earum. Hæc est expressa sententia D. Tho. 1. Posteriorum
ap. 22. & 12. quæst. 54. art. 3. Eam sequuntur Caiet. ibid. Ferra. 2.
ontra Gent. c. 4. Sotus quæst. 3. procœmiali, & ex modernis plu-
es; & nobis videtur probabilior. Sed vnde, aut ex quo hanc
nitatem accipiat: non est certum apud omnes, qui eam sequun-
ır. Sed quidam asserunt à materia, aut materiali obiecto ha-
ere vnitatem: non ita, vt obiectum materiale sit vnum specie,
uia hoc non requiritur; sed satis est quomodocumque esse vnũ;
oc est, vniuocum, vel analogum, genus, aut speciem: vel etiam
niuersalissimum, vt ens, quod est obiectum Met. à quo etiam
sit analogum & vniuersalissimum, vnitatem specificam sumit
Met. sic ergo Logica habet vnitatem specificam ab ente ratio-
is aut modo sciendi vniuersalissimo.

Alij verò ex obiecto etiam sumere vnitatem habitũ inquiunt;
non materiali, sed formali: distinguũt enim duplicem vnitatem
in ob

in obiecto cuiuscūque scientiæ, Potentiæ aut Habitus; ita vt a
tera sit vnitas eius in esse rei, quam Materialem vocant, altera
esse scibilis, quàm vocant Formalem; vt in colore, qui est obie
ctum visus, vnitas in esse rei est esse qualitatem: quæ genus est a
albedinem, & nigredinem: vnitas in esse visibilis est, quam hab
in quantum mouere potest visum: dicunt ergo, scientiam habe
vnitatem ex obiecto, non in esse rei: quia sequeretur, tot es
scientias, quot sunt res specie, aut genere diuersæ, quod nullu
dixit: sed ex eodem obiecto in esse scibili; hoc est, in quantū pe
scientiam cognoscibile est. Hæc tamen distinctio obiecti, fals
reputatur à quibusdam modernis; quod probant testimoni
Arist. & ratione Arist. enim 5. lib. Met. cap. 15. docet *neque scibil
per scientiam, neque scientiam per scibile definiendam esse, qui
committeretur vitiosus quidam circulus vnum per alterum vicissim
explicando, & ex consequenti idem per seipsum.* Vt si definias visum
per visibile dicens; Visibile est, circa quod versatur visus; & rursus,
Visum quòd sit id, quod versatur circa visibile; non est aliud,
quàm visum per seipsum definire. Probatur: nam si visibile definitur
per visum; ergo visus definit visibile: & si visibile rursus definitur
per visum, ergo definitur per suam definitionem: quod
idem est, ac definire per se ipsum; nam definitio, & definitum
idem sunt. Ratio eorum est; quia obiectum in esse scibilis, est
posterius scientia: cùm ab ea dicatur scibile: ergo non sumit
ab eo vnitatē specificam. Probatur consequentia: quia si scientia
prior est; ergo priùs vna est quàm obiectum intelligatur: ab alio
ergo, quòd sit prius obiecto in esse scibilis, sumere debet vnitatē.

9 Nobis tamen vera ac necessaria videtur distinctio obiecti in
esse rei, aut in esse scibilis; atque etiam; quod ab obiecto in esse
scibilis sumat scientia vnitatem specificam, quia vtrumque colligitur
ex doctrina D.Tho. 1. part. q. 1. art. 4. & 2. 2. q. 4. art. 1. & est
communis sententia ferè omnium. Quod probo primò, quia conclusio
eadem in esse rei, pertinet ad duplicem scientiam; quod
non potest esse verū, nisi diuersam rationem scibilis in ea consideremus;
hæc autem ratio scibilis diuersa, sumitur ex diuerso
medio, per quod probatur; nempe ex diuersis principiis diuersáq;
demonstratione: ergo necessariò talis distinctio & vnitas specifica
scientiæ, ex vnitate obiecti in esse scibilis & non in esse rei accipienda
est. Exemplum sumere possumus in hac cōclusione, Terrā
est rotunda; quæ ad Astrologiam pertinet; in quantum demonstratur
ab ea, per medium Mathematicum; & ad Philosophiam
naturalem, in quantum demonstratur per medium Philosophicum.
Secundò probatur in potentia visiua; quæ colorem percipit,
& lumen; adeò diuersa, & quæ non possunt conuenire ad constituendum
vnum obiectū visus, sub ratione qualitatis: nam seque-
retur

r quòd viſus per omnem qualitatem perciperet:neque etiam ratione qualitatis paſſibilis;quia ſequeretur omnem qualita- paſſibilitaté percipere :& vtrumque eſt falſum.Neceſſarium ur eſt,quòd ſub alia ratione magis particulari conueniant,vt ımque ad eadem potentia percipiatur:& hæc ratio non poteſt alia,niſi,quia vtrumque poteſt mouere viſum;& hęc eſt ratio oilis:Eadem ergo ratione, omnia obiecta materialia alicuius ntiæ,diuerſa quidem in eſſe rei,cùm ſunt res diuerſæ;ſub ali- ratione particulari conuenire debent;in quantum ab eadem ntia percipi poſſunt:& hanc vocat Caiet.rationem ſcibilis,per m obiectum tribuit ſcientiæ vnitatem.

Ad argumentum modernorum hac diſtinctione reſponden- n eſt:Denominatio ſcibilis duplex eſt;Actualis,& Relatiua;& tualis atque abſoluta:& prima à ſcientia ipſa ſumitur, & ideo terior illa eſt,ſecunda verò ex natura,& eſſentia eiuſdem ob- ti:ſicut etiam denominatio intelligibilis.v.g.homo dicitur in- igibilis denominatione actuali,& relatiua,ab intellectu& in- lectione,per quam intelligitur,aut intelligi poteſt:& ideo po- rius eſt in eſſe intelligibilis,intellectu & intellectione;ſed de- minationem virtualem, & quaſi radicalem,non ab intellectu, l à propria natura ſumit,quia ex propria natura,& entitate,res ælibet eſt intelligibilis : quare ſecundùm hanc denominatio- n,non dependet ab intellectu,ſed prior eſt illo. Teſtimonium rò Ariſt. tangit modum definiendi vnum relatiuum per alte- n,quare non poteſt commodè explicari,vſque ad prædicamen- n ad aliquid.

Sed licèt diſtinctio obiecti in eſſe rei,& in eſſe ſcibilis à Caie. dita neceſſaria ſit ; non eſt tamen ſufficiens ad explicandam itatem ſpecificam, quam in Logica ponimus; niſi ampliùs ex- cetur,& oſtendatur, à quonam ſit ſumenda vnitas obiecti , in ſcibilis:nam illud tantùm erit ratio formalis à qua eandem itatem accipiet ſcientia.Explicanda verò eſt per aliam diſtin- onem,ita habentem.In quocumque obiecto ſcientiæ,potentię, l habitus, duo reperimus,nempe rem,quam per ſcientiam,aut tentiam percipimus : & hæc vocatur ratio.Quæ; hoc eſt ratio uæ percipitur;reperitur etiam ratio,Sub qua potentia verſatur rca illam,aur eam percipit : & hæc dicitur ratio,Sub qua,obie- i,per quam determinatur : & ex vtraque ratione, Quæ, & Sub ıa,conſtituitur vnum obiectum completum atque totale:ex ra- one,Quæ,tanquã ex materiali;& ex ratione, Sub qua,tanquam formali:vnde contingere poteſt; quod eadem ratio. Quæ, ſit oiectum diuerſorum habituum,aut potentiarum propter diuer- s rationes,ſub quibus percipitur:& propterea verũ eſt, à ratio- ,Sub qua;tanquam à formali,& vltima,ſumere ſuam vnitatem,

pote

potentias,habitus,& ſcientias.Hoc exemplo fiet res manifeſta: obiecto viſus:repetimus id,quod videtur,& hoc eſt color,aut lumen:& vocatur ratio,Quæ obiectiua reperimus etiam viſibilitatem:quæ non eſt aliud quàm colorem,aut lumen ex propria natura poſſe mouere potentiam viſiuam,& ab ea videri : & ex vtraque ratione, nempe colore, & viſibilitate, conſtituitur obiectum completum potentiæ viſiuæ:ex colore quidem,vt materia:ex viſibilitate verò,vt forma,à qua vnitatem accipit eadem potenti & eodem modo ad obiecta ſcientiarum applicanda eſt diſtincti hæc,dicendúmque rationem,Sub qua,eſſe rationem ſcibilis,à qu vnitas ſpecifica earum ſumenda eſt.

Sed reſtat explicandum , id quod in hac re difficillimum eſ nempe ratio:Sub qua in obiectis ſcientiarum:nam ratio,Quæ,ſ tis eſt manifeſta:eſt námque materia circa quam verſatur ſcien tia:vt ens rationis,in Logica:& ens reale,in Metaphyſic. Caiet. Ferra.vbi ſuprà,rationem ſcibilis , in obiecto cuiuſlibet ſcienti ex tali modo abſtrahendi à materia accipienda eſſe docent:vt ra tio, Sub qua, in obiecto Metaph.ſit omnimoda abſtractio eius materia : hoc eſt abſtractio à materia , non ſolum ſenſibili , ſe etiam intelligibili : in Philoſophia naturali,abſtractio à materi ſingulari, non tamen à materia ſenſibili.

Hanc tamen ſententiam falſam reputo, quia abſtractio à ma teria nimis vniuerſalis eſt:& propterea non poteſt eſſe ratio, Su qua , tribuens ſcientiæ ſpecificam vnitatem , aut diſtinctionem nam ſub eadem abſtractione continentur plures.ac diuerſę ſcien tiæ:vt ſub abſtractione à materia ſingulari,& non ſenſibili, vtra que Philoſophia,Naturalis, & Moralis:ſub abſtractione à mate ria ſenſibili , vtraque Mathematica , videlicet Geometria , & Arithmetica.

Veram ergo ſententiam ex doctrina D. Tho. colligo : nemp rationem,Sub qua,in obiectis ſcientiarum,deſumendam eſſe , e tali medio aſſentiendi concluſionibus:ſicut in fide ſumitur ex te ſtimonio dicentis:medium verò aſſentiendi concluſionibus, ſun principia diſpoſita in demonſtratione, ex quibus colligitur con cluſio:v.g.medium aſſentiendi huic concluſioni; homo eſt riſibi lis,ſunt illa principia, omne animal rationale eſt riſibile, omni homo eſt animal rationale ſic diſpoſita,vt ex eis colligatur , ho minem eſſe riſibilem : nam propter illa aſſentimus concluſioni Materia igitur,circa quàm verſatur ſcientia , in quantum ſumi tur ſub talibus principiis eiuſdem ſcientiæ in demonſtratione diſpoſitis ; propter quæ aſſentitur intellectus concluſionibus de eo demonſtratis,eſt obiectum completum:ſed principia ſic diſpo ſita eſt ratio formalis , Sub qua , obiectiua : à qua ſcientia ſumit ſuam vnitatem ſpecificam.Et colligitur etiam ex doctrina,quam

tradi

t Arist.de vnitate,ac distinctione scientiarum 1.lib.de poste-
resolutione c. 2. vbi *principia scientiarũ duobus modis se ha-
docet.* nam vel sic sunt diuersa, vt nec ex aliis fiant,nec ex al-
tris ; hoc est,nec ex aliis cõmunibus dependeant,nec neces-
im dependentiam inter se habeant : & hæc diuersas scientias
tituunt : sic se habent principia Philosophiæ,& Mathemati-
x propterea diuersæ sunt tales scientiæ. Sed principia Philo-
hiæ naturalis,ex communibus principiis Physicis,pertinentia
nateriam & formam;fiunt , & intrinsecam dependentiã inter
abent;in quantum principia librorum de cœlo & mundo præ-
ponuntur necessariò ad principia librorum de Generatione,&
ruptione ; & hæc ad libros de anima.propterea eandem scien-
n secundùm speciem constituunt omnes istæ partes. Et ita
im se habent principia Logicæ : quia principia particularia
nium partium , præsupponunt communia principia entis ra-
nis,aut modi sciendi, ex quibus fieri dicuntur:& eadem prin-
ia partium Logicæ se præsupponunt:& posteriora habent ne-
sariam connexionem , & dependentiam ex prioribus,vt prin-
ium enuntiationis, quod est definitio eius:præsupponit neces-
iò principia prædicabilium & prædicamentorum,quæ sunt de-
itiones eorum:ac tandem principia syllogisticæ artis,præsup-
nunt, atque dependent ex principiis enuntiationis : & hoc est
alterutris fieri,hoc est posteriora ex prioribus,propter neces-
iã dependentiam, quam ab eis habent : & principia,quæ ita se
bent,dicuntur eadem formaliter, propter intrinsecam conne-
onem , ac dependentiam : & solùm materialiter diuersa , quia
ersam continent materiam,simplicem quidem, aut composi-
n,& compositam quoque diuersam. vnde sequitur, rationem,
b qua,in obiecto Dialecticæ,ex iisdem principiis desumptam,
ndem esse ,ideò vnitatem specificam scientiæ tribuere.

Ad primum argumentum primæ opinionis respondetur : par- 11
s Logicæ materialiter quidem,aut in esse rei,diuersas esse, sed
rmaliter,aut in esse scibili,habere vnitatẽ specificam.Sicut co-
res specie differũt,vt albedo,& nigredo in esse rei cùm sint res,
t qualitates diuersæ speciei:at verò sub ratione formali visibi-
s eiusdem sunt speciei : quod efficaciter probatur,quia eundem
bent modum mouendi visum : vnde visio albi , & nigri , non
nt diuersæ speciei:sed eiusdem:eadem ergo ratione partes Lo-
cæ,vt prædicabilia prædicaméta,enunciatio, ac syllogismus,vt
nt res quædam, diuersáque instrumenta specie distinguuntur:
 sub ratione scibilis , nempe , vt sub eisdem principiis , & per
sdem demonstrationes probantur conclusiones earum , eius-
em rationis sunt, quia eundẽ modum habet Logica eas cogno-
scendi

scendi, hoc est, per eadem principia. Et quod in argumento ad tur: Principia esse diuersa, eodem modo soluendum est. Esse qu dem diuersas veritates: sed propter intrinsecam connexione ac dependentiam, quam habent ex principiis communibus en rationis, & inter sese: in quantum posteriora præsupponunt n cessariò priora, vt principia syllogismi, & principia enuntiati nis, principia simplicium, ex quibus enuntiatio componitur, h est, prædicabilium, & prædicamentorum, eadem principia form liter reputantur: vt Arist. docuit vbi suprà: & propter formale principiorum identitatem, demonstrationes cuiuslibet partis L gicæ, eiusdem etiam rationis sunt, atque etiam omnes conclusi nes, & obiectum quoque idem, propter formalem identitate principiorum.

Ad secundum respondeo, quòd dùm intellectus acquisiuit h bitum Logicæ per demonstrationem vnius partis, & postea se e ercet circa alias partes per nouas demonstrationes: quasdam ali facilitates acquirit, non tamen alios habitus: quia facilitates ist eiusdem rationis sunt, propter vnitatem specificam principi rum, & conclusionum, per quas acquiruntur, & solùm distinguu tur materialiter, tanquam partes integrantes eiusdem habitu qui licèt sit qualitas spiritualis, & ideo non habeat partes int grantes quantitatiuas, atque corporeas: sic vt habent corpora: h bet tamen spirituales, iuxta propriam naturam, quę dicuntur pa tes extensionis: sicut certum est habere partes intensionis, vt su loco explicabitur, nec propter tales partes desinit esse qualit simplex: quemadmodum desineret esse, si essent distincti habitu vt asserit opposita sententia: quia esse simplicem qualitatem, h tantùm significat: quòd non sit composita ex multis qualitatibu aut habitibus formaliter, aut specie diuersis: nam talis composi tio tolleret vnitatem specificam eius, quam certum est non to lere partes integrantes: solùm materialiter diuersas: sicut no tollit quin albedo Petri sit simplex qualitas, quòd habeat part integrantes in capite, & pede. Hanc autem compositionem pa tium integrantium, ac materialium, tribuit scientiæ D. Tho. 1 quæst. 12. art. 2. etiam si expressè doceat esse simplicem habitun & qualitatem, vt vidimus: quare non credit repugnare simplici tati eius.

QVÆSTIO V.

Vtrùm Dialectica sit scientia practica, vel speculatiua.

12 PRæsupponit titulus quæstionis quasdam esse scientias pra cticas, & alias speculatiuas: quod docet expresse Arist. 2. lib Meta. & est communis sententia totius scholæ: probatúrque ho

arg

mento. Practicum eſt quod ſua natura ordinatur ad opus: quædam ſunt ſcientiæ de operalibus à nobis,& quæ ad finem andi,earum cognitionem ordinant; vt Philoſophia moralis is de virtutibus,& medicina de corpore humano ſanabili;aliæ quæ circa res purè ſpeculatiuas verſantur : ergo neceſſe eſt ittere practicas,& ſpeculatiuas ſcietias.Quo ſuppoſito,quæ- us , an dialectica pertineat ad practicas, vel ad ſpeculatiuas. vt quæſtio meliùs intelligatur,adnotandum eſt,quid ſit pra- & quid practicum. Praxis idem eſt quod operatio;& practi- idem,quod operatiuum, vel principium operationis,vel di- iuum eiuſdem operationis : ſed principium operationis du- eſt,proximum & remotum;proximum eſt illud , à quo ope- o procedit,vel dirigitur;remotum verò,quod conſiderat ope- onem in communi, tradens præcepta eam faciendi, aut diri- di:ex quibus ſequitur vt eam in ſingulari faciat, aut dirigat, mplum primi habemus in artibus. Nam ars fabrilis proximũ cipium eſt operationis. Exemplum ſecundũ in ſcientiis pra- is. Nam cùm ſcientia non ſit de ſingularibus, ſed de vniuer- bus;& operatio non fiat niſi in ſingulari:non poſſunt ſcientiæ proximum principium operationis , ſed remotum tantùm; eo quòd præcepta in cõmuni tradunt, docentes quonam mo- efficienda ſit , aut dirigenda in ſingulari. Vnde ſequitur pra- um , priùs ac prinipalius dici de artibus quàm de ſcientiis: ad veram rationem ſcientiæ practicæ ſatis eſt, eſſe principiũ notum operationis modo explicato , quia impoſſibile eſt eſſe cipium proximum operationis, cùm non in ſingulari, ſed in mmuni eam conſideret. Vtraque acceptio practici continetur doctrina Ariſto.prima quidem, & propria 6. Ethic. c. 3.vſque 8.vbi ſolum enumerat duos habitus practicos;nempe pruden- m,& artem:quia ſolùm iſti ſunt principia proxima factiua,aut ectiuæ operationis. Secunda verò & minùs propria 2.li. Met. .1.tex.3.lib.6. cap.1.tex.1.2. & 3. & lib.11.c.1. quibus locis cticum attribuit ſcientiis,diuidens eas in ſpeculatiuas,& pra- cas; ſed ſcientijs non poteſt conuenire primo ac propriiſſimo do ſumpto;ſed ſolùm ſecundo modo, & minùs proprio, ſuffi- nti tamen , vt verè & propriè dicantur ſcientiæ practicæ : ex ibus intelligitur , quòd dum quærimus,An Logica ſit ſcientia culatiua,vel practica;non de practico propriiſſimo loquimur, de minus proprio , quod poteſt conuenire ſcientiis.

Circa quæſtionem igitur ſic explicatam quatuor ſunt opi- ones. Prima tenet,Logicam eſſe ſcientiam ſpeculatiuã, & non acticam,quam ſequuntur Scotus quæſt.4. prol.Duran.quæſt.6. tus , & Tolet. quæſt.4. procemiali. Soncinas 6.Meta.quæſt.2. apreolus quæſt. 2. prol. art.1. Niphus 1. Meta. quæſt. 1.

Canarienſis in ſcriptis primæ partis, quæſt. 1. art. 4. & eiuſd
ſententiæ videtur eſſe D. Th. opuſculo 70. fol. 128. pag. 1. &
quæſt. 57. art. 3. ad 3. probatúrque duobus argum. Primo, q
ex fine colligitur, An ſcientia ſit practica, vel ſpeculatiua, vt
cet Ariſt. 2. Met. tex. 3. ſed finis Logicæ non eſt componere ſyl
giſmum, aut quodlibet aliud inſtrumentum, ſed naturam eius
proprietates quærere, atque ſpeculari: ergo non eſt ſcientia p
ctica, ſed ſpeculatiua. Probatur antecedens, quia non dicetur
quis acquiſiſſe Logicam, ex eo quòd ſyllogiſmos efficiat, ſed q
naturam eius cognoſcit per demonſtrationem: ergo Logica n
eſt operatiua ſyllogiſmi, ſed naturam eius ſpeculatur: quare r
erit practica ſed ſpeculatiua.

Secundò probatur, ex modo procedendi; nam ſcientia prac
ca procedit modo compoſitorio, quia compoſitio, operatio qu
dã eſt: ſpeculatiua verò modo reſolutorio, reſoluendo, aut red
cendo proprias concluſiones vſque ad prima principia: ſed L
gica non procedit modo compoſitorio; ſed reſolutorio, inquire
do naturam, & proprietates ſyllogiſmorum, & aliorum inſtr
mentorum: ergo erit ſpeculatiua. Probatur minor, quia etiam
aliquis nullum componeret ſyllogiſmum, Logicus verè dicer
tur, ex eo quòd cognoſceret naturam, & proprietates eius per d
monſtrationem: ergo Logica non procedit modo compoſit
rio, ſed reſolutorio.

Secunda opinio, affirmat Logicam eſſe ſcientiam practicar
quam tenent Gabriel 1. quæſt. prol. Ocham in 1. d. 39. quæ
6. Venetus in principio ſuæ Logicæ. Albertus Magnus lib.
Anima, c. 12. Iandunus 6. Meta. quæſt. 3. & 5. Fonſeca 2. Met
cap. 3. quæſt. 1. ſect. 4. & probatur 1. nam illa eſt ſcientia practic
quæ operatiua eſt, aut directiua operationum: ſed Logica eſt d
rectiua operationum intellectus: ergo eſt practica. Probatur m
nor 1. ex Ariſtot. 1. Rheto. cap. 1. vbi docet, *Dialecticam inuen
tam eſſe ad dirigendas operationes, quæ bene & malè fieri poteran*
Deinde ratione, quia operationes intellectus ſecundùm propri
naturam conſideratæ, non pertinent ad Logicam, ſed ad Philo
ſophiam naturalem: ſolùm ergo conſiderantur in Logica, quate
nus diriguntur & ordinantur; vt ſine errore fiant, & conſtituatu
ex eis ſyllogiſmus, aut aliud inſtrumentum: ergo Logica eſt dire
ctiua earum, quod eſt eſſe practicam. Exemplum huius veritati
habemus in arte fabrili perfectè practica, quæ circa ligna verſa
tur: non ſecundùm eorum naturam: nam hoc modo conſiderat
ad Philoſophiam potiùs pertinent, ſed diſponendo, ac præparan
do, vt fiat ex eis cathedra: ergo Logica, quæ verſatur circa oper
intellectus ſic ordinando, vt ex eis poſſit fieri ſyllogiſmus, pra
ctica ſcientia erit.

Secu

undò, Scientiæ ſpeculatiuæ quæruntur propter ſeipſas, vt
s cognitionem ſuorum obiectorum conſequamur : practi-
rò non propter ſe, ſed propter operationes dirigendas : ſed
am, non propter ſeipſam quærimus, ſed propter alias ſcien-
ad quas conſequendas ordinatur, tamquam inſtrumentum
n. : ergo non eſt ſpeculatiua, ſed practica.
rtia ſententia, cum videret vtramque rationem, practicam
icet & ſpeculatiuam, habere Dialecticam, & vtramque ra-
m non poſſe conuenire eidem habitui, duplicem habitum in
tinguit : vnum ſpeculatiuum, quo conſideramus naturam
giſmorum, & aliorum inſtrumentorum: alterum practicum,
os componimus. & primum habitum vocat Dialecticam
ricam, hoc eſt, cognoſcitiuam obiecti: ſecundum, Dialecti-
racticam, hoc eſt, directiuam: & vtitur exemplo medicinæ,
a duplex etiam ponendus eſt habitus, vnus quo conſideratur
a corporis ſanabilis, & medicamentorum, & vocatur Theo-
medicina: alter quo applicantur medicamenta ad curandum
us, & vocatur practica medicina.
oſtrema ſententia aſſerit, Dialecticam nec eſſe ſpeculatiuam,
racticam per ſe; ſed inſtrumētum potiùs ordinatum ad con-
édas ſpeculatiuas ſcientias, & practicas: & propter vtramque
ōnem ſpeculatiuam, & practicam, modo quodam accidentali
nuenire. Ita tenet Petrus Niger quæſt. 14. ſui clyp. & Græci
es aſſerētes *Dialecticam non eſſe Philoſophiæ vniuerſalis ac*
partem, ſed inſtrumentum. Probatur hæc ſententia, quodam
monio Ariſt. 1. lib. Topicorum c. 9. vbi problemata, quæ ſunt
oſitiones in vtramque partem probabiles, in contemplatiua,
ua, & inſtrumētaria diuidit: & hęc poſtrema vocat problemata
lectica: ergo ſentit Dialecticam non eſſe ſpeculatiuā, nec pra-
am, ſed inſtrumentariam. Deinde ratione; quia Logica dirigit
a intellectus: ſed intellectus non eſt ſpeculatiuus nec practi-
: ſed vniuerſalior quædam potentia, cui vtraque ratio con-
it accidentaliter : idem ergo dicendum erit de Dialectica.
ro ſolutione quæſtionis, notandum eſt 1 Logicam duo præ- 14
e. Primum namque præcepta tradit conficiendi ſyllogiſmos
æteraa inſtrumenta, explicans partes, ex quibus componi
ent. Probatur hoc ex definitione ſyllogiſmi ; quæ aſſerit *eſſe*
ionem, in qua quibuſdam poſitis, aliud neceſſariò ſequitur, per ea
poſita ſunt, id eſt, virtute præmiſſarum: Præmiſſæ igitur, quæ
t maior, & minor, diſpoſitæ in modo, & figura, ſunt par-
quaſi materiales ſyllogiſmi : diſpoſitio verò in modo & figu-
quaſi forma eius eſt. Ariſtot. etiam in libris de poſteriori reſo-
one præcipuè cap. 2. 1. lib. definit demonſtrationem, dicens *eſſe*
ogiſmum conſtantem ex primis, hoc eſt principiis, & veris quidē,

nam ex falſo non ſequitur vera concluſio,& ex cauſis concluſio-nis:quia præmiſſæ cauſæ concluſionis ſunt. Hæc igitur ſunt præ-cepta efficiendi ſyllogiſmum,ac demõſtrationem.Secũdum quo[d] præſtat,eſt probare eadem præcepta per demonſtrationem,reſol-uendo concluſiones,vſque ad prima principia,quod fecit Ariſto-teles ibidem, docens *non poſſe aliquam habere ſcientiam concluſio-nis, niſi ſciat prætermiſſas demonſtrare, eáſque reducere vſque ad prima principia per ſe nota, atque indemonſtrabilia.*

Secundò notandum eſt,idem eſſe præcepta tradere componen-di ſyllogiſmum & demonſtrationem; quod docere modum, quo componi debeat, vt poſſit eſſe inſtrumentum acquirendi ſcien-tiam : & hoc eſt etiam procedere modo compoſitorio:quemad-modum ars domificatoria,ideo procedere dicitur modo compo-ſitorio;quia docet,ex lapidibus,& lignis, hoc, vel illo modo di-ſpoſitis, domum eſſe componendam. Idem eſt etiam docere per demonſtrationem componere ſyllogiſmum , reſoluendo aut re-ducendo concluſiones vſque ad prima principia; quod eſt proce-dere modo reſolutorio:vnde ſequitur euidens eſſe, quòd vtrum-que modum procedendi habeat Logica;& intrin[ſ]ecum quidem quia non poſſet perfectam cognitionem [...]modi ſciendi tradere niſi vtroque modo procederet.

Tertiò notandum eſt ; no[n] [...] ſolùm habere Logicam vtrumqu[e] modum procedendi [...] ſed etiam vtrumque finem;nempe operandi & ſpecula[ndi] [...] componendi ſyllogiſmum.quod ſic probo; Mo-[d]us compoſitorius ſua natura ordinatur ad bene componen[dum] ſyllogiſmum : & bene componere ſyllogiſmum,eſt [...]ordinare,a[ut] dirigere operationes intellectus,ex quibus componitur:ergo Lo-gica habet pro fine dirigere operationes , qui eſt finis practicu[s]. De fine verò ſpeculationis patet;nam modus procedendi reſolu-torius ordinatur ex ſe ad ſpeculandam naturam obiecti ; de qu[o] probantur paſſiones per demonſtrationes , quarum concluſion[es] reducuntur ad prima principia:ergo ex modo reſolutorio colli-gitur euidenter finis ſpeculandi naturam obiecti.

25 Poſtremò notandum hos modos procedendi; reſolutorium, compoſitorium; atque etiam hos fines dirigendi operationes in-tellectus,& ſpeculandi naturam modi ſciendi, quaſi partiales, inadæquatos eſſe reſpectu Logicæ, & contineri ſub adæquato, totali fine eiuſdem ſcientiæ,qui eſt perfectè cognoſcere natura[m] modi ſciendi. Probatur hoc argumento : nam ad perfectam co-gnitionem modi ſciendi, non ſufficit ſcire modum componen[di] ſyllogiſmum,& alia inſtrumenta;ſed requiritur,quòd per demon-ſtrationem cognoſcatur:demonſtratio verò, vt perfecta ſit, per reſolutionem præmiſſarum vſque ad prima principia ; quod e[ſt] naturam eiuſdem modi ſpeculari : ergo perfecta cognitio mo[di]

ſci[endi]

endi, qui est obiectum Logicæ, & finis eius adæquatus, atque alis, vtrumque finem, quasi partialem continet, & respectu iusque superior est. Sed sub eo mutuò sibi correspondent par-les & inadæquati fines, atque modi procedendi, & vnus ordi-tur ad alterum, atque è conuerso: quia Logica docet compone-syllogismum, vt per eum tanquam per instrumentum specu-ur naturam eius; & naturam eius speculatur, vt perfectè sciat m componere: quia perfecta compositio petit perfectam co-itionem totius compositi & partium eius; & sic modus corre-ndet modo, & finis correspondet fini, & ex vtroque resultat rfecta cognitio modi sciendi, qui est finis adæquatus Logicæ, ior vtroque, & vtrumque continens eminenter.

His suppositis, nostra sententia est Logicā simul esse practicam speculatiuam scientiam; quam præter alios sequuntur pater arius tom. 1. suæ Meta. disp. 44. circa finem, & pater Gabriel asquez in 1 part. D. Tho. disp. 9. cap. 2. num. 1. quam efficaciter obat hoc arg. ex doctrina tradita sic colligendo. Scientia pra-ca est illa, quæ non solùm est de re operabili, aut dirigibili; sed ocedit modo operabili, & in finem operandi, aut dirigendi ope-tiones ordinatur: sed Logica habet has tres conditiones: ergo verè practica. Probatur minor; nam in primis de re operabili, t dirigibili agit, nempe de operationibus intellectus; & modo idem operabili, hoc est, compositorio, & tandem in finem di-gendi easdem operationes ordinatur, quod & facit, dum eas or-nat in syllogismum aut aliud instrumentum. Quòd verò sit am speculatiua probo. Nam speculatiua scientia est, quæ de re eculabili agit, modóque resolutorio procedit, & in finem spe-landi naturam eius ordinatur: sed talis est Logica; ergo est spe-latiua. Minor ita probatur. Modus sciēdi, aut ens rationis, quod t obiectum Logicæ, est res speculabilis habens passiones, quæ de o demonstrari possunt, & verè demonstrantur in Logica docen-, resoluente easdem demonstrationes vsque ad prima principia; iod est resolutorio modo procedere: & modus iste resolutorius dinatur ex se ad speculandam naturam rei, ergo habet etiam o fine speculationem sui obiecti. Et hoc arg. satis declarat, quā falsum id, quod quidam ex his, qui sequuntur primam opinio-em, asserunt, nempe, Dialecticam procedere modo practico, sed inc modum procedendi ordinari ad speculationem: & ideo non ficere scientiam practicam, sed speculatiuam. Non enim minùs dinatur modus procedendi resolutorius ad praxim; cùm ordi-etur ad perfectè componendum syllogismum, & nihilominus onstituit Dialecticam speculatiuam; ergo etiam si modus com-ositorius ordinetur ad speculationem, constituet scientiam pra-icam. Præterea, cùm modus compositorius sit de essentia scien-

tiæ practicę, non poteſt reperiri in aliqua ſcientia, quin eam con ſtituat practicam ſiue ordinetur ad ſpeculationem, vel non or dinetur. Ordinatio enim potius oſtendit talem ſcientiam haber vtramque rationem practicæ, & ſpeculatiuæ.

Probatur ſecundò, quia Logica eſt ianua, per quam ad reliqua ſcientias ingredimur, & quaſi organum, & inſtrumentum ad ea acquirendas; præbetque modum ſciendi omnibus: ſed inter alia ſcientias quædam ſunt ſpeculatiuæ, aliæ practicæ: ergo neceſſe e Dialecticam habere vtramque conditionem: quia ſi practica no ſit, non poteſt eſſe ianua per quam ad practicas ſcientias ingre diamur; nec poterit eis tribuere modum ſciendi, ac procedend practicum: & eadem ratione non poterit hæc tribuere ſpecula tiuis, niſi ſpeculatiua ſit. Neceſſe eſt ergo vtramque conditione ei concedere.

Sed reſtat quoddam arg. aduerſus noſtram ſententiam priu ſoluendum, quàm ad ſoluenda argumenta aliarum opinionu procedamus; & eſt huiuſmodi. Practicum & ſpeculatiuum, ſun differentiæ, per quas ſcientiæ diſtinguuntur ſpecie: ergo no poſſunt eidem ſcientiæ conuenire. Probatur conſequentia; quia e duabus ſpeciebus non poteſt componi tertia: ergo nec ex practi co, & ſpeculatiuo Dialectica. Sequeretur enim in duabus ſpecie bus collocari, & quaſi monſtrum eſſe.

Pro ſolutione huius arg. adnotandum eſt; quòd ſicut in cau ſis efficientibus vniuerſalibus, poſſunt eſſe vnitate virtutes diuer ſæ ſpeciei: ita vt vna, & ſimplex virtus cauſæ ſuperioris vtramqu contineat eminenter, & reſpectu illius quælibet ſit quaſi inadæ quata; & in cauſis formalibus, ſub vna forma ſuperiori continer poſſunt rationis eſſentiales inferiorum formarum; ita vt vna & ſimplex cùm ſit forma ſuperior, tribuere poſſit vnum & aliud eſſe quod ab vtraque forma inferiori tribuitur: eodē modo vna ſcien tia ſuperior, quæ habet modum formæ, continere poteſt ratio nes, aut modos eſſentiales diuerſos inferiorū ſcientiarum. Exem pla horū trium habere poſſumus ſatis manifeſta. Nam ſol per vnā ac ſimplicem virtutē, efficere poteſt plures effectus ſpecie diuer ſos, qui non niſi à cauſis particularibus ſpecie diuerſis procede re poſſunt: quia in vna illa forma continentur eminenter virtute inferiores ſpecie diuerſæ: in formis quoque anima rationalis tri buit corpori eſſe vegetatiuum, & ſenſitiuum, quos gradus eſſendi tribuunt formę inferiores ſpecie diuerſæ, vt forma plātæ, & equi ita vt verum ſit animam rationalem ſimul eſſe vegetatiuā & ſen ſitiuā, & in ea reperiri vnitas perfectionis formarū ſpecie diuer ſarum; quas cōtinere dicitur, non ſolùm eminenter, ſed etiā for maliter ſub gradu quodā ſuperiori. Et tandem in ſcientiis docet D. Th. 1. part. q. 1. ar. 4. ſacram Theologiam, ſimul eſſe practicam

& ſpe

peculatiuam,ita vt vtrãque perfectionem sub gradu superiori
nplectatur,propter eminentiam sui obiecti, quod est Deus;tã-
um veritas speculabilis,& vltimus finis nostrarum operationũ.
m ergo nos concedimus Dialecticæ;non propter eminentiam
obiecti:sed propter vniuersalitatem : quia modus sciendi est
pectu omnium scientiarum; & modum sciendi tribuit practi-
, atque speculatiuis : & ideo necesse est vtrumque modũ con-
ere;eminenter quidem,quia quantum ad hoc superior est aliis
entiis;& etiam formaliter,quia formaliter continet vtrumque
odum procedendi,resolutorium & compositoriũ:& ad vtrum-
e finem dirigendi operationes intellectus, & speculandi natu-
n modi sciendi ordinatur.Sed rationes practicæ,& speculatiuæ
adæquatæ sunt respectu ipsius, sub adæquata & superiori ra-
one perfectè cognoscendi naturam modi sciendi contentæ.

Ex his respondeo ad formam argu. nam dum dicitur , practi-
m,& speculatiuum esse rationes specie diuersas;concedendum
: & ideo non posse eidem scientiæ particulari conuenire : sed
ne vniuersali,habenti superiorem quandam rationem eminen-
r,atque formaliter continentem vtrãque perfectionem.Quem-
modum vegetatiuum,& sensitiuum non possunt conuenire ei-
m formæ particulari;sed bene vniuersali, qualis est anima ra-
onalis : nec propterea talis scientia vniuersalis erit in duplici
ecie ; sed habebit vnam quandam eminentiorem speciem
ramque rationem continentem ; respectu cuius quælibet est
asi partialis , & inadæquata.

Arg. primæ & secundæ opinionis probant quidem Dialecticã
e practicam , & esse speculatiuam ; non tamen, quòd alteram
ntum rationem habeat , ita vt vel solum sit practica , vel so-
m speculatiua.

Vltima autem sententia falsa est;quia esse Dialecticam instru-
entum omnium scientiarum, non tollit ab ea veram rationem
ientiæ ; & ideo nec veram rationem practicæ , & speculatiuæ:
d probat esse scientiam vniuersalem , ex quo habet , quod
ramque simul rationem complectatur eminenter simul,& for-
aliter : quia sub ratione formali superiori, atque eminentiori.

Testimonium verò Arist.de problemate instrumentario quod
ialecticæ tribuit , difficultate caret : quia sensus illius est esse
tiuum solum, vel solum contemplatiuum, sed sub ratione su-
eriori vtrumque continere. De intellectu verò alia est ratio, ac
scientiis:quia cum sit potentia vniuersalis , abstrahit ab vtra-
ue ratione practici , & speculatiui , quæ respectu scientiarum
nt quasi essentiales modi , per quos specie distinguuntur.

QVÆSTIO VI.

Quid sit obiectum Dialecticæ: vtrùm modus sciendi realis, vel ens rationis.

17 OBiectum, subiectum, & materia, vocari solet res illa, circa quam versatur scientia: nam hæc tria nomina eandem fer significationem habent. Obiectum dicitur per ordinem ad habitum, quia quasi scopus est, in quem tendit: Subiectum, per ordinem ad passiones, quæ de illo probantur in scientia: Materia verò per respectum ad rationem formalem, sub qua, à scientia ipsa consideratur. Idem est ergo quærere, quodnam sit obiectum Logicæ, & quæ sit materia circa quam versatur, aut quod sit subiectum, de quo demonstrat passiones, & cuius cognitionem assequi intendit: & his explicatur titulus quæstionis.

Sed conditiones, quas habere debet obiectum, proponendæ sunt; vt intelligatur illud esse obiectū huius scientiæ, potiùs quā aliud; cui meliùs conueniunt. Est autem prima conditio; vt sit in rerum natura, vel certè possibile sit: nō enim requiritur actualis eius existentia: nam de rosa in hyeme, quando non est, datur scientia; quia saltem est possibilis: de re enim impossibili, vt de chimæra, non potest dari scientia. Secunda conditio est; quòd cognitio eius intendatur in scientia. Tertia, vt sub se comprehendat omnia, quæ tractantur in scientia. Postrema quòd sit vnum aliquo modo, vt vnitatem possit tribuere scientiæ.

His expositis, præsupponenda sunt tanquam certa illa, in quibus omnes conueniunt; vt ad difficultatem quæstionis perueniamus. *Est autem certum primò*. Dialecticam habere aliquam materiam determinatam, circa quam proximè versetur, tanquam circa proprium obiectum. Cuius ratio est; quia quælibet determinata scientia, determinatam cognitionem alicuius rei intendere debet: sed logica est determinata scientia, & distincta à cæteris: ergo habebit determinatam materiam, seu obiectum; cuius cognitionem intendat, & per quod ab aliis scientiis distinguatur: quia sicut potentia sumit suam vnitatem specificam ab obiecto, sic etiam scientia, vt Arist. docet 2. lib. de anima, c. 4. Et licèt hoc videatur contrarium doctrinæ Arist. asserentis, *Dialecticam non esse vnius generis obiecti, aut circa omnia obiecta scientiarum versari*. 1. li. Post. c. 12. tex. 24. & 4. li. Met. tex. 5. verè tamen contrarium non est, quia de materia remota Dialecticæ loquitur, & hæc non est determinata cum circa omnes res mundi, enuntiationes, & syllogismos efficiat: proxima verò materia eius determinata est, de qua inquirit quæstio præsens, an sit hæc, vel illa.

Secundò certum est, hanc materiam proximam Dialecticæ non

ſſe voces,aut nomina;vt antiqui Dialectici aſſerebant:ex quo
minales in ſchola vocati ſunt: quia licet vocibus vtatur ad
ificandas res:de iis tamẽ principaliter diſputat, vt docuit ex-
ſè Ariſt.4.lib. Met.tex.5. & probat experientia:quia ſyllogiſ-
s,& cætera inſtrumenta in rebus conſtituit.
ertum eſt tertiò;materiam proximam, aut obiectum Diale-
æ eſſe ens rationis: nam ex hoc Rationalis vocatur,ſed ens
onis duplex eſt;vnum directè & per ſe factũ à ratione aut in-
ectu,quales ſunt operationes eius,vt apprehenſio ſimplicium
npoſitio & diuiſio,ac ſyllogiſmus: aliud eſt ens rationis, non
ectè factum ab intellectu, ſed quaſi indirectè, & per accidens:
ſt proprietas conſequens eaſdem operationes vt ordinatas ab
hoc eſt, vt conſtitutas in propoſitione, aut ſyllogiſmo:& pro-
etas hæc non eſt realis,quia non conuenit eiſdem operationi-
s ex propria natura, ſed tribuitur eis ab intellectu, dum ſic ab
ordinantur:vt dum ordinat tres propoſitiones, maiorem, mi-
rem,& concluſionem,iuxta regulas ſyllogiſticas;talem earum
dinationem conſequitur proprietas,ſeu denominatio ſyllogiſ-
;quam eis tribuit intellectus:& proprietas hæc vocatur ens ra-
nis; non directè, ſed indirectè factum ab intellectu, & quod
n habet aliud eſſe, quàm cognoſci ab illo. 12

Iuxta hæc duo entia rationis, duæ in primis ſunt opiniones de
iecto Dialecticæ. Prima, quam moderni plures defendunt, te-
;primum ens rationis eſſe obiectum eius, nempe operationes
as reales intellectus:vt dirigibiles ab intellectu;vel vt actu di-
guntur,hoc eſt, vt conſtitui poſſunt in ſyllogiſmum;vel vt actu
nſtituuntur:& vtrumque horum dicunt eſſe quid reale hoc eſt,
n operationes ipſas, quàm dirigibilitatem (vt ſic loquamur)
c eſt,aptitudinem,vt ex eis fieri poſſit ſyllogiſmus, atque etiã
dinationem actualem. Duobus enim modis defenditur hæc
ntentia à modernis: quidam operationes reales dicunt eſſe ob-
ctum,non vt actu ordinantur:quia ordinatio actualis nihil in-
inſecum poteſt in eis ponere; ſed ſolam denominationem ex-
nſecam, ab operatione quaſi reflexa intellectus ,eas ordinante;
d ſecundum aptitudinem quam habent , vt ordinari poſſint:&
nc aptitudinem vocant ordinabilitatum,aut dirigibilitatum:&
alem quidem;cum eis ex propria natura conueniat, & antequã
dinentur.Alij verò eaſdem operationes, vt actu ordinantur,di-
nt eſſe obiectum:ita vt aliquis modus realis, in eis ſit actualis
dinatio:nam cum ordinentur per verum ac reale iudicium in-
llectus:aut certè non ſint aliud operationes ipſæ,quam iudicia
ædam intellectus ordinata: non poteſt non eſſe aliquid in eis
dinatio.Conueniunt tamen vtrique opinantes in eo,quod ope-
tiones iſtæ ſecundum aliquem modum,aut proprietatem rea

lem sint obiectum : & ideo obiectum formale Dialecticæ, dicunt omnes, esse modum sciendi realem.

Probant. 1. auctores huius sententiæ, quòd ens rationis secundum, non sit obiectum hoc arg. Obiectum scientiæ duo habere debet: primum, passiones, quæ de illo demonstrantur in scientia: secundum, quòd per se consideretur ab ipsa scientia: sed neutrum habet ens rationis; ergo non potest esse obiectum. Non primum; nam ens rationis nihili est in rebus, sed solùm habet esse obiectiuè in intellectu, tanquam aliquid ab eo confictum : ergo nec habet naturam, cuius cognitionem intendat, nec passiones quæ de illo probentur: nã si passiones haberet, vel essent reales, & hoc non: vel entia rationis, & tunc de illis prædicaretur formaliter, quod repugnat : sicut repugnat hominẽ prædicari formaliter de risibilitate aut de risibili. Secũdò probatur; quia cũ non sit directè factum ab intellectu; nec est directè aut per se cognitum ab eo; sed indirectè & per accidens : ergo nec erit directè aut per se cognitum per scientiam, quæ habitus intellectualis est.

Deinde probant secundò, quod ens rationis primum, aut modus sciendi realis, sit obiectum Logicæ, alio argumento : Syllogismus, vel demonstratio continet operationes intellectus ordinatas : & est instrumentum reale : ergo est modus sciendi realis: quare tanquam aliquid reale consideratur in Dialectica : & eadem est ratio de aliis instrumentis : ergo modus sciendi realis: tamquam quid commune omnibus, erit obiectum Logicæ. Antecedens ita probant: Demõstratio habet effectum realem, nempe scientiam, quam generat: ergo est causa realis eius; quare non potest esse ens rationis sed reale. Et confirmant, quia Dialectica est scientia practica (vt vidimus) ergo habet praxim, hoc est, operationem factam à se vel ordinatam, pro obiecto : sed operatio, vt facta vel ordinata, est quid reale: quia nihil potest per se fieri, aut per se ordinari, nisi sit reale: ergo obiectũ Logicæ reale debet esse.

Secundo. Operationes intellectus, quatenus dirigibiles sunt ab eodem intellectu, pertinent ab aliquam scientiam, vel artem, à qua dirigi possunt & non ad aliam quàm ad Dialecticã, quia nec per aliam diriguntur : ergo vt dirigibiles, sunt obiectum huius scientiæ, & dirigibilitas est proprietas realis earum: sicut intelligibilitas est proprietas realis: entis realis & numerabilitas numeri, & visibilitas coloris : ergo sub ratione realis sunt obiectum Dialecticæ, quod ex consequenti erit aliquid reale.

19 Secunda opinio asserit; Ens rationis, quod indirectè fit ab intellectu, esse obiectum Dialecticæ. Quam sequuntur D.Th.4. Me.lect.4.& opusc.42.de natura generis, c.4. Caie.sup de genere. Flandria.4. Me.q.5.art.2. Sotus q.5.procœ. & ex antiquiorib. Cõ. in Ep.præd.c.vlt.& 4.Me.tex.comment.2. Auicenna 1.Me.c.2.& ex modernis nõ pauci: habetque fundamentũ in doctrina Arist.9.

e.tex. 5.vbi asserit: *Dialecticum sicut & Philosophum agere de ente vniuersali:* sed non agit de ente vniuersali reali; de quo agunt Methaphysicus atque Philosophus; ergo intelligit Arist. agere de io ente vniuersali non habente esse reale in rerum natura, sed olum obiectiuè in intellectu; quod est ens rationis.

Probatur deinde hoc vnico arg. Logica agit per se de genere & 20 specie, quatenus prædicabilia sunt, de subiecto etiam, & prædicato, vt alia sunt, & propositionem componunt: sed hæc omnia sunt entia rationis: nam à parte rei, aut ante operationem intellectus, nec dantur genus, & species, nec subiectum, & prædicatum: ergo ens rationis, vt comprehendit hæc, & alia erit obiectum Logicæ, & confirmari potest. Quia ea, quæ tractantur in Logica secundum rationem materialem entia realia sunt, prædicamentum, propositio, & syllogismus, formaliter verò sunt entia rationis: sicut formæ, à quibus denominantur, quæ sunt relationes rationis, aut secundæ intentionis: ergo formale obiectum huius scientiæ, ens rationis est: quamuis materiale sit ens reale.

Tertia sententia considerans omnia quæ tractantur in Logica ordinari ad argumentationem componendam tãquam ad finem, tenet hanc esse obiectum eius, ita Albertus Magnus in prol. prædicabilium, quem sequitur Lemosius li. 1. de erratis Dialect. c. 6. Et quia inter species argumẽtationis, principalis est syllogismus, ad quem componendum ordinantur cætera, de quibus agit hæc scientia, ideò Scot. q. 3 suæ Logicæ, tenuit obiectum eius esse syllogismum: & tandem: quia inter species syllogismi, præcipua est demonstratio, ad quam ordinantur reliqui, docuerunt alij demonstrationem esse obiectum, vt Ammonius, & Simplicius in prol. præd. Alexander, & Philoponus, in principio priorum.

Antequam sententiam nostram proponamus, has tres opiniones tanquam insufficientes, refutamus vnico arg. Obiectum adæquatum debet cõtinere proximè & adæquatè omnia, quæ tractantur in scientia: sed nec argumentatio, nec syllogismus, aut demõstratio, proximè, & adæquatè continent simplicia, de quibus Dialectica disputat, sed solùm remotè, in quantum sunt partes enunciationum, ex quibus proximè componuntur: diuisionem verò, aut definitionem, nullo modo: ergo non possunt esse obiecta adæquata Logicæ, bene tamen alicuius partis: & fortè aliquod eorum posset dici obiectum principale, vt demonstratio; quæ præcipuum instrumentum est ad scientiam assequendam. Vnde si obiecto principali loquerentur, admitti posset saltem vltima: de adæquato verò, nulla earum admittenda est.

Restant prima & secunda de quibus iudicandum est, vtra illarum sit probabilior: quod, vt meliùs fiat, illud tamquam certum supponendũ est propriã materiã Dialecticæ esse operationes intellectus;

intellectus:& ideò ad obiectum eius pertinere non secundùm propriam naturam:nā hoc modo,ad Philosophiam potiùs pertinent, sicut anima, & intellectus, à quibus tanquam à principiis efficientibus procedunt:sed in quantum ab eo diriguntur.

22 Secundò supponendum est, quid sit operationes has dirigi ab intellectu: non est enim aliud quàm fieri syllogismum, definitionem aut aliud instrumentum: vt tres propositiones ordinari non est aliud quàm vnam pro maiori sumere,pro minori aliā, & tertiam pro conclusione:ita vt in modo,& figura, constituatur ex eis syllogismus: & quod in eis resultat, est passiua ordinatio, id est, esse ordinatas,ac syllogismū constituentes.Tria igitur possumus considerare in his operationibus, in quantum pertinent ad Dialecticam,ordinabilitatem, seu dirigibilitatem, directionem actiuam intellectus & passiuam, resultantem in eis ex actiua.

Et de dirigibilitate probatur,vel nō pertinere operationes secundū eam ad Logicam,vel nō esse realē,sed ens rationis,hoc arg. Aut operationes esse dirigibiles,est potētia seu aptitudo naturalis;cōueniens eis ex propria natura:vel solum obediētialis, in eo cōsistens,quòd sicut lignū subditur artifici,& quasi ei obedit,vt ex eo possit cathedrā efficere,sic operationes istæ subduntur intellectui,vt ex eis possit facere syllogismū:& si naturalis sit, potentia euidens est,nō ad Dialecticā, sed ad naturalē Philosophiā pertinere:sicut quæcūque à natura habent operationes ipsa,pertinent ad scientiam,quæ agit de natura earū,& hæc est Philosophia naturalis:si verò sit obedientialis,nō potest esse realis.Nam potentia obedientialis ligni ideò est realis,quia per eam subditur artifici,ad formā realem cathedræ suscipiendā:quare si forma cathedræ, nō esset realis,sed ens rationis,nec potentia illa esset realis: sed operationes subduntur intellectui ad suscipiendam formam syllogismi quæ nō est realis, sed ens rationis:ergo talis potentia nō est realis. Probatur minor. Ordinatio per quam efficiunt syl-
23 logismum est relatio vnius ad alteram, non realis quia non ordinantur ex natura rei sed ab intellectu:ergo est relatio rationis.

Secundum,quod in operationibus cōsiderare possumus,est ordinatio actiua,quam intellectus facit per actum reflexū quo supra eas reflectitur,& eas ordinat constituens syllogismum:& hæc ordinatio actiua, realis est cùm sit actus realis intellectus ordinantis:& per illā solùm dicuntur operationes ordinatæ,denominatione reali extrinseca.v.g.syllogismus,aut demōstratio:sed esse syllogismū,aut demonstrationē,habent formaliter, per relationē ordinationis inter eas resultantem ex operatione intellectus ordinātis:& relatio ordinationis inter eas,nō potest esse realis,quia nō ordinantur ex sua natura, sed ab intellectu qui nihil reale in rebus per suā ordinationem ponere potest:ergo directio per quā

formali

rmaliter sunt syllogismus,vel aliud instrumentum,& ad Logi-
pertinent,nõ est aliquis modus realis,sed sola relatio rationis.
His explicatis,est prima conclusio huius quæstionis;Obiectum
ogicæ aliquid dicit pro materiali, & aliquid pro formali : pro
ateriali quidem,reales operationes intellectus:pro formali ve-
relationẽ rationis, quæ dicitur ordinatio formalis earum,per
uã efficiunt syllogismũ,aut aliud instrumentũ.Hęc probatur ef-
caciter ex doctrina tradita, hoc arg. Logica habet pro obiecto
perationes intellectus,quas dirigit,vt per directionẽ constituat
x eis syllogismum,aut aliud instrumentum:ergo materiale ob-
ectum,sunt operationes reales:formale verò,directio,aut ordi-
atio earum,per quam constituunt talia instrumenta : sed ordi-
atio est relatio rationis:ergo obiectum formale est ens rationis.
Secunda cõclusio.Obiectũ adæquatũ Logicæ,est modus scien-
i cõmunis omnibus instrumentis,qui ex ente reali,pro materia-
constat,& ex ente rationis pro formali,hæc sequitur ex prima:
uare nõ indiget noua probatione.His duabus cõclusionibus cõ-
inetur,& explicatur secũda opinio D.Tho.& aliorum,quæ com-
nunis fuit semper in schola , & vt probabilior est amplectenda.
Solum restat arg.primæ opinionis soluere:& ad primũ conces- 25
a maiori,neganda est minor,quòd ens rationis Logicũ, nec na-
turam,nec proprietates habeat,nec per se consideretur in Diale-
ctica:quamuis enim nõ habeat naturam realem,nec subiecto in-
hæreat,sed solùm sit obiectiuè in intellectu,actu considerante:est
tamen quædam denominatio rebus attributa ab intellectu ; per
modum,ac similitudinẽ formæ inhærentis vt esse genus,aut spe-
ciem,attribuitur naturę ab intellectu:sicut albedo,aut alia forma
inhærens attribuitur corpori , vnde non est omnino ens fictum,
sicut chimæra,sed habet fundamentũ in eisdem naturis, quibus
attribuitur,prout ab intellectu,hoc aut illo modo,concipiuntur:
& hoc esse diminutum, considerari potest ab aliqua scientia.
Quòd verò ad proprietates eius pertinet, hac distinctione ex- 26
plicandum est : ens rationis dupliciter considerari potest:primò,
in abstracto,hoc est,vt forma quædã sine ordine ad subiectũ, cui
attribuitur:quemadmodũ cõsideratur albedo,sine ordine ad cor-
pus,cui inhęreat.Alio modo,potest cõsiderari,in cõcreto,hoc est,
vt forma applicata ad naturã,quam denominat.Et cõsiderata pri-
mo modo,habet passiones vniuersales iuxta similitudinem entis
realis,vt verum,bonũ,&c.consideratum verò secundo modo,non
habet passiones adeò vniuersales quia nõ applicatur,aut attribui-
tur naturis in communi cõsideratũ,sed in particulari, secundùm
suas species:non enim denominatur natura aliqua ab ente ratio-
nis vniuersalissimo,sed à particularibus:vt à genere,specie,subie-
cto,aut predicato,quare sic sumptum,non habet passiones,nisi in
suis

suis speciebus,vt vniuersale in communi,habet prædicabilitatem pro passione,& prædicabilia habent particulares passiones,vt genus,esse de prædicabile de speciebus: sicque de cæteris:& queadmodum ens rationis,consideratum in abstracto, non pertinet ad Logicam,sed ad Met.tanquam deficiens à perfectione entis realis,quod per se ab illa scientia consideratur:ita probare passiones vniuersales de illo,non ad Logicum,sed ad Metaphysicum pertinet:sed passiones quas habet,vt applicatum naturis;aut eas denominans,in Logica probantur:& hoc sufficit,vt sit obiectum eius, de his verò passionibus ; non prædicantur species entis rationis, quibus attribuuntur prædicatione formali: quia non est verum formaliter, quòd prædicabile sit vniuersale ; sicut nec risibile formaliter est homo.

Ad secundum respondeo ; Ens rationis dum fit ab intellectu, non esse directè, aut per se cognitum , sed indirectè, & quasi per accidens : sed postquam factum est : bene potest intellectus illud pro obiecto quasi per reflexionem sumere , & cognitionem eius per se primò intendere : & hoc modo accipitur,dum dicitur esse obiectum Logicæ.

Ad primum aliud arg. quo probantur operationes reales esse obiectum Dialecticæ,hac distinctione respondẽdum est.Demonstratio dupliciter consideratur, materialiter, pro operationibus ordinatis;aut formaliter pro ordinatione,à qua habẽt vt sint syllogismus aut demonstratio:& in prima consideratione,admittendum est esse instrumentum reale ; non in secunda:sed relatio rationis est.Et quod dicitur habere effectum realem,nempe scientiam,quam generat:etiam est admittendum, ratione operationũ, quas pro materiali includit : non ratione significati formalis, in relatione rationis consistentis. Quòd denique Logica sit scientia practica,vt in eodem argumẽto dicitur,verum est,& habere praxim,aut operationem pro obiecto,ab intellectu directam:ex quo non sequitur directionem esse realem, neque id est necessariũ,vt Logica sit scientia practica : sed satis est operationem vtcunque dirigere,siue directio passiua realis sit vel solùm relatio rationis.

Ad secundum concedẽdum est, operationes,vt dirigibiles considerari posse ab aliqua scientia, & verè considerari à Dialectica: negandum verò , quòd dirigibilitas sit realis : non est enim nisi ens rationis:sicut directio,per quam constituunt syllogismum,& ad quam ordinatur dirigibilitas , solùm est relatio rationis , vt probatum est.De intelligibilitate verò,& numerabilitate,diuersa est ratio:quia istæ conueniunt rebus,aut qualitatibus, ex propria natura : dirigibilitas verò,non nisi potentia obedientialis est,respectu formæ syllogisticæ,quæ solùm est relatio rationis: & ideò non est quid reale, sed ens rationis.

COM

COMMENTARII

IN PRÆDICABILIA PORPHYRII, VNA CVM Dubiis & Quæstionibus hac tempestate agitari solitis, compositi.

CAPVT I. PORPHYRII.

...um necessarium sit, Chrysaori, & ad eam, quæ est apud Aristotelem, Prædicamentorum doctrinam, &c.

BREVIS EXPOSITIO TEXTVS.

HOc primum caput, quasi procemium est totius libri Prædicabilium;& tria in eo agit Porphyrius. Nam primò docet necessariam esse cognitionem prędicabilium, ... prædicamenta Arist.intelligenda : quia cùm prædicamentum ... prædicabilium ordinatio secundùm debitam subiectionem,& ...ædicationem ; non potest ordinatio prædicamentalis cognos... sine cognitione prædicabilium. Secundò proponit materiam, ... qua agendum est in toto libro : quæ sunt quinque vniuersa..., aut prædicabilia, nempe genus,species,differentia, proprium ... accidens, & tandem asserit, quæstiones,quæ de his prædicabi...bus tractari possunt, esse in duplici differentia : nam, quædam ...ciles sunt:quia circa ea versantur quæ naturæ eorumdem præ...cabilium proxima iudicantur ; & ideo cognita eorum natura, ...cilem solutionem habent : vt An vniuersalia, hoc aut illo ...odo prædicentur de inferioribus:& similes. Aliæ verò sunt dif...iles:quia altiora quædam inquirunt ; vt An vniuersalia sint in ...bus;vel obiectiue solùm in nostra cognitione, & illas quidem ...ponendas,ac disputandas esse asserit,has verò vsque ad Philo...phiam relinquendas : quia non facile à Dialecticis intelligi ...ssunt. Ex his continetur litera Porphyrtj.

QVÆSTIO I. VNIVERSALIS.

Vtrùm Vniuersalia sint in rebus.

QVæstio hæc quasi fundamentum est omnium aliarum, quæ de vniuersalibus disputari possunt. Vt autem titulus eius intelli

intelligatur, notandum est Vniuersale duplex esse, Complexum & Incomplexum. Vniuersale complexum, est propositio vniuersalis, & per se nota, quæ principium est vniuersale alicuius scientiæ: ex quo multæ inferuntur conclusiones: vt in scientia de homine, vniuersale principium est, quòd sit rationalis, ex quo colligitur, quòd sit admiratiuus & risibilis. Vniuersale incomplexum, est vox quædam simplex, significans aliquid multis commune vt homo, & animal. Et de vniuersali complexo non procedit quæstio præsens sed solùm de incomplexo: quod quadruplex est, in causando, in significando, in essendo, & in prædicando. Vniuersale in Causando, dicitur causa, quæ plures effectus producere potest, vt cœlum. Vniuersale in Significando, est vox, vel conceptus communis, rem etiam communem multis significans vt vox, homo, & conceptus hominis, quem in mente formamus. Vniuersale in Essendo, esset res separata à singularibus, & in eis existens si daretur qualis esset idea illa, quam dicunt aliqui posuisse Platonem, nempe homo separatus à Petro & Ioanne, à quo procederet. Vniuersale denique in prædicando, dicitur natura cõmunis, quæ de multis prædicari potest, & quam significant voces communes: vt natura hominis signata per hanc vocem homo, quæ de Petro & Ioanne prædicari potest.

Et vniuersale in Causando ad Physicum, aut Metaphysicũ pertinet, qui de natura causarum agit: quare de illo non disputamus modò, nec de vniuersali Significando, quia Dialecticus non agit principaliter de vocibus, sed de rebus per eas significatis: sed nec de vniuersali in Essendo, quia iudicatur impossibile, vt videbimus inferiùs. Solùm ergo proponitur quæstio de vniuersali in Prædicando; an in rebus verè sit; vt an id, quod de Petro & Ioanne prædicatur in his propositionibus, Petrus est homo, Ioannes est homo; sit aliquid præter vocem, quod in eis existat.

Circa quam fuit prima opinio Heracliti Ephesij, & Cratyli antiquorũ Philosophorum, vt asserit Arist. 3. lib. de cœlo, & mundo, tex. 3. 1. lib. Met. cap. 5. tex. etiam lib. 4. tex. 22. *qui omnino negabant aliquid vniuersale in rebus esse*, propter hoc argumentũ Omnia quæ sunt in mundo, sunt singularia: ergo nihil est vniuersale. Antecedens probabant dupliciter: Primo ex sensibus quia quæcumque per sensus cognoscimus, vt per visum, auditum, & reliquos, singularia sunt, & nihil commune multis; ergo non datur vniuersale in rebus. Secundò, omnia quæ fiunt in rerum natura singularia sunt, cùm fiant per actiones causarum, quæ non nisi de singularibus sunt: ergo nihil fit vniuersale: sed nihil est in rebus quod non sit factum: ergo omnia sunt singularia, & nihil est vniuersale. & cùm scientiæ non sint de singularibus, quæ passim corrumpuntur, negantes vniuersalia, cõsequenter negabant scientias

& v-

detur idem tenere Arist. lib. de Anima, tex. 8. vbi ita ait. *al vniuersale aut nihil est, aut posterius : similiter autem, & id commune aliud prædicetur.*

ecunda opinio fuit Platonis, vt affirmat Arist. 1. lib. Meta. c. ex. 12. & cap. 5. & 6. qui ponebat *naturas quasdam vniuersa- separatas à singularibus, à quibus eadem singularia procedebant* ro hominibus, naturam humanam separatam à Petro, Ioan- & cæteris, à quibus singulares homines fiebant : quamuis August. lib. 73. quæstionum, quæst. 46. & Seneca lib. 8. episto- um, epist. 66. affirment, hanc non fuisse mentem Platonis; sed ideas intellexisse quasdam similitudines rerum omnium, quas us intra se habet, & per quas eas producit. Omitto opinio- n Nominalium; qui solùm posuisse videntur vniuersalia in ibus, de quibus scientias esse dicebant, & non de rebus.

Vera sententia Arist. & communis iam in schola, ab omnibus enda, tribus conclusionibus explicanda est. Prima conclusio. n solùm dantur voces vniuersales, sed etiam res de quibus t sciētiæ. Probatur hæc, aduersus Nominales autoritate Arist. de interpretatione cap. 5. vbi *quasdam res vniuersales esse* ait, *as singulares* : ergo sentit non solúm in vocibus, sed in rebus i vniuersale. Deinde ratione; quia nomina vniuersalia, vt ho- , aut equus, non sunt imposita ad significandum res singula- , vt Petrum, & Ioannem; nec aliquem eorum distinctè signifi- t; sed propriis nominibus significantur : ergo aliquid datur, ter singularia, ad quod proximè atque distinctè significan- n imponuntur Quod cùm non sit singulare, erit vniuersale. undæ istæ propositiones sunt veræ, ac necessariæ; Petrus est mo, & homo est animal; & tamen si nihil præter voces præ- atur, erunt falsæ; cùm nec vna vox sit alia, nec in ea inclu- ur : ergo necesse est præter voces, res vniuersales ponere. 31

Secunda conclusio. Non datur vniuersale separatum realiter à gularibus. Hæc est contra Platonem (si sententiam illam te- it, de ideis, quam ei tribuit Aristoteles) & probatur ex Arist. ib. Poster. ca. 35. tex. 38. 3. Meta. tex. 10. 7. Meta. tex. 51. & 57. & . Meta. tex. 6. quibus locis ostendit *vniuersalia esse nō posse sepa- a à singularibus.* Deinde probatur ratione; quia quidquid verè realiter prædicatur de aliquo, debet esse in eo : sed vniuersalia rè prædicantur de singularibus in his propositionibus, Petrus homo, & homo est animal, ergo verè & realiter in eis sunt. obatur maior; quia ab eo, quod res est, vel nō est, propositio di- ur vera, aut falsa: sed in his propositionib. predicātur vniuer- ia de singularib. ergo aut sūt in eis, aut propositiones sūt falsę.

Tertia conclusio. Licèt omnes res mūdi sint singulares, in ipsis- et singularibus dantur vniuersales naturæ, quæ de eisdem præ-

dicantur. hæc eſt aduerſus Heraclitum. & probatur ſimul ac declaratur hac ratione, Singularia naturæ humanę, vt Petrus, & Ioãnes, magis ſimilia ſunt inter ſeſe quàm ſingularia alterius naturę: habent enim definitionem, & prædicata eſſentialia ſibi cõmunia. Nam vterque eſt homo, & animal rationale: ergo concipit intellectus naturam humanam in vtroque exiſtentem, & vtrique communem: & ideo erit vna, & in multis; quod eſt eſſe vniuerſalem.

Ad argumentum primæ opinionis, conceſſo antecedenti, quòd omnes res mundi ſunt ſingulares: neganda eſt conſequentia; quòd nihil ſit vniuerſale: nam licèt nihil ſit vniuerſale, ab eiſdem ſingularibus realiter ſeparatum, (vt fortè aſſeruit Plato) nec in ipſiſmet ſingularibus realiter ab eis diſtinctum, natura tamen, in qua omnes conueniunt, vniuerſalis eſt, ſolùm ab eis diſtincta per intellectum, eam concipientem, non conceptis ſingularibus, & de hac eſt ſcientia, etiam ſi non ſit de ſingularibus. Ad teſtimonium autem Ariſt. reſpondet D. Tho. in commentariis eiuſdem; per illa verba excludere voluiſſe errorem Platonis, de ideis ſeparatis, & ſimul docere, quonam modo vniuerſale in rebus reperiatur: ideo ſenſus verborum eius talis eſt: Animal vniuerſale nihil eſt, ſeparatum à ſpeciebus hominis & equi; vt fingebat Plato: eſt tamen in eis quaſi quid poſterius; quia in eiſdem fundatur, & ex eorum conuenientia ſumitur.

QVÆSTIO II.

Quænam ſit eſſentia, & natura vniuerſalium.

3 NAtura, & eſſentia cuiuſlibet rei, explicatur per definitionem eius: ideo ſolutio huius quęſtionis ex definitione vniuerſalis depẽdet; qua adducta & explicata, ſoluta etiam erit quæſtio. Duplicem definitionem vniuerſalis tradit Ariſtot. diuerſis ſuæ doctrinæ locis; Primã 7. lib. Meta. tex. 45. his verbis, *Hoc enim dicitur vniuerſale, quod pluribus natura aptum eſt ineſſe:* Secundam verò 1. lib. de interpretatione c. 5. vbi ita ait; *Dico autem vniuerſale: quod in pluribus prædicari natũ eſt, vt homo quidem vniuerſalium eſt.* Vtraque verò ſimul poſuit 1. lib. de poſteriori reſolutione, c. 10. tex. 25. dicens; *Eſſe quidem igitur vnum de multis, verum dicere neceſſe eſt: non erit enim vniuerſale, niſi hoc ſit, oportet igitur aliquid vnum, idémque in pluribus eſſe nõ æquiuocè:* quibus vniuerſale duo habere docet: Quòd ſit vnum, hoc eſt vniuocum: quare excluduntur æquiuoca, & analoga à ratione vniuerſalis: quia vel nullam habent vnitatem, vt æquiuoca: vel ſolùm vnitatem ſecũdùm quid, hoc eſt ſecundùm proportionem, vt attributionem, vt analoga. Deinde in multis, & quod de illis prædicetur; quæ licèt non diſtinguantur realiter in vniuerſali; quia formaliter ſumptum,

,non est quid reale;sunt tamen duæ rationes, ita se haben-
c si realiter distinguerētur:ex quibus prior est,quòd in mul-
t;posterior verò,quòd prædicetur de multis. Quod ita pro-
Causa veritatis prædicationum est rem ita se habere extra,
per illas significatur, & enuntiatur, vt docet Aristo. 1. lib.
nterpretatione,dicens; *Ab eo quod res est,vel non est,propositio*
*ur vera,vel falsa:*ergo causalis ista propositio vera est;Quia
ersale est in multis,prędicatur de multis;sed causa prior na-
est suo effectu: ergo prius est,quod vniuersale sit in multis,
m quod prædicetur de multis. Licèt autem prior sit ratio es-
i in illis,quàm prædicandi;conuertuntur tamen: quia verum
quod est in multis, prædicari de multis: & contrà,quicquid
licatur de multis,in eis esse;cùm nihil prædicetur de aliquo,
sit in eo.

x quibus sequitur primò essentiam vniuersalis esse, quòd in 34
tis sit,& quasi propriam passionem eius,quòd de multis præ-
tur.Probatur hoc argumento.Illud quod primò intelligimus
liquo,dicimus esse essentiam illius;sed primum quod intelli-
ius de vniuersali,est,quòd sit in multis:ergo hoc erit de essen-
eius.Illud etiam quod posterius intelligimus, si conuertatur
priori, dicimus esse propriam passionem eius; sed prædicari
nultis est quid posterius quàm esse in multis; & cum eo con-
itur,vt probauimus:ergo erit propria passio eius.
d dum dicimus esse in multis,pertinere ad essentiam vniuer-
,& prædicari de multis,esse passionem: neutrum intelligen-
n est secundùm actum:sed vtrumque secundùm aptitudinem,
erba Arist.docent,& probat experiētia: cum videamus natu-
Solis,&Lunæ esse vniuersalem,& nec esse actu in multis,nec
de illis prædicari, sed vtrumque habere in potentia. Et hoc
quod communiter dici solet;*Verba in definitionibus non dicunt*
im,sed aptitudinem;quare sensus primæ definitionis est; Vni-
sale est, quod aptum est esse in multis; sensus verò secundæ,
uersale est,vnum prædicabile de multis.

ecundò sequitur, primam definitionem esse quidditatiuam,
essentialem: quia continet essentiam vniuersalis. Secundam
ò descriptiuam,quia datur per passionem.

ertiò sequitur,falsum esse,quod à quibusdã modernis dicitur;
in multis & prædicari de multis,non esse rationes distinctas
uersalis;sed eandem omnino:quia eo ipso,quòd intelligimus
urã in multis esse,intelligimus etiam esse prædicabilem.Hoc
m non est verum.nam si esse in multis est ratio prior,& causa
dicabilitatis de multis, vt probauimus, euidenter sequitur,
òd possit intelligi, non intellecta prædicabilitate de multis:
n sit euidens,id quod prius est,posse intelligi sine posteriori.

Explicata essentia vniuersalis; respondendum est tribus quæstionibus quas Porphyrius omisit, propter earum difficultatem: quia ex earum solutionibus, meliùs intelligetur eadem essentia vniuersalis. Prima quæstio erat, An vniuersalia sint in rebus. Secunda, An sint substantiæ vel accidétia. Tertia an sint æterna, vel temporanea. Pro quarum solutione, notanda est distinctiò vniuersalis, quam tradit D.Thom.7.Meta. lect. 23. dupliciter enim sumi potest; nempe pro natura, quæ denominatur vniuersalis, qualis est homo, vel animal: & hoc modo sumitur materialiter, aut fundamentaliter; aut pro vniuersalitate, quæ est forma, à qua denominatur vniuersale: & hæc forma vocatur secunda intentio, aut relatio rationis, per quam refertur natura ad indiuidua. Et si Vniuersalia sumantur primo modo: in rebus esse dicuntur, & non ab eis separata: quia homo & animal, in rebus ipsis sunt: homo in singularibus hominibus: animal verò in suis speciebus; equo, & leone. Si verò sumantur secundo modo, nō sunt in rebus, sed obiectiuè solum in intellectu: quia secunda intentio, aut relatio rationis, non habet aliud esse, quàm cognosci ab intellectu: eam attribuente naturæ, quam cum indiuiduis comparat.

36 Et eodem modo soluitur quæstio secunda: quia Vniuersalia materialiter, aut pro fundamento considerata: aut sunt entia realia, vt equus, aut leo, vel entia rationis, vt genus, aut species: vel substantiç, vt homo vel animal: aut accidentia, vt albedo, & color. Si verò sumantur secundo modo; non sunt substantiæ, sed accidentia: non realia, sed rationis: quia solùm sunt denominationes quædam, quas intellectus attribuit naturis, eas vniuersales vocans. Ad tertiam tandem quæstionem sic respondendum est: si vniuersalia sumantur formaliter pro vniuersalitate, non sunt æterna, sed temporanea: quia vniuersalitas non est, nisi dum actu cōsideratur ab intellectu: sed nō semper est intellectus in actuali consideratione: ergo nec semper est vniuersalitas. Si verò accipiatur pro fundamentis, alia distinctio addenda est. Nam res vniuersales, dupliciter sumi possunt: nempe secundùm actualem existentiam, quàm habent in inferioribus, hoc est in indiuiduis, aut speciebus: & hoc modo non sunt æterna, sed eis corruptis, ipsa quoque corrumpuntur. v.g. Flores diuersarum specierum, vniuersales sunt: & si sumantur secundùm actualem existétiam in indiuiduis, non sunt in hyeme: ergo nec sunt semper, nec æterna, sed temporanea: sicut indiuidua ipsa. Si verò considerentur secūdum essentiam: hoc est secundùm prædicata essentialia: æterna sunt: quia licèt actu nòn existant in singularibus, debita sunt eis eadē prædicata essentialia, non minus quàm si actu in eis existerent, vt homo, & animal, secundùm essentiam æterna sunt: quia etiam si nullus sit homo, aut animal in rerum natura: verum est hominem esse

animal rationale,& animal viuens sensibile:quia hæc prædi-
a essentialia eis debentur.

Et si inquiras, vbi essent vniuersalia, si nullum esset singulare 37
m si perpetua sunt, alicubi permanere deberent) Respondeo
libi esse actu, sed solum obiectiuè in intellectu diuino, actu
gnoscente eis esse debita essentialia prædicata atque etiã vir-
liter in diuina omnipotẽtia,à qua produci possunt in suis sin-
aribus:& ecce quomodo essentialiter sumpta æterna sunt.

QVÆSTIO III.

An detur in rebus ante operationem intellectus vnitas formalis minor numerali.

AGens Aristotel.de vnitate rerum,5.lib. Meta. cap.6. tripli-
cem posuit vnitatem, Genericam, Specificam, & Numeri-
n.Generica est,quam habent species in genere,vt equus,& leo
animali. Specifica quam habent indiuidua in specie, vt Petrus
oannes,in homine. Numerica quam habet quodcunque indi-
luum in seipso;in quantum non est distinctum à se, sed à quo-
nque alio:vt Petrus,dicitur vnus numero, quia hoc est indiui-
um,hoc est,à seipso non distinctus, sed à Ioanne, & cæteris.

Ex his autem tribus vnitatibus,maior est numerica;minor spe- 38
ca,& minima generica:cuius ratio est manifesta; quia illa est
nor vnitas,quæ secum compatitur maiorem diuersitatem;sed
tas generica maiorem compatitur,secum diuersitatem:mino-
n verò vnitas specifica,& nullam numerica:ergo hæc maxima
itas vocari potest; specifica minor ; & generica minima. Pro-
tur minor;quia quæ sunt vnum genere, differunt per differen-
s essentiales,& specificas,vt homo,& leo:quæ sunt vnum spe-
, non per differentias essentiales, sed per indiuiduales multò
nores : at quod est vnum numero,neque habet in se diuersita-
n specificam, nec indiuidualem, sed vtroque modo est in se
um. Et de vnitate numerica, non potest esse dubium; quin &
lis sit,& ante operationem intellectus detur:quare de hac nõ
ocedit quæstio,sed de specifica,aut generica, quæ formalis di-
ur:quia est vnitas in essentia,& prædicatis essentialibus à for-
a substantiali rerum procedentibus; & est minor numerali: de
a ideo quærit titulus quæstionis, an detur ante operationem
tellectus.

Et est prima opinio Scoti 7.lib.Meta.quæst. 16.& in 1. dist.3. 39
æst.1.asserentis,dari vnitatem formalem,genericam, & speci-
am,ante operationem intellectus;esséque essentialem ipsis na-
ris,aut saltem eis conuenire tanquam propriam passionem. Et
obatur 1.ex Aristotele in prædicamento ad aliquid,vbi docet,

Primum genus relationis fundari in vnitate specifica, aut generic
quæ si sit inter substantias, erit relatio identitatis; vt identit
specifica inter Petrum & Paulum, in vnitate naturæ humanæ:
sit inter qualitates, erit relatio similitudinis; vt inter duo alba:
inter quantitates, relatio æqualitatis, aut inæqualitatis: vt int
duo corpora eiusdem longitudinis. Ex quo tale argumentu
colligitur. Relatio huius generis est realis, & datur ante oper
tionem intellectus; nam duo alba, etiam si non cognoscantur
intellectu, erunt similia: ergo fundamentum eius, quod est vnit
formalis, erit etiam reale, & dabitur ante operationem intell
ctus. Probatur etiã ratione; quia vnitas est passio entis realis; e
go cuicumque gradui entis realis, correspondet sua vnitas reali
vt gradui entitatis numericæ, vnitas numerica realis; & grad
entitatis specificæ, vnitas realis specifica; & hæc est formalis; e
go erit realis; sicut gradus entitatis specificæ realis est, dabitú
que ante operationem intellectus.

Secunda opinio, negat omnino dari aliquam vnitatem form
lem minorem numerali, ante operationem intellectus; quam s
quitur S. Thom. opusc. 55. non longè à principio, & 1. p. quæst. 8
art. 1. & 2. Albertus Magnus in lib. prædicabilium q. 6. Themisti
paraphrasi super procemium Arist. de Anima, cap. 4. Alexand
Aphrodisius super 7. lib. Meta. post medium, fol. 131. pag. 1. &
Iauel. tract. 4. de quinque vniuersalibus in sua Dialectica.
Ioannes Damascenus libr. de Dialectica c. 64. Capreol. in 2. d.
quæst. 2. Venetus lib. 2. suæ Dialecticæ tract. 4. part. 4. cap. 4.
probatur. Quia quidquid conuenit naturę specificæ essentialite
aut tanquam propria passio; debet etiam conuenire cuicũque i
diuiduo eiusdem: vt si naturæ humanæ conueniunt rationalit
& risibilitas; Petro & Ioanni conuenire debent: ergo si vnitas fo
malis specifica conuenit ei essentialiter, aut tanquam propr
passio, necesse est cuicunque indiuiduo conuenire; & ita, Petr
erit vnus, vnitate formali specifica multis communi, quod eu
denter falsum est.

Tertia opinio, distinguit vnitatem formalem, in Actualem
Potentialem: Actualem vocat eam, per quam natura est actu,
formaliter vna multis communis; Potẽtialem verò, quam hab
re potest: & vtramque ait esse realem: sed potentialem tentù
conuenire naturæ ante operationem intellectus in illa priorit
te naturæ, qua prior est suis indiuiduis; quam haberet (inqui
actualem, si ab eis realiter separetur; licèt hoc sit impossibil
hanc verò vnitatem non communicare indiuiduis, quia ei cõu
nit, vt est prior natura eis. Hanc sententiã tenent Socin. 7. Met
quæst. 40. Fonseca 5. Meta. cap. 18. quæst. 3. sect. 2. 3. & 4. probán
que hoc arg. Natura specifica significatur communi, & vniuoc

atura humana, hoc nomine homo : sed vniuocum nomen si-
cat aliquid vnum:ergo datur aliqua vnitas formalis in na-
ante operationem intellectus, ratione cuius significetur no-
e communi. Quod si negaueris, sequitur nomen homo, &
dcunque aliud, significans naturam communem, esse æquiuo-
: cùm non significet aliquid vnum, quod est falsum.
ostrema sententia, est Caietani in opusculo de ente, & essen-
cap.4.quæst.6. Vbi alio modo distinguit vnitatem formalem,
ositiuam & negatiuam. Positiua vnitas est, quam habent ali-
in forma, aut prædicato positiuo; vt Petrus & Ioannes, habēt
tatem formalem positiuam, in humanitate abstracta per in-
ectum ab indiuiduis, aut cum eis comparata. Negatiua verò
est aliud, quàm negatio diuisionis, & si sit negatio diuisionis
erialis; erit vnitas numerica, quam habet Petrus per hanc
eriam in se non diuisam: si verò sit negatio diuisionis forma-
erit vnitas formalis negatiua. Hac distinctione supposita, asse-
naturam non habere vnitatem formalem positiuam, ante ope-
onem intellectus: quia diuisa est per differentias numericas
ingularibus: quare nulla datur forma positiua communis, in
singulares homines conueniant; quousque abstrahatur eadē
ura humana per intellectum ab eisdem singularibus, & cogno-
ur eis non cognitis: tunc enim tamquam forma positiua eis
munis cōcipietur: Sed habet, inquit, vnitatem formalem ne-
iuam à parte rei: quia licèt sit diuisa per differentias materia-
& numericas, non tamen per formales, & specificas: vnde Pe-
s & Ioannes, conueniunt in humanitate ante operationem in-
ectus negatiuè, ex eo solùm, quòd non distinguuntur in ea
maliter, aut essentialiter: licèt distinguantur per hanc, & illā
manitatem singularem inuidualiter. Hanc sententiam Caie-
i sequuntur plures moderni, probántque hoc argumento. Vni- 42
numerica, est carentia diuisionis materialis, ergo vnitas for-
lis, & specifica, est carentia diuisionis formalis, & specificæ:
Petrus & Ioannes ante operationem intellectus, carent diui-
ne formali, & specifica, cùm non distinguantur per differen-
s formales, aut essentiales, sed solùm per numericas, & qua-
nateriales: ergo habent vnitatem formalem in humanitate,
tem negatiuam.
Et confirmari potest: quia quæcunque non sunt distincta in ali-
o, dicuntur in eo conuenire, & esse vnum, saltem negatiuè: sed
trus, & Ioannes, ante operationem intellectus, non distinguun-
r formaliter, aut specie in humanitate: ergo in ea conueniunt
sunt vnum: quare dabitur vnitas negatiua vtrique communis.
Pro solutione huius questionis notandum est primò. Vnitatem 43
rmalem duplicem esse: Nam quædā est, per quā aliquid dicitur

in se vnum formaliter: quam habet Petrus per suam formam & essentiam à qua dicitur vnus formaliter: Altera est, per quam aliquid dicitur vnum formaliter, multis commune; vt vnitas formalis quam habet natura humana, dum consideratur ab intellectu abstracta à conditionibus singularium, per quas diuisa est in eis. Et de prima vnitate formali, duo sunt certa apud omnes. Primum, quod cuicunque naturæ conueniat ex se, realiter, & essentialiter & ideo eam habeat ante operationem intellectus in suis indiuiduis: ita vt quodlibet dicatur per eandem naturam, quæ in eo est, vnum formaliter, & essentialiter; ita sentiunt D. Tho. Scotus, & alij vbi suprà.

44 Secundò certum est, hanc vnitatem formalem, aliquo modo distingui à numerica: cùm ex diuersa radice oriatur. Numerica enim oritur ex materia, aut etiam ex forma; in quantum ex earum vnione resultat hæc entitas huius indiuidui: formalis verò ex sola forma, non vt est causa huius entitatis, sed vt est radix omnium prædicatorum essentialium, quæ ei possunt conuenire. v.g. Vnitas formalis à qua Petrus est vnus homo, procedit ab eius anima, in quantum est principium ratiocinandi, ex quo habet idem Petrus vt sit rationalis, & eodem modo in cæteris naturis. Sed an distinguantur hæc vnitas formalis, & numerica, in eodem indiuiduo, ex natura rei, & ante operationem intellectus, vel sola ratione, & per intellectum, in hoc non conuenit, Scotus cum D. Thom. asserit enim distinctas esse ex natura rei: sed D. Tho. quem omnes ferè sequuntur, tenet, non distingui ex natura rei; sed sola ratione per intellectum; præsupposito tamen fundamento in re, in quantum à diuersa radice procedunt, vt explicatum est. Et hoc videtur nobis non solùm probabilius, sed omnino verum, & tenendum: quod hac ratione efficaciter probatur. Idem est ex natura rei in Petro, esse hominem, & esse hunc hominem, quia non est, nisi in quantum hæc humanitas veram habet humanitatis essentiam, sed per hanc humanitatem est vnus homo formaliter: ergo vtraque vnitas, formalitas, & numerica est eadem res. Sed distinguuntur per intellectum, in quantum ex diuersa radice proueniunt.

45 Certum est tertiò, Vnitatem formalem cuiuscunque rei, determinari per differentiam indiuidualem, & per eam fieri hanc numero: quod probo primò. Petrus est vnus formaliter, per vnam formam & vnam essentiam quam habet, hoc est, per vnam humanitatem; sed humanitas eius est vna numero ratione differentiæ indiuidualis: ergo vnitas formalis, quam habet per eam, est vna numero ratione eiusdem differentiæ indiuidualis. Quòd adeo verum est, ac necessarium; vt omnes gradus naturæ eius, omnia prædicata essentialia; quæ ratione eorum possunt ei conuenire, sint

t hæc,propter differentiam indiuidualem:eſt enim Petrus hæc ıſtantia, hoc corpus, hoc viuens, hoc animal, hoc rationale, hic homo; imò repugnat aliquid eſſe in Petro, quod non ſit c numero ratione differentiæ indiuidualis, à qua natura eius, ɛſſentia ſit hæc diſtincta à quacunque alia. Vnde ſequitur,quòd ut tot ſunt in Petro vnitates formales,ratione diſtinctæ, quot ıt gradus naturæ eius,ita omnes ſunt indiuiduæ,quia coniunıntur differentiæ indiuiduali determinanti omnes, & facienti s has numero.

Quibus ſuppoſitis,noſtra ſententia tribus concluſionibus conıetur: Prima. Non datur aliqua vnitas formalis poſitiua & aıalis, ante operationem intellectus,quæ conueniat naturæ reiter,& eſſentialiter, aut tamquam propria paſſio, per quam ditur multis communis. Hæc eſt contra Scotum.

Secunda concluſio. Non datur ante operationem intellectus 46 itas formalis in potentia,quæ conueniat naturæ in illa prioriте,quam habet reſpectu indiuiduorum, quibus non communitur. Hæc eſt contra ſecundam opinionem Soncinatis.

Tertia concluſio. Non datur vnitas formalis negatiua ante ɔeratione intellectus.Hæc eſt contra Caiet.& probantur omnes nul ex doctrina tradita, hoc argum. Vnum,& indiuiſum idem nt;ergo diuiſio opponitur vnitati, & eam tollit,ac diſſoluit:vt diuidantur partes hominis, nempe brachium à capite,& caput pedibus; eo ipſo tollitur vnitas compoſiti, & earumdem parım: ſed omnis natura ſecundùm omnes gradus quas habet à ırte rei, eſt diuiſa per differentias indiuiduales; ergo nullam ıbet vnitatem formalem multis communem: Probatur minor. 'atura humana,quæ eſt in Petro & Ioanne; eſt diuiſa per diffentias eorum indiuiduales:ita vt quidquid habet Petrus,ſit hoc, que diſtinctum ab his quæ habet Ioannes:nempe,hæc ſubſtana,hoc corpus,hoc viuens,hoc animal,hic homo; & Paulus alia ec ſubſtantia, aliud hoc corpus, aliud hoc viuens, aliud hoc ıimal, alius hic homo: ergo nec naturam,aut eſſentiam neque lum gradum naturæ poſſunt habere vnum aut communem,ſed mnis vnitas formalis debet eis conuenire ratione naturæ, aut icuius gradus eius,qui in eis ſit vnus: ergo nullam habent vniıtem formalem communem.

Argumentum hoc concludit aduerſus Scotum, quòd nullam abeant vtilitatem realem poſitiuam & actualem. Sed videtur oſſe reſpondere Soncinas,& Caie.quòd ille non ponit vnitatem ctualem ſed potentialem: & Caietan. non ponit vnitatem potiuam, ſed negatiuam. Sed verè non minùs aduerſus eoſdem oncludit,quàm aduerſus Scotum. Probatur, aduerſus Soncinaım concludere, quia ſi natura humana in Petro ante opera-

tionem intellectus est hæc,secundum omnes gradus formales,& essentiales;& diuersa à natura Pauli,& gradibus eius: ergo repugnat quòd à parte rei possit aliquam habere vnitatem in eis: quare nec habebunt vnitatem formalem in potentia : nam quibus repugnat actus,non potest conuenire potentia. Sed eadem secunda opinio probatur falsa,quia duo asserit impossibilia. Primum, quod natura,vt est prior indiuiduis, habet vnitatem formalem realem : hoc autem impossibile est ; quia natura non est prior indiuiduis aliqua prioritate reali, sed solùm per intellectum, considerantem illam, non consideratis indiuiduis ; ergo si secundùm hanc prioritatem est vna formaliter, non conuenit ei talis vnitas à parte rei, sed per intellectum.

Secundum,quod asserit,est; naturam non communicare illam vnitatem formalem indiuiduis; quod impossibile probatur hac ratione.Natura communicatur indiuidui: secundùm omnes gradus formales, & essentiales, quos habet : sed non potest habere vnitatem formalem actualem, aut potentialem à parte rei, nisi ratione alicuius gradus formalis, atque essentialis: ergo nec potest habere vnitatem, quæ indiuiduis non communicetur.

Quòd verò aduersus Caie. concludat argumentum nostrum probatur : Quia solùm posset respondere, naturam esse diuisam secundùm omnes gradus per differentias indiuiduales ; non per essentiales,aut formales:quare cum tali diuisione bene potest esse non distinctio formalis, quæ vocatur vnitas formalis negatiua. Sed hoc non tollit difficultatem nostri argumenti. Nam licèt natura humana non sit diuisa per differentias formales,in Petro, & Ioanne : satis est esse diuisam per indiuiduales : vt verum sit, quòd diuersa est vnitas formalis eius in eis : ergo non potest habere aliquam vnitatem formalem etiam negatiuam, aut non distinctionem eis communem. Probatur consequentia:quia cùm formæ, & essentiæ sint diuersæ, necesse est vnitates formales, etiam negatiuas,aut non distinctiones esse diuersas : quare sicut non possunt habere aliquid positiuum commune ante operationem intellectus, sic non possunt habere aliquid commune negatiuum : ideo non dabitur vnitas negatiua à parte rei, quam ponit Caietanus.

Argumenta aliarum opinionum soluenda sunt ; & pro solutione illius testimonij, quod pro opinione Scoti adduximus ex Aristotele,in prædicamento ad aliquid, notandum:est quòd licèt vnitas formalis,qua aliquid est in se vnum,sit realiter coniūcta, & realiter eadem cum vnitate numerica, distinguitur tamen ab ea quasi virtualiter,ante operationem intellectus:quia ex diuersa radice prouenit,vt vidimus:& ratione huius distinctionis virtualis,potest intellectus eas distinguere, cōcipiendo vnitatē formalem,

ılem, non concepta vnitate numerali; & dum ſic eam cōcipit, citur etiam abſtrahere ab indiuiduis, & facere communē mul- ;,& vniuerſalem. Ex quo intelligitur, totum fundamentū vni- tis formalis, ſpecificæ, aut genericæ, per quam aliquid eſt mul- s commune, & vniuetſale, eſſe vnitatem formalem, qua aliquid t in ſe vnum formaliter, in quantum vitualiter diſtinctam ab iitate numerica, cui, à parte rei coniuncta eſt: ideò talis vnitas ormalis, vocari poteſt vnitas vniuerſalis, ſpecifica, aut generica, fundamento ſaltem remoto: & fundamentum etiam remo- ım vniuerſalis: ſufficiens tamen pro relationibus primi gene- s, identitatis, ſimilitudinis, & æqualitatis, & in ea fundari telligit Ariſt. non in alia.

Ad argumentum Scoti reſpondeo; ſingulis gradibus entita- s, correſpondere ſuas vnitates; non tamen diſtinctas, niſi per itellectum: ſicut nec gradus naturæ diſtinguuntur, niſi ab in- llectu: & ideo, nec conuenientes naturæ à parte rei, ſed ſo- ım per intellectum. 50

Ad argumentum Caietani neganda eſt maior, quòd vnitas ımerica, ſit carentia diuiſionis materialis, aut ſpecifica, ca- entia diuiſionis formalis: Nam carentia negatio eſt; vnitas ve- ò non dicit ſolam negationem, ſed entitatem etiam pro funda- ıento: & cùm diuerſæ ſint entitates ſpecificæ, diuerſæque vni- ıtes formales, ante operationem intellectus; etiam ſi diuiſio- e careant formali, non poſſunt habere vnitatem formalem.

Et eodem modo reſpondeo ad confirmationem, antecedens ſe falſum; quòd quæcunque non ſint diſtincta in aliquo, di- antur in eo conuenire: quia non diſtinctio ſolam negationem icit: vnum verò, poſitiuam entitatem cum negatione adiun- ta. Argumentum igitur procedit à pura negatione, ad poſi- ıuum habens negationem adiunctam, & ideo non eſt bonum.

Ad argumentum denique tertiæ opinionis reſpondendum eſt, omina ſignificare res, mediis conceptibus, quos de illis for- ıamus: vnde non ſignificat eas, vt ſunt à parte rei, ſed vt à nobis ognoſcuntur: & cùm viuoca nomina ſint communia, ſignificāt em, vt à nobis conceptam, conceptu communi: quare non ſequi- ır ex eorum ſignificatione, dari vnum multis commune à par- e rei, ſed ſolùm obiectiue in intellectu; nec proinde vnitatem ormalem inter multa, ſed hanc fieri ab intellectu, naturā cogno- cente, nō cognitis inferioribus; ſiue poſitiua illa ſit, vel negatiua.

QVÆSTIO IV.

An vniuerſale ſit in rebus ante operationem intellectus.

CVM vniuerſale ſit vnum in multis, eodem ferè modo lo- quuntur authores de illo, & de vnitate; & ideo Scotus qui 51 docuit

docuit quæst. præcedenti : vnitatem formalem maiorem numerali ex se conuenire naturæ, & ideo ante operationem intellectus eam habere, cõsequenter docet, esse vniuersalem à parte rei. Et hæc est prima opinio circa hanc quæstionem, quam tenuit in 2.d.3.quæst.1.& 7.Meta. q. 18. Vbi eam defendit Antonius Andreas, atque etiam Ioannes Morlorius in disputatione quadam de vniuersali cap.5.& 6.Probatúrque duplici argumento.Primò, quia vniuersalia sunt obiecta scientiarum, & etiam dicuntur ingenerabilia, & incorruptibilia, sed conditiones istæ sunt reales: ergo conueniunt naturis ante operationem intellectus: quare ante illam erunt realiter vniuersales.Probatur minor;Quia sciẽtiæ sunt de naturis realibus, quæ non generantur, neque corrumpuntur, nisi secundùm esse reale, quod habent.

52 Secundò, natura humana ex se non est incommunicabilis pluribus: ergo ex se est communicabilis, & ante operationem intellectus cõmunicatur multis singularibus: sed esse vniuersalẽ idem est, quod esse communicabilem multis; ergo ex se, & ante operationem intellectus erit vniuersalis. Maiorem ita probo; Si natura ex se non est communicabilis multis; ergo de se est incommunicabilis: sed esse incommunicabilem, est esse singularem: ergo ex se erit singularis; quare nullo modo posset fieri vniuersalis: quod est falsum.

Secunda opinio est D.Tho. 7.Meta. lect.13. opusculo de ente, & essentia cap.4. 1.p.q.85.art.1.& 12.quæst 29.art.6.quibus locis asserit naturam ex se, hoc est, ex propria essentia, non esse vniuersalem, nec singularem, sed per cõditiones indiuiduantes fieri singularem, & per intellectum vniuersalem: ideo ante operationem intellectus non dari vniuersale. D. Tho. sequuntur Capreol. in 3. art.3.d.5.quæst.1. Soncinas 7. Meta.q.40. Caietanus in opusculo de ente, & essentia, cap.4. Scotus q. 2. vniuersalium. Durandus in 1.q.1.prologi, & d.12 p.1. Toletus in quæstionibus vniuersalibus. P.Fran.Suarius tomo 1.disp.6.sectio.3. Et est communis sententia scholæ à nobis tenenda.

53 Sed vt eam probemus, notandum est, quòd cùm vniuersale sit vnum aptum prædicari de multis, secundùm definitionem ab Arist. traditam; duo sunt necessariò requisita vt aliquid sit vniuersale: Primum, quòd sit vnum, non solùm vnitate formali, qua aliquid est in se vnum; sed vnitate formali, qua aliquid est multis commune. Quòd enim prima vnitas formalis requiratur: quæstione præcedenti probatum à nobis est: quia cùm vniuersale communicet suam essentiam singularibus, & per suam essentiam sit aliquid vnum formaliter in se: necesse est, quòd vniuersale habeat vnitatem formalem, per quam sit vnum formaliter in se: & hanc vnitatem dicimus esse primum fundamentum atque remotum

n vniuerſalis. Sed quòd hæc vnitas non ſufficit ad rationem uerſalis, probatur; quia vt etiam quæſt. præcedent. diximus; tas formalis, qua aliquid eſt in ſe vnum, eadem eſt ſecundum n cum vnitate numerica, & ideo ei ſemper coniuncta à parte ; ex quo ſequitur eſſe diuiſam in ſingularibus; ita vt tot ſint itates formales, quot ſunt indiuidua. Non ergo ſufficit vt na-a dicatur vniuerſalis; ſed requiritur, quòd ab intellectu conſi-retur eadem vnitas formalis, non conſideratis ſingularitatibus; r quas diuiſa eſt à parte rei: & ita conſiderata, vocatur vnitas rmalis, per quam natura eſt vna formaliter multis communis, od eſt eſſe vniuerſalem.

Secundò requiritur, quòd ſit apta eſſe in multis; hæc autem titudo ſecundùm Scotum, & alios, qui ſequuntur eius ſenten-im, realis eſt in natura, & ante operationem intellectus; ſed ud D. Tho. neutrum habet, ſed per operationem intellectus ei nuenit. Duas igitur cõditiones debet habere natura, vt dicatur ta eſſe in multis. Prima eſt, quaſi remota, nempe; quòd ex ſuis incipiis realibus multiplicari poſſit in multis indiuiduis: quod bent omnes naturæ materiales, & corruptibiles: ſi verò in vna ntùm eſſe poſſit; ita, vt repugnet omnino habere multa; vt de turis Angelorum tenent multi, non erit vniuerſalis, vt videbi-us in capite de ſpecie. Alterum requiritur, tanquam proximum mpe, quòd non ſit determinata per ſingulares conditiones; ſed aſi indifferẽs: ita vt non magis reſpiciat vnum ſingulare, quàm terum: & cùm à parte rei ſit determinata per conditiones ſin-ılares, non habet aptitudinem, vt in multis ſit: quia ſingulare m ſit incommunicabile, non poteſt communicari multis; na-ſſe eſt ergo vt indifferens ſit, quod per intellectum conſidere-r ſine conditionibus ſingularibus: & ita conſiderata, non erit terminata ad aliquod ſingulare; ſed æqualiter poterit deter-inari ad omnia: & hoc eſt eſſe indifferentem, & aptam com-unicari multis. Itaque aptitudo naturæ præſupponit tria; duo iidem quaſi remota. Primum, quod ex ſuis principiis realibus ſſit multiplicari: Secundum, quod ſit vna vnitate formali, per iam aliquid eſt in ſe vnum. Et prætereà, tertium, quaſi proximũ iod ſit vna vnitate formali, qua aliquid eſt commune multis. Et æter hæc tria, addit, quod ſit indifferens ad multa: & licèt hanc differentiam habeat, eo ipſo, quòd vna eſt vnitate vniuerſali; ta-en priùs hæc vnitas intelligitur in ea, quàm indifferentia, el aptitudo, ſicut dicebamus qu. 2. priùs intelligi in natura, quòd t vniuerſalis; quam quòd ſit prædicabilis.

Ex tota hac doctrina, colligitur efficax argumentum ad pro-andam noſtram ſententiam, quòd non detur vniuerſale à parte i, ſed ſolùm per operationem intellectus, contra Scotum. Vni-

uerſale

uersale est vnum in multis,& aptum prædicari de multis:sed natura ante operationem intellectus,nec est vna,neque habet aptitudinem prædicandi de multis:ergo non est vniuersalis.Probatur minor.Natura à parte rei, est diuisa per differētias indiuiduales: ita vt alia sit in Petro,& alia in Ioanne: ergo & plures,& nō vna. Sed si non sit vna,non potest habere aptitudinem prædicādi:quia aptitudo præsupponit vnitatem , & probatum est : ergo nec vna, nec in multis erit, quousque per intellectum abstrahatur à conditionibus,per quas diuidatur & fiat vna.

Ad primum argumentum Scoti,concedenda est maior,& minor neganda;quia sicut scientię habentur per operationes intellectus,& ante illas non dantur; eadem ratione non dantur obiecta scientiarum, nisi per intellectum abstrahentem naturam , & efficientem illam aliquo modo vniuersalem : & vt sic abstracta, ingenerabilis est, & incorruptibilis ; & non vt est in indiuiduis, quæ passim corrumpuntur. Quare falsum est,quod in minori dicitur,naturam habere tales conditiones à parte rei:neutrā enim habet, nisi operatione intellectus præsupposita.

Ad secundum concesso antecedenti , neganda est cōsequentia: dicendúmque naturam necesse ex se proximè communicabilem multis,sed solùm remotè,nec ex se incommunicabilē ; vt docuit D.Tho.vbi suprà:sed primum habere per intellectum;secundum à parte rei,per differentias indiuiduales,quibus coniuncta est; ex se autem solùm ei conuenire prædicata essentialia,vt naturæ humanæ rationalitatem ; sicque de cæteris.

QVÆSTIO V.

Per quam operationem intellectus fiat vniuersale.

57 VT quæstio intelligatur,explicandus est modus,quo intellectus procedit, dum intelligit , vt ex eo cognoscamus quonam modo efficiat vniuersale. Notandum est ergo , quòd cum omnis nostra intellectio incipiat à sensibus,necesse est,vt id quod intelligendum est,priùs percipiatur à visu,vel alio sensu:quod fit per quandam similitudinem sui , quam ad oculum mittit , & quæ vocatur species intentionalis eius rei, à qua repræsentatur. Per hanc ergò speciem vnitur obiectum potentiæ visiuæ , & fit visio rei. Virtute huius visionis , producitur alia species eiusdem rei visæ in alio sensu interiori , qui dicitur sensus communis,ex eo, quòd ad ipsum perueniunt species omnium, quæ sentiuntur per sensus externos:& ipse discernit inter omnia,cognoscens esse diuersa. Deinde ab hoc sensu , emittitur alia species eiusdem obiecti in alium,qui vocari solet phantasia.& est veluti memoria quædam : non solum sentiens ea , quæ per alios sensus perci-

piuntur , sed conseruans species omnium sensibilium : quæ
es in ea conseruatæ solent vocari phantasmata.

otandum est secundò,quòd obiecto iam cognito per sensus, 58
e ad phantasiam:incipit operatio intellectus:qui duplex est:
qui dicitur Agens,& alter Possibilis:inter quos hæc est dif-
ntia. quòd intellectus agens non est virtus cognoscitiua,nec
uid intelligit:possibilis verò est,qui cognoscit. Præterea, in-
ctus agens,adiutus phantasmate,hoc est,specie sensibili con-
ata in phantasia,producit aliam speciem eiusdem rei,repræ-
atæ per idem phantasma in intellectu cognoscente, non iam
bilem,& corpoream,sed spiritualem:sicut intellectus agẽs, à
producitur:& possibilis,in quo recipitur,spirituales potentię
. Et agens dicitur ille:quia sua actione speciem producit:iste
possibilis, quasi passibilis aut passiuus : quia recipit eandem
iem, per quam ei vnitur idem obiectum,quod à sensibus co-
ũ est & informatus hac specie, seu similitudine obiecti, quæ
lligibilis dicitur:sicut species per quas cognoscunt sensus,di-
ur sensibiles,ipsum intelligit.Per hanc autem speciem intel-
bilem (vt multi asserunt) repræsentatur natura sine condi-
ibus singularitatis, & ideo eam vocant abstractionem.Quia
ra sine conditionibus repræsentata, quasi abstracta ab eis di-
r.

ed tertiò est notandum, quòd intellectus possibilis duplicem
et operationem Vnam per quam cognoscit obiectum, vt re-
entatum in specie , sine conditionibus : & hæc propriissimè
ur abstractio;quia est cognitio naturæ, non cognitis indiui-
: Alia est operatio intellectus, per quam eadem natura co-
a , non cognitis singularibus, iterum cognoscitur eisdem si-
cognitis,& ad ea comparatur : & ideo vocatur comparatio.
cce tres operationes;vna intellectus agẽtis à quibusdam vo-
abstractio,& duæ aliæ intellectus possibilis ; vna quæ voca-
bstractio , & alia comparatio.

uxta has igitur tres operationes ; sunt tres opiniones diuer-
Prima , asserit vniuersale fieri per abstractionem intellectus
ntis; quam sequitur Caie.in opusc. de ente, & essentia,cap.4.
stio.6.ad finem. Sotus q.3 .vniuersalium. Zumel.1.p.quæ.13.
7.conc. 3. Et probatur testimonio Aristotelis. 3. lib. de ani-
tex.18. vbi comparans officium intellectus agentis, cum lu-
e corporeo,docet;*quòd sicut lumẽ corporeum sua illustratione
eriali , facit colores visibiles actu : qui in tenebris solum erant
biles in potentia, ita intellectus agens per actionem,qua producit
em intelligibilẽ in intellectu possibili:facit naturã actu intelligi-
n.*Ex quo ita colligunt : Obiectum intellectus possibilis , est
ersale; sed per intellectum agentem , fit natura actu intelli-
gibilis;

gibilis; dum repræsentatur in specie intelligibili, sine condi
nibus: ergo fit actu vniuersalis.

Deinde duplici argumento. Primùm sumitur ex definition
vniuersalis, quod est vnum in multis; sed natura per abstractio-
nem intellectus agentis, est vna in multis: ergo est vniuersa-
lis. Probatur minor; quia in specie intelligibili repræsentatur
sine conditionibus; ergo vt sic represeentata est vna, cùm solùn
per conditiones sit à parte rei plures: & est etiam in multis,
quibus abstrahitur; ergo vniuersalis.

Secundò; naturam esse vnam vnitate vniuersali, duo dicit; Vni
pro fundamento, nempe vnitatem formalem; quia est in se vna
& aliud quasi pro formali, nempe carentiam diuisionis quam ha
bet à parte rei, per differentias indiuiduales: sed repræsentata in
specie intelligibili, est vna formaliter: & caret diuisione; cùn
repræsentetur sine conditionibus: ergo est vna vnitate vniuer-
sali: & habet aptitudinem prædicandi de multis; quia repræsen
tata sine conditionibus, non est determinata ad aliquod indiui
duum, sed indifferens ad omnia; ergo est vniuersalis.

Secunda opinio tenet; per abstractionem intellectus agentis
nondum esse naturam vniuersalem, sed requiri abstractionem
intellectus possibilis; per quam natura cognoscatur sine condi
tionibus, & per illam fieri vniuersalem. Hæc est sententia Duran
in 1.d.3.q.5.ad 2.& in 3.d.3.q. 7. num. 12. & Cardinalis Tole
q.2.vniuersaliù. Vnicum est argumentũ huius sententiæ: Natur
est vniuersalitas à parte rei; ergo vniuersalitas eius nõ est rea
lis, sed ab intellectu tribui debet: sed intellectus nihil potes
tribuere naturæ, nisi eam cognoscat: ergo cum intellectus agen
non cognoscat, non potest ei tribuere vniuersalitatem, sed cun
primùm cognoscitur ab intellectu, denominatur vniuersalis.

Tertia sententia, neque vnam, neque aliam abstractioné suffice
re docet; vt natura fiat vniuersalis; sed necessarium esse, vt com
paretur ad indiuidua: quod cùm fiat per secundam operationem
intellectus possibilis; quæ dicitur comparatio: per hanc fieri vni
uersale: hanc sequuntur Soncin. 5.Meta.quæst.27.concl.2. & 10
Meta quæst.15.Niphus, Meta.quæst.17.conc.1.Deça Hispalensi
in 1.d.5.quæst.2.art.4.ad 1.Canar.1.par.quæ.28.art.4.fol.1.Pro
batur primò: Quia intellectus non potest tribuere naturæ deno
minationem vniuersalis, nisi eam cognoscat vt vniuersalem
Vniuersale dicit respectum ad multa, vt colligitur ex eius defini
tione, qua dicitur esse vnum in multis: ergo non cognoscitur na
tura vt vniuersalis, nisi cognoscatur per respectum ad multa, se
non potest cognosci per respectũ ad multa, nisi eis cognitis: qui
respectu nõ est cognoscibilis nisi cognito termino. At per abstra
ctioné intellectus agentis nullo modo cognoscitur, & per abstra
ctione n

ı poſſibilis cognoſcitur non cognitis indiuiduis ergo non
citur vt vniuerſalis,nec ei tribui poteſt talis denominatio,
ſolam comparationem , per quam cognoſcitur in ordine
ta.
ndò vniuerſalitas eſt relatio vnius ad multa ; non realis,
n conueniat naturæ à parte rei;ergo rationis : ſed relatio
s non poteſt fieri, niſi per notitiam comparatiuam ; ergo
per hanc fit vniuerſale. Probatur minor : quia relatio eſt
ratio inter duo extrema : ergo non poteſt fieri, niſi ab in-
u vtrumque cognoſcente , & comparante ; ſolùm ergo fit
ſalis per comparationem.
er has tres opiniones diuerſas,inuenio quartam:per quam 62
ni quidam videntur ad concordiam reducere ſecundam &
n:hac diſtinctione. Vniuerſale duobus modis ſumi poteſt.
,per modum abſoluti,non dicentis reſpectum ad alterum:
entis fundare talem reſpectũ,vt album,aut quantum: quæ
ta ſunt,& poſsũt fundare relationẽ ſimilitudins, aut æqua-
:Alio modo,tanquã relatiuum:vtroque enim modo putant
gi poſſe vniuerſalitatem, nempe,vt formam relatiuam , &
vt abſolutam:quam tamen conſequitur quidam reſpectus,
em explicatur:nam vnitas,qua aliquid eſt cõmune,& apti-
rædicandi de multis:formæ abſolutæ ſunt:ſicut vnitas nu-
a & aptitudo ad ridendum:quas tamen explicamus per re-
m ad actum ridendi,& ad obiectũ. Idque declarant exem-
iuerſalis Platonici,ſeparati à ſingularibus: quod verè eſſet
ntia,cùm per ſe exiſteret : & ideo vniuerſalitas eius forma
ta,quia ſubſtantia res abſoluta eſt, non dicens reſpectũ eſ-
lem ad alterũ:& tamen explicaretur à nobis per reſpectum
lta,à quibus participaretur:ergo etiam ſumi poteſt vniuer-
ctum ab intellectu per modũ abſoluti: Alio modo ſumitur
am relatiuum,eſſentialiter reſpiciens indiuidua.Vniuerſale
primo modo acceptum,dicunt fieri per primam cognitio-
ntellectus poſſibilis : quia habet vnitatem cum aptitudine
iendi multa,à quibus abſtractum eſt. Si verò accipiatur ſe-
modo,non fit niſi per comparationem: quia relatiuum nõ
cognoſci,niſi per comparationem ad ſuum terminum : &
ec vniuerſale,vt relatiuum, niſi comparationem ad multa.
undam opinionem,intelligendam eſſe affirmant de vniuer-
t abſoluto:& ita intellectam eſſe veram.Tertiam verò , de
rſali,vt relatiuo.
noſtram ſententiam proponamus , quædam notanda ſunt. 63
um vniuerſale nomen concretum eſſe, habens materiale ſi-
catum,quod eſt natura ; & formale, quod eſt vniuerſalitas,
denominatur. Concretum verò duplex eſt ; abſolutum , &

relatiuum,ſicut forma denominās;eſt etiã abſoluta,aut relati
Concretum abſolutũ eſt album:relatiuum verò,ſimile, aut pa
ter.Hæc eſt autem differentia inter vnum,& alterum; quòd c
cretum abſolutum,pro materiali ſignificato,ſolùm habet nudu
ſubiectum,vt album,nudum corpus. Concretum verò relatiuu
non nudum ſubiectum , ſed aliquid aliud ratione cuius efficit
fundamentum proximum relationis: vt ſimile præter album,h
bere debet aliquam vnitatem,aut commenſurationem cum ali
ratione cuius ſit capax relationis : vnitatem quidem in albedi
& commenſurationem in eodem gradu eius. Nam vt aliqua d
cantur propriè ſimilia,conuenire debent in albedine,atque etia
in gradu eius,ita vt in vtroque ſit,vt tria,vt quatuor.

Secundò,notãdum eſt,tria eſſe fundamenta relationis,Rem
tiſſimum,Remotum,& Proximũ:vt in ſimilitudine ; Fundame
tum remotiſſimum eſt corpus : remotum eſt album : proximu
verò album habẽs vnitatem,& commenſurationẽ cum alio. V
catur autem fundamentum remotiſſimum, & remotum ; quia
non ſequitur relatio;nam corpus niſi habeat albedinẽ, aut alia
qualitatem,non dicetur ſimile : neque etiam,ſi habeat albedin
quouſque habeat vnitatem,& cõmenſurationem cum alio. Tu
autem dicetur fundamentum proximum ; quia eo poſito , ſtati
ac neceſſariò ſequitur relatio.Ita ergo intelligendum eſt de vn
uerſali ; ſi ſit relatiuum.Erit enim fundamentum remotum rela
tionis vniuerſalitatis,natura à parte rei per vnitatem formalem
qua eſt vna formaliter in ſe.Fundamentum verò remotum,du
repræſentatur in ſpecie intelligibili ſine conditionibus, aut du
cognoſcitur per primam cognitionem intellectus ſine illis; ſi n
ſequatur ſtatim relatio vniuerſalitatis , à qua denominetur. E
tandem erit fundamentum proximum dum comparatur ad infe
riora:quia ſtatim ſequitur relatio vniuerſalitatis ad illa.

His ſuppoſitis , noſtra ſententia his concl.continetur. Prima
Vniuerſale non eſſe nomen abſolutum,ſed relatiuum:hæc eſt ad
uerſus vlt.ſententiam:probatur duplici argumento.Primò : No
men concretum eſt abſolutũ, ſi forma per ipſum ſignificata fue
rit aaſoluta:& relatiuum,ſi fuerit relatiua;ſed forma vniuerſali
tatis nõ eſt abſoluta,ſed relatiua;ergo nomen vniuerſale nõ eri
abſolutum,ſed relatiuum.Probatur minor ex definitione vniuer
ſalis:Vnum in multis,& aptum prædicari de multis.In qua , pe
relationem ad multa explicatur vniuerſale : nec ſolùm explica
tur , ſed vniuerſalitas relatio eſt : non forma abſoluta, vt vltim
opinio aſſerit : quod ſic probo:Vniuerſalitas non eſt forma con
ueniens naturæ ex ſe , aut eſſentialiter , neque à patre rei , ſe
per intellectum ; vt concedit eadem opinio : ergo non eſt form
ſubſtantialis , ſed accidentalis : non eſt accidens reale , ſed ra-
tionis

d omne accidens rationis,quod intellectus attribuit re-
relatio rationis: non enim attribuit eis accidens rationis
um,per modum qualitatis , aut quantitatis , aut alterius
menti ; habens fundamentum in eisdem rebus à se intel-
t probabitur:ergo vniuersalitas est relatio rationis,& non
absoluta.Secundò: Non dicitur natura vniuersalis , ex eo
quòd in se est vna,aut communis:sed quia est vna multo-
ultisque communis:aut vna, in qua multa conueniunt : vt
rius docuit,c.de specie,dicens : *Participatione speciei plu-*
*ines sunt vnus homo.*Ergo per vniuersalitatem, essentiali-
inatur ad inferiora : quorum est vna natura : & ideo vni-
tas,relatio est,& non forma absoluta:& vniuersale nomen
um non absolutum.Quód intelligens Porphyr.docuit:*No-*
rædicabilia(quæ sunt quædam vniuersalia) *definienda esse*
inferiora,vt genus , quod sit prædicabile de pluribus dif-
bus specie.sicque de reliquis .

nda conclusio:Per operationem intellectus agentis solùm 65
vniuersale pro fundamento remoto,seu in potentia remo-
pro fundamento proximo,neque actu, & formaliter vni-
. Hæc sequitur ex præcedenti: atque ex doctrina annota-
probatur hoc argumento: Vniuersale est relatiuum : ergo
citur natura actu,& formaliter vniuersalis: nisi ab vniuer-
,quæ est relatio , denominetur : sed per operationem in-
us agẽtis,solùm habet repræsentari in specie intelligibili,
præsentatis singularibus:ergo nec illa respicit , nec deno-
potest ab vniuersalitate,quæ est respectus ad illa : & hoc
esse actu, & formaliter vniuersalem. Solùm ergo potest
iuersalis in potentia,aut in fundamento:nõ proxima: quia
num fundamentum statim sequitur relatio : & tamen na-
sic repræsentatam , non sequitur relatio ad indiuidua:
que intelligatur in ordine ad illa:sed in potentia,& funda-
remoto quamuis minus remoto , ac dum est extra

tia conclusio:Vniuersale actu,& formaliter, aut in poten- 66
oxima, non fit per primam cognitionem intellectus possi-
quæ vocatur abstractio. Hæc est aduersus vltimam senten-
Et probatur primò : Nihil denominatur actu & formaliter
isi à forma propria : sed propria forma vniuersalis est vni-
itas:quæ est relatio rationis ad indiuidua: ergo non deno-
ur natura actu , & formaliter vniuersalis , nisi à relatione
is ad indiuidua: naturam autem cognitã per primam ope-
nem intellectus non consequitur talis relatio rationis:ergo
t per illam actu,& formaliter vniuersalis.Probatur minor:
lam cognitionem non cognoscitur in ordine ad indiuidua:

immò neque cognoſcuntur indiuidua : ergo neque cognoſci
relatio rationis naturæ ad illa:ſed relatio rationis non habet
liud eſſe quàm actu cognoſci : ergo ſi non cognoſcitur per ill
cognitionem,non eſt:nec denominat naturam actu , & forma
ter vniuerſalem.

Secundò , naturam per primam cognitionem non habere ,
liud,quàm cognoſci:vt repræſentatam in ſpecie intelligibili ſ
conditionibus:ergo ſolùm cõſequitur per illam nouam denor
nationem realem extrinſecam,cognitæ ſine conditionibus:qu
certum eſt non eſſe denominationem vniuerſalis : nam hæc
realis eſt,nec ſolùm denominatio extrinſeca,ſed rationis, & h
bens modum,& ſimilitudinem formæ inhærentis : ſicut denor
natio prædicati , aut ſubiecti : ſolùm ergo erit natura per tal
cognitionem vniuerſalis in potentia : non proxima , ſed rem
ta:eodem modo ac per operationem intellectus agentis iam
plicato.

67 Vltima concluſio:Natura fit vniuerſalis, non ſolùm in pot
tia proxima,ſed actu,& formaliter,per cognitionem intellect
quæ dicitur comparatio.Hæc probatur primò , ex tribus præ
dentibus:quia ſi non fit per operationem intellectus agentis,
per primam cognitionem intellectus poſſibilis , non reſtat a
operatio per quam fieri poſſit,præter comparationem.

Sed probatur ſecundò quòd per eam fiat:quia vniuerſalitas
relatio rationis naturæ ad indiuidua : & relatio eſt compara
duorum extremorum:ergo relatio rationis naturæ ad indiuid
eſt comparatio naturæ ad illa : quare fiet per comparation
vniuerſalitas,& vniuerſale formaliter.

68 Sed,vt concluſiones iſtæ meliùs intelligantur,& ex eis cogn
ſcamus aliquo modo fieri vniuerſalem,per tres illas operatio
intellectus agentis,& poſſibilis,notãda eſt illa diſtinctio vniu
ſalis,ſatis manifeſta in ſchola Dialecticorum:Vniuerſale dupl
eſt,Logicum , & Metaphyſicum. Vniuerſale Metaphyſicum ,
natura realis in communi ſumpta , hoc eſt ſine conditionib
indiuiduantibus , & non vt denominata à ſecunda intentio
aut relatione vniuerſalitatis. Et vocatur vniuerſale Metaphy
cum : quia ſolùm ſumitur ſecundum eſſentialem realem , qu
abſtractam à materialibus conditionibus , qui eſt proprius m
dus , ſecundùm quem res conſiderantur in Metaphyſica : & v
cari etiam poteſt Vniuerſale fundamentaliter , atque etiam V
uerſale in potentia , ſaltem remota,vt explicatum eſt. Aliud
Vniuerſale Logicum , nempe natura denominata à ſecunda i
tentione , aut relatione vniuerſalitatis : quæ etiam dicitur V
uerſale in potentia proxima , actu & formaliter : quia dum a
denominatur natura à relatione,proximè dicitur eàdem relati

dare: & vocatur vniuersale Logicum, quia secunda in-
ut relatio vniuersalitatis, propriè pertinet ad considera-
Logicam. Hac distinctione supposita dicimus, vniuersale
ıysicum fieri per operationem intellectus agẽtis, cùm re-
etur natura in specie intelligibili per eam producta, sine
onibus: quod est esse vniuersale Metaphysicum. Per pri-
erò cognitionem intellectus possibilis, fit idem vniuersa-
aphysicum: vel potiùs iam factum per intellectum agen-
gnoscitur: sed vniuersale Logicum, fit per solam compa-
em.
ırgumenta aliarum opinionum respondendum est; & ad 69
ɔnium Aristo. pro prima opinione duobus modis. Primò,
eius esse, quòd lumen facit colores actu visibiles: nõ quia
u visibiles non essent in tenebris; sed quia videri non po-
per medium obscurum: illud verò illuminans, facit, vt
deantur. Vel secundo, respondeo: concedendo quòd lu-
ciat colores actu visibiles, cùm in tenebris non essent, nisi
es in potentia: & ita intellectus agens quasi lumen quod-
irituale, facit naturam actu intelligibilem: ex quo non se-
eam facere actu vniuersalem: quia vt sit actu intelligibi-
icit esse vniuersalem in potentia quod habet, dum per spe-
ntelligibilem repræsentatur sine conditionibus, &c.
primum argumentum eiusdem sententiæ, concessa maiori;
uenda est minor: nã duobus modis natura est vna. Primò,
negatiua: & hãc habet repræsentata in specie intelligibili
ne conditionibus indiuidantibus repræsentatur: sed per
nitatem solum est vniuersale Metaphysicum, aut in poté-
o modo est vna, positiuè; quod non habet, nisi dum com-
r ad indiuidua: & quia hæc requiritur, vt sit actu, & forma-
niuersalis: non est vniuersalis hoc modo, nisi per compa-
em.
secundum respondetur, eadem distinctione: quia natura
entata in specie intelligibili, habet vnitatem negatiuam
salis Metaphysici, & in potentia, non vniuersalis Logici,
r comparationem.
argumẽtum secundæ opinionis concedo, quòd natura non
uersalis à parte rei, sed fit vniuersalis per cognitionem in-
us: nego tamen, quòd per primam cognitionem intelle-
ibuatur ei forma vniuersalitatis: sed solùm ei tribuitur per
arationem.
tertiam opinionem negandum est: quòd vniuersale possit
gui in absolutũ, & relatiuum: quia ex propria natura, & es-
relatiuum est, vt probauimus. Falsum igitur est, quòd detur
rsale absolutum; & non minùs falsum, quòd hoc vniuersale

absolutum fiat per primam cognitione intellectus.

QVÆSTIO VI.

Vtrùm Vniuersale Logicum fiat per simplicem comparationem na ræ cum indiuiduis, vel non nisi per compositam, quæ vocatur Actualis prædicatio.

70 VT titulus quæstionis explicetur, notandum est; quòd omnibus ferè ponitur in intellectu duplex comparatio; v Simplex; alia Composita.

Simplex comparatio est; per quam intellectus vnum in alte vel in ordine ad alterum cognoscit sine compositione; vt di simplici cognitione cognoscimus patrem in ordine ad filiu non affirmando, quòd habeat filium; vel albedinem in parie non affirmando, quòd in ea sit. Alia est comparatio: per qu cognoscit intellectus duo extrema. & vnum attribuit alteri, aff mando quòd in eo sit: & ideo comparatio hæc vocatur actua prædicatio. Quærimus ergo: An supposito quod vniuersale per simplicem, vel per compositam. Et sunt duæ opinion Prima non admittit comparationem simplicem, sed solùm co positam: & per eam asserit fieri vniuersale: & cùm compara hæc sit actualis prædicatio vnius de altero; per actualem præd cationem fieri docet, & ante illam non dari vniuersale actu, formaliter, sed actualem prædicationem esse vniuersalitatē, à q natura denominatur vniuersalis: & ita non admittit aptitudi nec potentiam prædicandi in natura, sed idem esse, quòd vniu salis sit, & quòd sit actuale prædicatum. Hanc opinionem sequu tur quidam moderni, & eam probant hoc argumento.

71 Non potest intellectus comparare naturam ad indiuidua, n cognoscat in eis esse: sed non potest cognoscere, quòd in eis f nisi iudicando quòd eis conueniat. Iudicare autem quod in sit, & eis conueniat, est prædicare eam de indiuiduis: ergo n datur simplex comparatio naturæ ad indiuidua, sed solùm com posita quæ est actualis prædicatio: quare si verum est vniuersa fieri per comparationem, necessario sequitur, quod fiat per actu lem prædicationem, ita v ante illam non detur.

72 Hæc opinio in primis est contra Arist. & D.Tho. quod vni testimonio vtriusque probatur. Arist. enim agens de vniuersal 1. lib. de interpretatione, c. 5. definit illud his verbis: *Dico aute vniuersale, quod de pluribus aptum est prædicari* Ex quibus eu denter colligitur naturam esse vniuersalem, per aptitudinē pra dicandi de indiuiduis, sed aptitudo prædicandi cum sit potenti est prior, quàm actualis prædicatio, quæ est actus eiusdem pote ti

go prius est natura vniuersalis,quam actu prædicetur, ex Arist. Quare non fit vniuersalis per comparationem sitam, quæ est actualis prædicatio , sed per aliam compa- em priorem , quæ vocatur simplex.

D. Tho. in eodem loco, declarans eandem definitionem ait *Bene definisse vniuersale per aptitudinem prædicandi , & r actualem prædicationem : quia aliqua sunt natura, vt Sol; na , quæ non prædicantur actu de multis , cùm non habeant icum indiuiduum, & tamen sunt verè vniuersales per apti- m , & potentiam prædicandi de multis.* Ponit ergo D. Tho. dinem prædicandi in natura vniuersali ; & per illam asserit niuersalem cum Arist.Ergo opinio quæ aptitudinem tollit, nisi per actualem prædicationem affirmat fieri vniuersale, ssè est contra Arist. & D.Thom.

inde est contra rationem; quod sic probo:Si natura est vni- lis,per actualem prędicationem,sequitur non esse vniuersa- nisi simul prædicetur de multis; ita vt dicamus Petrum & nem esse homines , non hominem ; & equum esse animalia; n, dum de singulis prædicatur: quare neque erit prædicatio ersalis : dum species prædicatur de indiuiduo, aut genus de e : vt in his prædicationibus , Petrus est homo, & homo est al : consequens autem falsum est , ergo etiam antecedens. d fit vniuersalis natura per actualem prædicationem,proba- onsequentia : quia vniuersalitas est actualis prædicatio : sed ersalitas est respectus naturæ ad multa, ergo non est natura ersalis, nisi dum actu prædicatur de multis , & non de vno m.Quod verò consequens sit falsum , probo , quia hæc est icatio generis , Homo est animal:ergo est prædicatio supe- s,quia genus superius est specie:sed prædicatum superius est ersale, ergo est prædicatio vniuersalis : & tamen de solo ergo vniuersalis erit natura , dum de vno inferiori prædica- quia prædicabilis est de multis:quare non per actualem præ- tionem , sed per prædicabilitatem, vt omnes asserunt.

ommunis ergo sententia Arist. D.Tho. & omnium vera est, 14 nenda,*Quòd natura prius sit vniuersalis, quàm actu prædice- per potentiam prædicandi de multis : & quòd fiat vniuersalis comparationem simplicē intellectus,per quam cognoscitur in or- ad indiuidua,& non per compositā,quæ est actualis prædicatio.* m hoc argumento probo:Intellectus potest cognoscere vnū ltero, aut in ordine ad alterum;sine affirmatione, & negatio- & sine actuali prædicatione:ergo potest cognoscere naturam rdine ad indiuidua,per simplicem comparationem ; sine eo, d eā actu prædicet de illis:sed cognita in ordine ad indiuidua, noscitur vt vniuersalis:ergo per comparationem simplicem

fit vniuersalis. non per compositam. Antecedens probatur duobus modis: primo in intellectu: deinde in sensibus. In intellect quidem: quia per simplicem cognitionem cognoscimus partem ordinatum ad filium: & duos parietes similes in albedine, simu in vtroque cognita: & in tali cognitione nihil componimus ne iudicamus: ergo absque compositione, & iudicio possumus cōparare vnum cum altero. Deinde in sensibus de quibus certissimun est, non iudicare, nec componere, aut diuidere: & non est minù certum quòd cognoscant vnum in ordine ad alterum: vel comparando ad alterum: ergo idem poterit intellectus facere per simplicem comparationem naturæ ad indiuidua. Probatur minor Sensus cōmunis cognoscit sensibile vnius sensus externi: vt visus non esse sensibile alterius sensus: nempe auditus: quod non potes vllo modo fieri sine comparatione vnius cum altero: & ouis cognoscit lupum vt inimicum, & ideo fugit ab illo: & agnum v amicum à quò non fugit: & inter duos agnos, cognoscit hunc esse filium, & alium: non ergo cognoscit vnum in ordine ad alterum & per comparationem cum eo: sine formali iudicio, & sine compositione, aut actuali prædicatione: ergo meliùs poterit intellectus cognoscere naturam in ordine ad indiuidua, & eam cum illis comparare: sine compositione, aut actuali prædicatione.

Pro solutione argumenti alterius opinionis notandum est, duobus modis posse cognosci vnum in ordine ad alterum, vel cōparari ad illud. Primò, cognoscendo vtrumque extremum per se tanquam conueniens alteri: attribuendo illud alteri, & hoc non potest fieri nisi per formale, & expressum iudicium, & comparationem compositam: quæ consistit in actuali prædicatione vnius de altero. Secundò, non cognoscendo vtrumque extremum per se, neque attribuendo illud alteri, sed vnum tantùm cum ordine ad alterum, vt conueniens, aut disconueniens: sed non per modum attributionis, aut aliquid affirmando de conuenientia, vel disconuenientia. & hoc fit per simplicem comparationem ab intellectu, atque etiam à sensibus, vt probaui: sic autem comparatur natura ad indiuidua, & fit vniuersalis, & prædicabilis: antequam prædicetur actu de illis. Ad formam igitur argum. distinguenda est minor; quòd non possit intellectus cognoscere naturam esse in indiuiduis, nisi iudicando: nam duplex est iudicium. Vnum formale, & expressum, per quod intellectus iudicat vnum conuenire alteri per modum attributionis: Alterum, quasi virtuale, per quod notitia simplici cognoscit vnum in altero, vel in ordine ad alterum: tanquam ei conueniens aut disconueniens, ssd non per modum attributionis. Negamus igitur, quòd intellectus non possit cognoscere naturam esse in multis, nisi per expressum, & formale iudicium: & concedimus, quòd non possit sine

iudicio

› virtuali incluso in comparatione simplici, quam ideo
ıus iudicium virtuale: quia cognoscere vnum per compa-
ıem ad alterum, fundamentum est formalis, & expressi
ij, per quod ei attribuitur.

QVÆSTIO VII.

An vniuersale sit vniuocum respectu prædicabilium, & verum genus eorum.

.æsupponit titulus quæstionis: quid sit nomen vniuocum: 75
uid etiam analogum quod ex Summulis notum est. Quærit
quonam modo se habeat vniuersale respectu prædicabilium,
ıalogum, vel potius, vt vniuocum: ita vt sit genus eorum.
ima opinio tenet, analogum esse Quam diuersis modis de-
unt diuersi auctores: sed in eo conueniunt, quòd per prius
ıo, aut multis dicatur; per posterius verò de reliquis. Ita do-
lbertus Magnus tract.2. prædicabilium, c.9. affirmans pri-
onuenire generi, deinde speciei, & ratione huius differen-
Per posterius vero, & quasi per accidens proprio, & acci-
i, tanquam prædicatis accidentalibus. Et eodem ferè modo
icat analogiam Canterus 4. cap. prædicamentorum. Potissi-
ı argumentum huius opinionis est, quia ens reale est analo-
ad substantiam, & accidentia: sed tria prædicabilia, vt ge-
species, & differentia sunt substantiæ, duo verò alia, vt pro-
m & accidens, sunt accidentia; ergo vniuersale, quod de om-
s dicitur, cùm omnia prædicabilia sint vniuersalia, non po-
esse vniuocum.

ecundò probari potest hoc modo. Vniuersale, & prædicabile
ertuntur: & se habent tanquam essentia, & propria passio:
prædicabile est analogum, respectu omnium: ergo erit etiam
ogum vniuersale. Probatur minor: Pædicatio analogicè di-
r de prædicatione per se, & per accidens, cùm illa sit simpli-
r talis, hæc verò solùm secundùm quid: ergo prædicabile erit
m analogum, cum se habeant sicut actus, & potentia, respe-
prædicabilis per se, & per accidens. sed tria prædicabilia,
ıs species, & differentia prædicantur per se; cum prædicentur
ıtialiter: & duo alia prædicantur per accidens cùm prædi-
ur accidentaliter: ergo prædicabile analogum est respectu
ıium.

ecunda opinio asserit; Vniuersale vniuocum esse respectu
dicabilium, & verum genus eorum, sicut animal respectu ho-
ıis, & equi: & est D. Tho. in quæstionibus vniuersalibus,
st.2. Scot. quæst.8. Iauelli tract.4. de prædicabilibus, cap.1. 5.

 & 6.

& 6. Soti quæst.4. vniuersalium, & cap. de genere, quæst. vnica: & Cardinalis Toleti, quæst. 2. vniuersalium: & iam ferè communis, vera, & tenenda.

76 Sed vt eam efficaciter probemus, notandũ est, Vniuersale cum sit nomen concretum, & accidentale, duobus modis sumi posse, Materialiter, pro subiecto, seu natura denominata; & formaliter, pro vniuersalitate eam denominante: sicut album sumitur pro corpore, & albedine. Sed adhuc subiectum denominatum consideratur duobus modis, secundum propriam essentiam, & naturam, aut in quantum denominatur ab vniuersalitate: quemadmodum corpus sumitur, secundum quod est substantia corpore: aut in quantum denominatur ab albedine: quo pacto visibile est, & ad prædicamentum qualitatis reducitur. Et naturæ, quæ denominantur vniuersales, si secundum propriam essentiam, aut entitatem sumantur, quædam sunt substantiæ, & quædam accidentia, imo quædam accidentia realia, & quædam accidentia rationis: & cum nihil possit esse commune vniuocum substantiæ, & accidentibus, nec accidentibus realibus, & rationis: nihil iam potest esse commune vniuocum diuersis naturis, quæ denominantur vniuersales, hoc modo sumptis. Sed si accipiantur secundo modo, vniuocam rationem habere poterunt: si forma eas denominans vniuoca sit. Exemplum afferre possumus in genere: quod est primum ex quinque vniuersalibus: & considerare diuersas naturas, quæ à secunda intentione generis denominantur, tanquam à forma; vt substantiam, quantitatem, & qualitatem. Primo quidem secundum proprias essentias: & hoc modo nihil commune vniuocum habere possunt. Deinde, in quantum denominantur genera; & cum ratio generis vniuoca sit; per vnam definitionem explicata à Porphyrio: *quòd sit prædicabilis de pluribus differentibus specie in quid*, vniuocè conueniunt sub ratione generis, substantia, quantitas, & qualitas: quia eodem modo denominantur à tali forma: ita vt non magis, nec prius substantia sit prædicabilis de pluribus differentibus specie: quàm quantitas aut qualitas: sed omnino æqualiter.

77 Ex hac distinctione colligitur argumentũ, ad probandam nostram sententiam, & communem: Vniuocum est, quod multa significat sub eadem ratione: sed vniuersale significat omnia vniuersalia, aut prædicabilia sub eadem ratione: ergo est vniuocum respectu eorum. Probatur minor: illa est vna, & eadem ratio, quæ per vnam definitionem explicatur: sed ratio vniuersalis explicatur ab Aristotele per vnam definitionem, nempe, quòd sit vnum in multis, aptum prædicari de multis: ergo est vna respectu omnium vniuersalium, sub qua vniuocè conueniunt.

Ad primum arg. respondendum est, ex doctrina tradita: distinguendo

ıendo maiorem hoc modo : Si ſubſtantia , & accidentia ſu-
ır ſecundùm propriam entitatem,& eſſentiam : nihil com-
: vniuocum habere poſſunt:ſi verò ſumantur vt ſunt vniuer-
, vniuocè conueniunt : quia eodem modo denominantur ab
rſalitate : & ideo vniuerſale reſpectu eorum vniuocum eſt.
o ſolutione ſecundi notandum eſt,quòd ſicut animal ſigni-
ſolùm naturam ſenſitiuam : non-rationalem , aut irrationa-
: quia *differentiæ*, vt docet Porph. *in prædicabilibus, ſunt extra*
ficationem generis:eodem modo vniuerſale , ſolùm dicit vnũ
ultis , & aptum prædicari de multis : quod verò prædicetur
tialiter aut accidentaliter , per ſe aut per accidens,extra ſi-
cationem eius eſt , & diuerſis vniuerſalibus conuenit : non
ıtione vniuerſalium,vel vt tali nomine ſignificantur:ſed ſe-
ùm alias rationes particulares , non ſignificatas per nomen
erſale.vnde licèt rationes illæ ita ſe habeant,vt vna ſit prior
a,vel vna ſit talis ſimpliciter, alia ſecundùm quid : non ideo
mune nomen quo ſignificantur, deſinit eſſe vniuocùm.
unc ergo ad formam argumenti neganda eſt minor : quòd
licabile , aut prædicatio ſit analogum,reſpectu quinque præ-
bilium : nam licèt quædam illorum prædicentur eſſentiali-
aut per ſe : alia verò accidentaliter, & per accidens:iſtæ ta-
rationes particulares non pertinent ad ſignificationem præ-
bilis:ſed ſolùm potentia prædicandi in communi : quæ cùm
ıdem in omnibus,vniuocè ſignificantur omnia prædicabilia,
ıomen prædicabile omnibus commune : nec tollitur vniuo-
o per particulares rationes, eodem nomine non ſignificatas.

QVÆSTIO VIII.

An vniuerſale ſit adæquatum obiectum libri prædicabilium, vel potiùs prædicabile.

Iber prædicabilium pars quædam eſt totius Logicæ : & ideo 79
,aliquod obiectum partiale debet ei correſpondere:quòd ſit
ſi pars totalis,& adæquati obiecti eiuſdem ſcientiæ : de quo
ıirimus.An ſit vniuerſale, vel prædicabile:cùm ſit certũ nul-
aliud, præter hæc , obiectum eſſe poſſe : ex quibus illud erit
ectum , cui generales conditiones obiecti , quæſtione vltima
œmiali à nobis traditæ conueniant , potiùs quàm alteri.
'rima opinio defendit , prædicabile eſſe obiectũ,potiùs,quam
ıerſale : quæ attribui ſolet Scoto,& defenditur à multis mo-
nis. Habétque duo arg. Primum , illud eſt obiectum alicuius
cis,vel ſcientiæ,quod continet omnia de quibus illa agit:ſed
uerſale non continet omnia,de quibus agitur in hoc libro:er-
ıon eſt eius obiectum:probatur minor. Porphyrius in cap. de
ſpecie

specie agit de indiuiduo, atque etiam de specie subiicibili, quæ non sunt vniuersalia:quia indiuiduum non est in multis:nec species subiicibilis, in quantum talis, respicit indiuidua.

Secundum illud est obiectum formale sciẽtiæ,sub cuius ratione formali considerat omnia,sed omnia quæ tractantur in hoc libro considerantur sub ratione prædicabilis,& nõ sub ratione vniuersalis:ergo vniuersale nõ est obiectum,sed prædicabile:Minorem probo,ex definitionibus prædicabilium,quas tradit Porphyrius,per prædicabile,vt definitionem generis,quòd si prædicabile de pluribus differentibus specie in eo quòd quid:& sic de cæteris,vnde & librum prædicabilium vocat opus hoc.

Secunda opinio asserit Vniuersale potiùs esse obiectum quam tenet D Tho.q.9. de obiecto huius libri.Sotus quæst.4.vniuersalium. Toletus quæst. 1. & videtur nobis probabilior, & tenenda. Pro eius declaratione notandum est,ex doctrina D.Tho.opus 48. cap.1.quòd intellectus tribuit naturæ vniuersalitatem, tanquam fundamentum cæterarum denominationum: quia primum quod in ea intelligit,est esse in multis:& ideo vocat eam vniuersalem: & quia ex ratione essendi in multis, sequitur posse prædicari de multis, statim ei tribuit denominationem prædicabilis: deinde alias denominationes speciales, generis, & speciei. Vnde sequitur,quòd sicut primum,quod est in aliqua re,tanquam fundamẽtum aliorum,est eius essentia:ita vniuersalitas,quæ est prima denominatio naturæ:sit quasi essentia eius in ordine Logico:prædicabilitas verò, passio omnibus vniuersalibus communis.

Ex hac doctrina D. Tho. vera & necessaria, hoc argumentum colligitur,ad probandam eius sententiam,& nostram.Vniuersale, & prędicabile,considerantur per se in hoc libro,& illud se habet tanquam essentia:hoc verò tanquam propria passio:ergo vniuersale potiùs est obiectum, quàm prædicabile. Probatur cõsequentia:Quia officium scientiæ est,probare passiones de subiecto:sed in hoc libro probatur de vniuersali, quòd sit prædicabile, tanquam posterius de priori: ergo tanquam propria passio de subiecto: quòd non potest conuenire prædicabili, cùm nullam habeat passionem, quæ de illo probari possit: ergo nec potest esse obiectum.

81 Ad primum argumentum alterius opinionis, neganda est minor,quia species subiicibilis, & indiuiduum, suo modo cõtinentur sub vniuersali:non quòd vniuersalia sint formaliter, sed quia termini sũt relationis vniuersalitas generis,& speciei:genus enim vniuersale est, quia est in multis speciebus, de quibus aptum est prædicari: & ex hac relatione generis ad species,resultat in eis relatio alia subiicibilitatis,per quam dicũtur illam terminare,vt in cap.de specie explicabitur. Et eadem ratione indiuiduum, est terminus

nus relationis speciei, à qua vniuersalis, & prædicabilis de-
natur: quia in multis indiuiduis est, & de illis apta prædica-
ideo indiuidua, & species subiicibiles, ad genus, & speciem,
atum eorum reducuntur.
l secundum respondeo, distinguendo minorem: quia Viuer-
onsiderari à Porphyrio in hoc libro, sub ratione prædicabi-
uobus modis intelligi potest. Primo, ita, vt prædicabilitas sit
obiectiua, quæ consideratur, & in hoc sensu negandum est,
cùm vniuersalitas sit essentialis ratio, & fundamentum præ-
bilitatis, atque aliarum denominationum, quas intellectus
it naturæ, ratio obiectiua est, sub qua considerantur omnia.
ndo modo potest intelligi, sub ratione prædicabilitatis con-
ari omnia, tanquam sub passione communi, quæ de quinque
ersalibus in hoc opere demonstratur, & in hoc sensu conce-
a est minor: sed ex eo non bene infertur, quòd prædicabile
iectum sed solum, quòd sit passio, quæ de obiecto demon-
ur. Demonstratur autem hoc modo: Quidquid est vnum in
is est prædicabile de multis: sed genus est in multis specie-
ergo prædicabile de illis est: & sic de cæteris prædicabilibus
per prædicabilitatem definiuntur à Porphyrio, tanquam per
riā pasionē, magis nobis manifestam: & ideo definitionibus
quidditatiuis: sed descriptiuis, vt in cap. de genere explica-
. Et eodem modo intelligēdum est, Librum quinque prædi-
ium, vocari hoc opus, denominatione sumpta à communi
one, quæ de illis demonstratur magis nota, potiùs quàm ab
ersali, quod eius obiectum est.

QVÆSTIO IX.

An prædicabilia sint quinque, vel plura, aut pauciora.

cut prædicamentorum artem inuenit Arist. vt modos essendi 84
mnium rerum, ad certa quædam capita reduceret, & ita fa-
possemus agnoscere earum naturam, cognito prædica-
to, in quo collocatur, ita Porphyrius inuenit artem prædica-
m: vt ad certa capita reduceret omnes prædicationes: &
facilè possemus cognoscere, qualis sit prędicatio quęcunque:
ntialis, aut Accidentalis: & essentialis, generica: aut specifica:
dem modo accidentalis: accidentis proprij, aut communis,
uarum cognitione naturas rerum cognoscere possimus. Vt
m hanc artem prædicabilium meliùs possimus intelligere:
sse est determinatum numerum eorum cognoscere: & ideo
stio vltima vniuersalis de eorum numero inquirit, An quin-
sint, ita vt nec plura, nec pauciora: & licèt non sint diuersæ
iones, circa numerum sed omnes Porphyrium sequantur au-
ctorem

ctorem huius libri, ponentem tantùm quinque.

Quædam tamen argumenta in contrarium proponemus: quæ videntur probare, ex vna parte pauciora esse: ex alia verò esse plura: vt ex eorum solutionibus veritas manifesta fiat. Probatur ergo pauciora esse quàm quinque: duobus argumẽtis. Primò, prædicabilia, & prædicata, solùm distinguuntur, tanquàm potentiæ, & actus: quia prædicabile est, quod potest prædicari de alio: & prædicatum, quod prędicatur actu: sed *Prædicata sunt quatuor*, & non plura: vt docet Aristoteles primo lib. Topicorum, c. 2. 3. & 4. nempe Genus, Definitio, Proprium, & Accidens: ergo quatuor tantùm erunt prædicabilia.

83 Secundò, Porphyrius distinguit duo prædicabilia, generis, & differentiæ: quia genus prædicatur in quid, & differẽtia, in quale quid: sed definitio continet vtrumque: ergo pro duobus prædicabilibus sufficiet. Probatur consequentia: quia de eisdem prædicatur definitio: de quibus prædicantur genus, & differentia: & præterea continet modum prædicandi vtriusque, in quid, & in quale quid, per modum vnius prædicabilis. Nam si definitio sit speciei subalternæ, vt viuens, sensibile, prędicatur de pluribus differentibus specie, nempe de homine, & leone, sicut genus: si verò sit speciei infimæ, vt animal rationale, prædicabitur de pluribus differentibus numero, vt de Petro & Ioanne prædicatur differentia: ergo non sunt distinguenda duo prædicabilia generis, & differentiæ, sed sufficiet definitio pro vtroque, & ita erunt quatuor tantum & non quinque.

Altera verò pars, quòd prædicabilia sint plura, quàm quinque, probari potest. Primò, quia Porphyrius in cap. de genere, distinguit prædicabilia per ea, de quibus prædicantur, vt genus ab specie: quia prædicatur de pluribus differentibus specie: hæc verò de pluribus differentibus numero: & sic de cæteris. sed si ita distinguatur, sequitur septem saltęm esse ponenda, ita vt duo sint prædicabilia differentiæ, & duo alia proprij. Probatur consequentia: quia differentia subalterna, vt corporeum: prædicatur de pluribus differentibus specie, nempe de corpore viuẽte, & non viuente: si verò sit infima, vt rationale, solum de pluribus differentibus numero: nempe de Petro & Ioanne: ergo distincta efficient prædicabilia. Proprium etiam si sit subalternum, vt sensibile, quod sequitur naturã speciei subalternæ animalis, prædicatur de pluribus differentibus specie, nempe de equo, & leone: si autem sit infimum, vt risibile, prædicatur solùm de differentibus numero, vt de Petro, & Ioanne: ergo erunt septem prædicabilia.

84 Secundò indiuiduum vagum, vt quidam homo, prædicatur de pluribus differentibus numero, vt de Petro, & Ioãne: & tamen, nõ

est spe-

cies,quia non prædicatur in eo quod quid.Et etiam,actua-
tentia idem habet : ergo aliud prædicabile distinctum ab
, ponendum est pro illis. Probatur minor : quia sicut qui-
omo non dicit essentiam, aut quidditatem indiuiduorum,
mmunem rationem indiuidui , quæ vel accidentalis est,
tem extra essentiam eorum:ita existentia actualis nō per-
d essentiam alicuius creaturæ , facilè eam amittentis per
tionem,aut potétis eam amittere per annihilationé.Qua-
prædicatur in quid,cùm prædicari in quid, idem sit, quod
arę quidditatem , aut essentiam rei.

a tamen est sentétia Porphyrij,& communis in schola.Sed
fficultas eius cōsistit in assignāda ratione,per quā sufficien-
betur,prędicabilia nō esse plura,aut pauciora quàm quin-
diuersæ assignantur à diuersis.Nā quidam prędicabilia di-
īt per ea,de quibus prędicātur,alij per ea,quæ de re aliqua
sci possūt,quę vidétur esse quinque.Sed rationes istę insuf-
s mihi videntur:sufficiés verò,per quā probatur efficaciter
abilia nō esse plura,nec pauciora, quā quinq; ex modo for-
rædicādi,aut se habédi in ordine ad subiectū, sumenda est:
ic probatur.Modus prędicandi,qui ex modo se habédi præ-
ad subiectū sumitur,est formalis ratio prædicationis:ergo
ā ratio formalis prædicabiliū,sed essentialis distinctio re-
mitur ex diuersis rationibus formalibus earum:ergo præ-
ia distingui debent per diuersos modos prædicandi.

igitur discursu probari debet , quòd non sint plura , nec
ra quàm quinque.Ea quæ constituunt prædicabilia,in pri-
bent esse vniuersalia , quia prædicabile tamquam pro-
ssio vniuersalis, cum eo conuertitur : sed vniuersale est
in multis : ergo nihil erit prædicabile, si non sit vnum. Vt
sit vnum , simplex debet esse , hoc est non complexum:
omplexum non est vnum , sed plura : vt homo albus, aut
l rationale. Præterea,si vnum est, vniuocum erit,nō æqui-
,neque analogum.Per primam igitur conditionem exclu-
prædicata cōplexa à ratione prædicabilis,vt definitio.Per
am verò,æquiuoca,& analoga;vt canis,ens,accidens,& si-
Deinde,quod vnum est,hoc est incomplexum,& vniuocum,
ie tantùm modis se habere potest in ordine ad subiectum:
uinque tantùm modis potest de illo prædicari:quare quin-
ntùm erunt prædicabilia. Probatur antecedens : nam vel
atur essentialiter,vel accidentaliter : & si essentialiter:aut
odum totius actualis; quia totam essentiam subiecti actu
et,vt prædicatur homo de Petro & Ioanne:& est prædica-
eciei;aut per modum totius potentialis,quod verè est pars
ialis eiusdem speciei;& ideo contrahibile per differentias,

tanquam

tanquam per formas; & est genus:vel per modum partis form lis,actualis,& contrahentis;& est differentia.Si verò prædice accidentaliter, aut per modum eius, quod ab essentia proce & cum ea conuertitur, & est proprium: & si per modum ac dentis extrinseci, aut communis, dicitur prædicabile accide tis: & cùm non sint possibiles alij modi prædicandi, præt istos, & ad eos reduci possint omnes prædicationes, sequit quinque tantùm esse prædicabilia,ita vt nec plura,nec paucio Pro solutione primi argumenti notanda est differentia inter pr dicabile, prædicatum, & prædicamentum, quòd prædicame tum est quædam ordinatio essentialis prædicabilium, secundù debitam subiectionem,& prædicationem, à supremo genere, v que ad vltimam speciem,& indiuiduum:vt prędicamentum su stantiæ, est ordinatio hæc, substantia,corpus,viuens,animal,h mo, Petrus.

86 Prædicata verò sumpsit Arist.primo lib. Topicorum,cap.2. & 4.per ordinem ad propositionemDialecticam,seu probabile ex qua efficiatur syllogismus Dialecticus, aut probabilis. & q forma syllogistica petit propositiones de subiecto cõmuni: na ex propositionibus singularibus non fiunt, nisi syllogismi expo torij, qui non habent modum, nec figuram, nisi per ordinem propositiones vniuersales, ideo sumit rationem prædicatoru ex ordine ad subiectum commune.

Ex quibus sequitur, quatuor tantùm esse prædicata: quod probatur.Species non est prædicatum, sed subiectum commu in ordine ad quem sumitur distinctio prædicatorum: quòd ad verum est,vt non sit aliud subiectum cõmune præter illam. Q supposito,vel prædicatum conuertitur cum specie, aut vniuer lius est,si conuertitur cum ea: vel est intra essentiam eius,& e definitio, vt animal rationale: vel ex ea naturaliter sequitu & erit proprium,vt risibile respectu hominis: si verò vniuers lius est specie,vel ad quidditatem eius pertinet,& est genus: a extra illam est, & erit commune accidens. differentiam ver cum genere numerandã esse docet Arist.c.illo 3.his verbis: *Dif rentia cùm generalis sit,cum genere ordinanda est.* Et loquitur differentia subalterna,quia hæc tantùm generalis est, quia cu genere conuertitur vt corporeum cum corpore: si verò sit infi ma,ad definitionem reducitur.In distinguendis verò prædicati nihil dicitur de modis prædicandi in quid,aut in quale quid,g neris & differentiæ: quia in ordine ad propositionem Dialect cam,& syllogismum,nullam distinctionem efficiunt, cùm ide sit modus disputandi probabiliter in his propositionibus,in qu bus prædicatum est vniuersalius subiecto, & intra essentiam ei est: siue sit genus, vel differentia. Nec sunt diuersa prædica

co

ab incomplexis ; si eodem modo se habeant in ordine
:um commune:quia eodem modo disputatur de propo-
Dialecticis , ex vtroque factis , & ideo definitio inter
numeratur : quæ tamen à prædicabilibus excluditur
omplexionem.

abilia tandem in ordine ad prædicamenta sumuntur:& 87
nitio excluditur: quia prædicamētum ex solis simplici-
nus verò,species,& differentia, in eo collocantur. Nu-
rò prædicamentorum,ex diuersis modis essendi accipi-
ım primus est modus essendi per se. Modi verò essendi
ii accidentibus conueniunt,nouem sunt : & ideo sequi-
ı esse prædicamenta quatuor prædicata,& quinque præ-

formam argumenti , negandum est antecedens , quòd
ım,& prædicabile solùm distinguantur tanquam actus;
ia:nam si prædicatum communissimè accipiatur,non est
dicabilis , nec etiam si accipiatur speciali modo , pro
o topico,sed solùm se habet ad prædicabile, sicut actus,
tur tali modo , nempe vt petit natura eiusdem prædi-
Secundum verò argumentum huius partis , ex doctrina
olutum est.

mum verò alterius partis respondeo, quòd Porphyrius 88
nguit genus ab specie per ea,de quibus prædicantur,nisi
tali modo prædicandi,ex quo essentialis distinctio præ-
m sumenda est.

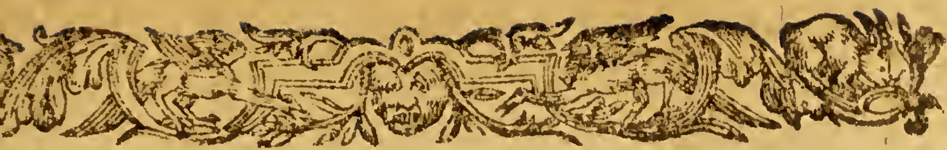
cundum argumentum,respondent quidam , indiuiduum
on prædicari vniuocè de Petro & Ioanne:sed æquiuocè:
n indiuidua talia sint per differentias indiuiduales om-
ersas,nihil commune habere possunt,præter nomē. Ego
babilius esse teneo , quòd à differentiis indiuidualibus,
strahi conceptus communis modalis : quia omnes con-
in eo,quòd sint modi particulares,& substantiales,deter-
s speciem:vnde ratio modi particularis, in cōmuni con-
quam significat indiuiduum vagum,vniuoca est respectu
orum.Ideo alio modo respondeo,concedendo,quòd in-
n vagum non prædicetur propriè in quid , sicut species,
icatur modo simili , cùm significet modum substantia-
tione huius similitudinis reducitur ad prædicabile spe-
cùm non sit prædicatum naturæ, sed modi eiusdem na-
n debet pro eo poni distinctum prædicabile , sed ad præ-
naturæ reduci. Et eo modo sentiendum est de actuali
a.

uo restant breuissima dubia, quæ aliquo modo pertinent 89
erum prædicabilium : & ideo in fine huius quæstionis

soluéda sunt. Primum est, An supposito, quòd quinque prædi-
lia sunt species vniuersales. Vniuersale sit genus immediatu-
rum, vel remotum: ita vt inter illud, & prædicabilia, detur
genus immediatum: sicut viuens dicitur remotum genus h
nis, & equi, quia inter ipsum, & species has mediat animal.
respondeo, non esse immediatum genus, sed remotum: quod
argumento probatur: A quacumque conuenientia essentiali
strahi potest conceptus communis eis, quæ essentialiter co
niunt: sed prædicabilia conueniunt essentialiter in aliqua rat
inferiori vniuersali: ergo illius rationis dari poterit conce
vniuersali inferior; qui prædicabitur de eisdem specie differ
bus: & ideo erit genus eorum immediatum; vniuersale verò
motum. Probatur minor; quia tria prædicabilia conueniun
modo prædicandi intrinseco, aut essentiali; nempe genus, sp
& differentia: & duo alia in modo prædicandi accidentali; n
pe, proprium, & accidens: ergo prædicabile essentialiter erit c
mune illis: & prædicatum accidentale erit commune his; &
gis proximum, quàm vniuersale: & quodlibet prædicatur de
ribus speciebus: illud de tribus, hoc de duobus: ergo erunt ge
magis proxima quàm vniuersale; & consequenter non erit
uersale genus proximum eorum, sed remotum.

Secundum dubium est, An quinque prædicabilia sint spe
subalternæ, habentes sub se alias species; sicut animal, aut viu
vel infimæ non habētes sub se alias species, sed solùm indiui
vt homo, vel equus, & reliquæ species infimæ aliorum gener
Si enim dicatur esse species subalternas; sequitur prædicab
plura esse quàm quinque; quia cùm eis debebunt connume
species, quas sub se habēt: si verò sint infimæ; non erit maior
merus prædicabilium. Respondeo esse species infimas, quod
probo. Prædicabilia distinguūtur specie, per diuersos modos
dicandi, sed isti modi non sunt diuisibiles in alios: ergo prædi
bilia non habent alias species. Probatur minor; quia modus p
dicandi generis est, quòd prædicetur vt pars materialis specie
per modum totius potentialis, contrahibilis per differentias:
impossibile est dari genus, quod non prædicetur eodem mo
ergo modus iste non est diuisibilis in alios; & hoc est genus
speciē infimam vniuersalis. Et idem argumentum fit de cæ
ris prædicabilibus: quare nullum eorum species subalterna
potest.

TRACT

CTATVS DE NATVRA TIS RATIONIS, ET SE- cundarum intentionum.

EPTEM hoc ordine disputanda sunt de Ente ratio- nis. Primum, An sit. Secundum, Quid sit. Tertium, Quotuplex sit. Quartũ, An à solo intellectu, vel ra- tione fiat; aut etiam ab aliis potẽtiis. Quintum, An à ctu nostro vel etiam ab angelico, & diuino. Sextum, scientiam pertineat de eo agere. Postremum, Quonam rdinem prædicamentalem reducatur.

An Ens rationis sit.

quidam, & sine fundamento, negant Ens rationis esse, vt 1 ius controuersia 9. ad Tyron. & alij: ideo nõ est opinio ec tenenda, sed communi sententia totius scholæ; *quod s sit*. Vt autem eam intelligamus notandum est: duplex tionis. Primum; quod directè, & per se fit à ratione, vel & in eo inhæret, tanquam in subiecto; & hoc est ope- s intellectus: & ideo est Ens reale; sicut operatio vi- ùm dicitur Ens rationis, quia fit à ratione. Aliud est is; quod non fit directè ab intellectu, nec per se: sed accidens sequitur operationem eius, vt si intellectus hanc propositionem; Homo est animal: composi- sam: quæ est operatio realis intellectus, sequitur de- propositionis, & prædicati, atque subiecti; quæ de- ones non sunt aliud, quàm relationes quædam ratio- is propositionis comparatæ ad prædicatum, & subie- quam ad partes: & eiusdem prædicati, & subiecti in- n eo ipso, quòd vnum attribuitur alteri; illud dicitur m, & hoc subiectum. Et primùm Ens rationis, non citur tale; cùm sit Ens reale: & ideo non agimus de eo; de secundo: quod non est in aliquo tanquam in sub- solùm habet esse, dum cognoscitur ab intellectu: & ur solũ esse obiectiuè in intellectu. De hoc ergo Ente t nostra conclusio: *quòd sit in rerum natura*: quæ colli- rist. 4. Meta. tex. 3. lib. 4. 13. & 4. lib. 6. tex. 8. quibus loci

docet, *Ens vniuersalissimum, diuidi in illud, quod est in rebus,* *aliud quòd non in rebus, sed solùm in mente dicitur esse.* Quo solùm esse obiectiuè in intellectu: & eandem conclusionem quitur tota schola.

Probatur ratione: quia intellectus componit propositione duobus extremis, quæ non distinguũtur à parte rei: vt ex ho & Petro: & ex solo Petro facit propositionem identicam, effi ipsum prędicatum, & subiectum: sed distinctio, & attributio ad alterum, est ordinatio ad illud: & ordinatio est relatio illa; non realis: quia à parte rei, nec distinguitur Petrus à se nec ad seipsum ordinatur, ergo est relatio rationis, aut Ens r nis: sequitur ergo, quòd Ens rationis detur, & sit.

Quid sit ens rationis.

2 CIrca essentiam Entis rationis, est prima opinio asserent Omnem denominationem extrinsecam esse Ens ration denominatio, à qua paries dicitur dexter: quia est à manu d hominis: aut lapis dicitur visus, quia videtur à nobis. Quod bant primò, Quia denominatio est opus rationis: ergo non ante operationem intellectus: sed denominationes extrinseca hil in rebus denominatis ponunt, præter denominationem ip quam intellectus efficit: ergo sũt entia rationis. Probatur m quia lapis nihil acquirit per hoc, quòd sit ad meam dexte nisi denominationem dextri; & sic de reliquis.

Secundò; denominationes extrinsecæ sunt relatiuæ: & nõ à relationibus realibus: ergo à relationibus rationis: quod es Entia rationis. Maiorem sic probo: Quia per denominati extrinsecas referuntur res denominatæ ad alias: vt paries d ad hominem, ad cuius dexteram est: Minorem verò: quia pe les denominationes nullam relationem realem acquirunt re nominatæ: vt paries ex eo quòd videatur, non acquirit rela nem realem ad hominem eum videntem.

Sed hæc sententia falsa est. Probatur duobus argumentis. Pr Ens rationis non habet aliud esse, quàm cognosci ab intell & ideo nõ datur ante operationem intellectus: sed denomin nes extrinsecæ dantur ante operationem intellectus: ergo sunt Entia rationis. Probatur minor. Deus dicitur creator: & ries qui videtur ab aliquo animali, dicitur visus: non solùm quam cognoscantur ab intellectu: sed etiam si nullus sit int ctus in rerum natura: ergo denominationes extrinsecę dãtur operationem intellectus: & ideo non possunt esse Entia rati

Secundò: Istæ denominationes (quamuis non fiant ab a forma inhærente in rebus denominatis, & ideo appellentu

trin

reales sunt:ergo non sunt Entia rationis. Consequentia
st:quia Ens rationis nihil habet reale,sed solùm cogno-
ellectu. Antecedens probatur : quia Deus realiter dici-
or , & paries realiter visus. Ergo denominationes istæ
les.
gumentum huius opinionis , distinguendum est antece-
òd denominatio sit opus rationis.Nam denominatio du-
Vna,quæ fit ab aliqua forma reali,siue inhæreat in re de-
a:quales sunt denominationes intrinsecæ, aut in alia ab
sa,vt denominationes extrinsecę:& istæ nō sunt opus ra-
ec ab intellectu dependēt: sicut nèc dependet forma rea-
fiunt.quia si dependerent:sicut non denominatur paries
te operationem intellectus,ita nec denominaretur homo
albedine: quod patet esse falsum.Alia est denominatio,
fit à forma reali;sed solùm tribuitur ab intellectu rebus
tis.Vt denominatio subiecti, aut prædicati:&de hac de-
tione verum est,quòd sit opus rationis:sicut forma à qua
est relatio rationis,dicitur fieri ab intellectu.
nda opinio asserit,Non omnes denominationes extrinse-
Entia rationis:sed eas tātùm, quas res cognita accipit ab
ellectus , per quem cognoscitur : & à quo denominatur
ta & cognita.Et vt vno verbo sensus huius opinionis de-
,Ens rationis asserit esse , illud esse cognitum : quod ac-
es,quando cognoscitur ab intellectu : quod patet esse ex-
m denominationem.
æc opinio eisdem rationibus probatur falsa,quibus falsi-
rius probata est , quia non est minùs realis denominatio
(quamuis sit extrinseca)quàm denominatio visi in parie-
denominatio creatoris in Deo : ergo non potest esse Ens
s:quia Ens rationis nihil reale habet.
munis sententia duabus conclusionibus explicatur.Prima.
ionis non est aliquid inhærens in rebus denominatis, nec
inatio extrinseca ab aliqua forma reali existente in alio,
denominatio,quam eis tribuit intellectus. Probatur hoc
ento : Esse genus,aut esse speciem , non conuenit homini,
mali à parte rei,sed has denominationes tribuit eis intel-
per comparationem ad inferiora:ergo,nec sunt aliquid in-
, nec fiunt ab aliqua forma reali existente in alio. Proba-
sequentia:quia id quod inhæret alicui,vel fit à forma in-
te in alio:conuenit illi à parte rei.
nda conclusio : Licèt Ens rationis non sit aliquid inhæ-
ideo possit dici extrinseca denominatio:tamē habet simi-
em cum forma inhærente, & propter hanc similitudinem
dici denominatio intrinseca. Prima pars huius conclu-

sionis, sequitur euidenter ex conclusione præcedente iam p
ta : secunda verò pars : quòd possit dici denominatio intrin
propter similitudinem, probatur: quia denominatio generis,
ciei, prædicati, & subiecti : similes sunt denominationibus r
bus, prouenientibus à formis inhærentibus : vt denominati
bus albi, & nigri, ergo sicut istæ sunt verè denominatione
trinsecæ : illæ possunt dici intrinsecæ per similitudinem.

Quotuplex sit Ens rationis.

PRima diuisione diuiditur Ens rationis ; in illud quod h
fundamentum in re: & aliud, quod non habet fundamen
sed verè impossibile est. Ens rationis habens fundamentun
denominatio illa, quæ attribuitur ab intellectu rebus tali n
ab eo cognitis, quam denominationem petit natura earum, v
modo cognita. Verbi gratia, dum cognoscit intellectus natu
humanam abstractam ab indiuiduis, & eam comparat cum
petit vt ita cognita, denominationem speciei: & ideo talis de
minatio est Ens rationis, habens fundamentum in re.

Sed fundamentum hoc duobus modis intelligitur à diu
modernis. Primò, ita vt solùm consistat in modo nostro int
gendi, qui ea quæ verè non sunt distincta distingui, & ea
verè non sunt separata ab inferioribus, separat, vel abstrahit,
tamen in rebus ipsis. Ab aliis verò non solùm in nostro m
intelligendi, sed in rebus ipsis cognitis fundamentum ha
Entia rationis, affirmatur.

Sed pro huius intelligentia notandum est; Primò: necessa
esse ad efficienda Entia rationis, & attribuenda rebus cogn
quòd imperfectè cognoscantur : hoc est, per plures concep
cùm tamen per vnum cognosci possent ab intellectu perf
cognoscente. Exempli gratia: vt intellectus attribuat homini
nominationem speciei, & prædicati, huius propositionis: Pe
est homo, debet illum cognoscere quasi abstractum, aut sepa
tum, atque distinctum ab eo, cùm tamen à parte rei, non dist
guatur, nec separatus sit. Verùm hoc sine mendacio facit, c
sine affirmatione aut negatione, sed per hoc tantum, quòd vn
cognoscit sine alio : & hoc prouenit ex imperfecto modo
gnoscendi; quia non totum simul, sed quasi per partes cognos
vel per diuersos gradus. Vt dum distinguit in anima ration
gradum vegetandi, sentiendi, atque intelligendi ; cum tan
anima ipsa sit simplex quædam substantia.

Secundò notandum est; in rebus ipsis cognitis dari etiam fu
damentũ; vt cognoscantur distinctæ, aut vt eis attribuatur ta
denominatio, quæ dicitur Ens rationis: vt in rebus compositis
mater

forma,reperitur vnitas formalis;quam tribuit ei for-
m vnitas numerica, quæ ex hac materia, & forma su-
i ex sola forma diuersa ratione ac sumitur numerica:
ialis sumitur à forma,vt est principium,& radix prædi-
ssentialium:Numerica verò ab eadem,vt est principa-
mponens. Ex hoc ergo reperitur fundamentum in na-
ına, vt intelligi possit in ea vnitas formalis, non intel-
ate numerica: quod est abstrahi ab indiuiduis: atque
um multis eorum comparetur,& denominetur species;
no tantùm, per modum attributionis, & denominetur
im.
ositis,nostra sententia explicatur duabus conclusioni-
a est: Ens rationis aliquando habet fundamentum,non
nostro modo intelligendi imperfecto,sed in rebus ipsis,
opria natura habent fundamentum,vt eis tribuitur ta-
ninatio.Probatur vnico argumento,ex doctrina tradita.
m in nostro modo cognoscendi imperfecto, sed in re-
concipimus,datur aliquando fundamentum,vt possit in
sci vnum sine alio;ergo datur fundamentum,vt possint
denominationes,quæ sunt entia rationis.Probatur an-
Primò: In natura humana, in qua datur fundamentum,
ndi vnitatem formalem,non cognita vnitate numerica:
ır fundamentum abstrahendi eam ab indiuiduis,& com-
um multis, comparatione simplici,& attribuendi ei de-
onem speciei,aut cum vno tantùm comparatione com-
r modum attributionis, & tribuendi illi denominatio-
licati.Secundò: In anima rationali, in qua datur funda-
distinguendi gradum vegetatiuum,sensitiuum,& ratio-
x hoc fundamentum non est aliud, quàm eminentia seu
eius,ratione cuius sub gradu formæ superioris non de-
s à materia, continet alios gradus, qui in diuersis for-
rioribus reperiuntur.
da conclusio. Entia rationis aliquando non habent fun- 7
ım in rebus quibus attribuuntur, sed in aliis, aut in solo
ostro intelligēdi imperfecto. In hac conclusione conue-
ines,& probatur duplici exemplo.Primò in Deo, in quo
imus iustitiam à misericordia: non propter fundamen-
is existens,sed in creaturis,in quibus virtutes istæ distin-
. Secundò, in propositionibus, quæ dicuntur Identicæ,
m prædicatur de seipso, vt in hac, Petrus est Petrus: in
ellectus distinguit Petrum à seipso, eum faciens quasi
tribuit illi denominationem prædicati, & subiecti, cuius
ionis nullum est fundamentum in eo,sed solùm in modo
ēdi imperfecto,qui distinguit quasi in duo extrema illud

quod in se nec distinctum est nec habet fundamentum,
seipso distinguatur.

Ex his conclusionibus sequitur, distinctionem rationis du
cem esse, vt communis consensus scholæ asserit. Vna est quæ
bet fundamentum in rebus ipsis, & hæc dicitur distinctio Ra
nis ratiocinatæ; quam ponimus inter vniuersale & singulari
inter diuersos gradus vegetandi, sentiendi, & intelligendi ani
rationalis: Alia est distinctio, non habens fundamentum i
ipsa cognita, sed in aliis; aut solùm in nostro modo cognosc
di imperfecto; vt ea, quam ponimus inter Petrum, & seips
dum prædicatur in propositione identica. Et hæc de Entibus
tionis habentibus fundamentum in rebus.

8 Alia sunt Entia rationis, quæ nullum habent fundament
in rebus: sed ex quibusdam impossibilibus ab intellectu coni
ctis finguntur, vt Chimæra, & Sphinx. Et impossibilibus c
iunctis fieri dicimus: nō quòd impossibilia in se sint; hoc enim
necessarium: sed quia licet possibilia sint, coniunctio tamen i
possibilis iudicatur; & hoc modo dicitur Chimæra impossibi
quia ex rebus diuersæ speciei, vt ex parte aliqua hominis, &
alia parte leonis, alteriúsve animalis quasi composita fingit
Et huiusmodi Entia rationis, in infinitum possunt multiplic
ab intellectu, sicut infinitis modis potest res diuersæ spec
coniungere.

Secūda diuisio Entis rationis, quasi subdiuisio est primi me
bri. nam Ens rationis habens fundamentum in rebus, diuiditur
tria membra; nempe, in Negationem, Priuationem, & Relati
nem: quam diuisionem insinuauit Arist. 4. lib. Met. tex. 2. & lib.
c. 7. tex. 14. *asserens priuationem, & negationem, esse non Entia*: vt
gnificarent non esse vera Entia realia; sed ad similitudinem e
rum facta ab intellectu. Et in secūdo loco præter vera Entia; qu
dam alia esse docet, non tam vera secundùm entitatem; quà
secundùm veritatem prædicationis, tam affirmatiuæ, quàm neg
tiuæ; quæ nō possunt esse nisi Entia rationis; quę vocantur priu
tiones, & negationes. De relatione verò rationis, egit c. 15. eius
libri, explicans relationes tertij generis mensurabilis, & mensu
docénsque mensuram referri ad mensurabile, non per relatio
intrinsecam, sed extrinsecam mensurabilis ad ipsam; cùm tam
certum sit, nihil posse ad aliud ordinari, nisi per relationem in
existentem: quam certum est etiam non habere mensuram in
quæ potiùs est res absoluta. Intelligit ergo Arist. inferri, per rel
tionem factam ab intellectu, eandem mensurā ordinante ad m
surabile; ac si ex propria natura ordinaretur. Eandem diuisionē
videtur colligere ex his locis D. Tho q. 21. de veritate art. 1.
1. q. 1. art. 3. & d. 19. q. 1. art. 1. & est iam communis in schol

irca Negationem, & Priuationem, duo sunt adnotanda,
m natura, & distinctio intelligatur: Primum est, duobus
posse vtramque considerari: Primò secundum se, aut
um suas essentias, nempe, vt sunt negationes alicuius for-
alis; & in hac significatione dicuntur ab Aristotele *non*
ealia: quia cũ Ens reale habeat esse ab aliqua forma reali,
o aut priuatio quæ formam realem negant; consequenter
ur negare Ens reale: & ideo non esse entia realia, sed po-
n entia, vt Arist. 1. & 5. lib. Physicorum docuit. Quod de
mpliciter intelligendum est. nam negationes formæ realis
ealia secundùm quid vocantur, hoc est, non positiua, sed
ua. In hac etiam significatione docuit Aristoteles 1. lib.
orum de priuatione, *quòd sit principium rei naturalis.* Et
ationibus, docet D.Tho.in opusculo de Ente, & essentia,
nt de essentia naturæ realis. Vt de essentia hominis est esse
quum, aut non hinnibilem. In hac tandem significatione
æ, verum est, & necessarium, quòd dentur ante operatio-
ntellectus, & ab eo non dependeant. Probatur euidenter,
on potest priuatio esse principium generationis naturalis,
endeat ab intellectu, ante cuius operationem certum est
m generationem dari. Nec potest esse negatio de essentia
e realis, si non detur ante operationem intellectus, hoc
sumpta.

o modo sumi possunt Priuatio, & Negatio; vt attribuun-
bus in propositione: & hoc modo non accipiuntur secun-
ationem negationis, & priuationis; sed ad similitudinem
positiuæ; quia quod alteri attribuitur, forma positiua
ebet, aut similitudinem eius habere: & quia sumi per mo-
formæ positiuæ non habent ex se, sed solùm ab intellectu,
hoc modo sumptæ, ab eo dependent: ante operationem
on dantur, neque vllo modo possunt esse Entia realia. sed
Entia rationis Quod hoc exemplo explicare possumus: dum
us hominem esse cæcum, non sumimus cæcitatem vt ne-
nem, seu priuationem visus: quia hoc modo sumpta, non
iè dicitur esse in alio, sed potius tollere formam ab eo:
aec vt priuatio est, alteri attribuitur in propositione, sed
ntum concipitur ad similitudinem formæ positiuæ: & cum
abeat à solo intellectu; ab eo etiam necessariò dependere
r, & ante operationem eius non dari: quæ sunt conditio-
opriæ Entis rationis.

undò notandum est, pro intelligenda distinctione priuatio-
negatione, quòd in vno cõueniunt, & in alio distinguuntur:
eniunt in eo, quòd vtraq; est negatio formæ realis in sub-
differunt verò: quia Negatio solum negat formam in sub-

iecto:siue sit aptum eam habere,siue non: Priuatio verò dicit negationem formæ, non in quocunque subiecto; sed apto habere illam: vnde non dicitur lapis cæcus, etiam si non habeat visum, quia non habet aptitudinem habendi illum, sed bene homo, vel animal:in quibus si non sit,est tamen aptitudo habendi visum.

Ex quibus intelligitur;quonam modo distinguantur Priuatio, & Negatio:distinguuntur enim distinctione formali, quæ vocari solet Includentis,& Inclusi:quia priuatio includit negationem,& addit supra illam ordinem ad determinatum subiectum, aptum habere formam, qua caret; cùm tamen negatio non dicat ordinem,nisi ad subiectum non habẽs;siue aptum sit habere,siue nõ.

Ex his, quæ de diuersitate Entium rationis dicta sunt; sequitur non esse absolutè asserendum,quòd ens rationis,sit Ens confictum ab intellectu, sed solùm esse veram hanc locutionem; de Ente rationis non habente fundamentum in rebus, quibus attribuitur:vt Chimæra aut Sphinge;nõ verò de iis, quæ habent fundamentum. Et huius ratio est manifesta: quia fingere solùm dicitur ille,qui sine aliquo fũdamẽto loquitur:locutio verò aliquo modo fundata in veritate, aut natura rerum, nõ propriè dicitur ficta:sed si propriè loquẽdum est,de his Entibus rationis,dicendũ est,quòd facta sint ab intellectu,præsupposito fũdamẽto in rebus.

Per quam potentiam,& operationem fiat Ens rationis.

AD hoc dubium respondent aliqui, non solum intellectum efficere Entia rationis,sed etiam sensus interiores, præsertim imaginationem,vel phantasiam; de qua scimus, quòd fingat montem aureum,qui cùm non detur in rerum natura, vocabitur Ens fictum ab imaginatione; quod est Ens rationis.

Nos verò sub distinctione respondendum esse asserimus: nam Entia rationis ficta, hoc est, non habentia fundamentum in re, non solùm ab intellectu, sed etiam à phantasia, fieri possunt: ea verò,quæ habent fundamentum, solùm ab intellectu. Et de primis patet,fieri à phantasia,quasi componente vnum aliquid non existens in rerum natura ex duobus verè existentibus; vt ex speciebus montis,& auri,componit montem aureum; quod non potest fieri ab aliquo alio sensu; nec à voluntate aut appetitu: quia non habent talem virtutẽ componendi. Entia verò rationis, quæ habent fundamentum in rebus non possunt fieri ab alia potentia, nisi à solo intellectu. Et ratio huius est, quia hæc Entia rationis sunt denominationes quædam, vel relationes, quas intellectus tribuit naturis, iam cognitis à se, per aliam cognitionem:vnde quasi per cognitionem reflexam fieri dicuntur: sed nulla alia potentia præter intellectum habet hanc virtutem reflexiuam, per

quam

n possit sumere pro obiecto rem, vt à se cognitā alia cogni-
:ergo nec habebit virtutem efficiendi Entia rationis.Maior
nanifesta ex his,quæ diximus in qu. 5. Vniuersaliū,de modo,
vniuersale fit ab intellectu per simplicem comparationē.Di-
ns enim Comparationem esse cognitionem,per quam intel-
us quasi reflectitur supra naturam iam cognitam,per simpli-
abstractionem: & naturam ita cognitam comparat ad infe-
a.Minor verò manifesta est,quia reflexio hæc non potest cō-
re voluntati,quæ nihil cognoscit,sed tendit in obiectum co-
um ab intellectu: nec minùs potest tribui sensibus, quorum
nitio imperfectissima est:& ideo nō possunt operari circa rē,
se iam cognitam: quamuis possit contingere, quòd eandem
iam cognitam, iterum cognoscant, non tamen cognitionē
xa,sed pluribus cognitionibus quasi directis.
ed iam, quòd à solo intellectu fiant Entia rationis, poterit
dubitare;per quam operationem eius fiant:An per primam;
est apprehensio simplicium;aut per secundam; quæ est com-
tio,& diuisio,per discursum;qui est tertia. Respondent qui-
n,non posse fieri per primam:& probant hac ratione:Entia ra-
nis fiunt per comparationem naturæ cum inferioribus; aut
dicati cum subiecto: sed omnis comparatio est compositio,
diuisio,& actualis prædicatio:ergo non possunt fieri per sim-
em apprehensionem.
ōmunis tamen sententia à nobis sequenda tenet,(vt vidimus
u.5.vniuersali)quædam entia rationis fieri per primam ope-
onem intellectus,alia per secundā,& quædam alia per tertiā.
od hoc argumento probatur. Quædam Entia rationis conue-
nt simplicibus,priusquam ex eis fiat cōpositio:alia conueniunt
em simplicibus,vt sunt iam in compositione, vel ipsi compo-
oni:alia denique compositionibus,vt sunt in syllogismo:ergo
singulas has operationes fiunt diuersa Entia rationis.Proba-
antecedens;quia per simplicem comparationem naturæ cum
erioribus fit Ens rationis,quod est vniuersale;fit etiam genus.
pecies,quæ omnia conueniunt prędicabilibus,priusquam actu
ædicentur:ergo priusquā ex eis fiat propositio. Quare necesse
fieri per simplicem apprehensionem, per quam cognoscimus
um in ordine ad alterū. Nam hæc simplex cognitio, prior est
npositione.De Entibus rationis,quæ conueniūt compositioni,
discursui,manifestum est fieri per secundam,& tertiam opera-
nem intellectus, & talia sunt denominatio prædicati, & sub-
ti,atque etiam propositionis:& præterea denominationes ar-
mentationis & syllogismi.
Ad argumentum verò alterius opinionis,negandum est; quòd
nis comparatio sit compositio,aut diuisio; cùm probatum sit

in quæſt. 5. vniuerſali, dari comparationem, quæ ſit ſimplicium apprehenſio; per quam cognoſcimus vnum in ordine ad aliud, vel ad multa.

An Entia rationis fiant ab intellectu diuino, vel angelico.

PRima opinio affirmat, diuinum & angelicum intellectum efficere entia rationis: quam tenent moderni quidam. Et probatur 1. teſtimonio D. Tho. 1. part. quæſt. 15. art. 2. ad 3. vbi habentur hæc verba: *Huiuſmodi reſpectus quibus multiplicantur ideæ non cauſantur à rebus, ſed ab intellectu diuino, comparante eſſentiam ſuam ad res*, &c. Ex quibus hoc argumentum colligitur: Diſtinctio idearum in Deo non eſt realis; cùm ideæ conueniant eſſentiæ diuinæ, in qua non poteſt eſſe diſtinctio realis: ergo ſolùm eſt diſtinctio rationis: ſed diſtinctio rationis eſt relatio rationis: ergo Ens rationis fit ab intellectu diuino, ſecundùm mẽtem D. Thom. Probatur conſequentia; quia dicit diſtinctionem idearum, cauſari ab intellectu diuino.

Probatur etiam duplici ratione. Primò, Intellectus diuinus cognoſcit perfectiſſimè Entia rationis: ſed Entia rationis non habent aliud eſſe, quàm cognoſci: ergo habent eſſe ab intellectu diuino; quod eſt fieri ab eo.

Secundò, Intellectus diuinus diſtinguit ea, quæ à parte rei non ſunt diſtincta: ſed hoc non poteſt fieri, niſi efficiẽdo Ens rationis: ergo diuinus intellectus efficit Entia rationis. Maior eſt manifeſta: quia diſtinguit ſuã iuſtitiam, & miſericordiam, atque etiam ideas in ſe exiſtentes, quæ nõ diſtinguuntur à parte rei. Probatur minor, quia diſtinguere ea, quæ non ſunt diſtincta, fit per relationem rationis, quæ eſt Ens rationis.

Secunda opinio aſſerit; diuinum intellectum non efficere Entia rationis, & hæc eſt probabilior, & tenenda. Quam explico duabus concluſionibus. Prima: Intellectus diuinus perfectiſſimè cognoſcit Entia rationis, quæ fiunt ab intellectu noſtro. Hanc omnes concedunt: & probatur euidenti ratione. Entia rationis fiunt ab intellectu noſtro: ergo cognoſcuntur ab eo: ſed quidquid ab intellectu cognoſcitur, continetur ſub obiecto eius: ergo entia rationis; continentur ſub obiecto intellectus noſtri: ſed obiectum diuini intellectus non eſt minùs vniuerſale, quàm noſtrum: quia diminuta, & imperfectiſſima comprehendit: ergo non minùs continet Entia rationis, nec minùs ea cognoſcit.

Secunda concluſio: Diuinus intellectus nullum Ens rationis facit: ſed nec poteſt illud facere. Quam vt probemus, ſupponendum eſt, quòd ad efficiẽdum Ens rationis, duæ ſunt imperfectiones neceſſariò requiſitæ, in modo intelligendi. Prima quòd res, quæ non ſunt à parte rei diſtinctæ, ſed vnum; diſtinguantur ab intelle-

ectu , & per plures conceptus concipiantur.
cunda,quòd obiectum repræsentetur intellectui,& ab eo in-
gatur,non ſicut ſe habet in ſe,aut à parte rei;ſed alio modo.
que conditio manifeſtatur hoc exemplo:Vt intellectus effi-
naturam vniuerſalem genus,aut ſpeciem,neceſſe eſt; vt eam
nguat ab inferioribus à quibus non eſt diſtincta ; & eam ab
bſtrahat:cùm nō ſit ſecundùm ſe abſtracta,ſed à parte rei ſit
coniuncta : & hoc eſt alio modo eam intelligere, atque eſt à
e rei; hoc eſt pluribus conceptibus, atque diſtinctis intelli-
e ea,quæ à parte rei ſunt vnum.Sed vtrũque facit intellectus
mendacio : quia ſine affirmatione,& negatione. Et quod de
Entibus rationis dicimus , euidens eſt in cæteris.
x his colligitur argumentum , ad probandum efficaciter no-
m ſententiam. Entia rationis non poſſunt fieri ab intellectu,
diſtinguendo ea, quæ à parte rei , aut ſecundùm ſe non ſunt
incta ; & concipiendo per plures conceptus ea,quæ in ſe ſunt
m,atque etiam alio modo ea intelligendo,atque ſe habent à
te rei · ſed modus ſic intelligendi, eſt imperfectiſſimus,& qui
poteſt cõuenire intellectui Diuino:ergo nec poterit efficere
ia rationis. Probatur minor : nam diuinus intellectus vnica
gnitione & vnico cõceptu,& ſimpliciſſimo intelligit omnia,&
undùm eundem modum , quem habent à parte rei : vt ſi ſint
m,cognoſcit ea per modum vnius:ſi verò ſint diſtincta , tan-
m diſtincta:ergo nō poteſt ei conuenire talis modus imper-
tus intelligendi,per quem neceſſariò debet fieri Ens rationis:
deo nec poterit illud efficere.
Ad arg.alterius opinionis reſpondeo;& ad primũ teſtimonium
Tho.Senſum eius ex alio loco colligi,nempe ex qu. 17.de po-
ntia art.6.vbi docet diſtinctionē rationis , quæ reperitur inter
uina attributa : vt inter iuſtitiam, & miſericordiam , aut inter
eas,diuerſo modo reperiri in intellectu diuino , & noſtro:quia
illo reperitur tanquam in radice,& quaſi virtualiter:in noſtro
rò formaliter. Quod hoc modo explicandum eſt : Idea non eſt
iud quàm eſſentia diuina , pro vt participari poteſt à creaturis,
cùm plures creaturæ ſint diſtinctæ ſecundùm eſſentiam , di-
nguimus in ea plures ideas,ita,vt ea ratione, qua poteſt parti-
pari ab homine,ſit idea hominis,& non leonis:& vt participari
oteſt à leone; ſit idea leonis & non elephantis;& ſic de cæteris.
Quamuis autem diuinus intellectus intelligat eſſentiam diui-
am,vt imitabilem ab omnibus creaturis, vnico ac ſimpliciſſimo
onceptu,& ideo non diſtinguat in ea plures ideas, per illum ta-
nen vnicum conceptum intelligit,quòd à noſtro intellectu im-
erfecto modo eam concipiente, hoc eſt per plures ac diſtinctos
õceptus,diſtinguatur in plures ideas,hominis,leonis,& aliarum
rerum.

rerum. Nam vnico cõceptu intelligimus non essentiam diuinam vt participari potest ab homine, & per alium conceptum distinctum, vt participari potest à leone: & hoc est distinguere in essentia diuina plures ideas distinctione rationis, & ideo efficere entia rationis, intelligendo diuinas ideas.

Ex quibus intelligitur differentia inter diuinum intellectum, & nostrum: quòd ille, non distinguit ideas in essentia diuina distinctione actuali, aut formali, sed fundamentali, aut virtuali, in quantum cognoscit distingui posse à nostro: noster verò intellectus actualem distinctionem rationis inter ideas facit: & quia omnis nostra intellectio causatur, & regulatur per diuinam, docuit D. Tho. intellectum diuinum causare distinctionem idearum, non efficiendo eam actualiter, sed solùm virtualiter, in quantum intelligit essentiam diuinam, vt intelligi potest à nostro intellectu per plures conceptus, & ideo distingui possunt à nobis plures ideæ: quam distinctionem à nobis factam, causat intellectus ipse diuinus per suam intellectionem; & iste est sensus illius testimonij.

Ad primum argumentum concedendum est antecedens, quòd diuinus intellectus, perfectissima cognitione cognoscat Entia rationis, sed neganda est consequentia, quòd ea faciat. & ratio est, quia non cognoscit res cum duabus illis imperfectionibus necessariò requisitis ad efficienda Entia rationis. Et vt vno verbo solutionem declaremus, dicendum est; diuinum intellectum non cognoscere Entia rationis, cognitione factiua eorum; sed cognitione, per quam facta à nobis intelligit.

Ad secundum distinguenda est maior; quia distinguere ea quæ non sunt distincta, duobus modis potest intelligi. Primo, efficiendo actualem distinctionem inter ea; & in hoc sensu neganda est: Alio modo, solùm efficiendo distinctionem quasi virtualiter, aut fundamentaliter; & hoc modo concedi potest. Nam cùm intellectus diuinus intelligit ea quæ non sunt distincta: vt distingui possunt à nobis imperfectè cognoscentibus per plures conceptus; virtualiter dicitur efficere distinctionem, quam noster intellectus facit actualiter; in quantum intellectio nostra causatur; & regulatur per diuinam. Et quæ de diuino intellectu dicimus, de angelico etiam, suo modo intelligi debent: qui cùm perfectè intelligat, non dicitur facere Entia rationis; sed ea cognoscere à nobis facta.

Ad quam scientiam pertineat agere de Ente rationis.

DVabus distinctionibus præsuppositis respondendum est huic dubio, Prima est, quã superius adduximus de Ente rationis habente

fundamentum in rebus,& non habente tale fundamen-
t de hoc secundo certum est, ad nullam scientiam per se
re. Quod duobus argumentis probatur: Primo, Quia ea de
scientia per se agit, determinata esse debent: sed Entia ra-
quæ non habent fundamentum, possunt in infinitum mul-
ri ab intellectu; ergo nulla scientia potest per se agere de
ecundo, Illud de quo agit scientia, debet habere determi-
rincipia, per quæ probentur de illo determinatæ passiones;
c Entia rationis non habent determinata principia; ergo
cientia potest agere per se de illis. Minorem probo, quia
nuntur ex rebus disparatis, aut specie diuersis; ergo ex eis
test sumi determinatum principium, nec tale compositum
ibile, potest habere determinatas passiones.
distinctio est Entis rationis, habentis fundamentum in
òd si sit relatio rationis, duobus modis considerari potest.
, secundùm se aut secundùm propriam Entitatem: & hoc
pertinet ad Metaphysicam: non per se; quia obiectum per
s scientiæ est Ens reale; sed quasi per accidens, in quantum
quandam similitudinem cum relatione reali; de qua per se
æc scientia. Secundò potest considerari, vt est denominatio
e, cui attribuitur; vt denominatio generis, speciei, prædica-
ubiecti. Et secundùm hanc considerationem dicitur Ens ra-
logicum, de quo agit per se Logica, tamquam de proprio
o. Si verò sit priuatio, aut negatio; ad illam scientia re-
ebet, quæ per se agit de forma, aut essentia, quam negat, vel
riuat; vt priuatio formæ naturalis, pertinet ad Philoso-
; tanquam vnum ex tribus principiis naturalis generatio-
docet Aristoteles 1. lib. Physicorum; & negatio quæ est de
ia huius, aut illius naturæ; reducitur ad scientiam, quæ per
de tali natura, vt non esse equum, ad scientiam de homine;
le cæteris.

Quonam modo Ens rationis reducatur ad ordinem prædicamentalem.

E Ente rationis non habente fundamentũ in rebus, certum
est non posse reduci ad ordinem prædicamentalẽ; quia cõ-
ır ex rebus diuersis secundùm essentiam: & ideo nõ habet
aliquam determinatam naturam, secundùm quam possit in
camento ordinari. De Ente autem rationis, habente fun-
ntum, quantum ad priuationem, & negationem; etiam est
n habere quandam similitudinem cum qualitatibus. Quod
bo. Priuatio, & Negatio, sunt entia rationis, vt consideran-
intellectu, tanquam formę positiuæ, & attribuuntur alicui

subiecto

subiecto in propositione:vt dum dicimus;Hominem esse cæcum sed ita consideratæ habent similitudinem cum qualitatibus:ergo ad prædicamentum earum reducuntur. Probatur minor.Quia sic prædicatur cæcitas de homine,sicut albedo,aut color; ergo similitudinem habet cum his, & aliis qualitatibus.

Solum restat Relatio rationis , quæ possit ordinari in speciali prædicamento. Quod tamen non erit proprium ; quia prædicamentum propriè ex solis entibus realibus fieri potest:sed maximam habebit similitudinem cum vero prædicaméto ad aliquid, ex relationibus realibus ordinato. Prædicamentum igitur relationis rationis sic ordinandum est;vt supremum genus sit relatio rationis,(nam Ens rationis vniuersalissimum,ab hoc prædicaméto excludi debet,propter transcendentiam;sicut Ens reale excluditur ab omnibus prædicamentis realibus)quod diuidi potest in tria genera,siue species subalternas,secundùm diuersa fundaméta;quæ sunt diuersæ operationes intellectus.Vt apprehensio simplicium,compositio,& diuisio,atque discursus. Quemadmodum Arist.diuisit supremum genus,prædicamenti ad aliquid,quod est relatiuum,vt relatio realis ; per diuersa fundamenta. Ita vt primum genus sit relationum; quæ fundantur in vnitate,vt relationi; identitatis,similitudinis,& æqualitatis. Secundũ, relationum quæ fundantur in actione , & passione ; vt paternitas, & filiatio. Tertio , earum quæ fundantur in mensura ; vt sunt relationes scientiæ ad scibile , & potentiæ ad obiectum.Ita ergo diuidenda est relatio rationis ; In eam quæ fundatur in cognitione simplicium , & eisdem simplicibus attribuitur : & hoc est primum genus, habens sub se diuersas species; vt relationis vniuersalis, generis,speciei,& aliorum prædicabilium.Deinde in eam;quæ fundatur in compositione;& diuisione; ad quod genus pertinent variæ species propositionum : & tandem in eam , quæ fundatur in tertia operatione , quæ est discursus,sub quo genere continentur diuersæ species argumentationum,& syllogismorum.Itaque hæc tria genera habent sub se alia,vsque ad species infimas, ex quibus omnibus sic ordinatis resultat prædicamentum proprium Entis rationis.

TRACTATVS DE MODO , QVO prædicationes fiunt in concretis & abstractis primarum & secundarum intentionum.

AD finem tractatus præcedentis , diximus de Ente rationis agere Dialecticam;vt est relatio quædam,aut denominatio attributa

naturis ab intellectu.In qua acceptione vocatur Ens ra-
ogicum. Ideo in hoc tractatu secundo , agendum est de
ordine , quem habet ad prædicatiónes concretorum , &
orum:in quibus denominationes exercentur, quas natu-
iũt ab eo.Et quoniam prædicationes possunt fieri in pri-
ntionibus:quæ sunt naturæ reales:atque etiam in secun-
sunt Entia rationis,in duas partes diuidemus præsentem
m: ita vt in prima tractetur de prædicationibus concre-
& abstractorum primæ intentionis, & in secunda de eis-
tractis,& concretis secundarum intentionum.
primis intẽtionibus quatuor modis exerceri possunt.Pri-
t concretum prædicetur de concreto ; vt homo est ani-
undo,abstractum de abstracto; vt humanitas est animali-
tio,abstractũ de concreto;vt homo est humanitas.Quar-
etum de abstracto;vt humanitas est homo. Et vt ea quæ
ta supponamus:quantum ad veritatem,& falsitatem pro-
ıũ;de his tantùm propositionibus loquendum est, in qui-
dicatum & subiectum aliquo modo sunt ordinata , ita vt
ant tanquam superius,& inferius, aut tamquam æqualia,
ı vnum pertinet ad alterum , quia in eo includitur ; vel
passio eius est,vel commune accidens.
us explicatis:certum est primò, Veram esse illam propo-
n,in qua cõcretum prædicatur de concreto inferiori , aut
ri : vel etiam æquale, siue sit de essentia eius,aut propria
el commune accidens : tales sunt istæ, homo est animal,
st rationalis,homo est risibilis:homo est albus: veræ etiã
,in quas cõuertuntur istæ;sed indirectè atque impropriè.
dò certum est , propositiones in quibus abstractum præ-
de concreto,aut concretũ abstracto,falsas esse,siue se ha-
anquam superius,& inferius,vel sint æqualia:vt homo est
itas,homo est rationalitas , aut risibilitas , vel albedo. Et
uius est manifesta:Primò,propter diuersum modũ signifi-
erminorum , quia abstractum significatur per modũ par-
cretũ verò per modum totius,pars autem non prædicatur
;vt pes,vel manus de homine.Secundò,quia subiectum in
propositionibus aliquid includit,quod nullo modo inclu-
dicatum:vt album includit corpus, quod non includit al-
el è contra aliquid includit prædicatum,quod nõ includit
um,vt in propositionibus indirectis , ex eisdem terminis
quod sufficit,vt non sit verum, quòd vnum sit aliud , vt si-
itur per propositionem.
quo sequitur:Primò ; falsam esse sententiam Soti,q.3.vni-
ium,asserentis,propositionem,in qua prædicatur abstractũ
ıcreto,vt homo est humanitas,solùm esse falsam , propter

diuersum modum significandi terminorũ : nam falsæ etiam sunt propter inclusionem alicuius in vno,& nõ in alio:quia vt suo loco videbimus,non potest esse vera propositio aliqua, nisi totum quod includitur in subiecto, aliquo modo includat prædicatum.

Secundò sequitur magis falsam esse sententiam Durandi,in 1. d.24. q. vltima. Vbi regulam vniuersalem assignauit, dicens, in creaturis veras esse omnes propositiones, in quibus prædicatur abstractum substantiale de concreto substantiali, vt homo est humanitas:quamuis sint falsæ in concretis & abstractis accidentalibus,vt homo est albedo,& aliæ similes.

Tertiò certum est,propositiones in quibus abstractum generis prædicatur de abstracto differentiæ,vel contrà,abstractum differẽtiæ de abstracto generis,vt rationalitas est animalitas,vel animalitas est rationalitas,falsas esse.Et ratio huius est:quia gradus genericus,& differentialis,formaliter sunt diuersi:& in abstracto significati,non se includunt, quia neque animalitas includit rationalitatem, neque rationalitas animalitatem : ergo neque vna prædicatur formaliter de altera.Probatur consequentia : nam vt propositio vera sit,prædicatum debet includi in subiecto.

An Abstractum superius prædicetur de abstracto inferiori.

14 SOlùm potest esse quæstio de propositionibus,in quibus abstractum superiùs prædicatur de abstracto inferiori, aut æquali: sed istæ duobus modis sumi possunt:nempe in terminis accidentalibus aut essentialibus.Et si in accidentalibus fiant: certum est omnes esse falsas. Vt humanitas est risibilitas,aut humanitas est albedo.Et ratio huius est:quia prædicatum, & subiectum harum propositionum sæpe distinguuntur realiter: & nunquam includitur vnum in altero:nam licèt homo includat albedinem, tãquam subiectum eius:tamen humanitas cùm significetur vt forma:non est subiectum accidentium,neque ea includit,vt significata in abstracto.Solùm ergo potest esse quęstio de propositionibus abstractorum, quæ fiunt in terminis substantialibus : quales sunt istæ, humanitas est animalitas, humanitas est rationalitas : an veræ sint,vel falsæ.

Et prima opinio asserit esse veras quam sequũtur Sotus quæst. 3.Vniuersalium.Canterus cap.de differẽtia,& ex modernis multi.Et probatur duobus argumentis.Primò: Illa propositio in qua concretum superius prędicatur de inferiori,vt homo est animal: est vera:quia prædicatũ includitur in subiecto, vt animal in homine:sed etiam abstractum superius includitur in abstracto inferiori:vt animalitas in humanitate:ergo vera erit hęc,humanitas est ani

imalitas.Probatur minor; quia humanitas componitur ex
ılitate,& rationalitate, ſicut homo ex animali,& rationali:
includit vtramque.
undò probatur;in formis ſubſtantialibus & accidentalibus.
mò in ſubſtantialibus: quales ſunt anima rationalis,& ſen-
;ex quibus hæc eſt ſuperior,& illa inferior:& vtraque ſigni-
ır nomine abſtracto: & tamē vera eſt hæc,anima rationalis
nſitiua:ergo vera etiam erit,humanitas eſt animalitas.Pro-
cōſequentia:quia ideo forma ſuperior prædicatur de infe-
quia in ea includitur;ſed animalitas eſt forma ſuperior re-
u humanitatis: ergo includitur in ea: & conſequenter verè
cabitur.in formis etiam accidentalibus,quales ſunt albedo,
or: manifeſtum eſt. nam hæc eſt vera apud omnes, albedo
lor:& prædicatur in ea abſtractum ſuperius de abſtracto in-
ri:ſicut in alia, humanitas eſt animalitas: ergo vera etiam
æc,& concedenda.
unda opinio tenet,tales propoſitiones eſſe falſas.Quam ſe-
ır Scotus in 1.diſt.5.q.1.art.1.Niphus 3.Meta.quæſt.2.con-
ad 3.Canarienſis 1.par.quæſt.28.ar.2. diſp. 2. Ferra. 1. lib.
ra gentes cap.18.2.3.§.conſiderandum,& lib.4.cap.81.Caie.
uſ.de ente,& eſſentia,c.3.&4.Sed Scotus, falſas eſſe defen-
quia exiſtimat prædicatum,& ſubiectum diſtingui ex natura
eu formaliter,ante operationem intellectus:alij verò,qui ſo-
diſtinctionem rationis ponunt inter illa propter modum ſi-
candi abſtractorum,à quibus ſignificatur animalitas,vt prin-
m,aut pars animalis,& humanitas, vt principium hominis:
incipiū vnius non prædicatur de principio alterius. Et hæc
ntia colligitur euidenter ex D.Tho.duobus locis citatis, &
tur nobis probabilior,& ſequenda.
ed vt efficaciùs eam probemus,duo ſunt annotanda.Primum 15
Concretum & Abſtractum eandē rem ſignificare, diuerſa ta-
ratione:nam Concretum ſignificat eam per modum haben-
bſtractum verò,per modū principij,aut formæ eiuſdem ha-
is.Gratia exempli, homo & humanitas, ſignificant eandem
ram humanam: ſed homo ſignificat eam per modum totius
alis,atque completi:& ideo per modum habentis:humanitas
,non niſi per modū principij & formæ,eiuſdem totius com-
i,aut habentis.Quod ex communi modo loquendi,& intelli-
di manifeſtum eſt:dicimus namque,hominem idem eſſe,ha-
tem humanitatem:& humanitatem,eſſe quaſi principium, &
nam hominis.
quo primò colligitur,concretum ſignare naturam,non om-
præciſam à conditionibus ſingularibus,ſed vt eas cōtinens:
fusè ſaltē,& in potentia:nam licèt abſtrahatur à ſingularibus

abſtractione,per quam fit aliquó modó vniuerſalis : & ideo nõ ſignificet,neque contineat eadem ſingularia actu,continet tamen in potétia:quia ex proprio modò ſignificandi,determinari poteſt per conditiones ſingulares,ad hoc,& illud indiuiduum,vt ad Petrum, aut Ioannem. Abſtractũ,verò ſignificat eandem naturam, vt omnino præciſam à ſingularibus , nec vt determinabilem per conditiones ſingulares eorum: quia cùm non ſignificet eam per modum habentis,ſed principij,aut formæ :principium verò, aut forma , non habeat modum determinabilis per aliud, ſed potiùs determinantis aliud:illud nempe,cuius eſt principium,vel forma non poteſt natura in abſtracto ſignificata per modum habentis intelligi:& ideo nec poteſt ita ſignificata cõtinere actu, nec potentia conditiones ſingulares,per quas contrahatur ad hoc , vel illud ſingulare.Et quod de natura ſpecifica dicimus reſpectu ſingularium , eodem modo intelligendum eſt de natura generica, in concreto,aut in abſtracto ſignificata,vt de animali,aut animalitate.Ita vt animal ſignificet naturam ſenſitiuam , vt contrahibilem,aut perfectibilem per differentias,rationale, & irrationale ; quas continet in potentia : animalitas verò nullo modo , ſeu potiùs,vt forma,vel principium eiuſdem animalis,atque ſpecierum eius.

Secundò colligitur, abſtrácta ſignificare naturam per modum partis,ſicut concreta per modum totius. Quod probatur duplici ratione euidenti.Primò;quia abſtracta ſignificant naturam per modum principij,& formæ eiuſdem,vt ſignificatur nomine concreto:vt animalitas,ſignificat naturam ſenſitiuam prout eſt principium , & quaſi forma animalis : ſed illud,quod eſt principium, & forma alterius,habet ſe vt pars illius:ergo abſtractũ ſignificat naturam per modum partis. Secundò : animalitas non ſignificat naturam ſenſitiuam per modum totius: ergo per modum partis. Probatur antecedés:quia ſic ſignificaret eam per modum totius: aut totius actualis,aut potentialis:ſed neutro modo eam ſignificat:ergo non per modum totius.Minorem probo: quia totũ potentiale,vel actuale, ſignificat rem per modum habentis: abſtractum verò,non niſi per modum formæ eius,quod habet:ergo non per modum totius,ſed partis.Et hinc prouenit,quòd nec animalitas prædicatur de animali,nec humanitas de homine:quia pars non poteſt prædicari de toto.

Tertiò ſequitur;abſtracta nõ eſſe genera, nec ſpecies,ſed principia generum,& ſpecierũ:quod aſſeruit Auicena 5.Meta. cap.7. vt teſtatur Caie.in opuſc.de Ente,& Eſſentia : cap. 4. & probauit D.Tho.ibidem, hoc argumento. Genus ex propria natura habet modum totius potentialis,& ſpecies modum totius actualis, ſed abſtracta non ſignificant naturam per modum totius potentialis

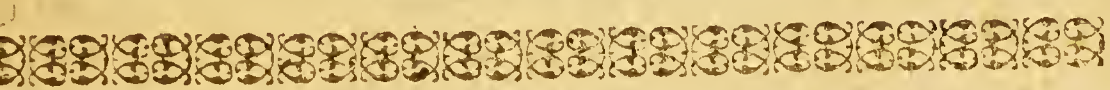
alis;sed per modũ partis:ergo non sunt genera, nec spe-
ropterea nõ denominantur à secundis intentionibus ge-
t speciei,vel aliorum prædicabilium. Tota hæc doctrina
a habetur,apud D.Th.opusc.de ente & essentia,cap.4.
ua duo argumenta colliguntur, ad probandam nostram
iã.Quòd hæc prædicatio,humanitas est animalitas, & si-
int falsæ.Primum est:Vt vera sit aliqua prædicatio,neces-
equiritur, quòd quidquid continet subiectum, contineat
atum actu,vel potentia:sed animalitas non continet actu,
entia,quidquid continet humanitas:ergo non potest verè
ari de illa,Maior certissima est,quia nõ potest esse verum,
oc sit illud, vt per propositionem affirmatur, nisi totum
ontinet hoc,etiam contineat illud:& hæc est ratio propter
ars non prædicatur de toto:nec genus posset prædicari de
nisi differentiam quam species continet actu, contineret
entia:vt bene D.Tho.vbi supra. Sed probatur minor: quia
itas continet animalitatem & rationalitatem, ex quibus
onitur: sed euidens est animalitatem non continere ratio-
em actu, nec potentia, cùm non habeat modum totius
is, nec potentialis, sed partis vel formæ: ergo non potest
rædicari de humanitate.
undum:pars actualis non prædicatur de toto,vt concedunt
:sed animalitas est pars actualis humanitatis:ergo nõ verè
atur de illa.Probatur minor:quia sicut homo componitur
mali,& rationali,ita humanitas ex animalitate,& rationa-
Et si dicas,hoc arg.etiam probari, quòd hæc propositio nõ
a,homo est animal, quia animal est pars actualis hominis:
ndeo,animal esse quidem partem:non tamẽ significari per
m partis;sed per modũ totius potentialis:& ideo verè præ-
ur de homine:animalitas verò non solùm est pars,sed signi-
r per modum partis, quæ non potest prædicari de toto: &
st ratio propter quam hæc est vera, Homo est animal, &
lsa,Humanitas est animalitas.
primum argumentũ respondetur.Non satis esse quòd præ-
um includatur in subiecto, vt propositio sit vera: quia si id
eret,sequeretur veram esse propositionem, in qua pars præ-
ur de toto:cùm certum sit partem includi in toto. Requiri-
go,non solùm quòd includatur in eo, sed quòd totũ quod
net subiectum contineat prædicatum actu, vel potentia, vt
catum est: & cùm animalitas non contineat totum, quod
net humanitas:quia non continet rationalitatem actu, nec
tia,sequitur non verè prædicari de illa.
undũ argumentũ duas habet partes.Prima procedit de for-
ubstantialibus.Secunda de accidentalibus.Ad primum ergo

respondeo negãdo antecedens:quòd prædicatio illa,anima ratio-
nalis est sensitiua,sit abstracti de abstracto:& de prædicato, nẽpe
sensitiua,euidẽs est, quòd nõ sit abstractũ nomen,sed concretum:
quod etiam est verum de anima:nam licèt sit forma, per modum
tamen habẽtis gratum sentiendi significatur:non quidẽ sicut ha-
bet homo,qui ex ea componitur:sed sicut forma,quæ composito
cum tribuit:significata tamẽ quasi per modum totius,& ideo per
modum concreti.Quod ex eo fit manifestum : quia nisi per mo-
dum concreti significaretur anima:non posset sensitiua,quæ con-
cretum nomẽ est,de ea verè prædicari:& eo ipso,quòd verè præ-
dicatur idem significans,quod habens gradum sentiendi : negari
non potest,quòd per modum concreti etiam significetur anima:
vnde non bene infertur,quòd vera etiam sit hæc : Humanitas est
animalitas:in qua certum est abstractum prædicari de abstracto:
& ideo diuersam habere rationem.

Pro solutione secundæ partis,annotanda est triplex differentia
inter abstracta substantiarum : & accidentium.Prima : quòd illa
abstrahũtur abstractione metaphysica à generibus,speciebus,aut
differentiis.Vt animalitas ab animali , & humanitas ab homine.
Abstracta verò accidentium,abstrahuntur abstractione physica à
subiecto , in quo forma accidentalis significata realiter inhæ-
ret.Vnde eo ipso quòd significatur vt abstracta ab eo: non signi-
ficatur vt inhærens,aut dependens ab eo : sed ad modum naturæ
completæ per se subsistentis.Secunda:Quia abstracta substantia-
rum,semper habẽt modum formę aut principij eius,à quo abstra-
huntur,abstracta verò accidentium potiùs habent modum com-
pletum naturæ totalis,ac per se subsistẽtis:quod prouenit ex pro-
prio modo abstractionis physicæ.Postrema differentia est, quòd
abstracta substantiarum,quia metaphysicè abstrahuntur,sunt ab-
stracta vltima:quia abstractio metaphysica vltima est. Vnde non
potest ab eis alia abstractio fieri:nihil enim amplius ab humani-
tate,aut animalitate abstrahi potest.Abstracta verò accidentium,
non sunt vltima:quia nec abstractio physica vltima est,sed adhuc
potest ei succedere abstractio metaphysica , ita , vt ab albedine,
quæ abstrahitur abstractione physica,possit aliud abstractum me-
taphysicum sumi:quod erit ratio albedinis,vel albedineitas(bar-
baro vocabulo,sed naturam rei explicante significata)ex quo in-
telligitur,abstracta accidentium solùm vocari abstracta in ordi-
ne physico,in ordine verò metaphysico concreta potiùs esse.

Ex his differentiis ad formam argumenti respondere possu-
mus,concedendo maiorem,quòd vera sit hæc : albedo est color,
sed negando minorem , quòd in ea prædicetur abstractum supe-
rius de abstracto inferiori:sed potiùs est prædicatio cõcretorũ in
ordine metaphysico,sicut hæc,homo est animal,Vnde nec prędi-
catum

 significatur per modum partis,sed per modum totius cō-
x per se subsistentis atque cōtinentis,quidquid cōtinet sub-
n,quod se habet sicut genus ad speciem:vt in hac,homo est
l.Illa verò,humanitas est animalitas,prædicatio abstracto-
st in eodem ordine metaphysico;& ideo est falsa.Et eodem
,erit falsa prædicatio abstractorum in accidentibus, si ab-
ntur abstractione metaphysica:vt si ab albedine & colore,
hysicè abstrahamus albedineitatem,& coloreitatem,vel ra-
albedinis, & rationem coloris , falsa erit , albedineitas est
eitas:quia abstracta metaphysica , per modum principij , &
æ significantur : & ideo non possunt efficere veram prædi-
nem.

CVNDA PARS HVIVS TRACTA-tus, de prædicationibus secundarum intentionum.

SECVNDÆ intentiones , sunt relationes quædam rationis , quas intellectus attribuit primis intentionibus nempe naturis realibus,quæ ab eis denominātur : vt secunda intentio speciei , est relatio rationis naturæ specificæ , quam ei attribuit intellectus,dum cōparat ad indiuidua : & prædicabilia omnia,sunt quædā re-
nes rationis diuersæ,quia diuersis naturis attribuuntur,& in
ne ad inferiora diuersa, vel, de quibus diuerso modo prædi-
ur. Vt prædicabile generis , est secunda intentio aut relatio
nis in ordine ad plures species , de quibus prædicatur in
 tanquam totum potentiale. Prædicabile differentiæ, est se-
a intētio aut relatio rationis,in ordine ad plures species,aut
uidua,de quibus prædicatur in quale quid. Prædicabile pro-
est secunda intentio,aut relatio rationis propriæ passionis ad
ies,aut indiuidua:vt sensibilis ad hominem,& equum;aut ri-
is ad hominem,ad Petrum,& Ioannem. Et prædicabile acci-
is,est secunda intētio,aut relatio rationis;accidētis ad plura
ecta specie aut numero distincta, vt relatio rationis albi , ad
ninem & equum,vel ad Petrum, & Ioannem. Et tandem vni-
sale,quod est commune omnibus prædicabilibus:est secunda
ntio , aut relatio rationis ad omnia,& singula prædicabilia:
 de omnibus prædicauit in quid, tanquam genus.

His suppositis, duobus modis comparari possunt secundæ in-
tiones.Primò,inter sese,in quātum vna prædicatur de alia:& si

ita comparentur,siue in concreto,siue in abstractó, eodem mod se habent ac primæ intentiones : ita vt si vna aliquo modó perti neat ad aliam , concreta de concretis prædicentur essentialiter vel accidentaliter, tanquam accidens proprium , vel commune Ideo veræ sunt omnes istæ;Genus est vniuersale, species est vniuersalis:& etiam hæc , Vniuersale est genus , sed illæ sunt essentiales:ista verò accidentalis. Hæc verò:Vniuersale est prædicabile;est prædicatió proprij,aut quarti prædicabilis. Concreta verò de abstractis vel abstracta de concretis , semper efficiunt propositiones falsas : vt genus est genereitas, aut specietas est species, vel genus est vniuersalitas. Solùm est differentia in prædicationibus abstractorũ:quia in secundis intentionibus,vera est prædicatio abstracti superioris,de abstracto inferiori, vt genereitas est vniuersalitas : quam tamen in primis intentionibus diximus esse falsã,vt humanitas est animalitas. Et ratio huius differentiæ est: quia secundæ intentiones sunt relationes rationis : & ideo accidentia rationis:quare sicut accidentia realia,in abstracto significata , non habent modum partium, sed totius per se subsistentis, quia non abstrahũtur abstractione metaphysica à generibus,aut speciebus,sed abstractione physica à subiectis:eodem modo secũdæ intentiones, habent similitudiné cum formis accidentalibus, & ideo non significentur per nomina abstracta, tanquam formæ aut principia generum, aut specierum, sed per modum totius ac per se subsistétis.Et hæc est ratio,propter quã veram constituunt prædicationem : quamuis in primis intentionibus sit falsa.

Secundò,cum primis. Si secundæ intentiones comparentur ad primas, semper comparantur accidentaliter:cum sint relationes, & accidentia eis attributa : & eodem etiam modo , se habent in omnibus,vt diximus se habere primas inter se. Dum cõparantur accidentaliter:in hoc solo differunt:quòd accidentia realia quæ verè prædicantur de inferioribus, verè etiam prædicantur de superioribus:& si verè prædicantur de superioribus , verè etiã prædicantur de aliquo inferiori:vt si album prædicatur de Petro:necesse est verè prædicari de homine : & si prædicatur de homine: necesse est verè prædicari de aliquo homine singulari. Quod non reperitur in secundis intentionibus : sed contrarium ; quia nec secundæ intentiones, quæ prædicantur de inferioribus, possunt verè prædicari de superioribus : nec etiam verè prædicantur de inferioribus,quæ prædicantur de superioribus:vt his exemplis fit manifestum. Species prædicatur de homine : & non de animali,nec de Petro:& genus prædicatur de animali,& non de homine : & secunda intentio indiuidui, verè prædicatur de Petro: dum dicimus , Petrus est indiuiduum ; & tamen non prædicatur de homine:sed falsa est hæc,homo est indiuiduum. Et ratio

huius

differentiæ est, quia accidentia realia conueniunt subie-
solutè,& vt sunt à parte rei, sed secundæ intentiones, quæ
elationes & accidentia rationis,non conueniunt naturis ab-
,nec à parte rei, sed vt tali modo concipiuntur ab intelle-
empe in communi,in ordine ad species, vel indiuidua : aut
in singulari; & ideo quæ conueniunt inferiori, nempe in-
uo, non possunt conuenire speciei, nec illa quæ conuenit
ei, potest conuenire generi:quia secunda intentio indiuidui
enit Petro, vt concipitur tanquam indiuisibile in alia indi-
: & hoc modo concipi repugnat speciei : & secunda inten-
eneris, conuenit naturæ;vt concipitur in ordine ad species,
ordine ad indiuidua concipitur.

CAPVT II.

De Genere.

*Videtur autem neque genus, neque species sim-
pliciter dici*, &c.

Breuis expositio textus.

tentum Porphyrij in præsenti capite est, explicare naturam
eneris, quod est primum prædicabile. Diuiditur autem in
partes. In prima, ponit duas acceptiones reales generis, &
se eas comparat, ex quarum similitudine, in secunda par-
colligit tertiam acceptionem eius Logicam. In tertia verò,
it definitionem generis, & simul eam exponit.
rima acceptio realis generis est,qua accipitur pro collectio-
liqua hominum, habentium ordinem inter sese, & ad vnum
um,à quo omnes deriuantur : in qua significatione, Roma-
gentem solemus vocare genus Romanorum, quia inter sese
ales leges ordinantur,& à Romulo, tanquam à primo prin-
o; descendunt.
ecundò, accipitur genus pro principio ipso generationis, à
deriuantur alij : siue sit pater aut patria; in qua significatio-
oquitur poëta, dum dicit; *Mantua me genuit*, &c. Genus
n, aut principium generationis,patriam vocans. Sed propriè
endo, non tam pater, vel patria, quàm origo, per quam ab
eriuantur homines, genus vocatur: quia non ita Romanos
ere genus ab eo. Ex his autem duabus acceptionibus, secun-
esse magis propriam,quàm primam:docet Porphyrius. Pri-
,quia frequentiùs ea vtimur. Secundò, quia collectio homi-
n, ideo vocatur genus, quia homines illius ab vno primo du-
t originem; ergo origo, per quam ab eo deriuantur, magis
riè vocatur genus,quàm collectio ipsa.

 In

In secunda parte, ex vtraque acceptione reali, colligit Porphyrius Logicam, quam per se intendit, dicens: *Logicum genus accipi pro eo, cui supponuntur species*: id est, sub quo collocantur; vt animal est genus, quia sub eo ponuntur, homo, & leo: quæ species habent ordinem, & similitudinem quandam inter se, ratione eiusdem naturæ, quam participant ab ipso genere, à quo etiam dicuntur suo modo ducere originem.

In tertia parte cap. definit genus Logicum, secundùm vltimam acceptionem sumptum, & definitio talis est: *Genus est, quod prædicatur de pluribus differentibus specie, in eo quod quid.* Quam ita explicat: Ea quæ prædicantur, aut prædicantur de vno: vt indiuiduum: aut de pluribus; vt vniuersalia. Per particulam ergo de pluribus, separatur genus ab indiuiduo, quòd de vno solo prædicatur. Per particulam verò, de differentibus specie, separatur ab specie, quæ est secundum prædicabile, & solùm prædicatur de differentibus numero. Per vltimam particulam, in eo quod quid, separatur à tribus aliis prædicabilibus, differentia, proprio, & accidenti: nam illa, in quale quid; proprium, & accidens, in quale genus non nisi in quid prædicatur: quia ad quæstionem factam per quid, non bene per illa, sed per genus respondemus: vt si inquiras quid est homo, bene respondeo, quòd sit animal: Hæc Porphyrius.

QVÆSTIO I.

Quodnam sit definitum definitionis generis.

QVòd definitio generis assignata à Porphyrio, nullum habeat definitum, duobus argumentis probo. Primum, si aliquod haberet, maximè genus: sed genus non est definibile, ergo nullum habet. Probatur minor: Bona definitio debet constare genere, & differentia, aut aliquo loco generis, & alio loco differentiæ: sed generis non datur genus: nam si daretur, illius generis daretur aliud genus, & sic procederemus in infinitum; sequitur ergo, genus non esse definibile, & ideo nullum habere definitum prædictam definitionem.

Secundò: Definitio debet dari per genus, & differentiam: ergo nihil potest definiri: nisi species, quia hæc sola componitur ex genere, & differentia: imò nec definiri potest aliquid, nisi in quantum est species, quia habere genus & differentiam, conuenit speciei, in quantum est species: ergo genus non potest definiri. Probatur consequentia, quia non est species, sed aliud prædicabile distinctum ab specie: & ideo nullum habebit definitum præsens definitio.

Tenendum tamen est: Bonam esse definitionē generis, & cer-

rum

re definitum, cuius naturam explicat. Et quòd bona sit probatur primò ex Aristot. 1. lib. Topic. cap. 4. vbi eam ...ist, Et à quo illam desumpsit Porphyrius. Secundò, ra... uia bona definitio est, quæ ita naturam definiti explicat, ...istinguat, à quibuscunque aliis rebus, cum quibus con... ...osset: sed per hanc definitionem explicatur quid sit ge... ...pe prædicabile de pluribus differentibus specie, in quid, ...guitur ab indiuiduo, & reliquis prædicabilibus, vt vidi... ...xplicatione tex. Est igitur bona.

...dum verò, quod habeat certum, ac determinatum defi... ...probo. Prædicari de pluribus differētibus specie in quid, ...nunis ratio, eodem modo, atque æqualiter conueniens ...generibus, ergo est vna, & per vnam definitionem potest ...i: quare hæc erit determinatum definitum, eiusdem de...s. 3

...t hæc veritas meliùs intelligatur, & argumenta soluan... ...otandum est secundam intentionem generis, quæ est pri... ...ædicabile, relationem quandam rationis esse, & vniuer... ...m rationem denominādi omnes naturas genericas, etiā ...prema genera prædicamentorum, vt substantia, quanti... ...ialitas, & simul esse speciem quandam vniuersalis: vnde ...cies quælibet componatur ex genere & differentia: hæc ...cunda intentio, componitur ex vniuersali, quod est com... ...enus prædicabilium, & ex differentia, quæ est esse respe... ...ad plures species, de quibus prædicari potest in quid. Ita... ...us cōuenit cum cæteris prædicabilibus, in ratione cōmu... ...rsalis, quæ est esse vnum in multis: & distinguitur ab eis, ... in multis speciebus, de quibus prædicari potest in quid: & ...èt sit vniuersalissima ratio denominandi, quia naturę, quas ...nat genera, sunt etiam magna ex parte vniuersalissimæ, ...t suprema genera prædicamentorum: nihilominus secun... ...entiam est particularis, & determinata species cuiusdam ..., quod est vniuersale. Ex quo intelligitur: quòd per deter... ...n definitionem possit definiri, quòd definitio eius tra... ...orphyrio, determinatum habeat definitum.

...ormam primi argumenti respondendum est, negando mi... ...primi syllogismi; & dum dicitur in minori secundi syllo... ...quò generis non datur genus distinguendo, quia secunda ... generis, dupliciter sumi potest, in ratione denominandi, ...atione essendi. Et primo modo, non habet aliud genus, à ...iominetur: quia non est genus denominatiuè aut acciden... ... sed essētialiter: sed in ratione essendi, determinata species ...abet genus superius, quod est vniuersale: ex quo simul ac ...ntia componitur.

Et

Et,si dicatur, etiam vniuersale denominari genus, ab hac s
cunda intentione generis, quæ est primum prædicabile, sicut rel
qua genera, & ideo esse inferius respectu illius: respondetur, ve
rum esse antecedens, sed distinguendum consequẽs: nam in ratio
ne denominandi, est superius vniuersali, sed in ratione essendi in
ferius: & quia denominatio est accidentalis, respectu eius, quo
denominatur: vt denominatio albi respectu corporis: & ratio e
sendi essentialis: ideò secunda intentio generis per hanc defin
tionem explicata, accidentaliter est superior vniuersali, sed essen
tialiter inferior, tanquam vera species eius.

Ad formam secundi argumenti respondeo: Nihil definiri pro
pria definitione, nisi speciem: sed genus, quod est primum prædi
cabile, esse speciem alterius generis, nempe vniuersalis, quod ac
cidẽtaliter denominat: & ideo propriè definiri posse. Ad illud ve
rò, quod in argumento additur, Omne quod definitur, definiri i
quantum est species, hac distinctione respondendum est. Definir
aliquid in quantum est species, duplicem sensum habere potes
Primum, quòd ratio speciei explicetur per definitionem: & ho
est falsum: quia licèt homo sit species, dũ definitur, quòd sit ani
mal rationale, non tamen explicatur per talem definitionem
quòd sit species. Secundus sensus est, definiri in quantum est spe
cies: ita vt esse speciem sit conditio necessaria, ad propriam de
finitionem, & hoc est verum: sed non explicatur per definitionẽ
nisi propria & essentialis ratio definiti, quæ tamen accidentalite
denominatur species, à secundo prædicabili.

QVÆSTIO II.

An definitum proprium eiusdem definitionis, sit natura realis, qu[æ] denominatur genus, vel secunda intentio generis, à qua denominatur.

GEnus in communi cõsideratum, quatuor modis sumi potest
Primò, pro natura, quę denominatur genus, secundùm suam
essentiam considerata; vt si animal accipiamus, pro natura sensi
tiua. Secundò, accipitur pro aggregato ex natura denominata, &
secunda intentione denominante, quemadmodum album sum[i]
potest pro aggregato ex corpore, & albedine. Tertiò, accipitu[r]
pro natura generica, non secundùm suam essentiam, sed in quan
tum denominatur genus à secunda intentione generis. Quartò,
pro eadem secunda intentione, denominante eandem naturam
genus. Ex his autem quatuor, certum est aggregatum non esse
definitum: quia est ens per accidens, ex duobus entibus in actu
compositum: nempe ex natura, & secunda intentione: *Ens au-
tem per accidens non habet vnam essentiam, sed duplicem: & ide[o]*

non

per vnam definitionem explicari, vt expreſsè docet Ariſt.
tex. 21.

tio ergo procedit de tribus aliis. Et ſunt circa eam tres
es. Prima aſſerit, definitum huius definitionis eſſe na-
enericam, ſecundùm eſſentialia; ita vt animal ſit genus;
cabile de pluribus differẽtibus ſpecie in quid; vt eſt viués,
: & ſic de cæteris generibus. Hæc attribuitur Scoto: qui
rmet naturam eſſe vniuerſalem ſecundùm ſe; & ante ope-
n intellectus, videtur conſequenter aſſerere, quòd ſit
el ſpecies eſſentialiter. Et probatur ratione: Quia illud
itum, cui conuenit definitio: ſed prædicari de pluribus
tibus ſpecie, conuenit naturæ ſecundum eſſentiam, & non
ninatur à ſecunda intentione: ergo illa eſt definitum. Mi-
batur, quia animal ſecundùm quod eſt viuens ſenſibile,
tur de homine, & leone, & non vt denominatur à ſecun-
tione: nam ſi hoc modo prædicaretur, dum dicimus, ho-
nimal, ergo ſenſus eſſet; homo eſt genus. Probatur con-
ia: Quia animal, vt denominatur à ſecunda intentione, eſt

ſententia nec eſt Scoti, nec eſt vera, ſed falſa, Probatur,
: quia licèt Scotus aſſerat dari vnitatem formalem à par-
quæ eſt fundamentum generis, & ſpeciei: genera tamen,
es, denominationes tributas naturis ab intellectu eſſe
quare non tenet naturam realem ſecũdùm eſſentiam eſſe
m. Quòd verò talis opinio ſit falſa, hoc argumento pro-
i natura generica ſecundùm propriam eſſentiam eſt defi-
ergo ſecundùm propriam eſſentiam eſt genus, vel ſaltem
nus, erit propria paſſio eius: ſed quæ ſunt eſſentialia natu-
ricæ, aut propriæ paſſiones eius, conueniunt neceſſariò
us, vt quæcunque ſunt eſſentialia animali, aut tanquam
paſſiones ei conueniunt, ſunt eſſentialia equo, & leoni,
priæ paſſiones eorum: ergo eſſe genus, aut prædicari de
s differentibus ſpecie, cõueniet ſpeciebus: quod patet eſſe

nda opinio eſt Caietani in opuſ. de Ente, & Eſſentia, cap.
enet nec naturam genericam, ſecundùm Eſſentialia, nec
ominatur à ſecunda intentione, eſſe definitum, ſed ſecun-
tentionem. Quam tamen dupliciter poſſe conſiderari ait:
, vt Quo: hoc eſt, vt ratio eſt denominandi naturam ge-
n: ſicut albedo eſt ratio denominandi corpus album: &
conſiderare illam in abſtracto. Secundò, poteſt conſide-
quãtum refertur ad ſpecies: nam cùm ſit relatio rationis,
liter reſpicit terminum: terminus autem relationis ge-
ſunt ſpecies: & ideo conſiderari poteſt in ordine ad illas.
& hoc

& hoc modo ſumitur vt Quod, & in cõcreto;& eſt proprium de
finitum huius definitionis,non verò primo modo ſumpta.

Probat Caiet. hoc argum. Definitiò debet conuenire definit
eſſentialiter,ſi ſit quidditatiua:aut tanquam propria paſſio, ſi ſ
deſcriptiua:ſed prædicari de pluribus differentibus ſpecie, cõue
nit naturæ genericæ;vt animali, aut colori accidentaliter, etiar
conſideratæ in communi : & ſecundæ intentioni in concreto eſ
ſentialiter ; quia ſecunda intentio generis , eſſentialiter reſpici
ſpecies;cũ ſit relatio ad illas : ergo hæc & non illa erit definitũ

8 Hæc opinio etiam eſt falſa : quod probo. Primò,Prædicari d
pluribus, conuenit generi concreto : quia quod prædicatur d
pluribus, concretum eſt ; ſicut diſgregare viſum , conuenit alb
in concreto:ſed hæc opinio non ponit genus in concreto defini
ri : ergo eſt falſa. Probatur minor. Quia concretum accidentale
quale eſt genus , ſignificat formam , nempe ſecundam intentio
nem : & connotat ſubiectum , nempe naturam genericam , cu
conuenit prædicari de pluribus : ſi ergo natura generica non eſ
definitum,ſed ſecunda intentio;ergo non definitur genus in con
creto , ſed in abſtracto ,quod contradicit verbis definitionis.

Secundò , etiam ſi conſideretur ſecunda intentio generis , i
quantum relatio ad ſpecies:non eſt concretum , ſed abſtractum
ergo falſo eam vocat concretum Caie.Probatur antecedens;qui
concretum relationis eſt relatiuum , ſicut concretum albedini
eſt album:ſed ſecunda intentio generis, etiam in ordine ad ſpe
cies,non eſt relatiuum, quia non eſt id quod refertur ; ſed ratio
referendi:ergo non eſt concretum; ſed abſtractum.

9 Tertia opinio,eſt D.Tho.in opuſc. de ente & eſſentia cap. 4
vbi aſſerit ; definitum adæquatum ex natura generica,& ſecund
intentione conſtare:hoc modõ conſideratis;nempe, natura gene
rica,non ſecundùm ſe,ſed vt denominatur à ſecunda intentione
& ſecunda intentione denominãte:ita vt natura hoc modo con-
ſiderata , ſit definitum materiale, & vt Quod:quia illa eſt, qua
prædicatur de pluribus differentibus numero. Et ſecunda inten-
tio,ſit definitum formale, & vt Quo : quia non eſt id quod præ-
dicatur,ſed ratio prædicandi:ex vtraque verò reſultat vnum de-
finitum adæquatum , & per ſe : quia non conſideratur tanquam
aggregatum ex eis : ſed tanquam includens vnum in ordine ad
alterum : quæ verò per ſe ſunt ordinata, non efficiunt vnum pe
accidens.Exemplum habemus in hac definitione,Diſgregatiuum
viſus.Cuius definitum materiale, & vt Quod,eſt corpus ; deno-
minatur ab albedine:quia ei conuenit diſgregare viſum:formale
verò, & vt Quo;albedo:quæ potiùs eſt ratio diſgregandi viſum
ſed ex vtroq; vt ordinato ad alterum , reſultat vnum definitum
adæquatum,& per ſe.Hanc ſententiã ſequuntur Iauel. in ſua Lo-
gica

t.4.c.2.Paulus Venetus c.de genere.Sotus ibidem q.vnica.
is q.1.Et videtur nobis probabilior, & ſequenda.

robatur hoc argumento.Illud eſt definitum alicuius defi-
is,cui per ſe conuenit definitio : ſed prædicari de pluribus
ntibus ſpecie in quid,per ſe conuenit naturæ genericæ,vt
inatur à ſecunda intentione generis,& cum ea per ſe con-
ir:nec alteri poteſt cõuenire:ergo hæc ſola poteſt eſſe de-
n.Probatur minor : quia ſicut corpori, vt denominatum,
ormatum albedine,per ſe conuenit eſſe diſgregatiuum vi-
a natura generica, vt denominatur à ſecunda intentione,
prædicabilis eſt de pluribus differentibus ſpecie : & quid-
ſt prædicabile,de pluribus differentibus ſpecie in quid; eſt
generica; vt denominata, à ſecunda intentione. Quòd
i ſoli conueniat per ſe, probatur, quia eidem naturæ non
nit eſſentialiter; vt contra primam opinionem probatum
ſolùm poteſt ei conuenire accidentaliter, & ſecundæ in-
ni ſolùm poteſt conuenire, vt Quo, cùm non prædicetur
ribus differentibus ſpecie,ſed tantùm ſit ratio prædicandi:
ergo conuenire poteſt per ſe eidem naturæ,vt denomina-
ecunda intentione.

ſolutione argumenti primæ opinionis,notandum eſt:Duo
nſideranda in prædicatione cuiuſcunque prædicabilis ex
prædicati.

num; Ratio formalis, quam prædicat de ſubiecto. Secun-
Conditio ſub qua de illo prædicatur : vt dum prædicatur
de indiuiduo in hac prædicatione: Petrus eſt homo,ratio
lis quam prædicat de illo,eſt eſſentia hominis, ſed cõditio
a prædicatur, eſt eſſe ſpeciem : quod eſt denominari à ſe-
intentione ſpeciei,quæ eſt relatio ſpeciei ad indiuidua.

hac diſtinctione, reſpondeo ad formam arg. diſtinguendo
em hoc modo : Si in prædicatione generis de ſpecie, dum
us, Homo eſt animal, conſideretur ratio formalis, quam
l prædicat de homine, verum eſt quòd prædicetur ſecun-
ſſentiam,in quantum eſt viuens ſenſibile:ſi verò conſidere-
ditio ſub qua prædicatur : eſt ſecunda intentio generis, à
enominatur : & ideo ratione talis conditionis conuenit ei
ari de pluribus differentibus ſpecie in Quid:& non ſecun-
ſſentiam, aut prædicata eſſentialia:quamuis hæc predicet
lem ſpeciebus.Et ex hoc intelligitur ſenſus huius propoſi-
Homo eſt animal : & aliarum,in quibus genus prædicatur
cie : qui non eſt,hominem eſſe genus,ſed eſſe viuens ſenſi-
am hæc eſt ratio formalis, quam prædicat de illo:ex qua
endus eſt ſenſus propoſitionis, & non ex conditione ſub
ædicatur : quæ eſt ſecunda intentio.

Pro ſolutione argumenti Caiet. aliud eſt notandum : nemp duplex eſſe materiale ſignificatum generis,in cõcreto ſignificati ſicut aliorum concretorum accidentalium. Vnum proximum adæquatum,& per ſe ; Aliud remotum , inadæquatum & per ac cidens : vt materiale ſignificatum albi,adæquatum, & per ſe, e corpus:inadæquatum,& per accidens, paries,aut aliud quodcun que corpus particulare : ita ſignificatum materiale , per ſe adæ quatum,& proximum generis,eſt natura generica in commun quæ denominatur genus , à ſecundo prædicabili : Remotum ve rò,indæquatum,& per accidens, eſt animal, vel color. Et ex ho reſpondetur ad formam arg. diſtinguendo minorem : Nam licè animali , aut colori conueniat accidentaliter definitio generi quia ſunt ſignificata materialia , remota, & per accidens:natur tamen genericæ , vt denominatæ à ſecunda intentione generi per ſe conuenit , & non accidentaliter. Sicut corpori, vt haben albedinẽ, per ſe conuenit eſſe diſgregatiuum viſus : ſecundæ au tem intentioni, etiam in ordine ad plures ſpecies, non conueni definitio : niſi,vt Quo:ſicut probatum à nobis eſt contra Caiet.

QVÆSTIO III.

An definitio generis ſit quidditatiua , vel deſcriptiua.

DVo ſunt explicanda,vt ſoluatur quæſtio præſens. Primun qualisnam ſit definitio generis : quidditatiua,vel deſcript ua. Secundum : quidnam pro genere in ea ponatur : vniuerſal aut prædicabile , vel quid aliud : ideo in duas partes diuidenc eſt quæſtio. Circa primam verò , duæ ſunt opiniones ; quaſi ex tremæ , & altera media.

Prima opinio extrema aſſerit. Non ſolùm non eſſe quidditat uam,aut eſſentialem definitionem generis;ſed nullo modo poſ definiri genus definitione quidditatiua. Quam ſequuntur Albe tus Magnus,tract 1. prædicabilium.cap. 3.Villalpandeus in pra ſenti cap. & pro eadem citat Ammonium.Toletus quæſt.1.hui cap.Probatúrque hoc argumento. Genus eſt concretũ acciden tale , includens pro materiali naturam genericã:quæ poteſt eſ ſubſtantia , aut accidens reale : & pro formali ſecundam inten tionem,quæ eſt ens rationis:hæ autem diuerſas habent eſſentia ergo nõn poſſunt vna definitione explicari. quare non pote genus definiri definitione quidditatiua.

Secunda opinio extrema , Non ſolùm aſſerit,poſſe genus d finiri definitione quidditatiua ; ſed hanc definitionem eius Po phyrio aſſignatam , eſſe quidditatiuam. Ita Scotus quæſt. 14. 15.vniuerſalium : quem ſequitur Caiet.quæſt.1.huius ca.in ſol tion

primum. Probat Scotus hac ratione. Genus consideratur
yrio in hoc opere sub ratione prædicabilis: sicut & cætera
bilia: sed definitur per prædicari de pluribus differẽtibus
rgo definitio est quidditatiua. Probatur cõsequentia: quia
bile dicit potentiam prædicandi; & prædicari est proprius
lis potentiæ; sed potentia definitur quidditatiuè per pro-
ctum; à quo sumit suam essentiam, aut speciem: ergo de-
genus, vt prædicabile, quidditatiuè.
ia opinio est communis, quæ duo affirmat. Primum, quod
otest definiri quidditatiuè. Secũdum; quòd definitio Por-
non est quidditatiua; sed descriptiua. Et quantum ad hoc
um; eam tenet D.Tho. opus. 84. tract. 1. cap. 2. & 3. Alber-
gnus tracta. 3. prædicabilium, cap 34. Ammonius & Villa-
s, vbi suprà. Sotus quæst. vnica huius capitis. §. vltimo.
s quæst. 2. Mercatus cap. de specie, fol. 16. col. 2. Et hæc est
ilior & sequenda.
atur autem primùm, quod affirmat: genus posse definiri
atiuè, hoc argumento. Vniuersale est genus ad quinque
bilia, vt quæst. 8. vniuersalium probauimus, ergo primum
bile, quod est genus; est species vniuersalis: sed quælibet
componitur ex genere, & differẽtia, tanquam ex partibus
libus; ergo per eas potest definiri: & definitio tradita per
& differentiam, est quidditatiua; ergo genus potest defini-
itione quidditatiua.
atur secundò, Quòd definitio Porphyrij non sit quiddita-
imò ex verbis eiusdem c. præsenti; quæ sic habent. *Quod
describentes assignarunt: genus esse dicentes: quod de pluribus,
rentibus specie, in eo quod quid, prædicatur.* Deinde ratione:
o habent prædicabilia, vt superiùs probauimus: Primum;
int vniuersalia: hoc est, vnum in multis: deinde quòd præ-
possint de eisdem: & primum se habet tanquam essentia
secundum vt propria passio. Sed genus definitur per præ-
le multis: ergo definitur per propriam passionem: definitiò
quæ datur per propriam passionem, est descriptiua: vt si
tur homo per risibilitatem: ergo definitio generis est de-
ia.
rgum. primæ opinionis, respondetur; diuersa esse, quæ in-
genus; sed ordinatã inter se: nam includit naturam, vt or-
n ad secundam intentionem: tanquam ad formam deno-
tem: & secundam intentionem, vt ordinatam ad naturam,
m ad subiectum denominatum: & ex hoc efficiunt vnum
m; quod vna definitione possit explicari.
rgumentum Scoti respondeo, distinguendo antecedens:
intelligatur genus, & reliqua prædicabilia considerari à

Porphyrio, vt prædicabilia, in eo sensu, vt prædicabilitas sit ra essentialis eorum: falsum est: nam essentialis ratio potius est vı uersalitas. Si vero intelligatur considerari, vt prædicabilia, ita prædicabilitas sit passio communis, quæ de illis probatur, ver est: & ideo per illam definiuntur omnia, tãquam per commun passionem, quod est definiri definitionibus descriptiuis: & ta debent omnes reputari.

Secunda pars quæstionis.

14 SEd supposito, quòd sit descriptiua definitio, quæritur in se da parte quæstionis: Quidnam ponatur in ea pro genere. prima opinio asserit, genus huius definitionis esse vniuersa quia licèt non ponatur expresso verbo, refertur tamen per ill relatiuum, quod prædicatur de pluribus: idem enim est dice Genus esse quod prędicatur de pluribus, ac dicere, Genus esse vı uersale. Hæc tamen sententia non potest in primis defendi, ap Porphyrium quod sic probo. Porphyrius exponens eandem de nitionem, inquit, per illam particulam, *prædicari de pluribus*; e cludi indiuiduum: quod non potest esse verum, si vniuersale genus: nam iam esset exclusum per illud: cùm indiuiduum non vniuersale. Deinde, non potest defendi, quòd definitio sit descri tiua: nam si auferas illas particulas, prædicari de pluribus, & lo earum ponas vniuersale: sensus definitionis erit, Genus est vn uersale in multis, differentibus specie in quid: & ideo auferet propria passio: qua ablata, non erit definitio descriptiua, cont communem sententiam, ex Porphyrio, & ratione probatam.

Secunda opinio asserit, genus in hac definitione esse prædic bile: quod explicatur per illa verba, *quod prædicatur de pluribu* nam verba in definitione, non dicunt actum, sed aptitudine idem ergo est dicere genus est, quod prædicatur de pluribus: ac dicatur, quod aptum est prædicari de pluribus, sed esse aptu prædicari de pluribus idem est, ac esse prædicabile de pluribu ergo prædicabile ponitur loco generis in hac definitione.

15 Tertia opinio est communis, & tenenda: quòd loco gener ponatur natura generica, non quidem eodem modo sumpta, dum dicitur esse definitum, sed alio: nam dũ definitum est, sum tur simul cum secunda intẽtione, à qua denominatur, & cum q vnum definitũ per se facit, vnitate ordinis: sed pro genere pon tur solùm, vt in communi sumitur, non vt ordinata ad secunda intentionem. Quod possumus explicare exemplo albi, quod du hoc modo definitur, Album est disgregatiuũ visus, definitum e corpus, vt denominatur ab albedine: ita vt ex vtroque, nem ex corpore, & albedine, ordinatis, fiat vnum definitum compl

tu

t per se:sed loco generis ponitur corpus absolutè sumptū: non considerato sub denominatione albedinis, nec simul a.Hanc sententiam sic explicatam sequuntur Ammonius, us Magnus,& Canterus, locis superiùs citatis. Et videtur robabilior.

n in primis colligitur ex doctrina D.Tho.1. lib. de inter- 15
one,cap.1.lect.4.& opus. de ente & essentia cap.7.vbi tradum definiendi accidētia in concreto per subiectum loco s:& in abstracto;per verum genus;& subiectum loco diffevt risibile quòd sit homo aptus ad ridendum:risibilitatem uòd sit aptitudo hominis ad ridēdum.Et rationem vtriuse:quia posse inhærere subiecto, est de essentia accidentis: ærētia in subiecto propriè explicatur per idem subiectum n in definitione: ergo propriè definiuntur accidentia, per um loco generis:si definiantur in concreto; & loco diffe-,si in abstracto.

nde,ex hac doctrina conficitur hoc argumentum ad illam 16
dam. Genus definitur à Porphyrio in concreto;vt signifierba definitionis. *Quod prædicatur de pluribus differentibus n quid.*Nam concretum est; quod prædicatur; non abstraed genus est concretum accidentale: sicut album:ergo deper subiectum loco generis:subiectum verò est natura gesicut subiectum albedinis est album : ergo per illam loco s in definitione positam definitur:& sensus definitionis est: est natura : quæ prædicatur de pluribus differentibus spequid.

rgumentum primæ opinionis respondetur:Accidētia meiniri in concreto,per subiectum,quam per genus:quia meplicatur per illud inhærentia aptitudinalis : quæ est de esorum. Vnde magis propriè refertur subiectum generis, st natura,per illud relatiuum,quod prædicatur:quàm vni-. Et eodem modo respondetur ad argumentum secundænis.

QVÆSTIO IV.

Vtrùm genus includat differentias,& species actu, vel solùm potentia.

lde vtilis est quæstio hæc,ad intelligēdam naturam gene- 17
s:sed pro breuiori resolutiòne eius notandum est: Tribus intelligi posse, quòd vnum contineat alterum actu. Pritu distincto:sicut definitio continet vtramque sui partem, genus, & differentiam. Secundò : actu determinato, sed presso : sicut species continet genus, & differentiam : vt

 homo,

homo, animal, & rationale. Tertiò, confusè, & indeterminatè
ens continet modos intrinsecos substantiæ, & accidentis: qui s
per se, & in alio: non solùm confusè, sed neutrum determina
potiùs, quàm alterutrum.

Ex his tribus modis: Primò certum est; genus non contin
differentias actu distincto, sicut definitio cōtinet genus, & di
rentiam. Probatur euidenter: quia si animal contineret actu
stincto rationale, per illud solum possemus definire hominē,
centes hominē esse animal: quia in animali etiā includitur ac
atque distinctè rationale: & ideo talis definitio constaret gen
& differentia: & ideo esset sufficiens: quod patet esse falsum.

Secundò, certum est genus non continere differentias actu
terminato, licèt confuso contineat, vt animal non cōtinet rat
nale, sicut homo. Quod probatur: quia si animal contineret a
rationale, & irrationale, falsæ essent omnes prædicationes
quibus prædicatur de suis speciebus, vt homo est animal, leo
animal: quia sensus esset, homo est rationalis, & irrationalis
similiter leo, quod est absurdum.

Solùm ergo potest esse dubium, an genus contineat differ
tias actu indeterminato, & confuso; ita vt nullam particular
potiùs, quàm alterā exprimat, sed omnes indeterminatè dica
continere, diuerso modo, ac species quælibet cōtinet suam dif
rentiam: nam homo, licèt non expressè contineat rationale,
men determinatè, ita vt hanc differentiam, & non aliam con
neat; animal verò non sic potest cōtinere rationale, & irrat
nale: quia non magis vnam quàm alteram dicit; sed sub ead
confusione vtramque. Nihilominus posset intelligi actu con
so, & indeterminato, eas continere, iuxta tertium modum. Et
hoc modo continendi actu differentias, procedit quæstio: cu
sensus est. An genus actu confuso, atque indeterminato cōtin
differentias, vel solùm in potentia: sicut materia continet fo
mas, solùm in potentia.

18 Et prima opinio asserit, Genus hoc tertio modo cōtinere ac
differentias. Probatur duobus testimoniis Arist. Primum habe
1. lib Physic. text 4. vbi ita ait: *Vniuersale autem totum quodda
est, multa enim comprehendit, vt partes.* Secundum verò 7. lib. Ph
sic. text. 31. vbi de genere sic loquitur: *Genus non vnum quid
sed in hoc latent multa.* Ex quibus sic argumentor. Genus con
net multa, tanquam partes; ergo continet illa actu: quia om
totum actu continet partes, cùm ex eis componatur: sed ea, q
ita continet genus, non possunt esse alia præter differentias,
species, vt notum est: ergo eas continet actu, & non in potent
ex mente Arist.

Deinde probatur hac ratione: Vt vera sit prædicatio, nece

:otum quod continet subiectum, continere prædicatum,
ùm in potentia; sed etiam actu: at genus prædicatur de
:rgo debet actu continere, quidquid species cõtinet, nem-
:rentiam, ex qua simul cum genere componitur. Probatur
Quia cùm animal prædicatur de homine, sensus prædica-
:ft, hominem esse animal actu: quod verum non erit: si a-
solùm dicat actu naturam sensitiuam: nam cùm hæc sit
ominis, prædicabitur pars de toto: vt ergo sit vera, debet
animal actu continere rationalitatem, & non sufficit in
ia: cùm actu; & non potentia prædicetur.
ında opinio tenet, Genus non actu, sed in potentia tantùm
ere species, & differentias, vt animal rationale, & irratio-
e posteriori resolutione, tex. 17. vbi ita ait: *Supponatur enim*
e genus, vt sit secundùm potentiam in plus. Esse auté in plus
speciem, est esse vniuersalius, & plus continere quàm sin-
species: hoc est, alias species, & earum differentias, si ergo
plus secundùm potentiam, in potentia tantum continebit
s, & differentias. Hæc est etiam expressa sententia Porphy-
.de differétia, vbi de genere loquens sic ait: *Potestate qui-*
ibet omnes, quæ sub se sunt differentias, actu verò nullam. Et
om. super verba Arist. citata, & opusc. 42. c. 9. quam sequun-
bertus Magnus tractatu 5. prædicabilium, cap. 4. Iauellus
4. prædicab. c. 4. ante medium. Caiet. Scotus, Canterus, To-
:ap. de differentia, in expositione textus; Mercatus quæst.
huius capitis. Et est vera, ac teneda. Sed vt eam probemus,
nt notanda. Primò, Genus significare gradum superiorem
:, differentiam verò gradum inferiorem, per quem deter-
ur ad cõstituendam speciem, vt animal, significat gradum
: sensitiuæ, qui superior est gradu rationalitatis, quem si-
at differentia rationalis, per quam contrahitur ad consti-
am speciem hominis.
undò notandum est, duobus modis considerari genus. Pri-
partem actualem componẽtem speciem simul cum diffe-
. Secundò, vt totũ potentiale, contrahibile per differentias:
nal, quod est pars actualis speciei humanæ, quam cõponit
cum differentia rationali: & vt totum potentiale est, quod
ninatur per eandem differentiam, ad constituendum ho-
n, & per differentiam equi, ad constituendum equum.
his duobus notabilibus, duo colliguntur argumenta, ad 19
ndam nostram sententiam. Primum est, genus significat
m naturę diuersum, ac superiorem, à gradu, quem significat
entia: & est abstractum ab speciebus, & differentiis, vt ani-
b homine, & equo: & consequenter à rationali, & irrationa-
id quod ab inferioribus abstrahitur, vt sic abstractum, non

includit illa:cum abstrahi ab illis,sit cognosci sine illis:ergo g
nus non potest includere actu species & differentias, à quib
abstrahitur, sed solùm in potentia.

Secundum argumentū.Genus solùm potest considerari vt pa
actualis speciei, vel vt totum potentiale, contrahibile per diff
rētias:sed neutro modo includit ea actu:ergo solùm in potenti
Probatur minor:quia non includit eas actu,vt est pars speciei:n
vna pars actualis,non includit alteram : quia eo ipso, quòd ea
actu includeret, non posset cum ea componere totum:cum com
ponētia distincta esse debeant; & ideo non se includentia:sed n
vt est totum potentiale includere potest eas, nisi solum in pot
tia,quia solum sunt partes potestatiuæ eius,ex quibus vt tale t
tum potestatiuum cōponitur. Et confirmari potest;quia si gen
contineret actu differentias, cum illæ sint omninó diuersæ,vt r
tionale,& irrationale,contineret actu plura diuersa,& ideo ess
æquiuocum respectu specierum,de quibus prædicatur,vel salte
analogum:sicut ens, respectu substantiæ & accidentis, quæ act
confuso,atque indeterminato continet:sicut genus continet di
ferentias, secundum opinionem oppositam : consequens aute
falsum est, cum genus sit vniuocum : ergo etiam erit falsum
quòd genus contineat actu differentias.

Ad testimonia Aristotelis,pro alia sententia adducta, respon
deo.Genus continere multa in potentia,hoc est,species, & diffe
rentias,non tanquam partes actuales, sed potestatiuas:nam sic
totum,aliud est actuale, & aliud potentiale, ita partes, aliæ sun
actuales,& aliæ potentiales Actuales sunt,quæ essentiam actua
lem componunt : potentiales verò aut potestatiuæ,per quas, ve
ad quas constituendas contrahitur,aut determinatur totum:iden
namque est esse partes, ad quas actu constituendas determinatu
totum, & esse partes suæ potestatis.

20 Ad argumentum,neganda est maior : Quia non requiritur a
veritatem propositionis,quòd prædicatum contineat actu, quid
quid continet species,sed sufficit quòd aliquid contineat actu, &
aliquid in potentia:si enim prædicabit partem speciei, inclusam
in specie:non tamen per modum partis,sed totius:& ideo veran
efficiet propositionem,in qua dicitur hominē esse animal : cuiu
sensus est hominem includere animal, quod determinatur, pe
rationale ad constitutionem eius.Hoc est enim includere ratio-
nale, ac cæteras differentias in potentia, Quod sic declarandum
est Contrahibile,aut determinabile, dicit potētiā, & contrahēs
actum:sed genus est contrahibile per differentiam, tanquam pe
actum, ergo est potentia respectu differentiæ, & speciei, quam
cum ea potest constituere : quare non potest continere species,
& differentias actu, sed potestate tantum.

QVÆS

QVÆSTIO V.

trùm genus prædicetur de specie tanquam totum, vel etiam vt pars illius.

nus tribus modis considerari potest. Primò, vt dicit natu-
im genericam abstractam ab speciebus, vt animal in quā-
: naturam sensitiuā, abstractam ab homine & equo: & hoc
umptum nō est pars, sed totum: quia significatur per mo-
ibentis naturam: non est tamen totum actuale, sed poten-
uia significatur vt habens naturam perfectibilem, per dif-
as: Quod verò perfectibile est, significatur tanquā in po-
ad vlteriorem perfectionem, quod est significari vt poten-
Alio modo sumitur genus, tanquam altera pars speciei,
ens eam simul cum differentia: & tunc non accipitur, vt
tum à speciebus, sed solum vt actu dicit partialem natu-
rum. Sed adhuc per modum partis significatum, potest su-
quam pars actualis, in quantum actu coniunctum est cum
ntia componendo speciem, aut tanquam pars potentia-
illud consideremus, non vt actu componens, sed vt po-
mponere.

ecundum has tres acceptiones, tres sunt opiniones. Prima
tanquam partem etiam actualem prædicari de specie,
sequuntur Caiet. cap. præsenti. Venetus cap. sequenti ad
& alij. Et probant primo ex Arist. 1. lib de posteriori re-
ne, cap. 4. vbi docet, *Integram definitionem, & singulas
rtes, per se prædicari de definito*: sed partes definitionis
tuales, ex quibus altera est genus: ergo tanquam pars
s prædicatur de specie.

bant deinde ratione. Primò; quia hæc differentia inter 21
cationem generis, & speciei, ab omnibus concessa, quòd
catio speciei est completa: prædicatio verò generis incom-
prædicatur ergo genus tanquam quid incompletum de
sed incompletum est pars: ergo prædicatur vt pars.

undò, partes Physicæ, vt materia & forma, magis distin-
ur inter se, & à toto, quàm partes Metaphysicæ, quæ sunt
, & differentia, cum illæ sint res distinctæ, istæ verò, non
nceptus distincti, eiusdem rei: sed partes Physicæ, in con-
significatæ, verè prædicantur de toto: dum dicimus, Homo
poreus, aut est animatus: ergo melius prædicabuntur par-
etaphysicæ, quæ sunt genus & differētia in cōcereto signi-
de specie, quam componunt: & ita vera erit hæc; Homo est
l etiam si tanquam pars accipiatur genus: sicut etiam est
æc; Homo est rationalis; cum tamen rationale, non sit to-
otentiale, sed actualis pars.

Secunda opinio affirmat. Genus non vt partem actualem p
dicari de specie; sed vt partem potentialem : hoc est, non vt a
componens; sed vt potest simul cum differentia componere. H
tenet Canterus cap. præsenti, dub. 3. & probat hoc arg. Vt præ
catio sit vera, prædicatum debet continere totum, quod conti
subiectum , sed genus vt pars actualis , non continet aliam pa
tem speciei, quæ est differentia, actu, nec potentia ; sed bene
potentialis: quia vt potest cōponere speciem non consideratur
actu coniunctum cum aliqua differentia; sed vt potest coniun
quare omnes continebit in potentia : quod satis est , vt dicat
continere totum , quod continet species; nempe vnam parte
actu, & alteram in potentia: prædicabitur ergo vt pars potent
lis, non vt pars actualis.

22 Tertia opinio est D. Tho. in 1. dist. 13. & opusc. de ente, & ess
tia c. 3. asserentis, genus non prædicari de specie, vt partem, s
vt totum. Verba eius sunt; *Si animal non esset totum, quod est hom*
non prædicaretur de eo , cùm nulla pars prædicetur de suo toto. Ea
sequuntur Boëtius lib. de diuisionibus , ferè in principio. Cā
etiam licèt citetur pro opposita sententia, asserit expressè etia
in eodem c. 3. opusc. de ente, & essentia, genus non vt partem, s
vt totum potentiale prædicari de specie. Item Sotus quæst. vni
huius capitis , & pater Franciscus Suarius tom. 1. suæ Metap
disp. 15. sect. 11. num. 16. Et videtur nobis probabilior.

23 Sed vt fundamentum eius explicemus : Notandum est prim
quòd tam genus, quàm differentia, sumuntur à tota natura spec
fica, aut à tota entitate eius, sub diuersis gradibus considerata,
non à sola parte: vt capite de differentia explicabitur; diuersa t
men ratione , nam genus sumitur à tota natura rei, sub ratio
vniuersaliori , atque imperfecta; perfectibili tamen per cande
naturam sub gradu speciali consideratam: differentia verò, à to
ta etiam natura, vt determinata atque perfecta. Gratia exem
pli: Animal, vt est genus hominis, sumitur à tota natura eiu
secundùm gradum superiorem & imperfectum , hoc est, vt sen
sitiua , per eandem naturam hominis , vt rationalem, determi
nabili : & rationale, quòd est differentia , sumitur etiam à tot
natura hominis: vt perfecta ac determinata : vnde sequitur, ta
genus quàm differentiam significare totam naturam speciei : il
lud quidem sub ratione contrahibilis ; hanc verò sub ration
contrahentis.

Secundò, notandum est, quod genus sumptum vt totum poten
tiale, valde diuersum est à seipso, sumpto vt parte actuali, aut po
tentiali : nam vt totum potentiale, non solùm dicit partem spe
ciei; sed totam naturam eius , sub gradu superiori , & imperfe
ctiori consideratam , & contrahibilem per gradus inferiores, &
speciales

ndifferentiarũ:sed vt pars est sepeciei nõ dicit vllo mo-
ım naturam speciei,sed partem dumtaxat:& ratio huius
est:quia genus vt totum potentiale, abstrahitur à spe-
stractione vniuersali:qua abstrahitur commune à par-
ıs: vt animal abstrahitur ab homine, & leone, tanquam
: à particularibus: & ideò dicit totam naturam eorum:
radu superiori sensitiuo,idem significans: quod habens
sensitiuam determinabilẽ per rationalem. Si verò idem
cipiatur vt pars speciei,nõ abstrahitur abstractione vni-
particularibus: sed potiùs abstractione præcisiua, qua
cinditur à toto: vt brachium ab homine.
: doctrina colligitur duplex argumentum ad proban- 24
d genus,vt totum potentiale:& non vt pars, prædicetur
.Primum,genus prædicatur de speciebus, vt vniuersale,
ıs prædicatum abstractum ab eis:sed vniuersale, quod
ur à particularibus,continet totam naturam eorum, sub
uperiori consideratam: non consideratis rationibus in-
s,à quibus abstrahitur:vt patet de specie abstracta ab in-
ergo prædicatur de illis,vt totum potentiale,contrahi-
differentias,& non vt pars. Probatur consequentia,quia
potest abstrahi à toto, abstractione vniuersalis à parti-
sed solùm præscindi ab eo, vt brachium ab homine:
et non prædicari de toto.
dò,vt vera sit prædicatio aliqua, non sufficit quòd præ-
includatur in subiecto: nam si hoc sufficeret, quælibet
licaretur de toto.Ergo requiritur quod contineat,quid-
tinet subiectum.Probatur consequentia, ex sensu ipsius
onis;per quam significatur hoc esse illud: quod non po-
verum; nisi totum quod continet subiectum, contineat
um: nam si aliquid subiecti non continet; non erit ve-
parte illius, esse illud. Et hæc est ratio, propter quam,
s prædicari potest de toto: quia ratione alterius partis,
tum dicit,non potest esse verum,totum esse partem; vt
n esse caput.Et argum. hoc eodem modo probat de par-
taphysicis:quales sunt genus,& differentia;ac de parti-
icis quales sunt materia & forma:quia licèt illæ non di-
ır realiter à toto,satis est distingui ratione formali:pro-
ersum modum essendi, & significandi totius & partis,vt
ectu conceptis:vt falsam efficiant propositionem.
stimonium Arist.pro prima opinione respondeo, Partes
nis prædicari de definito per se,seruato modo prædicã-
),népe sumptas per modum totius potẽtialis, vel actua-
sub forma partis impossibile est. Ad intentum verò Ari-
in eo loco sufficit, quòd hoc vel illo modo prædicentur.

Ad primum argumentum eiuſdem ſententiæ reſpondetur, d
ſtinguendo antecedens Nam prædicatum, ex duplici parte p
teſt eſſe incompletum : ex parte eius quod prædicat de ſubiect
& ex modo, quod illud prædicat: & in primo ſenſu incõpletè pr
dicatur genus de ſpecie : quia tantùm prædicat naturam ſenſit
uam: quæ eſt pars ſpeciei: ſed ex parte modi, completè potiùs pr
dicatur : quia eandem naturam ſenſitiuã prædicat, non per mo
dum partis, ſed per modum totius: quia per modum habentis il
lam, non quidem totius actualis, ſed potentialis : quia per mo
dum perfectibilis, ac determinabilis, per gradus differentiales.

25 Ad ſecundum reſpondetur: Concedendo antecedens, quòd pa
phyſica in concreto ſignificata, prædicetur de toto: quia non ſi
gnificatur vt pars, ſed ſub ratione totius, quia ſignificatur no
mine adiectiuo: quod cùm ſignificet per modum adiacentis, re
quoque ſignificat per modum habentis; vt dum dicimus, homi
nem eſſe materialem; idem eſt, ac ſi dicamus ; eſſe habentem ma
teriam: & eſſe materialem, adiectiuo nomine ſignificatur per mo
dum adiacentis, ac ſi eſſet accidens hominis ; cùm verè ſit pa
ſubſtantialis. Genus verò etiam in concreto ſignificatum, ſum
poteſt vt pars: quia ſignificatur nomine ſubſtantiuo ; & ita ſum
ptum non poteſt prædicari de toto; ſecundùm verum ſenſum pro
poſitionis: per quam dicitur hoc eſſe illud. Quod non poteſt eſſ
verum, ex ea parte, qua totum aliquid aliud importat, diuerſum
à qualibet parte per ſe.

Ad argumentum ſecundę opinionis reſpondetur, Differentiam
inter genus, vt partem actualem, & potentialem ; non conſiſte
re in eo, quòd vt pars actualis, vni tantùm differentiæ coniun
ctum ſit: vt potentialis verò, omnibus coniungi poſſit: nam vtro
que modo vnam tantùm determinatam differentiam reſpicit ſed
ſolùm, vt pars actualis diſtinguitur à ſe : vt parte potentiali: quia
vt actu coniunctum, conſideratur cum tali differentia determi
nata, ſed vt pars potentialis, conſideratur vt poteſt coniungi, non
omnibus, ſed eidem tantùm determinatæ differentiæ. Vnde fal
ſum eſt, quòd vt pars potentialis, contineat differentiam aliquam
in potentia, & conſequenter eſt falſum, quòd vt pars potentialis
prædicari poſſit de ſpecie.

QVÆSTIO VI.

An modus prædicandi in quid, ſeparet genus à differentia.

26 PArs negatiua: quòd non diſtinguantur per modum prædican
di in Quid, & in Quale quid: probatur ex Ariſtot. 1. lib. Po
ſteriorum tex. 12. vbi docet, Vtramque partem definitionis, nem
pe,

& differentiam, prædicari de specie in quid : & expressius picorum cap.2.loco 31.his verbis. *Eorum quæ sunt in as- ratione, hoc quidem genus, illud autem differentia : & in quid est, genus & differentia prædicantur.*
ur etiam, ratione: Quia modus prædicandi sequitur mo- ndi : sed differentia habet modum essendi perfectiorem ositione speciei, quàm genus; cùm se habeat tanquam genus, vt materia: ergo habebit modum perfectiorem ndi. Sed modus perfectior prædicandi, est prædicari in rgo hoc modo potiùs quam in Quale prædicabitur. Mi- robo: quia modus prædicandi in quid, est proprius sub- & modus prædicándi in quale, est modus accidẽtis: quod etur posse negari, cùm sit prædicatum essentiale. Cõmu- n sententia Porphyrij, & omnium interpretum eius est: *nus distinguatur à differentia, ex eo, quòd illud prædicatur hæc verò in quale quid* : vera est & tenenda. Quæ proba- esso testimonio Aristot.4.lib. Topicorum, cap.6.loco 81. it. *Quoniam differentia quidem qualitatem generis semper t, genus autem differentiæ non: nam qui dicit gressibile quid- imal dicit: qui verò animal dicit, non dicit quale quid- bile: differentia igitur à genere sic separanda.* Et hunc mo- tinguendi hæc duo prædicabilia, generis, & differentiæ, dum prędicãdi in quid & in quale quid, sequitur D.Tho. 3.tract.1.cap.4. Probatur deinde ratione: quia genus præ- de specie per modum substantiæ : hoc est per se stantis, idens signum est, quod nomine substantiuo significatur: dus prædicandi in quid, est proprius substantiæ; quæ est as rei : ergo prædicatur in quid. Differentia verò præ- per modum formæ, qui non est rei per se stantis: sed in- s materiæ; & determinantis, ac modificantis illam, ad si- inem qualitatis: ergo non prædicatur in quid, sed in qua- amẽ sicut vera qualitas, quia ad essentiam rei pertinet: & n prædicatur in quale simpliciter, sed secundùm quid, & dito, hoc est in quale quid: & in hoc distinguitur à genere; licatione testimonij Aristotelis, adducti ad probandam am partem, notandum est: duo esse considerãda in prædi- cuius prædicationis. Primum; rem ipsam quæ prædica- undum, modum, quo concipitur, & significatur, secundùm ttribuitur subiecto: & Primũ, quasi materiale est in præ- ne: ex quo non sumitur modus prædicandi, distinguens bilia, sed ex secundo, in quo consistit ratio formalis præ- nis. Aristoteles ergo in diuersis locis vtrunque conside- n eo quidem, cuius verba adduximus, pro negatiua parte, rauit primum : modum verò concipiendi prædicatum,
& attri

& attribuendi subiecto, considerauit in secundo loco, quem p
nostra sententia adduximus: & ideo distinxit genus à differéti
per modos prædicandi in quid, & in quale: in alio verò eode
modo prædicari docuit: quod verũ est ex parte rei, quæ prædica
tur, in se consideratæ: nam tam differentia, quàm genus, est pa
quidditatis speciei.

Ad argumentum verò respondeo. Distinguendo maiorem. na
modus essendi dupliciter sumi potest, secundùm se, vel vt conc
pitur à nobis: & ab eo, hoc modo sumpto, accipitur modus præ
dicandi: quia non prædicantur res, vt sunt à parte rei, sed vt ta
li modo cognoscuntur: & licèt secundùm primam consideratio
nem, perfectior sit differentia quàm genus, ex modo tamen po
steriori, perfectionem habet modum prædicandi hoc quàm ill
per quem distinctum prædicabile constituit.

CAPVT III.

De Specie.

1 INtentum Porphyrij in hoc capite est: explicare naturam se
cundi prædicabilis, quod est Species. Diuiditur autem in qua
tuor partes. In prima proponit duas acceptiones speciei: primam
Physicam & realem, ex cuius similitudine colligit secundam Lo
gicam. In secunda definit speciem duplici definitione. In terti
ponit ordinationem prædicamẽtalem, prædicamenti substantia
vt per eam intelligatur duplex habitudo speciei: Vna quàm ha
bet ad genus, sub quo collocatur: Altera ad individua, de qui
bus prædicatur. In vltima, definit indiuiduum duabus definitio
nibus. Prima acceptio realis speciei est, qua accipitur pro forma
ac pulchritudine rei. In qua acceptione dici solet: *Præstantissimã
speciem dignam esse imperio* Hoc est pulcherrimum hominem di
gnum esse imperio: quia pulchritudo corporis, signum est virtuti
in anima existentis. Et huic acceptioni reali, similis est acceptio
Logica, *qua accipitur species pro ea quæ sub assignato genere colloca
tur*, inquit Porphyr. id est sub genere iam definito, & explicato
capite præcedenti. Similitudo autẽ vtriusque acceptionis consi
stit in hoc: quia quemadmodum forma rei, in qua pulchritudo
consistere solet, accidentali modo includit atque ostendit perfe
ctionem essentialem rei: ita species, quæ sub genere collocatur, &
ab eo simul cum differentia constituitur, includit modo substan
tiali totam perfectionem essentialem rei: vt species humana to
tam perfectionem essentialem hominis. Et hæc in prima parte
capitis.

In secunda verò, definit Porphyrius speciem, secundùm hanc
acceptionem Logicam, duplici definitione. Prima definitio talis
est

es est, quæ subiicitur generi, & de qua genus in quid prædi- quam explicatur species secundùm habitudinem, quam genus; à qua dicitur species subiicibilis.
a definitio speciei est: *Species est quæ prædicatur de pluri-entibus specie in eo, quod quid.* Per quã explicatur species, n habitudinẽ, quam habet ad indiuidua, & vt est secun-dicabile: & hæc Porphyrius in 2. part. In tertia, proponit rædicamentalem in prædicamento substantiæ : quod his prædicatis constat: Substantia, Corpus, Viuens, Animal, Sed vt intelligatur, tria ait esse in eo consideranda. Pri-, tria in eo reperiri, nempe supremũ genus, quod ita est non sit species; vt substantia. Infimam speciem, quæ ita es, vt non sit genus vt homo, aut leo; & Intermedia ge-iæ simul sunt genera respectu inferiorum specierum, & espectu superioris generis. Indiuidua verò, non collo-n prædicamento, tanquam partes eius, sed tanquam fun-um omnium prædicatorum essentialium: ex quibus tan-artibus componitur prædicamentum. Gratia exempli: ia, est supremum genus: Homo, infima species. Et hæc si extrema prædicamenti: Animal, Viuens, & Corpus, di-ntermedia: quia ita sunt genera, vt simul sint species: ani-m est genus hominis, & species viuentis: & ideo vocantur era subalterna: quia ita sunt genera; vt sub alio genere tur, respectu cuius species dicuntur: & hoc est simul esse & species respectu diuersorum.
dò, considerandum est; suprema genera esse decem; nem-antiam, Quantitatem, Relationem, Qualitatem, Actio-ssionem, Vbi, Situm, Quando, Habere, & cùm hæc sint pita prædicamentorũ; decem quoque sunt prędicamenta: verò infimæ, finitæ sunt : & eodem modo intermedia ge-d indiuidua in infinitum procedunt : quia quibuscunque ia & alia multiplicantur in infinitum: & ita à scientia prę-torum deficiunt.
iò, considerandum est; hanc esse differentiam, inter ascen- 3
lescensum prædicamentalem: quòd descensus fit per diui-vnius in plura; nempe generis, in plures species, per diffe-ascẽsus verò, per collectionem plurimum in vnum : vt dũ limus, à supremo genere substantiæ; vsque ad infimam hominis, prædicemus diuidendo illud, in Substantiam eam, & incorpoream : & hanc in viuentem, & non viuen-que ad hominem, Sed dum ascendimus; plures species mus in vnum genus : vt hominem, leonem, & cæteras animalis, in vnum genus animalis : & ita vsque ad supre-enus substantiæ. Et hæc Porphyrius in 3. parte. In vltima

verò,

verò,quia speciem vt prædicabilem,definiuit per indiuidua, t
quam per terminum relationis eius;explicat naturam indiuid
duabus definitionibus:quarum prima est:*Indiuiduum est,quod
vno solo prædicatur.*Vt Petrus de seipso,in hac prædicatione id
tica ; Petrus est Petrus.

Secunda definitio.*Indiuiduum est, cuius collectio proprietati
quæ in vno est, in alio non potest reperiri.*Quæ sic explicatur. P
prietates specificæ ; vt risibilitas , & admiratio,communes s
omnibus indiuiduis humanæ speciei:& plures etiam proprieta
indiuiduales cuiuslibet indiuidui,possunt conuenire aliis;sed c
lectio omnium,quæ in vno reperiuntur, non potest in alio rep
riri.Exempli gratia:quælibet proprietas indiuidualis Petri,pot
conuenire Ioanni ; sed omnes simul sumptæ non possunt ei co
uenire. Hæc Porphyr. in toto cap.

QVÆSTIO I.

Vtrùm species fuerit definita à Porphyrio duabus vel tribus definitionibus.

4 CIrca numerum definitionum , quibus species definita es
Porphyrio, certum est, apud omnes interpretes eius , du
bus saltem definitionibus definitam esse,secundùm duas habit
dines,vel respectus,quos habet; vnũ ad genus, à quo species su
iicibilis vocatur ; alterũ ad indiuidua,à quo dicitur species pr
dicabilis.Sed an duabus tantùm definita fuerit,vel tribus;diuer
sunt opiniones.

Prima est,Soti asserentis, duabus tantùm esse definitam:ita
prima illa , quæ asserit , Speciem esse , quæ sub assignato gene
collocatur ; non sit definitio,sed acceptio tantùm logica speci
aut nuda explicatio vocis.Altera verò; qua dicitur speciem es
quæ subiicitur generi , & de qua genus in quid prædicatur,de
nitioné esse:nõ tamen duplicem;sed vnam tantùm:quia eunde
respectum explicat : nam idem est subiici generi,& genus præd
cari de illa.Et cùm præter hanc,tantùm sit alia,per quam expl
catur species,vt prædicabilis,tantùm erunt duæ. Probat hoc ar
Species solùm habet duos respectus,vnum ad genus, vt est subi
cibilis;alterum ad indiuidua,vt est prædicabilis: ergo solum h
bet duas rationes formales,explicabiles per definitionem:& id
duabus solùm definitionibus explicari potest.

Alij verò omnes, asserunt tribus definitionibus fuisse defin
tam,sed non eodem modo eas enumerant:nam Toletus primam
solùm esse explicationem vocis ait , sed secundam distinguit i
duas : ita vt vna sit, *Species est quæ subiicitur generi.*& altera,*Spe
cies est de qua genus prædicatur in quid*: & ideo cum alia, per qu
exp

r species,vt prædicabilis,esse tres. Probat,quia eundem n ad genus diuerso modo vtraque explicat : nam aliud m respicere genus; aliud, genus respicere speciem,dum ır de illa.

ınus verò,& Canterus,ita asserunt tres esse definitiones, non sit sola acceptio, aut vocis explicatio,sed simul de- cundam verò vnam tantùm esse;quia vnam tantùm ha- m ad genus,omnia illa verba explicant : Et hæc videtur babilior sententia , & magis ad mentem Porphyrij.

batur primum : quòd illa verba, *Species est,quæ sub assi- ere collocatur*, non sint sola acceptio , sed etiam defini- Porphyr. dum aliam definitionem proposuit , sic asse- *signant ergo & sic speciem : Species est, quæ ponitur sub ge- e qua genus in aliquid prædicatur.* Quibus verbis docet, definitionem , post primam iam traditam , assignare. , priusquam secundam definitionem proponeret,ratio- dit , propter quam , cùm genus per speciem definierit, cedenti , nunc speciem per genus explicauerit:quia cùm iua , vnum per alterum definiendum erat : ergo fatetur iisse speciem , antequam secundam definitionem pro- : quod non esset verum , si prima solùm esset acceptio,& itio.

tur secundum , quòd sint definitiones distinctæ, prima, la , per quas species definiatur vt subiicibilis , hoc ar- . Species vt subiicitur generi , habet duas rationes for- uersas : ergo non vna, sed duabus definitionibus debuit . Consequentia euidens est , quia vna definitio , vnam ationem formalem explicare potest. Probatur verò an- , quia in genere , diuersæ rationes formales sunt : esse le , hoc est vnum in multis speciebus , & esse prædica- lis : & ratio vniuersalis prior est,& essentialis illi : ratio dicabilis posterior , & propria passio eius : & sub vtra- ne respicit speciem : ergo etiam in specie debent cor- re diuersæ rationes formales : nempe esse subiectum,in enus:& esse subiectum,de quo prædicatur : ita vt illa sit quasi essentialis speciei,vt subiicibili:hęc verò posterior, ropria passio eius:sed diuersæ illæ rationes formales in xplicantur diuersis definitionibus,nempe vnum in mul- ebus:& prædicabile de illis:ergo etiam diuersæ rationes speciei, debent explicari per diuersas definitiones.Et ita st à Porphyrio , qui per illa verba : *Species est , quæ sub genere collocatur* , explicuit speciem subiicibilem, vt est m,in quo est genus:per secundam verò,vt est subiectum, rædicatur.

Sed quòd secunda definitio non sit duplex, sed vna, proba quia prima verba, *Species est, quæ subiicitur generi*, eãdem pro rationem speciei explicant, quæ per primam definitionem fu explicata: nempe esse subiectum in quo est genus: quare so videntur repetitio primæ definitionis. Alia verò verba, nem *De qua genus in quid prædicatur*, explicant aliam rationem f malem eiusdem speciei subiicibilis, videlicet esse subiectum quo prædicatur genus. Duas igitur tradit Porphyrius speciei s iicibilis definitiones, secundùm duas rationes formales eius tertiam eiusdem speciei, vt prædicabilis.

6 Ad argumentum Soti & Toleti, eadem solutione responde nam dum dicitur, Speciem solùm habere respectus ad genus indiuidua, concedendum est: dicendum tamen respectum ad nus, duplicem habere formalem rationem diuersam: qua diu modo respicit genus, nempe, vt subiectum in Quo, & vt sul ctum de Quo: sicut genus diuersa ratione respicit eandem ciem, nempe vt subiectum in quo est, & de quo prædicatur: i diuersis definitionibus debuit explicari.

Sed duo restant breuissima dubia. Primum, qua ratione a Porphyrius de specie subiicibili: nam cùm opus hoc prædica lium sit; non pertinet ad ipsum species, nisi vt prędicabilis: sed est prædicabilis, vt respicit genus; sed indiuidua: ergo non de definiri, nisi respectu eorũ: & ideo vnica definitione; & non p ribus. Respondetur, agere Porphyriũ de specie subiicibili. Prin Quia est subiectum generis; & subiectum ad eandem conside tionem pertinet, ad quam prædicatum; quia terminus relatio eius est; sine quo non potest cognosci. Secundò, Quia subiect opponitur prædicato: oppositorum verò eadem est sciẽtia: & i duabus definitionibus debuit species definiri, vt subiicibilis, q duobus modis formaliter diuersis est subiectum generis.

7 Sed circa vtramque eius definitionem est secundum dubiu quia videtur conuenire indiuiduis, cùm sub assignato genere c locentur; vt hoc, vel illud animal sub animali, atque etiã Petr & Ioannes; & eidem generi subiiciantur, quod de illis prædica in quid, sicut de speciebus. Respondeo: collocari sub genere, esse subiectum eius; duobus modis posse intelligi: per se quide ratione sui, & immediatè. Per aliud autem, ratione alterius & motè. Et primo modo conuenit soli speciei: indiuiduis verò lùm secundo modo. Et ratio huius est: quia genus per se, & imm diatè descendit ad species per differentias: ad indiuidua verò, nisi ratione speciei: ergo species sola est, quæ per se primò coll catur sub genere; indiuidua verò, non nisi per speciem. Definiti nes igitur speciei subiicibilis, secundùm primum modum inte liguntur à Porphyrio: ita vt sensus primę sit: Species est, quæ s assigna

enere per se primò, atque immediatè collocatur. Sen-
cūdæ, Species est, quæ per se primò, & immediatè sub-
ieri, & de qua genus per se primò & immediatè præ-
quid: & ita excluduntur indiuidua, quæ non sic ponun-
nere, nec ei subiiciuntur.

QVÆSTIO II.

*cies subiicibilis, vt subiicibilis est, sit vniuersalis: vel quo-
do se habeant habitudines istæ speciei inter se: vniuer-
salitas, prædicabilitas, & subiicibilitas.*

telligatur quæstio, præsupponenda sunt duo, tanquam
apud omnes. Primū hos duos respectus speciei, nem-
bilitatem, & subiicibilitatem, quasi oppositos esse, cum
it ei respectu diuersorum, & quasi oppositorum termi-
m respectus subiicibilitatis conuenit speciei, in ordi-
rius genus: respectus prædicabilitatis, in ordine ad in-
diuidua.

ò, certum est respectum prædicabilitatis conuenire
vniuersali. Probatur, quia vt superiùs probatū est, vni-
se habet tanquam essentia vniuersalis: prædicabilitas
uam propria passio eius: ergo verū est, speciem, vt vni-
esse prædicabilem, sicut verum est hominem esse risibi-
st rationalis. Quæstio igitur est, An etiam conueniat
pectus subiicibilitatis, in quantum est vniuersalis.

quam, duæ sunt opiniones. Prima; Caietani cap. præ-
ait, *Ita esse connexas has duas rationes speciei, nempe,
itatem, & prædicabilitatem cum tertia, quæ est subiicibili-
se habeat tāquam essentia, à qua illæ duæ procedunt, tan-
riæ passiones.* Vnde sequitur, speciem vt subiicibilem esse
em: sicut verum est, hominem esse risibilem: in quātum
quia risibilitas procedit à rationalitate, tanquam pro-
ab essentia.

a opinio est Cardinalis Toleti, q. 1. huius capitis. Vbi
niuersalitatē esse essentiam speciei, & ab ea procedere duas
Vna est prædicabilitas de multis, respectu indiuiduo-
ra subiicibilitas, respectu generis: ex quo sequitur, spe-
espicit genus, esse vniuersale subiicibile; & vt respicit
, esse vniuersale prædicabile: & vt vno verbo hanc sen-
xplicemus, ita ait speciem, vt subiicibilem, esse vniuer-
ut vniuersalis est, in quantum prædicabilis.

tur duplici ratione. Prima, vniuersale (inquit) est genus
ue prædicabilia, sicut animal ad hominem, & leonem:
dlibet prædicabile respicit illud, tanquam proprium

genus cuius rationē participat: sed species respectu generis
subiicibiles,ergo prædicabilia,vt species subiicibiles,partici
rationem genericam vniuersalis, sicut homo & leo rationen
nimalis. quare vt subiicibiles,sunt vniuersales.

9 Secunda,Species subiicibilis,vt subiicibilis est:non est sing
ris:ergo vniuersalis. Consequentia necessaria est,quia inter
uersale,& singulare,non datur medium. Sed probatur antece
quia species subiicibilis, non est natura contracta per condi
nes singulares,vt natura Petri, sed abstracta ab illis: natura v
abstracta, communis est multis, ergo est vniuersalis: & ide
quantum subiicibilis,erit vniuersalis.

Et confirmatur:Quia species subiicibilis,in quantum subi
bilis,est communis huic & illi speciei subiicibili, de quibus p
dicatur in his prædicationibus; Hæc species subiicibilis,est s
cies subiicibilis.Et illa,species subiicibilis, est species subiici
lis.ergo est vniuersalis. Probatur consequentia:quia prædical
sequitur ex vniuersali;tanquam propria passio ex essentia.

Vtraque hæc sententia falsa est.Probatur hoc argumento.V
uersalitas, & prædicabilitas, sunt respectus naturæ ad inferio
Subiicibilitas verò, est respectus eiusdem ad superiora:ergo
spectus ille oppositus est illis: sed vnum oppositorum non pot
procedere ab alio,tanquam propria passio ab essentia: ergo v
uersalitas,& prædicabilitas,non procedunt à subiicibilitate,ta
quam ab essentia;vt affirmat Caiet.nec subiicibilitas procedit
vniuersalitate,tanquam ab essentia:vt affirmat Toletus.

10 Vera igitur sententia,tria affirmat.Primum: Vniuersalitat
& prædicabilitatem non esse respectus oppositos, sed se hab
tanquam essentiam,& propriam passionem.Probatur hoc,quia
terque respectus habet pro termino inferiora: quamuis di- er
modò considerata:vt quæstione præcedenti explicatum est.

Secundum. Hos respectus esse quasi oppositos subiicibilita
& ideo nec ab ea procedere possunt, tanquam propria passio
essentia, nec subiicibilitas ab illis.Vtrumque probatum est co
tra Caietanum,& Toletum.

Tertium,Speciem subiicibilem,vt subiicibilis est,non esse vn
uersalem,sed subiectum commune,atque proximū generis. H
sequitur euidenter ex duobus primis:& probatur hoc argumēt
Respectus oppositi,nō possunt eidem rei sub eadem ratione fo
mali conuenire:sed vniuersalitas,& subiicibilitas, sunt respect
oppositi,vt probatum est:ergo non possunt speciei sub eadem r
tione conuenire: ideo nec vniuersalis, est subiicibilis; neque
subiicibilis, est vniuersalis.

11 Ad primum arg. secundæ opinionis; concedendum est ante
cedens; Quòd vniuersale sit genus,ad quinque prædicabilia,
etian

ima consequentia; quòd naturam eius participent : sed
m est, quòd eam participent, vt sunt species subiicibiles:
quidem participant secundùm propositam essentiam: ex
tione verò, resultat in eis accidētaliter respectus subii-
s, secundùm quem non sunt vniuersales, sed subiecta ge-
uod hoc exemplo declaratur: Animal est genus homi-
onis, secundùm proprias naturas sensitiuas; & hoc modo
eius participant, & animalia sunt formaliter. Ex hoc ve-
tat in eis denominatio specierum subiicibilium : Acci-
quidē: cùm sit eis tributa ab intellectu: & ideo vt sūt spe-
icibiles : non sunt animalia, sed subiecta. Eadem ratione
bilia, secundùm proprias naturas, participant essentiam
lis, quod est genus eorum: propria autem natura prædi-
n est, esse secundas intentiones, denominantes naturas
les, vt primi prædicabilis, denominare naturam vniuer-
multis speciebus: secundi prædicabilis, in multis diffe-
numero in Quid, & sic de reliquis. Vnde hoc modo par-
naturam vniuersalis, & essentialiter sunt vniuersalia: sed
natio speciei subiicibilis, accidētaliter ea consequitur: &
undùm eam, non possunt esse vniuersales, sicut neque ho-
o, vt sunt species subiicibiles, sunt animalia.
cundum; Concedendum est antecedens, nempe speciem
ibilem non esse singularem: sed neganda est consequen-
sit vniuersalis: nam inter vniuersale, & singulare, datur
: quod est subiectum commune : id est natura abstracta
is negatiuè: quia nulli singulari appropriata est, neque
cit: sed solum genus: ad quod comparatur, & sub quo col-
vt autem vniuersalis sit formaliter, necesse est ad indiui-
paretur, & referatur.
nfirmationem respondeo, Speciem subiicibilem, compa-
l hanc, & illam speciem subiicibilem, non esse secundùm
icibilem, sed solo nomine: quia non comparatur ad ge-
illud respicit: verè autem prædicabilem, & vniuersalem;
vnum in multis, & de multis: quare non probatur; quòd,
ibilis, secundum rem sit vniuersalis.
ctis in hac quæstione, tria intelliguntur. Primum : Quòd
ci respectu prædicabilitatis, & subiicibilitatis, secundus
t primò speciei. Cuius ratio est, quia primū, quod habet
est esse compositam ex genere & differentia : postquam
mposita ex eis est; participatur ab indiuiduis: ergo primò
ur naturam eius respectus ad genus quàm ad indiuidua.
ndùm, quod intelligitur, est, respectum prædicabilitatis
rem in ea esse, respectu subiicibilitatis : & ideo nobilio-
ominationem speciei, ab eo cōsequitur. Quod sic probo:

Prædicatum nobilius est subiecto, cùm sit forma eius: erg
spectus prædicabilis, nobilior est respectu subiicibilis. Inte
tur tandem tertiò, Speciem respectu subiicibilis,& prædica
æquiuocum nomen esse. Probatur: quia respectus subiicibili
& prædicabilitatis, sunt oppositi,& omnino diuersi; ita vt su
mine speciei, in nullo conueniant; ergo solum habent no
commune: quod proprium est æquiuocorum.

QVÆSTIO III.

An species possit conseruari in vnico indiuiduo,& genus in vnica specie.

12 VT faciliùs intelligitur, atque soluatur quæstio, ann
dum est, Genus & speciem tribus modis considerari p
Primò, secundùm entitatem Physicam,& realem. Secundò, L
cè, in quantum Genus est prædicabile de multis differẽtibus
cie in quid: & Species de pluribus differentibus numero. Te
Metaphysicè, in quantũ genus, est totum potentiale, contra
le per oppositas differentias aut pars speciei, eam cõponens
differentia: & secundùm considerationem physicam certu
apud omnes genus posse conseruari in vna specie: imò in vno
lo indiuiduo: atque etiam speciem: & huius ratio manifesta
quia tota entitas generis,& speciei, vt animalis,& hominis,
ritur in quolibet indiuiduo: vt in Petro, aut Ioanne.

Secundùm Logicam etiam cõsiderationem, est certum, G
non cõseruari in vna specie, nec speciem in vno indiuiduo.
batur hoc, ex definitionibus vtriusque: nam genus est prædi
le de multis speciebus:& species de multis indiuiduis: ergo v
que postulat plura, ad sui conseruationem, in quo æqualia
Sed an genus postulet plures species, actu existẽtes,& species
ra indiuidua: vel sufficiat eis vnum actu, dummodo plura si
potentia, ad sui conseruationem. De specie nemo dubitat;
possit conseruari in vno indiuiduo, si plura sint possibilia. Pr
tur euidenti experiẽtia; quia Sol,& Luna, sunt species Logicæ
non habẽt nisi vnum indiuiduum actu existens, plura tamen
sibilia: ergo hoc sufficiet ad conseruationem Logicæ speciei.

13 De genere verò Logico, asserit Toletus, quæstione vnica
ius capitis: *Non posse conseruari in vna specie actu existente: qu
uis plures sint possibiles: sed plures actu existẽtes postulare, ad su
seruationem.* Probat 1. testimonio Arist. 4. lib. Topicorum, c.3
ita ait; *Dum autem omnis generis plures sint species: inspiciend
si non contingit alteram speciem esse dicti generis: nam si non est,
nifestum, quoniam non erit genus omnino.* Deinde ratione, quia
nus contrahitur ad speciem per differentiam: sed differẽtia
co

t ſpeciem,niſi diſtinguendo illam ab aliis:ergo requirit
ures ſpecies,actu exiſtentes.Probatur conſequentia:quia
tia non diſtinguit ſpeciem ab aliis non exiſtentibus, ſed
ntùm quæ actu ſunt.
tamen ſententia falſa eſt.Quod probatur hoc argumen-
s Logicum,eſt prædicabile de pluribus differentibus ſpe-
am ſi actu non prædicetur,vt definitio eius oſtendit, ſed
in vna tantum ſit ſpecie actu exiſtente: ſufficit alias eſſe
es,vt ſit prędicabile de pluribus:ergo cõſeruabitur in vna,
s ſint poſſibiles;& non requirit plures actu exiſtentes: ſed
n ad conſiderationem Logicam, æqualis eſt ratio de ge-
ſpecie:ita vt vtrumque poſtulet plura ad ſui conſeruatio-
n actu exiſtentia,ſed vnum actu,& plura in potentia.Cir-
am conſiderationem Metaphyſicam, primò certum eſt
nes de genere, vt eſt totum potentiale, quòd non poſſit
ari in vnica ſpecie: niſi aliæ ſint poſſibiles. Et ratio eſt
ta, quia vt eſt totum potentiale,eſſentialiter eſt contra-
er oppoſitas differentias, ad conſtitutionem diuerſarum
m:ergo plures ſaltem poſſibiles poſtulat, ad ſui conſer-
m.
ndò certum eſt,de eodem genere,vt eſt pars actualis ſpe-
ód poſſit conſeruari in vna ſpecie,etiam ſi plures non ſint
es.Probatur hoc: quia vt eſt pars actualis ſpeciei, ſolùm
am differentiam,cui actu coniungitur: ergo ſolùm petit
nſeruationem vnam ſpeciem,quam cum ea componit.
ecie verò Metaphyſica,non eſt ita certum:An in vno in-
conſeruari poſſit,vel plura poſtulet ſaltem poſſibilia.Sed
t opiniones contrariæ. Primam tenet Onna, q. 2. huius
2. affirmans Æqualia eſſe genus & ſpeciem Metaphyſi-
vt ſicut genus poſtulat plures ſpecies,vnam actu,& aliam
in potentia:ita ſpecies non poteſt conſeruari in vno indi-
i non ſint plura poſſibilia.
at hoc argumento. Ideo genus non poteſt conſeruari in 14
cie,quia eſt contrahibile per oppoſitas differentias ſpeci-
c eſt,tales,quæ non poſſunt eſſe in eadem ſpecie, vt ani-
rationale,& irrationale: ſed etiam ſpecies eſt contrahi-
r differentias indiuiduales oppoſitas: hoc eſt non poten-
enire eidem indiuiduo:vt homo,per differentias Petri, &
:ergo ſicut genus non poteſt conſeruari in vna ſpecie, ſic
non poterit conſeruari in vno indiuiduo. Sed hæc etiam
ia falſa probatur,hoc argumento Species Metaphyſica,ſe-
n eſſentiam, ſolùm dicit quid compoſitum ex genere, &
ntia:& per ſolum genus, & differentiam definitur: ſed in
lo indiuiduo,etiam ſi alia non ſint poſſibilia,ſaluari poteſt

compositio ex genere, & differentia:ergo etiam saluabitur conseruabitur species Metaphysica. Probatur minor:quia d rentiæ indiuiduales,extra genus,& differentiam sunt:ergo c positio speciei ex genere,& differentia, non dependet essenti ter ab illis:& ideo,non minùs in vno indiuiduo,quàm in m conseruabitur: & ex consequenti species. Et confirmatur : probabile est, species Angelorum nec habere, nec posse ha nisi vnicum indiuiduum: & tamen nullus negat, quod sint species, compositæ ex genere, & differentia.

Nostra igitur sententia duo asserit. Primum, quòd genu species secundum Logicam considerationem æqualia sunt;it nec genus possit cõseruari in vna specie,nisi alia saltẽ sit possib nec species in vno indiuiduo, nisi alterũ saltem sit possibile:n trum tamen postulare plura actu existentia ad sui conseruatio

Secundum quod asserit,est, Genus, & speciem secundum c siderationem Metaphysicam, non esse æqualia, sed genus vt totum potentiale, non posse conseruari in vna specie, nisi alt saltem sit possibilis: quamuis vt est pars speciei, in vna cons uari possit: speciem verò conseruari posse in vno indiuiduo, si aliud non sit possibile. Vtrumque autem probatum est iam, refutatione aliarum opinionum.

15 Sed vt veritas secundi magis fiat manifesta, & argument oppositum facilius soluatur,annotandum est:hanc esse differe tiam inter genus & speciem,Metaphysicè consideratã: quòd nus est totum potentiale, & imperfectum essentialiter;perfec bile tamen per differentias specificas, tanquam per alios grad perfectionis, essentialiter distinctos. Vt animal, dicit naturã se sitiuam,essentialiter imperfectam;perfectibilem verò per rati nale & irrationale; tanquam per diuersos gradus essentialis p fectionis. Vnde sequitur primò; Genus essentialiter esse cont hibile,per oppositas differentias; ad constitutionem diuersaru specierum. Species verò,totum actuale, & perfectum est; ita non possit vlteriorem perfectionem essentialem suscipere, (l quimur autem de specie infima;quæ ita est species,vt non sit g nus: (quare non est contrahibilis per differentias essentiales;qu sint gradus essentialis perfectionis: sed solum multiplicatur indiuiduis, per differentias indiuiduales: quæ non sunt essentia les, sed omnino extra essentiam eius:accidentales enim sunt;v ad summum modi quidam substantiales. Secundò,sequitur; Spe ciem non esse essentialiter contrahibilem per differentias indi uiduales;sed sine tali contractione esse perfectam, & completa essentialiter: & ideo siue per plures determinetur ad plura indi uidua:vel per vnam tantũ ad vnum:& siue aliæ sint possibiles,v non perfecta erit atque completa species,essentialiter in vno:no

minus

uàm in multis:& ideò in solo illo conseruabitur:quia de-
tio per tales differentias, non est ei essentialis, sed vel
ntalis, vel modalis, & omnino extra essentiam.
estimonium Arist. quod adduxit Toletus, respondeo; sen- 16
stotelis esse;quòd genus Logicum non possit conseruari,
noscatur ab intellectu, in ordine ad plures species: quia
per cōparationē ad plures sit ab intellectu:nec aliud esse
uam ab eo cognosci:non tamen requirit plures existētes,
rei;sed in vna conseruatur;si aliæ sint possibiles.
rgum. eiusdem opinionis respondetur. Differentiam con-
speciem,& distinguere eam ab aliis,existentibus quidem;
sibilibus:nam cùm distinctio specifica per differentias; sit
lis; necessario dependet ab actuali existentia specierum.
probatur euidenter, quia diuersæ species florum,non mi-
tinguuntur specie in hyeme, quando actu non existunt,
dum actu sunt: Bene ergo potest differentia constituere
n,& distinguere eam ab aliis,etiam actu non existentibus,
ùm possibilibus.
rgumentum secundæ opinionis:quod de specie Metaphy-
ocedebat;ex annotata doctrina responsum est:Quæ sic est
nda ad formam eius;vt dum dicitur genus non posse con-
in vna specie,quia est contrahibile per differentias oppo-
ncedendum sit antecedens:sed minor distinguenda: nam
non est essentialiter cōtrahibilis per differentias indiui-
, sicut genus per specificas:sed determinatio ad indiuidua
essentiam eius est: & ideò non minùs in vno, quàm in
potest conseruari essentialiter.

QVÆSTIO IV.

definitio postrema speciei, illis speciebus conueniat, quæ vnum tantum indiuiduum habere possunt.

Vlla reperitur natura specifica, de qua certum sit non posse 17
habere plura indiuidua: sed de Angelis, & corporibus cœ-
s, plures opinantur ita se habere, vt quælibet species; nec
t, nec habere vllo modo possit plura: sed omnes Angelos
distinctos esse, & non posse distingui solo numero, sicut
n & Ioannem. Quæstio igitur hæc conditionalis est, & non
ta;& sensus eius est:An supposito quòd aliquæ sint species,
s repugnet habere plura indiuidua, eis conueniat vltima
tio Porphyrij, quòd sint prædicabiles de pluribus differen-
specie in quid.
d priusquam probabiles opiniones circa eam proponamus,
ndum est illud, quod sine fundamento rationis quidam

asserunt:nempe his speciebus conuenire definitionem Porphy[illegible]
per non repugnantiam. Quod ita declarant, vt quamuis non c[illegible]
ueniat eis, prædicabiles esse de pluribus, in quantum tales speci[illegible]
sunt, non mulplicabiles per plura indiuidua; tamen si consid[illegible]
rentur sub communi ratione speciei, non repugnat eis, de mult[illegible]
prædicari: quia species, vt species, prædicabilis est de multi[illegible]
Quod apertè falsum esse probatur. Primò, quia definitiones d[illegible]
bent conuenire rebus positiuè, cum naturam positiuã earum e[illegible]
plicent: sed non repugnantia solum est quædam negatio: ergo n[illegible]
sufficit, vt definitio eis conueniat. Secundò, quia si talis non re[illegible]
pugnantia sufficeret, vt dicatur his speciebus conuenire, sequit[illegible]
etiam conuenire cuilibet indiuiduo, vt Petro, aut Ioanni. Proba[illegible]
tur consequentia: quia licèt ei repugnet prædicari de multis, [illegible]
quantum est res singularis, tamen si consideretur sub ratio[illegible]
communi hominis, non repugnabit: cum homo sit prædicabil[illegible]
de multis: ideo quodlibet indiuiduum erit species prædicabili[illegible]
quod absurdum est.

18 Hoc igitur refutato: Prima opinio est Caiet. 1. par. quæst.[illegible] art.9. in opusc. de ente, & essentia, cap. 5. & cap. præsenti, dubi[illegible] 3. circa vltimam definitionem speciei, asserentis his speciebu[illegible] verè conuenire. Quod vt declaret, distinguit duplicem poten[illegible] tiam in natura ad plura indiuidua, Physicam, & Logicam: Poten[illegible] tiam Physicam vocat realem, quam habet à parte rei, in quan[illegible] tum ex suis principiis potest multiplicari in pluribus indiuiduis[illegible] vt natura humana: Logicam verò, quam non habet, nisi vt [illegible] nobis intelligitur: & quia nos intelligimus naturas spirituale[illegible] Angelorum; per similitudinem specierum materialium, haben[illegible] tium plura indiuidua, & eas abstrahimus ab illo vno indiuiduo quod habent, sicut naturas materiales à multis, vt hominem [illegible] Petro, & Ioanne: hinc est, quòd non minus illis attribuamus [illegible] nominationem prædicabilis de pluribus indiuiduis, quàm his, quæ plura habent indiuidua.

Probatur hæc sententia sic explicata, auctoritate Aristotelis, qui in cap. de substantia duo asserit. Primum, secundas substantias esse genera, & species, vt homo, & anima: primas verò, indiuidua, vt Petrus & Ioannes. Secundũ easdem secũdas substantias esse prædicabiles de primis: sed naturæ Angelorum sunt genera, & species: vt spiritus est genus, Michaël & Gabriel sunt species: ergo sunt secundæ substantiæ, & consequenter erunt prædicabiles de pluribus.

Probatur etiam ratione: quia si species Michaelis non potest habere nisi illud vnicum indiuiduum Michaelis; sequitur differentiam specificam eius, & indiuidualem, eandem esse secundum rem, ratione tamen distinctam: vt specifica est à seipsa, vt est

indi

alis : quia vt specifica, componit speciem simul cum ge-
t indiuidualis verò, determinat speciem iam compositam
ndiuiduum. Quo supposito, poterit intellectus cōsidera-
ram Michaëlis, vt compositam ex genere & differentia:
ficam, nòn considerata eadem differentia, vt indiuiduali:
erit abstrahere naturam ab illo vno indiuiduo: Sic autem
ta, prædicari poterit de illo, non prædicatione identica:
tione formali distinguitur ab indiuiduo : nec prædicatió-
ali, quia indiuiduum inferius est respectu speciei : ergo
ratione superioris de inferiori: sed prædicatio superioris
dicatio vniuersalis : ergo prædicabitur prædicatione vni-
de singulari: eritque verè prædicabilis de multis, cui con-
definitio speciei. Probarur consequentia : quia vniuersale,
icabile conuertuntur. Hanc sententiam sequntur Cante-
2. parte huius cap. dub. 2. & Mercatus q. vnica, arg. 2.
nda opinio est multorum modernorum, quòd his specie-
n cōueniat vllo modo definitio Porphyrij. Et videtur mi-
babilior, & tenenda.

vt eam efficaciter probemus, vnum est notandum, nempe 19
intelligere Deum & Angelos, per species, aut similitudi-
um materialium, vt ex eis non formemus conceptus eis
antes, sed proprios: hoc est, qui eis solis conueniant, & cum
uertantur. Gratia exempli, per similitudinem rei corpo-
ntelligimus Deum, inperfectionem ab eo auferentes : &
ncipientes de illo quòd corpore careat, & purus spiritus
er naturam compositam ex genere, & differentia auferen-
eò imperfectionem, compositionis, intelligimus esse sim-
mum. Et eodem modo intelligimus angelicam naturā, per
rerum corporearum, proprium concepum de ea forman-
mpe, quòd incorporea sit, & spiritualis: & per species natu-
materialium, quæ in pluribus indiuiduis multiplicantur,
gimus Angelos non posse multiplicari, secundùm probabi-
ntentiam multorum. Et hæc doctrina vera est: Quia si non
remus proprios, & veros conceptus de rebus spiritualibus:
tis imperfectos, & per alienas species rerum corporearum;
rè eas intelligeremus: quin multa eis attribueremus falsa,
ræ earum repugnantia.

eadem igitur doctrina, probatur primò nostra sententia 20
Caiet. Quia licèt intelligamus naturas spirituales per spe-
rporum, non tamen iis attribuimus proprietates corpo-
s repugnantes : sed potiùs eas remouentes ab illis, intelli-
incorporeas esse, ergo supposito, quòd intelligamus non
habere plura indiuidua, sicut habent corporeæ naturæ, per
n species eas intelligimus: impossibile est, quòd eis tribuat

 in

intellectus denominationes vniuersalium , aut prædicabilium
Et in hoc decipitur primò Caiet. quia putat ex eo , quòd p
species rerum materialium à nobis intelliguntur , denominari
intellectu vniuersales , & prædicabiles de pluribus,quod non
verum, sicut nec verum est quòd intelligamus esse corporeas.S
cundò , decipitur in sua illa diuisione potentiæ Physicæ & L
gicæ : nam potentia Logica, fundamentum saltem remotum h
bere debet in natura etiam ; vt à nobis intelligitur ; vt vera sit,
non ficta : sed nullum habet fundamentum in natura angelic
etiam vt à nobis intelligitur , multiplicatio indiuiduorum ; cù
potiùs intelligamus ei repugnare : ergo nec habet potentia
Physicam , nec Logicam ; secundùm quam possit denomina
prædicabilis de multis.

Secundò probatur : Quia Deum intelligimus per species re
materialiũ sicut Angelos ; ergo si angelica natura vniuersalis e
vt sic à nobis abstracta,& intellecta: Deus etiam erit vniuersali
& prædicabilis de multis:quod patet esse falsum.Et si respõdea
adhuc esse diuersam rationem de Deo , & Angelis : quia speci
angelica componitur ex genere & differentia : & ideo potest
attribui intentio vniuersalitatis : Deo verò non potest attribu
quia caret tali compositione. Solutio hæc nihil valet : quia sp
ciei non attribuitur denominatio vniuersalis, aut prædicabilis:
eo quòd componatur ex genere , & differentia : sed quia comp
ratur ad plura indiuidua. Probatur hoc in speciebus subalterni
quę licet componantur ex genere,& differentia,non sunt speci
prædicabiles,sed tantùm subiicibiles: ergo licèt species angelic
componatur ex genere , & differentia : non ideo capax est den
minationis vniuersalis , aut prædicabilis : sed repugnat ei : sic
multiplicitas indiuiduorum.

21 Ex quibus sequitur : Non omnem speciem subiicibilem es
prædicabilem (etiam si infima sit) sed posse esse subiicibilem,
non prædicabilẽ. Quod euidens est in speciebus subalternis : qu
nõ sunt prædicabiles, sed subiicibiles tantùm: in infimis quoqu
verũ erit ; si repugnet illis pluralitas indiuiduorũ. Et ratio eiu
est:quia ad speciẽ subiicibilem satis est quòd cõponatur ex gene
re & differẽtia:ad prædicabilem verò de multis requiritur neces
sariò multitudo indiuiduorum , actu existentium, aut possibiliũ

Ad testimonium Arist. pro sententia Caietani adductum, re
spondent aliqui, negando : quòd naturæ Angelorum sint secũda
substantiæ : sed hoc contrariũ est verbis eiusdem Arist. quod ita
probo : Quia Aristoteles asserit expressè, *Genera & species esse se-
cundas substantias* : sed naturæ Angelorũ sunt species composita
ex genere, & differentia : ergo sunt secundæ substantiæ. Conti-
nent etiam prædicata superiora, & spiritualia accidentia susten-
tan

eò dicuntur eis substare : non minùs quam species ma-
nec solùm prout singulares sunt, aut primæ substantiæ:
, vt sunt species : ergo negari non potest in doctrina
òd sint secundæ substantiæ.
edendum est ergo, quòd tales species sint secundæ sub-
egandū verò quòd in eis non conueniat vniuersalis pro-
ssignata ab Aristotele: nempe, quòd de primis prædicen-
hæc proprietas singulis speciebus applicanda est, iuxta
aturam: ita vt si plures habuerint primas substantias, de
prædicentur : si vnam tantùm, solum de illa: quod satis
ritatem vniuersalis locutionis, videlicet, proprium est
substantiis prædicari de primis.
gum. concedendum est, quamlibet harum specierum ab- 12
sse à suo indiuiduo : negandum tamen, quòd sic abstra-
t, ei attributi relatio rationis, per quam sit prædicabilis
is : nam idemmet intellectus eam abstrahens, præsup-
repugnare plura indiuidua. Nec sequitur, Quòd intel-
m abstrahat per species rerum materialium, quibus ab-
lias naturas, plura indiuidua habentes: ergo sicut has de-
vniuersales, sic illas. Nam ex eo, quòd per tales species
naterialium eas intelligit, non format eundem conce-
rum, ac materialium rerum, sed diuersum, iuxta natu-
ascunque: ita vt has intelligat esse multiplicabiles in plu-
diuiduis, illas verò ad vnicum esse determinatas. De quo
mus, prædicari posse, non prædicatione identica, nec præ-
e superioris, sed æqualis, ad modum, quo differentia vlti-
dicatur de sua specie. Et ratio huius est : quia supposito,
tura Michaëlis non potest habere plura indiuidua, solum
dinem ad vnam differentiam indiuidualem, etiam si ab
rahatur: ideo nō magis coarctatur per illam: sed quomo-
ue accipiatur, cum ea conuertitur. Talis autem prædica-
dem speciei de suo indiuiduo: licèt similis sit prædicatio-
æ differentiæ, de sua specie, ratione æqualitatis, sed quia
tur in Quid, tanquam totum actuale, & completum, ad
m prædicabile potius reducenda est. Species igitur, qui-
gnat pluralitas indiuiduorum, subiicibiles tantum sunt:
cōueniunt duæ definitiones assignatæ à Porphyrio : nam
Michaëlis, subiicitur suo generi proximo: quod est spiri-
etiam remoto, quod est substantia incorporea aut spiri-
ed non sunt species prædicabiles : ideo non conuenit eis
definitio.

QVÆ-

QVÆSTIO V.

An species distinguatur à genere, per illas particulas suæ definitioni prædicari de pluribus differentibus numero.

23 QVæstio hæc occasionem sumpsit ex Porphyrio : quia cap. de genere docuit *Speciem distingui à genere:* quia genus de pluribus differentibus specie prædicatur ; species verò de pluribus differentibus numero. Sed in præsenti capite, & etiã in vltimo huius libri concedit, *Genus etiam differẽtibus numero prædicari:* quia cum sit prædicatum superius respectu speciet, vt animal respectu hominis, necesse est prædicari, de quibuscumque prædicatur species. Quare non videtur excludi posse à definitione vltima speciei, per illas particulas, *prædicari de pluribus differentibus numero* nec est alia per quam excludatur. Et ideo non erit bona desfinitio quia non distinguit secundum prædicabile à primo.

Est igitur prima opinio Alberti Magni tractatu de prædicabilibus ca. 1. asserentis, speciem distingui à genere per illas particulas (*prædicari de pluribus differẽtibus numero*) quia in hoc sensu intelliguntur à Porphyrio, vt species per seipsam, & immediatè prædicetur de indiuiduis: genus verò non per seipsum, aut immediatè: sed mediante specie. Et ratio huius sententiæ est; quia species per se componitur ex genere, & differentia : & ideo per se ipsam participat naturam generis : indiuidua verò non componuntur per se ex genere & differentia, sed solum participant naturã generis: quia participant naturam speciei, in qua continentur: ideo enim Petrus est animal; quia est indiuiduum speciei humanæ, compositæ ex natura sensitiua, & rationali.

Hæc expositio probatur falsa duobus argumentis, Primò ; Genus prædicatur per seipsum, aut immediatè de indiuiduis : ergo per hoc non distinguitur ab eo species. Probatur antecedens : in his prædicationibus; hoc animal est animal, hoc viuens est viuẽs quæ verè sunt immediatè, & non solo nomine : nam prædicatum significat naturam sensitiuam in communi, & subiectum eandem naturam singularizátam : sed inter naturam in communi sumptam, & in singulari, nullum potest esse medium; ergo immediatè prædicatur genus de indiuiduis.

24 Secundò ; Quia indiuidua duobus modis considerari possunt. Primo, vt sunt à parte rei: & sic nullum est, quod non contineatur sub aliqua specie, & ea mediante participet naturam genericam : & ideo vocantur indiuidua speciei : vt Petrus, & Ioannes, sub his nominibus. Alio modo, in quantum concipiuntur ab intellectu, sub gradu naturæ superioris : non considerato gradu specifico : quem reuera participant, vt si Petrus consideretur sub

du naturæ sensitiuæ, non considerato gradu rationali, ticipat ab specie humana,in qua acceptione significatur e huius animalis.Et indiuidua hoc modo considerata,vo- generica:quia formaliter,& immediatè significat, & par- t naturam genericam. Vnde sequitur; quòd licèt de indi- specificis prædicetur genus media specie, de genericis ta- er seipsum,& immediatè prædicatur : quare dũ prædicatur iuiduis,hoc modo consideratis, nõ distinguetur ab specie.

secunda opinio Auicenæ,concedens genus per seipsum,& diatè prædicari de indiuiduis asserit;illa verba definitionis, prædicatur de pluribus differentibus numero) cũ duplici tione intelligenda esse;vt per ea distinguatur species à ge- empe de his;quæ solo numero distincta sunt:& de his tan- non de aliis;quæ plusquam numero distinguuntur. Vnde enus non de indiuiduis tantùm, sed etiam de speciebus cetur, excluditur per illa verba, sic exposita, à definitione i.

hæc etiam sententia insufficiens est. Probatur primò:quia lefinitio debet conuenire definito positiuè, & non tantùm gationem;sic etiã debet illud distinguere ab aliis,per dif- iam positiuam,& non per solam negationem:quia sola ne- non potest esse differentia distinguẽ species:sed prædicari liuiduis,& nõ de aliis magis diuersis,est pura negatio:ergo otest distinguere secundum prædicabile à primo.

undò ; Si semel concedatur genus immediatè prædicari de duis,sicut speciem;etiam si de speciebus prædicetur:nõ se- non esse speciem : sed non esse solùm speciem, sed etiam ;cùm definitio vtriusque ei conueniat:ergo non distingui- specie per illas particulas.

opterea tertia opinio tenet;Nõ distingui per illas materia- considerats, sed formaliter : hoc est, sub tali modo prædi- speciei proprio : quia species prædicatur de indiuiduis, letè,hoc est,vt totum actuale,& completum, prædicans de otam essentiam : genus verò prædicatur incompletè ; quia per modum totius potentialis prædicetur, tamen solùm icat partem : vt animal non prædicat totam naturam Petri, lùm sensitiuam, quæ pars illius est. Et hoc modo intelligi Porphyrius,dum distinguit speciem à genere,per prædica- pluribus differentibus numero.

æc etiam opinio falsa probatur,argumento ad hominem,ex od cõcedit,desumpto:nempe, genus prædicari per seipsum, mediatè de indiuiduis generis:vt animal de hoc,& illo ani- Quo supposito,sic argum. Animal prædicatur per se,& im- atè de hoc & illo animali : ergo natura sensitiua sumitur in

his

his prædicationibus, vt immediatè participata ab eis,& non me dia aliqua specie : sed non sumitur genus vt totum potentiale, incompletum,atque contrahibile per differentias, nisi in quant per illas descendit ad species ; ergo nec prædicatur incomplete nisi de speciebus, aut de indiuiduis eius mediantibus : ideo impossibile est,immediatè prædicari de indiuiduis, & prædicari incomplete. Quare,nec potest distingui ab specie,per modum prædicandi incompletum de indiuiduis.

27 His sententiis refutatis,duabus conclusionibus explicatur nostra. Prima est, Genus non prædicatur de indiuiduis per seipsum & immediatè tanquam genus,sed per modum speciei:& ideo tales prædicationes , non ad primum,sed ad secundum prædicabile pertinent.Hæc conclusio primò explicanda est,deinde probanda Explicatur autem hoc modo:Genus non prædicatur per seipsum aut immediatè: nisi de indiuiduis genericis : vt animal de hoc & illo animali ; & in his prædicationibus significatur natura generica , vt immediatè participata ab indiuiduis ; & non mediante aliqua specie : quare non consideratur vt contrahibilis per differentias essentiales:& ideo nec vt imperfecta,& incõpleta, sed vt completa ex genere , & differẽtia immediatè determinata ad indiuidua,per differentias indiuiduales proprias,& nõ alterius naturæ inferioris : quæ propria sunt infimæ speciei:vnde in eisdem prædicationibus immediatis formaliter sumitur,per modum infimæ speciei , & non tanquam genus , nec prædicatione generis prædicatur; sed tanquam species, & prædicatione speciei.

28 Sic autem explicata conclusio probatur duplici argumento. Primò:Cùm genus prædicatur immediatè de indiuiduis generis, concipitur natura generica, vt immediatè participata ab eisdem indiuiduis:ergo vt immediatè contracta per differentias indiuiduales sibi proprias:sed immediatè contrahi per differentias indiuiduales,conuenit speciei, & non generi, vt genus est : ergo in his prædicationibus,non habet modum generis;sed speciei. Probatur minor : quia genus vt genus, non contrahitur immediatè per differentias indiuiduales,sed specificas:ergo dum formaliter concipitur in eisdem prædicationibus, tanquam contractum immediatè per differentias indiuiduales propriæ naturæ , non concipitur tanquam genus; sed per modum speciei.

Secundò : Id quod concipitur tanquam immediatè contractum,per differentias indiuiduales concipitur;vt quid iam completum in sua natura : sed animal in hac prædicatione; Hoc animal est animal , consideratur , vt immediatè contractum, per differentias indiuiduales eiusdem naturæ sensitiuæ ; ergo significatur vt quid completum in sua natura , composita ex genere, & differentias : nempe ex viuenti , & sensibili : & ideo non vt incom

etum, neque vt genus, sed per modum speciei.

ıda conclusio: Genus vt genus non prædicatur de indi- er seipsum, sed per speciem. Hæc satis est manifesta, sup- ræcedenti: nam si genus non prædicatur immediatè de ıis, tanquam genus, sed per modum speciei, sequitur, quòd ædicatur de illis tanquam genus, non per seipsum, & im- è prædicatur, sed per speciem, & diuerso etiam modo, at- cies: quia per modum totius potentialis, & contrahibilis, rædicant partem essentiæ, cùm tamē species prædicetur, n completum, atque perfectum. Et ex his intelligitur, isse exclusum à Porphyrio genus à definitione speciei, per ticulas: *Quod prædicatur de pluribus differentibus numero*; intellectas; vt per se, & non per aliud prædicetur species iduis; atque etiam completè; cùm tamen neutrum con- possit generi, vt genus est.

rmā arg. primæ opinionis respondeo: Solam speciem cō- 29 r se ex genere, & differentia: & ideo solam speciem per se are naturam generis, vt genus est: indiuidua verò media ed eadē natura generica, vt consideratur immediatè con- d propria indiuidua, immediatè etiam participatur ab eis: nē sub ratione generis; sed speciei, cui cōuenit immediatè i per differentias indiuiduales. Talia autem indiuidua ita rata, non existunt à parte rei, sed formaliter accipiuntur lectu, sub gradu naturæ superioris, & genericæ.

QVÆSTIO VI.

ır vna ratio communis, atque realis indiuiduorum, quæ de- finiatur per secundam definitionem indiuidui.

indiuiduo agit Porphyrius cap. prꝯsenti, quia est terminus lationis speciei, per quem definita est species vltima defi- : & ideo ex eius notitia dependet notitia speciei. Sed du- finitione definiuit indiuiduum. Prima, *In quantum est præ- de vno, per terminos secundæ intentionis*: & propterea se- ntentionaliter intelligitur talis definitio ab expositori- cundam verò tradidit, per proprietates reales, dicens, *In- m esse, cuius collectio proprietatem quæ in vno sunt, in alio non possunt*: quare hæc est veluti fundamentum primæ, & ius est à nobis examinanda, quàm illa. Et quia definitio que explicare debet aliquam rationem communem om- uæ sub definitio continentur, vt definitio hominis, ratio- minis communem omnibus hominibus; quærit titulus nis, An per hanc definitionē Indiuidui, definiatur aliqua alis communis omnibus indiuiduis.

Et

30 Et est prima opinio Soti, quæstione vnica huius capitis,in so-lutione ad secundum , asserentis,Nihil dari realẽ, quod omnib indiuiduis sit commune,& per hanc definitionem explicetur:s definitum Formale,& vt Quo, esse secundum intentionem ind uidui ; Materiale verò,& vt Quod reale Indiuiduum non secur dùm esse reale commune omnibus,sed vt denominatur à secũ intentione,sicut in definitione generis diximus,definiri natura genericam, prout denominatur à secunda intentione.

Habet autem hæc opinio duo argumenta, quibus probat nihil dari reale commune omnibus indiuiduis , quod defini possit. Primum, Quia indiuidua duo habent : Vnum est partic patio naturæ specificæ,sub qua vniuocè conueniunt, vt Petrus, Ioannes, in eo, quòd vterque est homo. sed communis hæc r tio,specifica est, & non indiuidualis : quare non potest esse de nitum huius definitionis,sed per definitionem potiùs speciei e plicatur. Alterum quod habent,est differentia indiuidualis, pr pria atque distincta per quam contrahitur natura specifica,& singularis,& per hanc differentiam constituuntur in ratione si gularium, aut indiuiduorum , & distinguuntur inter se. Grat exempli,Petrus habet naturam humanam,per quam est homo, conuenit cum Ioanne,& differentiam indiuidualem,per quam talis homo singularis,& distinguitur à Ioanne, & sub prima r tione , certum est non definiri, quia sub ea consideratus,non singularis,sed sub secunda.Sed sub ratione singularium,non po sunt conuenire indiuidua : ergo nihil reale datur eis commun quod definiatur.Minorem sic probo:differẽtiæ indiuiduales su primò diuersæ;& per quas vltimò distinguuntur indiuidua: er ratione illarum non possunt conuenire : quare nihil reale con mune habere possunt, quod definiatur, sicut in quantum diuer sunt , non possunt conuenire.

31 Secundum;Singularia vt distincta sunt,propriis,ac diuersis no minibus significantur,vt Petrus,& Ioannes : ergo sub propria, vltima ratione singularitatis non conueniunt. Probatur conse quentia : quia si sub ea conuenirent , per alias differentias in diuiduales deberent distingui , quarum ratione conuenire etia possent , si ratione earum , quas modò habent , conueniunt : tunc per alias differentias distinguerentur , daretúrque process in infinitum.

Et confirmari potest arg. hoc modo : Si indiuidua vt indiui dua sunt realia , habent conuenientiam vniuocam abstractam Petro , & Ioanne , ac cæteris : sequitur species etiam reales ato mas, vt distinctas, habere conuenientiam realem vniuocam : it vt ab homine & equo non solùm vt conueniunt in animali , se etiam,vt sunt species distinctæ per rationale,& irrationale,possi abstrah

vnus conceptus realis eis communis,& vniuocus: quod
: falsum.
da opinio affirmat;Dari aliquid reale commune,& vni- 32
ndiuiduis , quod per hanc definitionem Porphyrij defi-
Iæc est D.Th.1.par.q.30.art.4. Caie. cap. præf.& 1. par.
art.1.& Canteri in expositione huius definitionis, & ca-
bstantia , in expositione definitionis primæ substantiæ,
quuntur plures moderni.Et mihi videtur probabilior.
uo sunt probanda,aduersus primam opinionem , vt ma-
abilitas secundæ constet.Primum est, quod non definia-
ıda intentio,vel natura indiuidui vt ab ea denominatur.
m,quòd definiatur aliquid reale.
tur primum,Quia omnia verba in definitione posita,si-
: proprietates reales indiuidui,per quarum collectionem
itur vnum ab altero:nam licèt in multis conuenire pos-
en quodlibet habet aliquam sibi propriam , diuersam à
aliorum:vnde collectio,quæ ex communibus,& propria
listincta est in singulis,& per illam distinguuntur : ergo
›,per quam definitur indiuiduum , cõstat ex proprietati-
ibus,vt reales sunt,& non vt denominãtur à secunda in-
:. Probatur consequentia: quia indiuiduum constituitur
rietates reales, ante operationem intellectus : ergo sine
ine ad secundam intentionem.
tur secundum , duplici ratione. Primò : Definitio hæc,
ıis est omnibus indiuiduis substantiæ,quæ per eam defi-
ergo aliquid commune definitur per eam, non sola vox:
ıiuocum esset , quod definiretur ; vt canis, quod constat
e definiri: ergo definitur aliquid commune, per vocem,
tum,vt reale : vt probatum est; nempe,ratio indiuidua-
alis in concreto.
dò:A quacunque cõuenientia reali vniuoca, abstrahi po- 33
eptus realis vniuocus: sed indiuidua conueniunt vniuo-
do particulari essendi : ergo talis modus abstrahi potest
: in eo æqualiter conueniunt,poterunt definiri. Probatur
uia æquè conuenit Petro, & Ioanni , modus particularis
er quem determinatur natura humana, vt sit singularis
ue.Hoc autem commune definitur, & confirmari potest
lo : Syllogismus iste constituitur in Darij : Omne indi-
est incommunicabile:Petrus est indiuiduum:ergo est in-
ıicabilis:sed si nihil commune datur indiuiduis , sequi-
vitiosum:ergo dicendum est,aliquid reale commune eis
batur minor:quia medium erit æquiuocum,nempe indi-
,nihil commune indiuiduis significans præter vocem.
olutione argumentorum notandum est : Tribus modis

34 considerari posse indiuidua. Primo; in quantum conueniun natura specifica: vt Petrus, & Ioannes, in natura humana: rati cuius conuenientiæ, quilibet vocatur homo; & conceptus non est indiuiduorum, vt indiuidua sunt; sed conceptus spec Secundo modo cõsiderantur, vt sunt particulares: ac determi ti homines; per proprias differentias indiuiduales: & iste cor ptus, non est naturæ, sed indiuiduationis. Quem adhuc dupl ter consideramus. Primò, vt talis indiuidui est, nomine partici ri, & proprio significati, Petri, aut Ioannis. Secundò; vt est rei gularis, & indiuiduæ: non determinando hanc differentiam diuidualem, Petri aut Ioannis; sed differentiam indiuiduale vt sic: abstrahendo à determinatis, Petri & Ioannis: & secund primam considerationem, nihil commune habere possunt: in cunda verò, communis est eis conceptus indiuidui, vt sic; quem significatur differentia indiuidualis: & non aliqua det minata, & in concreto indiuiduum sub ratione indiuidui: n determinando hoc, vel illud.

35 Vnde sequitur: Conceptum communem, quem indiuidua h bere dicimus, non esse conceptum rei, aut naturæ: sed concept modi determinantis naturam: & sub tali conceptu definiri ind uiduum in hac definitione.

Ad primum arg. Concessa maiori, negatur minor: quòd i diuidua, vt indiuidua sunt, nihil commune habere possint: nã licèt differentiæ indiuiduales sint primò diuersæ: & vt tales n hil propriis rationibus commune habere possint: tamen in of cio conueniunt; nempe, in determinando naturam specifica ad particularem modum essendi: quod est constituere eam in i diuiduo: licèt quælibet secundùm propriam rationem: const tuat indiuiduum determinatum ac diuersum.

Ad secundum respondetur. Distinguendo consequens: nemp singularia sub vltima ratione singularitatis, non conuenire. Na propriæ singularitates Petri, & Ioannis, duobus modis consider ri possunt. Primo vt singularitates sunt. Secundo, vt tales si gularitates. Et si primo modo considerentur, conueniunt: qu commune est eis officium singularizandi naturam: si verò secu do modo, conuenire non possunt. Nec datur processus in infini tum: quia sub illa ratione communi, considerata indiuidua, no distinguuntur per alias differentias indiuiduales; sed per easdem consideratas sub vltima ratione particulari, ac determinata: qui bus hoc modo sumptis, nihil commune datur; & ideo nec est ne cessarium, per alias differentias distingui.

36 Et quod de indiuidualibus differentiis dicimus, de specifici intelligendũ est: quæ licèt secundùm proprias rationes, non con ueniant in aliquo; sed sint primo diuersæ: vt rationale, & hin

nibil

men in officio diuidendi genus, & constituẽdi speciem,
unt. Quam conuenientiam definiuit Porphyrius, cap.
entia, dicens: *Differentia est, quæ diuidit genus, & consti-*
em. Et conuenientia hæc specierum: vt per differentias
s constituuntur, etiam est modalis: quia non est ratione
ifferentiarũ; sed solùm ratione officij constituendi spe-
deo non est media inter proximum genus, & species: sed
eneris proximè descendit ad species, per differentias: li-
entiæ ipsæ, & species, per eas modaliter conueniant: vt
n est. Si autem inquiras, Ad quod prædicabile pertineat
um reale, sub hac ratione communi, sub qua definitur:
et Caiet. speciale prædicabile, distinctum à cæteris, pro
onendum; quia habet modum prædicandi distinctum:
n prædicatur in Quid: neque in Quale quid: sed in cu-
nec est prædicatum Accidentale: sed Substantiale: Di-
amen est: Non posse speciale prædicabile constituere:
est prædicatum naturæ aut alicuius gradus essentialis
modi substantialis, eiusdem naturæ specificæ: & ideo ad
ile speciei reduci debet, propter maximam similitudi-
n ea: quia prædicatur de pluribus differentibus numero,
aliter.

QVÆSTIO VII.

secunda intentio Indiuidui, per primam definitionem Indiuidui definita, sit vna.

stio hæc præsupponit vnum: & quærit alterum. Illud 37
od præsupponit est: quòd secunda intentio Indiuidui, in
i considerata, hoc est abstracta ab hac, & illa secunda in-
Indiuidui, denominante Petrum, & Ioannem, prædica-
no, sit definitum primæ definitionis indiuidui: nempe,
um est, quod de vno prædicatur. Quærit verò, An sit vna:
habeat vnam rationem communem, & vniuocam, re-
ecundarum intentionum, denominantium particularia
1.

c quod præsupponit, videtur falsum, vt probant hæc
ò: Secunda intentio Indiuidui, in communi considera-
atur de hac & illa secunda intentione Indiuidui, deno-
Petrum & Ioannem: ergo est prædicabilis de multis: sed
asserit, Indiuiduum esse prædicabile de vno: ergo non
i conuenire: sed potiùs conueniet ei definitio speciei:
dicetur de pluribus differentibus numero in Quid.
dò: Probatur quòd non sit vna: ex quo etiam colligitur,
n sit definitum: quia definitum vnum debet esse: hoc est
n, respectu omnium, quibus definitio conuenit: sed

I 2 non

non omne indiuiduum prædicatur de vno: sed quædam de pl
bus: ergo secunda intentio Indiuidui, quæ est eis ratio prædic
di: non habebit vnam rationem communem vniuocam, resp
omnium. Consequentia euidens est: quia ab eo, quod prædi
tur de vno, & ab alio, quod prædicatur de pluribus, non po
abstrahi ratio communis prædicandi de vno, cui conuenit d
nitio hæc. Probatur item antecedens: quia Indiuiduum vag
vt quidam homo, prædicatur de pluribus vniuocè, vt de Petr
Ioanne: & Indiuiduum ex demonstratione; vt hoc album, p
dicatur de eisdem: ergo quædam secunda intentio Indiui
erit ratio prædicandi de vno, alia verò ratio prædicandi
multis.

38 Pro solutionibus huius quæstionis notandum est, quòd s
in definitione generis diximus, duplex esse definitum, *Quo*
Quod: Definitum Quod, esse naturam genericam, vt denomi
tam à secunda intentione generis; & definitum, Quo, eand
secundam intentionem, vt denominantem naturam: & ex v
que sic ordinato, fieri vnum totale, atque completum. Præte
tam definitum Quod: quam definitum Quo, duplex esse: Ad
quatum, & Proximum: & Inadæquatum, atque Remotum: it
natura generica, in communi sumpta, sit definitum adæquat
& proximum: remotum verò, & inadæquatum, quęcunque nat
generica particularis, vt animal, vel color: & definitũ, Quo, ad
quatum & proximum, esse secundam intentionẽ generis in co
muni sumptam: inadęquatum verò, & remotum particularem
tentionem denominantem animal, aut colorem. Ita dicend
est modò; Definitum, Quod proximum, & adæquatum, esse n
turam Indiuidui in communi acceptam, vt denominatur à sec
da intentione, prædicabilis de vno; inadæquatum, & remotu
quodlibet Indiuiduum in particulari. Et definitum Quo, adęq
tum, & proximum, esse secundam intẽtionem Indiuidui, in co
muni sumptam, vt est ratio denominans Indiuiduum in comm
ni prædicabile de vno: remotum verò, & inadęquatum; quamcu
que intentionem indiuidui, denominantem Petrum, & Ioanne
prædicabilem de vno Et ex vtroque definito, Quo, & Quod,
ordinato ad alterum, fit vnum completum, & adæquatum; qu
per definitionem explicatur: quæ definitio conuenit, vt Quo
naturæ indiuidui; vt denominatæ à secunda intentione, præd
cabili de vno: & secundæ intentioni, vt denominanti eandem n
turam.

39 Ex quibus colligitur vnica conclusio: per quam respond
mus quæstioni: & est talis: Secunda intẽtio Indiuidui in comm
ni accepta, vt est ratio denominans naturam indiuidui, etiam
communi acceptam, est vna, atque vniuoca: & est etiã definitu

form

uius definitionis, ſicut natura indiuidui denominata, eſt definitum materiale. Probatur vtrumque hac ratione: ntentio Indiuidui, æqualiter denominat quodlibet In- prædicabile de vno : & natura Indiuidui, in communi eſt denominata ab ea: ergo vtraque eſt vniuoca; & ſuo finitum huius definitionis.

lutione primi argumenti, notandum eſt; Secundùm in- m Indiuidui in communi, dupliciter poſſe conſiderari vt t Quod: & prima conſideratio formalis eſt: quia conſi- t forma denominans naturam indiuidui, prædicabilem ecunda verò, materialis : quia conſideratur tanquam id, dicatur de multis, ſecundis intentionibus Indiuiduorũ. undùm primam conſiderationé tantùm, pertinet ad præ- efinitionem; vt formale definitum eius: ſecundùm aliam prædicabile ſpeciei pertinet, quia prędicatur de pluribus ibus numero, in Quid: pertinet quidem, non propriè, ſed è, & impropriè: quia ſicut indiuiduum quodcunque, non ur prædicatione propria, pertinente ad artem, & ſcien- impropriiſſima, & quæ vocatur identica, & naturalis: ita intentio indiuidui, tanquam incompletum quid, & im- prædicatur de hac & illa ſecunda intentione Indiuidui: lùm per quandam ſimilitudinem denominatur à ſecun- ione ſpeciei; ſicut naturæ completæ, denominantur pro- um. verò procedit de ſecunda intentione Indiuidui ma- conſiderata, & ideo nihil probat contra noſtram con- n.

cundam reſpondeo, quòd per hanc definitionem non dé- odlibet Indiuiduum, ſed proprium, ac determinatum; vno prædicatur, hoc eſt de ſeipſo, prædicatione idẽtica: ec definitum formale eſt, niſi ſecunda intentio propria i; quæ eſt ratio prædicandi de vno. De indiuiduo verò erunt quidam, nõ definiri hac definitione, quia eſt com- vt quidam homo. Alij verò dicunt, non definiri: quia ni- minatum ſignificat; ſed vagum quid, quod ad ſingularia uſdem naturæ ſe extendit, nullum determinando. Sed e eſt falſum. Primum quidem; quia Quidam, vel aliquis, ædam ſunt; non ſignificantia rem diſtinctam à nomine, ngũtur; ſed particularem modum eſſendi; qui eſt indiui- fferentia, à qua denominatur : res autem determinata um, vna, & eadem eſt : ergo Indiuiduum vagum; aut ex ratione, res ſimplex eſt; & nomen, quo ſignificatur, in- um; quamuis voce videatur complexum; vt quidam ho- ificat naturam humanam ſingularizatam; nõ ſignifican- nas rationes ſingularium, per quas diſtinguitur in diuerſis

indiuiduis. Hanc verò rem, determinatam esse, aut determ
tum conceptum, manifestum est quamuis non determinet
quod indiuiduū, de quo verificetur in propositione: sed suffic
vno, aut altero verificari. Ex quo patet, falsum esse secund
Quare dicendum est Indiuiduum vagum, non esse propriè
diuiduum cùm de multis prædicetur: & ideo non pertinere
præsentem definitionem.

Si autem aliquis obiiciat, aduersus hanc definitionem Ind
dui: illud quod asserit Arist. in prædicamento substantiæ, nem
A prima substantia, nulla est prædicatio; quod est idem, ac si dic
ab Indiuiduo nulla est prædicatio: cum indiuiduum, & pri
substantia, idem sint: vnde ex eo videtur sequi, Indiuiduum n
modo prædicari: consequenter nec de vno; vt in definitione d
tur. Respondetur; duplicem esse prædicationem: Vnam propri
& doctrinalem; cuius prædicatum aliquo modo diuersum e
subiecto: Alteram impropriam, & non aptam ad doctrinam,
scientiam, sed quasi naturalem: in qua idem est prædicatum
subiectum: dum ergo Arist. asseruit; *A prima substantia, ve
indiuiduo, nullam dari prædicationem*; de doctrinali loquitur, &
turalem seu identicam non excludit, de qua intelligitur hæc
finitio Porphyrij: *Indiuiduum est, quod de vno solo prædicatur*

CAPVT IV.

De Differentia.

TEXTVS PORPHYR.

Differētia verò, & cōmuniter, & propriè, & propriissimè, dicitur, &

Breuis expositio textus.

1 INtentum Porphyrij in præsenti capite, est explicare natur
tertij prædicabilis, quod est Differentia. Diuiditur autem c
put in duas partes; in quarum prima diuidit Differentiam qui
que diuisionis. In secunda, eam definit quinque aliis defin
tionibus.

Prima diuisio est, Differentia vna est Communis; alia Propr
& alia Propriissima Communis differentia est, illa; qua aliq
differunt accidente communi; vt albedo Petri, est different
communis, qua differt Petrus albus, à Ioanne nigro. Different
propria est, qua differunt aliqua accidenti inseparabili; vt albe
cygni; per quam differt à coruo. Propriissima tandem different
vocatur illa; per quam distinguuntur aliqua specie; vt rational
per quod differt homo à leone.

Secunda diuisio differentiæ est; secundùm officium propriu
eius, quod est diuersum facere; & sic se habet. Differentia qua
dai

uæ facit diuersum per se, vt essentialis : alia quæ facit per accidens : vt accidentalis. Hæc diuisio, non est uersalis, quam præcedés; quamuis duo tantùm membra ia sub membro eius secundo continentur duo membra empe differentia communis & propria.
diuisione diuiditur etiam Differentia, secundùm to- latitudinem, in Separabilem, & Inseparabilem : ita vt do membro, comprehendãtur differentia communis, & lam differentia separabilis est, qua differunt aliqua ac- parabili, vt albedo parietis : inseparabilis verò qua dif- eparabiliter ; vt rationalitate, aut risibilitate.
diuisio est Differentiæ inseparabilis, in Inseparabilem rationale : & Inseparabilem per accidens, vt albedo cy- minus vniuersalis, quàm præcedentes : quia subdiuisio membri, tertiæ diuisionis; nempe differentiæ insepara- duo tantum membra continet primæ, videlicet pro- fferentiam, & propriissimam.
a diuisio est: Differentia vna est; quæ diuidit genus; alia, stituit speciem : Exemplum ponit in animali; cuius dif- constitutiua est sensitiuum ; diuisiua verò rationale. Et æc minus comprehendit, quàm præcedens ; cùm sit sub- uædam vnius membri eius, nempe differentiæ insepara- se: potéstq; vtrumque membrum eius conuenire eidem iæ, non tamen eadem ratione; nec respectu eiusdem ; sed m : quia vtrumq; officium exercere potest; vt rationale, entia diuisiua animalis ; & constitutiua hominis.
2 unda parte cap. definit Differentiam quinque definitio- narum prima talis est : *Differentia est, qua species excedit* homo excedit animal: quia propter naturam sensitiuam tinet rationalem; non contentam actu in eodem anima- verò differentiam asserit habere speciem; non à se, nec ex d ab ipso genere, in cuius potestate continetur, & ab in- educitur de potentia eius, & tribuitur speciei, vt ex ea m genere componatur.
la definitio talis est: *Differentia est, quæ prædicatur de plu- ferentibus specie, in Quale quid.* Probat Porphyrius Diffe- prædicari in Quale quid: quia ad quæstionem factam de er Quid : propriè respondemus per Genus ; ad quæstio- ò factam per Quale ; non minùs propriè per Differen- si inquiratur, Quid est homo propriè respondemus esse si verò Quale animal, non minùs propriè dicimus, esse e : ergo Genus prædicatur in Quid, sed Differentia in on quidem absolutè : quia non est qualitas accidentalis, essentialis speciei: & ideo prædicatur in Quale ; additoq;

quid; vt denotetur prædicari in Quale essentiale.

Tertia definitio est: *Differentia separat ea, quæ sub eodem genere conueniunt*; vt rationale, separat hominem à leone; cum quo conueniunt in animali.

Quarta definitio: *Differentia est, qua differunt à se singula*, per rationale differt homo à leone. Differentia enim constituit Speciem, & ab aliis separat eam.

Vltima definitio, magis propria videtur, quàm præcedentes, quia explicat potissimum actum eius. Ait enim: *Differẽtia confert ad substantiam rei, & est pars essentiæ ac definitionis eius.* Vtrumque habet rationale: confert enim, hoc est, iuuat per se, ad substantiam hominis, & cùm eum componat cum animali, est vera pars essentiæ ipsius: & vltima quidem, vt per hoc distinguatur à Genere. Per has quinque definitiones, solùm definit Porph. Differentiam propriissimam, quia hæc sola est essentialis, & sola etiam pertinet ad tertium prædicabile.

QVÆSTIO I.

Vtrùm prima diuisio Differentiæ in Communem, Propriam & Propriissimam, sit sufficiens.

DVobus modis intelligi potest, Insufficientem esse aliquam Diuisionem: vel quia aliquod membrum ei deficit: aut quia aliud continet superfluum. Vtroque autem modo insufficiẽs probatur hæc diuisio Differentiæ. Et primò, quòd aliqua membra contineat, quæ non continentur sub diuiso, hoc arg. Diuisum huius diuisionis est tertium prædicabile: sed Differentia communis & propria, non pertinent ad tertium prędicabile, sed ad quintum ergo non continentur sub diuiso. Probatur minor: quia Differentia communis, & propria, sunt accidens separabile, & inseparabile: sed hæc pertinent ad quintum prædicabile, vt notum est: ergo non possunt pertinere ad hanc diuisionem.

Quòd verò alia membra ei desint, duobus aliis argumentis probatur. Primò, quia Differentia indiuidualis, per quam differt vnum Indiuiduum ab altero, non est communis, nec propria, cùm non sit accidens, nec est propriissima: ergo non continetur sub aliquo membro diuisionis, sed aliud pro illa addendum est. Probatur non esse propriissimam: quia *Differentia propriissima est specifica*; vt docet expresè Porphyrius in eadem diuisione: sed indiuidualis non est specifica, vt notum est: ergo nec est propriissima Differentia.

Secundò: Propriæ passiones specierum, vt risibilitas, faciunt differre easdem species, accidenti inseparabili: & tamen non sunt differentiæ propriæ; ergo nec pertinent ad hanc diuisionem. Consequentia

euidens eſt : quia non poſſunt ad duo alia membra per-
n nec ſint accidentia ſeparabilia , nec Differẽtiæ ſpeci-
probatur minor: quia Differentiæ propriæ, vt Porphy-
, in explicatione quartæ diuiſionis, ſuſcipiũt magis, &
iod conſtat conuenire propriis paſſionibus ſpecierum.
dum tamen eſt, Diuiſionem hanc ſufficientẽ eſſe : Quod
n probatur authoritate Porphirij , & expoſitorum om-
hac ratione: Sufficiens Diuiſio eſt illa, cui nullum mem-
ſt, nec aliquid habet , quod non contineatur ſub diuiſo:
eſt hæc, ergo ſufficiens. Minor probabitur, ex ſolutione
l primum quo probabatur communem & propriam dif-
, nõn pertinere ad hanc diuiſionem : diſtinguenda eſt
am Differentia Communis, & Propria, dupliciter conſi-
ſſunt. Primò, vt ſunt accidentia quædam : & hoc modo
t ad quartum, vel quintum prædicabile. Secundò, vt fa-
erre vnum ab altero accidenti ſeparabili, aut inſepara-
c modo pertinent ad hanc Diuiſionem : cuius diuiſum
rtium prædicabile; ſed quid vniuerſalius; nempe Diffe-
cundùm communem rationem , ad eſſentialem , & acci-
; ſed tertium prædicabile , ſola propriiſſima conſtituit.
verò explicantur, vt ex earum rationibus magis manife-
ifferentia propriiſſima ; vnde non pertinent ad duo præ-
; ſed ad vnum tantùm : quamuis in hoc tertio adducan-
ciliorem eius intelligentiam.
differentiam indiuidualem , de qua procedit primum
tum alterius partis moderni quidam aſſerunt, Eſſentia-
quia indiuiduum non poteſt ſine illa eſſe , nec intelligi:
erum eſt: erit propriiſſima differentia. Sed probatur fal-
argumento : Eſſentialia, ea ſolùm appellantur: quæ præ-
nt, ex aliquo gradu ipſius eſſentiæ deſumpta, vt rationa-
adu rationalitatis: & ſenſitiuum , ex gradu ſentiendi: ſed
tia indiuidualis, non accipitur ex aliquo gradu eſſentiæ:
eſt eſſentialis. Probatur minor: quia vltimus gradus eſ-
ut naturæ, eſt Differentia vltima: per quam conſtituitur
ecies, ſed Differentia indiuidualis determinat vltimam
iam conſtitutam , per vltimam Differentiam : ergo non
e eſſentialis, ſed extra eſſentiam indiuidui.
tenendum eſt, Modum potiùs ſubſtantialem eſſe , extra
, aut naturam : quam determinat, atque conſtituit ſin-
, aut indiuiduam : & ideo non eſt Differentia propriiſſi-
ropter ſimilitudinem, quam habet cum differẽtia ſpeci-
ducitur ad propriiſſimam Differentiam. Quòd verò ſine
poſſit eſſe , nec intelligi indiuiduum : non probat eſſe
em : ſed ſolùm eſſe modum intrinſecum : naturam vel

essentiam determinantem; nam in relatiuis, notum est non poss vnum esse, nec intelligi, sine alio: vt patrem sine filio; & tamen vnum, non est de essentia alterius.

Circa proprietates denique specierum, est prima opinio Soti, Mercati, & Canteri, in expositione textus: asserentium, non pertinere ad hanc diuisionem. Quod etiam videtur tenere Toletus in explicatione huius diuisionis. Et ratio eorum est: quia Porphyrius loquens, de Differentia propria; semper ponit exempla in proprietatibus Indiuiduorum: quibus indiuidua differunt, accidenti inseparabili. Et in quarta diuisione, vocat Differentias proprias, Inseparabiles per accidens: quod non conuenit propriis passionibus specierum: quæ potiùs sunt inseparabiles per se.

Alij verò affirmant, proprias passiones specierum, reducendas esse ad Differentiam propriissimam: quia Porphyrius in 4. diuis. posuit exemplum Differentiarum inseparabiliũm, per se (quas constat esse propriissimas in propriis passionibus; vt in capacitate disciplinæ: ergo sentit esse differentias propriissimas.

Communis tamen sententia, & vera duo asserit: Primum, passiones specierum propriè pertinere ad hanc Diuisionem aduersus primam sententiam. Secundum Non, esse differentias propriissimas, sed proprias: & ideo in secundo membro diuisionis collocari, aduersus secundam. Probatur primò hoc argum. Proprietates indiuiduorum, ideo sunt differentiæ propriæ: quia faciut differre indiuidua, accidẽti inseparabili: sed proprietates specierum facieut differre easdem species accidenti inseparabili: ergo sunt differentiæ propriæ.

7 Probatur secundò: quod non sint propriissimæ, testimonio Porph. & ratione. Porphyrius enim in secunda Diuisione ita ait: *Vniuersaliter ergo, omnis differentia addita alicui, alteratum facit: sed hæc quidem quæ communiter, & propriè sunt alteratum, faciunt quæ vero propriissimè, aliud.* Sed propria passio speciei, facit alteratum & non aliud: ergo ex mente Porphyrij, non est Differentia propriissima; sed propria. Probatur primum, quia alteratum, est accidentaliter diuersum, cùm alteratio sit motus circa Qualitatem; sed propria passio speciei, est verum accidens, & vera qualitas: vt risibilitas: ergo facit alteratum. Probatur secundm: quia illud est aliud ab altero, quod differt ab eo essentia, aut natura: sed proprij passio, non facit differre vnam speciem ab altera essentia, aut natura, sed quodam accidenti proprio: ergo non est differentia propriissima. Probatur etiam ratione: quia Differentia proprissima, est omnium maxima; cùm maximam efficiat differentiam nempe, essentialẽ atque specificam: sed propria passio non facit Differentiam essentialem inter species; ergo non est maxima Differentia, nec erit Differentia propriissima.

Ad

ltimum igitur argumentũ neganda est minor: quòd pro-
ssiones specierum, non sint Differentiæ propriæ: & quod
rius asserit, Differentias proprias, suscipere magis, & mi-
de omnibus intelligit; sed de his, quæ conueniunt indi-
in quibus exempla posuit, potiùs quàm in propriis passio-
pecierum: quia communiter sunt nobis notiores.

QVÆSTIO II.

Diuisio differentiæ, in Communem, Propriam, & Propriissimam, sit generis in species, aut analogi in analogata.

intelligatur difficultas quæstionis, supponendum est, tan- 8
uam certum apud omnes: membra huius Diuisionis non
nire in sola voce, sicut conueniunt significata nominis æ-
ci: sed etiam aliquo modo, in re significata: quæ est, esse
entias, per quas vnum differt ab altero: iste enim cõceptus,
di differre, communis est eis: vnde certum est apud om-
Diuisionem non esse æquiuocam. Sed an sit Vniuoca, aut
ga, in hoc consistit difficultas quæstionis.
ius solutio maximè dependet ex alia: nempe, An sumatur
o realiter, hoc est, pro realibus differentiis, facientibus dif-
vnum ab altero, ante operationem intellectus: aut pro se-
s intentionibus, seu differentiis realibus: non vt reales sunt,
denominantur à secundis intentionibus: & ideo hoc in pri-
eterminandum est.
ca quod, duæ sunt opiniones. Prima tenet, Diuisionem non
pro differẽtiis realibus, vt reales sunt: sed pro eisdem vt de-
nantur à secundis intentionibus, vel pro eisdem secundis
tionibus, vt eas denominãt; quemadmodum Genus, & Spe-
n suis definitionibus. Hæc est Caiet. cap. præsenti, quem se-
tur aliqui ex recentioribus.
batur hoc arg. Quia si pro realibus differentiis acciperetur,
bra eius coinciderent: ita vt eadem Differentia esset Com-
s, Propria, atque Propriissima, & ideo nulla esset diuisio.
tur antecedẽs: quia differentia albedinis respectu parietis,
munis; respectu cygni, propria; & respectu sui, propriissima.
batur secundò; Quia diuisum huius Diuisionis, est Diffe-
a formaliter, & in communi considerata: & membra sunt
entiæ particulares, etiam formaliter acceptæ: sed Diffe-
a formaliter; est ens rationis, sicut Genus & Species; ergo
ienda est Diuisio pro secundis intentionibus.
cunda opinio, est communis, quòd non pro secundis inten- 9
bus accipiatur diuisio, nec pro differentiis, vt denominãtur
undis intentionibus: sed pro eisdem, secundùm actus reales
faciendi

faciendi differre. Ita sentiunt, Auicena, Albertus Magnus, Sotus, & plures moderni in præsenti capite. Et mihi videtur probabilior sententia.

Probatur testimonio Porphyrij, & ratione. Verba Porphyrij sunt: *Differentia quæ alicui adiuncta, facit illud diuersum ab alio. Vna est Communis: alia Propria: Propriissima altera.* Sed alicui coniungi, & illud facere diuersum ab altero, non conuenit secundis intentionibus, nec differentiis, vt ab eis denominantur, sed actus reales, faciendi differre vnum ab altero realiter: ergo realiter in Diuisione accipiuntur à Porphyrio, & non pro secundis intentionibus.

10 Ratio verò talis est: Differentiæ istæ possunt sumi, vt prædicabiles sunt, vel vt faciunt differre vnum ab altero: & in prima cõsideratione, non pertinent ad tertium prædicabile, sed ad quartum; & quintum: cùm prædicentur in Quale accidentale; & non in Quale quid: in secunda verò non possunt sumi, vt denominantur à secundis intentionibus: quia actus faciendi differre vnum ab altero, realis est, & ante operationem intellectus eis conuenit; imò sine vlla dependentia àb intellectu, vt patet in albedine: quæ sine dependentia ab intellectu, facit differre hominem album à nigro, ergo non potest sumi Diuisio hæc pro secundis intentionibus.

Ad primum arg. respondeo, Membra bonæ Diuisionis, concidere posse in eadem re: dummodo distinguantur ratione formali: quod patet in Diuisione, Boni in Honestum, Vtile, & Delectabile; cuius membra in virtute realiter coincidunt: sed satis est, distingui rationes eorum formales: quia alia est ratio honestatis, alia vtilitatis, & alia delectabilitatis, in eadem virtute. Ita ergo Differentia Communis, Propria, & Propriissima, coincidũt in eadem re; sed semper habent rationes formales distinctas: quia alia est ratio eiusdem differentiæ albedinis; vt Communis est differentia: alia, vt est Propria, aut Propriissima.

11 Ad secundum; distinguenda est maior: quia ratio formalis Differentiæ duplex est; Vna est ratio prædicabilis; alia est ratio faciendi differre: dum ergò dicitur, Differentiam in hac Diuisione, sumi formaliter: si sensus sit de ratione formali prædicandi, falsum est antecedens: si verò de ratione formali faciendi differre verum: sed tunc neganda est minor: quòd Differentia hoc modo considerata, formaliter sit ens rationis: est enim, reale potiùs, per realem actum faciendi differre vnum ab altero.

Hoc iam supposito de alio agendum est: quod principaliter quęritur: An Diuisio sit Vniuoca, vel Analoga. Et est prima opinio eorum: qui tenent Diuisionem sumi, pro secundis intentionibus, & propterea esse Diuisionem Vniuocam generis in species: ita,

)ifferentia in communi,prout denominatur à ſecunda in-
.e, Genus ſit ad Differentiam Communem , Propriam, &
ſſimam, prout denominantur etiam à ſecundis intentio-
conſideratas.

pant ex Porphyrio , qui in textum , vocat membra huius
onis tres ſpecies Differentiæ : ſentit ergo diuiſam eſſe tan-
genus in ſuas ſpecies.

nde ratione : quia licèt ſumpta Diuiſione realiter, non
membra eius vniuocè conuenire : cùm ſola Differentia
iſſimà faciat differre ſimpliciter , cæteræ verò,non niſi ſe-
m quid : quia ſolùm faciunt differre accidentaliter:nihil-
s , vt denominatur à ſecunda intentione Differentiæ , æ-
er conuenit illis ratio Differentiæ:ſicut ratio Generis,pro
a intentione,æqualiter conuenit generibus ſubſtantiæ , &
ntis.

unda ſententia eſt aliorum omnium , qui tenuerunt Diui- 11.
n hanc ſumi realiter à Porphyrio , & conſequenter aſſe-
ſſe Analogi in analogata : quod etiam tenet Caiet. quam-
ntiat ſumi pro ſecundis intentionibus. Et hæc eſt probabi-
ententia.

que duo aſſerimus. Primum eſt,Diuiſionem ſumptam reali-
e Analogi in analogata , quod concedunt auctores vtriuſ-
pinionis.Et probatur euidenter:quia illa quæ differunt ſub-
aliter,differunt ſimpliciter : quæ verò differunt accidenta-
differunt ſecundùm quid:ſed ſola Differentia Propriiſſima,
lifferre ſubſtantialiter;duæ verò aliæ ſolùm accidentaliter:
n ratione faciendi differre realiter:non vniuocè, ſed ſolùm
gicè conuenire poſſunt.

cundò aſſerimus ; Quòd , etiamſi accipiatur Diuiſio pro ſe-
s intentionibus, aut pro differentiis , vt ab eis denominan-
on eſt Generis in Species , ſed Analogi in analogata, vt aſ-
Caieta. Quod probatur hoc argu.Membra huius diuiſio-
el conſiderantur ſub ratione prædicabilis ; vel ſub ratione
ndi differre;& in prima conſideratione, Communis, & Pro-
on pertinent ad tertium Prædicabile : quia non prædican-
Quale quid;ſed ad quartum, & quintum:cùm prædicentur
ale accidentale,proprio,vel communi.Et certè,ſi in ratione
icabilis Differentia in communi eſſet Genus ; & membra
Species;diſtinguerentur ſpecie,in ratione prædicabilis : &
duo,aut tria prædicabilia Differentiæ eſſent multiplicanda.
cunda verò , non denominantur à ſecundis intentionibus:
facere differre accidenti proprio,aut communi,non depen-
b intellectu:ſed eſt actus realis , ante operationem intelle-
eis conueniens : in quo non poſſunt vniuocè conuenire cum

Differen

Differentia Propriissima; quia istæ non faciunt differre, nisi secundùm quid, & per attributionem ad Differentiam propriissimam; quæ sola facit differre substantialiter, & simpliciter: ergo repugnat membra huius Diuisionis habere conuenientiam vniuocam. Sed etiam si in ratione faciendi differre, denominarentur à secundis intentionibus; non possent conuenire vniuocè. Probatur; Quia facere differre in communi sumptum, Analogum est: cùm primò, & per se conueniat Differentiæ propriissimæ, facienti differre substantialiter: & solùm secundùm quid, cæteris facientibus differre accidentaliter: ergo nec secundæ intentiones denominantes hæc membra, possunt conuenire vniuocè. Probatur consequentia: Quia vna est ratio faciendi differre simpliciter: alia faciendi differre secundùm quid: ergo sicut facere differre in communi est Analogum: sic etiam raro faciendi differre in communi, erit Analoga.

13 Ad testimonium Porphyrij, pro alia sententia, facilè respondeo, tres species Differentię, appellasse membra huius diuisionis; id est, tres modos differentiæ; non propriè de Specie loquens; sed per similitudinem.

Ad arg. Negandum est antecedens ex ea parte: quia dicit membra huius Diuisionis, vt denominantur à secundis intentionibus, Vniuocè conuenire: quia nec denominantur ab illis; cùm non pendeant ab intellectu, in ratione faciendi differre: & etiam si denominarentur, non possent Vniuocè denominari: quia conceptus faciendi differre, quantumcumque abstrahatur, non potest æqualiter participari ab his, quæ non faciunt differre; nisi accidentaliter: & ab eo, quod facit differre substantialiter; sicut conceptus entis non potest abstrahi; quin diuerso modo participalis sit, ab ente simpliciter; quod est substantia; & ab ente secundùm quid, quod est accidens.

14 Et, si dicatur, verum hoc esse, si membra Diuisionis accipiantur realiter; sed vt denominantur à secundis intentionibus, æqualiter eis conuenire rationem communem faciendi differre, sicut Generibus Substantiæ, & Accidentis, vt animali & colori, vniuocè conuenit ratio Generis, quia æqualiter denominantur à secunda intentione: quamuis sumpta realiter nihil commune vniuocum habere possint. Respondeo, diuersam esse rationem de Generibus, & Differentiis, sub ratione faciendi differre sumptis: quia Genera Substantiæ, & Accidentis, eodem modo sunt in multis speciebus, & de illis prædicantur in Quid: & ideo vniuoca est eis denominatio Vniuersalis, & Generis à secũda intentione: sed differentiis substantialibus & accidentalibus, non potest esse vniuoca, ratio faciendi differre, sed semper est inęqualis: quia simpliciter à Propriissima, tanquam à substantiali, & secundùm quid participatur ab aliis,

nquam ab accidentalibus:ficut ratio Entis, à Subftan-
cidenti. Vnde quantumcumque abftrahatur, aut cor.i-
ordine ad fecundas intentiones, femper adducit fecum
atem, & Analogiam.

QVÆSTIO III.

*rum fit, Genus fumi à materia, & Differentiam à for-
ma, & quomodo intelligendum.*

ocutionibus, *Genus fumitur à materia, & differentia fu-* 15
ir à forma, vtitur Arift. 8. Meta. tex. 5. vbi inquit: *Aliquid
fignificat ratio definitiua, & oportet, hoc quidem, vt ma-
ud verò, vt formam effe.* Et eas fumpfit ab eo tota fcho-
uè D. Tho. in opufc. de ente & effentia, c. 7. & 9. & 1. p.
rt. 5. ad 3.

: arg. probantur falfæ. Multa funt, in quibus dantur vera
: veræ Differentiæ, quæ non poffunt fumi à materia, nec
ergo locutiones iftæ non funt vniuerfaliter veræ. Pro-
ecedens in Angelis, in quibus eft, aut effe poteft diftin-
fica: ergo verum Genus & vera Differentia: fed non ha-
eriam, nec formam à quibus fumatur, cùm fint fubftan-
uales, & fimplices, hoc eft non compofitæ ex materia, &
rgo non eft verum, Genus fumi à materia, & Differen-
rma.

ifficultas huius quæft. confiftit in explicandis his locu-
iam ex earum explicatione conftabit, in quo fenfu verę
autem funt, in quibus reperiuntur Genus, & Differentia,
bftantiæ Corporeæ, Subftantiæ Spirituales, & Acciden-
de fingulis eodem ordine explicandum eft, quomodo, à
s fumatur Genus, & Differentia.

nò, de Subftantiis Corporeis, in quibus, vt veritas ha- 16
tionum intelligatur, tria funt notanda. Primum eft,
tionem fpeciei ex Genere, & Differentia; non effe Phy-
Metaphyficam: & ideo, non eft ex rebus, fed ex conce-
on quidem formalibus: quia conceptus formales, funt
es, & accidentia in intellectu inhærentia, fed obiectiuis,
fentantur per formales: vt compofitio hominis, non
iceptibus formalibus Animalis, & Rationalis, in intel-
tentibus, fed ex gradibus naturæ Senfitiuæ, & Ratio-
i per ipfos repræfentantur. Vnde Genus, & Differentia,
diuerfæ res, etiam partiales, ficut materia & forma: nec
mponitur aliqua tertia res, diftincta à quolibet, ficut
tur ex materia, & forma, tertia quædam res Phyfica,
realiter ab vtraque, quamuis non ab eifdem fimul fum-
ptis,

ptis, & vnitis : ſed Genus & Differentia, ſunt diuerſi conceptu obiectiui, eiuſdem rei: & Species ex eis compoſita, non eſt res di ſtincta ab vtroque, nec à quolibet eorum : ſed conceptus quidam obiectiuus totalis, & completus, ex conceptibus Generis, & Dif ferentiæ compoſitus.

17 Secundò notandum eſt, Cõceptum Generis, & Differentiæ, ſi ſe habere, vt ille ſit potẽtialis, atque imperfectus, determinabili tamen, & perfectibilis, per conceptum Differentiæ; & conceptum Differentiæ habere modum actus, eum determinatis atque con trahentis. Vnde ſequitur, Genus ex imperfectiori gradu naturæ deſumi; Differentiam verò, ex perfectiori : & quia radix totiu potentialitatis, in rebus materialibus, eſt materia : quæ in ſua eſ ſentia nullum habet actum, ſed eſt pura potentia determinabili per formam, tanquam per proprium actum: & radix totius actua litatis, eſt forma, per quam determinatur materia ad talem Spe ciem: ideò dictum eſt ab Ariſt. *Genus ſumi à materia, & differen tiam à forma*: quod ſolùm intellexit in rebus materialibus : in quibus compoſitio Metaphyſica ex Genere, & Differentia, præ ſupponit tanquam fundamentum, Compoſitionem Phyſicam, ex materia, & forma.

Tertiò, notanda eſt differentia, quam ponit D. Tho. vbi ſuprà inter Materiam, & Formam, ex vna parte, & Genus, ac Differen tiam, ex alia : quòd illæ, ſolum habent modum, & officium par tium : & ideo nunquam prædicantur de toto; nunquam enim ve rum eſt, Hominem eſſe animam, aut corpus : ſed Genus & Diffe rentia, vtrumque habent reſpectu ſpeciei; nempe rationem to tius, & partis. Et huius ratio eſt: quia duo officia exercent reſpe ctu illius; Prædicatorum, Vniuerſalium, & Partium : vtrumque enim per ſe ſumptum, prædicatur de Specie : & ex eiſdem, tan quam ex partibus ſimul concurrentibus, componitur. Vnde, cùm componere ſit officium partis; & ex alia parte, nihil prædicetur de altero, formaliter, per modum partis, ſed per modum totius: ſequitur quòd Genus, & Differentia; vt componunt ſpeciem, ha beant modum partis : & vt prædicantur de illa, modum totius: Genus quidem modum totius potentialis: Differentia verò, mo dum totius actualis: ita vt Genus proprium gradum imperfectæ naturæ actu includat : Differentiam verò ſolùm in potentia : & Differentia, vtrumque gradum actu; ſed genericum quaſi præſup poſitum; & pro materiali: proprium verò, pro formali: vt Animal, gradum naturæ ſenſitiuæ, actu, & rationalis in potentia: rationale verò, gradum naturæ ſenſitiuæ pro materiali; & quaſi præſuppo ſitum : gradum verò naturæ rationalis, formaliter.

17 Vltimò notandum; Quòd compoſitio Speciei, poteſt dupli ter conſiderari : in Fieri; & in Facto eſſe : vel clariùs, dum fit, vel

am est facta:& si consideretur in Fieri ; verum est,Spe-
nponi ex Genere:vt genus est formaliter:hoc est,vt totũ
e;& ex Differentia, vt totum actuale :,sed in Facto esse,
ponitur ex Genere ; vt genus est: nec ex Differentia : vt
ia est : sed ex Natura generica, & differentiali,tanquam
us. Et ratio huius est : quia licèt Genus in principio
ionis, & si totum potentiale: tamen dum iam est actu
um cum Differentia , coarctatum est, atque determina-
vt ad alias species,vt sic,non se extendat. In quo differt
a:quæ etiam dum est cõiuncta vni formæ, habet poten-
lias : sed Genus, vt iam actu coniunctum vni differen-
habet potentiam ad alias:& ratio huius differentiæ est:
entia Materiæ , ad omnes formas est naturalis : & ideo
titur , per coniunctionem cum vna , aut altera forma:
tia Generis, prouenit illi ex eo quòd tali modo conci-
intellectu : nempe per modum habentis: sed imperfe-
fectibilis per aliud:quod est concipi vt totum potentia-
o verò actu coniungitur ab intellectu cum Differentia:
lo concipitur:non quidem per modum habentis:sed per
actualis componentis, hanc Speciem determinatam : &
s ad naturam eius,cum qua idem est:quia animal in ho-
omo est:vnde vt sic conceptum, limitato modo,non ha-
ntiam,vt coniungatur Differentiæ Leonis.Itaque poten-
is,solùm proueniebat ei,ex eo, quòd concipiebatur per
totius cõtrahibilis: sed dum iam consideratur actu con-
cum Differentia non permanet idem modus concipien-
o modo diuerso concipitur, ergo non permanet eadem
quæ tamen permanet in materia : quia eam habet à na-
atura non variatur.

ta hac doctrina,sequuntur duæ conclusiones : quibus re- 19
us : ad primam partem quæstionis, Prima conclusio est:
materialibus,prima radix totius potentialitatis est Ma-
rima radix totius actualitatis Forma. Secunda conclu-
deò verum est in eis Genus sumi formaliter, à tota ipsa
t concipitur sub gradu imperfecto , & perfectibili per
tiam , radicaliter verò à Materia. Et differentiam su-
aliter etiam à tota natura , vt concepta sub gradu per-
dicaliter verò à forma. Prima pars, per se nota est in
ysicis : quare non indiget probatione. Secunda verò
r : quia propria & formalis ratio Generis Metaphysici,
otum potentiale , contrahibile per differentias opposi-
ropria ratio Differentiæ,est esse actum , per quem idem
ontrahitur ad constituendam speciem : & vtrumque est
tum Vniuersale Speciei:quod necesse est totũ continere:

quod ſpeciem, ſecundùm proprium modum : Genus quidem, a ſimul, & potentia: Differentiam verò, actu : licèt diuerſa ratio atque ſpecies, continet. Vnde neceſſe eſt vtrúmque ſumi tota n tura Speciei, formaliter, radicaliter verò à Materia Genus, & di ferentiam à Forma. Quia verum eſt, primam radicem Gener in rebus, eſſe Materiam: & primam radicem Differétiæ, Forma in quo ſenſu, dictum eſt ab Ariſt. & à cæteris omnibus intell ctum: quòd *Genus ſumatur à materia, & Differentia à forma*: rebus quidem materialibus ; in quibus ſolum poteſt eſſe veru Et ex hoc ſolutum eſt argum. in principio propoſitum.

20 Secundò, explicãdum eſt breuiter; à quo ſumatur ratio Gen ris, & Differentiæ, in ſubſtantiis ſpiritualibus. In quibus certu eſt, non ſumi à materia, nec à forma; cùm eas non habeant : dic mus ergo, etiam in his ſumi Genus ab aliquo, habente ſimilitu dinem materiæ : & Differentiam, ab aliquo habente ſimilitud nem formæ. Quod hoc modo intelligendum eſt.

Actualitas, atque perfectio eſſentiæ creatæ ; per quam eſt, & extra cauſas: eſt eſſe actualis exiſtentiæ, realiter: aut ſola ratio ab eadem eſſentia diſtinctum. Vnde, quo magis gradus eſſenti aut eſſentialia prædicata, proxima ſunt eidem actui : perfectio eſſe intelliguntur: & ideo magis habere de actu, & minùs de po tentia: & quo magis ab eo diſtãt: minùs actualia, & magis poten tialia. Gratia exempli: Inter gradus eſſentiales hominis, proxim accedit ad actum eſſendi Rationalis : quia ei conuenit proxim aut immediatè exiſtentia: nam vltimus gradus eſſentialis perfe ctionis eſt; vltra quem non eſt alius: ſed ſolum ſubſtantialis mo dus, actualis exiſtentiæ. Gradus verò Animalis, minùs proxim & remotiſſimè gradus Subſtantiæ : quare gradus iſte, erit magi potentialis cùm magis diſtet ab actu. Cùm ergo Genus ſit poté tiale quid, atque contrahibile per Differentias : & Differentia a ctus per quem Genus contrahitur: primum Genus cuiuſlibet Spe ciei ſubſtantialis, à tota ipſa eſſentia, ſecundùm gradum ſubſtan tiæ ſumitur, tanquam à prima potentia in Genere Metaphyſico materiæ ſimili: & ſic de cæteris generibus intermediis, ſecundùm maiorem vel minorem approximationem ad Speciem vltimam quæ proxima eſt actuali exiſtentiæ. Vt genus Corporis, etiam à tota ipſa natura hominis, ſub gradu corporeitatis accepta, & Genus Viuentis, à tota natura ſub gradu vitæ concepta : & tandem Genus Animalis, à tota natura ſub gradu ſentiendi: & hoc eſt vltimũ genus: cùm vltra illud, nullus ſit alius gradus potẽtialis naturæ, ſed infimæ tantùm Species. Vltimus verò gradus, ſecundùm quem eadem natura hominis proximè capax eſt actualis exiſtentiæ, Rationalis eſt: vnde cùm Differẽtia ſit actus, contrahens genus : à tota natura hominis, ſub gradu Rationalis conſiderata,

ſumitur

anquam ab actu formæ simili: sicque de cæteris Diffe-
eciérum.
.intelligitur, quonam modo accipiantur Genus, & Dif- 21
in Angelis. Conueniunt enim cum corporibus, in gradu
æ remotissimo, ab actuali existentia: & ideo primum ge-
m à tota ipsa natura spirituali, sub gradu Substātiæ, ma-
entiali, materiæque simili sumitur. Secundum verò, à
em natura, sub gradu spirituali, aut incorporeo, adhuc
communi, sed minùs remoto ab actuali existentia. Et si
alia Intermedia genera, nobis incognita, eodem modo
r à tota natura, sub aliquo gradu cōcepta, magis aut mi-
to ab existentia. Differentia verò, à tota etiam natura,
proximo, eidem actuali existentiæ. Loquor autem de
ia vltima: nam subalternæ, Intermedia genera contra-
nquam imperfectiores, ab aliis gradibus naturæ imper-
us sumuntur: quemadmodum Differentiæ, Substantiæ
, quod facilè potest intelligi.
cidentibus tandem dicimus, Esse in duplici differentia:
dam sunt Relatiua, de quibus in prædicamento Ad ali-
tur, quonam modo, vel à quo Genus & Differentiam su-
a verò absoluta, de quibus illud est certum: Quòd essen-
eis attributio ad substantiam, cùm aliquid eius sint: &
Entia appellentur, quàm Entis Entia, hoc est, substantiæ:
ere nata sunt ex propria natura. Primum igitur eorum
nitur à gradu Essendi, quem participāt ab Ente vniuer-
cum attributione ad substātiam, tanquam remotissimo
i existentia: & ideo magis potentialis, ad similitudinem
Vt primum Genus Quantitatis, à gradu, seu modo ex-
substantiam, & alia intermedia Genera, ab aliis gradi-
dum proportionem iam explicatam.
entia verò, desumitur per ordinem ad proprium prin-
ut causam, à quo causatur: quod in propriis passionibus
m est: nam Differentia Risibilitatis, per ordinem ad
itatem, ex qua tanquam ex proprio principio naturali-
dit, desumenda est: & sic de cæteris. Et eodem ferè mo-
identibus communibus: quia licèt plura habeant subie-
er tamen habent aliquam propriam causam in eis, ad
inantur, & per ordinem ad illam sumitur differentia
hæc est caussa, propter quam semper, & necessariò de-
Accidentia per Subiectum: siue in Concreto, vel in Ab-
efiniantur: quia tam in Genere, quàm in Differentia eo-
entialiter includitur ordo ad Subiectum: quem vocare
hærentiam aptitudinalem.

QVÆSTIO IV.

An compositio Speciei ex Genere, & differentia, sit realis, vel tantùm rationis.

22 DE Speciebus naturæ realis procedit quæstio; An compositio Metaphysica earum sit realis, vel rationis: vt compositi hominis, ex animali, & rationali: nam de Speciebus, quæ reperiuntur in Entibus rationis, certum est non esse reales: quia natura Entis rationis non est realis, sed facta ab intellectu: ergo nulla compositio in ea fieri potest, quæ sit realis.

Ad compositionem verò realem, duæ sunt conditiones necessariæ, & quæ sufficiunt, vt talis dicatur. Prima est, quòd partes, aut componentia, sint realia. Probatur: Quia ex compositione reali aliquid etiam reale debet resultare: sed si componentia, non sint realia; nihil reale ex eorum compositione resultabit; vt notum est: ergo realia esse debent.

23 Secunda conditio est: Quòd sint distincta realiter: aut ex natura rei: nam si solùm per intellectum, non efficient compositionem realem: sed rationis tantùm; & huius ratio est, quia compositio est, quasi vnio multorum: si verò multa hæc nō distinguuntur realiter; non erunt multa realiter: ergo non efficient compositionem realem.

Et de prima conditione certum est, apud omnes, concurrere in compositione Metaphysica Speciei, ex Genere, & Differentia: nam conceptus obiectiui ex quibus fit, sunt gradus naturæ genericæ, & differentialis; qui verè sunt reales: vt gradus naturæ sensitiuæ, quem dicit animal; & gradus naturæ rationalis, quem dicit rationale, reales sunt: ergo componentia sunt realia.

24 Ad secundam igitur conditionem, reducitur tota difficultas quæstionis; An gradus isti, vel conceptus abiectiui, sunt realiter distincti: nam si distincti fuerint realiter, realis erit compositio; si verò distinguantur sola ratione, non erit compositio realis; sed rationis. Quandoquidem Distinctio triplex est; Vna realis, alia ex natura rei, & tertia est distinctio rationis. Realis dicitur illa quæ est inter duas res; vt inter Petrum & Ioannem. Distinctio ex natura rei, ponitur inter rem, & modum eius: vt inter punctum & lineam, vel etiam ponitur ab aliis, inter rationes formales, eiusdem rei, verum distinctas ante operationem intellectus: vt inter actionem, & passionem: quæ sunt idem motus realiter. Ponit Scotus distinctionem est natura rei: quia asserit distingui rationem formalem actionis, & passionis, ante operationem intellectus: Distinctio verò rationis, vocatur ab omnibus illa quæ non est inter aliqua distincta à parte rei: sed fit ab intellectu.

His suppositis, duæ sunt opiniones: Prima Scoti, in 2. d. 3. q. 1. & 7. M

h.q.16.vbi affirmat, gradum Generis,& Differentiæ, x natura rei: in quãtum sunt rationes formales distin- perationem intellectus: & cùm ex eis fiat compositio nsequenter debet cõcedere, talem compositionem esse non ex rebus diuersis, saltem ex rationibus formalibus ei: ante operationem intellectus distinctis. Scotum se- ntonius Andreas, in 2. loco citato, Feria 1. lib.contra .24.& 41.Fonseca 2.lib.Metaph.cap.2.tex.11.& lib.4. sectio 3.

ur primò: Quia gradus differentialis, realiter perficit enericum, & non tantùm per intellectum: ergo Diffe- natura rei contrahit genus: sed contrahere Genus, est re cum eo Speciem: ergo realiter componit speciem: compositio realis. Vtraque consequentia potest pro- exemplo: Quia gradus rationalitatis, perficit gradum nsitiuæ,& perficit perfectione reali: quia natura sensiti- perfecta est realiter in homine: quàm in animali: ideo icitur contrahere genus: quia contrahere nihil aliud determinare, atque perficere.

lò probatur: Quia si rationale non esset distinctum rea- nimali, non esset distinctum realiter ab equo: conse- falsum: ergo etiam antecedens. Probatur consequentia: cunque sunt eadem vni tertio, sunt eadem inter se: si er- ale est idem cum animali, ergo etiam hinnibile, quod entia equi, erit idem cum eodem animali. Et ita ratio- innibile, erunt idem realiter, & consequenter ratio- quus: quod patet esse falsum. Et confirmari potest: quia guuntur realiter, quorum vnum potest separari ab alte- ælibet Differentia, potest separari à Genere: & separa- ecies quam constituit, pereat: ergo distinguitur reali-

da opinio tenet; Gradum Generis, & Differentiæ, aut s obiectiui vtriusque, nec distingui realiter, nec ex natu- ed tantùm per intellectum: & ideo tantùm Distinctione Et consequenter compositionem speciei, non esse rea- factam ab intellectu. Hæc est D.Thom. in opus. de ente, a, c.4.7.Meta.lect.4.& 1.part.q. 50. art.4.ad 1.& q. 76. 4.quam sequuntur Alexan.Alens.7.Meta.tit.11.& lib.5. urand.in 2.d.3. q. 2.num. 14.Heruæus, quodlib.1. q.9. 1.d. 38. & ibidem Gab. cum cæteris nominalibus. Ca- 1.d.8.q.2.art.3.Caiet.de ente & essentia, cap.4. quæst.6. ubium. Socinas 7.Meta. quæst. 36.Iauel.ibidem, q. 18. in Elucidario lib.7.disp.15.cap.3.& 4.Sotus q. 1. vniuer- concl.3.& quæst.3.art.2. Toletus quæst.3.Vniuersalium:

Et est communis iam in schola, & vera.

26 Sed explicanda priùs est, deinde probanda: & pro eius explica tione notandum primò, Compositionem Speciei, ex Genere, & Differentia, Metaphysicam esse, & non Physicã: & ideo nõ fieri e eis, tanquam ex diuersis rebus; vt fit compositio Physica, ex ma teria, & forma, quæ sunt res diuersæ: sed tanquã ex diuersis gra dibus essentialibus, eiusdem rei; vt compositio hominis, ex grad naturæ sensitiuæ, & rationalis. Quare de compositione Physica non est dubium, quin sit realis: sed de compositione Metaphysica maxima dubitandi ratio esse potest: quia non est certum; An gradus isti, aut conceptus, distincti sint ex natura rei; vel so lùm distinguantur per intellectum.

27 Secundò notandum, Genus, & Differentiam, tribus modis sum posse, Primò, vt sunt diuersis Speciebus, & indiuiduis: vt Animal in Leone, aut hoc Leone; & Rationale in Homine, & in hoc aut illo Homine. Et hoc modo, certum est; non solùm ex natura rei, sed realiter distingui: nam Animal, quod est in Homine, aliud est essentialiter, ab Animali, quod est in Equo, quia per coniunctionem cum differentia Equi, fit equus: licèt vt abstractum à Differentiis, sit vnum & idem, vnitate solùm Generica: quæ non tollit distinctionem specifiam, quam habet in diuersis Speciebus per diuersas Differentias: vt Animal, quod est in hòc Homine: & Animal, quod est in hoc Leone: distinctam habent entitatem realem. Secundo modo, sumuntur, prout sunt in eadem Specie, aut in eodem indiuiduo; vt in Homine; Animal & Rationale, & in Petro, hoc animal, & hoc Rationale. Tertiò, prout Genus consideratur abstractum ab Speciebus; & Differentiis, & vt contrahibile per eas: & hoc modo, dicitur esse extra rationem differentiarum: quia eas non includit actu, sed gradum proprium suæ naturæ: vt animal abstractum, solum actu includit gradum naturæ sensitiuæ, non rationalis, aut irrationalis, nisi in potentia tantum. Et gradu Generis, & Differentiæ his duobus modis postremis sumptis, affirmat Scotus, ante operationem intellectus & ex natura rei distingui: sed negat D. Thom. & qui eum sequuntur: & asserunt, solùm distingui per intellectum: & ideo solum ratione.

Tertiò notandum: Quòd licèt Scotus, & alij sentiant, gradus omnes genericos, & differentiales, eiusdẽ Speciei, à diuersis formis substantialibus procedere, tamen D. Tho. cuius sententia cõmunis est iam in schola, tenet ab eadem forma substántiali promanare, vt omnes gradus essentiales hominis, nempe gradũ Substantiæ, gradum Corporis, gradum Viuentis, gradum naturæ Sensitiuæ, & Rationalis, ab eadẽ anima rationali procedere; nec esse aliam formam substantialem in homine. Cum tamen Scotus, pro

gradu

ſtantiæ, & gradu Corporis, ponat vnam formam ſub-
ı ; quam vocat formam Corporeitatis ; & pro reliquis
nferioribus, aliam diſtinctam realiter, nempe animam
m. Et hæc diuerſitas Formarum videtur arguere Diſtin-
aliquam, ex natura rei, inter gradus eſſentiales, ab eis
nte. Sicut Identicas formæ ſubſtantiali, apud D. Tho.
entitatem eorum.

ænotatis, probatur communis ſententia duplici argu. 28
Quia ſi Genus diſtinguitur ex natura rei, à Differentiis,
nguitur vt abſtractum ab eis, hoc eſt tanquam gradus
lis, à particularibus: vt animal in communi, ab Equo, &
el vt contractū in Speciebus ; & indiuiduis ; vt in Petro
nal, & hoc Rationale: ſed neutro modo diſtingui poteſt:
diſtinguuntur iſti gradus ex natura rei. Maior eſt ne-
quia his tantùm duobus modis conſiderari poſſunt in
Ietaphyſico: vt notauimus. Minor verò probatur : Nam
uuntur tanquam Vniuerſale à Particularibus : ergo da-
ıerſale ante operationem intellectus : quod ſuperiùs
nus falſum. Quid verò non poſſint diſtingui ; tanquam
radus ſingularizati in Petro ; probo. Quia in vno indi-
antùm datur vna Differentia indiuidualis realiter ; per
nnes gradus generici, & differentiales, fiunt ſingulares,
icuique gradui correſpondeat ſua Differentia indiui-
ſola ratione diſtincta : vt gradui Corporis, hoc Corpus:
i Animalis, hoc Animal, &c. ſed gradus omnes &
ſunt idem ex natura rei, cum Differentia indiuiduali
os contrahente, ergo ſunt idem inter ſeſe. Probatur mi-
n ſi ex natura rei diſtingueretur, eodem modo ſequere-
Vniuerſale ex natura rei, & ante operationem intellectus
um à ſingulari.

ndò, Omnes iſti gradus generici, & differentiales, tribuū-
adem forma ſubſtantiali: omnes ſumuntur ab eadem na-
li : imò omnes reperiuntur in eadem forma Phyſica, quæ
m Entitas ſimplex: ergo non poſſunt diſtingui niſi à ſolo
tu. Conſequentia euidens eſt. Quia in eadem Entitate
, in eadem eſſentia, & natura, nihil poteſt eſſe diſtin-
natura rei. Quocirca probatur Antecedens : quia ab ea-
tura humana reali, ſumuntur omnes gradus generici, &
tiales, à Subſtantia vſque ad naturam Senſitiuam, & Ra-
m: omnes etiam in eadem natura reali Petri reperiuntur,
a eadē res ſunt: omnes denique, in eadem Entitate ſimpli-
animæ rationalis, in qua fundantur, exiſtunt: nam eadem
na ſubſtantialis Corporea, Vitalis, Senſitiua, & Rationalis:
cut gradus iſti Phyſicè loquendo, non poſſunt diſtingui,

nisi ab intellectu, ita multò minùs distingui poterunt, Me
physicè eos accipiendo.

29 Sed si non distinguuntur, nisi sola ratione: explicandum e
qua distinctione rationis: quia duplex dari solet: Vna habens fu
damentum in re ipsa concepta, quæ appellatur Distinctio rati
nis Ratiocinatæ: Alia in solo intellectu, imperfectè concipien
hoc est, per plures conceptus, ea quæ per vnum concipi possun
quam vocant Distinctionem rationis Ratiocinatis, vt ea qua d
stinguitur Petrus à seipso, in hac prædicatione identica, Petr
est Petrus: Respōdeo: distingui Genus à Differentia; Distinctio
rationis Ratiocinatæ. Et ratio est manifesta: quia in eadem e
sentia specifica, reperitur vterque gradus, & secundùm eos hab
operationis realiter distinctas: Vt Homo, secundùm gradu
Genericum animalis, habet operationes sensitiuas, vt videre,
audire: & secundum gradum Differentiæ, habet operationes r
tionales intellectus, & voluntatis: ergo habet fundamentum
parte sua, vt intellectus distinguat in ea gradum genericum
differentiali. Verum quidem est, quòd intellectus noster, non d
stingueret hos gradus; nisi imperfecto modo cognosceret: se
nec sufficeret imperfectus modus cognoscendi, nisi in reipsa da
retur fundamentum, & cùm non detur in Petro fundamentum
distinguendi eum à seipso, non potest intellectus tali distinctio
ne eum distinguere: sed solùm alia minori, quæ vocatur rationi
Ratiocinantis.

30 Ex his omnibus, colligitur hæc conclusio, qua respondetu
quæstioni: Licèt compositio Speciei, ex Genere, & differentia
realis sit: ex parte componentium realium, tamen ex parte distin
ctionis eorum, non est realis, sed rationis: & cùm vtraque condi
tio necessaria sit ad realem compositionem, nempe componenti
esse realia, & realiter, aut ex natura rei distincta simpliciter lo
quendo, non est compositio realis vocanda, sed rationis facta ab
intellectu: eodem modo quo fieret ex natura rei, si gradus gene
ricus, & differentialis essent distincti ex natura rei.

Ad primum arg. negandum est Antecedens, quòd gradus diffe
rentialis perficiat genericum, ex natura rei: nam cùm non sint di
stincti ex natura rei: sed idem: nec ex natura rei cōiungi possunt:
& ideo nec vnus perficere alterum: nam si non sunt distincti, non
erunt vnus & alter: solùm ergo perficit illum, supposita distin
ctione facta ab intellectu, inter eos: & ideo, solum per intel-
lectum vnus perficit alterum: sicut solùm per intellectum distin-
guentem eos, coniungitur illi. Itaque realis est perfectio, quam
habet gradus genericus, in Specie, per gradum differentialem: &
non Ens rationis: sed sicut ex natura rei non sunt distincti: ita ex
natura rei, eadem est perfectio in eo semper: sed quia intellectus
distin.

ns ea, quæ ex natura rei non ſunt diſtincta, conſiderat
on conſiderato alio, & ideo ſub eſſe quodam imperfecto,
tibili per alium, dicitur vnus perficere alium: quo non
m ex natura rei, cùm nec ſint diſtincti, ſed ſolùm per in-
diſtinguẽtem: Realis ergo eſt perfectio ipſa, quam vnus
b alio, ſuppoſita diſtinctione, quam facit intellectus: &
pter defectum diſtinctionis, falſum eſt, quòd vnus perfi-
erum, ex natura rei: nam vtrumque requiritur, vt verum
e quòd ſint diſtincti ex natura rei, & etiam quòd ex na-
, vnus contrahat, aut determinet alterũ: quare deficien-
o, deficit etiam veritas Antecedentis.
ecundùm, neganda eſt conſequentia: & dum ſic probatur: 31
onale eſt idem cum Animali: ergo etiam cum Equo, ite-
ganda eſt Conſequentia: nam Animal, non eſt quid tertiũ
Rationalis, & hinnibilis; niſi ſolùm per intellectũ: quia
rei diſtinctum Animal eſt in Homine, & Equo: & ideo nõ
r; quòd ſi Rationale eſt idem cum Animali, & etiam hin-
ſint idem inter: ſe quia non ſunt idem cum eo, tanquam
io tertio, ex natura rei; ſed tanquam aliquo tertio ſecun-
tionem. Bene autem poteſt intelligi, quòd duo aliqua ſint
um aliquo tertio, ſola ratione ab eis diſtincto: & non ſint
inter ſeſe: vt Petrus, & Ioannes, ſunt idẽ cum Homine ab-
ab eis, & inter ſe diſtinguuntur realiter. Itaque vt prin-
illud verum ſit; Quæcunque ſunt eadẽ vni tertio, ſunt ea-
ter ſe, requiritur, quòd ſit tertium, ex natura rei diſtin-
d vtroque: ex defectu igitur Diſtinctionis ſit, vt cùm Ge-
n ſit tertium, ante operationem intellectus reſpectu Diffe-
um & Specierum, non poſſint cum eo comparari ex natura
ſolùm per intellectum illud abſtrahentem, & diſtinguen-
& ideo vt non poſſit inferri identitas realis differentiarum
tarum inter ſe, ex eo quòd ſit idem cum genere ab eis ab-
per intellectum.
confirmationem, eodem ferè modo reſpondetur, quòd
enus non ſit diſtinctum à Differentiis, niſi per intellectum
abſtrahentem ab eis: non dicuntur ei aduenire, aut ab eo
ri realiter, ſed ſolùm per intellectum, & ſecundum ratio-
& hoc tantum modo, poteſt quælibet ab eo ſeparari, ſalua
ſentia: ex quo non ſequitur diſtingui realiter, aut ex na-
ei, ſed ſola ratione.
um reſtat argum. non facile, aduerſus noſtram ſententiam: 32
compoſitio ex Genere, & Differentia, non eſt realis, ſed
nis: ergo nihil reale ponit in natura, in qua reperitur: & ſi
reale, nihil etiam perfectionis, aut imperfectionis. Proba-
traque conſequentia, quia ex eo, quòd intellectus aliquid

intelligit vno, aut alio modo, solùm prouenit ei denominatio extrinseca, intellecti eo modo: extrinseca verò denominatio nihil imperfectionis in ea ponere potest. Quæ si ita se habent, sequitur, in Deo posse reperiri compositionem ex Genere, & Differentia: quod non videtur vllo modo concedendum, cum summa simplicitati eius repugnet quælibet compositio: Respondetur Talem compositionem, non esse admittendam in Deo, secundum communem sententiam scholæ. Cuius duplex est ratio, immissis aliis. Prima: quia conceptus Generis, tria dicit sibi intrinseca, nempe Esse limitatum; & extra rationem differentiarum, esse imperfectum: & per alium perfectibilem essentialiter: & hæc quidem cum fundamento in re ipsa, quæ omnia intrinsecam imperfectionem significant: & ideo aliena sunt à Deo, summè perfecto, in quo nihil limitatum, aut finitum concipimus, neque aliquid, quod essentialiter sit extra alia, aut essentialiter imperfectum, & per aliud perfectibile: sed immensitas diuina, & infinita perfectio eius, atque esse purissimum actum, ea excludunt, etiam vt à nobis imperfecto modo intelligitur.

33 Secunda ratio: Quia conceptus genericus duo alia habet intrinseca. Primum, quòd communis esse possit atque vniuocus multis Speciebus: sed talem conceptum in Deo reperiri repugnat; ergo repugnat dari in eo Genus, & Differentiam. Probatur minor, quia conceptus de Deo formatus à nobis, non potest esse communis multis Diis, specie differentibus, quos euidenter cognoscimus esse impossibiles: ergo solùm potest esse cõmunis Deo, & creaturis, plusquam specie differentibus; sed Deo & creaturis minùs dari potest aliquid commune vniuocum, quàm Substantiæ & Accidenti: ergo sicut Ens non potest esse Genus ad illa, ita neque in Deo dari potest conceptus vniuocus, à nobis formatus, qui sit vniuocus, & consequenter, neque qui sit Genus.

QVÆSTIO V.

Vtrùm Differentia superior includatur in inferiori, & de illa prædicetur.

34 DVplex distinctio Differentiæ necessaria est ad explicandum titulum quæstionis. Prima est, Differentiæ superioris, & inferioris: & Differentia superior vocatur illa, quæ constituit speciem magis vniuersalem: Inferior verò, quæ constituit speciem inferiorem: vt Differentia superior est Corporeum, respectu Differentiæ Viuentis: & hæc respectu Sensibilis: & Sensibile respectu Rationalis. Petit igitur titulus quæstionis, An corporeum includatur in Viuente: & Sensibile in Rationali; & An vera sit prædicatio, Rationale est Sensibile.

Secunda

nda distinctio est, Differentiæ cuiuslibet,quæ duobus mo-
i potest,Materialiter & Formaliter:sumitur autem mate-
in quantum totum dicit, quod species ipsa,nempe gra-
neris, quasi pro materiali,& gradum proprium, quasi pro
i:vt rationale,dicit pro materiali naturam sensitiuam,pro
i verò gradum rationalitatis:sed formaliter sumitur, pro
adu rationalitatis : quemadmodum Album , materialiter
im, dicit Corpus affectum albedine;sed dum sumitur for-
r,solam Albedinem denominantem corpus. Et vtramque
ionem habet differentia, significata in concreto ; sicut v-
habet Album. Nam rationale, & pro tota natura hominis
r; & etiã pro solo vltimo gradu eius ; significato tamen in
to. Vnde falsò putant aliqui, Differentiam formaliter su-
n significatur in abstracto , vt nomine Rationalitatis , aut
litatis:hoc enim modo significata,non est Differentia; sed
ium differẽtiæ;vt natura generis nomine abstracto signi-
solum vt principium Generis,& non vt Genus significatur.
creto ergo significatur,etiam dum formaliter sumitur,sed
n pro gradu vltimo,atque proprio.

quidem , si Differentiam inferiorem materialiter accipia- 35
certum est, quòd superiorem includat,& hæc de illa prædi-
vnde vera est hæc,Rationale est Sensibile:quamuis non sit
lis : Nam rationale , saltem pro materiali , dicit naturam
lis : in qua includitur Differentia eius,nempe Sensibile,er-
ludit etiam Sensibile , quæ est differentia superior.

ficultas igitur quæstionis est , de Differentia inferiori,for-
r sumpta;An includat superiorem, & hæc de illa prædice-
An Rationale sumptum; prout de formali , dicit vltimum
m naturæ rationalis,per quem constituitur homo,includat
le, & cæteras differentias superiores.

rima opinio affirmat,formaliter includi,& prædicari:quam
as 7. Metap quæst. 37.asserit; se defendere exercitij gra-
èt opposita ei magis placeat.In eam etiam inclinat Sotus
e genere,quæst.1.ad 3.sed exprefsè eam tenet Caiet.in ex-
one huius capitis.

batur primò ex doctrina Arist. 7. Meta. tex. 43.vbi tria
de Differentiis. Primum,nihil referre siue sola vltima Dif-
ia ponatur in definitione,vel etiam omnes superiores:quia
a includit omnes.Vnde eodem modo definimus hominem,
m dicamus esse animal rationale , ac si omnes superiores
entias ponamus , dicentes: Homo est Substantia corpo-
animata , sensitiua , rationalis. Secundò asserit , vltimam
entiam,esse totam Substantiam speciei : & ideo si ea pona-
definitione ; non licere superiorem aliam addere ; quia
com

committeretur vitium nugationis;idem bis repetendo:vt si dic-mus;Homo est animal rationale,sensibile,nugatoriam definitio-nem assignamus. Asserit tertiò,ad inueniendam Differentiam v-timam alicuius speciei:diuidendam esse superiorem,per duas in-feriores oppositas;vt bipedem, quæ est differentia animalis acc-dentalis quidem, sed qua vtitur Arist. loco essentialis)per fisso & non fissos pedes habentem:hoc est,scissos, vel non scissos:nam fissos habere pedes (inquit)differentia inferior est,respectu bipe-dis : cùm fissio pedis,sit quædam pedalitas : id est cùm fissiò pe-dis , includat pedalitatem , idem significantem , quod haber pedes.

Ex quolibet autem horum trium,videtur euidenter sequi:quò Differentia inferior,includat superiorem.Ex primo quidem:qui formaliter sumitur Differentia, dum in definitione ponitur : se vltima differentia quæ inferior est, posita in definitione, tantum valet,ac si omnes superiores ponantur : ergo eas includit:nam non includeret : non tantùm valeret. Ex secundo verò:quia no posset esse tota substantia rei:nisi superiores includeret:quas cer-tum est ad substantiam infimæ speciei pertinere.Sed ex postrem efficacius sequitur:quia si ad inueniendum vltimam differētian diuidēda est superior per duas inferiores oppositas:ergo in vtra que includitur formaliter : & de vtraque formaliter prædicatu Probatur euidenter consequentia : quia in bona diuisione, Diui sum formaliter sumptum , includitur in singulis membris diui dentibus : & de illis prædicatur,etiam formaliter: vt animal,d animali rationali , & irrationali. Et tandem, Arist. ipse prædica Differentiam superiorem de inferiori , formaliter sumpta : dum ait,*Verum esse,quòd fissio pedis,sit pedalitas*:hæc enim superior Dif-ferentia est : & illa inferior dicitur.

37 Probatur deinde ratione. Primò : quia Rationale , formalite sumptum , est Substantia:Corporea igitur,aut Incorporea:& cùm Corporea sit , includet formaliter differentiam superiorem : v etiam probat hic syllogismus in Datisi : Omnis homo formali-ter est sensibilis:homo formaliter est rationalis : ergo rational formaliter esse sensibile.

Secundò : Si Differentia inferior non includeret superiorem maximè id fieret, quia est conceptus simplex : & ideo non potes componi , nec resolui in plures alios conceptus : quia iam da-retur processus in infinitum : sed conceptus genericus , est etiam simplex : & nihilominus includit genera superiora : vt Animal includit , Viuens , Corpus , & Substantiam : ergo etiam si Dif-ferentia sit simplex conceptus , includere poterit differentias superiores.

Secunda opinio negat , Differentiam inferiorem formalite sumptam

n,includere superiorem:& consequenter negat,quòd hæc
tur de illa formaliter.Quam sequuntur Scotus in 4.dist.
§.ad rationes.Capreol.in 1.dist.8.qu. 2. in solut.ad 5.arg.
rd.Toletus cap.de substantia,dub.2.Mercatus 1.post.ca.4.
3.Fonseca 5.Metaphys.cap.28.quæst.18.sect.1.Et videtur
on solùm probabilior; sed vera, & quæ euidenter colligi-
loctrina Aristotelis, & D. Thomæ.
utem hæc ita esse probemus;duo sunt præsupponenda,tã- 38
fundamenta certa ac necessaria. Primum est,Differentiam
unque,siue inferiorem,siue superiorem,includi formaliter
specie,quã constituit,vt Rationale formaliter in homine,
ibile formaliter est in animali.Quod probatur euidenter:
ifferentia formaliter,constituit Speciẽ:ergo formalis pars
est:sed pars includitur formaliter in toto:ergo Differentia
itur formaliter in Specie.
undum fundamentum est; Omnes Species subalternas,esse
a,respectu inferiorum;vt Animal,respectu equi & leonis:&
s,respectu animalis,& plantæ. Ex quibus sequitur:quòd in
nq; includitur formaliter differentia subalterna formaliter
includitur genus subalternum,quod est subalterna species,
ndem Differentiam constituta.Gratia exempli : Animal est
s subalterna,constituta formaliter per Differẽtiam sensibi-
uam necesse est includere formaliter:ergo in quocũque in-
ur formaliter sensibile;includitur etiã formaliter animal:
in quocunque includitur formaliter rationale ; includitur
liter homo. Eadem igitur est quæstio:An Differentia infe-
ormaliter sumpta,includat superiorem; &, An includat Ge-
uod est Species subalterna,per eam constituta:vt eadẽ quæ-
st; An rationale,formaliter sumptum,includat Sensibile; &,
cludat Animal.Vnde si probatum fuerit,non includere Ge-
uperius;probatum erit,quòd non includat Differentiam su-
rem : & conclusum, veram esse nostram sententiam.
batur autem expressis testimoniis Aristot.& D.Tho.deinde
ne.Aristot.enim 4.lib.Top.cap.2.loco 18.sic ait:*Manifestum
r,quoniam non participat Genus Differẽtia:quare neque impar
es erit;sed Differentia:quoniam non participat Genus.* & loco
De pluribus(inquit) *Genus,quàm Differentiam oportet dici*; *&
participare differentiam.*Et D.Th.3.li.Met.lect. 8. ait : *Genus
sumptum non potest prædicari de differentia ; quia differentia
participat genus; vt dicitur in 4. Topicorum* , &c.
obatur etiam ratione.Primò:Quia Genus & Differentia,for-
iter sumpta,duo habent;Primùm,quòd formaliter important
rsos gradus perfectionis essentialis:vt animal gradũ naturæ
tiuæ,& rationalis. Secundò;Quod se habent, tanquam con-
trahens,

trahens,& contrahibile : & ideo tanquam actus & potentia : ſ
ex vtroque ſequitur; quòd non ſe includant formaliter : erg
nec differentia inferior,includet ſuperiorem. Minorem ſic pr
bo : Gradus diuerſi eſſentialis perfectionis, habent rationes d
uerſas : Actus quoque & potentia, formaliter differunt:ergo n
illi,nec iſti,poſſunt formaliter ſe includere ; & conſequenter n
Genus, & differentia ; per quam contrahitur. Conſequentia v
rò;quòd nec differentia inferior includat ſuperiorem, probat
hoc ſyllogiſmo : Illud quod non eſt formaliter animal, non e
formaliter ſenſibile : ſed rationale formaliter ſumptum, non e
animal ; ergo nec erit formaliter ſenſibile : quare non includ
formaliter differentiam ſuperiorem.

39 Secundò : Si differentiæ inferiores,includerent formaliter ſu
periores : ergo rationale, & irrationale includerent formalit
ſenſibile:& conſequenter conuenirent in eo formaliter:ſicut ho
mo,& equus : ſed quæcunque conueniunt eſſentialiter,in aliqu
gradu perfectionis eſſentialis ; debent à tali conuenientia ſepa
rari per differentias:vt homo, & equus,ſeparantur à conuenien
tia eſſentiali in eodem ſenſibili,per differentias,rationale,& hin
nibile : ergo differentiæ ipſæ, per alias deberent ſeparari à tal
conuenientia eſſentiali in gradu ſenſibilis, & ita daretur proceſ
ſus in infinitum:quia illæ etiam differentiæ, per quas ſepararen
tur, haberent ſimilem conuenientiam in differentia ſuperiori
quam includerent, à qua deberent per alias differentias ſepara
ri : nec poſſent ſeparari per ſeipſas : quia per ſeipſas formalite
conueniunt : ſed per alios gradus perfectionis deberent ſeparar
& conſequenter per alias differentias.

40 Ad teſtimonium Ariſt. reſpondetur, ſecundùm expoſitionem
D. Thomæ in Comment. ipſius, & Scoti in 4.d 11. q. 3.§.ad ra-
tiones : vbi proprium eius ſenſum hunc eſſe aſſerunt ; Vt duobus
modis rem definiendam eſſe docuerit, videlicet, per ſupremum
Genus, & omnes differentias ſuperiores,& inferiores, vſque ad
vltimam, vel per ſolum Genus proximum & vltimam differen-
tiam, neque vnum modum eſſe alteri contrarium ; ſed rationem
primi eſſe,quia differentiæ intermediæ conſtituunt, ſpecies ſub-
alternas, quæ ſunt intermedia genera : ideo eiſdem differentiis
in definitione poſitis, ſufficienter explicantur rationes formales
eorum Quod patet, ſi ſic definiamus hominem ; Homo eſt ſub-
ſtantia corporea, animata, ſenſitiua, rationalis. Rationem verò
ſecundi : quia Genus proximum, formaliter continet rationes
omnium ſuperiorum : ergo ſola vltima differentia ei addita,ſuf-
ficienter explicatur tota ratio definiti : & ideo ſi poſt eam adda-
tur aliqua èx ſuperioribus; vitium nugationis, aut inutilis repe-
titionis committitur : quia ſufficienter explicatur talis differen-
tia,

ſito genere proximo, in quo includitur formaliter. Gra-
mpli; Animal, formaliter continet Viuens, Corpus, &
ntiam, & omnes differentias eorum: quare addito ei ſo-
ionali, ſufficienter explicat totam rationem eſſentialem
is: & ſi poſt Rationale addideris Senſibile, vel Corpo-
inutilem repetitionem committis: quia ſufficienter ex-
e ſunt tales differentiæ, poſito animali in quo formaliter
untur.

x hac explicatione; Reſpondetur ad primum: Eundem mo- 41
efiniendi eſſe, per ſupremum Genus, & omnes Differen-
termedias, vſque ad vltimam; & per ſolam vltimam cum
no genere: non quia vltima includit ſuperiores; ſed quia
ximo genere includuntur formaliter: & ideo eo ſolo po-
ficienter explicantur.

n verò aſſerit Ariſtoteles; *Vltimam differentiam eſſe totam
tiam ſpeciei:* nō totaliter, ſed completiuè intelligendū eſſe
, ita vt præſuppoſito genere proximo, quod contrahit, &
uod cadit in definitione, totam ſubſtantiam rei compleat.
m verò quod aſſerit Ariſtoteles, *de diuiſione ſuperioris dif-
æ, in inferiores oppoſitas*, ita exponunt, vt Differentia nō ra-
ui, ſed ratione Generis, quod cōſtituit, vt ſpeciē ſubalter-
c quod formaliter includit, diuidatur: non quidem in dif-
as, ſed in ſpecies per differentias: vnde nec Genus ſuperius,
itur in differentiis inferioribus, ſed in Speciebus, & multò
differentiæ ſuperiores in inferioribus. Illa autem verba
Fiſſio pedis, eſt pedalitas, non ſic intelliguntur, vt vnam ve-
dicare, de altera formaliter: ſed ſenſus eius eſt, quòd fiſſio
erentia per ſe diuiſa pedalitatis, & non per accidens.

rimum argu. Diſtinguendum eſt Antecedens, nempe, Ra-
e eſt Subſtantia: nam ſi pro Subſtantia completa quæ eſt
um Genus prædicamēti, accipiatur, falſum eſt: cùm ratio-
& quæcunque Differentia, formaliter ſit pars ſpeciei, &
bſtantia incompleta: ſi verò accipiatur Subſtantia vniuer-
prout abſtrahit à completa, & incompleta, verum eſt,
ale eſſe Subſtantiam, non prædicamentalem, ſed analo-
& ad completas, & incompletas ſubſtantias. Vnde ad formā
enti negandum eſt, quòd ſit Subſtantia, quæ diuiditur in
eam & incorpoream: & conſequenter, quòd includat Dif-
am ſuperiorem.

ogiſmum verò, qui adducitur, concedimus eſſe in modo, 42
ra: & ideo euidenter concludere; quòd Differentia inſe-
cludat ſuperiorem: non tamen in ſenſu formali: nec id ne-
um eſt ad formā ſyllogiſticam, cuius virtute, infertur qui-
onclusionē ſtare in veritate cum pręmiſſis, ſed non ſemper
in eo

in eodem ſenſu : vt hoc exemplo , omnino ſimili poteſt proba
Omnis homo eſt animal;omnis homo eſt riſibilis ; ergo riſib
eſt animal:cuius præmiſſæ,veræ ſunt in ſenſu formali : conclu
verò,nõ poteſt eſſe vera formaliter,ſed ſolùm in ſenſu materia

Ad ſecundum;Conceſſa maiori, diſtinguenda eſt minor : qu
Genus non eſt tam ſimplex, ſicut Differentia : quod cùm ſit ſp
cies ſubalterna, componitur ex genere , & differentia ; ſed Di
ferentia non poteſt habere talem compoſitionem ; quia cùm
propria ratione,ſit vltimus actus ſpeciei,non poteſt eſſe vllo m
do compoſita:nec tamen eſt purus actus : quia cùm ſit pars, p
tentiam includit ad componendum totum , & intrinſecam i
perfectionem , ex ratione partis ei prouenientem.

QVÆSTIO VI.

An Differentia ſemper , & neceſſariò ſit perfectior Genere , quod contrahit.

43 QVodlibet Genus contrahitur per plures Differentias opp
ſitas, diuerſæ perfectionis, ita vt aliæ ſint nobiliores ali
& ex eis quædam eleuent genus ipſum, ad gradum altioris na
ræ; aliæ verò intra proprium gradum illud contrahant. Gra
exempii,Animal contrahitur per rationale, & irrationale : &
tionale eleuat illud ad altiorem gradum naturæ rationalis:ir
tionale verò non eleuat,ſed intra proprium gradum naturæ ſe
ſitiuæ reliquit.Et de differentia eleuante,certum eſt, nobilior
eſſe genere ipſo:vt de rationali, quòd ſit nobilius animali:ſed
differentiis non eleuantibus , procedit quæſtio : An ſint nobili
res genere , vel minùs nobiles , aut nobilitate æquales.

Et prima opinio tenet , Non omnes differentias eſſe nobili
res genere , quod contrahunt : ſed ſolùm eas , per quas eleuat
ad gradum perfectioris naturæ : cæteras verò minùs nobiles
eſſe, vel ad ſummum eiuſdem nobilitatis : vt omnes differenti
animales,excepta rationali,& omnes differẽtias Angelorum, p
quas genus eorum , quod eſt ſubſtantia ſpiritualis , aut incorp
rea , non eleuatur ad altiorem gradum eſſentialis perfection
Hanc ſequuntur moderni quidam.

Eámque probant duplici arg. Primum eſt;Quia perfectior gr
dus naturæ , radix eſt perfectioris operationis:ergo illa differe
tia, quæ ad perfectiorem operationem, vel perfectiorem ſalte
modum operandi,non eleuat naturam generis,non poteſt eſſe
perfectior , ſed plũres ſunt differentiæ , genus neutro modo el
uantes ; ergo nulla earum erit nobilior genere. Probatur mino
in differentiis animalis:ex quibus nũlla cõſtituit ſpeciem, perf
ctiorem aliam operationem habentem,ſenſitiua,quæ gradui g
neris propria eſt:& etiã in ſpeciebus Angelorum, non aliã oper
tione

perfectioré habentibus præter intellectionem,nec alium
n perfectiorem operandi, præter intelligere sine discursu.
ndum:Inter species animalis,plures reperiuntur,adeò im- 44
æ,vt pluribus sensibus careant.Vt de talpis,ostreis, & san-
is manifestum est , de aliisque , petris semper affixis,quæ
tactum , nullum alium sensum habere videntur : ergo in
nùs perfectus reperitur gradus sentiendi ; quam in gene-
nalis , significante naturam sensitiuam , abstractam ab his
bus.
nda opinio opposita est,affirmans, quamcunque differen-
se perfectiorem genere , quod contrahit. Hæc est expres-
Thom. & non solùm probabilior ; sed vera. Probatur pri-
uobus testimoniis eiusdem:nam in 2.d.13.quæst. 1. artic.
ita ait: *Differentia,non est nobilior genere,sicut natura vna,*
lior altera , vel sicut forma vna,nobilior est aliâ:quia diffe-
, nullam formam dicit : qua implicitè in natura generis non
atur:sed dicitur genere nobilior,sicut determinatum indeter-
: & per hunc modum , habere intellectum sic , est nobilius,
habere intellectũ simpliciter: & habere sensum sic,quàm ha-
nsum simpliciter , &c. Et 1.p.quæst. 75. art.7.ad 2. inquit:
ntia specifica vltima,est nobilissima,in quantum est maximè
inata , per modum , quo actus nobilior est potentia : si autem
ctuale,non est nobilissimum:quia est indeterminatum,& com-
d multos intellectualitatis gradus:sicut sensibile, ad multos
in esse sensibili,&c.
quibus duo argum. colliguntur , ad probandam eamdem 45
tiam.Primum est; Omnis differentia eleuat genus , ad al-
gradũ essendi, vel ad altiorem modum essendi,intra eun-
radum suæ naturæ:ergo omnis differentia,est nobilior suo
.Euidens est consequentia : quia non solùm res est perfe-
quia perfectiorem dicit gradum essendi, sed quia eundem
n perfectiori modo participat. Sed probatur antecedens:
fferentia duo habet,in quibus excedit genus : Nempe esse
determinatum , atque perficientem ipsum : cùm tamen
se habeat,sicut potentia determinabilis:Esse etiam deter-
m,atque distinctum gradum naturæ:& modo determina-
e distincto,eum dicere:cùm tamen genus , licèt determi-
:indeterminatè tamen,& quasi confusè eum includat : sed
n naturæ determinatum,atque determinatè includere,per-
s est,quàm confusè tantùm:ergo differentia ex proprio mo-
ndi,semper est perfectior.
undò : Genus se habet , tanquam materia in compositione
i: & differentia tanquam forma : sed forma semper eleuat
iam, ad perfectius esse : ergo differentia semper eleuat ge-

nus ad perfectius esse:& forma semper est nobilior materia ; er-
go semper erit nobilior Differētia Genere. Probatur minor pri-
ris syllogismi:quia forma eleuat materiam,in ordine physico,
esse specificum determinatum,& actuale, quod ei tribuit ; & e-
dem modo differentia eleuat genus in ordine metaphysico : E
autem specificum,determinatum, & actuale perfectius est , co
fuso,& potentiali:quod habet genus:ergo differentia semper e
nobilior genere.

46 Ad primum arg.alterius opinionis respondetur,negando co
sequentiam primi Enthymematis : quia præter eleuationem
profectiorem operationem , vel perfectiorem modum operan
reperitur perfectior modus essendi,actualis,ac determinatus :
quem omnis differentia eleuat genus: & ideo semper est perf
ctior illo.

Ad secundum:Concesso Antecedenti, neganda est conseque
tia;nam licèt imperfectè reperiatur gradus sentiendi in illis sp
ciebus:adhuc reperitur perfectius, quam in genere:quia detern
natus,& specificus est:in genere verò,nec determinatus, nec pe
fectior,sed confusus,abstrahens à perfecto, & imperfecto : Qu
autem determinatum , atque distinctum est, perfectius est ind
terminato,atque confuso. Et ideo adhuc differentiæ harum sp
cierum perfectiores genere sunt.

QVÆSTIO VII.

An secunda definitio differentiæ,possit conuenire vltimis differenti

DVo præsupponit titulus quæstionis , tanquam certa.Prim
Duplicem esse differentiam:Subalternam,& Vltimam.Su
alterna est, quæ constituit Speciem subalternam; vt Corporeu
& Sensibile.Vltima,quæ constituit Speciem vltimam , vt Rati
nale.Præsupponit secundò : Secundam definitionem, conueni
differentiis subalternis,cùm notum sit, de pluribus differentib
specie,eam prædicari:vt Sensibile,de homine,& leone.Sed in d
bium reuocat,An possit etiam conuenire vltimis. Et ratio dub
tandi est manifesta: quia non prædicantur de pluribus speciebu
sed de vna tantùm;& indiuiduis eius:vt rationale,de solo hom
ne , & singularibus hominibus : ergo non conuenit eis definiti
quæ asserit,*Differentiam esse,quæ prædicatur de pluribus different
bus specie in Quale quid.*

47 Et est prima opinio,quæ tenet, etiam conuenire vltimis diff
rentiis:vt autem modum quo eis conueniat,explicet , sic esse e
ponendam definitionem docet , vt dum dicitur , Differentia e
quæ prædicatur de pluribus differentibus specie ; sensus sit , d
pluribus , quæ inter sese , ab aliis distinguuntur Specie. In qu
sensu manifestum est Differentiis subalternis , atque etiam vlt
m

uenire: nam illæ prædicantur de pluribus differentibus
nter sese, vt Sensibile, de equo, & leone. Differentia verò
vt rationale, prædicatur de pluribus differentibus specie,
er se, sed ab aliis: vt de homine: qui specie differt ab equo:
tro, & Ioanne, qui ab indiuiduis aliarum specierum, spe-
nguuntur, per idem rationale. Hanc sententiam tenue-
nnulli, quos attulit Auicena cap. præsenti.
robatur falsa duplici arg. Primò; Hæc definitio differen-
em modo, & in eodem sensu assignatur à Porphyrio: in
gnatæ sunt definitiones aliorum prædicabilium: sed aliæ
ones, vt Speciei & Generis, sic intelligũtur, vt hæc de plu-
fferentibus numero inter se, illud de pluribus, inter se
tibus specie, prædicari debeat, vt probant exempla in eis
à Porphyrio: ergo eodem modo intelligenda est hæc de-
ifferentiæ: sed sic intellectas patet non conuenire vltimis
tiis: ergo non fuerunt definitæ à Porphyrio.
ndò; Si sensus ille admittendus esset, vt conueniret vlti-
ferentiis, sequitur euidenter definitionem Generis, etiam
ire Speciei. Probatur consequentia: quia prædicatur de
s differentibus specie, licèt non inter sese, benè tamen ab
uis aliarum specierum distinctis.
nda opinio est Caietani, in expositione huius definitionis, 48
nico: vbi duo præsupponit, ad explicandum sensum defi-
s, in quo vltimis differentiis conueniat. Primum est: Per
efinitionem, definitam esse differentiam, sub ratione
ni Differentiæ, abstrahente à Subalterna, & Vltima. Quia
one communi denominatur à secunda intentione, ter-
licabilis. Secundò; Verba alicuius definitionis, duobus
posse applicari his, quæ continentur sub definito; posi-
oc est affirmatiuè: aut etiam negatiuè; hoc est, per non
antiam: & vtroque modo applicatur definitio hæc, di-
ifferentiis. Positiuè quidem, Subalternis, quæ verè præ-
ır, de pluribus differentibus specie: Vltimis verò, per non
antiam: quia verum est, eis in quantum differen-
ı, non repugnare, quòd prædicentur de pluribus diffe-
ıs specie. Itaque, Vltimæ duobus modis considerantur:
sub Communi, ratione differentiæ: & sub Particulari, ra-
Vltimarum: & hoc modo, omninò eis repugnat definitio;
n primo. Nam si eis, vt differentiæ sunt, repugnaret;
differentiis etiam subalternis posset conuenire: & cùm
finiantur, vt Vltimæ; sed vt Differentiæ: absolutè dicen-
st, eis conuenire definitionem negatiuè; aut per non re-
ntiam. Hanc sententiam Caietani sequitur Sotus cap.
ti, quæstione vnica ad 6. pro qua etiam referuntur, Aui-

cena cap. vltimo prædicabilium, & Iamblicus, cap. de differe
tia. Et Toletus quæstione vnica huius capitis, probabilem e
docet, quamuis non ad mentem Porphyrij. Probat Caietanus h
argu. Definitio Quanti, est; quòd sit diuisibile in partes: & n
conuenit corpori cœlesti positiuè: quia cùm sit incorruptibi
non potest diuidi: alioquin per diuisionem corrumperetur: s
conuenit ei negatiuè: hoc est, per nō repugnantiam: vt est Qua
tum, non vt est corpus incorruptibile: quia vt Quantum est: n
repugnat ei diuidi: quamuis repugnet ei diuisio; vt tali quan
incorruptibili. Et tamen sufficit, ita ei conuenire: vt dicatur de
nitio conuenire ei absolutè: ergo sufficiet, quòd vltimis differe
tiis, conueniat per non repugnantiam: vt differentiæ sunt: qua
uis repugnet eis vt vltimis.

49 Mihi verò nullam ferè probabilitatem habere videtur. Vn
neque vllus ferè iam eã defendit. Probatur primò: Definitio n
si essentialis sit, continet essentiam omnium, quæ definiuntur
si descriptiua, aliam propriam passionem eorum: sed essentia
propria passio, non possunt rebus conuenire negatiuè, aut per n
repugnantiam, sed necesse est eis positiuè conueniant: ergo
pugnat definitioni conuenire alicui per non repugnantiam.

Secundò: Quia si ex eo solùm conuenit definitio vltimis d
ferentiis: quia non repugnat eis, sub communi ratione differēt
consideratis, prædicari de pluribus differentibus specie: quam
repugnet, vt sunt differentiæ vltimæ: sequitur definitionem h
minis, conuenire leoni: imò & definitionem cuiuslibet speci
conuenire cæteris speciebus eiusdem generis, Consequens est a
surdum: ergo Antecedens erit falsum. Probatur Consequent
quia licèt definitio hominis, repugnet leoni, sub ratione specifi
leonis, non repugnat tamen ei, sub ratione communi anima
considerato.

Tertia opinio communis & vera, tenet: Per hanc definitione
solùm definisse Porphyrium differentias Subalternas, non ve
Vltimas. Ita Commentator, Anicena, & Alpharabius, quos cit
& sequitur Albertus Magnus, tract. 5. de differentia, cap. 6. Iau
lus, Louanienses, Sotus, Canterus, Mercatus, Villapandeus, Tol
tus, & Fonseca, cap. præsenti, in explicatione eiusdem definiti
nis. Et probatur, ex impugnatione aliarum opinionum: quia nu
lo modo potest conuenire vltimis differentiis.

Sed quare has non definiuit Porphyrius? Respondent quidam
quia eas non cognouit. Sed falsum hoc est, quia certum est, Sp
cies vltimas cognouisse, quarum mentionem fecit cap. de spec
in ordinatione prædicamentali: ergo cognouit etiam vltim
differentias, saltem in ratione communi vltimarum: quãuis pa
ticulares ignorauerit: & in hoc cap. & vltimo huius libri, diff
rentia

vltimam hominis,dixit esse rationale Mortale: vnde se-
tiam in particulari aliquam cognouisse.
alij,eas non definisse asserũt,quia existimauit nõ esse sim-
:d compositas,aut complexas : vt rationale mortale, esse
tiam hominis; complexa verò non pertinent ad prædi-
quæ simplicia esse debent , aut incomplexa:vt in vltima
niuersali diximus.Hæc tamen ratio contra mentem Por-
est, cap.vlt.huius libri, vbi comparans differentiam cum
ita ait: *Differentia quidem sæpe in pluribus speciebus cõside-
ecies verò,in solis his,quæ sub specie sunt,indiuiduis est, &c.*
sæpe in pluribus speciebus differentia est: non semper ex
Porphyrij,apud quem dabitur vltima differentia prædica-
iæ cum specie comparetur.
ndum igitur est, ideo solas subalternas definisse Porphy-
uia cùm nobis notiores sint, frequẽtiùs eis vtimur in de-
ibus. Quod à simili probari potest : nam cùm duplex sit
im,Subalternum & Infimum,hoc solùm definiuit cap. seq.
equentiùs eo vtimur in demonstrationibus. Sufficit autem
se differentias Subalternas : quia cum eodem modo præ-
ūr omnes,nempe in Quale quid ; ex harum notitia, facilè
ferẽtias infimas cognoscere; in quantum pertinent ad ter-
rædicabile:facilè est etiam definitionem communem sub-
s,& infimis assignare:quæ talis erit:*Differentia est,quæ præ-
· de pluribus in Quale quid.*
rg.Caiet.respondetur,falsum esse,quòd definitio Quanti,
st.designata,non conueniat corpori cœlesti positiuè : quia
eram habeat quantitatem,verè per se,& pòsitiuè,est diuisi-
partes:quamuis actualis diuisio,per accidens impediatur,
r incorruptibilitatem substantialem,eiusdem corporis.

CAPVT V.
De Proprio.

TEXTVS PORPHYR.

Propriam verò quadrifariam diuidunt, &c.

Breuis expositio textus.

ntum Porphyrij cap.præsenti est, explicare naturam Pro- 1
,quod est quartum prædicabile. Diuiditur autem , in duas
s.In prima;Tradit Porphyrius quatuor acceptiones,seu mo-
roprij.In secunda;Solam quartam acceptionem eius, docet
ropriam:cæteras verò communes aliis accidentibus.
oprium,primo modo,accipitur prò eo, quod conuenit alicui
ci soli;non tamen omnibus indiuiduis eius:vt esse medicum

aut philosophum, proprium hominis dicitur: quia soli ho conuenit: licèt non omni homini conueniat. Secundo modo cipitur ex opposito, pro eo quod conuenit omni indiuiduo ali ius speciei, non tamen soli, sed etiam indiuiduis aliarum: vt bipedem, vel duos habere pedes omnibus hominibus ex prop natura conuenit: non tamen solis, sed quibusdam etiam aliis a malibus aliarum specierum. Tertio modo accipitur pro eo, qu conuenit alicui speciei, & omnibus indiuiduis eius, non tam omni tempore, sed quodam determinato: vt canescere conue omnibus, & solis hominibus, verùm non semper, sed solùm te pore senectutis. Quarto modo accipitur Proprium pro eo, qu conueniat alicui speciei, & omnibus indiuiduis eius, non pro terminato tempore, sed semper: vt Risibile conuenit homini, omni homini, atque etiam semper: quia licèt non semper ho rideat, semper tamen habet aptitudinem ad ridendum: & id semper est risibilis.

Ex his quatuor acceptionibus sola quarta propria est, (inq Porphyrius) quia proprium propriè sumptum, solùm est illu quod conuertitur cum eo, cuius est proprium; sed solum prop quarto modo acceptum, conuenitur: ergo solùm in quarta a cèptione propriè accipitur.

QVÆSTIO I.

An proprium solum quarto modo acceptum, constituat quartum p dicabile, vel etiam secundùm alios tres modos.

2 PRæsupponit tanquam certum, titulus quæstionis, quòd Pr prium secundùm quartum modum, pertineat ad quartu prædicabile: sed dubitat; An hoc solum constituat quartum pr dicabile, & tres alij modi potiùs pertineant ad quintum: vel omnibus quatuor modis, efficiatur quartum.

Et prima opinio tenet; Proprium non solùm secundùm qua tum modum, sed etiam secundùm alios, constituere quartum pr dicabile: hoc est, vel secundùm omnes, vel saltem secundù modum tertium. Sic videtur sentire Albertus Magnus, trac. de proprio, ca. 1. & tract. 7. de accidenti, cap. etiam 1. Louaniens cap. præf. & ibid. Canter. quos saltem; quantum ad propriu tertio modo sequuntur nonnulli ex modernis.

Probatur primò: Quia licèt propria aliorũ modorum, sump pro actu, sint communia accidentia, si tamen sumantur pro apt tudine, vel potẽtia, propriæ passiones sunt, emanantes ab essenti ergo non pertinent ad quintum prędicabile, sed ad quartum. Pro batur Antecedens in proprio primi modi: nam esse medicum v philosophum, hoc est, habere aliquam ſcientiam ex his, cõmun
acciden

s est:aptitudo verò ad eas habendas,sicut ad cæteras,pro-
io hominis:quam appellare solent capacitaté disciplinæ.
ndò:Quia proprium tertio modo conuenit omni, & soli;
propria passio. Probatur consequentia:Quia esse propriā
em, in eo solùm consistit;quòd ab essentia emanet : ema-
erò, non tollitur ex eo quod non semper conueniat : sed
e à natura statuto:quia eo tempore,& non alio, reperitur
io in subiecto,ad talem emanationem : ergo nec tollitur
ropriæ passionis in emanatione consistentis.
nda opinio communis & vera:Negat vllam acceptionem 3
,præter quartam, constituere quartū prædicabile;sed tres
ad quintum prędicabile pertinere affirmat:& solùm pro-
quarto modo cōstituere quartum prædicabile. Quā tenet
.opusc. 48.ca.7.Iauel. tract.4.præd.c. 5.Caiet. Sot. & Tol.
. & est expressa in doctrina Arist. in qua definitio proprij
ur,solùm conueniens Proprio,quarto modo. Et præterea,
m secundùm alias acceptiones,ad prædicabile accidentis
re dicitur. Vtrumque habetur 1.lib.Topicorum,ca.4.De-
quidem Proprij his verbis; *Proprium est,quod non indicat,
t esse rei : soli autem inest, & conuersim prædicatur.*De aliis
acceptionibus Proprij sic ait : *Nemo enim proprium dicet,
ntingit alij inesse, neque si forsitan per aliquod tempus inest*
. Et fine capitis inquit : *Manifestum est autem ex his, quo-
ccidēs nihil prohibet, & quando,& ad aliquid proprium fieri,
iter autem proprium non erit*, &c. Proprium autem Ad ali-
ocat primo & secundo modo acceptum:quia in ordine ad
le dicitur; hoc est quia conuenit soli, & non omni; vel
x non soli. Proprium verò, Quando, idem est, atque pro-
tertio modo : nam quando significat tempus, & cum pro-
tertio modo, solùm conueniat pro determinato tempore;
atur ab Arist.proprium Quando.
minùs est expressa sententia Porphyrij,cap.vltimo huius 4
vbi in tribus distingui docet, quartum & quintum prædi-
. In primo quidem; quia propriū solùm conuenit vni spe-
ius essentiam sequitur, eiúsque indiuiduis : accidens ve-
ribus aliis conuenit. In secundo, differunt, quia proprium
rtibiliter prædicatur de subiecto;non tamen commune ac-
. In vltimo verò : quia proprium non suscipit magis, &
, sed communia accidentia suscipiunt. Hæc autem triplex
ntia, respectu accidentis, solùm conuenit proprio quar-
do.
tione quoque probatur,ex testimoniis Arist.deducta. *Nam
muni modo concipiendi, & loquendi*,inquit Arist. *illud solùm
atur Proprium, quod omnibus ita conuenit, vt non sit aliis*

commune : & præterea, quod ſemper eis conuenit, quibus eſt pr *prium:* ſed has duas conditiones, ſolum habet proprium quar modo; ergo hoc tantùm erit proprium : reliqua verò accident communia: & ideo hoc tantùm conſtituet quartum prædicabil reliqua verò potiùs ad quintum pertinebunt. Probatur minc nam Proprium primo,& ſecundo modo,vel non cõuenit omn bus, vel aliis, etiam commune eſt : proprium verò tertio mod multis indiuiduis nunquam conuenit : aliis verò omnibus, mu to ſaltem tempore non conuenit : ergo nullum verè propriu appellari debet, neque ad quartum prædicabile pertinere intell gendum eſt.

5 Et ſi dixeris: Quare ergo propria aliorum modorum adducu tur à Porphyrio in hoc cap. Reſpondeo; Solùm adduci, quia al quam habent ſimilitudinem, & analogiam, cum vero propri quarto modo, ex qua ſimilitudine melius cognoſcitur natura, eſſentia veri proprij, atque etiã ex diſſimilitudine; & impropri tate eorum. Quare ſi proprium in communi accipiatur ; non vn uocè, ſed analogicè, dicitur de omnibus : & ſolùm de propri quarto modo ſimpliciter: de aliis verò non niſi ſecundùm quid, per attributionem ad ipſum,

Ad primum arg. Diſtinguendum eſt Antecedens: nam aptitud ad ſcientias duplex eſt Vniuerſalis, & Particularis. Vniuerſal vocatur capacitas, quam habet homo per intellectum: Particul ris verò, reſpectu particularium ſcientiarum. Nam vnus hom particularem inclinationem ; &aptitudinem habet ad vnam ſci tiam,vel artem,quam non habent alij: licèt vniuerſali aptitudin intellectus non careant. Ad formam igitur arg. reſpondetur ve rũ eſſe,quòd proprium primo, & ſecundo modo, pro aptitudin vniuerſali acceptum, ſit propria paſſio, ſed hoc modo, non e Proprium primo, aut ſecundo modo ſed quarto, quia eſt pro prium, dimanans ab eſſentia hominis ſpecifica: ſi verò accipiatu pro aptitudine particulari, ſolum eſt proprietas indiuiduorum neque omnibus conueniens: licèt conueniat ſolis : & ideo non e proprium ſimpliciter, ſed commune accidens pertinens ad quin tum prædicabile.

6 Pro ſolutione ſecundi arg. Duplex proprietas diſtiguenda eſt Specifica, & indiuidualis,Illa dimanat ex principiis eſſentialibu ſpeciei, quæ ſunt Genus, & Differentia, vt riſibititas ex propriis hominis.Indiuidualis verò,ex complexione indiuiduali,ad quan concerrunt humores, & aliæ qualitates,& diſpoſitiones materiæ Vnde ſequitur, quòd illa ſemper cõueniat : quia eſſentia ſpecifica eodem modo ſe habet ſemper: indiuidualem verò, nõ neceſſe eſt ſemper cõuenire: quia non ſunt humores in eadem diſpoſitione: vnde nec vocatur propria paſſio ſimpliciter,ſed commune acci-

dens.

Talis eſt canities,etiam ſi pro aptitudine accipiatur: quæ i homini propriè conueniat, aliis verò animalibus per dinem tantùm ad hominem, vt ex cauſis eius colligitur, dit Ariſt.lib.4.de generatione animalium cap. 5. non tamanat ab eſſentia ſpecifica eius, ſed ex complexione ho- particulari: & ex aliis etiam cauſis extrinſecis, in eiſ- ſolis hominibus concurrentibus tempore ſenectutis: n ad quartum prædicabile, ſed ad quintum pertinet.

ormam igitur arg. Neganda eſt Conſequentia,quòd,pro- 7
tertio modo,ſit propria paſſio ſimpliciter,ſed ſolùm habet dinem cum propria paſſione. Et dum dicitur: Non eſſe rium ſemper conuenire, vt ſit propria paſſio: negandum m:quia propria paſſio ſimpliciter, ex nuda eſſentia ſequie non variatur,ſed eodem modo ſe habet,ſicut ipſa eſſenprietates verò indiuiduorum ex aliis cauſis accidentaliextrinſecis dependent, quæ diuerſo tempore,diuerſo moabent: ideo tales proprietates, non ſunt propriæ paſſioplicitèr, nec ſub nomine proprij, conſtituente quartum bile, comprehenduntur.

QVÆSTIO II.

roprium ſit vniuerſale, aut quartum prædicabile, reſpectu ſpeciei, vel indiuiduorum.

faciliori intelligentia quæſt. annotandum eſt.Primò;Du- eſſe Proprium: Vnum, quod conſequitur naturam ge- ut ſpeciei ſubalternæ:& ideo vocatur Proprium Subalter- ędicatúrque de genere ipſo conuertibiliter,ſed cum quaecie, non conuertitur: & ideo reſpectu generis, eſt Pro- Adæquatum:& reſpectu cuiuſlibet ſpeciei, Inadæquatum: ibile, proprium ſubalternum eſt, quod ſequitur naturam is: cum quo conuertitur, ſed cum nulla eius ſpecie: ideo m adæquatum eſt, reſpectu animalis.ſed reſpectu ſpecie- adæquatum: & omnibus tamen prædicatur eodem modo, enere, quamuis non proximè, ſed remotè: hoc eſt Quarium: ſecundùm regulam Ante prædicamentalẽ ab Ariſt. in, cap. 3. Antepædicamentorum: *Quòd quando aliquid tur de aliquo; quæcunque prædicantur de tali prædicato, præ- r de eius ſubiecto: & de omnibus contentis ſub illo*; & eodem prædicationis, ſecundùm omnes interpretes: vt animal atur de homine, & leone; ſenſibile de animali, prædica- roprij:& ideo neceſſe eſt: quòd idem ſenſibile prædicetur nine,& leone, ſub eodem animali contentis, prædicatione proprij. Aliud eſt proprium, quòd ſequitur ſpeciem infi-

mam:& de illa prædicatur proxime, adæquatè,& conuertibilit
de indiuiduis verò eiusdem,inadæquatè; quia cum nullo conue
titur: & remotè, quia media specie:sed prædicatione proprij;qu
in quale proprium.

8 Secundò notandum est; Vtrumque proprium definitum esse
Arist. 1.lib.Topico.cap.4.illa definitione : *Proprium est, quod n indicat,quid est esse rei,soli autem inest & conuersim prædicatu*
Quia non minus conuertitur proprium Subalternum,cum spec
Subalterna , quam sequitur : vt sensibile cum animali, ac propri
Infimum , cum infima specie , vt risibile cum homine : quamu
nec illud conuertatur cum speciebus inferioribus,neque hoc cu
indiuiduis : quia respectu inferiorum , neutrum est adæquatu
proprium. Quod verò dicitur, *non indicare quid est esse rei* : hc
tantùm significat ; quod est,non pertinere ad essentiam, sed es
accidens eius,quamuis à posteriori,per illud cognoscamus essen
tiam:& in hoc sensu videatur indicare, *quid est esse rei* : sed sensu
definitionis prior est.Vtrumque est etiam definitum à Porphyri
dum ait,*Proprium quarto modo*(quod solum est proprium simpli
citer) *esse,quod conuenit omni soli,& semper.*

De vtroque etiam proprio,tam Subalterno,quàm Infimo,qu
ritur,An sit vniuersale,& quartum prædicabile , respectu speci
subalternæ,vel infimæ,quam sequitur,vel solũ respectu inferio
rum specierum , aut indiuiduorum. Et ratio dubitandi est man
festa: quia nihil est Vniuersale nisi respectu plurium: sed speci
quam sequitur vtrumque proprium vnà tantùm est:nam cum
conuertitur:ergo respectu illius,non erit vniuersale , aut prædi
cabile,sed solum respectu specierum inferiorum, aut indiuiduo
rum,quæ plura sunt.

9 Prima opinio asserit, Proprium non esse vniuersale nec qua
tum prædicabile, respectu generis, aut speciei, quam proximè se
quitur , sed respectu inferiorum.Sic Louanienses , cap. præsent
Fonseca 5. Met. cap.28. quæst. 19. sectio. 2. Et plures moder
probant. Primò:Quia vniuersale ad plura se extendit, quàm sub
iectum,de quo prædicatur : ergo si cum eo conuertatur; non eri
respectu illius vniuersale. Probatur Antecedens , nam Vniuer
sale ex vi nominis, significat id, quod non est particulare,sed a
multa particularia extenditur:ergo repugnat esse Vniuersale,re
spectu vnius particularis subiecti : vnde cũ species sit vnum pa
ticulare subiectum, non erit proprium vniuersale, respectu illius

Secundò : Quia ratio Vniuersalis , & ratio Proprij , opposita
sunt : ergo non possunt eidem respectu eiusdem conuenire : se
proprium dicitur aliquid,respectu speciei, quam sequitur ; erg
repugnat dici Vniuersale respectu eiusdem.Probatur antecedens
nam Vniuersale dicitur, respectu multorum, vt probat definitio
eius

l ſit vnum in multis:proprium verò, reſpectu vnius tan-
ex eius etiam definitione patet, qua dicitur *: ſoli autem*
go ſunt rationes oppoſitæ.
da opinio affirmat:Proprium eſſe vniuerſale,& prædica-
ectu ſpeciei,quam ſequitur,& non ſolùm reſpectu indi-
m. Hanc ſequitur Alber.Mag.tract.5.de proprio, cap.1.
Sot.quæſt.1.huius cap.Tolet. in fine eiuſdem, & etiam
noderni.
tur ex Ariſt. & Porph. Ex Ariſt. quidem, quia definitio 10
adit de proprio, non conuenit ei reſpectu inferiorum,
m reſpectu ſpeciei:ait enim:*Soli autem ineſt, & conuerſim*
ur:hoc eſt,ſoli ſpeciei,de qua ſolùm prædicatur, conuer-
,& nõ de inferioribus ſpeciebus,aut indiuiduis,ergo ſen-
. *Proprium, reſpectu ſolius ſpeciei, eſſe proprium, atque adeò*
le, & quartum prædicabile.Porphyrius etiam, *Proprium,*
nodo,dicit eſſe illud,*quod cõuenit,omni,ſoli,& ſemper*:quas
ones non videtur habere,niſi reſpectu ſpeciei : & cap. vlt.
bri, enumerans ea, quæ conueniunt quarto prædicabili,
prædicabile de ſpecie, quam ſequitur.
ratione probatur.Primò:Quia modus prædicandi,ſequi-
um eſſendi, quem res habet ex propria natura, aut ex
quo concipitur ab intellectu:ſed proprium, ex modo na-
ſendi, atque etiam vt concipitur ab intellectu, reſpicit
, tanquam principium proximum,à quo dimanat:ſpecies
eriores,aut indiuidua, remotè tantùm, & per participa-
ſpeciei:ergo rationẽ vniuerſalis, & prædicabilis in Qua-
ium primò habet, reſpectu ſpeciei, & quaſi ſecundariò,
indiuiduorum.
dò; Prædicabilia ordinantur ad demonſtrationem, ſicut
menta,ergo propoſitiones neceſſariæ, & per ſe ex quibus
tratio conficitur, pertinent ad prædicabilia:ſed tales ſunt
quibus proprium prædicatur de ſpecie,vt homo eſt riſibi-
nebunt igitur ad quartum prædicabile,cum non ſit aliud,
pertinere poſſint: & ideo proprium erit vniuerſale, &
bile, reſpectu ſpeciei.
ta ſententia duabus cõcluſionibus explicatur. Prima;Pro- 11
on eſt vniuerſale, reſpectu ſolius ſpeciei, ſed reſpectu
um ſpecierum, vel indiuiduorum. Probatur hæc ex defi-
vniuerſalis:nempe, *Vnum in multis, & de multis*:ſed Spe-
n eſt multa ſimpliciter,ſed vnum : quamuis ſit multa, ſe-
n rationem virtualem,qua participatur à multis : ergo re-
llius,non poteſt proprium eſſe vniuerſale. Probatur con-
ia:quia multa ſimpliciter non ſunt,nec dicuntur,niſi illa,
u ſunt multa, ac diſtincta : in ſpecie verò, nec indiuidua
multa

multa sunt, nec distincta, sed vnum: nec species ipsa, est in
multa, sed etiam vnum; ergo proprium respectu solius speci
non est vniuersale.

Secunda conclusio: Esse tale vniuersale, hoc est proprium, a
quartum prædicabile; nec habet proprium in ordine ad sola
speciem, nec in ordine ad sola indiuidua: sed in ordine ad indiu
dua, vt participant rationem speciei. Vt autem conclusio hæc,
præcedens, meliùs intelligatur, notandum est, in proprio, sicut
quocunque alio prædicabili, duo esse consideranda: & ratione
communem vniuersalis: quam omnes participant, & in qua co
ueniunt & rationem specialem, ex tali modo prædicandi desu
ptam, per quam distinguuntur. Ratio ergo vniuersalis, vt sic, p
tit plura pro termino: & ideo eam non habet proprium respe
speciei, vt in prima conclusione probatum est: quia species, n
est multa simpliciter, sed vnum: rationem verò specialem, ta
vniuersalis, & prædicabilis, non habet solùm respectu indiuidu
rum: quia non dimanat ab eis, nec primo, & per se est propriu
illorum: sed speciei, à qua primò, & per se emanet, & de qua p
se primò prædicatur, in quale proprium: vnde in ordine ad illa
habet per se primò, specialem modum prædicandi, per quem d
stinguitur à cæteris prædicabilibus. Sed quia ad rationem ta
vniuersalis, requiruntur talia multa, sicut ad rationem vniue
salis in communi, multa simpliciter, adhuc proprium non
tale vniuersale, respectu solius speciei nisi cum ordine ad indiu
dua, à quibus ratio essentialis eius, & consequenter propriu
ipsum, ab ea dimanans participatur.

12 Ex hac doctrina non solùm declaratur vtraque conclusio, s
colligitur hoc argu. quo probatur secunda. Proprium, vt est qua
tum prædicabile, sic definiendum est: *Proprium est, quod prædic
tur de pluribus in Quale propriũ*, sed primum non habet, respec
solius speciei: nempe esse prædicabile de multis, nec secundu
nempe, in Quale proprium, habet respectu indiuiduorum, n
cum ordine ad speciem, ratione cuius prædicatur de illis,
Quale proprium: ergo completam definitionem quarti præd
cabilis, nec habet à sola specie: nisi cum ordine ad indiuidua; n
à solis indiuiduis, nisi cum ordine ad speciem.

Arg. verò primæ opinionis solùm probant, quòd propriu
non habet rationem vniuersalis, vt sic, respectu speciei, sed ind
uiduorum: non tamen, quòd specialem rationem talis vniue
salis, ex modo prædicandi desumptam, non habeat ab specie, cu
ordine ad indiuidua.

Arg. secundæ opinionis solùm probat, eandem rationem sp
cialem, talis vniuersalis, aut quarti prædicabilis, habere ab sp
cie, non tamen, sine ordine ad indiuidua: & quia vtrũque contin
nost

ſententia; non eſt neceſſarium, argumenta aliarum in
ilari ſoluere; ſed ex annotata doctrina, facilè à quocun-
luentur.

ùm reſtat, vno verbo explicandum id, quod à quibuſdam
ri ſolet, An proprium, vt eſt quartum prædicabile, vna, &
relatione, ſecundùm ſpeciem, referatur; ad ſpeciem, & in-
ia, aut ad genus, & inferiores ſpecies, vel diuerſis: ita vt vna
ciem, & alia ad indiuidua. Cui reſpondeo, Vna, & eadem
i. Quod ita probo: Relatio, ſumit ſuam vnitatem ſpecifi-
termino formali: ſed ſpecies, & indiuidua, habent eandem
iem terminandi relationem proprij: ergo vna erit reſpectu
im. Probatur minor: Proprium refertur ad ſpeciem, & in-
ia: tanquam ad principium, à quo emanat, & tanquam ad
ctum, cum quo conuertitur: ſed ſpecies, & indiuidua, ha-
andem rationem principij, atque ſubiecti: cùm indiuidua
ie ſpeciei, vtrumque habeant: ergo habent eandem ratio-
ormalem terminandi, & pro vnico termino formali acci-
a ſunt; à qua vnitatem ſpecificam habet relatio proprij.

CAPVT VI.
De Accidenti.
TEX. PORPHYR.

Accidens autem eſt, quod adeſt & abeſt, præter ſubiecti corruptionem, &c.

Breuis explicatio textus.

entum Porphyrij, cap. præſenti eſt, explicare naturam Acci- 1
ntis; quod eſt quintum prædicabile. Agit autem tria in toto
e. Primò; Tribus definitionibus definit accidens. Secundò;
lam diuiſione illud diuidit. Tertiò; Cuidam tacitæ obie-
i reſpondet.

ima definitio accidentis eſt: *Accidens eſt, quod & adeſt, &*
præter ſubiecti corruptionem. Vt albedo inhæret in pariete, &
t ſeparari ab illo ſine corruptione eius. Secunda definitio
m ferè eſt: *Accidens eſt, quod contingit eidem ineſſe, & non*
. Poſtrema definitio: *Accidens eſt, quod neque eſt genus, nec*
entia, neque ſpecies, neque proprium; ineſt autem ſubiecto. Da-
æc definitio per negationem aliorum prædicabilium à Por-
io, vt explicetur proprius modus prædicandi accidentis.

iuiſio accidentis eſt: Accidens aliud eſt Separabile, vt dormi-
liud Inſeparabile, vt albedo cygni. Sed poterat obiicere ali-
aduerſus Porphyrium, quòd prima definitio accidentis non
ona; vel quòd hæc diuiſio ſit mala: quia ſecundùm primam
itionem, omne accidens poteſt ſeparari à ſubiecto: ergo
nullum

nullum erit inſeparabile : ſed diuiſio aſſerit, accidens aliud eſ
Separabile, aliud Inſeparabile; ergo ſibi contrariantur. Ideo re
ſpondet Porphyrius, in 3. part. hac diſtinctione : *Duobus mod
contingit ſeparari à ſubiecto : Secundùm rem , aut ſecundùm conſi
derationem intellectus* : & primo modo , non omne accidens po
teſt ſeparari à ſubiecto, bene tamen ſecundo modo : & definiti
intelligitur primo,aut ſecundo modo; diuiſio verò,ſolùm ſecūn
do modo ; ideo non ſunt contrariæ.

QVÆSTIO I.

An accidens ſit vniuerſale, & reſpectu quorum id habeat.

3 PRobatur , Accidens non eſſe vniuerſale , duobus arg. Primo
Quia vniuerſale non habet à parte rei aptitudinem eſſendi i
multis, aut prædicandi de illis : nec reſpicit inferiora relation
reali;ſed ſolùm habet talem aptitudinem , per intellectum ab
ſtrahentem illud , vel comparantem ad inferiora ; ad quæ ſolun
dicit reſpectum rationis : ſed Accidens à parte rei, habet aptitu
dinem eſſendi in ſubiecto : ergo etiam habebit aptitudinem præ
dicandi de illo:& cùm diſtinguatur ab eo realiter,per relationen
realem illud reſpiciet, vt albedo hominem : ergo accidens no
eſt vniuerſale reſpectu ſubiecti : imò nec poteſt prædicari de il
lo:quia quod ab alio diſtinguitur realiter, non poteſt de eo præ
dicari,cum diſtinctio realis falſam efficiat prædicationem.

Secundò : Vniuerſale dicitur eſſe in multis , & poſſe prædicar
de multis, etiam ſi illa multa non ſint actu,in rerum natura , ſe
ſolùm in potentia : vt patet de Sole & Luna : ſed Accidens no
poteſt prædicari de ſubiectis,niſi actu exiſtentibus : ergo non e
vniuerſale , nec prædicabile. Probatur minor : quia nullo homi
ne exiſtente in rerum natura , falſum erit dicere : Homo eſt al
bus , aut Petrus eſt albus.

Pro ſolutione huius quæſtionis , notandum eſt primò , Acci
dens duobus modis conſiderari. Primò,in ordine ad ſua inferio
ra quidditatiua;vt color reſpectu albedinis, & nigredinis:aut al
bedo , reſpectu huius , & illius albedinis : & hoc modo non con
ſtituit quintum prædicabile , ſed primum , ſecundum , vel ter
tium : nam vel genus eſt , vel ſpecies , aut differentia. Secund
conſideratur in ordine ad ſubiecta , quibus inhæret : vt album i
ordine ad hominem,vel parietem.Et hoc modo conſtituit quin
tum prædicabile ; quia prædicatur in Quale accidentale.

Secundò notandum:Accidens dupliciter conſiderari:In abſtra
cto,& in concreto : & primo modo conſideratum, non dicit ſub
iectum,ſed ſolam formam vt albedo,& color;& cum hæc diſtin
guatur realiter à ſubiecto , non prædicatur de illo ; falſum e
enim dicere , Homo eſt albedo : conſideratum verò in concreto
dici

ıbiectum, vt album:& à diuersis subiectis abstractum per
ctum, vt ab homine,& pariete,est vniuersale, & prædica-
spectu aliorum, à quibus solùm distinguitur ratione: nec
aptitudinem prædicandi de illis à parte rei, sed solùm per
ctū:nec denique ad illa refertur relatione reali,sed ratio-
ut cætera prædicabilia,ad sua inferiora: sed quia accidens,
it subiectum secūdùm modum inhærentiæ actualis in eo,&
odo prædicatur de illo;requirit actualem existentiam sub-
um,de quibus prædicatur:alioqui non erunt veræ prædica-
: & in hoc distinguitur à cæteris prædicabilibus,quæ cùm
ialia sint; vt genus,species & differentia; vel propriæ paſ-
, consequentes essentiam,vt quartum prædicabile, abstra-
b existentia, & prædicantur de inferioribus, secundùm na-
m connexionem extremorum: ideoque non requirunt
em eorum existentiam.

suppositis; Conclusio respondens quæstioni est:Accidens 5
creto sumptum,est quintum prædicabile:non respectu in-
um quidditatiuè; sed respectu subiectorum, à quibus ab-
ur,& de quibus prædicatur,in Quale accidentale: & hoc
sumptum definitur à Porphyrio,duplici definitione, infe-
xplicanda. Probatur hæc conclusio:Quia accidens hoc mo-
nptum,est vnum in multis accidentaliter, & ideo prædicā-
e multis in Quale accidentale, distinctúmque à cæteris
or prædicabilibus.

primum arg. Neganda est minor; quòd accidens habeat
dinem realem inhæredi, aut essendi in multis,à parte rei:
sumatur in abstracto,verum est,sed sic non est vniuersale,
ædicabile: sed dicit formam accidentalem,realiter distin-
à subiectis, & realiter eis inhærentem:quæ non potest rea-
rædicari de illis, propter realem distinctionem:si verò su-
in concreto, respectu subiectorum, à quibus abstrahitur,
sale est,& prædicabile; vt expositum est.

secundum: Distinguenda est minor: nam vt accidens sit
sale,& prædicabile;satis est,quòd plura subiecta,secundùm
tiam existentia respiciat:sed ad exercitium prędicationum,
it actualem existentiam subiectorum: & in primo,conue-
m cæteris prædicabilibus:à quibus distinguitur, in hoc se-
, propter modum distinctum prædicandi, accidentalem,
habet: nam accidens respicit subiectum secundùm actua-
hærentiam in eo:actualis verò inhærentia, petit actualem
ntiam subiecti: quia nihil potest inhærere, nisi actu exi-
de aliis verò prædicabilibus, diuersa est ratio,quantum ad
itium prædicandi, iam explicata.

QVÆ-

QVÆSTIO II.

An diuiſio accidentis, in accidens ſeparabile, & inſeparabile, ſit bona.

DVobus argumentis, videtur probari; quòd non ſit bona. P
mò: Quia accidens ſecundùm Porphyrium, duobus mo
poteſt ſeparari à ſubiecto, ſecundùm rem, & per intellectum:
go nullũ accidens erit inſeparabile. Probatur conſequentia: q
accidens inſeparabile ſecundùm rem, eſt ſeparabile per intell
ctum: vnde non bene diuiditur accidens, in duo membra.

Secundò: Quia ſi omne accidens eſt ſeparabile, per intelle
ergo hæc diuiſio, comprehendit propriam paſſionem; quæ li
non poſſit ſeparari ſecundùm rem, poteſt tamen per intellectu
vt riſibile, poteſt ſeparari homine: quia cùm non ſit de eſſen
eius: poteſt homo intelligi ſine illo. Et ex hoc ſequitur, quart
prædicabile, & quintum, non diſtingui. Probatur conſequen
quia propria paſſio, quæ conſtituit quartum prædicabile, perti
ad quintum, cùm ſit accidens inſeparabile.

Pro ſolutione quæſtionis; annotanda eſt diſtinctio; quam t
dit D. Thom. quæſt. vnica, de ſpiritualibus creaturis, art. vlti
ad 7. vbi ait, *Duplicem eſſe operationem intellectus, per quam vn
ſeparat ab alio.* Vna eſt ſimplex abſtractio; per quam illud vn
ſine alio cognoſcit, ſine affirmatione, & negatione: vt dum int
ligimus albedinem, exiſtentem in pariete, non intellecto par
te: non tamen negando, quòd in eo ſit. Altera eſt, abſtractio co
poſita, per quam vnum ſine alio intelligimus, illud de eo neg
do: vt ſi dum intelligimus, albedinem ſine pariete: negemus e
de pariete; dicentes, paries non eſt albus.

8 Secundò notandum eſt: Quòd hæc eſt differentia, inter ac
dens ſeparabile, & propriam paſſionem; quantum ad ſecund
modum abſtractionis à ſubiecto: quòd ſubiectum accidẽtis in
parabilis, non ſolùm poteſt intelligi ſine illo, ſed etiam cũ opp
ſito; ſalua eius eſſentia: vt cygnus; non ſolum poteſt intelligi ſ
albedine, ſed cũ nigredine, quę nõ repugnat eſſentię eius. Sed ſ
iectum propriæ paſſionis; quamuis poſſit intelligi ſine illa, nõ
men cum oppoſita: cuius ratio eſt, quia cùm propria paſſio dim
net ab eſſentia, à qua impoſſibile eſt dimanare oppoſitam: imp
ſibile eſt etiam quod cum oppoſita intelligatur; ſed accidẽs in
parabile, nõ dimanat ab eſſentia ſubiecti: ideo non repugnat, qu
idem ſubiectum, cum oppoſito accidente intelligatur. Exem
gratia; Sine riſibilitate, poteſt intelligi homo; non tamen cu
hinnibilitate, quia repugnat hinnibilitatem dimanare ab eſſen
eius: ſed cygnus, non ſolùm poteſt intelligi ſine albedine, ſ
etiam cum nigredine: quia cùm albedo non dimanet ab eſſent

eiu

repugnat, quòd cum nigredine opposita intelligatur.
usio nostra est, Diuisionem esse bonam. Probatur: Quia
ie membrum, verè datur in rebus; verum accidens est, &
continet, quantum diuisum; ergo adæquata est, & bona
ed intelligenda est realiter, & non per intellectum: ita vt
t: Accidens, vnum est separabile, à subiecto realiter: &
aliter inseparabile, ab eodem: & ex hoc soluitur primum
ntum.

cundum: Neganda est consequentia: quia accidens com- 9
eparari potest per intellectum, vtraque abstractione, sim-
composita: ita vt non solùm negari possit de subiecto, sed
ppositam ei attribui: quod non habet passio: quia cùm di-
b essentia: repugnat oppositam passionem conuenire sub-
aque commune accidens, omnibus modis potest separari
llectum à subiecto: proprium verò non omnibus modis:
ufficit, vt ad quintum prædicabile non pertineat.

t meliùs natura huius prædicabilis intelligatur: Triplex 10
ferentia notanda est; quam habet respectu proprij. Prima,
òd proprium dimanat ex principiis essentialibus subiecti:
is commune, non dimanat ab eis: sed ex aliis causis proue-
cunda: Quòd passio, primò conuenit speciei, secundariò
diuiduis accidens commune, ex opposito: primò conuenit
uis; & ratione eorum speciei. Et ratio huius differētiæ est:
oprium maximè dimanat à natura specifica, sed commune
is, ex particularibus causis indiuidualibus sequitur. Tertia
ntia est: Quòd proprium prædicatur per se, de subiecto: ac-
verò, quod est quintum prædicabile per accidens.

QVÆSTIO III.

nitiones accidentis, intelligantur à Porphyrio, de inhærentia ali accidentis in subiecto, vel secundo intentionaliter, de affirmatione, & negatione.

letur hoc secundo modo intelligi, & non proximo; quod 11
robatur ex eodem Porphyrio: qui *Vltimam definitionē, affi- per negationem aliorum prædicabilium*; ergo definit accidēs,
dicabile: & consequenter, non per realem inhærentiam, sed
ædicationē. Et præterea, quia vt explicaret diuisionem, non
ntrariam primæ definitioni, docuit, Accidens non solùm
lùm rem, sed per intellectum posse separari à subiecto: ergo
llud asserit, posse adesse, & abesse subiecto; in prima defini-
non de reali inhærentia, sed de prædicatione loquitur.
ratione deinde probatur. Primò: Quia accidens secundum
n inhærentiam, non pertinet ad Dialecticum, sed ad Phi-

losophum: ergo in Dialectica, non per illam debet definiri, per prædicationem Dialecticæ propriam.

Secundò: Accidentia rationis, qualia sunt secundæ intent nes; dum prædicantur de primis, pertinent ad hoc prædicabile non habent realem inhærentiam in subiecto, sed solùm sunt iectiuè in intellectu: & tamē eis cōueniunt definitiones accid tis: ergo non intelligūtur de reali inhærentia, sed de prædicat ne. Hanc sententiam tenent, Caiet. cap. præsenti, dubio 1. Ia tract. 4. de quinque prædicabilibus, c. 6. Sotus in expositione t tus, & eandem dicit esse probabilem, Tolet dub. 3.

12 Secunda opinio affirmat, Easdem definitiones, intelligi à P phyrio de reali inhærētia accidentis: Et hæc est probabilior. P batur efficaciter ex Porphyrio, qui vt explicaret primam defi tionem, non esse contrariam diuisioni, tradit diuersos modos parationis, accidentis à subiecto: nempe realē, & per intellect quod non esset necessarium, si definitio intelligeretur de præ catione, & non de reali inhæsione: nam prædicatio, separation dicit per intellectum, si sit negatiua.

Probatur secundò: Quia eodem modo sumitur accidens in finitionibus, sicut in diuisione, sed diuisio non potest intelligi prædicatione; sed de reali separatione: nam in primo sensu, n lum accidens esset inseparabile; ergo definitiones de reali inh rentia intelliguntur.

Ad primum testimonium respondetur: Non per solam neg tionem aliorum prædicabilium, definisse Porphyrium accide sed per realem inhærētiam, quā in vltimo verbo definitionis p suit. Secundum testimonium, potiùs probat nostram sententia

Ad primum arg. respondetur: Quòd realis inhærentia, fund mentum est secundæ intentionis; quam necesse fuit explicare p definitiones, vt natura huius prædicabilis, meliùs intelligeret

Ad secundum dicimus: Entia rationis, non habere realem i hærentiam in subiecto, sed intelligi à nobis per similitudine ad accidentia realia; quæ illam habent: & ideo de illis etiam l quimur: ac si realiter inhærent: quare per similitudinem, app cantur eis definitiones accidentis.

QVÆSTIO IV.

An prima definitio accidentis sit bona.

13 Ratio dubitandi est, quia multa sunt accidentia, quæ sub ctum corrumpunt, vt morbus lethalis, combustio, & mo ergo eis non conuenit definitio: quia non possunt adesse, & abes præter subiecti corruptionem.

Difficultas huius quæstionis, in eo consistit: An ea quæ enum rantur in argumento, sint accidentia, vel non. Et prima opini neg

esse accidentia, sed potiùs, dicit esse destructiones substan-
prædicata substantialia priuatiua. Probat: quia corruptio
ors, est dissolutio principiorum vitæ: sed principia vitæ sunt
ntialia: ergo corruptio, & mors, erunt potiùs quid substan-
uàm accidentale.

solutione quæstionis, notandum est; Mortem dupliciter
osse: primò pro corruptione rei, vt in fieri; hoc est, dum fit:
o corruptione in facto esse, vel iam facta: & certum est, v-
modo sumptam, modum saltem accidentis habere, & cō-
nter subiectum: & cùm sit quasi mutatio priuatiua, non so-
abet subiectum; sed etiam terminum, quasi per eam fa-
& subiectum eius est materia, quæ à forma, quæ corrumpi-
d formam de nouo aduenientem mutatur: vt à forma ho-
, quæ desinit esse in materia: ad formam cadaueris, quæ de
aduenit. Terminus autem corruptionis, est non esse rei;
n esse hominis: denominat autem corruptio materiam, tan-
subiectum; in quantum est mutatio eius: & etiam termi-
nempe rem corruptam, ad cuius non esse terminatur: & ita
ia denominatur priuatiuè, mutata per corruptionem, tan-
subiectum huius accidentis priuatiui: & id quod desinit
er eam; dicitur non esse, vel esse mortuum, aut corruptum:
it est accidens materiæ: tanquam subiecti, in quo intelligi-
hærere: ita respectu illius conuenit ei definitio accidentis:
deſt, & abest materiæ præter eius corruptionem: terminum
non denominat, vt subiectum: sed tāquam terminum, quem
it, & ideo non est accidens, respectu eius, nec conuenit ei
tio accidentis.

ostra igitur sententia est: Illa omnia, quæ in arg. enumeran- 14
se accidentia, vel saltem modum accidentium habere: qui-
uo modo conuenit definitio. Quod probatur euidenter de
o etiam lethali, hac ratione: Morbus adest, & abest, sine sub-
corruptione: ergo conuenit ei definitio accidentis. Probatur
edens: quia quamdiu durat morbus, subiectum manet; & eò
te, etiam manet ergo adesse, & abesse potest, præter corru-
em eius.

cundò, probatur de combustione; & morte: nam ista habent
m mutationis priuatiuæ: sed *mutatio habet subiectum*, vt do-
rist. 1. & 5. lib. Phys. ergo est accidens: quàre modum acci-
um habere debent, quibus definitio conueniat.

his respondetur ad arg. Morbum esse accidens: & posse a-
, & abesse subiecto, præter corruptionem eius: quia quàm-
urat, non est corruptum: sed manet. De combustione ve-
morte: dicimus esse accidentia priuatiua, materiæ: cui ad-
& absūt, præter corruptionē eius: non tamen sunt accidentia

hominis; vel domus; sed illum, & hanc denominant, tanqu terminos. Quod verò ad veritatem propositionum attinet: n pe: Homo est mortuus; vel Domus est cõbusta: veras esse dici vt communis modus concipiendi, & loquendi tenet: quia se est: Homo desiit esse, aut Domus: & verus quidem; quia non nominãtur: vt subiecta: sed vt termini corruptionis: quasi dic hominem, & domum, per mortem aut combustionem peri mors namque appellatur, corruptio hominis: quia est priuatio tæ: non verò combustio domus; sed talis corruptio.

15 Circa rationem tandem Accidentis duo sunt notanda. I mum: Duobus modis sumi accidens; nempe pro accidente P dicamentorum, & pro accidente Prædicabili: & hæc acceptio vniuersalior, quia non solùm comprehendit vera accidentia: illa etiam, quæ licèt sint substantiæ; modo tamen quodam a dentali se habent ad alia: & ideo ex parte modi se habendi, dentur ea respicere tanquam subiecta: vt differentia, respectu neris, accidens prædicabile vocatur; licèt sæpe sit substantia: adesse, & abesse potest generi, salua eius essentia. Accidens v prædicamentale, solùm comprehendit vera accidentia: sed ex parte, idem accidens: vt prædicabile, minùs vniuersale est: accidens prædicamentale, absolutè comprehendit omnia a dentia verá: accidens verò prædicabile, non comprehendit nisi sub limitata consideratione: hoc est, quatenus subiecto ad se & abesse possunt; vel prædicari, & non prædicari de illo. Al do enim, aut nigredo; sicque de cæteris accidentibus, duo modis considerantur. Primo: Secundùm proprias essentias; in eis sunt Genera, Species, & Indiuidua: & sic pertinent ad cialia prædicamenta, & non ad quintum prædicabile, sed ad mum, secundum, vel tertium. Alio modo; In ordine ab sub ctum; cui adesse, & abesse possunt: & sic pertinent ad quint prædicabile.

16 Ex quibus intelligitur distinctio quædam, satis necessaria, p dicationis accidentalis: nam vna est Accidentalis; ab accide prædicamentali; quando prædicatum, verum est accidens, inh rens subiecto, de quo prædicatur. Alia est accidentalis, ab ac dente prædicabili, & non prædicamentali: cuius prædicatum, n est verum accidens subiecti: sed modo accidentali se habet ad lud; in quantum adesse & abesse potest, præter eius corrupti nem: vt hæc prædicatio, Homo est albus, accidentalis est, accidente prædicamentali, & etiam prędicabili: hæc verò, Anin est rationale, non ab accidente prædicamentali: sed solùm ab cidente prædicabili.

Secundò notandum est: Quòd Accidens; vt est quintum præ cabile: non est definiendum per plures species, vel plura indiuid

tanqu

n per subiecta, quia licèt vera sint subiecta accidẽtis, tam
ım illa : quodlibet tamen est inadæquatum : itaque defi-
n est per aliud vniuersalius, quod sit quasi adæquatum
ım eius, & in plurali sumptum, adæquatus terminus rela-
iusdem accidentis, vt prędicabilis. Vnde, talis erit eius ad-
definitio: *Accidẽs est, quòd prædicatur de pluribus*, in Quà-
lentale. Per quam definitionem ratione vltimæ particulæ,
istingui à cæteris prædicabilibus. Et hæc de prædicabili-
notasse sufficiat.

QVÆSTIO V.

An inhærentia aptitudinalis, sit de essentia accidentis.

erentia duplex est, Actualis, & Aptitudinis. Actualis, est 17
ıus quidam, per quem accidens vnitur subiecto, vt ab eo su-
tur: & proportionatur modo per se substantiæ, per quem in
er se subsistit independenter ab alio: vnde sicut modus Sub-
iæ, est vltimus terminus naturæ substantialis per se existen-
uo completur, & constituitur in supposito : ita inhærentia
is, est vltimus terminus naturæ accidentalis, actu existen-
mplens eam, & constituens actu, in subiecto: & tandem sicut
entia, præsupponens actualem existentiam, non distinctam
er à natura substantiali, sed per quam est extra causas, di-
itur ex natura rei, ab eadem natura substantiali, per se exi-
eadem ratione, inhærentia actualis accidentis præsuppo-
ostro modo intelligendi, naturam accidentalem actu exi-
m, distinguitur ab ea, ex natura rei.

a est inhærẽtia Aptitudinalis, quæ non est aliud, quàm apti-
eiusdem naturæ accidentalis, ad actu inhærendum subiecto:
Deus separet accidẽs à subiecto, peribit modus actualis, in-
tiæ eius: per quem actu inhærebat subiecto : sed adhuc erit
n ei inhærere: & hæc aptitudo inhærendi vocatur inhæren-
titudinalis.

de inhærentia actuali, certum est apud omnes, quòd non sit
entia accidentis, quia sine illa potest esse accidẽs, si non na-
ter, saltem diuina virtute: & verè manet quantitas Euchari-
ine inhærẽtia actuali, quam habebat in substantia panis. Ex
uidens argumentum deducitur, probans non pertinere ad
essentiam, & cùm eadem ratio sit de cæteris accidẽtibus, se-
ır actualem inhærentiam, nulli accidenti esse essentialem:
o etiam assimilatur subsistentiæ substantiali : de qua eui-
est, eam non pertinere ad essentiam naturæ substantialis,
sit in fide certum, Naturam humanam Christi, non habere
riam subsistentiam : sed terminatam esse, subsistentia verbi
ni. Ideo solùm quærit titulus quæstionis, de inhærentia

aptitudinali, An sit de essentia accidentis.

18 Et est prima opinio Scoti in 4.d. 12. quæst. vnica, & Anto[...] Andreæ 7.Meta.q.1.cum cæteris Scoti discipulis, asserentiũ, n[...] pertinere ad essentiam eius, sed extra illam esse. Probant id pr[...] mò: Quia inhærentia, est relatio accidentis ad subiectum: vel r[...] lationem saltem includit; ergo non potest esse de essentia alic[...] ius accidẽtis absoluti: imò aliquam rationem accidentalem d[...] bet præsupponere in eo, cui conuenit, per quam fundetur talis r[...] latio: & ex consequenti, essentiam accidentis, eam fundanter[...] quare extra illam omnino erit.

Secundo: Si inhęrentia aptitudinalis est de essentia accidenti[...] omnibus æquè conuenire debet: quia quæ essentialia sunt, omn[...] bus illius ordinis debent æquè conuenire: sed neque conuen[...] omnibus, neque æquè potest conuenire: ergo non est essentiali[...] Probatur minor, quia modus, quem habet quantitas Eucharisti[...] separata à substantia, est accidens: cùm retinet naturam acc[...] dentalem: & repugnat ei aptitudo inhærendi, cùm sit modus e[...] sendi per se, & independenter à subiecto: ergo non conuenit om[...] nibus accidentibus: sed neque aqualiter: quia iam conuenit e[...] vniuocè, quod videbimus esse falsum.

Secunda opinio est communis, & vera, quòd inhærentia apti[...] tudinalis sit de essentia accidentis. Ita D.Tho.in 4.d.18.q.& ar[...] 1.q.etiam 1.Capr.in 4. d. 2. q. 1.ad 1.contra 5. & 6.conc.Heru[...] quodlib.4.q.9.Iauel.7.Meta.q.1.Caiet.7.c.de ente, & essentia, [...] 15.Et colligitur euidenter ex doctrina Arist.7.Meta.tex.2.vbi a[...] serit, *Accidentia nõ esse entia, sed entis entia*: hoc est substantiæ, a[...] quam in sua entitate, dicunt attributionem: sed esse entia substã[...] tiæ, est posse eam afficere, secundùm proprios modos intrinseco[...] ergo aptitudo ei inhęrendi, est eis essentialis ex mẽte Aristoteli[...]

19 Probatur etiã ratione: Quia esse per se, & esse in alio, sunt mod[...] intrinseci substantiæ, & accidentis, diuidentes per se ens, sed es[...] per se, secundùm aptitudinẽ, hoc est, aptum esse ad subsistendu[...] per se, est de essentia substantiæ: ergo aptum esse ad inhærendu[...] eidem substantiæ, erit de essentia accidentis. Probatur mino[...] Quia substantiam esse talem entitatem, cui debetur subsistenti[...] per se, essentiale est ei: & hoc est, esse radicem, vnde oritur subsi[...] stentia, esse ei essentialem: ergo etiam est essentiale accidẽti, ess[...] talem naturam, cui debetur actualis inhærentia in subiecto: quo[...] est, esse radicem actualis inhærentiæ: & radix hæc est, inhærenti[...] aptitudinalis, quæ etiam erit ei essentialis.

Ad primum arg. Neganda est maior: quòd inhærentia actualis sit relatio: sed est modus absolutus, includens respectum quen-dam transcendentalem, de quo neganda est minor: quòd non pos-sit esse, de essentia absoluti, sicut cętera prędicata trãscendentalia

vt

bimus in prædicamento, Ad aliquid. Vbi probabimus,
cèt relatio prædicamentalis, quæ vocatur secundùm esse
ssit pertinere ad essentiam absoluti, respectus tamen
ndentales, & secundùm dici, ad essentiam plurium abso-
n necessario pertinent.
ecundum: Neganda est prima consequentia, quòd inhæ-
aptitudinalis, conueniat æqualiter omnibus accidentibus.
uocè: nam cùm conueniat eis per attributionem ad sub-
m vel sit ipsamet attributio ad substantiam, non potest
uenire vniuocè: quia repugnat attributio vniuocationi.
terea, vnicuique conuenit secundùm proprium modum
itionis ad substantiam: quod sufficit analogiam constitue-
in antepraedicamentis, c. 1. ostendemus. De modo autem
quantitatis Eucharistiæ, non est certum, quòd illũ habeat,
obabile, quòd immediatè substentetur à Deo, & etiam si
habere dicatur, non est natura accidentalis, cui debetur
is inhærentia, sed modus cui per se non debetur: sicut in-
tiæ actuali, non debetur alia inhærentia, alioquì esset pro-
in infinitum: sed cùm sit ratio, vel modus inhærendi, non
r propriè inhærere: nec modo illi, per se essendi quantita-
betur inhærentia: quia non est natura accidentalis, sed en-
quædam modalis, supernaturaliter concessa accidenti: vt sit
, hoc est, sine dependentia actuali à substantia: quæ entitas
entalis est, quia modum essendi tribuit accidenti. Itaque,
e accidentali, tantùm conuenit aptitudinalis inhærentia,
, sicut ei solùm debita est actualis: modis verò, non conuenit
: sed ratione naturæ, cuius sunt modi: sicut, nec per se inhæ-
sed ratione naturæ: & cùm modus ille, nec sit natura acci-
lis, nec modus per se, ex propria natura conueniens acci-
non est ei vllo modo debita actualis inhærentia, nec erit
ialis ei inhærentia aptitudinalis.

MMENTARII IN LIBRVM CA-
GORIARVM ARISTOTELIS STAGIRI-
tæ; quæ Prædicamenta appellari consueuerunt, Vnà
cum dubiis, & quæstionibus, hac tempe-
state agitari solitis.

BREVE PROOEMIVM.

De inscriptione huius libri.

QVamuis vocabulum Græcum *Categoria*, ex prima eius
impositione, à prædicatione, seu prædicato dictum sit;
communi tamen Dialecticorum, & Philosophorum
consensu, iam accipitur pro integra ordinatione præ-

dicatorum eſſentialium:eadémque eſt ſignificatio prædicamen quod ſic poſſumus deſcribere: *Prædicamentum, eſt diſpoſitio præ catorum eſſentialium, ſuperiorum atque inferiorum, ſub vno quod ſupremo genere, quo nihil eſt ſuperius vſque ad indiuiduum, nihil eſt inferius.* Vnde liber categoriarum, aut prædicamen rum, ſcribitur opus, hoc eſt, Liber ordinationum, quibus præ cata diſponuntur, ſecundùm diuerſos gradus eſſendi, à ſuprem genere, quod quaſi caput totius ordinationis eſt, vſque ad in mas ſpecies & indiuidua.

De inuentore artis prædicamentalis.

COmmunis conſenſus ſcholæ iam tenet, primum inuent rem huius artis, fuiſſe Ariſtotelem. Ille enim primus fu qui omnes gradus eſſendi, ſic diſponere docuit, vt ad cer quaſdam claſſes reducerentur, omnes res mundi: & facilè poſ mus naturam, & eſſentiam cuiuſcunque inuenire, ad propri eius categoriam, aut prædicamentum recurrendo.

De fine huius operis.

CVm ex ſimplicibus, aut incomplexis rebus, efficiantur pr dicamenta, patet ad primam operationem intellectus, q eſt ſimplicium apprehenſio, pertinere:& ad perficiendam ſecu dam, quæ verſatur circa compoſitionem, & diuiſionem proxim ordinari. Sed tanquam ad finem vltimum, ad Demonſtratione ad quam omnia, quæ in Dialectica tractantur, ordinari conſt

An de vocibus, vel de rebus agatur in prædicamentis.

AB omnibus refutatur ſententia Nominalium:qui dixerun de vocibus principaliter agere opus hoc, ſicut & tota ſcie tia Dialecticæ. Quod ex eo probatur falſum:quia voces tantù ſunt inſtrumenta; quibus loco rerum vtimur, non valentes res, quibus diſputatur, ad ſcholas afferre : vt Ariſt. docet 1. lib. Ele chorum. Res igitur ſunt, ex quibus ordinatio prædicamental conſtituitur, mediis vocibus ſignificatæ:& ideo de rebus princi paliter, minùs principaliter de vocibus, tanquam de conditioni bus neceſſariis agit ars prædicamentalis.

De obiecto vnius operis.

OBiectum verò huius partis Dialecticæ eſt categoria, ſe prædicamentum, in communi conſideratum, prout omne ordinationes prædicamentales, ſub ſe comprehendit. Quod pro batur inde:quia ſub eo proximè continentur, omnia, quæ in art hac tractantur, & rationem eius proximè participant : quæ du propriæ conditiones obiecti ſunt.

De

modo procedendi, & ordinatione huius operis, cum cæteris partibus Dialecticæ.

Odus procedendi, quem Aristot. seruat, in hoc opere, sim-
plex est. Quia per definitionem, & diuisionem, procedit:
ias docet, quonam modo simplicia sint ordinanda in præ-
ientis.
iod verò ad ordinem huius operis inter cæteras partes Dia-
æ artinet, sic explicari debet: vt primum locum teneat, in-
nnes: quia ordinatio simplicium, & ordinata cognitio eo-
quasi ianua est, per quam ad reliquas partes Dialecticæ,
totam ipsam scientiam ingredimur.

Ad quam scientiam pertineat, de prædicamentis agere.

lcèt nonnulli asserant, ad nullam scientiam determinatam
pertinere, artem prædicamentalem: sed intellectum per lu-
naturale, nulla scientia media, notitiam huius artis habere
,& ideo, nec ad Dialecticam, nec ad Metaphysicam pertine-
Nihilominus, cùm prædicatorum ordinationes, non possint
sine arte, vel scientia, necessariò dicendum est, ad scientiam
inere, & in primis ad Metaphysicam: cuius ratio satis est per
anifesta, & nota: quia de ente reali vniuersalissimo agit:
ad eam pertinet, omnes modos entis realis considerare, se-
ùm rationem propriam, abstrahendi à materia: sed prædi-
enta non sunt aliud, quàm rerum ordinationes, ex quibus
rios modos entis cognoscimus: ergo hæc ars ordinandi res,
dùm diuersos modos essendi, ad Metaph. propriè pertinebit:
iam ad Dialecticam, sed diuersa ratione: nam ad illam, secun-
proprias entitates: ad Dialecticam verò in ordine ad præ-
tiones, enunciationes, & syllogismos.

CAPVT I.

De æquiuocis, vniuocis, & denominatiuis.

TEXTVS ARIST.

uiuoca dicuntur, quorum nomen solum commune est, secundum verò nomen substantiæ ratio diuersa.

Textus expositio.

tentum Arist. in hoc primo capite est, explicare naturam no-
inum Æquiuocorum, Vniuocorum, & Denominatiuorum:
cũ ex rebus fiant prædicamenta, vt significantur per voces,
nodo significandi vocum, maximè dependet distinctio re-
,quæ in prædicamento collocandæ sunt: & ita, ex applicatio-
iarum trium vocum, tria alia constabunt. *Primum*, quænam

 sint

sint à prædicamentis excludenda. *Secundum*, ex quibus prædicamenta constituenda sint. *Tertium*, quonam modo res vnius prædicamenti, prædicari possint de rebus alterius.

Diuiditur autem caput in tres partes, in quarum Prima, proponit Arist. definitionem Æquiuocorum : in secunda, definitionem Vniuocorum: & in Tertia, definitionem Denominatiuorum.

Definitio Æquiuocorum talis est: *Æquiuoca dicuntur, quorum nomen commune est, ratio verò substantiæ nomini accommodata, diuersa.* Quæ duas continet partes. In prima dicitur, quòd Æquiuoca debent habere nomen commune, vt significetur, distincta esse ab eodem nomine: & esse res significatas per ipsum: vt canis latrabilis, sydus cæleste, & piscis marinus, quæ sunt res significatę per hoc nomen canis : distincta quidem hæc sunt ab eo, sed non dicuntur Æquiuoca, nisi vt per nomen significantur: quia res non pertinent ad Dialecticam, nisi vt significantur per voces.

Et ex hoc desumpta est communis illa distinctio, qua distinguuntur Æquiuoca in Æquiuoca æquiuocata, & Æquiuoca æquiuocantia: ita vt Æquiuoca æquiuocata, sint res; quæ vt significantur tali nomine, dicuntur fieri æquiuoca in eo : Æquiuoca verò æquiuocantia, sint voces ipsæ, quæ ex tali modo significandi, res efficiunt æquiuocas.

4 Secunda pars definitionis est, in qua dicitur, Quòd *ratio substantiæ, accommodata nomini æquiuoco, sit diuersa.* Per rationem verò, intelligitur definitio: vel conceptus quidditatiuus; in his, quæ non habent definitionem. Definitio igitur, vel conceptus Æquiuocorum, vt significantur nomine æquiuoco, omnino diuersus esse debet; ita vt in eo nullo modo conueniant : sed solùm habeant nomen commune.

Definitio Vniuocorum hæc est: Vniuoca dicuntur; *Quorum & nomen commune est, & secundùm nomen eadem substantiæ ratio.* In qua, per rationem substantiæ, definitio; vel conceptus Vniuocorum intelligitur : qui idem esse debet, & non diuersus, sicut diuersam esse diximus in Æquiuocis.

Definitio Denominatiuorum sic habet: *Denominatiua dicũtur: quæcunque ab aliquo, solo differentia casu, secundùm nomen habent appellationem:* vt à fortitudine, fortis. In qua tria continẽtur, quia in denominatione tria sunt: Forma denominans: Res denominata : & Denominatiuum nomen: tali ordine intelligenda : vt Res denominata dicatur talis, à Denominatiuo nomine : & hoc dicatur Denominatiuum, à forma, & ita forma, sit quasi origo totius denominationis. Gratia exempli : Fortis nomen denominatiuum est, in quo res denominata est Petrus ipse. Forma verò, à qua denominatur : est fortitudo. A qua nomen ipsum denominatiuum, casu debet differre : vt significetur deriuatio denominationis eiusdem,

n, quam à forma, res denominatiua accipit.

QVÆSTIO VNICA.

Vtrùm definitio Vniuocorum, conueniat Denominatiuis.

ma opinio tenet; Denominatiua simul esse Vniuoca, sed 5
uersa ratione: nam in quantum appellationem habent ab
dicuntur Denominatiua, in ordine tamen ad res denomi-
de quibus prædicantur verè sunt vniuoca: vt albú, respectu
inis, à qua denominatur, Denominatiuum dicitur: sed respe-
nius, & illius corporis; nempe parietis, & hominis, de quibus
catur; Vniuocũ est: quare omnibus Denominatiuis conue-
efinitio Vniuocorum. Ita Sotus q. vnica, huius ca. ad secun-
Quam sententiam probabilem dicit esse Caiet. in exposi-
definitionis Denominatiuorum. Et videtur probari ex de-
one Vniuocorum; quia nomen Denominatiuum commune
nnibus subiectis; de quibus dicitur: vt album, homini, & pa-
& ratio significata, quæ est forma accidentalis, eadem est
n eis; vt albedo in eisdẽ: ergo conuenit eis integra definitio.
potest probari secundo; quia omne vniuersale, debet esse
ocum: vt in quæst. vltima Vniuersalium diximus; sed inter
ersalia, quartum, & quintum prædicabile sunt denominati-
risibile, & album probant: ergo Denominatiua sunt Vniuo-
eis verè & propriè conuenit definitio Vniuocorum.

cunda opinio, est Toleti: qui quamuis negare omnino vi-
ur, Denominatiua esse Vniuoca: vnum tamen asserit, ex quo
ur contrarium colligi: nempe illam particulam definitionis
ocorum (*substantiæ*) intelligi, de definitione quidditatiua,
escriptiua: ita, vt sufficiat ad rationem Vniuoci, quòd defi-
descriptiua, eadem sit in omnibus vniuocatis. Ex quo col-
ur nomina propriæ passionis, vt sensibile, aut risibile, esse Vni-
, respectu subiectorum; de quibus prædicantur: vt sensibile:
ctu hominis & equi.

ostra tamen sententia est, Denominatiuis nullo modo con- 6
re definitionem vniuocorum, ita tenet Caiet. cap. præsenti, &
xpressa sententia Arist. cap. de substantia. Vbi *Denominatiua
it, non prædicari de subiectis, nomine, & ratione*: quia forma si-
icata per nomẽ; non est quidditatiuè in eis, sed accidẽtaliter.
t ratione probatur: Quia in definitione Vniuocorum dicitur
orum nomen est commune; ratio verò substantiæ eadem.)
rationem autem substantiæ, intelligunt omnes, aut definitio-
quidditatiuã aut quidditatiuũ conceptũ: quę propriè ad sub-
tiã rei pertinent: sed hoc nõ reperitur in Denominatiuis: quia
significata per illa: neque est definitio quidditatiua respectu
inferio

inferiorum,nec quidditatiuus conceptus eorum, sed forma acc
dentalis : ergo non sunt Vniuoca.

Ad primum arg. Distinguêda est minor:Nam ratio significat per nomen,duobus modis potest esse communis,vel eadem in inferioribus essentialiter, aut accidentaliter:& primo modo, communis esse debet, vt nomen sit Vniuocum, hoc enim intelligi Arist. per illa verba (*ratio substantiæ nomini accommodata*) in definitione Vniuocorum : quia ratio substantiæ, idem est ac ratio essentialis,significatum verò Denominatiuorum,solùm est commune,& vnum in inferioribus,accidentaliter : & ideo non potest eis conuenire definitio Vniuocorum.

7 Secundum arg. soluitur alia distinctione. Vniuocum duobus modis accipitur ; propriè pro eo , cuius non solum nomen commune est vniuocatis; sed definitio ; vel conceptus quidditatiuus & hoc tantum definiuit Arist.cap.præsenti.Aliud est Vniuocum improprium:cuius significatum,commune est inferioribus,solùm accidentaliter : & hoc modo improprio , Denominatiua possunt dici vniuoca : qui licet non sufficiat, vt eis conueniat definitio Vniuocorum,sufficit tamen, vt sint Vniuersalia ; & prædicabilia nam ad rationem Vniuersalis,sufficit aliquid esse Vniuocum,solùm,vt distinguitur contra æquiuocum & analogum : quod habent Denominatiua , per impropriam vniuccationem.

TRACTATVS DE NOMINVM ANALOGIA.

8 TRactatio de natura,& ratione Analogiæ , maxima ex parte pertinet ad Metaphysicam:cùm præcipuè reperiri possit in ente vniuersalissimo;quod proprium obiectum eius est:atque etiã in passionibus eius , & in accidenti , quod nomen prædicamentis est commune:sed propriè pertinet ad Logicam ; vt ex ea cognoscatur:Analoga excludenda esse à prædicamentis , atque etiam à syllogismis,& aliis argumêtationibus:quæ in solis terminis vniuocis commodè fieri possunt.Aristoteles verò non definiuit analoga cap.præsenti;sed solùm æquiuoca & vniuoca:quia cùm sint quasi media,inter hæc extrema; cognitis vniuocis , & æquiuocis facile est analoga cognoscere.De quibus quinque tantùm disputanda sunt. Primum;quid sit analogia. Secundum; quotuplex sit. Tertium ; vtrùm Analogum possit abstrahi,aut præscindi ab analogatis. Quartum ; An ens sit analogum ; ad Deum,& creaturas: & ad entia creata, substantialia , & accidentalia:& qua analogia, hæc omnia significet. Quintum ; An accidens , respectu nouem prædicamentorum accidentium, analogum sit , vel vniuocum.

Expli

Explicatur, quid ſit Analogia.

Analogiam ex ipſiuſmet nominis ſignificatione definire ve- 9
nus; dicendum erit,non eſſe aliud:*quàm proportionem , aut*
nie̅tiam,ſeu comparationem inter multa,eodem nomine ſigni-
: nam Græcum nomen eſt; quod in Latinum transferens
ntilianus ,*proportionem vocauit :* Tullius verò , in vno loco,
nientiam : in alio verò, *comparationem* aut *proportionem.* Et
es iſtæ ſignificationes,diuerſis analogis cõuenire poſſunt:vel
m ſub diuerſa conſideratione:vt dum diuerſas analogię ſpe-
numerabimus , conſtare poterit.
verò rem potiùs,ſignificatam nomine analogiæ, conſidere-
quàm etymologiam eiuſdem nominis: definitionem analo-
m,ex definitionibus æquiuocorum,& vniuocorum aſſignatis
riſt.cap.præſenti facilè poſſumus colligere.Nam Analoga,ex
muni ſententia ſcholæ, medium quoddam ſunt,inter Æqui-
& Vniuoca. Æquiuoca verò ſic definit Ariſt.*Quorum nomen*
ommune : ratio verò ſubſtantiæ nomini accommodata , omnino
rſa : vt canis reſpectu latrabilis, piſcis, & ſyderis cœleſtis.Vni-
, *quorum nomen eſt commune : ratio verò ſubſtantiæ , nomini*
mmodata, omnino eadem. Analoga igitur erunt, *Quorum no-*
eſt commune : ratio verò ſubſtantiæ nomini accommodata:ne-
omnino diuerſa,neque omnino eadem. Secundùm quam analo-
trumque extremum participant:conueniunt enim cum ęqui-
s,& vniuocis in nomine : quod commune debet eſſe in om-
s ; in re verò , aut conceptu per nomen ſignificato ; partim
ieniunt,& partim differunt : conueniunt quidem cum æqui-
s, in eo ; quòd diuerſus debet eſſe ſimpliciter : & in hoc dif-
nt ab vniuocis: in quibus idem ſimpliciter debet eſſe:ſed dif-
nt ab eiſdem æquiuocis , in eo : quod non omnino diuerſus
ſed aliquo modo vnus,vel idem : & in hoc aſſimilantur vni-
s. Vnde ſequitur maiorem ſimilitudinem habere cum æqui-
s. Et hæc eſt ratio, propter quam cum æquiuocis enumerari
nt:& etiã æquiuoca appellari:quia parũ ab eis diſtinguuntur.
aque,conceptus analogi,quantùm ad res ſignificatas,non eſt 10
s : ſed plures,quia analogata diuerſa ſunt:ratione tamen pro-
ionis,vel attributionis,ſeu proportionalitatis, quandam ha-
ſimilitudinem : & eius ratione, aliqualem vnitatem:& hoc
ratione̅ ſubſtantiæ nomini accommodatam,non eſſe omnino
rſam,nec omnino eandem:ſed proportionalem, vel ſimilem.

Quotuplex ſit Analogia.

Aietanus in opuſc. de Analogia nominum,cap.1.2.& 3.tri- 11
plicem Analogiã diſtinguit:Primam Inæqualitatis,quæ re-
peritur

peritur in generibus, respectu suarum specierum; à quibus rati
ne differentiarum, secundùm inæqualitatem perfectionis part
cipatur : vt in animali ; respectu hominis, & leonis : perfecti
enim participatur ab homine: ratione perfectioris differentiæ,
ideo inæqualiter ab vtroque : sed hanc analogiam, dicit, non e
talem simpliciter; nec facere nomen analogum : quia in gener
bus verè vniuocis, reperitur ; & solum potest vocari Analog
physica: quia procedit ex diuersis formis physicis, maioris & m
noris perfectionis.

Secunda species Analogiæ est, Proportionis, vnius ad alte
rum, vel plurium ad vnum : & hoc etiam vocatur Attributioni
quia proportio quam habet vnum ad alterum, vel multa ad vn
habitudo quædam ad illud est ; quæ attributio etiam vocatur:
sanum, dicitur analogum proportionis, & attributionis : quia c
vrina, & medicina dicitur : secundùm proportionem, quam ha
bent cum sanitate animalis : in quantum vrina, est signum sani
tatis ; medicina verò causa : & hoc est dici per attributionem a
illa : quare sanum respectu animalis, vrinæ, & medicinæ, dicitu
analogum proportionis, seu attributionis.

11 Tertia species Analogiæ est. Proportionalitatis : Proportic
nalitas verò, non est aliud, quam similitudo, vel proportio dua
rum proportionum, Gratia exempli : Inter tria & sex, reperitu
proportio dupla: & eadem reperitur inter quatuor, & octo; dein
de inter has duas proportiones duplas, reperitur alia proporti
aut similitudo, in eo consistens, quod sicut se habent tria ad se
ita quatuor ad octo. Hæc igitur proportio, & similitudo duaru
proportionum, vocatur proportionalitas. Et ideo nomen illud
quod significat plura, inter quæ reperitur, vocatur analogũ pro
portionalitatis Vt risus, significat risum hominis verum, & qua
metaphoricum risum prati : quod dum floret, quandam hilari
tatem ostendit, similem ei, quam ostendit homo, dum ridet. Di
citur autem de vtroque nomen risus. nempe de homine ridente
& de prato florido secundùm proportionalitatem : quia sicut s
habet risus hominis, ad hominem; sic floriditas prati, ad pratum
Quare analogum proportionalitatis vocatur.

Ex his tribus speciebus analogiæ ; prima à nullo reputatur ve
ra, nec sufficiens ad constituendum nomen analogum: sed omne
dicunt non esse analogiam simpliciter; sed solùm secundùm quid
Et ratio omnium est: quia in generibus, & pluribus aliis vniuo
cis, reperitur ; sine præiudicio vniuocationis.

13 Analogiam verò proportionis, seu attributionis, recipiunt om
nes tanquam veram, & sufficientem, ad constituendum nome
analogum. Et ratio est manifesta : Quia sola attributio vnius a
alterum, vel multorum ad vnum efficit ; vt non omnia eoden
modo

, nec æqualiter significentur : sed illud vnum , simpliciter
ppelletur ; cætera verò non , nisi secundùm quid : ergo sola
utio facit nomen analogum. Probatur consequentia ex de-
nè analogorum: *Analoga sunt quorum nomen est commune: verò substantiæ;nec omnino eadem,nec omnino diuersa.* sed eo
uòd significata ita se habent ; vt omnia dicantur per attri-
nem ad vnū:ratio,sub qua,significata primo,per se, & prin-
ter ei conuenit , cæteris verò per attributionem ad illud:
non est omnino eadem in omnibus : quia si eadem esset æ-
imo ; & sine dependentia ab aliis , conueniret singulis ; vt
in vniuocis : quare necesse est dicere;quòd sola attributio
t analogiam.

undò; Sola attributio tollit vniuocationem:ergo sola facit
n analogum. Euidens est consequentia:quia vbi est attribu-
gnificatorum;non est æquiuocatio nominis; cum aliquid sit
mmune,præter nomen;nempe similitudo illa,& correspon-
a,quam facit attributio:si ergo attributio tollit vniuocatio-
necesse est eandem efficere nomen analogum : quia nullum
medium,inter vniuocum & æquiuocum:præter analogum.
rùm probatur primum antecedens ex definitione vniuoco-
Vniuoca sunt , quorum nomen est commune; ratio verò sub-æ,nomini accommodata,omnino eadem : sed attributio efficit
io non sit omnino eadem , nec æqualiter participetur ab
bus:sed primo ab vno,à reliquis verò cum dependentia ab
rgo tollit vniuocationem.

analogia verò proportionalitatis non est certū,quòd sit ta- 14
mpliciter;ita vt sola sufficiat efficere nomen analogum : sed
opinio tenet,quòd sufficiens sit;non minùs quam analogia
utionis. Ita Caietanus vbi suprà : ita etiam videtur sentire
nom. de veritate, qu.2.art.11.ita denique plures moderni.
cunda opinio,est aliorum modernorum ; qui hac distinctio-
ntur.Proportionalitas, duobus modis potest reperiri, inter
icata nominis : Primò,ita vt non significetur ipsa per illud
n , sed alia ratio communis eorum : & hoc modo sumpta,
ufficit ad efficiendum nomen analogum.Quòd verò non si-
etur per nomen; videtur manifestum : quia animal , solùm
icat naturam sensitiuam , communem speciebus : non pro-
onalitatem inter eas repertam.

cundò : ita, vt per nomen ipsa analogia significetur:& hæc 15
iens erit ad constituendum illud analogum:& quia nullum
mé impositum,quo significetur;nulla datur talis analogia:
ur tamen,si imponeretur nomen ad eam significādam. Cu-
tionem vel exemplum non afferunt. Sed vtrumque afferre
mus exemplum quidem : in hoc nomine Principium : quòd
analogi

analogicè dicitur, de fundamento domus, de puncto: quod e principium lineæ, & de præmissis demonstrationis, per se noti & inter hæc, nulla est attributio; sed omnia æqualiter, & per s significantur: sola proportionalitas reperitur: quia sicut se ha bet fundamentum domus, ad domum ab eo incipientem; sic habet punctum ad lineam; & principia demonstrationis ad de monstrationem: & quia per nomen significatur (cùm ratior proportionalitatis, videantur significare tria illa: & non ratior alterius cōceptus eis communis) sufficit constituere analogian

Ratione verò probari potest: quia proportionalitas præsup ponit necessariò, diuersa esse illa inter quæ reperitur; sed ab e recipere aliquam similitudinem, & vnitatem: ergo efficit, vt ra tio significata per nomen non sit omnino diuersa, sed nec omni no eadem: quia aliqualis est similitudo, & vnitas in ea: quare so la efficiet nomen analogum.

15 Tertia opinio teneri Proportionalitatem quomodocumqu repertam, inter significata eiusdem nominis, non sufficere a constituendum nomen analogum: sed necesse est; vt sic reperia tur; quòd vnum eorum sit absolutè tale: per suam formam, au per suum esse: aliud verò non sit absolutè tale per suum esse, s vt substat tali proportioni, vel comparationi ad aliud. Exemplu esse potest in risu qui ita significat risum hominis & floriditate prati; vt ille quidem per proprium esse sit absolutè talis: hæc ve rò non, nisi in quantum talem habet proportionem, aut propo tionalitatem cum eo. Manifestum est enim floriditatem prat non esse nec vocari risum; nisi per ordinem ad risum homini Ita sentit pater Franciscus Suarius, tom. 2. suæ Meta. disput. 2 sect. 3. num. 11.

Nostra sententia tribus conclusionibus explicatur. Prima es Proportionalitas, non est vera analogia: nec sufficit analogu nomen facere: nisi per illud significetur. Hæc videtur mihi eu dens; vt probat hoc arg. Res non habent analogiam, aut vniuo cationem; nisi in quantum per voces significantur: ergo nec sun analoga proportionis vel attributionis: nisi in quantum, vt ea habentes, significantur. Cuius euidens signum est, quòd quia di uerso modo significantur, per diuersas voces; fieri potest, vt æqu uocè per vnam, vniuocè verò per aliam significentur: vt Cani nomine bestiæ latrabilis, Piscis, & Sydus, æquiuocè significan tur; & vniuocè eadem designantur per nomen Substantia: ex eo quòd substantia significat conuenientiam essentialem eorum: ca nis verò nullam. Vt igitur nomen sit vniuocum: necesse est, sign ficet conuenientiam multorum: & eodem modo, vt sit analo gum: necesse est, vt significet diuersitatem simul, & conuenien tiam multorum; sed analogata, habent conuenientiam, aut sim

litud

m,ratione proportionalitatis,aut attributionis : cùm di-
mpliciter : ergo non possunt,vt analogata significari : nisi
tionalitas ipsa,vel attributio significetur.
ndò probatur:Quia licèt significata alicuius nominis,vni- 17
habeant conuenientiam , si tamen non significentur , vt
bent : non erunt vniuocata,nec nomen quo significantur,
um:sed conuenientia se habebit materialiter tantùm , aut
nitanter,& erit,quasi non esset,ad effectum efficiendi no-
alogum : ergo licèt aliqua habeant inter se conuenien-
nalogicã,si hæc non significetur,materialiter,& quasi con-
nter se habebit;& erit quasi non esset:ad effectum consti-
nomen analogũ. Quare necesse est per nomen significari.
nda conclusio : Proportionalitas , aliquando significatur
nen analogum : & ideo , si significata sufficit constituere
n distinctam,ab analogia attributionis;efficiet eam distin-
t ita fatendum erit,esse actu,in rerum natura,diuersas spe-
alogiæ. Hæc est contra secundam opinionem quæ negat,
as esse species analogiæ,& analogorum:nempe proportio-
is,& attributionis:quamuis fateatur,esse possibiles ; si no-
nponatur, ad significãdam proportionalitatem multorum.
batur efficaciter,exemplo risus ; quo significatur , floridi-
ti , simul cum risu vero hominis ; ex eo solùm , quia sic se
pratum,dum floret,præ se ferens quandam hilaritatem;si-
abet homo,dum ridet: sed hæc est proportionalitas;ergo
atur floriditas prati : in quantum habet proportionalita-
m risu hominis:quare falsum erit , quòd proportionalitas
am significetur per nomen analogum;& consequenter e-
essarium,secundùm eandem sententiam : quod ita signifi-
efficiat distinctam speciem analogiæ ; & analogum,specie
tum , ab analogia , & analogis attributionis. Et si dicatur
men risus , non significari floriditatem prati, nisi vt habet
udinem cum risu hominis , non proportionalitatem : &
nec significari ipsam proportionalitatem , sed attributio-
Contra hoc est , quòd floriditas prati , non significatur,vt
similitudinem in communi, sed in particulari : hoc est ta-
t sicut risus est actus vitalis,quo ostenditur hilaritas cor-
hoc sit similis ei floriditas prati : quia ostendit quandam
atem,hoc est,ita se habet; atque homo,declarans hilarita-
hæc est proportionalitas quæ verè significatur per nomen
t certè,non potest aliud nomen imponi,quo melius,signi-
proportionalitas hæc,quàm nomen risus.
rtia Conclusio:Proportionalitas : etiam significata per no- 18
nalogum , & adhuc in his analogatis reperta , quorum v-
st tale,per suum esse;aliud verò nõ, nisi ratione proportio-

nalitatis, non facit ex se, aut per se sola, veram speciem, & dist
ctam analogiæ, nec nomen analogum, sed ratione attributio
cui coniungitur: & ideò eandem cum analogia attributionis
ita nec secundùm actum, nec secundùm possibilitatem, dist
guendæ sunt diuersæ species analogiæ, sed sola analogia attri
tionis ponenda est.

Conclusio hæc, est contra secundam & tertiam opinione
& priùs declaranda est, deinde probanda. Declaratur autem
Proportionalitas ex se differens est, vt reperiri possit, inter sig
ficata: quorum vtrique conueniat formaliter, & intrinsecè
pellatio, & significatio nominis, & inter ea, quorum solum
conueniat formaliter, aliis verò, per extrinsecam denominati
nem: imò & inter ea etiam, quæ sub tali nomine, nullam hab
conuenientiam, vt æquiuocata. Probatur euidenter: quia in
species eiusdem generis, reperitur: vt inter hominem, & leone
& etiam, inter canem latrabilem, piscem, & sydus: & tandem,
ter risum hominis; & floriditatem prati: quia verum est, de
omnibus; quòd sicut se habet vnum eorum, ad suum esse, sic ali
ad suum: & quamuis per nomen idem significetur, potest eod
modo, seu diuerso, reperiri in eisdem.

10 Quod non minus efficaciter sic probatur: Quia ita se hab
quodlibet, ad suum esse, sicut aliud ad suum, non efficit ea mag
vel minùs diuersa; in apprehensione intellectus, quàm si id n
haberent: ergo nec efficiet ea magis, aut minùs diuersa: nec m
gis, & minus eadem, etiam si per nomen idem seu aliud signi
cetur. Euidens est consequentia, quia res significantur, per vo
vt apprehenduntur ab intellectu. Probatur porrò anteceder
quia æqualiter reperitur in apprehensione intellectus, inter
omnino diuersas, ac inter res eiusdem rationis: non enim, vt n
nùs diuersa apprehenduntur significata canis, ex eo, quòd int
ligatur, sic se habere quodlibet ad suum esse, sicut aliud ad suu
nec minùs dissimilia sunt, album, & nigrum; ex eo, quòd app
hendantur, sub eadem proportionalitate, quàm ea nō apprehe
sa. Probatur iam conclusio, sic explicata, aduersus secunda
opinionem, hac ratione: Analoga sunt media inter æquiuo
& vniuoca; ergo non possunt reperiri simul, cum aliquo, e
tremorum; ita vt idem nomen, respectu eorumdem significat
rum, sit analogum simul, & æquiuocum; vel analogum & vn
uocum, sed proportionalitas sola, etiam per nomen significat
potest reperiri simul cum vno, & altero extremo: ergo non
cit medium: quod est, non efficere nomen analogum. Probat
minor; Quia etiam si species animalis, apprehendantur ab i
tellectu, sub proportionalitate; hoc est vt ita se habet leo,
suum esse animalis, quod participat ab animali; sicut homo
suu

od ab eodem participat; eadem intelligitur natura ani-
eis: ergo non desinunt esse vniuoca: & ex consequenti,
ehenduntur, vt analoga: nec essent analoga, si sub eadem
onalitate significarentur, per nomen: quia vt probatum
em modo significantur per nomen: quo apprehenduntur
llectum.

21 itur deinde aduersus tertiam: Quia proportionalitas, ra-
i, non facit floriditatem prati esse, aut vocari risum: sed
attributionis, quam causat in ea, ad risum hominis; ergo
one sui facit eam analogatum risus, aut risum esse ana-
sed ratione attributionis. Probatur minor: Quia si ratio-
aceret eam analogatum, omnia alia, in quibus reperitur,
analogata: sed probauimus, eam non facere: ergo nec fa-
iditatem prati analogatum risus, nisi ratione attributio-
n causat in ea: quia attributio, vera est analogia, & per se
omen analogum.

s conclusionibus sequitur; proportionalitatem, non esse
nalogiam; nisi vt per se cõiunctam attributioni: & ratio-
s, non ratione sui: & ideo non facere distinctam speciem
orum, vllo modo, sed omnia analoga, esse attributionis,
it expressè D. Th. 1. p. q. 13. art. 6. vbi ita ait: *In omnibus
us, quæ de pluribus analogicè dicuntur: necesse est, quòd om-
ntur per respectum ad vnum: & ideo illud vnum, oportet,
natur definitione omnium.*

22 obatur, hac ratione: Inæqualitas sola, non sufficit analo-
ere, nec sola proportionalitas, etiam per nomen signifi-
præter has, sola attributio restat, de qua probatũ est, per
e nomen analogum: ergo solùm datur analogia attribu-
sola analoga attributionis: Nomine autem Attributio-
lligimus, quamcunque habitudinem, vnius ad alterum,
torum ad vnum, per ordinem, ad quod dicantur talia. Et
do intellecta, tertia opinio vera esse potest, asserens pro-
alitatem non facere analogiam: nisi vnum eorum, inter
eritur, dicatur absolutè tale per suum esse, aliud verò, non
habitudinem ad illud: eiusmodi enim habitudo, sub no-
tributionis comprehenditur, & proportionalitas, à qua
r ratione illius, & non ratione sui facit nomen analogum.
xemplum primæ opinionis; Respondent aliqui: Princi-
se æquiuocum, à consilio: quia à consilio impositum est
rsa significanda. Alij verò dicunt: Esse analogum propor-
atis. Sed vtrumque videtur falsum, primum quia Arist. 5.
a. c. 1. enumerãs principia omnia, diuersæ rationis, asserit,
e in ratione principij his verbis: *Omnibus igitur principiis
e est esse primum, vnde aut est, aut fit, aut cognoscitur.* Ergo

principium, non est æquiuocum. Probatur consequentia: æquiuoca non possunt conuenire nisi in solo nomine. Quod rò non sit analogum proportionalitatis, ex dictis sequitur, proportionalitas non sufficit ad efficiēdum nomen analogū. ci ergo posset, Principium esse analogum attributionis: quia mò, & per se significat: principium, à quo per veram origi procedit aliud, secundùm esse: & per attributionem ad hoc p cipium, dicitur de reliquis. Vel, cui non placuerit, analogum modo esse dicat potiùs, esse vniuocum, quàm æquiuocum: hoc vltimum expresſè, est contra Arist.

Ad rationem verò: Negandum est antecedēs, quòd propo nalitas præsupponat diuersa esse illa, inter quæ reperitur: nan cèt supponat esse distincta, tamen indifferēter potest reperir ter ea, quæ vniuocè conueniunt; & inter ea, quæ conueniun lo nomine: & ideo, non facit per se nomen analogum.

Ad testimonium D. Tho. respondeo; Eam sententiam; que dubio, rectè tractasse in eodem loco primæ partis, à n citato, vbi tam expresſè tenet oppositam.

An necesse sit rem, vel conceptum, significatum nomine analogi trinsecè solùm reperiri in principali analogato, in cæteris ver solùm per extrinsecam denominationem.

23 SVpposito, quòd solum dentur analoga proportionis, seu a butionis, dubitatur: An necesse sit, quòd significatum eo solùm reperiatur formaliter in principali analogato, in cæ verò, non formaliter: sed solùm per extrinsecam denomina nem: vt videmus, in hoc nomine, sanum, quod significat sanit & hæc solùm reperitur formaliter in animali, quod est pri pale analogatum: in vrina verò, & medicina, solùm per extri cam denominationem: in illa quidem, tanquam in signo, & hac, tanquam in causa.

Et prima opinio aliquorum asserit, necessarium esse, quò solo principali reperiatur formaliter, & intrinsecè. Quod p bari potest, quia in eo solo hoc modo reperitur, per se primò, tera verò, solùm videntur esse, quasi attributiones ad illud: i Arist. de accidentibus dixit, *Non esse entia, sed entis entia*, hoc aliquid substantiæ: sed attributio, non videtur esse, nisi quæ extrinseca denominatio: ergo solùm in eis reperietur, per ext secam denominationem.

Secunda opinio est communis, omnium modernorum, neg hoc esse necessarium; sed indifferenter esse posse, in omnibus maliter, vel solùm in principali, secundùm diuersam natu & conditionem eorum. Et hæc est expressa sententia D. Th 1. d. 19. q. 5. & est vera, & à nobis amplectēda Probatur: Ration

Ex

s: Ratiōne quidem, quia attributio eſt,quæ facit analo-
ed hæc poteſt reperiri inter ea, quæ formaliter partici-
onem vel conceptum analogi; ſicut reperitur inter ea,
vnum tantùm formaliter eam participat: ergo vtroque
habere poſſunt analoga, & non vno tantùm, vt aſſerit
pinio. Probatur minor: quia bene poteſt intelligi, quòd
el plura participent rationem formalem ſignificatam,
on habeant, niſi cum dependentia, & attributione ad
a quo per ſe primò reperiatur.

atur ſecūdò Exemplis. Nam ens dicitur analogicè, de ſub- 24
c accidente, atque etiam, de Deo, & creaturis, vt inferiùs
ur: ſed entitas, quam ſignificat, non ſolùm reperitur for-
in ſubſtantia, ſed etiam in accidētibus: nec ſolùm in Deo
n in creaturis: ergo, non eſt neceſſarium, quòd ſolùm in
li analogato reperiatur formaliter. Probatur minor:
eatura, entitatem habet intrinſecā, & formalem, produ-
rerum natura, per creationem, aut per aliam actionem:
n reperitur in ſolo Deo: quamuis, per ſe, in eo tantùm, &
icipationem, & attributionem ad ipſum, in creatura. Et in
ibus, reperitur etiam entitas propria, formalis, & intrin-
muis non ſine intrinſeca dependentia à ſubſtantia, vt in
te, & qualitate manifeſtum eſt.

eſpondent aliqui, pro prima opinione, Accidens non eſſe
ntis ens: hoc eſt, eſſe aliquid ſubſtantiæ: vt ſæpe aſſerit
oc eſt non habere aliam entitatem, niſi attributionem
ntiam, in quadam denominatione extrinſeca conſiſten-
autem intrinſecam, & eſſentialē. Sed hoc non poteſt eſſe
t ex eadē ſolutione, in primis colligitur. Nam ſi accidēs,
ens: ergo eſt ens ſubſtantiæ: habet igitur veram entitatē,
n afficit ſubſtantiam. Quod videtur probari euidēter, his
tiis: Quantitas in Euchariſtia, nō inhæret ſubſtantiæ, ſed
t ſeparata: & tamen eſt vera entitas, quam videmus, & tā-
lbedinem etiam ſentimus per viſum, & calorem, per ta-
euidenter probatur, quòd hæc accidentia & ſimilia, non
inſecæ attributiones, aut denominationes: ſed veræ enti-
ales: quia ſola denominatio extrinſeca non ſentitur, nec
ſſe per ſe obiectum ſenſus.

nfirmari non poteſt: Quia accidentia hæc, habent ſuos ef- 25
ormales, in ſubiectis, in quibus ſunt: nec ſolùm formales,
es, & phyſicos: vt albedo, facit parietem realiter, & for-
album: & calor, facit aquam realiter, & formaliter ca-
ed effectus iſti, non poſſunt procedere à cauſis in ſola de-
tione extrinſeca conſiſtentibus, ſed ab his, quæ veram, &
cam habent entitatem realem, per cuius realem virtutem

eos producunt:ergo accidentia,veram & intrinfecam habent
titatem : alioqui, intellectus, & voluntas , quæ funt accide
fuperaddita fubftantiæ animæ rationalis , ad operandum ,
erunt , nifi denominationes extrinfecæ , ei fuperadditæ. Q
patet effe falfum ; cùm fint potentiæ reales , per quas tanq
per virtutes reales , elicit anima veras & reales operationes.

Ad argumentum verò ; Neganda eft confequentia : quia l
folùm in principali analogato, reperiatur prima & per fe r
fignificata per analogum, in cæteris verò, folùm per attribu
nem ad illud:intrinfecè tamen, & formaliter reperiri poteft:
attributio,hoc non tollit,vt probatum eft.

An conceptus formalis analogorum, fit vnus & abftractus ab a logatis,vel multiplex, & ab eis an abftrahi poffit.

26 Conceptus,quem format intellectus de aliquo:duplex eft cap. de differentia notauimus:formalis,& obiectiuus. C ceptus formalis,eft qualitas mentis ; quam intellectus prod vt fibi faciat obiectum actu præfens,& illud intelligat : nam hanc qualitatem , fibi perfectè repræfentatur. Conceptus obiectiuus,eft obiectum, quod intelligitur, in quantum per malem repræfentatur. Et de vtroque procedit quæftio : & i habebit duplicem partem. In prima difputabimus , de vni conceptus formalis. In fecunda, de vnitate conceptus obiect

Sed conceptus formalis,etiam eft duplex:Vnus eft, conce vocis fignificantis. Alter, conceptus rei fignificatæ.Et de pr certum eft, quòd fit vnus : quia nomen analogum , eft vna fimplex:ergo per vnum fimplicem conceptum, à nobis intell tur. De conceptu verò formali rei fignificatæ,per nomen ana gum procedit quæftio , *An fit vnus.*

Prima opinio tenet ; Dari vnum conceptum formalem re gnificatæ per analogum,ita Scotus , loco inferiùs citando. H uæus quodlib:2.q. 7. Sotus cap. præfenti. Fonfeca 4. Met. ca q.12.fect.5.P.Francifcus Suarius, tom.1. fuæ Met.dif.2. fect fed diuerfo modo procedunt : nam Scotus vnum conceptum malem ponit:quia tenet, ens effe vniuocum:Vniuoca verò,vn conceptu formali medio , fua vniuocata fignificant. P. S rius , ideo ponit vnum conceptum formalem : quia vnum et ponit obiectiuum , abftractum ab analogatis. Heruæus & Sot licet non ponant eundem conceptum obiectiuum , afferun men formalem effe vnum. Et tandem Fonfeca ponit vnum malem , non diftinctum , fed confufum : quia non repræfe diftinctè analogata , fed confusè.

27 Probatur duplici arg.Primò,quia Analogum, non folũ eft vox fimplex,& non æquiuoca,fed vnam habens fignificatione

impositione: sed voces significant mediis conceptibus:
gnificabit, medio vnico conceptu formali. Quod expe-
videtur probari: nam audito nomine Entis, aut alterius
i, non concipit intellectus analogata, sub determinato
ptu, vt substantiam, vel accidens, sed vnum quid, nempe
tem; ergo non format plures conceptus formales eorum,
im eiusdem entitatis.
undò, Quia si conceptus formalis analogi, non est vnus, sed
: ergo tot formabit conceptus intellectus, audito nomine,
analogata habet: vnde si hæc fuerint decem, vt contingit in
significante omnia prædicamenta, vel etiam si fuerint vi-
tot conceptus simul formabit intellectus: quod videtur im-
ile. Probatur consequentia, quia si plures format, non est
ratio, quare duos tantùm, & non plures. Nec etiam; quare
t conceptum potiùs horum, quàm aliorum: ergo vel tot,
sunt analogata: vel tantùm vnum.
unda opinio: Negat conceptum formalem analogi, esse 28
: quam sequitur Ferr. 1. contra gent. c.34. & cum eo plures
rni. Et hæc videtur nobis probabilior.
probatur primò: Quia analogum conuenit cum æquiuoco,
quòd significat multa simpliciter, diuersa: non tamē omni-
uersa, sed secundum quid eadem: & in hoc distinguitur: sed
o nomine æquiuoco, format intellectus diuersos conceptus
ales, propter diuersitatem significatorum: ergo audito no-
analogo, formabit etiam plures simpliciter: licèt non om-
diuersos, sed aliqualem similitudinem habentes.
undò: Vnitas conceptus formalis, sumitur ex vnitate cōce-
biectiui, per illū repræsentati: sicut vnitas imaginis, ex vni-
ei repræsentatæ: sed conceptus obiectiuus analogi; non est
vt in 2. par. quæstionis probabitur: ergo erit vnus formalis.
t enim satis apertè illi, qui non ponentes vnum conceptum
tiuum analogatorum, sed plures, admittunt nihilominus
tem conceptus formalis: contra quos euidenter concludit,
minem, hoc argumentum: quia nullam potest habere vni-
conceptus formalis, quam non accipiat ab obiectiuo.
primum arg. Concedendum est antecedens; ex ea parte, qua
, analogum esse vnam vocem simplicem: & ideo, vnus datur
eptus eius: sed negandum, quòd vnam habeat significatio-
sicut non habet vnam rem significatam, sed plures, atque di-
s simpliciter, ad quas significandas, vnica impositione fuit
sita: quia licèt plures sint res; omnes tamen habent attri-
nem ad vnam: & ideo vnica voce, & vnica impositione,
s significandas, possunt designari.
d experientiam verò, in eodem argumento adductam; Con- 29

cedimus,quòd audito nomine analogo, non concipit intelle analogata sub expresso, aut distincto conceptu , bene tamen confuso actuali vt in secunda parte dicetur. Nec tamen conci vnum quid eis,commune,sed plura simpliciter diuersa,sub rati ne tamen communi, solùm secundùm quid , propter attributi nem , quam habent ad vnum.

Ad secundum : Concedendum est totum;quod assumit, & n gandum , esse impossibile quòd decem conceptus formet intell ctus, si decem sint significata analogi : vt contingit in ente , v etiã plures, si plura habeat significata. Non est enim impossibil intellectum tot simul formare conceptus sub vnitate eiusde vocis tot res significantis : quot satis est manifestum,in æquiu co:quo audito, nullus negat,tot formare conceptus intellectu quot sunt significata eius , plura vel pauciora : & in analogo, alia ratio particularis : quia non solùm plures conceptus,habe ordinem ad vnam vocem ; sed etiam ad vnam rem, principalit significatam ; ad cuius conceptum ordinantur omnes alij.

Et ex hoc intelligitur,non dari conceptum formalem, analo gis communem, atque distinctum,à conceptibus analogatorun sed plures tantùm eorundem. Vnde nullus datur conceptus fo malis entis,præter conceptus prædicamentorum.

Secunda pars quæstionis , de vnitate conceptus obiectiui analogorum.

30 DVplicia sunt Analoga , vt dubio præcedenti insinuauimus Quædam sunt;quorum significatum non reperitur formali ter, & intrinsecè , nisi in principali analogato ; in cæteris verò per Denominationẽ extrinsecam : vt sanum, quod sanitatẽ signi ficat ; sicut album, significat albedinem : & tamen sanitas, no reperitur formaliter,nisi in solo animali : in vrina verò, & medi cina, solùm per denominationem extrinsecam, signi, vel causæ Alia sunt analoga : quorum significatum reperitur formaliter,i omnibus analogatis : sed per se primò & principaliter , in vn tantùm,in reliquis verò,per intrinsecam dependentiam, & attri butionem ad aliud : & de vtrisque procedit quæstio , An habea vnum conceptum communem , & abstrahibilem ab analogatis. Sed de primò dicendum est,deinde de aliis.

Est igitur prima opinio modernorum;Quòd hæc analoga, si gnificent vnum conceptum obiectiuum;quem intellectus abstra hit ab analogatis. Probatur primo : quia hæc analoga , non sunt æquiuoca : ergo non habent solam vocem communem ; sed ali quid etiam , per illam significatum : sed quæcunque ratio com munis potest abstrahi à particularibus , quæ in ea conueniunt: ergo datur conceptus horum analogorum , abstrahibilis ab eis.

Secundò:

ndò: Quia audito nomine, ſanum: poteſt aliquis concipe-
uam rationem communem ſanitatis; non conſiderando
s particulares; aut diſtinguendo diuerſás quas habet, in
,vrina,& medicina : & conceptus iſte communis eſt eis:
: vnus, & abſtractus ab eiſdem ſecundùm particulares ra-
conſideratis.
nda opinio eſt communis, & vera : quòd ab his analogis,
ſſit abſtrahi conceptus communis, ſed ea proximè ſignifi-
tiones particulares analogatorum, aliquo modò ſimiles,
portionatas:in ordine ad vnum principale.Ita Caiet.opuſ.
ogia nominũ cap.5. Sotus cap.præſenti,q.1. art.2. Corol.
ſeca 4. Meta. cap.2. quæſt.1. ſect.6. verſ.3. diſcrimen.
:obatur ratione: Quia hæc analogata ſignificāt vnam for- 31
ſolùm exiſtentem in principali analogato; non in aliis, in
ſolum eſt, per extrinſecam denominationem : ſanum, ſi-
t formam ſanitatis in ſolo animali inhærentem nõ in vri-
nedicina,quæ ſolùm dicuntur ſana per extrinſecum reſpe-
cauſæ,vel ſigni ad ſanitatem animalis: ſed à re formaliter
ata, & per ſolam extrinſecam denominationem : non eſt
ibilis vna ratio, vel conceptus communis : quia forma,&
,vel cauſa,ſe habent; tanquam cauſa,& effectus : quorum
es diuerſæ ſunt, licèt ordinem dependentiæ,vel attributio-
eant; & ideo non datur conceptus eis communis : ergo
itur conceptus communis, horum analogatorum.
ndò:Quia conceptus vnus, & communis multis,formali-
et in eis reperiri: ſed conceptus horum analogorum ſolũ
ur formaliter in principali analogato; vt patet de conce-
itatis : ergo non eſt vnus omnibus eis communis.
reſpondent aliqui, pro prima ſententia, Conceptum ho-
alogatorum,non eſſe ſolius formæ : ſed abſtrahere ab in-
e formæ,aut ratione ſigni, vel cauſæ : vt ita vniuerſalior
m dicens vniuerſalem rationẽ ſanitatis: & non particula-
nitatis formalis : & hunc conceptum abſtractum formali-
eriri in omnibus : nam eſſe cauſam ſanitatis; formaliter,
inſecè,reperitur in medicina : & eſſe ſignum : formaliter
it vrinæ:ſicut ſanitas actualis formaliter cõuenit animali.
: tamen ſolutio falſum ſupponit, Quia nomen ſanum, im- 32
n eſt ad ſignificandam veram,& actualem ſanitatem;vnde
muni modo loquendi,& concipiendi illud ſolum vocatur
quod formalem habet ſanitatem ſicut nomen,riſus,impo-
eſt,eſt ad ſignificandum *verum riſum* hominis:quem ſolum
gimus,audito hoc nomine : ergo non ſignificant eiuſmodi
a vniuerſaliorem illam rationem : ſed ex eo ſignificant
principalia analogata : quia intrinſecam habent attribu-

tionem, ad formam existentem in principali analogato, per
men primario significatam. Nec vera est illa ratio cõmunis,
uersalior;& abstrahens à formali, & intrinseca sanitate,quã o
cit argumentum; sed ficta: quia formæ, signo, & causæ,nihil
tur commune,sed solùm hæc appellantur sana per attribution
illam propter quam ei aliquo modo assimilantur: sed similitu
nõ est intelligibilis, sine rationibus particularibus eorum: & i
nec est ab eis abstrahibilis: imò nec intelligibilia sunt particu
ria significata, nisi actu intellectis rationibus particularibus:n
quidem distinctè, & expresè, vt significantur propriis nomi
bus; sed confusè tantùm: & hoc modo significantur nom
communi,& analogo:cuius ideo, non potest dari conceptus o
iectiuus,communis,abstractus ab analogatis.

33 Ad primum arg.Concedendum est antecedens,cũ prima co
sequentia:minor verò distinguenda:nam ratio communis,dup
est:Communis,simpliciter: aut secundùm quid:illa reperitur
vniuocis;hæc in analogis:& illa solùm,abstrahibilis est; à par
cularibus rationibus vniuocatorum, hæc verò,nullo modo pot
abstrahi, à particularibus rationibus analogatorum: sed neces
riò debet eas actu confuso includere. Ratio huius discriminis
quia ratio communis simpliciter, est ratio naturæ, aut modi,
inferioribus existentis; communis verò secundùm quid, nihil
præter proportionem, aut attributionem, inter rationes partic
lares: & ideo non est intelligibilis, sine inclusione actuali par
cularium; saltem confusa: & ex consequenti nisi intellectis par
cularibus,actu confuso;hoc est,nõ distinctè nec expresè:vt sig
ficantur propriis nominibus:& hoc est,non esse abstrahibilẽ co
ceptum communem ab eis: quia conceptus, qui à particularib
abstrahitur, non includit ea actu, sed solum in potentia.

34 Ad secundum; Distinguendum est antecedens: quia duplic
ter contingit, concipere rationem communem, audito nomi
analogo; non conceptis particularibus. Distinctè, & expresè: a
solùm confusè. Actu igitur expresso:& primo modo,concipi n
quit ratio communis, secundùm quid: non conceptis particul
ribus; sed secundo modo: quia communis illa ratio; non *est aliu*
præter particulares proportionatas: & ideo, necessariò concepta
actu, eodem conceptũ,non actu expresso, aut explicito, sed con
fuso, & quasi implicito.

Maior est difficultas,de aliis analogis,quorũ ratio, vel form
significata formaliter, & intrinsecè,reperitur in omnibus analo
gatis: licèt primò,& per se in vno; in aliis verò per intrinsecan
depẽdentiam, & attributionem, ad illud & tale analogũ,est en
secùndum cõmunem,& veram sententiam & ideo, in illo plac
exemplum ponere. Cùm enim forma significata,quæ est entita
form

liter reperiatur,in substantia,& accidentibus; videtur, ab-
posse rationem communem entitatis, à particularibus ra-
ous predicamentorum,quam participabunt omnia,tanquam
am intrinsecam.
est prima opinio,quæ asserit;Conceptum analogi;vnũ sim- 35
er esse,& abstractum, à particularibus rationibus analogo-
& ideò ratione distinctum ab eis:Ita Iauellus 4. Met. quæst.
tus vbi suprà. Probatur testimoniis Arist. & D. Tho. deinde
nibus.Arist.4.Met.tex.7.asserit, Metaphys. considerare ens,
tantum ens:quasi dicat;non vt substantiam, vel accidens,sed
atione vniuersaliori, entitatis realis : datur ergo ratio vni-
lior;Substantia,& Accidente:quã necesse est,esse abstractam
s,vnam atque communem. Probatur cõsequentia:quia Vni-
le, est quid abstractum à particularibus, eisque commune.
D.Thom.1.part.quæst.5.art.3.ad primum,ait:*Substantiam,* 36
ntitatem, & qualitatem contrahere ens applicando illud ad ali-
n quidditatem,seu naturã;sed contractio non potest intelligi nisi
ctu alicuius communis,quod determinatur ad particularia; er-
entit ens : & quodcumque ex his analogis significare conce-
n communem, & abstractum ab analogatis.
robatur etiam ratione; Primò: quia entitas formaliter, &
insecè est in substantia,& accidente : ergo in eo conueniunt,
assimilantur, quòd vtrumque formaliter est ens, sed cuius-
que conuenientiæ abstrahi potest conceptus communis eis,
eam habent: ergo abstrahibilis est conceptus communis en-
tis,in qua assimilantur substantia,& accidens,& iste erit vnus
e ratione distinctus ab eis.
ecundò : Quia concipere possumus de re aliqua,quòd sit ens,
ubitare an sit substantia, vel accidens : ergo in conceptu en-
neutrum includitur secundùm particularem rationem, aut
lum intrinsecum. Probatur consequentia; Quia si include-
tur speciales rationes; certò cognosceremus quænam ei con-
iret, eo ipso quod concipimus esse ens, & ideo non haberet
im dubitatio Sed si non includuntur speciales rationes in eo
ceptu, erit abstractus, & vnus: cùm nihil includat diuersita-
sed solam conuenientiam : ergo datur vnus conceptus analo-
bstractus ab analogatis.
Probatur tertiò;quia si nõ datur conceptus abstractus,& com- 37
nis entis;erit quasi aggregatus ex omnibus rationibus specia-
is prædicamentorum. Ita vt qui dicit ens, dicat substantiam,
ntitatem, qualitatem, & cætera prædicamenta : sed talis
ceptus de nullo analogato potest prædicari;ergo falsæ erunt
nes istæ prædicationes; Substantia est ens, Quantitas est ens,
alitas est ens:quod est absurdum.Probatur consequentia;quia
sensus

sensus earum erit, Substantia est substantia, quantitas, & qualitas & sic de cæteris, qui est manifestè falsus.

Hanc sententiam defendit P. Franciscus Suarius 1. tom. sua Meta. disp. 2. sect. 1. additque tria. Primum, hunc conceptum obiectiuum entis sic esse præcisum ab inferioribus, vt in eo non includantur actu distincto, vel confuso modi intrinseci eorum, videlicet per se & in alio. Secundum, ens non significare immediatè substantiam, & accidens; sed illum conceptum communem, & abstractum: quo medio descendit ens ad vtrumque. Tertium, hunc conceptum communem non solùm esse vnum, vt abstractum ab inferioribus; sed etiam, vt ad illa comparatur: & hoc addidit propter quandam opinionem aliorum modernorum, qui dicunt, vt abstractum esse vnum, non tamen vt comparatum ad inferiora quia in illis, vt expresse conceptis diuersificatur: quā sententiam specialiter referre necessarium non puto. In his autem tribus, satis consequenter loquitur doctissimus pater.

38 Secunda opinio est aliorum modernorum, qui cōcedunt conceptum entis abstrahi posse à particularibus substantiæ, & accidentis, & vt sic abstractum ab eis esse vnum simpliciter: sed comparatum, cum eisdem, vel consideratum in eis expresse cōceptis hoc est, vt propriis nominibus significantur, non esse vnum, sed fieri in eis diuersum. Quod probari potest: quia communis ratio entitatis, vt est in substantia, & accidenti, non distinguitur ab eis, licèt in abstractione distinguatur, sed conceptus expressi eorum sunt diuersi: ergo ratio entis, vt in eis existens, non potest esse vna, sed debet esse diuersa.

39 Tertia opinio, negat omnino dari vnum conceptum obiectiuum simpliciter abstractum ab analogatis, quam sequūtur Capr. in 8. d. 2. quæst. 1. & apud ipsum Aureol. Ferra. 1. cont. gent. cap. 30. Deca Hispalens. in 1. d. 2. quæst. Caiet. in opus. de ente & essentia, cap. 1. q. 2. & tract. de nom. analog. c. 5. & 6. Sonc. 4. Metaph. q. 2. Pere. 2. lib. Phys. c. 2. in fine. Fland. 4. Meta. q. 5. art. 6. Fons. 4. Meta. cap. 2. q. 2. P. Gabr. Vasquez. 1. p. d. 22. c. 5. & d. 114. cap. 2. & plures alij: & hæc est probabilior sententia.

Probatur aduersus primam, & secundam, testimoniis Arist. & D. Thom. Arist. enim 4. Meta. cap. 2. duo asserit; nempe, *Quòd ens multipliciter dicitur: & quòd dicitur ad vnum, vel ad vnam naturam:* ex vtroque autem colligitur, quòd non detur vnus cōceptus eius abstractus ab analogatis, quod sic probo: Nam si multipliciter dicitur: ergo non vno modo, nec per vnum conceptum, sed per plures: & si dicitur in ordine ad vnum: ergo in suo conceptu includit multa. Probatur consequentia: quia vbi datur vnum, vel multa ad vnum ordinata, ibi est multiplicitas: sed si multa includit in suo conceptu, non potest talis conceptus esse

vnus,

quia multa diuerſa ſunt; ergo, non datur vnus conceptus
ɛiuus entis. Et 8.Meta.cap.6.tex. 16. aſſerit. *Ens ſtatim eſſe
ntiam, quantitatem, & qualitatem*, hoc eſt, immediatè ad
eſcendere; & non vt vniuocum quod non niſi medio vnico
ptu eis communi, deſcendit ad vniuocata, vt animal ad ho-
m, & equum, ergo ſentit non habere conceptum commu-
nam eo mediante, deſcenderet ad ſubſtantiam, & accidens.
D.Tho.1.p.q.13.art.5.ita ait: *Neque enim in his, quæ analo-
licuntur, eſt vna ratio ſicut in vniuocis, nec totaliter diuerſa,
in æquiuocis; ſed nomen, quod ſic multipliciter dicitur, ſignificat
ſas proportiones in ordine ad vnum*, &c.

quibus verbis hoc arg. colligitur: Conceptus entis, apud
ho. ſignificat diuerſas proportiones in ordine ad vnum: ſed
poteſt ſignificare diuerſas proportiones in ordine ad vnum,
iuerſa illa, quæ tales habent proportiones, ſimul ſignificet,
c ſunt analogata; ergo non poteſt abſtrahi conceptus eius
nalogatis, nec eſſe vnus ſimpliciter.

obatur deinde ratione aduerſus primam ſententiã, deſum-
x definitione analogorum, quam admittunt omnes. Ana-
ſunt, quorum nomen eſt commune, ratio verò ſubſtantiæ
ini accommodata, nec omnino eadem, neque omnino diuer-
d ratio ſubſtantiæ eſt conceptus obiectiuus: ergo iſte non eſt
ino idem, nec omnino diuerſus, ſed diuerſus ſimpliciter, &
ſecundùm quid, ratione attributionis, quare ſequitur, non
bſtrahibilem ab analogatis, inter quæ attributio, & diuerſi-
eperitur, nec poteſt eſſe vnus ſimpliciter.

ecundò: Si conceptus entis abſtrahitur, aut præſcinditur à
antia, & accidenti: ergo diſtinguitur ratione ab illis: ſed
diſtinguuntur aliqua diſtinctione, vt ſic diſtincta, non ſe in-
unt; ergo conceptus entis, vt ſic præciſus à modis intrinſecis
antiæ, & accidentis, nec eos poteſt includere, nec in eis in-
i. Primum probatum eſt falſum: ſed probatur etiam falſum
ſecundum, quia conceptus entis eſt tranſcendens: ergo inclu-
r in quacunque entitate, ſiue ſit completa, ſiue incompleta,
ſit natura, vel modus: alioqui ſi non includat ens, erit nihil.

robatur tertiò: Quia ſi conceptus entis eſt abſtractus ſim- 41
iter à modis intrinſecis, & eos non includit actu, vt fatetur
na ſententia; ſequitur ſic eſſe vnum, vt nullam includat diuer-
em. Probatur conſequentia; quia tota aduerſitas ſubſtantiæ
ccidentis, eſt per modos intrinſecos per ſe, & in alio; ſi ergo
non includit actu, ſicut genus non includit actu differentias,
vnus ſimpliciter, & conſequenter vniuocus.

eſpondet prima ſententia; Quòd licèt non includat actu mo-
, & in hoc conueniat cum vniuoco, differt tamen ab eo quòd
conceptus

conceptus vniuocè eodē modo, aut æqualiter participabilis e[st]
ab vniuocatis: conceptus verò analogi; vt entis ex propria na-
tura, est diuerso modo participabilis ab analogatis secundùm
attributionem vnius, vel multorum ad vnum: & hoc satis est, v[t]
non sit vniuocus, sed analogus. Sed hæc solutio sic impugnatur.
Conceptus entis non potest esse diuerso modo participabilis: ne[c]
potest vllam habere diuersitatem, nisi per diuersos modos intrin-
secos per se, & in alio, per quos determinatur adesse substantiæ
& accidentium: ergo repugnat vllam habere diuersitatem, au[t]
diuerso modo esse participabilem, nisi per ipsos modos: sed dum
ab eis abstrahitur, eos non includit; ergo non potest esse diuers[o]
modo participabilis.

42 Et confirmari efficaciter potest hoc modo: Conceptum com-
munem abstrahi à particularibus, non est aliud, quàm rationem
communem cognosci sine particularibus, aut eis non cognitis:
ergo Conceptum entis abstrahi à modis per se, & in alio, est co-
gnosci rationem entis, non consideratis modis, neque ordine ad
illos: nam eo ipso, quòd consideraretur ordo ad illos, non esse[t]
conceptus abstractus: sed nullam potest habere diuersitatem ra-
tio entis sine modis, aut sine ordine ad illos: ergo si ab eis ab-
strahatur, erit conceptus omnino vnus & idem, non minùs, qu[àm]
conceptus vniuocus: & ens ipsum non erit analogū, sed vniuocū.

Probatur deinde aduersus secundam opinionem. Primò: Quia
si semel admittitur conceptus entis abstractus à particularibus
substantiæ, & accidentis, & esse vnum: sequitur ens esse vniuo-
cum. Probatur consequentia: quia illum conceptum abstractum
& vnum, significat primò ens: ergo ratio significata per nomen
est eadem, & nomen commune, vt dicitur in definitione vniuo-
corum. Secundò; quia repugnat conceptum in abstractione esse
vnum, & non inferioribus expressis: ergo semper est vnus. Pro-
batur antecedens: quia si semel abstrahitur ab eis: ergo distin-
guitur ratione sic abstractus ab eisdem vt expressis; sed compara-
tus ad eos est idem conceptus, qui consideratur in abstractione,
& non alius: ergo erit etiam ratione distinctus: & ideo eandem
habebit vnitatem quam ei tribuunt in abstractione.

Quonam modo conceptus analogi contineat analogata.

NOstra igitur sententia tenet; Conceptum obiectiuum en-
tis, & cuiuscunque analogi, non esse simpliciter abstrahi-
bilem ab analogatis; sed ea necessariò includere. Circa modum
verò, quo ea includat, non conueniunt omnes, qui eam sequun-
tur. Duo tamen sunt apud eos recepta. Primum, quòd ea includat
actu, & non solùm in potentia; quia hoc vltimum nec tollit vni-
tatem conceptus, nec vniuocationem nominis. Secundum: quod
non

cludat eos actu explicito, diſtincto, vel expreſſo: quod eſt
non includere eos, vt ſignificantur propriis nominibus; ſed
ntum ſub nomine communi ſignificantur, vt ſub nomine
is, vt de ente loquamur. Et ratio huius eſt, quia ens ſigni-
bſtantiam, & accidens, in quantum habent attributionem:
propriis nominibus eam non habent, ſed ſub nomine
uni entis ſignificata, & confusè contenta: ergo hoc tantùm
ſignificantur nomine analogo, & continentur in conceptu
non ſub expreſſis conceptibus, aut nominibus.
ferunt igitur, quantum ad modum eos includendi. Nam
nas & Herueus vbi ſuprà, aſſerunt conceptum: quem imme-
ignificat ens, eſſe hoc diſiunctum, ſubſtantiam, vel accidẽs.
amen ab omnibus, ferè reiicitur. Primò; quia conceptus per
ninatam vocem ſignificatus, debet eſſe determinatus: diſ-
m verò illud, nec determinatè dicit ſubſtantiam, neque ac-
. Secundò: quia ens ſignificat multa per attributionem ad
; ergo ſignificat omnia ſimpliciter, hoc eſt, ſine diſiunctio-
robatur conſequentia: quia attributio non verſatur inter
diſiunctiuè ſignificata, ſed abſolutè.
etiam ſignificatũ analogata ſua analoga copulatiuè, ita vt
ptus entis ſit ſubſtantia, & accidens, quia ex eo ſequeretur
s propoſitiones, in quibus prædicatur, de quolibet eorum
lſas: vt ſubſtantia eſt ens: accidens eſt ens, quia ſenſus ea-
ſet: ſubſtantia, eſt ſubſtantia, vel accidens: accidens eſt
ntia, vel accidens.
pterea, eſt ſecunda opinio aliorũ; Quòd ens primaria ſigni-
ne, ſignificet ens per ſe, quod eſt ſubſtãtia & ens ſimpliciter:
riò verò accidentia, tanquam aliquid eiuſdem ſubſtantiæ.
oc etiam videtur falſum: quia analogum per ſe primò ſi-
at multa cum attributione: ergo non ſignificat primò ſo-
nalogatum principale, ſed omnia, quamuis principale ſigni-
m ſit dignitate primum.
rtia opinio eſt Ferra. & Caiet. vbi ſuprà quòd analogum ſi-
et immediatè, & per ſe omnia analogata; in quantum inter
abent attributionem, & ens ſignificet immediatè decẽ præ-
ienta, in quantum nouem accidentium, dicuntur per attri-
n ad ſubſtantiam, & hæc eſt probabilior, & tenenda.
pro eius explicatione tanquam certum debet præſupponi;
analogum aliquo modo ſit ſuperius cuilibet analogato, vt
Caiet. in opuſc. de analogia, ca. 5. non ſolùm ſecundùm vo-
quæ cõmunis eſt analogatis: nam hoc etiam habet æquiuo-
ed aliquo modo ſecundum rationem, aut conceptum ſigni-
m: qui cùm aliquo modo debeat etiam communis eſſe, con-
nter debet eſſe ſuperior: & ſi communis eſt aliquo modo;
eſſe abſtractus ab eis. Sed

Sed vt hæc intelligantur meliùs, adnotat bene Caiet. vbi su
duplicem esse abstractionem, qua vnum abstrahitur ab aliis.
est, per quam vnũ cognoscitur sine alio, aut eo non cognito. A
per quã eadem res cognoscitur alio modo, quàm sit in se: vt c
in se habeat modum expressum, atque distinctum cognosci
quasi implicitè & confusè. Et primus modus abstractionis c
stituit abstractionem simpliciter, & pertinet ad vniuoca, quæ
abstrahuntur à suis vniuocatis. Secundus nõ facit, nisi abstract
nem secundùm quid, & pertinet ad analoga: quæ non possunt
mo modo abstrahi, nec alio, nisi secundo. Itaque substantia du
bus modis considerabilis est: aut secũdùm conceptum express
per proprium nomen substantiæ, significatum: aut secũdùm co
ceptum cõfusum, & quasi implicitum, qui non videtur esse ali
quàm entitas principalis, cui attribuũtur accidentia. Ex hoc m
do significatur nomine entis, cuius proprius cõceptus est enti
tis primæ, ac principalis: & minùs principalium: quæ sunt ac
dentia secũdùm particulares modos inhærendi ei, attributa, q
est substantia. Et conceptus iste aliquo modo est abstractus
spectu conceptuũ expressorum; inter quos, vt sic expressos, nu
attributio, nullus ordo, nulla dependentia, aut similitudo sign
catur; & ratio abstractionis in eo consistit, quòd licèt per co
ceptum entis, omnia concipiamus actu, & similiter dum om
simul concipimus per propria nomina, per cõceptum tamen e
tis concipimus ea, cum attributione, & similitudine: quæ per c
ceptus proprios repræsentata, nullam habẽt attributionem, nu
lum ordinem, nullam similitudinem, vnde sequitur, conceptu
entis, ita prædicari de quocunque, vt suo etiam modo prędicet
de aliis, & hoc est esse aliquo modo superiorem respectu sing
lorum, & ex consequenti, abstractum eodem modo ab eis, &
talem prædicari de singulis.

45 Sed vt modus prædicandi entis de singulis prædicamentis i
telligatur, adnotamus secundò; Quòd licèt cõceptus entis incl
dat substantiam, & accidens actu confuso, vt explicatum est;
prædicatione tamen applicatur singulis, iuxta propriam natura
vt dum prædicatur de substantia, applicatur ei, vt primo enti, c
attribuuntur accidentia; & dum prædicatur de aliquo acciden
applicatur eidem, vt attributo substãtiæ. Sensus igitur huius pro
positionis, *Substantia est ens*, iste est: Substantia est entitas prim
cui attribuuntur accidentia; & quantitas est ens, id est, habet en
titatem per modum extensionis, attributam substantiæ. Et rat
huius est, quia omnia significantur secundùm attributionem a
vnum: ergo de illo vno prædicatur, tanquam de eo, cui attr
buuntur cætera; & de cæteris, vt illi attribuuntur, & eadem at
tributio, est ratio propter quam, licèt conceptus entis multa a
diuers

contineat, verè possit prædicari de singulis; quia dum de
t prædicatur, ex proprio modo ipsius applicationis, & at-
nis, illud tantùm dicit in recto; cætera verò in obliquo,
butio ipsa significata inter eos petit.
tem dicas secundùm sensum harum prædicationum, non 46
ri ens de singulis prædicamentis, tanquam superius, sed
n æquale; imò prædicatione identica, aduersus id, quod
est, superius esse, saltem secundùm quid. Probatur vtrum-
rimum quidem; nam prædicatum huius propositionis;
tia est ens, non est aliud, quàm substãtia est entitas prima
portionantur accidentia, & hoc patet conuerti cum sub-
mò esse idem prorsus cum eo; & ideo non solùm esse pro-
nem æqualis, sed identicam: Respondeo prædicari prædi-
: æquali simpliciter, superiori verò secundùm quid, iden-
rò nullo modo. Primum manifestum erit, si consideremus
tum entis secundùm diuersos modos: quibus prædicatur
nibus: nam de substantia, vt de primo, cui cætera attribuũ-
singulis verò accidentibus secũdùm particulares modos,
attribuuntur substantiæ. Consideratus igitur conceptus
um his omnibus modis, qui ei cõueniunt, vt analogo adæ-
sumpto, cùm ei conueniant ratione analogiæ attributio-
erior erit formaliter respectu singulorum analogatorum,
ntùm secundùm quid, quamuis æqualis simpliciter seclu-
consideratione. Et quòd sit superior formaliter secundùm
robo: quia dum prædicatur de vno secundùm modum ap-
onis ad illud, prædicari potest de cæteris, secundùm pro-
nodos eorum; quod manifestum est, non habere subiectum,
ecundùm modum prædicandi non conuertuntur, licèt
m ad rem significatam conuertantur.
x hoc sequitur, easdem propositiones non esse identicas, 47
rmales analogi, quia licèt eadẽ res sit prædicatum & sub-
n, diuersum habet modum in prædicato, quam in subiecto
bus consistentem. In primo quidem: nam in prædicato ma-
habet extensionem, cùm sic prædicetur de vno secundùm
um modum illius, vt possit etiam prædicari de cæteris se-
m proprios modos eorum: In secundo verò qua licèt tam
catum, quàm subiectum huius prædicationis, *Substantia est*
nificet eandem rem, expressiùs tamen atque distinctiùs si-
atur per subiectum, tanquàm per proprium nomen, quam
ædicatum, tanquam per nomen commune. Et modus iste
candi diuersus efficit, vt propositio sit formalis; & ideò non
ca, sicut non est identica prædicatio, in qua definitio prædi-
de definito, licèt eadem res sint; ex eo solùm, quòd expres-
O siùs

fius significatur per prædicatum, quàm per subiectum.

48 Et ex his non erit difficile arg. contrariæ opinionis soluc Nam testimonium Arist. verum continet, quòd *Metaphysica c derat ens, in quantū ens*; hoc est non secundùm aliquam ration particularem alicuius prędicamenti; nec secundùm rationes o nium expressas atque distinctas: sed secundùm rationem attrib tionis ad vnum, nempe ad substantiam: hanc enim non hab sub propriis nominibus significata; sed sub nomine entis om bus communi sub quo similitudinē quandam in entitate habe & vnitatem secundùm quid, sub qua abstrahi possunt, etiam cundum quid à propriis rationibus expresse significatis. Et abstractum ens consideratur in quantum ens, & potest esse obi ctum Metaphysicæ; quia licèt sit analogum, consideratum tam sub tali modo abstrahendi à materia, vt consideratur in me physica, vnam rationem, sub qua obiectiuam habet, à qua scien ipsa sumit vnitatem specificam.

49 Testimonium verò D.Th. petit modum, quo ens contrahat per modos particulares substantiæ, & accidentis. Et difficult consistit in hoc: Quia si non datur communis conceptus eius iisdem modis abstractus, sed includens eos, non videtur po contrahi per illos, quia cōtrahens debet esse extra rationem co trahibilis: nam si in eo includatur, iam erit contractum per illu Respondeo; Eodem modo contrahi ens per modos per se, & alio, quo ab eisdem abstractum est: sed abstrahitur ab eis, solù secundùm quid, hoc est, sicut idem à seipso diuerso modo sign ficato, ideo solum potest contrahi per seipsum, vt diuerso mod significatum. Gratia exempli; ens in suo cōceptu includit mod intrinsecos per se, & in alio, actu quidēm, non tamen sub expres conceptu, sed sub implicito, & confuso, hoc est, non vt propri nominibus significantur, sed nomine communi entis, & diuers iste modus includendi eos sufficit, vt dicatur abstractus ab eis s cundum quid: conceptus verò non contrahitur, nisi vt abstract est: nam contractio, & abstractio, mutuò sibi correspondent: e go eodem modo contrahitur conceptus entis per modos intri secos sub expresso conceptu significatos, quos tamen hoc mod non includit, sed sub confusa ratione, vt semper sit verum (adhu in contractione analogi, quæ solum est secundum quid, sicut ab stractio) quòd cōtrahens sit extra rationem contrahibilis. Hun sensum explicuit D.Tho. in alio loco, & ita vnum testimoniu explicamus per alterum. Locus autem est, quæst. 1. de veritat art. 1. vbi sic ait: *Quod primò intellectus concipit quasi notissimum & in quo omnes conceptiones resoluit, est ens: vnde oportet, quòd om nes aliæ conceptiones intellectus, accipiantur ex additione ad ens, se*

ent

il potest addi quasi extranea natura per modũ,quo differen-litur generi,quia qualibet natura essentialiter est ens,sed se-n hoc aliqua dicuntur addere supra ens , in quantum expri-psius modum,qui nomine ipsius entis non exprimitur. Et in-*stantia non addit supra ens aliquam differentiam,sed nomi-stantia exprimitur specialis modus essendi.*

primum arg.Concesso primo enthymemate , distinguenda 50
nor syllogismi,quia qualis fuerit conuenientia multorum, rit abstrahibilis conceptus ab eis. Si conueniant simplici-bstrahibilis erit conceptus simpliciter , communis , & vnus niuocis : si verò solum conueniant secundum quid,solum strahibilis conceptus communis , & vnus secundum quid. est in analogis atque etiam in ente , cum sit analogum. autem sit abstrahi secundum quid,iam explicatum est. secundum: Concesso antecedenti, distinguendum est con-is:Nam actualis inclusio duplex est,confusa, seu implicita, incta,vel expressa , & de hac concedendum est , negandum e illa,dicendumque,ex eo posse dubitationẽ procedere, An ntia sit,vel accidens illud,de quo certò scimus esse ens,quia ptus entis confusè tantùm includit rationes particulares ntiæ, & accidentis , non distinctè,ratione verò confusionis rit dubitatio,in eo consistens,quòd intellectus non cogno-stinctè,ad quod significatum determinetur ens.

vltimum:Negandum est illud , quod in antecedenti sumi- 51
mpe conceptum entis esse aggregatum ex particularibus ptibus prædicamentorum , quia non includit eos per mo-ggregationis,sed per modum attributionis : in qua inclu-essentialiter ordo multorum ad vnum, aggregato verò re-t ordo, cùm ex eo sit aggregatum, quia plura includit sine e. Includere autem omnia secundùm ordinem attributio-st includere vnum quasi in recto , & alia in obliquo. Vnde ur,quòd dum prædicatur ens de quolibet analogato , vt in opositione, *Substantia est ens* , non sit sensus.Substantia est ntia,& accidens,quia in hoc sensu non significatur attribu-d talis est sensus : Substantia habet entitatem primam , vel itas prima,cui attribuũtur accidentia & est verissimus.Nec veritatem eius, quòd in conceptu entis præter substantiam nificatam in recto,significentur accidentia in obliquo : si-ec tollit veritatem propositionis, in qua prædicatur de ac-ti,quòd substantia significetur in obliquo, ita vt sensus sit, dens habet entitatem,vel est ens attributum substantiæ,tã- aliquid eius. Ratio autem ob quam tales sensus effi-prædicationes istæ , est natura ipsa attributionis ; sub qua icantur analogata per nomen analogum:ideo enim cuilibet

applicatur idem analogum in prædicationibus, secundùm
gentiam eiusdem attributionis.

52 Vnum adnotandum est in hoc loco: Nempe vnitatem sec
dùm quid conceptus analogi sufficere, vt diuidi possit in sua a
logata, atque etiam vt analogata ipsa comparari possint, vt ab
significata, ita vt dicamus, substantiam esse perfectius ens, qu
accidens, & tandem vt possit esse obiectum intellectus, & sci
tiæ: Ratio primi est, quia diuisio procedit ab vno ad mu
ergo in tantum aliquid diuisionis capax est, in quantum est vnu
nam si sit multiplex, secum affert diuisionem. Vnde sicut diu
æquiuoci in sua æquiuocata, non est diuisio rei, sed solius vo
quia sola vox est communis: simili modo diuisio analogi simp
citer est diuisio vocis, & secundùm quid diuisio rei, quia v
est communis simpliciter, sed res significata non est commu
neque vna simpliciter, sed multiplex: vna verò solùm secund
quid, & ideo diuisio analogi, si ad rem attendamus, non est di
sio simpliciter, sed solùm secundum quid, ad quam sufficit vni
conceptus eius secundum quid. Vniuocum verò, quia tam ex p
te vocis, quàm rei significatæ vnum est, simpliciter diuidi pot
& sola diuisio eius simpliciter talis vocari debet.

Et eodem modo reddenda est ratio comparationis: nam co
paratio in vna aliqua ratione fieri debet, ideo simpliciter in v
uoco debet fieri, & si propria sit in specie infima, vt docet A
stoteles 7. lib. Phys. qualiscunque verò, potest etiam fieri in a
logo, ad quam sufficit vnitas secundùm quid.

53 Vt autem possit esse obiectum intellectus & scientiæ anal
gum, sufficit eadem vnitas, quia scientia, aut potentia non sum
vnitatem specificam ex obiecto materiali, sed ex ratione form
li obiectiua, sub qua in illud tendit potentia, vel consideratu
scientia, à qua maiorem accipit vnitatem analogum, dum est o
iectum potentiæ, vel scientiæ.

An ens sit vniuocum respectu substantiæ, & accidentis, aut ana-
logum, & qua analogia.

HOc est quartum, quod proposuimus tractandum. Sed p
eius notitia notari debet, Ens duobus modis sumi posse: p
Ente creato, quod diuiditur in decem prædicamenta, aut vniue
saliùs pro Ente communi respectu creati, & increati, aut Dei,
creaturarum: & de ente vtroque modo sumpto, potest esse qua
stio, quam ideo in duas partes diuidimus. In prima, agemus
ente creato, an sit vniuocum respectu prædicamentorum, vel an
logum, & qua analogia. In secunda eadem inquiremus de eode
ente, respectu Dei, & creaturarum.

Prim

Prima pars quæstionis.

rca primam partem duæ ſunt opiniones extremæ, & altera 54
iedia. Prima opinio extrema, eſt Aureoli apud Capreolum
q. 1. aſſerentis, Ens eſſe æquiuocum reſpectu ſubſtantiæ
dentis. Probatur teſtimoniis Ariſt. & Porphyrij: nam Ariſt.
a. cap. 6. tex. 10. ait: *Quodlibet prædicamentum ſtatim quip-
ſſe: hoc eſt, ſeipſo eſſe tale, atque diuerſum ab alio, quod aliis
dici ſolet, prædicamenta ſeipſis eſſe diuerſa, & non per diffe-
s: ſed eſſe ſeipſis diuerſa, eſt ſe totis eſſe diuerſa; & ſe totis eſſe
ſa idem eſt, ac eſſe omnino diuerſa, quod & proprium eſt æqui-
rum.* Erit igitur æquiuocum ens.

phy. verò cap. de ſpecie ex mente eiuſdem Ariſto. dixit *Ens
ocum eſſe.*

c tamen ſententia (ſi de propria æquiuocatione loquitur, &
e communi, prout comprehendit analogiam,) contraria eſt
inæ eiuſdem Ariſt. & rationi. Probatur primum ex 4. Meta.
. & tex. 2. vbi ait Ariſt. *Ens autem multipliciter dicitur, non
ocè, ſed ad vnam naturam, ſicut ſanum,* hoc eſt, per attribu-
m multorum ad vnum.

obatur ſecundum, quòd ſit contra rationem, ex definitione
iocorum. Æquiuoca ſunt, quorum nomen eſt cõmune, ratio
ſubſtantiæ nomini accommodata omnino diuerſa: ſed ſub-
a, & accidens cõueniunt aliquo modo in ratione entis, cum
ue ſit ens: licèt vnum diuerſum ab alio, & ei attributũ: ergo
unt omnino diuerſa; quare nec ens poteſt eſſe æquiuocum.

unda opinio extrema tenet, Ens eſſe vniuocum, ita Scotus, 55
d. 3. q. 3. & in 3. d. 8. q. 2. & omnes eius diſcipuli, Antonius,
eas 4. Met. cap. 1. atque etiam Nominales omnes, vt teſtatur
in 1. d. 2. quæſt. 4. Et probatur duplici ratione. Prima, ex defi-
ne vniuocorũ deſumpta: *Vniuoca ſunt, quorum nomen eſt cõ-
e, ratio verò ſubſtantiæ nomini accommodata eadem*: hoc eſt,
eptus per nomen ſignificatus: ſed nomen ens cõſtat eſſe cõ-
e ſubſtantiæ, & accidenti, & conceptus tam formalis quam
ctiuus eſt vnus, & idem in inferioribus: ergo nomen erit vni-
Probatur minor, quia ſubſtantia & accidens conueniunt in
ne entis, & diſtinguuntur per modos intrinſecos per ſe, &
io; ſed modi diſtinguuntur ratione ab entitate, cùm eam de-
inent, atque contrahant ad ſubſtantiam & accidens; ergo
ſt intellectus concipere entitatem; nullo modo conceptis
is. Probatur hæc vltima conſequentia: nam ea quæ diſtin-
ntur ratione, benè poteſt intellectus ſeparare, & vt ſic ſepara-
on ſe includent, quare poterit concipere rationem entis cõ-
em ſubſtantiæ, & accidenti, in qua non includantur modi. Et

talis conceptus formalis,& obiectiuus,erit vnus ſimpliciter,n lam includens diuerſitatem.

Secundò : Quia ſi aliquid obſtaret,quominus conceptus en non eſſet vnus ſimpliciter,& communis ſubſtantiæ, & acciden eſſet maximè diuerſitas in modo eſſendi vtriuſque,quia ſubſta tia habet modum eſſendi per ſe;accidens verò modum eſſendi alio:ſed hæc non obſtant:ergo erit vnus ſimpliciter.Probatur m nor , quia hæc ratio diuerſitatis non eſt in entitate , niſi ratio modorum;ergo non tollit vnam rationem entitatis , atque ad vniuocam , quemadmodum non tollit vnitatem conceptus an malis diuerſitas per rationale,& irrationale, quia non eſt ratio naturæ ſenſitiuæ,ſed differentiarum.

Tertiò:Intellectus poteſt eſſe certus de aliquo,quòd ſit ens, dubius an ſit ſubſtantia,vel accidens: vt ſi quis dubitet,an aliqu Hoſtia ſit cõſecrata,vel non,certò cognoſcit eſſe ens,dubitat v rò,an ibi ſit ſubſtantia,vel ſolùm accidens.Hoc autem non poſſ contingere,niſi intellectus concipiat rationẽ entis , non cõcept rationibus particularibus ſubſtantiæ,& accidentis: quia cõcept communis erit eis,& vnus ſimpliciter, cùm nõ includat aliqui ratione cuius poſſit vllam diuerſitatem habere.Et ex conſequen ti,nomen ens ſignificans talem conceptum,erit vniuocum.

56 Tertia ſententia media inter hæc extrema aſſerit, *Ens non e æquiuocum , neque vniuocum , ſed analogum.* Et eſt communis ſchola,& vera,quam ſequuntur Auerroes,Alexander, & D.Th. i commmentariis locorum Ariſt.inferiùs citandis,Porphyrius,Al bertus,& Ammonius, cap. de ſpecie in prædicabilibus , & cæte omnes præter citatos pro ſententia Scoti.

Colligitur efficaciter ex doctrina Ariſt. 4. Met. cap. 2. lib. 7 cap. 1.& 4.& 1. l.Ethic.cap. 6. vbi expreſſè docet, *Ens multipli citer dici,& non æquiuocè, ſed ſicut ſanum de vrina, Medicina, & animali ad vnam naturam,* hoc eſt,per attributionem multoru ad vnum.Quibus verbis excludit vtramque extremam ſententiã nam dum dicit , *Ens multipliciter dici ſicut ſanum,* tollit vniuo cationem , contra Scotum : dum verò addit *non æquiuocè* , tolli æquiuocationem, contra Aureolum.

Probatur deinde ratione. Primò , ex definitione analogorum, Analoga ſunt quorum nomen eſt commune , ratio verò ſubſtan tiæ nomini accommodata,nec omnino eadem,neque omnino di uerſa:ſed ita ſe habet ens reſpectu ſubſtantiæ , & accidẽtis : ergo eſt analogum , & non vniuocum. Minorem ita probo: Subſtantia eſt primum ens,habens entitatem per ſe independentem ab alio: accidens verò eſt entitas alterius,nempe ſubſtantiæ,& ideo Ariſt. 4.Met.c. 2. dixit, *Accidens non eſt ens,ſed entis ens*;ergo nõ habet per ſe entitatem, ſed per attributionem ad ſubſtantiam:quare in

ipſamet

ratione entitatis, reperitur in primis maxima diuersi-
o id etiam in conceptu significato per nomen ens. Dein-
itur aliqualis conuenientia ratione eiusdem attributio-
o ratio entis per nomen significata, nec est omnino di-
neque omnino eadem. Et hoc est ens esse analogum, &
n vniuocum.
tem dixerit Scotus, diuersitatem inter substantiam, & ac- 57
non prouenire ex parte entitatis, sed ex parte modorum
t in alio, à quibus abstrahi potest ratio entitatis: & sic ab-
erit vna, quia sic à diuersitate abstrahitur; ergo vt sit ab-
non includit eā, quare erit vna simpliciter, & nomen ens,
mediatè significans, erit vniuocum. Non ergo probatur,
um esse, aut non esse vniuocum. Hoc non tollit vim arg.
odi intrinseci substantiæ, & accidentis, non sunt gradus
ionis distincti ab entitate, sed ipsamet entitas expressiùs
ta, & significata, quæ significatur nomine entis: vnde nec
extra rationem eorum, nec ipsi extra rationem entis: vnde
r primò, quòd nec possit entitas concipi, sine illis actu sal-
nfuso inclusis, nec ipsi sine entitate. Secundò sequitur idem
òd diuersitas substantiæ, & accidentis, vt significantur no-
ntis, proueniat ex modis intrinsecis per se; & in alio, &
roueniat ex ipsamet entitate; idem etiam esse, quòd per
n modos sint diuersa, & quòd seipsis sint diuersa: & tandē,
cut entitas non potest à seipsa abstrahi, sic nec possit ab-
ab eisdem modis, & ideo neque conceptus entis eos ne-
ò includens, possit esse vnus simpliciter, nec vniuocus. An
s non in tota sua vniuersalitate sumptū, sed pro ente tan-
mpleto, abstrahi possit à substantia, & accidenti, & respe-
rum sit vniuocum, statim dicemus.
testimonium Arist. pro prima sententia respondeo; Prædi- 58
ta esse primò diuersa, hunc sensum efficere, quòd non dif-
, sicut species per differentias, continentes diuersum gra-
erfectionis, à genere in quo conueniunt, sed per modos, qui
psamet prædicamentorum entitas speciali modo concepta:
verum est, per proprias entitates ita conceptas, esse diuersa,
c est etiam seipsis differre. Et cum infertur se totis differre,
guendum est: nam si sensus sit: Per totam entitatem suam
esse diuersum ab alio, verum est: si verò per totam enti-
omnibus modis conceptam, falsum: quia entitates eorum
pi possunt tanquam diuersæ simpliciter, atque etiam tan-
similes, & eædem secundùm quid ratione attributionis, &
non concipiuntur vt omnibus modis diuersæ. Neque in hoc
verum est se totis differre, esse tamen necessariū vt ens esset
uocum; quia æquiuocata, vt sub eo nomine concipiuntur, &

significantur, nullo modo conueniunt. Et ideo non probatu
illo testimonio quòd ens sit æquiuocum: Porphyrius verò
æquiuoco loquitur secundùm communem acceptionem, sub
analogum comprehendit;num ad intentum eius, quod erat
non esse genus rerum omnium, sufficiebat esse analogum.

59 Ad primum argum. secundæ opinionis; Neganda est mir
quòd conceptus entis sit vnus simpliciter. Et cùm dicitur mo
distingui ratione ab entitate, distinguendum est: nam duo
modis contingit aliqua distingui ratione. Primò, distinctio
totali, ita vt conceptus vnius sic distinguatur ab alio, vt ill
non includat, & hoc modo distinguitur ratione differentia à
nere.Secundo,non distinctione totali, sed includentis, & incl
& ita verum est, quòd conceptus entis distinguatur à mod
quos includit, & à quibus includitur,in quantum addunt su
conceptum eius rationem expressionis. Et si distingueretur co
ceptus entis ratione à modis in primo sensu, posset abstrahi
eis:sed cùm non distinguatur, nisi in secundo,negandũ est, qu
possit abstrahi, aut sine illis concipi.

Ad secundum: Neganda est minor: quòd ratio diuersita
substantiæ, & accidentis, non sit in entitate, sed ratione m
dorum.: impossibile est enim, quòd ratione modorum sit,& n
ratione entitatis, cùm modi entitates sint, & ideo in concep
entitatis includantur.Est igitur ratione vtriusque: & ideo rep
gnat cõcipi ens sine diuersitate, aut ab ea abstrahi,ita vt conce
tus eius sit vnus simpliciter.

Ad vltimum; Concessa maiori, distinguenda est minor:na
concipere rationem entis, non conceptis rationibus particular
bus substantiæ,& accidentis,duobus modis contingit:Primò, n
conceptis distinctè,& expressè. Secundò non conceptis actu in
plicito, & confuso. Et in casu argumenti concedendum est,qu
concipiatur sine modis in primo sensu, non tamen in secundo:
eo autem quòd concipitur, non conceptis modis in primo sens
fit, vt possit dubitare intellectus, an ens quod concipit, sit sub
stantia,vel accidens.Quare talis dubitatio non probat, quòd d
tur conceptus entis vnus simpliciter abstractus à substantia,
accidenti,ratione cuius vniuocum esse possit.

An saltem ens completum sit vniuocum respectu substantiæ & accidentis completi.

60 RAtio dubitandi pro affirmatiua parte specialis est de ent
completo,quia non videtur includi posse in differentiis,ne
in modis intrinsecis, per quos diuersa sunt,accidens, & substan
tia,quia de modis atque differentiis manifestum est esse entia in
completa: ergo abstrahi poterit ab eis conceptus entis nullan
diuersi

item includens. Probatur consequentia, quia totam di-
tem efficiunt modi.
mmunis tamen sententia tenenda est tanquam vera; Quod
ompletum non possit esse vniuocum ad substantiam com-
& accidens completum: sed non minus hoc modo esse
um, quàm si in tota sua vniuersalitate accipiatur. Cuius
ō eadem assignatur ab omnibus, qui ita sentiunt. Sed mihi
r eodem ferè modo probandum esse quòd ens completum
vniuocū, sed analogum, quo probatum est, vniuersaliter
um analogum esse. Probatur ergo duplici ratione. Prima:
ens vniuersaliter sumptum includit actu quamlibet entita-
uantumcunque minimam, siue sit entitas rei, siue modus,
m includitur in ea formaliter, & essentialiter: ita ens com-
n includit actu quamcunque entitatem completam, tā ac-
talem, quàm substantialem, quia esse entitatem substantia-
aut accidentalem, non sunt gradus perfectionis ab eadem
te distincti, sed sunt eademmet entitas expressiori quodam
concepta, & significata: ergo tota diuersitas tota attribu-
quam habent inter sese, includitur in conceptu entis com-
, & ex consequenti tota analogia. Quare repugnat con-
m entis completi, esse vnum simpliciter, & vniuocum.
cunda ratio sumitur ex definitione vniuocatorum. *Vniuoca* 62
quorum nomen est commune, ratio verò substantiæ omnino ea-
ergo vniuocata debent participare ex æquo, & simpliciter
eptum vniuoci: sed substantia, & accidens completum, non
cipant ex æquo, nec simpliciter rationem entis completi;
ens non potest esse vniuocum respectu eorum. Probatur mi-
quia illa participant ex æquo rationem communem, quorū
libet participat eam per se, hoc est, sine dependentia essen-
in eadem ab altero: & illa participant eam simpliciter, quo-
odlibet dicitur simpliciter tale, vt eam participat: sed acci-
completum non participat rationem entis completi, nisi cū
tiali dependentia à substantia; nec dicitur simpliciter ens
pletum, sed tantùm secundùm quid; imò non dicitur ens cō-
m, sed entis ens, vt ex Arist. attulimus; ergo non potest par-
are vniuocè rationem entis completi, neque ens completum
st esse vniuocum respectu vtriusq;. Et quod diximus de ente
pleto, dicendum est de ente perfecto in ordine ad substan-
perfectam, & accidens perfectum: quia quantum ad præsen-
diuisionem entis attinet, eadem est ratio de vtroque: & ideo
em rationes eodem modo probant de vtroque.
d argumentum pro ratione dubitandi positum respondetur;
òd licèt ens completum non includat modos intrinsecos per
in alio, vt separatim conceptus à substantia, & accidenti; &

eodem modo; nec differentias, nec etiam in eis sic concep includatur: nihilhominus tamen eos includit, & in eis inclu tur, vt concipiuntur in constitutione substantiæ, & accidentis, specierum. Et ratio huius est manifesta, quia ens completum, probauimus, includit substantiam, & accidens completum, & eis includitur formaliter, & essentialiter: sed non est substant completa & incompleta sine modis, vt eam constituentibu ergo, vt sic concepta includuntur in ente completo, & illud i cludunt. Quæ inclusio sufficit: vt conceptus entis diuersitate includat sufficientem ad tollendam vniuocationem, & efficie dam analogiam.

An ens sit vniuocum respectu aliquarum rerum eiusdem prædica menti, vel diuersorum prædicamentorum.

62 EXplicata iam analogia entis vniuersalissimi respectu sub stantiæ & accidentis, & entis completi, respectu substanti completæ, & accidentis completi: restant duæ aliæ comparatio nes entis magis particulares. Prima est, An respectu duarum spe cierum eiusdem prædicaměti, vt hominis, & equi. Petri & Ioan nis, aut albedinis, & nigredinis. Secunda: An respectu duarur rerum diuersorum prædicamentorum accidentium, vt albedini & quantitatis, ens sit vniuocum, vel analogum: & non loquimu de ente vt completo, sed secundùm se sumpto.

63 Prima opinio tenet: Ens vniuocum esse respectu duarum re rum eiusdem prædicamenti, tam substantiæ quàm accidentis, at que etiam diuersorum prædicamentorum accidentium. Eam te net quantum ad primum Fons. 4. Met. cap. 1. q. 1. sect. 5. no negans secundum & quantum ad vtrumque P. F. Suarius in Met disp. 32. sect. 2. n. 21. Probat vtrumque hoc arg. Duæ substantiæ, & duo accidentia eiusdem prædicamenti, aut diuersorum, participant rationem entis sine vlla attributione vnius ad alterum: imò sine vllo ordine, sed æquè primo: ergo non conuenit illis analogicè, sed vniuocè.

64 Secunda opinio est aliorum, qui tenent vtroque mdo comparatum ens esse analogum proportionalitatis. Probant: Quia ens est analogum attributionis simul, & proportionis: sed in his cõparationibus non significat membra illa secundum attributionẽ vnius ad alterum: ergo non potest habere aliam analogiam, nisi proportionalitatis. Quod verò hanc habeat, manifestum est: quia verum est, ita se habere quamlibet speciem eiusdem, vel diuersorum prædicamentorũ accidentium ad suã entitatem, quam participat ab ente: sicut alteram ad suam, & hæc est proportionalitas: ergo erit ens, respectu illarum analogum attributionis.

Pro solutione huius dubij notandum est, quòd in his compa-

ratio

is duobus modis poteſt ſumi ens. Primò ſecũdùm limi-
onceptum eiuſdem prædicamenti: & hoc modo compa-
l duas ſubſtantias, idem eſt cum ſupremo genere ſubſtan-
undo modo poteſt ſumi in tota ſua vniuerſalitate, prout
t ſubſtantiam, & accidens. Omitto tertiam conſideratio-
s, quam ponunt alij quaſi mediam inter vtramque, ita vt
ur pro conceptu minùs vniuerſali, eo quem habet in ſe-
cceptione: ſed magis vniuerſali, quàm ſupremum genus
menti: & ita ſit eo ſuperius, quia conceptus iſte coincidit
undo, quantum pertinet ad analogiam, aut vniuocatio-
am repugnat accipi vniuerſaliùs, quàm pro rebus vnius
menti, & non accipi, pro communi aliquo modo multis
mentis. Idem eſt autem accipi pro duobus ac prout eſt
ne omnibus, quantum pertinet ad analogiam, aut vniuo-
m, iuxta communem, & probabiliorem ſententiam: ergo
acceptione non eſt curandum.
ſuppoſito, duo aſſerit noſtra ſententia. Primum; Ens pri-
do ſumptum, vniuocum eſſe reſpectu rerum eiuſdem præ-
nti. Probatur; Quia idem eſt ens ita ſumptum, cum ſupre-
nere eiuſdem prædicamenti, ſed hoc eſt vniuocum reſpe-
um eiuſdem prædicamenti: ergo etiam ens.
ndum eſt; Si ens ſecundo modo accipiatur in omnibus his
rationibus, eſt analogum, & non vniuocum. Quod ſic pro-
logum in ſua propria, & integra ſignificatione prædicatur
icè de ſingulis analogatis per ſe ſumptis, vt ſanũ de ani-
er ſe, aut de vrina, & medicina per ſe: ſed ens in ſua propria,
gra ſignificatione eſt analogum: ergo, vt analogum, prædi-
e ſubſtantia per ſe: & de quolibet accidenti per ſe: & ex
uenti de rebus eiuſdem prædicamẽti, vel diuerſorum præ-
entorum accidentium; ſed ſic ſumitur in ſecunda acceptio-
go prædicatur analogicè de ſingulis analogatis.
arg. primæ ſententiæ: Diſtinguendum eſt antecedens, ſecũ- 65
iuerſas conſiderationes entis explicatas: nam ſi ſecundùm
n accipiatur, verum eſt ſine attributione, aut reſpectu par-
i à duabus ſpeciebus eiuſdem prædicamenti: ſicut partici-
ſupremum genus eiuſdem prædicamenti cum quo conuer-
ſi verò accipiatur iuxta ſecundam, negandùm eſt: quia li-
e illæ ſpecies non participent rationem entis, cum attribu-
inter ſeſe, eam tamen participant cum attributione acci-
m ad ipſas, quemadmodum verum eſt, ac neceſſarium, ſu-
m genus earum, participare rationem entis cum attribu-
accidentiũ ad illud in hac prædicatione, *Subſtantia eſt ens:*
i non eſſet prædicatio analogi formaliter. Quod patet eſ-
ſum.

Ad

Ad rationem alterius opinionis; Respondetur ex doctrina perius tradita: Quòd proportionalitas nullo modo efficit pe nomen analogum: vnde eo ipso, quòd ens non prædicatur cundùm attributionem, non potest prædicari vt analogum. S de hoc statim dicemus.

Secunda pars quæstionis.

An ens sit analogum comparatum ad ens creatum, & increatu vel ad Deum, & creaturas.

66 Diuersa est hæc entis comparatio à præcedentibus; qu non sumitur ens in sua vniuersalitate, respectu substanti & accidentis: sed respectu Dei, & creaturarum. Per creatur verò non intelligimus accidentia: nam cùm Deus sit substanti manifestum est ex dictis in prima parte quæstionis, non po conuenire vniuocè sub nomine entis cum accidentibus: solù ergo intelligitur nomine creaturarum substantia creata: vn sensus quæstionis est, An substantia creata, & increata, vniuo conueniant sub nomine entis.

Et prima opinio asserit, *Ens ad Deum & creaturas, non e vniuocum: sed æquiuocum.* Huius sententiæ mentionem fecit Tho. 1.p.q.13.art.5. & quæst 7. de potentia, art. 7. & eam vid tur tenere Aureolus in 1. d. 2. quæst. 1. (nisi fortè de æquiuo loquatur sub communi acceptione, vt comprehendit analogu Et potest probari: Quia entitas creata, alterius longè ration est ab increata; & in infinitum ab ea diuersa: ergo nihil pot habere commune cum increata, præter solam vocem. Et hoc e nomen vtramque significans esse æquiuocum.

Secunda opinio est Scoti in 1.d 3.quæst.1.& 3. asserentis, *E respectu substantiæ creatæ, & increatæ habere vnum conceptu communem, & distinctum ex natura rei ab vtraque:* sicut superiù dixerat de conceptu entis, & ideò esse vniuocum. Eum sequun tur eius discipuli.

67 Probatur à sufficienti diuisione: Ens ita comparatum non e æquiuocum, non est analogum: ergo erit vniuocum. Probatu prima pars antecedentis; Nam substantia creata non est omnin diuersa ab increata, sed ei similis: ergo non conuenit cum ea i sola voce, sed aliquo modo in entitate ipsa: quare non potest en respectu vtriusque esse æquiuocum. Probatur secunda pars ho modo: Ens non est analogum proportionalitatis, neque attribu tionis: ergo nullo modo. Antecedens probo: quia nomen en respectu Dei & creaturarum, non singificat proportionalitatem quod necessarium est, vt sit analogum: ergo non est analogun proportionalitatis: sed nec significat attributionem: nam creatu ra simpliciter est ens; ergo non per attributionem ad Deum.

Tertia

a opinio est D. Thom. 1. p. q. 13. art. 5. Quòd *Ens re-ei, & creaturarum, non sit æquiuocum : nec vniuocum: sed m.* Quam sequuntur iam ferè omnes, præsertim Ferra. 1. gent. cap. 32. Sot. q. 4. anteprædicam. P. F. Suarius in Met. sect. 3. P. Vazquez 1. p. d. 22. c. 5. in fine. & est vera & tenē-uòd non sit æquiuocum contra primam opinionem, effi-probatum est arg. secundæ opinionis. Sed probatur, quòd vniuocum aduersus secundam, hac ratione : Analogū est, on participatur æqualiter, nec simpliciter ab analogatis; no per se primò, atque simpliciter, sed cum essentiali at-one, ac dependentia ab illo : sed ita se habet ens respectu creaturæ: ergo analogum est, & non vniuocum. Probatur quia entitas conuenit Deo per se, & à se, & conuenit ei iter: creaturæ verò, vt creatura est, non per se primò, nec à er participationem; & ideo non simpliciter, sed secundùm

rg. primæ opinionis : Concesso antecedenti, neganda est 68 uētia. Nam licèt infinita sit distātia inter entitatem crea-: increatam : aliqua tamen est similitudo, per attributio-gnificata, quia entitas creata est quædam participatio en-diuinæ. Et hoc sufficit, vt non sint omnino diuersæ, & vt u illarum, ens non sit nomen æquiuocum.

arg. secundæ opinionis; Negandum est antecedens. Et rur-n probatur, quòd ens non significat Deum, & creaturam ùm attributionem ; quia creatura est ens simpliciter, di-endum est. Nam duobus modis potest significari creatura. , nomine entis : Secundò, nomine entis creati, vt signi-comparatione Dei per nomen ens, vt commune ad ens m, & increatum. Et si primo modo accipiatur, non signi-: cum attributione ad Deum, sed absolutè : & ideo dicitur citer ens: significata verò secundo modo attributionem di-: ratione illius non vocatur ens simpliciter, sed secundùm oc est, ens per participationem. Et ex hoc habetur, quòd n ens, vt significat ens creatum, & increatum, analogum non vniuocum.

---

a analogia dicatur ens respectu substantiæ, & accidentis, atque etiam respectu Dei, & creaturarum.

ima opinio est aliquorum modernorum, qui vtramque ana-giam proportionalitatis, & attributionis tribuunt enti, re-substantiæ, & accidentis, atque etiam respectu Dei, & urarum. Probant hoc arg. Illud est analogum proportiona-s, & attributionis, inter cuius analogata reperitur propor-litas, & attributio : sed inter substantiam, & accidens, & in-

ter

ter ens creatum, & increatum, reperitur vtraque: ergo dic
analogum proportionalitatis, & attributionis. Probatur mi
nam verum imprimis est, quòd sicut se habet substantia ad su
esse, quòd participat ab ente: ita accidens ad suum, quod pa
cipat ab eodem: ergo habent inter se proportionalitatem. De
tributione verò videtur manifestum; quia accidens dicitur
per attributionem ad substantiam, & ens creatum per partici
tionem, & attributionem ad increatum.

69 Secunda opinio est; Non esse analogum attributionis, sed p
portionalitatis tantùm: quia accidens vocatur absolutè en
communi modo loquendi, & multo meliùs substantia creata:
go non sunt entia per attributionem. Probatur consequen
quia quod tale est per solam attributionem ad aliud, non dici
tale simpliciter, sed secūdùm quid, vt de vrina, & medicina pat

Tertia sententia est; Non esse analogum proportionalita
sed solius attributionis. Hæc est conformis doctrinæ D. Thom
probabilior: ideo eam sequitur iam maior modernorum pars,
non omnes in eodem sensu, aut propter eandem rationem e
tenent: nam quidam fatentur, non solam attributionem reper
inter analogata, sed etiam proportionalitatem; sed hanc id
non facere ens analogum, quia non significatur per illud; n
enim significantur substantia, & accidens nomine entis in qua
tum quodlibet sic se habet ad suum esse, sicut alterum ad suu
licèt hanc proportionalitatem habeant, & secundùm eam po
sint concipi ab intellectu: ergo talis proportionalitas non effi
ens analogum proportionalitatis. Probatur consequentia; qu
non dicuntur aliqua analogata alicuius nominis analogi; n
nomen ipsum dicitur analogum respectu illorum, nisi ea signi
cet, vt talem habent analogiam; sed non potest ea ita signific
re, nisi analogiam significando: ergo si eam non significet, vt pr
batum est non significare ens, non dicetur ab illa analogum
quamuis inter res significatas reperiatur.

70 Nos verò alia via hanc sententiam defendimus. (vt superiu
diximus.) Fatemur enim, proportionalitatem reperiri inter vtra
que analogata entis, & diximus, proportionalitatem, siue sign
ficetur per analogum, siue non, sufficientem non esse ad efficien
dum illud analogum, quòd superiùs agentes de speciebus, analo
giæ probauimus. Ideo non datur analogum proportionalitati
nec ens tale vocari debet, sed analogum attributionis, quia sol
attributio vera analogia reputanda est, & sola illa analogum fa
cit nomen; & semper significatur per nomen analogum. Neces
sarium est enim analogiam significari per nomen, vt illud ana
logum constituat. Quod efficaciter probatum est argumento il
lo pro nostra sententia ab his, qui eam alia via defendunt.

Se

ad argumentum alterius opinionis distinguendum est an-
is,dum dicitur,Accidens vocari simpliciter ens , & etiam
atum. Nam aliquid esse,aut dici simpliciter ens,duplicem
habere potest. Primus est, vt sit ens intrinsecè, formali-
non per solam denominationem extrinsecam. Et in hoc
erum est,accidens esse ens simpliciter , & etiam ens crea-
liter sensus est , quòd aliquid sit ens sine addito. Et hoc
le nullo analogato minùs principali prædicatur simplici-
logum,sed de omnibus cum illo addito(secundùm quid.)
o huius est;quia licèt formaliter participet rationem ana- 71
oc tamen non nisi per essentialem dependentiam,& attri-
em ad principale analogatum , & ideo non nisi secundùm
uod vt significaret Arist.asseruit, *Accidens non esse ens,sed*
*s.*Et ita loquendum est de quocunque alio analogato mi-
ncipali cuiuslibet analogi ; cùm probatum sit,omne ana-
esse attributionis. Et hoc significat etiam illud commune
uium (*analogum per se sumptum stat pro famosiori signifi-*
Cuius sensus est,quod licèt omnia significet:principale ta-
ntùm simpliciter,& sine addito.Quare dum absolutè pro-
analogum,pro eo tantùm supponit.
dixeris, ex hoc sequi , hanc propositionem esse veram:
ns est substantia ; imò esse identicam , quod sic probatur:
solutè sumptum solum supponit pro substantia ; ergo sub-
,& predicatum idem sunt.Respondeo neutrum sequi.Non
n,quòd propositio sit vera, quia analogum absolutè sum-
emper significat omnia sua analogata; sed pro solo primo
citur,si per se accipiatur; quia reliqua non sunt talia sine
: in subiecto autem illius propositionis , *Omne ens est sub-*
,non sumitur absolutè , aut per se ens,sed cum addito di-
ionis quæ in nomen analogum fertur,secundùm significa-
analogi:& ideo in omnia analogata. Quare sicut nō pro
incipali distribuitur,sic non pro solo illo supponit, & ideo
vera propositio , quia prædicatum solum continet vnum
atum,subiectum verò distributiuè omnia:& hæc est ratio:
r quam non potest verificari de subiecto. Quòd verò non
tica,ex eodem est manifestum,cùm plus significet subie-
quàm prædicatum : atque etiam ex alio , quia licèt subie-
olum pro substantia supponeret, nō significat eam expres-
istinctè,sed cōfusè tantùm,& in prædicato significatur di-
& expresse : diuersus autem modus significandi prædica-
biecti sufficit,vt propositio non sit identica.
argumentum primæ opinionis dupliciter respondetur.Pri- 72
istinguendo antecedens. Nam duobus modis potest repe-
oportionalitas inter analogata : Primò , ita vt per nomen
analogum

analogum significetur : & si ita reperiretur, sufficeret facere
lud analogum : alio modo reperitur non significata , sed qu
potest intellectus in eis concipere : & sic non facit nomen ana
gum. Et hoc modo non solùm in analogis , sed in æquiuocis
vniuocis reperitur : primo verò modo in nullis ; sed si impo
retur nomen aliquod,à quo significarentur analogata , vt hab
proportionalitaté,ex ea sola esset analogũ. Sed per nomé ens
significatur;& ideo non probatur,quòd sit analogũ attributio
Secundò,respondetur negando absolutè antecedens;quòd p
portionalitas ex se, siue significata , siue non significata , effi
nomen analogum : vnde licèt reperiatur inter significata en
non sequitur esse analogum proportionalitatis.

Ad argumentum secundæ , distinguendum est antecede
Nam si ens simpliciter idem sit, quod ens intrinsecè,& forma
ter,verum est:si verò simpliciter sumatur prout distinguitur
trà secundùm quid , falsum est, vt probauimus; & cùm ex att
butione proueniat,quòd minùs principalia analogata non dic
tur talia,nisi secundùm quid,non probatur,quòd ens non sit a
logum attributionis.

Vtrùm accidens sit vniuocum ad nouem prædicamenta acci-
dentium , vel analogum.

MAior difficultas est de accidenti respectu omnium ac
dentium:An sit vniuocum, vel analogum. In qua præs
ponendum est primò , quæstionem non procedere de accide
vniuersalissimè sumpto,prout est commune ad accidentia real
& rationis;nam sic certum est,esse analogum,cum accidentia
tionis non sint accidentia , nisi per similitudinem, & attribut
nem ad accidentia realia ; quare non potest abstrahi ab vtrisq
conceptus communis vniuocus. Secundò, certum est,nec etia
procedens de accidenti reali, prout significat tam accidentia i
trinseca , hoc est, verè inhærentia in subiecto, quàm extrinse
denominationes reales ; vt dexteritatem & similes , quæ passi
reperiuntur in sex vltimis prædicamentis, (quamuis ego non i
telligam , ex sola denominatione extrinseca posse fieri prædic
mentum reale,vt suo loco probabo.) Nam denominationes is
non sunt vera accidentia,sed solùm per attributionem,& simil
tudinem ad ea, quæ inhærent subiecto, dicuntur : vnde respec
omnium , non potest accidens esse vniuocum. Sed solùm loqu
mur de accidenti reali , prout significat ea solùm, quæ inhære
subiectis; de quo inquirimus, An sit vniuocum, vel analogum.

73 Et prima opinio asserit esse vniuocum.Ita Sotus quæst.2. ant
prædicamentorum,& plures moderni:sed differunt à Soto in e
quòd ita asserunt esse vniuocum,vt etiam sit genus , constituer
vnu

rædicamentum omnium accidentium; ficut fubftantia
it vnum prædicamentum omnium fubftantiarum: Sotus
gat effe genus.
poffunt probari pro hac fententia. Primum, quod acci-
n fit analogum. Secundum, quòd fit vniuocum. Et hoc
im eifdem prorfus argumentis probari folet, quibus pro-
eft fuperius ens effe vniuocum; & ideo non funt hoc loco
da, fed folùm probabitur primum ex definitione analo-
Analoga funt, quorum nomen eft commune, ratio verò
tiæ, nec omnino eadem, nec omnino diuerfa: fed ratio ac-
s omnino eft eadem: ergo non eft analogum, fed vniuo-
obatur minor: Ratio accidentis eft, Effe in fubiecto: fed
fubiecto, non folùm formaliter & intrinfecè conuenit
is accidentibus, fed etiam æqualiter & fimpliciter: ergo
diuerfa in eis, fed eadem.
: argumento folet refponderi: Quòd licèt accidentia non 74
ır per attributionem ad vnum accidens; tamen omnia di-
tributionem ad fubftantiam, & intrinfecam dependētiam
Et hæc fufficit vt inter fefe dicantur analogicè fub nomi-
dentis. Sed probatur hoc non fufficere, duplici ratione.
quia vt attributio conftituat analogiam, inter fignificata
ata verfari debet, ficut analogia ipfa: fed fubftantia non eft
atum accidentis, cùm non fignificetur eo nomine; ergo at-
o accidentium ad illam, non conftituit accidens analo-
d folùm ens, à quo fignificantur omnia.
ndò, attributio ad fubftantiam æquè primò conuenit om-
ccidentibus, atque etiam intrinfecè, & formaliter: ergo
è conueniunt in ea: fed fecundùm talem attributionem fi-
ntur nomine accidentis: ergo vniuocè, & non analogicè
cantur.
ında opinio tenet, *Accidens non effe vniuocum, fed analogū.*
cinas 4. Metaph. q. 1. ad 1. Caie. de ente, & effentia, cap. 7. q.
P. Francifcus Suarius in Meta. difpu. 59. q. 3. Pater Vaz-
.p.d.14. cap. 2. Fonfeca 5. Meta. c. 7. q. 2. fect. 4. & hæc eft
ilior, & tenenda.
diuerfis modis probatur à diuerfis. Ratio aliquorum eft,
tionalitas, quæ reperitur inter accidētia. Quia ficut vnum
et ad fuum effe, quod ab accidenti participat, fic fe habet
Et hæc fufficit, vt accidens fit analogum refpectu omnium.
c ratio infufficiens eft, nam vt fuperius probauimus, pro-
nalitas non fignificatur per nomen, & ideo non fufficit il-
cere analogum, & etiam fi fignificaretur, non fufficeret.
o alij, qui folam attributionem veram conftituere analo- 75
nobifcum fentiunt, dicunt reperiri attributionē inter acci-

dentia, quia omnia dicuntur talia in ordine ad quantitatem, r
tione cuius inhærent subiecto. Sed hoc probatur falsum. Qu
nullum accidens spirituale inhæret subiecto media quantitat
neque enim omnia accidentia sunt corporea: nam generat
substantialis inhæret materiæ primæ ante quantitatem, & rel
tio totius substantialis ad materiam,& formam,& relatio mat
riæ,& formæ inter sese;ergo falsum est, quòd dicantur per attr
butionem ad quantitatem.

Alij denique probant accidens non esse vniuocum. Quia sa
tem respectu accidentis absoluti, & relatiui, non potest habe
rationem vniuocam: nam vel conceptus abstractus ab vtroq
est absolutus,vel relatiuus. Non absolutus, quia non conuenir
inferiori accidenti relatiuo. Nec potest esse relatiuus, quia nc
conueniret inferiori absoluto: ergo nec potest esse vniuocus. I
si dicas,nec esse relatiuum,nec absolutum;sed abstrahere ab vtr
que ratione,vt abstrahunt cætera vniuoca à particularibus rati
nibus vniuocatorum. Probatur hoc esse falsum quia si talis co
ceptus abstrahit à relatiuo,& absoluto,eo ipso debet esse absol
tus.Nam si abstrahit à relatiuo:ergo iam non respicit terminur
sed quod non respicit terminum,est absolutum; ergo talis co
ceptus absolutus erit;& non abstrahet ab absoluto, & relatiuo.

75 Hæc tamen ratio insufficiens mihi videtur; quia non prob
talem conceptum non posse abstrahere ab absoluto,& relatiuo;
ideo non probat quòd vniuocus esse non possit. Nam dicam eg
relationem duplicem conceptum habere. Primum, quo respic
subiectum; & hic est ei communis cum accidentibus absoluti
Secundum,quo respicit terminum:& iste est conceptus speciali
quo distinguitur à cæteris prædicamentis, & per primum co
ceptum non respicit relatio terminum, sed per secundum. Du
autem sic arguitur; Ille conceptus non respicit terminum; erg
est absolutus,neganda est consequentia;quia medium dari pote
inter conceptum absolutum, & respicientem terminum; & ta
medium est conceptus abstrahens ab absoluto, & relatiuo, q
nec respicit terminum; nec excludit respectum ad terminun
sed solùm dicit rationem communem, contrahibilem per respe
ctum ad terminum,& per rationem absolutam; quæ non solùn
non dicit respectum ad terminum, sed eum excludit; quem nc
excludit conceptus communis, abstrahens à relatiuo, & absolu
to.Non ergo probatur illa ratione:quod accidens non possit es
vniuocum.

77 Vt igitur hoc efficaciter probetur: Annotanda est doctrin
D.Th.1.p.q.13.art.5.vbi de analogis loquens ait: *Nomen analo*
gum duobus modis significare attributionem vnius ad alterum, v
*multorum ad vnum.*Et ponit exemplum vtriusque in sano; quo
anal

um est attributionis, respectu medicinæ, & animalis per
tionem vnius ad alterum. Nam medicina dicitur sana;
causa sanitatis animalis: sed idem sanum dicitur analo-
spectu vrinæ, & medicinæ: non quia vnum horum habeat
tionem ad alterum; sed quia vtrumque dicitur tale per
tionem ad tertium, nempe ad animal, vrina quidem tan-
ignum sanitatis eius, medicina verò tamquam causa.
ac doctrina applicata ad propositum colligi potest argu-
m efficax, ad probandum accidens esse analogum. Nam
e modus attributionis, nempe vnius ad alterum, vel mul-
ad vnum, efficit nomen analogum: sed in accidentibus re-
secundus modus attributionis: ergo accidens erit analo-
ibutionis, respectu eorũ, sicut sanũ respectu vrinæ, & me-
. Probatur consequentia; quia omnia accidentia signifi-
um intrinseca attributione ad substantiam. Sed cõtra hoc
um. Nam in primis videtur non bene colligi argum. ex do-
D.Th. neque habere vllam vim ad probandum analogiam
ntis, quia D. Th. vtrumque illũ modum attributionis assi-
nter significata eiusdem nominis, sani; nempe animal, vri-
& medicinam. Et ita significari necessarium est, vt probat
g. Analogia solùm reperitur inter significata eiusdem no-
analogi, & inter significata diuersorum nominum, vt ex
ione constat *Analoga sunt, quorum nomen est commune*, &c.
omine accidentis non significatur substantia, sed sola acci-
: ergo attributio inter hæc versari debet, vt efficat nomen
ntis analogum, ita vt attributio sit vnius ad alterum, vel
rum ad vnum per tale nomen significatum; & non sufficit
ter illa, & substantiam, non significatam eodem nomine.
od confirmari potest, & declarari simul; nam attributio ac- 78
ium ad substantiam, facit quidem analogiam attributionis
rum ad vnũ in ente, à quo significãtur omnia, sed nõ potest
analogiam in accidente, à quo non significantur omnia, si-
n facit analogiam in nomine, substantia, licèt sit vnũ ana-
um entis cum accidẽtibus & ob id solùm attribuãtur ei ac-
ia, quòd nomine substãtię non significãtur: Non ergo vide-
c via efficaciter probari, quòd accidens sit analogum. Pro-
minor: quia ex eo quòd accidentia attribuantur substantiæ,
sequitur quòd non sint entia simpliciter, nõ verò, quòd nõ
cidentia simpliciter: ergo talis attributio ad substantiam
nalogiam in ente, à quo significantur omnia, non in accidẽ-
obatur consequentia, quia necessarium est in omnibus ana-
, vnum esse tale simpliciter, aliud, vel alia secundum quid.
s tamen non obstantibus, expressa mens D.Thom. est, *suffi-
alem attributionem ad analogiam*, quia non possunt distingui

duo illi modi attributionis vnius ad alterũ,& multorũ ad vnu
vt eos distinguit D.Tho. nisi duobus etiam modis accipiatur,
num,in quo vtrumque contineri affirmat: Primo quidem res
ctu solius medicinæ, & vrinæ, deinde respectu solius medicin
& animalis: nam si respectu omnium sumatur, necesse est plu
attribui eidem:ergo non habebit locum attributio secunda, q
est vnius ad alterum.Probatur consequentia:quia impossibile e
sumere ens in ordine ad decem prædicamenta, & constituere
eo attributionem vnius ad alterum, sed solùm est multorum
vnum:quia attributio vnius ad alterum, inter duo tantùm pot
reperiri,non inter multa,nisi omnia sumantur pro vno:ergo in
possibile est constituere in sano, attributionem vnius ad alteru
hoc est,medicinæ ad animal,nisi sumendo illud, prout solùm
gnificat hæc duo; & ex consequenti constituitur alius modus a
tributionis distinctus, qui est multorum ad vnum, accipien
idem nomen prout ea tantùm significat,quæ attribuuntur terti

79 Sed ratione pobatur, sufficere talem attributionem multo
rum ad vnum,etiam si illud vnum non significetur per idem no
men, quia quando attributio multorum ad vnum intrinseca e
eis,vt per tale nomen significantur,vera est attributio & per no
men significata,licèt non significetur per nomen illud vnum,
quod est attributio non minùs,quàm si per nomen significaretu
ergo non minùs efficit nomen analogum.Probatur consequent
ex definitione analogorum: quia tale nomen significat plura
quantum habent attributionem;ergo est analogum: deinde qu
attributio significata per nomen,vera est analogia:& ea quæ cu
tali attributione significantur, vera analogata, impertinens ig
tur est,per nomen significari illud,respectu cuius est attributio.

80 Ad obiectionem principalem propositam respondetur,negan
do imprimis, quòd hæc analogia non sit ex mente D.Tho. dein
de negando etiam, quòd vtrumque modum attributionis vniu
ad alterum,& multorum ad vnum,ponat D.Th.inter ea tantùm
quæ significantur eodem nomine. Nam expressè asserit, *sanum
respectu vrinæ, & medicinæ, esse analogum attributionis multorũ a
vnum*;sed respectu medicinæ,& animalis, attributionis vnius a
alterum, ergo non sumit sanum vt significat omnia. Nec id re
putat necessarium, sed vt significat minùs principalia cum attri
butione ad principale, etiam non significatum. Probatur conse
quentia:quia si illud accipiat secũdùm integram significatione
omnium,nõ potest vtrumque modum attributionis distinguere
quia attributio vnius ad alterum,non est nisi inter duo.Præterea
D.Th.expressè docet,quemlibet modũ attributionis,per se face
re analogiã,sed modus attributionis multorũ ad vnum, reperitu
in analogatis,etiãsi illud vnum non significetur per nomẽ,vt iam
proba

i : ergo sufficit nomen analogum facere.
rg. verò distinguendum est antecedens : quia *modus attri- s efficiens nomen analogum, duplex est*, vt asserit D. Tho. *vel ad alterum*; & secundum hunc modum attributionis non esse analogia, nisi vtrumque significetur eodem nomine; ltorum ad vnum; & modus iste, reperitur quidem inter si- ta eiusdem nominis, sed quia est in ordine ad tertium, e modo contingit, nempe ad tertium significatum eodem e, vel diuerso. Et ratio huius est; quia cùm ea quæ attri- r alteri, sint multa; potest talis attributio adæquatè, atque etè significari per nomen commune omnium; vel quasi in- atè, & partialiter, quod est, quasi diuidi in totalem, & par- .Et ita est in sano, atque etiam in ente, & accidente; nam potest accipi in sua integra significatione, & tunc efficit completam analogiam; vel potest coarctari ad sola analo- ninùs principalia, & efficit quasi incompletam, aut partia- ed sufficientem: quia cùm attributio ad principale, sit eis in- ca, non possunt sine illa significari; significata autem cùm ution non possunt, nisi analogicè significari. Probatur effi- r : quia vniuocis repugnat significari cum attributione ad pale analogatum, cum quo apta sunt, analogiam facere: er- alogata sunt, siue eodē nomine significetur principale, siue o: analogia quidem quasi inadæquata, & partiali; cùm ta- ex modo, quo significantur, apta sint efficere analogiam letam, sub nomine vniuersaliori, quo significantur omnia, modo intelligenda est analogia accidentis. Secundò pos- etiam respondere, aliquo modo significari substantiam ne acidentis, non in recto, sed in obliquo: quia *accidens st ac entis ens*, vt dixit Arist. id est, ens substantiæ : sufficit ita significari, vt attributio accidentium ad substantiam, modo dicatur esse inter significata eiusdem nominis gi: atque etiam vt aliquo modo nomen accidentis sit nune accidentibus, & substantiæ.
c contrarium est hoc definitioni analogiæ, quæ dicitur no- 81
nalogum commune esse analogatis; nam commune est no- nis, quibus conuenit attributio; licèt non sit commune ei, ad habent attributionem; quia hoc non est analogatum talis nis, sed alia tantùm.
confirmationem negandum est antecedens, quòd attribu- ccidentium ad substantiam solùm efficiat analogiam in en- non in accidente, sed dicendum in vtroque eam efficere; per vtrumque nomen significatur: sed in ente efficit quasi pletam, & totalem; in accidente verò incompletam, & par- m; quia intrinsecè præsupponit illam & intrinsecè ab ea

dependet. In nomine autem ſubſtantiæ, non fit analogia; quia n ſubſtantia habet attributionem ad accidentia, nec etiam ſi h beret eam, ſignificaretur eo nomine, vt ſuperiùs probatum eſ

82 Aliud tandem quod in eadem confirmatione dicitur; attrib tionem accidentium ad ſubſtantiã ſolùm efficere, quòd ſint ent ſecundùm quid, non verò quòd ſint accidentia ſecundùm qui concedendum eſt: neganda tamen conſequentia, quòd non ef ciat analogiam ſub nomine accidentis. Nam ad analogiam attr butionis non requiritur neceſſariò, quòd analogata, vel aliqu eorum ſit tale ſecùndum quid ſub particulari nomine quo ea ta

83 tùm ſignificantur, ſed ſufficit, quòd ſint talia ſecundùm quid r ſpectu eius, ad quod attribuuntur: nam ex hoc habetur eſſe an logata cum eo ſub nomine vniuerſaliori completa, & totali an logia, & conſequenter analogia incompleta, ac dependenti ſu particulari nomine, quo ſignificantur; ſub quo non eſt neceſſari dici talia ſecundùm quid. Sed illud eſſe ſecundùm quid, quod h bent ex propria natura, dicitur de eis ſimpliciter, vt ſignificant particulari nomine, & ideo ſub eo dicuntur talia ſecundùm qui ſimpliciter (vt ſic loquamur.) Et hoc patet in accidentibus: na dici accidentia ſimpliciter ſecùndùm quid, non eſt aliud quà dici ſimpliciter entia ſecùndum quid, quod etiam de ſano dic tur reſpectu ſolius medicinæ, & vrinæ. Imò ex hoc ſatis clarè i telligitur, vtroque nomine analogicè ſignificari; cùm vtroqu nomine ſignificentur cum attributione, & propter eandem attr tionem, cum qua ſignificantur, fit vt ſub vtroque nomine ſ gnificata, dicantur talia ſecùndum quid formaliter; vel præſu poſitiuè, præſupoſitione eis intrinſeca, quæ omnia vniuocis r pugnant. Et ſi tandem obiiciatur, Omnes potentias ordinari a obiectum: & hoc non ſufficere vt potentia in communi, ſit analo gum ad illas: Reſpondeo, non dicere ordinem attributionis, ſicu accidentia ad ſubſtantiam, ſed ſpecificationis tantùm, & ideo n eſſe analogata.

An neceſſe ſit accidens eſſe genus, ſi ſit vniuocum.

84 MVlti ex his, qui tenent accidens eſſe vniuocum, negant eſſe genus, vt Iauellus, & Sotus, vbi ſupra, ſed non aſſignãt eandem rationem. Nam Iauellus ait, ideo non eſſe genus, quia non eſt extra rationem differentiarum & modorum: ſed cùm tranſcendens ſit, in eis neceſſariò includitur: at hoc eſt contra ratio-

85 nem generis, quod, vt ſupra probauimus, debet eſſe extra rationem differentiarum, alioqui non poterit per eas contrahi. Hæc tamen ratio inſufficiens eſt, quia, vt ſuperiùs probauimus, non poteſt accidens includi in modis intrinſecis, & vltimis differentiis,

quia

s etiam in se includat actu licèt confuso, cùm sint entita-
edam accidentales : sed eas includens non potest habere
tum ab eis abstractum, vt constat; ergo neque vniuocū.
ur consequentia; quia talis conceptus non abstrahit à di-
te, sed eam includit; ergo non est vniuocus si non sit genus.
unda opinio est Soti asserentis, *Ideo accidens non esse genus
t vniuocum; quia genus pertinet ad quidditatem specierū; sed
ns non significat quidditatem accidentium, sed esse eorum in
ntia: ergo non est genus.* Hoc autem probatur falsum duplei
e: Prima, quia non minus pertinet ad rationem vniuoci esse
dditate inferiorum quàm ad rationem generis; si ergo ac-
s ideò non est genus, quia non dicit quidditatem acciden-
; sequitur eadem ratione non esse vniuocum. Probatur ma-
definitione vniuocorum. *Vniuoca enim sunt quorum nomen
nmune, ratio verò substantiæ eadem.* Per *rationem* autem *sub-
æ* intelligit Aristoteles, & omnes, definitionem, vel conce-
quidditatiuum; in his quæ definitione carét; ergo repugnat
id esse vniuocum, & non esse de quidditate inferiorum.
cunda quia falsum est, quòd accidens non dicat quidditatem
entium; quod sic probo: Ens pertinet ad quidditatem entiū
cularium, & diuiditur, vt tale, in substantiam, & accidens,
uam in membra opposita, & adæquata rationi eius: sed sub-
ia dicit quidditatem substantiarum inferiorum; ergo acci-
quidditatem inferiorum accidentium.
ostra igitur sententia est: Non posse accidens esse vniuocum
eo ipso sit genus omnium accidentium: vnde qui asserit
ocum esse, consequenter dicere debet esse genus. Probatur;
nulla potest assignari ratio sufficiens excludendi vniuo-
à ratione generis, vt probatum est ex refutatione aliarum
ionum.

---

*In saltem respectu aliquorum accidentium, aut prædicamen-
torum possit esse accidens vniuocum.*

Rima opinio tenet; *Accidens respectu aliquorum accidentium,
vt quantitatis & qualitatis, aut etiam cæterorum intrinseco-
, esse vniuocum.* Ita Pater Franciscus Suarius in Meta dis. 39. 81
.3. numer. 15. & probat hoc arg. Accidens respectu horū non
analogū proportionalitatis, nec attributionis: ergo nullā ha-
analogiam sed est vniuocum. Euidens est consequentia; quia
lus ponit plures modo analogiæ: Sed probatur antecedens;
a analoga proportionalitatis nullam habent conuenientiam
rinsecam, vt patet de risu hominis, & prati: sed accidentia hæc
ent conuenientiam intrinsecā, cùm omnia inhæreant realiter

 subiecto

subiecto: ergo non potest esse analogum proportionalitatis ac-
dens respectu eorum. De analogia verò attributionis probat; q
nullum accidens horum dicitur tale, per attributionem ad al
rum, vt satis est manifestum: ergo accidens respectu eorum n
est analogum attributionis.

87 Nostra tamen sententia opposita est, quòd *nec respectu hori accidentium possit accidens esse vniuocum, sed analogum.* Probat
duplici ratione. Prima; quia sicut accidens respectu omniu
accidentium, non potest abstrahi à modis intrinsecis eorum: i
nec respectu accidentium intrinsecorum, potest abstrahi à mod
eorum; ergo sicut non est vniuocum, sed analogum respec
omnium; ita nec respectu horum. Probatur antecedens, quia id
respectu omnium non potest abstrahi à modis, quia modi n
sunt aliud quàm entitates quædam accidentales, expressiùs sign
ficatæ; & propterea necesse est, vt sub significatione vniuersali a
cidentis; actu, licèt confuso, comprehendantur. Quo supposit
conceptus accidentis nec abstractus, neque vnus esse potest; s
eodem modo se habet ad intrinseca, si cum illis solis compar
tur, vt ex se patet: ergo nec respectu eorum potest esse vniuocun

88 Quòd verò sit analogum, eadem ratione probatur, qua proba
uimus esse analogum respectu omnium, quia intrinseca acci
dentia, significat cum attributione ad substantiam; sicut sanum,
respectu sanorum extrinsecorum, quæ sunt vrina, & medicina
solum accipiatur; ergo continet modum attributionis multo
rum ad vnum, sufficientem ad efficiendum nomen analogum
vt probatum est.

Ad argumentum alterius sententiæ negandum est antecedens
quòd accidens respectu intrinsecorum non sit analogum attribu-
tionis. Quia licèt non significet ea cum modo attributionis vniu
ad alterum, bene tamen cum attributione multorum ad vnum,
nempe ad substantiam, cuius aliquid sunt, & vt aliquid eius si-
gnificant, vt de accidenti respectu omnium diximus.

Ex quibus sequitur, qua analogia accidens sit analogum, tam
respectu omnium accidentium, quàm solùm respectu intrinse-
corum; nempe analogia attributionis multorum ad vnum.

An verò respectu accidentium completorum vniuocum esse
possit vel etiam sit analogum: eodem modo respondendum est,
& eisdem rationibus probandum, quòd non sit vniuocum; sed
analogum, quibus probatum est de ente in ordine ad sola entia
incompleta. Et hæc sint satis de analogia nominum.

CAPVT

CAPVT II.

De diuisione eorum, quæ dicuntur & sunt:

TEXTVS ARIST.

um quæ sunt, alia de subiecto aliquo dicuntur, in subiecto verò nulla sunt. &c.

Textus expositio.

tum Aristotelis est tradere duas diuisiones: vnam eorum 1
dicuntur: aliam, eorum quæ sunt: in hoc tantùm agit in
pite, quod ideo non eget diuisione.

a diuisio non est rerum, sed vocum, vt significant res, mplexio non conuenit rebus, sed vocibus, vt eas signifi- fferit ergo Arist. *Ex quæ dicuntur: quædam cum complexio- sine complexione dicuntur.* quasi dicat, voces quæ signifi- alias esse complexas, vt homo albus: alias, incomplexas, r, aut animal. Quod idem est, ac si dicatur: quasdam esse es: alias compositas.

nda diuisio rerum est. Sed vt intelligatur, notari debet *sse in subiecto, & dici de subiecto*, particulari quodam mo- untur ab Arist. in hoc capite. Nam esse in subiecto, sumit a, & reali inhærentia in eo; & dici de subiecto, tãquam de atiuè inferiori: vt animal de homine, & homo de Petro. supposito, diuisio talis est: Eorum quæ sunt, quædam de o dicuntur, & in subiecto non sunt: vt homo, qui dicitur de non est tamen in eo per realem inhærentiam, sed substan- : ideò non vt in subiecto. *Alia in subiecto sunt, sed de nullo dicũtur*: vt accidentia singularia: nam hæc albedo in pa- hæret, sed de nullo subiecto dicitur, quia non habet infe- uidditatiuè, de quibus prædicari possit; licet accidentaliter de pariete, & aliis corporibus. *Alia de subiecto dicuntur, & cto sunt*: vt accidentia abstracta à suis inferioribus, nempe speciebus, & species ab indiuiduis: color enim de albedi- igredine dicitur, & in pariete, & homine inhæret. *Alia sunt: quæ nec sunt in subiecto, nec dicuntur de subiecto*, vt res substantiæ, Petrus & Ioannes.

CAPVT III.

De regulis prædicatorum essentialium.

TEX. ARISTOT.

o alterum de altero prædicatur vt de subiecto, quæcunque de eo, quod prædicatur, dicuntur, omnia etiam de subiecto dicuntur.

Textus expositio.

1 INtentum Arist. est tradere duas regulas prædicatorum esse-tialium, & hoc tantùm agit in toto capite. Prima regula e *Quando aliquid prædicatur de aliquo tanquam de subiecto*, hoc e tanquam de quidditatiuè inferiori *quæcunque dicuntur de præd cato, necesse est prædicari de subiecto*. Ita se habent quæcunque pr dicata, posita in recta linea prædicamentali; vt animal prædic tur de homine, & leone, ideo quæcunque prædicãtur de animal necesse est prædicari de homine.

Secunda regula obscurior est, & sic habetur in translatio Boëtij: *Diuersorum generum, & non subalternatim positorum d uersæ sunt specie differentiæ*; vt animalis, & scientiæ. Si verò su alternatim ponantur, easdem differentias habere possunt. V animal, & viuens, eandem habent differentiam; quia differenti viuentis includuntur in animali.

QVÆSTIO VNICA.

An genera non subalternatim posita possint habere aliquam differentiam communem.

2 DVas habet partes quæstio hæc. Prima quærit, quid intellig Arist. per *genera subalternatim posita, & non subalternati posita*. Secunda, *an possint habere aliquam differentiam communen*

Prima pars quæstionis.

CIrca primam partem duæ sunt opiniones. Prima asserit, *ge nera subalternatim posita* ea solùm esse, quorum vnum co locatur sub altero; vt animal, & viuens: & *non subalternatim posi* ea, quorum vnum non est sub altero; sed ambo sunt sub tertio; animal, & planta: vel etiam, quæ nec vnum sub altero, nec amb sub tertio; vt sunt ea, quæ in diuersis prædicamentis collocantu qualia sũt animal, & sciẽtia. Ita Sotus in expositione huius regul

Probat duobus testimoniis Arist. Primum est in hoc capite, vb secundùm translationem Argyropili vocantur *genera subalterna tim posita ea*, quorum vnũ est sub altero: *& non subalternatim po sita*, quorum vnum non est sub altero. Alterum testimonium, ha betur pri. lib. Topicorum, cap. 13. vbi genera subalternata voca Arist. *subalternatim posita*: sed genera subalternata sunt, quorun vnum est sub altero: ergo *non subalternatim posita* erunt illa, quo rum vnum non est sub altero, licèt vtrumque sit sub tertio.

Probat deinde ratione; quia si per *genera subalternatim posita* non solùm intelliguntur ea, quorum vnum non est sub altero, se etiam illa, quæ sunt sub tertio; sequitur, *genera non subalternati posita*, ea solùm esse, quæ in diuersis prædicamẽtis sunt, de quibu euidens est non posse habere differentiam communem, cùm sin

in d

rſo gradu eſſendi;quare nihil difficultatis haberet regula
uam tamen difficilem efficiunt omnes interpretes.
tra ſententia eſt,Per *genera non ſubalternatim poſita*,intel- 3
n ſolum ea, quorum vnum non eſt ſub altero; ſed etiam
nt ſub tertio. Et ideò non ſubalternatim poſita, ea ſolùm
uæ in diuerſis prædicamentis ſunt.
batur expreſſo teſtimonio Ariſt.6. lib.Topicorũ, ca. 2.lo-
vbi duo aſſerit.Primum;*Genera ſubalterna non ſolùm appel-
,quorum vnũ eſt ſub altero:ſed etiam quæ ſunt ſub tertio*.Se-
m:*Genera illa quæ ſunt ſub tertio, habere differentiam cõmu-*.
vt animal greſſibile,& animal volatile,habent bipedem pro
entia cõmuni. Ex quo ſequitur, quòd vel non dicantur *non
ernatim poſita*; vel falſa ſit regula Ariſt. quòd genera *non
ernatim poſita*, non poſſint habere differentiam cõmunem.
inde probatur ratione.Primò: quia *genera non ſubalterna-
oſita*,ex Ariſt.non poſſunt habere differentiam communem:
quorum vnum non eſt ſubaltero, ſed ambo ſub tertio, ha-
lifferentiàm communem: ergo non dicuntur *non ſubalter-
poſita* ab Ariſtotele. Probatur minor:quia quantitas diui-
in ſucceſſiuam, & permanentem, tanquam in duo genera,
m vnum non eſt ſub altero, & habent differentiam com-
m: nam differentia continui, communis eſt vtrique,atque
differentia diſcreti, ſi quidem, tam quantitas permanens,
ſucceſſiua diuiditur in continuam & diſcretam.
undò;quia eadem ſunt genera *ſubalterna, & ſubalternatim*
:ſed ea quorũ vtrumq; eſt ſub tertio, ſunt ſubalterna reſpe-
lius:cum vtrumq;ſit ſub eo:ergo erunt *ſubalternatim poſita*.
primum teſtimonium reſpondetur; Quod cùm diuerſo
habeatur in diuerſis tranſlationibus: per aliud expreſſum
is citatum, explicari, & intelligi debet. in quo non poteſt
lubium,noſtram ſententiam contineri.
aliud teſtimonium dicimus, *genera ſubalterna, aut ſub-
natim poſita*, vtraque comprehendere: nempe ea, quorum
eſt ſub altero:& quorum ambo ſunt ſub tertio.
arg. Concedendum eſt antecedens cum conſequentia, &
dũ:Quod regula Ariſtotelis,quantum ad hanc partem, cla-
a eſt, ſi per alia teſtimonia expreſſa eiuſdem intelligatur:
verò difficilẽ fecerunt,qui prædicta teſtimonia nõ viderunt.

Secunda pars quæſtionis,

cũda pars quæſtionis quærit *An genera nõ ſubalternatim po- 4
ta,poſſint habère differentiã cõmunem*.Quod vt meliùs intel-
ur notandũ eſt, duplicem eſſe differentiam;Conſtitutiuam,
uiſiuam:Superiorem etiam, atque inferiorem: Vt ſenſibile
eſt con

est costitutiua animalis, & diuisiua viuentis: & corporeum differentia superior respectu viuentis; sensibile verò inferior spectu eiusdem. Intelligitur ergo quæstio de inferiori diuisi nam de superioribus nõ est dubium, quin possint esse commun
Circa quam est prima opinio Soti asserentis *Genera non subalt natim posita, quorum vnum non est sub altero: in eodẽ prædicamen sed vtrumque sub tertio, non posse habere differẽtiam communem: multo minus genera diuersorum prædicamentorum.* Quem etiam quũntur alij etiam, si nobiscũ dicãt, hæc esse subalternatim posi
Probant duplici testimonio Arist. 1. lib. Topic. cap. 2. loco vbi affirmat, *De pluribus prædicari genus, quàm differentiam.* S cundum habetur 1. lib. de partibus animalium, cap. 3. vbi di *Tot esse differentias, quot sunt species:* sed si eadem differentia du bus generibus, quæ sunt sub tertio, communis sit, vtrumque e falsum; ergo non est admitendum. Probatur minor: nam si eade differentia diuisiua viuentis, communis est duabũs speciebus su alternis, sub eo contentis: cùm de illis prædicetur genus, præd cabitur etiam hæc differentia communis, & ideo non prædic bitur differentia de paucioribus, quàm genus. Et præterea, in m nori numero erunt differentiæ, quàm species, cùm vna differe tia sit communis duabus speciebus.
Probant deinde ratione: Quia sicut repugnat idem indiu duum esse sub duplici specie, ita repugnat eandem speciem e sub duplici genere: sed si eadem differentia Diuisiua sit comm nis duobus generibus, sequitur eandem speciem contineri s duplici genere: ergo impossibile erit. Probatur minor. Quia diff rentia Diuisiua generis constituit speciem sub eo, vt rational diuidens animal constituit hominem sub eo: ergo si animal, planta habent differentiam communem, talis differentia const tuet speciem sub vtroque genere: & eadem erit species anima lis, & plantæ, quod absurdum est.
Secunda opinio tenet *Genera non subalternatim posita, non sem per, aut necessariò habere differentiam communem: sed aliqua pos eam habere.* Et hæc est probabilior & tenenda. Et explicatur du bus conclusionibus. Prima: Genera subalternatim posita, quorun vnum est sub altero, habent omnes differentias Constitutiuas su periorum generum communes, & Diuisiuas, aliquas, non tame omnes. Exempli gratia: *Animal & viuens habent differentiam Di uisiuam substantiæ cõmunem, vt corpoream: & etiam Constitutiu corporis: sed neutrum habet differentiã Cõstitutiuam alterius, qu Diuisiua est proximi generis.* Ita Arist. in vltimis verbis huius ca pitis. Et colligitur euidẽter ex prima regula huius capitis: quia genus superius, prædicatur de generibus inferioribus, quæ sũt spe cies subalternæ: sequitur de eisdem prædicari differentiã Consti-
tutiuam

eiusdem generis superioris, quæ illud constituit, & de
dicatur.

nda conclusio: Genera non subalternatim posita secun-
imam opinionem, quorum vnum non est sub altero, sed
ue sub tertio, easdem differentias Constitutiuas superio-
nerum habent communes; & aliquam Diuisiuam superio-
eris, possunt habere communem, licèt non necessariò, nec
habeant: sed genera diuersorum prædicamentorum, quæ
untur non subalternatim posita, nullam. Prima pars hu-
clusionis euidens est in animali, & planta quæ habent dif-
am Diuisiuam, & Constitutiuam corporis communem.
a verò, expressa est apud Arist. 6. Topic. cap. 2. loco 41.
n probat hac ratione: *Animal diuiditur in gressibile, & vo-
anquā in diuersas species subalternas, & ideo in diuersa ge-
a sub se habent alias species, & tamen vtrique generi, com-
est differentia bipedis; ergo duo genera, non subalternatim po-
ommunem habent differentiam Diuisiuam superioris generis.*
autem Aristoteles his differentiis loco essentialium, quas
mus. Et confirmatur; Quia quantitas diuiditur in succes-
& permanentem, tanquam in diuersas species subalternas,
n vna non est sub altera, sed vtraque sub tertia; & habent
unes differētias continui, & discreti. Si autem dicatur, quæ
o propter quam non semper, nec necessariò habeant talia
differentiam communem, sed aliqua habeant illam, &
ōn: Respondeo, rationem esse, quia aliqua sunt magis simi-
s, & ideo possunt habere maiorem conuenientiam.

solutione argumenti, notandum primò; Quòd differentia
unis, quam habent aliquando illa genera, quorum vnum
t sub altero, sed vtrumque sub tertio; eo ipso, quòd com-
est, non est vltimatè Constitutiua eorum, quia differen-
imatè Constitutiua, distinguit speciem, quam constituit,
cunque alia: sed differentia communis, non distinguit in-
illas species, quibus est communis; ergo non est vltimatè
tutiua earum. Gratia exempli: Differentiæ continui, & di-
communes permanenti & successiuæ quantitati, non distin-
eas inter se; sed solùm quantitatem continuam à discreta:
harum sunt vltimatè constitutiuæ, non illarum.

undò notandum, Differentias quasdam esse vniuersales,
otam lineam prædicamenti diuidunt; vt corporeum, & in-
reum. Alias verò particulares solùm diuidentes vnum, vel
m genus particulare alicuius partialis lineæ, vt differentiæ
entes animal. Et ideo genera etiam sunt duplicia: Quædam
rsalia, quorum quodlibet continet integram lineam; vt
s, & spiritus: Alia particularia partiales lineæ; vt animal,
vel

vel planta. Et differentiæ vniuersales non possunt esse comm
nes; nec vniuersalia genera, possunt habere aliquam differenti
communem. Et huius ratio est manifesta, quia vniuersales dif
rentiæ habent vniuersalem oppositionem. Particulares verò c
positæ non sunt formaliter oppositæ, sed diuersæ, ideo repug
illas esse communes, non istas. Tertiò notandum: Quòd cùm
cimus, Genera vniuersalia quæ continentur sub tertio non po
habere differentiam communem, & particularia posse habe
non loquimur de differentia Constitutiua superiori, quam co
tum est, & necessarium, habere communem: nam corpus, & s
ritus, sunt vniuersalia genera, & habent communem modum i
trinsecum substantiæ, qui licèt non sit differentia, quia substan
non est genus: est tamen similis superiori differentiæ; & n
minus eum includeret si esset vera differentia. Et ratio huius
euidens, quia, quidquid includitur in prædicato superiori, deb
includi in inferiori: sed differentia Constitutiua superioris gen
ris includitur in eo: ergo necesse est includi in quolibet gene
inferiori. Loquimur ergo de differentia Diuisiua superioris g
neris. De qua dicimus, Communem esse posse inferioribus, lic
hoc non sit necessarium, nec semper contingat, sed aliquando,
differentiæ continui & discreti, quæ sunt diuisiuæ quantitat
communes sunt quantitati permanenti, atque successiuæ.

¶ Notandum quartò: Quòd hæc differentia Diuisiua superio
generis, quam dicimus posse esse communem duobus generib
sub eo contentis, non est adæquata alicui eorum, sed inadæquat
ita vt per alias differentias distinctas ab ea, adæquatè constitua
tur. Gratia exempli: Bipes communis est differentia gressibilis,
volatilis animalis; sed inadæquata vtrique; quia per proprias di
ferentias gressibilem & volatilem, adequatè constituuntur.

Ex his respondetur ad vtrumque testimonium Arist. Negan
do minorem, nempe quòd ex nostra sententia sequatur, *Gen
non prædicari de pluribus, quàm differentia*: aut, *Non esse tot diff
rentias, quot sunt species*, Neutrum enim sequitur. Nam cùm diff
rentia, quæ potest esse cõmunis duobus generibus, quæ continen
tur sub tertio superiori, non sit Constitutiua eiusdem superior
generis, sed Diuisiua; ideo inferiorem necesse est de paucioribu
prædicari, quàm genus ipsum: vt bipes, de paucioribus, quàm an
mal. Et de hac loquitur Aristo. in primo testimonio, non de con
stitutiua, de qua manifestum est: Quòd de eisdẽ omnino prędice
tur, de quibus prædicatur genus quod cõstituit. De tot enim præ
dicatur sensibile, de quot prædicatur animal. Quod verò dix
Aristoteles in secundo testimonio, *Tot esse differentias, quot sun
species*, verissimum est: nam licèt vna possit esse communis duabu
speciebus subalternis, positis sub tertio genere superiori; non ta
me

vltimatè constitutiua earum ; sed habent alias, per quas
untur,& distinguuntur.Illa verò quæ communis est,licet
stituat eas adæquatè:tamen suam habet speciem propriã,
dæquatè constituit.Vt bipes non constituit adæquatè ani-
atile,aut gressibile,sed adæquatè constituit animal habẽs
des.Vnde intelligitur,quòd etiam si vna differẽtia inadæ-
ommunis sit duabus speciebus;nihilominus tot sunt dif-
e,quot species,cum nulla sit species,quæ non habeat pro-
differentiam adæquatè constitutiuam : neque vlla diffe-
quæ non constituat adæquatè suam speciem.
rgumentum : Negandum est antecedens, Quòd sicut non
dem indiuiduum esse sub duplici specie,sic non possit vna
esse sub duplici genere; est enim diuersa ratio de indiui-
de specie.Nam differentia indiuidualis adæquatè & vlti-
eterminat speciem:& ideo repugnat,eandem differentiam
lualem,determinare duplicem speciem diuersam: sed dif-
a specifica,cùm sit prædicatum commune,& possit inadæ-
conuenire duobus,& neutrum adæquatè,aut vltimatè con-
e,potest ex consequenti esse communis illis.

CAPVT IV.

Continens diuisionem incomplexorum in decem prædicamenta.

TEXTVS ARISTOT.

*m,quæ secundùm nullam complexionem dicuntur, vnum-
quódque aut substantiam significat,aut quantum,&c.*

Textus expositio.

ntum Aristotelis in præsenti capite,est explicare, simplicia 1
debere illa,ex quibus prædicamenta constituenda sunt.Di-
r autem in duas partes, in quarum prima ponit Arist. *Vni-
em diuisionem incomplexorum in decem prædicamenta.*In se-
asserit,& probat,*Eadem incomplexa,ex quibus prædicamen-
t,non esse affirmationes,aut negationes,sed ex eis posse affirma-
& negationes fieri.*
iisio talis est:Ens incomplexum,aut simplex, aliud est sub-
a,vt homo,vel equus ; aliud quantum, vt corpus,aut linea;
quale,vt albũ;aliud ad aliquid,vt duplum,dimidium;aliud,
esse in foro ; aliud;quando , vt heri,aut hodie ; aliud , si-
iacere,sedere;aliud habere , vt armatum esse; aliud agere,
are;aliud pati,vt secari.
implicia hæc(inquit Arist.in secũda parte)*secũdùm se cõside-
non sunt affirmationes,nec negationes;quamuis ex eis si aliquo
,aut copula vniantur,possint fieri affirmationes, & negationes.*
Quod

Quod ita probat: *Omnis affirmatio & negatio, est vera aut falsa: simplicia, vt homo, aut albedo per se sumpta, nō dicunt veritatē a falsitatem, vt notum est: ergo nō sunt affirmationes, aut negation Sed si ea coniungas verbo aliquo, affirmationem, aut negationem s tim efficies, vt si homini & albo adiungas verbū, est, resultabit h affirmatio, homo est albus, in qua iam reperitur veritas aut falsit*

QVÆSTIO I.

Ex quibusnam rebus per se componatur prædicamentum.

1 QVinque sunt, de quibus dubitari potest, An & quomodo p tineant ad prædicamentum, vt exclusis his, quæ ad ipsu non possunt pertinere, intelligi possit, ex quibusnam per se cōp natur. Primum, est ens rationis, quod ex eo videtur primò ad pr dicamentum pertinere, quia prędicamentum, sicut propositio, a syllogismus, quoddam ens rationis est; ergo non quomodocu que, sed formaliter, pertinebit ens rationis ad prædicamentum.

Secundò, Prædicamentum fit ex generibus & speciebus; s genera, & species sunt entia rationis: ergo ex entibus rationis fi prædicamentum.

2 Vera tamen sententia est, ex solis entibus realibus fieri; & ide entia rationis, non pertinere ad prædicamētum, nisi per quandar similitudinem; ratione cuius, quoddam prædicamentum, vel pc tiùs similitudinem prædicamenti excogitare possumus, vt in tra ctatu nostro, de natura entis rationis, diximus. Ita sentiunt D.T 5. lib. Meta. lect. 9. & quæst. 7. de potentia, art. 9. Capreol. in 1. d. quæst. 2. & d. 29. q. 1. ad 5. Sotus cap. 4. antepræ dicamen. quæst. ad 4. Fonseca 5. Metaphy. cap. 7. q. 6. sect. 1 & cæteri omnes.

Probatur testimonio Arist. 5. lib. Meta. cap. 7. tex. 14. vbi doce *Entia per se diuidi in decem prædicamenta*; *ens autem per se, apu ipsum* (vbicunque de eo loquitur) *& ens reale, idem sunt.* Probatur deinde ratione: Quia entia rationis nec veram haben entitatem, nec veram essentiam, sed ab intellectu excogitatar ad similitudinem entitatis, & essentiæ realis: sed verum prædica mentum ex vero ente, verámque essentiam habente debet fieri ergo non fit ex entibus rationis, sed solùm ex realibus Quod cō stabit, si per singula prædicamenta discurramus; videbimus enin prædicamentum substantiæ, qualitatis, & quantitatis, ex veris na turis realibus fieri.

3 Sed pro solutione arg. notandum est, Prædicamentum fieri ex prædicatis realibus: non tamen realiter, aut ex natura rei di stinctis: quia vt probauimus cap. de differentia, Genus, & diffe rentia, eiusdē rei conceptus reales obiectiui sunt, diuersos gradus essentiales significantes, & solùm ab intellectu distincti. Species verò ex eis componitur, non tanquam tertia res ab eis distincta, sed

antum tertius cõceptus obiectiuus,totalis atq; comple-
ideo non est cõpositio realis,sed rationis,quia licèt rea-
t conceptus componentes,& compositi; non tamen di-
i,nisi ratione;quare non possunt realem compositionem
.Ita ergo de prædicamento intelligendum est,ab intelle-
stinguẽte prædicata essentialia fieri:ita vt sicut ante ope-
nem eius non sunt distincta prædicata,nec ideo plura;sic
otest prædicamentum dari, sed est opus eiusdem intelle-
qui distinguens prædicata,ea ordinat,ac disponit,prædi-
ntúmque ex eis efficit.
cundò notandum,Prædicamentũ duobus modis conside- 4
rimo quasi pro materiali,nẽpe pro naturis rerũ,ac præ-
is earũ,quæ in linea prædicamẽtali ordinãtur,& sic acce-
reale est,quia tam prædicata essentialia,quàm naturę,in
fundantur,realia sunt;licèt non realiter distincta.Secũdo
consideratur quasi pro formali,hoc est,pro ordinatione
c dispositione prædicatorũ,quæ necessariò supponit di-
tionem eorũ:& hoc modo sumptum nõ est quid reale,sed
nis:vnde sequitur prædicamentũ formaliter sumptum ens
nis esse,& pro fundamento esse ens reale,& hoc secundo
o consideratur à Met.sed primo modo à Dialectica.
is explicatis,ad vtrumq; arg.simul respõdemus.Concedẽ-
uòd genera,species,& prædicamẽtũ formaliter sũpta,en-
ationis sint,negamus tamen quòd aliquo modo pertineãt
ædicamentũ;quia illa solum dicũtur pertinere ad prædi-
ntũ ex quibus prædicamẽtum fit:sed prædicamentũ solũ
prædicatis,quæ in eo ordinãtur,& nõ ex ordinatione ip-
ut cætera entia artificialia solũ dicuntur fieri ex materia:
tua ex ligno,domus ex lignis & lapidibus; ergo entia ra-
is non pertinent ad prædicamentum, nec genera, & spe-
formaliter sumpta,sed solum pro fundamentis realibus.

De complexis.

cundum,de quo dubitari potest,sunt cõplexa,quæ sic di- 5
inguuntur à quibusdã:Quædam sunt complexa,quæ vnã
um rem significant,& æquiualent voci simplici eã signifi-
i.Et talia sunt definitiones substantiarum,vt animal ratio-
,aut viuens sensibile. Alia sunt complexa, quæ non vnam
,sed plures significant.Et talia sunt definitiones acciden-
,in quibus præter illa,quæ pertinent ad essentiam accidẽ-
includitur subiectum, vt per illud explicetur intrinsecus
o accidentis ad ipsum,& complexa illa pertinent per se ad
dicamentum,hæc verò ab eo excludenda sunt.
robant ex Porphyrio, c. de specie,vbi prædicamẽtum sub-

ſtantiæ conſtituens, pro genere viuentis poſuit corpus anima-tum, & etiam animal rationale, pro quodam genere, in quo exiſtimauit homines cum dæmonibus conuenire, ſed hæc ſunt complexa ſubſtantialia: ergo ex mente Porphyrij ponenda ſunt in prædicamentis.

Deinde ratione, quia loco definiti licet ponere definitionẽ eius, nihil extrinſecum includentẽ, vt loco hominis, animal rationale, quia talis definitio ſimplici definito æquiualet: ergo in recta linea prædicamentali licebit ponere loco generis, & ſpeciei cuiuſcunq; propriã definitionẽ, quę cũ ſit complexũ quid, ſequitur ex cõplexis ſubſtantialibus fieri per ſe prædicamentũ.

6 Noſtra ſententia eſt oppoſita: Quòd nullum complexũ pertineat ad prædicamẽtum, & eſt expreſſa apud Ariſt. c. præſenti, vbi ita ait: *Eorum, quæ ſecundùm nullam complexionem dicuntur, vnumquodque aut ſubſtantiam ſignificat, aut quantum, aut quale, aut ad aliquid*, &c. Quibus verbis complexa omnia, ſiue ſubſtã-tialia, ſiue accidentalia ſint, excludit à prædicamento, & ſolùm ens incomplexum diuidit in decem prædicamenta.

Sed ratione probatur, quia recta linea prædicamentalis ex ſolis generibus, & ſpecieb. fit, vt in prædicamento ſubſtãtiæ, ex ſubſtantia, corpore, viuenti, animali, & homine: ſed complexa, ſiue ſint definitiones ſubſtantiarũ, ſiue accidentium, non ſunt genera, neq; ſpecies: ergo ex eis non fit prædicamẽtum. Quod probatur etiã ex definitione eius: nã prædicamentum eſt prædicabilium ordinatio; ſed prædicabilia ſunt quædam vniuerſalia, de quorum ratione eſt eſſe ſimplicia, vt quæſtione vltima vniuerſali vidimus: ergo ex ſolis ſimplicibus fit prædicamentum, non ex complexis.

7 Ad Porphyrium reſpondetur: Complexa poſuiſſe loco ſimplicium, non quia intelligeret ad prædicamentum pertinere, ſed vel maioris explicationis gratia, vel quia ſimplicia genera non cognouit. Propter primam rationem poſuit corpus animatum pro viuenti, & propter ſecundam, animal rationale pro genere hominum, ac dæmonum.

Ad rationẽ verò negamus, quòd ſemper loco definiti liceat ponere definitionem, etiã nihil includentem extrinſecum, ſed ſolùm licet quantum ad æquiualentiã veritatis, quia de quib. prædicatur definitũ, neceſſe eſt prædicari definitionem: ſed vbi modus ſignificandi determinatus eſſe debet, atq; diſtinctus in definitione, & definito, non licet eam loco definiti ponere. Et ita eſt in propoſito, quia res nõ ponitur in prędicamento, quomodocunque ſignificata, aut concepta, ſed per modum generis, aut ſpeciei, & ideo per modum incõplexi; cùm ergo definitio non habeat modũ generis, aut ſpeciei ratione cõplexionis,

ſequitur

ur nec habere modũ prædicamentalem, quare nõ pôtest
efiniti in prædicamento poni. Ad formam ergo arg. dum
r, Definitio licèt sit cõplexa, æquiualet simplici definito,
guendũ est antecedens, quia æquiualet definito, quãtum
itatem rei; non tamen quantum ad modum significandi,
cem, & omnino necessarium ad lineam prædicamenta-
& ideo non potest loco eius in prædicamento poni,
uis in propositione, vel in aliis casibus ponatur.

De partibus Physicis & Metaphysicis.

tes rei duplices sunt, Physicæ, & Metaphysicæ: & partes
ysicæ adhuc duplices, quædã sunt Essentiales, vt materia,
ma, & aliæ integrãtes, quæ adhuc sunt in duplici differẽ-
ã quædã sunt eiusdẽ rationis, vt partes aquæ aut ligni, &
ocari solent homogeneæ, aliæ diuersæ rationis, vt caput,
s, & vocãtur heterogeneæ & integrãtes, quæ nõ sunt essẽ-
, sed substãtiales, aut entitatiuæ appellari possunt. Partes
ph. sunt genus, & differẽtia: sed de genere certũ est, ꝙ per
tineat ad prædicamentum: quia habet modum substãtiæ
letæ. De solis ergo differentis, tanquam de partibus Me-
& de materia, & forma, ac partibus integrantibus, tanquã
cis procedit quæstio, An per se sint in prædicamento. Et
o de his dicendum est, deinde de partibus Metaphysicis.
l priùs explicandũ est, *Quid sit per se pertinere ad prædica-
um.* Duo sunt in prædicamento. Primum est, series ipsa seu
atio prædicamentalis superiorũ, & inferiorum, ex quib.
asi quædã linea recta, per quam ascendere, atq; descen-
possumus, ab indiuiduo, quod totius lineæ fundamẽtum
q; ad genus supremũ, quod est quasi caput. Sic linea prę-
nenti substãtiæ procedit à genere supremo, quod est sub-
a, per diuisionẽ eius in species, quæ sunt corpus, & spiri-
rursus per diuisionem corporis in viuens, & non viuens:
le per diuisionem viuentis in animal, & plantã: & tandem
iuisionem animalis in hominem, equum & leonem; & ex
iuisionibus generum in species per differentias resultat
hæc, quæ appellatur series, aut ordinatio, nempe substã-
orpus, viuens, animal, homo, Petrus. Et pro hac linea recta
onit prædicamentum, quotiescunque de eo loquimur.
er hanc verò habet prædicamentũ quasi duo latera qui-
uasi circũdatur, & latera hæc fiunt ex differentiis opposi-
er quas genus diuiditur in species. Vt latus eiusdem præ-
nenti substantiæ nobis fit notissimum ex his quatuor dif-
tiis, corporeum, animatum, sensitiuum, rationale.
his intelligitur iã; quid sit esse per se in prædicamẽto, ve

ex quibus fiat per ſe prædicamentũ, idem eſt enim, ac poni i recta linea prædicamẽtali, vel ex aliquo fieri eandem rectã li neã; nã latera prædicamenti extra ipſum ſunt, & quaſi ornatu eius. Dum esgo quærimus de partib. tam Phyſicis, quàm Meta phyſicis, An per ſe ſint in prædicamento, vel ex eis fiat prædica mentũ; ſenſus eſt: An per ſe ſint in recta linea prædicamental

Et de partib. Phyſicis tenet prima opinio, quòd per ſe collo centur in prædicamẽto, ita Villalpãdus, & Louanienſ esap. d ſubſtantia, quos ſequuntur alij. Probant primò: Quia cõplet ſubſtantia cõponitur eſſentialiter ex materia, & forma; & inte gratur ſubſtãtialiter ex partibus integrantibus: ergo repugna cõpletam ſubſtãtiam poni per ſe in prædicamento, quin par tes etiam ponantur; & per ſe quidẽ, cùm per ſe eam cõponant

Secundò, quia in partibus ſubſtãtiæ intelligimus genera, & ſpecies; ergo ex his poteſt ordinari prædicamentum, ſicut or dinatur ex generibus, & ſpeciebus ſubſtantiæ totalis. Probatu antecedens: quia ſicut diuidimus completam ſubſtantiam i corpoream, & incorpoream, & ſic de cæteris generibus, ſic poſ ſumus diuidere partialem.

10 Et confirmari poteſt de partibus homogeneis; quia eiuſd rationis ſunt cum tota ſubſtantia, & poſſunt per diuiſionem fieri completæ ſubſtantiæ: vt ſi diuidamus aquam, tot ſubſtan-tias completas efficiemus, quot partes ſeparamus: nam poſt-quàm ſeparatæ ſunt, nec dependent à tota ſubſtantia, nec par-tes eius ſunt; ſed quælibet incipit eſſe completa ſubſtantia: er-go per ſe etiam pertinens ad prædicamentum.

Secunda opinio excludit partes ſubſtantiæ Phyſicas à præ-dicamento, eſt D. Tho. 1. p. q. 29. art. 4. ad 5. & de veritate q. 27. art. 1. ad 8. Scoti q. 15. prædicamentotum, Ægidij Romani in d. 2. q. 3. Caiet. & Soti, cap. de ſubſtantia, Toleti, q. 5. eiuſdem prę-dicamenti, Fonſec. 5. Meta. c. 7. q. 7. ſect. 2. & c. 8. q. 3. Et hæc eſt vera & tenenda.

Probatur primò, quia prædicamentum ſolum fit per ſe ex generibus, & ſpeciebus, vt iam oſtendimus; ſed genera, & ſpe-cies ſunt ſubſtantiæ completæ: ergo partes, quæ incompletæ ſunt ſubſtantiæ, non poſſunt prædicamentum per ſe conſti-tuere, aut in eo per ſe collocari.

11 Secundò, Subſtantiæ completæ, & incompletæ nihil datur commune vniuocum; ergo nec dabitur genus commune vtriſ-que, ſub quo collocari poſſint incompletę: quare non pertine-bunt per ſe ad prædicamentum.

Ad primum; concedendum eſt antecedens, ſed neganda cõ-ſequentia, quia res non pertinent ad prædicamentũ ſecundùm entitatem, quam à parte rei habent, ſed ſecundum modũ, quo

talis

ntitas concipitur ab intellectu, & modus iste ad consti-
em prædicamenti necessarius completæ entitatis esse de-
nde cùm partes solùm sint completa entia, non possunt,
a, per se efficere prædicamentum, quamuis componant
substantiam completam, ex qua per se fit. Solùm autem
di potest partibus, quòd reductiuè, aut quasi indirectè
:entur in recta linea prædicamentali, vbi collocatur spe-
ut genus, cuius partes sunt.
secundum negandum est, quòd in partibus possint intel-
era genera, & veræ species; sed solùm possunt ex eis forma-
ceptus, quodammodo similes generibus & speciebus. Et
est; quia non possunt concipi partes, nisi tanquam incom-
,quamuis in communi concipiantur abstractæ à partibus
laribus, in quo consistit aliqua similitudo: & cùm genera,
cies ex proprio modo quo concipiuntur, sint completa,
gnat in partibus vera genera, & veras species concipere, aut
eram ordinationem prædicamentalem.
confirmationem de partibus integrantibus homogeneis, 12
edimus, quòd sint eiusdem rationis cum tota, quantum
titatem; atque etiam quòd possint fieri substantiæ com-
:negamus tamen quòd per se pertineant ad prædicamen-
Et ratio est; quia quamdiu sunt in toto, ab eo dependent,
completum modum essendi habent. Quod verò separari
nt ab eo, solùm probat, quòd dum separatæ fuerint, perti-
nt per se ad prædicamentum, quia non erunt iam partes;
verò solùm est, posse pertinere, non vero pertinere actu.
e partibus verò Met. quales sunt differentiæ, dixerunt qui-
,quos citat Fonseca 5. Met. c. 8. q. 2. pertinere ad prædica-
m qualitatis, cùm prædicetur de speciebus in quale quid.
hoc apertè falsum est; quia licèt aliquam similitudinem ha-
t cum qualitatibus in modo prædicandi, verè sunt conce-
essentiales, & vt tales concipiuntur ab intellectu compo-
e speciē ex eis simul, ac generibus: ergo non sunt verè qua-
es, nec vt verè qualitates concipiuntur; sed per quandam
litudinem earum: & ideo non possunt pertinere ad prædi-
entū qualitatis. Solum potest esse dubium, An singulę diffe-
iæ per se pertineant ad illud prædicamentum, in quo col-
ntur genera quæ diuidunt, & species quas constituunt.
est prima sententia Ammonij, c. de substantia, asserentis *per* 13
rtinere quaslibet differentias ad proprium prædicamentū, quod
bat hoc arg. Nam aut differentiæ excluduntur à prædica-
nto, quia simplices conceptus sunt, vel quia incompleti: sed
iq; ratio concurrit in generibus; ergo vel genera excludi de-
t, vel collocari differētiæ: sed genera excludi non possunt, vt

notum est : ergo nec differentiæ excludi debent. Probatur minor, quia conceptus generis, vt talis, non est compositus, quamuis, si sit species subalterna, in quantum est species, componatur; ergo est simplex : & est vera pars speciei, non minùs quàm differentia; ergo incompletum quid.

Nec soluitur arg. si dicatur genus esse totum potētiale; quia etiam differentia est totum actuale, vt prædicatur de specie, cōtinens totum, quod species; nam vt pars non posset de ea prædicari: ergo pertinebit ad prædicamentum sicut genus.

Communis sententia omnium expositorum c. præsenti, & sequenti, differentias excludit à recta linea prædicamentali, & solùm eis concedit, vt latera prædicamenti constituant : quod est extra prædicamentum simpliciter esse.

14 Et probatur duplici ratione. Prima; Differentia formaliter sumpta solùm dicit partem speciei: ergo formaliter est quid incompletum : sed recta linea prædicamenti solum constituitur ex prædicatis completis, quæ sunt genera, & species: ergo differentiæ non pertinent per se ad illam.

Et si dicas totū includere, quod species, cùm includat genus saltem materialiter: ergo habet modum totius cōpleti: sicut genus, ex eo solùm, quòd includit differentias in potentia, dicitur habere modū totius cōpleti, & pertinere per se ad prædicamētum. Contra hoc est, quòd differentia eodē modo includit genus, ac accidens in concreto, nempe per modū subiecti, & ideo significatur nomine adiectiuo, vt rationale, quare nō includit per se totū, quod species, sed quasi per accidēs: vnde nec habet modum vnius per se. Sed genus per se, & formaliter est totū potētiale, per se, & formaliter includēs totum, quod species, quāuis vnum actu, nempe gradū propriȩ naturȩ, & aliud in potentia, nempe gradum differentialem: & ideo modum habet totius atque completi per se: & per se efficitur ex eo prædicamentum.

15 Secundo probatur: Recta linea prædicamenti constituitur ex prædicatis per se, formaliter & essentialiter ordinatis: sed differentia non ordinatur per se, & formaliter cum genere: ergo nō pertinet per se ad rectam lineā prædicamenti. Probatur minor: quia differentia nō includit per se & formaliter genus, vt rationale non includit per se & formaliter animal, sed extra rationem eius animal est: ergo non potest cum eo cōstituere lineam prædicamentalem: nec per se pertinere ad prædicamentum.

Ad arg alterius opinionis iam responsum est, quia differētia formaliter, & per se non est totum, sed pars: genus verò formaliter, & essentialiter habet rationem totius potentialis, & completi : & ideo per se, & formaliter collocatur in prædicamento, à quo excluditur differentia, propter rationem incompletam.

An, &

An, & quomodo indiuidua ponantur in prædicamento.

ima opinio est Iauelli, in sua Logica, tit.5.cap.1.asserentis, 16
idiuiduum per se non pertinere ad prædicamentũ, sed reductiuè ne speciei, quã participat. Quod probari potest ex Porphy-.de specie, vbi *Terminos, quibus clauditur prædicamẽtũ, asserit upremum genus, & infimam speciem, vltra quam non licet as-ere ad indiuidua, quia sunt infinita:* ergo sentit nõ pertinere se ad prædicamentũ: & præterea si infinita sunt, quẽadmo-n de illis non datur scientia, ita ad prædicamentum non se pertinebunt, quia pars ista, scientiæ Dialecticæ pars est: ed opposita opinio, (quod indiuiduum per se sit in prædi-iento tanquam basis, & fundamentum eius) vera est & te-da. Eam sequitur Fonseca 5. Met.c.7.q.7.sect.2.& q.8.sect.3. ratione probatur, quia Indiuiduũ est ens per se completũ, n se continens omnia prædicata rectæ lineæ prædicamẽta-quibus per se subiicitur: & de quo per se, & formaliter præ-ãtur, Substãtia, Corpus, Viuẽs, Animal & Homo: ergo nihil eficit, vt in prædicamento sit tanquam fundamentum eius.
d arg. respondetur, Porphyriũ posuisse pro extremis prædi- 17
is essentialib. prædicamẽti genus supremum, & infimã spe-m: pręsupponendo indiuiduum esse extremum, tanquã fun-nentum omniũ prædicatorũ. Quòd verò sint infinita indi-lua, nõ tollit indiuiduũ pertinere per se ad prædicamentũ, ã si actu essent infinita: quia non pertinent ad prædicamen-n vt distincta, vel vt efficiunt numerum: sed vt participãt de edicatis essentialibus, & ea sustentãt. & hæc ratio eadem est omnibus, siue sint infinita, aut solùm finita. Ex quo etiã in-ligitur, indiuiduum ad scientiam prædicamentalem perti-re posse, non quidem vt obiectum eius, sed tanquam id, ex o, vt fundamento, integratur obiectum, nempe prædica-entum, quod est pars totius obiecti Dialecticæ scientiæ.

Quonam modo res infinitæ ponantur, aut excludantur à prædicamento.

N cõmuni tãtùm dicendum est hoc loco de rebus infinitis, 18
nã in particulari suis locis de illis agemus, nempe in prædi-amento substantiæ & quãtitatis. Nunc verò hac distinctione plicandum est dubiũ hoc: Duobus modis pòtest esse aliquid nfinitum: aut secundùm essentiã, vt Deus, aut secũdùm aliquã tionem accidentalem extensionis, aut intensionis, vt linea, si aretur infinita, aut albedo habẽs infinitos gradus intẽsionis. t infinitum secundùm essentiã non pertinet ad prædicamen-um, vt probabitur c. sequenti; de reliquis verò probabitur c.

de quantitate, quod ad prædicamenta propria per se perti-
neant, non minùs quàm finitæ quantitates, aut qualitates.

QVÆSTIO II.

An res sint ponendæ in prædicamentis sub nominibus abstractis, vel concretis.

19 DE his, quæ pertinent ad prædicamentũ substantiæ, certum est, sub nominibus cõcretis collocãda esse in prædicamẽto, & nõ sub nominibus abstractis: vt species humana, & genus animalis, sub nominib. hominis, & animalis, & non sub nominibus animalitatis, & humanitatis, & sic de reliquis. Et huius ratio est, quia prædicamentũ fit ex rebus cõpletis, sed per nomina abstracta nõ significantur substantiç, tanquã entia completa, sed solũ per concreta: ergo sub concretis, & non abstractis ad prçdicamentum pertinebunt. Probatur minor, quia per nomina abstracta significantur, non vt species, vel genera, sed vt principia generis, & speciei; vt nomine animalitatis significatur natura sensitiua, vt principium animalis, & nomine humanitatis natura rationalis, vt principium hominis: ergo significantur modo incompleto, & non prædicamentali.

De solis ergo accidentibus procedit q. An abstracta, vt albedo, & color: vel concreta potiùs, vt album & coloratũ, ponantur in prædicamento qualitatis: & sic de cæteris prædicamẽtis.

20 Et antequam alias sententias proponamus, reiicienda est ea, quã Caiet. tenet, opusc. de ente, & essentia, cap. 7. vbi distinguit duas cõsiderationes prædicamentorũ, Logicam, & Metaphysicã, & in prædicamẽtis Logicè cõsideratis, abstracta esse collocãda, nõ cõcreta; quia ordinãtur ad prçdicationes, quæ meliùs in abstractis, quã in concretis exercẽtur: sed sub cõsideratione Metaphysica, concreta, & non abstracta. Hoc tamẽ ab omnib. refutatur: quia prædicamẽta eadẽ sunt in Logica, & Metaphysica: ergo ex eisdẽ rebus, & eodẽ modo conceptis significãtur. Quòd verò in ordine ad prçdicationes potiùs abstracta, quàm concreta ponenda sint, etiã est falsum: quia cùm concreta, quibus significantur formæ accidentales, vt sunt in subiecto, notiora nobis sint, meliùs in concretis exercentur prçdicationes. Sed hæc ratio non est sufficiens ad variandũ modum significãdi rerum prædicamentalium: & ideo sub vtraque consideratione Logica, & Metaphysica disponẽdæ sunt in prædicamẽtis.

Tenet ergo prima opinio: *Abstracta accidẽtium non collocari in prædicamento, sed sola concreta.* Ita Niphus 5. Met. q. 3. & 7. Toletus q. 2. pòst prædicamẽtorum, & alij ex modernis. Et probant ex Aristotele ipso c. præsenti, vbi prædicamẽta in concreto, enumerauit, iuxta translationẽ Boëtij; quãuis Argyropylus
in

tracto ea posuerit, & 1. lib. Topic. cap. 7. & lib. 4. c. 1. loco
m in concreto secundum vtramque translationem.
bant deinde ratione. Primò, quòd abstracta nō ponātur. 21
lò, quòd ponātur cōcreta. Ratio primi est, quia perfectior
stātia accidētibus: sed substātiæ non ponuntur in abstra-
uia significantur tanquam partes; & ideo modo incōple-
go multò minùs collocāda erunt accidētia in abstracto.
tio secundi est, quia sic non ponerentur concreta; maxi-
uia sunt entia per accidens, cùm significent formam, &
otent subiectum, vt album; & ex forma, & subiecto tan-
ex duobus entibus in actu non fiat vnum per se, sed per
lens: sed hoc est falsum: ergo non sunt à prædicamento
denda. Probatur minor, quia *ex actu, & potentia*, secūdùm
2. lib. de anima, tex. 2. *fit vnum per se*: sed subiectum se ha-
t potentia, & forma vt actus: ergo ex tali compositione
tabit vnum per se, quod est concretum.
cunda opinio opposita est, quia sola abstracta accidētium
collocanda esse in prędicamento; ita D. Th. opus. de Ente,
entia, c. 7. ad finem. Scotus q. 5. vniuersalium, & q. 11. præ-
mentorum: Auicenna lib. 3 suæ Met. cap. 3 Iauellus 5. Met.
Sotus c. de quantitate q. 1. Venetus c. præsenti. Villalpan-
cap. de genere, quæst. 4.
obatur testimonio Arist. 3 lib. Topic. c. 1. loco 3. & 4. vbi as- 22
Iustitiam in esse genere, hoc est, in prædicamento, *non iustū.*
etiam ratione, quia concretū significat res diuersorū prę-
mentorū, nempe subiectum, quod est substantia; & formā,
est accidens: ergo nō potest pertinere ad vnū prædicamē-
determinatū. Imò ad nullū potest pertinere, quia prædi-
enta fiūt ex entibus per se: sed ex rebus diuersorū prædica-
torū, cùm sint primò diuersæ, & in actu, nō potest fieri vnū
se: ergo concretum non potest collocari in prædicamento.
batur minor, quantum ad hoc vltimum ex Arist. 7. Met. tex.
bi docet expresse, *Album & musicum non habere vnam essen-*
determinatam, & per se, & ideo non posse per vnam definitio-
essentialem explicari, sed esse entia per accidens.
ro solutione huius quæstionis duo notanda sunt circa cō- 23
a, & abstracta accidentiū. Primum est circa naturā cōcreti,
explicāda est per similitudinē concreti substantialis. Na-
autē substantialis habet actualem existentiā, per quam est
erum natura sola ratione ab ea distinctam, & vltra hāc ha-
subsistentiā, quæ est modus quidam substantialis per quam
mò terminatur atque cōpletur, & constituitur in supposito,
ō sit rationalis, & si rationalis sit, cōstituitur in supposito si-
l, & persona, vt natura humana Petri habet actualē existē-
 tiam,

tiam, per quam est in rerum natura;& subsistentiam quæ est
timus actus eius,& per quam constituitur persona:vnde pers
na Petri,est composita ex humanitate actu existente,& subsist
tia,aut personalitate. Et cùm humanitas se habeat per modu
potentiæ,hoc est,terminabilis per subsistentiam:& subsistent
sit tanquam actus substantialis eam terminans;atque comple
sequitur persònam esse vnum per se substantiale. Et etiam con
cretum singulare quælibet persona,& à multis personis abstra
hitur natura communis sic terminata & completa. Et sic ab
stracta significatur nomine concreto communi:vt nomen ho
mo,significat naturam humanam subsistentem, & completan
in communi.

24 Simili modo natura accidentalis vt albedo, habet actualem existentiam,per quam est in rerum natura sola ratione à se distinctam,& etiam alium modum per quem vltimò terminatur & completur,qui modus non est subsistentia,sed actualis inhærentia in subiecto.Ex hac igitur natura accidentali actu existēte in rerū natura,& ex modo actualis inhærentiæ in subiecto,cōponitur hoc concretum,quod est hoc album,vel illud.Et ab his concretis singularibus abstrahitur concretum commune,vt album,significans naturam albedinis actu inhærentem in subiecto.Et compositio hæc est per se, quia fit ex natura accidentali, se habente tanquam potentia quasi substantiali;hoc est,ex natura,vt determinabili,& ex modo actualis inhærentiæ, tanquā ex actu quasi substantiali eam terminante. Ex potentia autem substantiali,& actu substantiali,fit vnum per se: & ideo cōcretum accidentale resultās ex tali compositione, est vnum per se, sed quia modus iste, quo terminatur natura accidentalis, est actualis inhærentia in subiecto,concretum hoc per se, vt albū, connotat subiectum in quo inhæret natura accidentalis, ita completa, & terminata. Connotare autem subiectum non est aliud,quàm simul denotare illud, tanquam quid extrinsecum, cui quasi affixa est natura accidentalis. Et ratio huius connotationis est, quia modus per quem terminatur hæc natura, imperfectus est sicut ipsa;& ideo non potest per se illam sustētare, sed indiget adminiculo subiecti extrinseci, cui quasi affixa sit. Et propterea talis modus non dicitur substantia, aut existentia per se,sed actualis inhærentia,vel actualis inexistentia.

25 Ex quibus intelligitur,Concretū accidentale duobus modis sumi posse.Primo,vt solùm significat compositū quid ex natura accidentali,& proprio modo actualis inhærentiæ;connotat verò ex consequenti subiectum,in quo inhæret, & concretum hoc est vnū per se;quia non componitur ex natura accidentali, & subiecto:sed ex sola illa,& termino,seu actu proprio substantiali,

tiali,

qui est actualis inhærentia, eo modo, quo componitur cõ-
substantiale ex natura substantiali, & proprio modo sub-
æ: subiectum verò non pertinet ad hanc compositionem,
tra illam connotatur, tanquam quid extrinsecum, cui af-
st natura per actualem inhærentiam: connotatur tamẽ per
io modo sumitur concretum accidentale per modum ag-
ati ex vtroque, nempe ex natura accidentali, & subiecto,
tanquam cõpositum ex vtroque significetur. Et hoc mo-
on est vnum per se, sed per accidẽs: quia licèt componatur
biecto, vt ex potentia, & ex forma accidentali, vt ex actu:
ntia tamen illa subiecti, quam habet ad recipiendam for-
accidentalem, accidentalis est: quia omnibus modis est
essentiam eius, iam omnino completam per principia, &
es substantiales. Ex potentia autem accidentali, & actu etiã
dentali, non potest fieri vnum per se, sed per accidens; quia
duobus entibus iam completis in proprio esse substãtiali,
diuersa prædicamenta pertinentibus: nempe ex subiecto,
tura accidentali, iam completa per proprium modũ actua-
hærentiæ. Et hoc est fieri ex duobus entibus in actu, ex quo 26
tur esse vnum per accidens. Et si dicatur, quòd sicut ex po-
ia substantiali, & actu substantiali fit vnum per se substãtia;
x potentia accidentali subiecti, & actu accidentalis formæ,
est fieri vnum per se accidentale: Respõdeo impossibile esse,
d sit vnum accidentale, & per se; quia potentia accidẽtalis
ecti non potest esse per se respectu illius, quia est alterius
eris à substantia: ergo respectu subiecti est potentia per acci-
s: sed subiectum concurrit per talem potentiam ad compo-
dum concretum, simul cum forma accidentali: ergo cõcur-
per potentiam, non per se, sed per accidens: quare nõ potest
illam efficere vnum per se componendo simul cum alio, sed
pso, quod efficit vnum accidentale, cùm ipsummet sit sub-
tia, efficit vnum per accidens.

ecundò notandum est, circa naturam abstractorum accidẽ- 27
n, quòd vt in communi modo concipiendi, & loquendi ac-
iuntur, significant naturam accidentalem, vt abstractam à
iecto, abstractione Physica, & non Metaphysica: quia abstra-
ntur vniuersalia à particularibus: vnde significant eam, non
modum inhærentis in subiecto: sed per modum quasi per se
sistentis ad similitudinẽ substantiarũ: vt albedo quæ verè in-
ret subiecto, nomine albi significatur per modum inhæren-
sed nomine abstracto albedinis significatur, vt abstracta Phy-
è à subiecto: & propterea non per modum inhærẽtis, sed per
odũ per se subsistẽtis completi, & ideo tanquam vnum per se.
Ex tota hac doctrina colligo tres cõclusiones, quibus nostra

senten

sententia explicatur. Prima est: Concretum accidentale ex sola natura accidentali, & proprio modo actualis inhærētiæ cōpositum, per se collocatur in prædicamento. Probatur hac ratione: Prædicamentum fit ex entibus per se, & completis; sed concretum hoc est vnum per se, & completum: ergo per se pertinet ad prædicamentum. Probatur minor: *Ex potentia substantiali, & actu substantiali componitur vnum per se*, vt docet Arist. 2. lib. de anima, tex. 2. sed concretum accidentale compositum ex natura accidētali, vt terminabili, & ex proprio modo actualis inhærētiæ terminante, componitur ex eadem natura, vt in potentia substantiali ad suum terminum, tanquam ad actum substantialem; & ex termino ipso, tanquam actus eius substantialis: ergo est vnum per se, atque completum, cùm contineat natura accidentalem completam per proprium modum.

Secunda conclusio: Concretum secundo modo sumptum, vt significat compositum Physicum ex subiecto, & forma accidentali, non ponitur in prædicamento. Probatur, quia prædicamētum fit ex entibus per se: sed concretum accidentale hoc modo sumptum est ens per accidens; ergo non pertinet ad prædicamentum. Minorem probo: quia ens per accidens est, quod componitur ex pluribus entibus in actu, hoc est, iam completis in suo esse substantiali: sed concretum sic sumptum componitur ex subiecto iam completo in toto suo esse substātiali, & ex natura accidentali, etiam completa per proprium modum actualis inhærentiæ; ergo ex multis entibus in actu.

Tertia conclusio: Abstracta Physica accidentium, vt in communi modo concipiendi, & loquendi significantur, per se pertinent ad prædicamentum, vt albedo, color, &c. Probatur, quia significat naturam accidentalem per modum per se existentis, ac subsistentis: ergo tanquam vnum quid per se, & prędicamentale. Si verò ab his abstractis abstractione Physica (quæ potiùs habent modum concretorum substantialium) accipiantur alia abstracta Metaphysica, vt ab albedine albedineitas, & à colore coloreitas, abstracta hæc non pertinent per se ad prædicamentum, sicut nec abstracta substantiarum: quia significant naturam modo incompleto, hoc est non tanquam genus, aut speciem: sed tanquam principia generis & speciei.

29 Ad testimonium Arist. pro prima sententia: Concedendū est, vtroque modo enumerasse prædicamenta, in cōcreto, & in abstracto: quia tam cōcretum per se, quàm abstractū per se pertinent ad prædicamēta: & solū concretū per accidēs excluditur.

Ad primum arg. distinguenda est maior: quia duobus modis possumus loqui de reb. aut secundū se, & hoc modo perfectiora sunt abstracta substantiarum quàm accidentiū: vel vt tali modo

abstra

huntur ab intellectu, & sic accepta perfectiora sunt ab-
ı accidentiũ, in cõmuni modo concipiendi, & loquendi;
ignificãt naturã, licèt accidentalẽ, vt abstractam abstra-
: Physica; & ideo per modũ naturarũ per se subsistentiũ,
: cõpletarum, abstracta verò substantiarum significãt na-
ı, licèt substantialem, abstractã tamen abstractione Me-
sica; & ideo modo quodã incompleto, tanquam princi-
generis, & speciei. Quare illa pertinent per se ad prædi-
ntum, hæc non, sed abstracta accidentium, quæ accipiun-
Metaphysicè, etiam excluduntur à prædicamento.
aliud quòd de concretis dicitur in eodẽ arg Respondeo, 30
:retum, vt compositum ex subiecto, & accidenti, esse vnũ
ccidens, licèt cõponatur ex potentia, & actu; quia poten-
: actus non sunt substantiales, ex quib. Arist. affirmat fieri
ı per se, sed potentia accidentalis substantiæ, & actus ac-
ıtalis formæ, ex quibus fit vnum per accidens.
l testimonium Arist. pro secunda opinione respondetur,
l si loquatur de genere pro prædicamento, iustum, sumit
concreto accidentali, & hoc modo sumptum, verum est,
esse in genere, hoc est, in prædicamento, vt expositum est.
: eodem modo respondetur ad arg. quòd concretum, vt
ficat compositum ex rebus diuersorum prædicamentorũ,
potest pertinere ad vnum prædicamentum determina-
, imò nec ad vllum prædicamentum; bene tamen, vt signi-
compositum ex sola natura, & proprio eius modo actua-
ıhærentiæ, quod est vnum per se.
autẽ aduersas nostram sententiam aliquis ita arguat: Ac-
ntia in cõcreto definiũtur vnica definitione, vt albũ quod
isgregatiuum visus; & definiuntur, vt dicunt subiectum, &
nã accidentalem, ita vt subiectum sit definitum materia-
anquam denominatũ à forma, & hæc sit definitum forma-
: denominans subiectum: ergo sunt vnum per se, etiã vt in-
lunt subiectũ, & ideo pertinebunt ad prædicamentum, cõ-
ecundã conclusionem nostram. Respondeo, quòd concre-
ı duobus modis includit subiectũ, vt ex nostra doctrina est
nifestum. Primò, tanquã per se connotatum, & non signifi-
ı, & tunc concretum est vnum per se; quia solùm significat
urã per proprium modum actualis inhærentiæ completã:
iectum verò per se cõnotat. Secundo modo includit subie-
m, vt per se significatũ, & hoc modo est vnum per accidens.
ergo definitur in concreto, primo modo sumitur, & est vnũ
se, includens naturam, & subiectum, vt per se connotatum,
n vt cõponentia vnum, sed vt ordinata; quia cùm subiectũ
· se connotetur, per se ordinatur cum natura cõpleta illud
conno

connotante:ideo efficit vnum per se,non entitate,sed ordine quod per vnam definitionem explicari potest.

QVÆSTIO III.

An necesse sit prædicamenta distingui realiter, aut ex natura rei, vel sufficiat distingui ratione.

31 PRima opinio affirmat, *Necessariò esse ponēdā distinctionē reali inter prædicamenta* Ita Ven.3.l.suæ Met.c.31. Niphus 4.Meta.q.4.& l.5.q.12.quos videtur sequi Caiet.1.part.q.28.art.1.

Probant primò, quia diuisio entis in decem prædicamenta est realis;ergo diuiditur ens in diuersas entitates reales: sed diuersæ entitates reales sunt realiter distinctæ,quia quæ sola ratione distinguuntur,sunt eadem entitas realis;ergo necesse est prædicamenta distingui realiter. Probatur prima consequentia:Quia sicut animal diuiditur in diuersa animalia : & color in diuersos colores, ita ens in diuersas entitates.

Secundò:Prædicamenta sunt primò diuersa:ergo in entitate non conueniunt vniuocè : sed si non distinguerentur realiter conuenirent in vna aliqua entitate multis communi ; ergo sicut repugnat eis talis conuenientia , sic repugnat identitas realis,at non distinctio;necesse est ergo distingui realiter.

32 Secunda opinio non ponit distinctionem realem inter omnia prædicamenta,sed realem,vel formalem,saltem ante operationem intellectus;ita vt necessarium sit illa habere rationes formales ex se,& sine dependentia ab intellectu distinctas. Et quia hanc distinctionem formalem solent vocare ex natura rei, dicunt necessarium esse, quòd prædicamenta distinguantur realiter, aut ex natura rei;ita vt non sit possibile solum per intellectum distingui.Ita Ioannes Gandauen. quem citat Fonseca 5.Meta.c.7.q.6.sect.1. & licèt eum refutare videatur sect. 2.concl.2.sect.tamen 3. in fine sententiam eius sequi videtur: affirmans, *Prædicamentorum distinctionem non pendere ab intellectu,sed ante operationem eius omnia distingui.*

33 Et probatur hoc arg.Prædicamēta cōtinent diuersos modos essendi,ergo diuersas rationes formales,ante operationē intellectus distinctas,quod est nō distingui sola ratione,sed quasi ex natura rei Probatur cōsequentia, quia modus essendi rerū nō pendet ab intellectu:ergo nec dependebit ab eius operatione, quòd diuersi sint,vel nō,sed ex propria natura erunt distincti.

Tertia opinio ferè cōmunis est iam in schola, *Quòd nec prædicamenta necessariò distinguantur realiter, nec ex natura rei;sed satis sit,aliqua distingui ratione,cum fundamento in re.* Ita D.Th. 11.lib.Meta.lect.9.q.2.ad 18.Sotus c.de quātitate,q.1.Toletus q.5.ex cōmunib.prędicamētis omnibus,& ex modernis multi.

Et

òd nõ ſit neceſſaria diſtinctio realis inter prædicamẽ- 34
nter colligitur ex duobus locis Ariſt. Nam in hoc lib.
nentorũ diſtinguit duo prædicamẽta, actionis,& paſ-
5.lib.Phyſi.tex.19.aſſerit;& probat, *Actionem & paſſio-*
diſtingui realiter, ſed eundem motum realem eſſe actionem
cedit ab agente, & paſſionem prout recipitur in paſſo, vt eã-
efactionẽ, per quam ignis calefacit lignum, eſſe actio-
t ab eodẽ igne procedit,& paſſionẽ, prout recipitur in
go euidenter ſequitur ex vtroque teſtimonio non eſſe
iò ponendã diſtinctionem realem inter prædicamẽta.
atur ſecundũ, quòd nõ ſit neceſſariò ponẽda diſtinctio 35
a rei, ſed rationis ſufficiat. Primò, quia inter diuerſos
ſſentiales eiuſdẽ rei non eſt neceſſariò ponẽda diſtin-
atura rei; ſed ſufficit per intellectũ diſtingui, vt cap. de
tia probauimus, ſed prædicamenta poſſunt in eadẽ en-
nuenire, in qua reperiatur ratio vtriuſque, & non di-
tur rationes eorũ per diuerſos gradus eſſentiales, ſed
er diuerſos modos eſſendi, vt ſubſtantia ab accidentib.
lum per ſe, & accidentia inter ſeſe per diuerſos modos
di in ſubſtantia; ergo non eſt neceſſarium diſtingui ex
rei, ſed ſufficit per intellectum. Probatur conſequen-
minùs differunt modi, quàm gradus eſſentiales.
dò probatur, quia nõ eſt ponẽda diſtinctio ex natura
ufficit diſtinctio per intellectum, ſed ſufficit diſtinctio
ab intellectu facta inter prædicamẽta; ergo nõ eſt po-
rmalis, aut ex natura rei. Minorẽ probo, quia quotieſ-
aliqua ſunt diſtincta ex natura rei, non poſſunt in eo-
eriri, niſi per realem cõpoſitionem, cùm ſint multa, ex
ſultat vnum, quod non poteſt fieri, niſi per cõpoſitio-
actio,& paſſio, quæ ſic diſtinguuntur, ſunt in eodem
ne cõpoſitione,& in multis aliis plures reperiuntur ra-
ormales ſine cõpoſitione reali, vt in attributis diuinis,
,& miſericordiæ; ergo nõ debent poni diſtinctæ ex na-
, vel ante intellectũ, ſed ſatis eſt ab intellectu diſtingui.
alis diſtinctio facta ab intellectu inter aliqua prædica- 36
uæ nõ ſunt diſtincta realiter, neceſſariò eſſe debet cum
ẽto in re, & ideo diſtinctio rationis ratiocinatæ; nã cũ
iones formales primò diuerſæ, non poſſunt ſeparari ab
tu in eadẽ re, niſi virtualiter in ea cõtineantur. Et hæc
s cõtinentia fundamentũ eſt, vt poſſit intellectus vtrã-
arare, ac diſtinguere, concipiendo vnam ſine alia. Gra-
npli; in Petro nullum eſt fundamentũ diſtinguendi illũ
, quia repugnat, quòd differat à ſe formaliter,& ideo
eſt diſtingui diſtinctione rationis ratiocinatæ, ſed ſolũ

rationis

rationis ratiocinatis, hoc est, solo officio intellectus. Sed actio & passio, quæ reperiuntur in eodem motu, quasi virtualiter distinctæ sunt ante intellectum, quia verè ante operationē eius reperitur in motu, quod procedat ab agente, & recipiatur in passo, & ideo fundamentū tribuunt eidē intellectui, vt cōcipiat motum, vt procedentē ab agente; nō concipiendo illum, vt receptum in passo eodem conceptu, sed alio, & diuerso quidem: quia verū est, procedere ab agente ita cōceptum, non esse recipi in passo. Et hoc est distincta esse ab intellectu actu, & formaliter illa, quæ à parte rei solùm erant distincta virtualiter: esse autē distincta virtualiter non est aliud, quàm posse formaliter distingui. Et hāc distinctionē rationis ratiocinatæ dicimus sufficere inter aliqua prædicamenta, licèt alia distinguantur realiter; sed nulla esse distincta formaliter ante operationē intellectus, quia talem distinctionem formalem non admittimus.

37 Ad primum arg. Distinguendum est antecedens, quia duob. modis potest intelligi diuisionem esse realem. Primo, ita vt tā diuisum, quàm mēbra sint realia, & non entia rationis. In quo sensu admittimus diuisionē entis in decem prædicamenta, esse realem. Secundo, potest intelligi esse realem, ita vt mēbra sint realiter distincta, & in hoc sensu negamus, quòd sit realis. Et possumus exēplum ponere in diuisione boni in honestū, vtile, & delectabile, quā omnes concedunt esse realem in primo sensu, & negant in secundo; quia sæpe contingit membra nō esse distincta realiter, aut ex natura rei, sed sola ratione. Et hac distinctione supposita, neganda est etiam consequentia, quòd sit diuisio entis in diuersas entitates reales, si per diuersas entitates reales intelligantur realiter distinctæ.

Ad secūdùm; Respōdeo distinguēdo antecedens, quòd prædicamēta sint primò diuersa, hoc enim dupliciter post intelligi. Primò, secundùm rationes formales, & in hoc sensu verum est, sed sic intelligendum, vt nō conueniant vniuocè in aliquo gradu superioris naturæ, nec distinguātur per alios gradus inferiores essentialis profectionis, sicut distinguūtur species per gradus essētialis perfectionis diuersos à genere, sed vt distincta sint prædicamēta, per diuersos modos essendi intrinsecos, atq; inclusos in eadē ratione entitatis, in qua analogicè cōueniūt, & ita verū est per easdem suas entitates, & non per alios gradus perfectionis esse diuersa, & ideo seipsis esse diuersa, ꝙ verè, & propriè est esse primò diuersa, nec specieb. conuenir, sed per differentias dicuntur differre. Secundo modo potest intelligi esse primò diuersa secundùm entitates reales, ita vt nō possint in eadē entitate reali plura cōuenire, & hoc modo apertè falsū est, vt de actione, & passione ostendimus, quarum rationes formales

eodē motu reali reperiūtur, sed nihilominus sic reperta,
llectu distincta, primo diuersa sunt modo iā explicato.

QVÆSTIO IV.

prædicamenta sint decem, ita vt nec plura esse possint, nec pauciora.

am quos citat Plot. lib. 1 Enneade 6. vsq; adeò prędica- 38
nta multiplicarunt, vt infinita posuerint. Sed eorū sen-
ae ratione falsa probatur. Quia si verum est de omni-
is à Deo factis, quòd in numero, pondere, & mensura
o factæ, vt sacræ literæ docent: quantò magis de gene-
que speciebus, quibus essentiæ rerum continentur?
is, efficiuntur prædicamenta; ergo finita erunt.
ter eos, qui pro certo tenēt finita esse, tres sunt opinio-
ersæ. Prima eorū, qui plura quā decem posuerunt, quos
mplicius in cōmento prædicamentorum, & potest pro-
c argumēto: Pro causa efficiēte ponitur prædicamentū
s: & pro causa materiali receptiua eiusdem actionis, po-
rædicamentū passionis: ergo pro aliis duab. causis, for-
finali, debent poni duo alia prædicamenta, quia nō est
ratio, ob quam pro illis, quàm pro his, multiplicentur.
nda opinio fuit eorum, qui pauciora, quàm decem po-
, sed diuisi sunt. Nam Plato in dialogis de ente, & vno,
s nominibus vocantur Sophista, seu Parmenides, etiam
prædicamentum videtur ponere vniuersalissimum en-
od supremum genus rerum omnium vocat, sub quo par-
ia genera, & species collocantur.
oatur hoc arg. Ens est genus vniuersalissimū entis: ergo 39
ordinari possunt genera omnia, & species: sed vna ordi-
sub vno primo genere, est vnū prædicamētum: ergo vnū
n prædicamentum ponendum est, & nō plura. Probatur
, quia si ens non esset genus, ideo maximè quia est trans-
ns, & propter transcendentiam includitur in omnib. dif-
iis, contra propriā conditionem generis, quod debet esse
rationem differentiarum: sed hæc ratio non est sufficiēs:
èt ens vniuersaliter sumptū, prout cōmune est tàm enti-
completis, quàm cōpletis, hoc habeat; si tamen pro solis
tis accipiatur, nō includetur in differentiis, quia differē-
on sunt entia completa, & eadem ratione, neq; in modis
nsecis, & ideo poterit esse vniuersalissimum genus omniū
n completarum, ex quibus fit prædicamentum. Sed etiā si
ō posset esse genus omnium rerū, accidens saltem videre-
se genus omnium accidentiū, & ideo vnum tātùm prædi-
entum omniū accidentium esse ponēdum, & aliud substā-

tiæ,& ita duo tantùm,& hæc fuit ſententia Zenocratis,& A
dronici,quos citat Simplicius vbi ſupra.

40 Alij verò antiquiores Philoſophi,quos citat Plotinus lib
Ennead.c.29.poſuerũt quatuor,nemper *ſubſtantiam,qualitat relationẽ,& modum rei*.Et poteſt probari ex doctrina Ariſt.q 1.lib.Topicorum,c.7.quatuor poſuit prædicata; ſed prædic mentum non eſt aliud,quàm prædicatorum ordinatio:ergo quatuor prædicatis non poſſunt plura , quàm quatuor fie prædicamenta.Plotin.verò libro 2.Enneade 6.cap.18.quinqu poſuit,nempe,*motum,quietem,identitatem, diuerſitatem, & en*

Scaliger verò exercitatione 65.poſuit nouem,quia prædica mentum vbi,vel prædicamentũ quãdo, ad quantitatẽ reduci

Tertia opinio eſt eorum qui decem tantùm prædicament ponunt,ita vt nec plura ſint,nec pauciora.Quam primus vide tur inſinuaſſe Archyras Tarentinus, Pythagoræ diſcipulus , & poſtea Ariſt.eam in ſcholas introduxit.Et hæc iam eſt commu nis & tenenda,quam ſecutus eſt D Aug.lib.10.Categoriarum c.8.& D.Tho.non ſolùm eam ſequitur,ſed probat 3. lib. Phyſ lect.9.& 5.Metaph.lect.5.

41 Ratio autem D.Th.hæc eſt:Prima ſubſtãtia,quæ eſt indiui duum ſubſtantiæ,vt Petrus,aut Ioannes,eſt fundamẽtum omnium prædicatorum eſſentialiũ;ergo ſecundùm diuerſos modos eſſendi,& prædicãdi de illa,numerus prædicamentorũ ſumi debet,ſed vno ex tribus modis poteſt ſe habere prędicatum reſpectu illius.Nam vel pertinet ad quidditatem eius,vel extra illã eſt:& ſi ad quidditatem pertinet, eſt prædicamentum ſubſtantiæ:ſi verò eſt extra illã, vel ſumitur ab aliquo ei formaliter inhærente,& ex hoc diſtinguũtur tria prædicamenta:Quia prædicatum ab aliquo inhærente ſumptum,vel cõuenit primę ſubſtantiæ modo abſoluto,aut cum reſpectu ad aliud:Si modo abſoluto,tũc vel ratione materiæ,& eſt prædicamentum quãtitatis,vel ratione formæ,& eſt prædicamentum qualitatis, ſi verò cõuenit cum reſpectu ad aliud, eſt prædicamentũ ad aliquid.Vel ſumitur ab aliquo extrinſeco,hoc eſt,non inhærente primæ ſubſtantiæ,& ex hoc diſtinguuntur ſex alia prædicamẽta.Quia vel ſumitur ab eo,quod eſt menſura extrinſeca, quaſi per modum continentis,quæ dicitur locus,& erit prædicamẽtum vbi.nam,vbi,naturaliter ſaltem , dicitur eſſe in loco , aut circunſcribi loco:aut ex tali diſpoſitione, quam corpus habet in loco,quia ſtat,vel ſedet & eſt prædicamentum ſitus:Vel ab eo,quod eſt menſura extrinſeca ſucceſſiua,quale eſt tempus,& eſt prædicamentum quando,quod nõ videtur eſſe aliud quàm tempori accõmodari,& ab eo menſurari. Si verò prædicatum accipiatur ab extrinſeco,quod nõ eſt menſura,ſed propriè di-

bere;vt habere vestem aut arma, quod est vestitum,aut m esse,efficitur prædicamentũ habitus.Et,si accipiatur nseco, à quo procedit efficienter, est prædicamentum s.Et,si ab extrinseco,cui actio,aut effectus imprimitur, licamentum passionis. Sequitur ergo decem tantum dicamta, nec plura esse multiplicanda, quia ad hæc capita facilè reduci possunt omnia entia creata.

rg. primæ opinionis respondet D.Tho.3.lib. Phys.lect. 42 nedium,negando consequentiam,quòd pro causa for- finali,ponenda sint duo alia prædicamenta; quia cau- alis simul cum materiali, intrinsecæ partes substantiæ quibus componitur, & ideo ad prædicamentum eius- bstantiæ reducuntur: causa autem finalis non habet m modum prædicametalem,sicut efficiens, sed solùm voluntatem,attrahendo eam ad sui amorem, & motio rinseca quædam ratio est, minimè prædicamentalis; ro ea non est multiplicandum prædicamentum, sicut ciente,à quo egreditur actio,secundùm specialem mo- ædicamentum constituentem.

rg.de ente,& accidente, in fauorem Platonis,& aliorũ phorum,vnum vel duo tantùm prædicamenta ponen- ropofita:respondetur,ideo ens non esse genus omnium ,nec accidens omnium accidentium,quia genus debet uocum: ens verò, & accidens non sunt vniuoca, sed a,vt superiùs probauimus:ergo non sunt genera.

rg.illorum,qui quatuor ponebant prædicamenta,pro- atuor prædicata Dialectica, quæ posuit Arist. Respon- ædicata Dialectica diuerso modo sumi,ac prædicamen- pe ex ordine ad commune subiectum,cum quo possunt uere propositionem Dialecticam: prædicamenta verò rsis modis essendi vniuersalissimis,& ideo maiorem ha- tensionem,& maiorem numerum efficiunt,quàm præ- vt q.5.vniuersalium probauimus.

rg.tãdem pro sententia Scaligeri de reductione prædi- ti,vbi,ad locum;vel prædicamenti,quando,ad quãtita- spondemus diuersam rationem formalem habere,vbi à quando, etiam à quantitate (vt suis locis probabitur) non posse ad prædicamentum quantitatis reduci, sed ta prædicamenta ab ea constituere. Quare nec paucio- ponenda prædicamenta,quàm decem,nec plura.

CAPVT V.

Continens prædicamentum substantiæ.

TEXT. ARISTOTELIS.

Substantia autem est, quæ propriè & principaliter, & maximè di-tur, quæ neque in subiecto aliquo est, neque de sub-ecto aliquo dicitur, &c.

Textus expositio.

1 INtentum Arist. est explicare naturam substantiæ, quæ est p mum prædicamētum. Diuiditur autem caput in tres part In prima, præsupposita diuisione substantiæ in primam, & cundam substantiam, explicat quid sit prima, & quid sit secu da substantia. In secunda parte comparat primam & secun substantiam inter se, atque etiam inter se secundas, & doc quænam sit perfectior altera. In tertia enumerat sex propriet tes substantiæ. Definitio primæ substantiæ his verbis contin tur: *Substantia, quæ propriè, principaliter & maximè dicitur, est q neque de subiecto aliquo dicitur, neque in subiecto aliquo est.* Et t illa verba, *quæ propriè, principaliter, & maximè dicitur*, ad defi tum pertinent, non ad definitionem. Et sensus eorum est: Su stantia non sub ratione communi, & impropriè accepta p essentia rei, siue substantialis, aut accidentalis; sed propriè p ente per se: & quæ ratione sui, hoc est, propria virtute substa siue sustentat tam accidentia, quàm secundas substantias, ideo maximè vocatur substantia, est illa, quæ neque de subi cto aliquo dicitur, id est, de quidditatiuè inferiori, nec in su iecto aliquo est per realem inhærentiam. Vt Petrus propriè e substantia, cùm sit ens per se, & propria virtute substet, siue s stentet, non solùm albedinem, & cætera accidentia, sed etia secundas substantias, quæ sunt prædicata vniuersalia superic ra, vt hominem, animal, viuens, & substantiam. Et non dicitu de subiecto, quia nullum habet inferius se quidditatiuè, d quo dicatur, nec est in subiecto; quia non inhæret alicui.

2 Definit deinde secundā substantiam. Et in plurali dicēs, *Se cundæ substantiæ sunt species, & genera, in quibus primæ substanti insunt.* Vt homo, & animal, sunt secūdæ substātiæ, in quib. pri mæ substātiæ, vt Petrus & Ioannes insunt, id est, sub quib. tan quam subiecta sub prædicatis cōtinentur. Nā secundæ substā tiæ sunt in primis, tanquam superiora prædicata in subiecti quidditatiuè inferioribus; & ideo actu & formaliter. Prima verò in secundis, tanquàm subiecta, de quibus prædicantur, & propterea non actu, & formaliter, sed quasi sub potentia ea- rum, eo ferè modo quo species dicuntur esse in genere.

Cōparat in tertia parte primas substantias cum secundis; de- inde secundas inter se. Et inter primā & secundas substantias asserit primam esse perfectiorem; probatque, quia substantia est, quæ substat aliis, aut quæ sustētat alia: sed prima substantia propria virtute sustentat, & omnib. substat, id est nō solū acci- dentibus,

us, sed ipsismet secundis substãtiis: secunda verò substãtia
stat ratione sui, sed ratione primæ, in qua, & à qua susté-
ec substat primis substantiis: ergo prima substantia est
substantia, quàm secunda. Vt Petrus est magis substantia
homo: quia ratione sui substat albedini, & reliquis acci-
us, atque etiam eidem homini: homo verò non ratione
ratione Petri in quo sustentatur, dicitur sustentare acci-
: nec Petrum ipsum sustentat, sed ab eo sustentatur.
mparat deinde secundas substantias, & ait: Quòd *si species*
etur cum genere, magis substantia est quàm genus: si verò cũ
ecie; æqualis est ratio substantiæ in vtraque. Probat pri-
plici argumento. Primo, quia illud est perfectius in quo-
ordine rerũ, quod magis accedit ad perfectissimum eius-
rdinis. Et inter species animalis illa erit perfectior, quæ
accedit ad humanam, quæ est perfectissima species talis
is. Sed species magis quàm genus accedit ad primam sub-
am, quæ est perfectissima, vt homo, magis accedit ad Pe-
quàm animal: ergo erit perfectior substantia genere. Secũ-
ter substãtias illa est perfectissima, quæ omnibus substat;
ex aliis illa erit perfectior altera quæ pluribus substat, sed
es pluribus substat quàm genus: ergo erit perfectior illo.
atur minor, quia substat omnibus quibus substat genus,
st eisdẽ accidẽtibus, & eisdem prædicatis superioribus, &
erea substat eidem generi: genus verò non substat speciei.
ia exẽpli, homo substat omnibus accidẽtibus, & omnibus
icatis superioribus, quibus substat animal, & etiã ipsi ani-
; at verò animal non substat homini, sed in eo sustentatur.
verò species comparentur inter se, vt homo cum leone; 3
ra dicitur magis substantia quàm alia. Probat, quia vna
substat pluribus, sed eisdem prorsus accidentibus, & præ-
tis superioribus substat: & vna non substat alteri, quia neu-
n alia.
vltima parte cap. enumerat sex proprietates substãtiæ, qua-
prima est, *Non esse in subiecto*. Et de prima substãtia euidens
ait, quia Petrus in nullo subiecto est, sed in se, & per se sub-
. Sed quòd conueniat secundis substantiis, probat duplici
one. Prima, quia si in aliquo essent tanquã in subiecto: ma-
è in prima substantia, in qua inhærent omnia accidẽtia: sed
a nõ possunt esse tanquã in subiecto: ergo in nullo. Probat
orem, quia secundæ substantiæ prædicatur de primis, tan-
m de quidditatiuè inferioribus: ergo non sunt in illis, tan-
i in subiectis. Probatur consequentia, quia esse in aliquo tan-
am in subiecto, est esse in eo per realem inhærẽtiam; sicut est
idens: sed secũdæ substãtiæ sunt de quidditate primarum; vt

 ho

homo, & animal de quidditate Petri : ergo non sunt tanqu
in subiecto.

4 Secunda ratio est:Quæ sunt in aliquo tanquã in subiecto,
accidentia,prædicantur quidẽ nomine de subiectis,sed ratic
nõ possunt prędicari,quia ratio est definitio,seu cõceptus qu
ditatiuus:sed definitio albi non est definitio hominis:ergo n
prędicatur de illo nomine & ratione,sicut prędicãtur vniuo
sed solo nomine:at verò secundæ substãtiæ prædicãtur de p
mis nomine,& ratione,vt homo de Petro,quia definitio hom
nis est definitio Petri : ergo non possunt esse in eis tanquam
subiecto:& ideò non solũ primis substantiis conuenit hæc pr
prietas,videlicet,*Non esse in subiecto*,sed etiam secundis.

5 Secunda proprietas substantiæ est, *vniuocè prædicari* : qu
non intelligitur de prima substantia. Et ideo certum est han
proprietatem solùm conuenire secundis. Sed non solùm con
uenire ait generibus & speciebus, quæ verè & propriè sunt se
cundæ substantiæ, sed etiam differentiis earum:quia de quibu
prædicatur species vniuocè, necesse est etiam prædicetur eiu
differentia.Quòd verò secundis substantiis,& differentiis con
ueniat,probat Arist hac ratione:*Vniuoca sunt, quorum nomen e
commune, ratio verò substantiæ eadem*: sed nomen secundæ sub
stantiæ commune est primis,de quibus prædicatur, & definitio
eadem,vt nomen homo commune est Petro, & Ioanni, & defi
nitio eius etiam est eadem, atque illis communis,vt notum est
ergo prædicatur de eis vniuocè.

Tertia proprietas est:*Hoc aliquid* significare.Quid autem intelligat per,*Hoc aliquid*:certum est intelligere substantiam singularem,& per se subsistentem:& ideo asserit;quòd licèt videatur hæc proprietas conuenire secundis substantiis:quia homo, & animal videntur significare aliquid per se subsistens: solùm tamen conuenit primis.Secundæ verò non significant hoc aliquid, sed potiùs Quale quid. Quale quidem significant, quia sunt quasi formæ vniuersales primarum substantiarum : & formæ videntur habere similitudinem qualitatis, cuius vna species est forma, & figura : sed quia sunt prædicata substantialia, dicuntur significare Quale quid.

6 Quarta proprietas substantiæ est, *Nullum habere contrarium*, vt Petro & Ioanni nihil contrarium esse potest.Et hæc proprietas tam primis,quàm secundis substantiis conuenit; sed non quarto modo (inquit Arist.) quia aliis etiam,vt quantitati est communis.

Quinta proprietas est,*Non suscipere magis, & minus,quemadmodum suscipiunt qualitates*:nam vnum calidum magis est calidum quàm alterũ, quia plus habet gradus intẽsionis:hos autẽ

gradus

non habet substantia, & ideo dicitur non suscipere ma-
minus.
ima proprietas substantiæ est, *Vt vna numero permanens*
ria suscipere possit : vt Petrus idem numero permanens,
potest esse calidus, & postea frigidus. Hæc autẽ proprie-
n videtur conuenire secundis substantiis, sed solùm pri-
uia solùm prima substantia est vna numero, secunda verò
ecie, vel genere; ergo quòd vna numero perseuerans, sus-
in se contraria, soli primæ conuenire potest.
l aduersus hanc proprietatem proponit argum. Aristote- 7.
uia videtur conuenire alteri, nempe propositioni; quæ
umero permanens, de vera fit falsa, & de falsa fit vera. Vt
ropositio; Petrus sedet, vera est eo sedente, stante verò fal-
permanet eadem; ergo conuenit illi, quòd vna numero
anens suscipiat contraria. Et respondet duobus modis.
o, quòd licèt suscipiat contraria, non tamen eodem mo-
substantia, sed diuerso: Nam substantia suscipit contra-
er sui mutationẽ, quia suscipit ea in se formaliter, & ideo
arur ea suscipiens. Sed propositio sine sui mutatione, sed
m per mutationem alterius extrinseci, nempe rei, de qua
uid enuntiatur. Dum ergo dicitur, proprium esse substan-
uscipere contraria, intelligitur per sui mutationem, & hoc
lo, nec propositioni, neque aliis conuenit. Secunda solu-
adem ferè est; negat enim propositionem suscipere cõtra-
uia *suscipere contraria* est subiectum moueri ab vno in al-
m, amittendo vnum, & acquirendo alterum. Propositio
, dum ex vera fit falsa, non mouetur à veritate in falsita-
nec amittit vnam, & adquirit alteram, sed mutatio solùm
net ex parte rei significatiuæ: & ideo propositio non dici-
suscipere contraria.

QVÆSTIO I.

Quodnam sit supremum genus prædicamenti substantiæ.

Idetur nullum habere genus supremũ; quod sic probatur:
Si haberet aliquod, maximè esset substãtia; sed hæc nõ po-
esse genus, ergo nullũ habebit. Minorẽ probo, quia si sub-
ia in cõmuni, vt ab omnibus substantiis abstracta, esset su-
mũ genus huius prædicamenti, sub quo comprehenderẽtur
nes substãtiæ, & ideò vnum tantum esset prędicamentũ pro
constituendum; sequeretur, etiã accidens in communi, esse
remum genus omniũ accidentium; & ita vnũ prædicamen-
m cõstituere, sub quo ponãtur accidentia omnia: quare duo
ntũ prædicamenta erunt. Probatur consequentia: quia sicut
stantia vniuersaliter sumpta, prout cõmunis est completis,

& partialib.transcendens est,& in vltimis differentiis includ
tur,nec est vniuoca respectu omniū:sed analoga:quia prius
completis substantiis:posterius verò de partibus, & cū intri
seca dependentia ab illis dicitur,& ideo non potest esse genu
quia genus debet esse vniuocum,& nō transcendens,ne inclu
datur in vltimis differentiis,sed extra rationē earū sit.Si tame
pro substantia cōpleta in cōmuni accipiatur,nec erit transcen
dens,quia non includetur in differentiis,nec analoga,sed vni
uoca,quia æqualiter de omnibus dicetur; & ideo poterit es
genus.Eodem modo accidens,quāuis vniuersaliter sumptum
sit transcendens,& analogū,& ideo non possit esse genus;si ta
men pro completo tantùm sumatur, non erit transcendens
neq; analogum, sed vniuocum;quia æqualiter dicetur de om
nibus accidentibus completis,& ideo poterit esse genus.

Pro solutione huius quæstionis notandum est, *Quinque ess acceptiones substantiæ*,vt colligitur ex doctrina Arist.c.præsenti & 5.Met.c.8.text.15. atque etiam ex D.Tho.in Commentariis eiusdem loci,& de potentia,q.9.art.1.ad 4.& 5.

Primò accipitur pro essentia rei.Et hæc acceptio communis est accidentibus,in quibus etiam reperitur essentia,& ideo nō est propria,neque vniuoca:sed analoga;quia nihil reale potest dari commune,& vniuocum substantiæ,& accidentibus.

Secūdò accipitur substātia pro Ente per se: in quo duo includuntur;vnum negatiuū,quod est non esse in alio; aliud positiuum,quod est esse entitatem,adeò perfectā,cui debetur existētia,& subsistentia per se,ita vt sine adminiculo alterius sustentetur.Vnde acceptio has duas includit.Primam,& quę in ordine erit secunda, qua accipitur substantia pro ente, quod non inhæret alteri;vel,vt dici solet,prout distinguitur contra accidens, quod constat inhærere.Et hæc etiā acceptio communis est,& analoga,& ideo impropria,quia sub ea cōprehendit substantias,non solùm completas substantias:sed etiā incōpletas, seu partiales,de quibus verum est,quòd non inhæreant.Nā licèt sint in toto;non tamen per realem inhærentiam,sed componendo illud substantialiter. Substantia verò de completis, & incompletis non vniuocè,sed analogicè dicitur.

Tertia acceptio in ordine est *pro illo positiuo,quod includit eadem particula per se:*nempe pro entitate completa, cui debetur existentia,& substantia per se.Sed adhuc acceptio hæc cōmunis est,& analoga,& ideo non ita propria,quia comprehendit substantiam finitam,& infinitam,creatā,& increatam,quibus nihil potest esse cōmune vniuocum; nam substantia creata intrinsecam dependentiam & attributionem dicit ad increatam, quæ est Deus.Quare substantia cōpleta,cui debetur existentia,

& sub

stentia per se, analoga erit respectu vtriusque.

-to modo accipitur pro substantia completa, & finita, in com- 10
oc est, abstracta à particularib. substantiis completis, &
Et hoc modo sumpta, est supremum genus prædicamẽti
iæ, quod diuiditur in corporeã, & in incorpoream pri-
isione, ex qua resultat secundum genus corporis, quod
ur in viuens, & non viuens; & rursus viuens, in sensibile,
ısensibile, & tãdem, sensibile, quod est animal, in homi-
quum, & leonem. Et ex his diuisionibus resultat prædi-
tum substantiæ, his prædicatis constans; substantia, cor-
uens, animal, homo, vsque ad Petrum.

-ma acceptio est pro completa substantia secundùm quandam
-tatem eius, quæ est substare accidentibus, aut etiam prædicatis
-ribus quidditatiuis. Substare verò idẽ significat, quod su-
-e illa. Et substantiam hoc modo sumptam diuisit Arist.
ıcipio huius capitis in primam, & secundam. Sed in hac
tione non potest prædicamentum constituere, quia non
ır essentialiter.

ıis colligitur conclusio hæc, per quã respondetur quæ-
Prædicamentum substantiæ habet supremum genus de-
natum; & hoc est substantia completa, & finita, in cõmu-
ısiderata. Probatur hoc arg. Supremum genus prædica-
est illud, à quo deriuantur genera, & species eiusdẽ prę-
enti, & ipsum non deriuatur ab alio: sed has conditio-
ıbet substantia completa, & finita: ergo est supremũ ge-
ædicamenti substantiæ. Probatur minor, quia hæc non
ıtur ab alio prędicato superiori vniuoco, sed immediatè
netur sub ente analogo, & ab ea deriuantur genera, &
s, ex quibus efficitur recta linea prædicamenti, vt exem-
robatum est.

arg. respondetur, negando consequentiam, quia diuersa 11
io de substãtia, & accidenti, in duobus: *In primo* quidem:
substãtia dicit particularem, & determinatũ modum es-
accidens verò plures modos essendi dicit, nullũ determi-
sed confusa ratione. *Secundo*, accidens quantumcunque
ıhatur, aut sumatur pro solo accidenti incompleto, ana-
n est, propter intrinsecam attributionem ad substantiã,
qua significat accidentia omnia, & ideò non potest esse
s, nec determinatum genus vnius prędicamenti. Substãtia
sumpta pro completa, & finita, vniuocam rationem, atq;
nunem dicit respectu omnium substantiarum completa-
ex quibus sit prædicamentum: & propterea potest esse su-
um genus determinati prædicamenti.

QVÆSTIO II.

Vtrùm Deus ponatur in prædicamento substantiæ.

22 QVamuis ex his quæ in quæst. præcedenti diximus, nemp substantiam completam, & finitam, esse supremum genu prædicamenti substantiæ, colligi posset, Deum qui substanti infinita est, non pertinere ad hoc prædicamentum; plures tam eum in prædicamento esse affirmant, & ideo specialem disputa tionem postulat.

Tenet igitur prima opinio, *Deum esse in prædicamento substan tiæ*: Ita Greg. & Gab. in 1. d. 8. q. 3. Holcoth q. 6. & Ioannes Baco nius d. 9. q. 1. & probatur testimonio Arist. 4. Topic. c. 2. loco 17 vbi ait, Deum esse in genere animalis, & separari ab homine pe propriam differentiam immortale, his verbis, *Si differentiam, v genus assignauit, vt si immortale, genus Dei: nam differentia est ani malis immortale.* Et loco secundo eiusdem cap. *Si differentiam i specie posuit, vt immortale ad ipsum, quod est, Deum esse, &c.*

Deinde probatur ratione. Primo, quia si aliquid obstaret quo minus Deus esset in prædicamento, maximè esset substantia in finita: sed hoc non obstat; ergo nihil. Probo minorem, quia esse aliquid infinitum non obstat quo minus sit in aliis prædica mentis; vt si daretur linea infinita, esset in prædicamento sub stantiæ, & si daretur calor infinitè perfectus secundùm inten sionem, esset in prædicamento qualitatis; ergo etiam si Deus sit substantia infinita, poterit esse in prædicamento substantiæ.

23 Secundo, per mysterium incarnationis Deus factus est homo vniuocè nobiscum: ergo verè & propriè est in specie humana tanquam indiuiduum huius naturæ; & etiam sub genere ani malis: sed quod est sub genere, & specie, est etiam in prædica mento, quod ex generibus atque speciebus fit; ergo Deus verè & propriè est in prædicamento substantiæ per humanam natu ram, quam assumpsit.

Secunda opinio negat Deum, vt Deus est, in prædicamento collocari. Et hæc est communis, & vera, quam ex Philosophis tenuerunt Mercurius Trismegistus in Epimãdro c. 1. Auerroës, disp. 7. & con. Algazelem c. vltimo. Auicenna 8. Meta. c. 4. & cum his omnes interpretes Arist. Ex sanctis patribus August. lib. de Cognitione veræ vitæ, c. 3. Anselmus in Monologio c. 26. & cum eis Boëtius 1. lib. de Trinitate, c. 6. Ex scholasticis verò omnes, præter Nominales illos pro opposita sentẽtia citatos. Ita mag. in 1. d. 8. & ibidem Albertus Magnus, Scot. D. Bona. Richar. Du ran. Ægidius, D. Th. 1. lib. contra gentes c. 24. & 25. & ibid. Ferra. & 1. par. q. 3. art. 5. & ibidem Caiet. Alexand. Alensis 1. par. q. 48. memb. 5. art. 2. & 3.

Et pro

probatur duplici ratione. Prima, quia Deus ita est purus ,vt tam essentiale sit ei suum esse actuale, quàm sua essen- rgo nihil est potentiale in Deo,quod per modum contra- is concipi possit. Quare repugnat in Deo esse genus. Pro- r vltima consequentia,quia genus essentialiter est contra- e:sed quod non est in genere,non est in prædicamento;er- epugnat Deum esse in prædicamento.

cundo,quia si Deus esset in prædicamento,aliquod genus tur commune Deo & creaturis : sed nullum genus potest eis commune;ergo non erit Deus in prædicamento.Mino- probo,quia genus debet esse vniuocum : sed nihil potest commune vniuocum Deo, & creaturis, propter intrinsecã ndentiam , & attributionem creaturarum ad Deum, qua possunt intelligi;ergo nec potest dari genus commune.

d testimonium Arist.respondetur,Deorum nomine nõ ve- Deos intelligere;cùm certum fuerit apud ipsum,vnum tan- esse, sed substantias quasdam superiores, subtilissima cor- habentes,quas plures philosophi rationales esse dixerunt, ine quidem perfectiores,quia immortales ; cum eo tamen nenietes sub genere animalis rationalis; distingui verò per rentias, mortale & immortale, de quibus asserit, quòd in dicamento sint collocanda,si verum est quòd dentur.

d primũ arg.Concessa maiori,distinguenda est minor:quia 14 *liquid infinitum*, dupliciter intelligi potest, aut secundùm tiam; aut secundùm aliquam rationem accidentalem ex- ionis,aut intensionis.Et infinitum primo modo,non potest n aliquo prædicamento,ideóque Deus excluditur à prędi- ento,quia est ens infinitum secundùm essentiã.Infinitũ se- do modo ad prædicamentum pertinere potest:quia licèt sit nitum secundùm rationem accidentalem:finitum tamẽ est ndùm essentiam,per quã in prædicamento collocari debet, on ratione accidentis.Et talis esset linea infinita,si daretur, calor infinitus secundùm intensionem : nã linea finita ha- t essentiã quantitatis continuæ, & calor etiam finitam es- iam qualitatis: licèt illa haberet infinitam extensionẽ lon- dinis accidentalem. & calor infinitam intẽsionem gradua- ;quæ accidentia infinita non obstarent, quo minus in suis dicamentis collocarentur.Et huius ratio est, quia prædica- nta constituuntur ex rerũ essentiis,non ex earũ accidẽtibus.

d secundum arg. respondeo, Christum verè,& propriè esse enere, & specie;atque etiam in prædicamento, ratione hu- næ naturæ:& consequenter verbum Diuinũ, cui natura hu- na vnita est in persona, per illã ponitur in prædicamẽto sub- tiæ.Sed ex hoc non sequitur,quòd verbũ Diuinum ratione

diuinæ

diuinæ naturæ, aut diuinæ personæ ponatur in prædicamento. Sic igitur loquendum est in hac materia, vt absolutè dicamus. Primò, Christum esse in prædicamento substantiæ, quia simpliciter, & absolutè est homo, & hic homo. Secundo, Deum etiam absolutè esse in prędicamento substantię, quia absolutè verum est Deum esse hominem; sed quia hoc habet ratione humanæ naturæ, & non ratione naturæ diuinæ, aut diuinæ personæ: negandum est, Deum, vt Deus est, vel, vt persona est diuina, esse in prædicamento. Et hoc modo intelligitur cõmunis, & vera opinio, quam sequimur, quæ non minùs vera est modò, quàm fuit priusquã Deus fieret homo: quia ea, quæ conueniunt Deo post incarnationem, pertinentia ad humanam naturam, non cõueniunt ratione sui, sed ratione eiusdem humanæ naturæ; & ideo nihil ponunt in Deo, vt Deus est, quod non habuerit semper. Sed quæret aliquis, *An licèt Deus non sit per se in prædicamento, reductiuè saltem in aliquo possit collocari.* Cui respondet Fonseca; posse quidem in illis prædicamentis, quæ extrinsecam denominationem continent; vt in prædicamento, vbi, in prædicamẽto actionis, & habitus. Ego verò nec reductiuè in prædicamento esse admitto; quia ita tenet D. Th. 1. p. q. 3. art. 5. & cum eo Rich. in 1. dist. 8. art. 4. q. 1. Probátque hac ratione: Res illa dicitur pertinere ad aliquod prædicamentum reductiuè, quæ deficit à ratione perfecta, & cõpleta talis prædicamenti, vt partes, & modi; sic enim punctum pertinet ad prædicamentum quantitatis, & brachium ad prædicamentum substantiæ: sed Deus excedit potiùs in infinitum omnes rationes prædicamentales; ergo non est reductiuè in aliquo prædicamento. Quod D. Aug. his verbis docuit 5. lib. de Trinitate c. 1. *Sic intelligamus Deum (si possumus) sine qualitate bonum, sine quantitate magnũ, sine intelligentia creatorem, sine situ præsentem, sine habitu omnia continentem, sine loco vbique totum, sine tempore sempiternum, sine vlla sui mutatione mirabilia facientem, nihilque patientem.*

Hæc Aug. ex quibus intelligitur, etiam denominationes extrinsecas aliquorum prædicamentorum, non propriè, sed abusiuè Deo conuenire, ideo non eadem ratione, aut vniuocè in eisdem conuenire cum creaturis; & consequenter propter illas, nec reductiuè pertinere ad aliquod prædicamentum.

QVÆSTIO III.

Vtrùm Angeli & corpora cœlestia sint in prædicamento substantiæ.

16 CIrca corpora cœlestia, & Angelos in ordine ad constitutionem prædicamentalem, prima opinio fuit Commentatoris 10. Metaph. c. vltimo, commento 16. *excludẽtis vtrasque substantias à*

prædicamento. Quam sententiam secuti sunt Ioannes Gā-
nsis 10. Metaph. q. 12. Niphus ibidem q. 9. & quantùm ad
Angelos Plotinus lib. 1. Enneade 6. Ægidius Romanus in
mentariis huius prædicamenti, & quodlib. 1. q. 8. Albertus
nus in prædicamentis, tract. de substantia, cap. 12.
de corporibus cœlestibus probant hoc arg. Corruptibile
corruptibile differunt genere; ergo differunt prædicamē-
d corpora cœlestia sunt substantiæ incorruptibiles; ergo
runt prædicamento à substantiis corruptibilibus. Proba-
ntecedens ex Arist. Meta. c. vltimo, vbi id expresse docet;
de substantiæ corruptibiles ponuntur in hoc prædica-
to; ergo corpora cœlestia non sunt in eodem, nec etiam in
cùm non sint in aliquo prædicamento accidentium; qua-
on erunt omnino in prædicamento.
e Angelis verò probatur testimonio Arist. 10. Meta. tex. 30.
ræter primum principimm, quod est Deus, ponit quasdā alias
tantias, quas vocat intelligentias, ad mouendum corpora
stia. Et has dicit non habere materiā, sed esse puros actus,
mpiternos: sed substantia, quæ est purus actus, nihil habet
entiæ; ergo non habet genus. Probatur consequentia, quia
us est totum potentiale. Deinde ea, quæ non habent genus,
possunt habere speciem, nec prædicamētum; quia species
nponitur ex genere, & differentia, & prædicamentum fit ex
eribus, & speciebus; ergo ex sententia Arist. *intelligentiæ*,
s nos vocamus Angelos, *nō sunt in prædicamento; qui simpli-
ctiā substātias* eas appellauit 9. lib. Meta. tex. 22. quasi nullā
entes compositionem: ex quo etiam sequitur nec habere
dicamentum; quia ea quæ sunt in prædicamento, compo-
esse debent, saltem ex genere, & differentia.
Vnde sequitur euidenter falsam esse sententiam Duran. & 17
ntradictionem implicare in 2. d. 3. q. 1. n. 12. & Marsilij in 1. q.
ui cùm Angelos ponant in hoc prædicamento; negant ni-
ominus vllam prorsus habere compositionem, etiam ex ge-
re, & differentia.
Probatur deinde ratione, quia Angeli sunt substantiæ sim-
ces, in quibus non est compositio ex materia, & forma; er-
nec est compositio realis ex potentia, & actu: sed composi-
ex genere & differentia, quæ est ex potentia & actu Meta-
ysicis, fundatur in compositione reali ex potentia & actu;
go nec est in illis compositio ex genere, & differentia: &
nsequenter non sunt in prædicamento.
Secūda opinio tenet, *Non solùm corpora cælestia, sed etiam An-
los collocari in hoc prædicamento*. Et hæc est communis & vera,
ā sequūtur quātùm ad corpora cælestia, omnes interpretes
Aristotelis

Ariſtotelis in præſenti capite. Et quantum ad Angelos non ſo lum illi, ſed ſcholaſtici omnes præter citatos pro oppoſita, ci magiſtro in 1.d.8.& D.Th.1.p.q.50.art.2.ad 1.& 3.& q.88.art 2.ad 4. Et probatur imprimis de corporibus cæleſtibus teſti monio Ariſt.5.Meta.tex.15.7.Meta.tex.5.& lib.8.tex.1. quibus locis expreſsè docet *eſſe compoſita, non ſolùm ex materia & forma, ſed etiam ex partibus integrantibus*, eo modo, quo corpus noſtrum componitur ex capite, brachio, & cæteris membris. Ergo etiam ex mente eius erunt compoſita ex genere & differentia. Probatur conſequentia, quia compoſitio hæc minor eſt aliis,& in compoſitione ex materia,& forma fundatur.

18 Probatur etiã ratione, quia corpora cæleſtia, præter compoſitiones phyſicas ex materia,& forma, atque ex pluribus integrantibus, habent aliam etiam phyſicam, ex ſubiecto,& accidenti materialibus, nam & quantitatem habent,& lucem recipiunt à ſole; ergo habent omnes compoſitiones phyſicas poſſibiles, quia præter prædictas res, non poſſunt aliæ excogitari; ergo neceſſe eſt eſſe compoſita ex genere,& differentia. Probatur conſequentia, quia vbi potentia realis eſt, & actus realis, poterit intellectus conceptum potentialem ſub ratione contrahibilis formare, qui eſt conceptus genericus, & etiam conceptum actualem,& contrahentem, qui eſt conceptus differẽtialis,& ex vtroque componere ſpeciem. Quod verò genus,& ſpeciem habet, in prædicamento ponitur; ergo euidens eſt corpora cæleſtia in prædicamento ſubſtantiæ collocari.

De angelis verò tria aſſerunt doctores omnes citati, præcipuè D.Tho. Primum, *Quòd in eis ſit vera, & realis compoſitio ex actu, & potentia*, aut *ex eſſe & eſſentia*. Secundum, *Quòd verè cõponantur ex genere, & differentia*. Tertium, *Quòd per ſe ponantur in prædicamento ſubſtantiæ*. Et omnia ſunt vera, ac neceſſaria.

19 Sed probanda ſunt ſingula,& vt probet primum D.Th. vbi ſuprà, nempe, quòd in Angelis ſit compoſitio realis ex actu,& potentia, præſupponit, quòd in rebus materialibus duplex cõpoſitio realis reperitur. Prima ex materia,& forma, ex quibus natura earum cõponitur, vt natura humana ex corpore,& anima. Natura verò ita compoſita adhuc nõ eſt cõpleta, ſed reſpicit actum realem, per quem cõpletur, & actus iſte vocatur eſſe eius, per quod cõſtituitur ſuppoſitum, aut perſona; ergo natura eſt potentia realis reſpectu proprij eſſe, per quod cõpletur, & eſſe eſt actus realis eius,& ex vtroq; fit vnũ, nempe ſuppoſitum; aut perſona, quod non poteſt fieri, niſi per realem cõpoſitionem, quia cõpoſitio realis eſt, per quam ex duobus ex natura rei diſtinctis fit vnum: ergo præter cõpoſitionem ex materia, & forma, reperitur in his rebus compoſitio realis ex eſſentia, & eſſe,

siue ex natura,& proprio actu,per quod completur.
suppofito probat, quòd licèt prima compositio non 20
tur in Angelis,quia carent materia, secunda tamen ne-
) sit in eis potentia. Quia hæc est differētia inter esse di-
, & creatum, quòd diuinum non est receptum ab alio,
entialiter habetur: quia prædicatum est essentiale Dei,
se bonum,aut sapientem:esse autem creatum, extra es-
rei creatæ est,& ideo non habet illud essentia,nisi à Deo
unicetur, & hoc est esse receptum à Deo; ergo essentia
verè,& realiter est in potentia ad recipiendū esse à Deo,
receptum à Deo,actus realis eius est. Vnde sequitur, in-
stātiam Angeli reperiri potentiā realem,& realem actū,
ous cùm fiat vnum,nempe completa substantia eius,nō
fieri nisi per realem compositionem. Et ita probatum
mum.
uo probari potest secundum,quòd sit in eis cōpositio ex
,& differentia, hoc arg. Intellectus cognoscit naturam
tanquam potentiam realem determinabilem per actū
i; ergo potest formare in eadem natura conceptum per-
lem,ac determinabilem,& conceptum perficientem, ac
iinantem: sed isti sunt conceptus genericus, & differen-
ex quibus componitur species: ergo in Angelo est com-
) speciei,ex genere,& differentia.
quo euidenter probatur tertiū quòd Angelus sit in præ-
ento. Quia prædicamentum fit ex generibus,& specieb.
aliter ordinatis:sed Angelus habet genus,& speciem;er-
inabilis erit in prædicamento.
arg.primæ opinionis de corporib.cœlestibus,respondet 21
o.1.p.q.66.a.2.ad 2.& q.88.a.2.ad 4.distinguendo maio-
uia genus duplex est,Physicū, & Logicum seu Metaphy-
Genus Physicum est materia,quia primo reperitur in ea
tia realis,quæ prima radix est,& fundamentū Metaphy-
neris in rebus materialibus. Genus autem logicum, aut
hysicum,est natura abstracta à speciebus,& differentiis,
stantia à corporea,& incorporea. Ad formam igitur ar-
nti,dum in maiori dicitur;corruptibile,& incorruptibile
e genere:distinguēdum est de genere physico, & logico,
llo concedendum,quia corpora incorruptibilia constāt
ia diuersæ speciei, à materia corporum corruptibilium,
o dicuntur differre genere physico, quod est materia.
ta intelligendum est testimoniū Aristotelis,in quo pro- 22
o illa continetur.Sed de genere logico nō est verum, nec
loquitur Aristoteles,quia corpus corruptibile, & incor-
bile,commune genus habent, nempe corpus abstractum
ab vtro

ab vtroque, & sub illo collocātur in prædicamento substā
Non ergo sequitur, differūt genere physico; ergo differūt p
dicamento, quia genus physicū, quod est materia, nō est ge
prędicamētale, sequeretur autē bene, si differrēt genere logi

Quamuis etiam posset secundò responderi, loqui Aristo
de genere logico, aut metaphysico. Sed alio modo esset ead
maior distinguēda, dū dicitur, corruptibile, & incorruptib
differunt genere. Nā genus prædicamentale duplex est, sup
mum & intermedium, & concedendū est differre genere int
medio, nō supremo, quia corpus diuiditur in corpus corrup
bile, & incorruptibile, tāquā in duo genera intermedia. Et
vno cōtinentur corpora cælestia, sub alio corruptibilia: &
differūt genere intermedio, sed non supremo, quia sub eod
genere corporis & substātiæ continentur, & in eo conueniu
Vnde nec differūt prædicamēto, quia ea solùm dicūtur diff
re prædicamēto, quę sub diuersis generibus supremis cōtine
tur, vt animal, & scientia, illud enim sub supremo genere su
stātiæ, scientia verò sub supremo genere qualitatis cōtinet

23 Ad testimonia Arist. in quibus loquitur de intelligētiis: r
spondeo, sempiternas esse, & materia carere, & ideo nō habe
potentiam ad non essendum, quia non habent principiū co
ruptionis, sicut substantiæ corruptibilium, quæ ratione mat
riæ habeant in se principium non essendi. Et ideo vocantur
Aristotele *intelligentiæ actus*; non tamen puri, quia cùm tripli
cōpositionem habeant necessariò, nempe ex esse, & essentia,
subiecto, & accidenti; habent enim intellectum & volūtaten
quæ sunt vera accidentia superaddita substantiæ eorum,
præterea ex genere, & differentia, necesse est triplicem quoq
potentiam habere, quia quælibet compositio suo modo fit e
actu, & potentia. Quare sicut ab his potentiis eas non exclu
dit, sic nec potuit excludere à prædicamento.

24 Ad arg. negandum est antecedens, quòd Angeli ita sint sub
stantiæ simplices, vt in eis non sit cōpositio realis ex potētia, &
actu, atque etiam ex genere, & differentia: non enim sequitur
non habent compositionem ex materia, & forma; ergo nec ex
actu, & potentia: quia compositio ex actu, & potētia, vniuersa
lior est cōpositione ex materia, & forma, & communis substā
tiis materialibus, & immaterialibus, quia nō fundatur neces
sariò in materia, sed in natura ipsa reperitur, ex eo quòd crea
ta est, & esse receptū ab alio habet. Et cùm talis sit natura An
gelorū (licèt spiritualis) necessariò includit hāc cōpositionem
intra propriā substantiam, & cōsequenter compositionem ex
genere, & differentia; quæ proximè in ea fundatur, quāuis ra
dicaliter, & remotè fundetur in materia, in reb. materialibus.

QVÆSTIO

QVÆSTIO IV.

Qualisnam sit diuisio substantiæ in primam, & secundam: vniuoca, vel analoga.

meliùs intelligatur quæstio, notãdum est, quatuor mo- 25
accipi posse tam diuisum quàm membra huius diuisio-
mò sic accipiuntur vt diuisum sit reale, & membra sint
æ intentiones. Sed tunc diuisum secundùm esse reale
s modis accipi potest: Aut pro substãtia reali secundùm
am, aut secundùm proprietatem substandi: & si primo
accipiatur, sensus diuisionis erit: Substantia realis, vna
ersalis, alia particularis, aut vna est subiectum, alia præ-
n. Et erit diuisio subiecti realis in diuersa accidẽtia ra-
Si verò secundo modo, diuersus erit sensus, nempe; Sub-
realis, vt substans, vna est primum subiectum in propo-
, alia secundum. Et erit diuisio quasi accidentis realis, in
accidentia rationis.
ido modo potest accipi ex opposito, ita vt diuisũ sit ens 26
is, & membra realia, videlicet prima, & secunda substãtia
iùm esse reale: erítq; sensus: Subiectum in propositione
est prima substantia realis, aliud secunda substantia rea-
erit diuisio accidẽtis rationis, in diuersa subiecta realia.
tio modo accipitur, ita vt tam diuisum quàm mẽbra sint
ationis, & sensus sit: Subiectũ propositionis aliud est pri-
aliud secũdum, vel aliud particulare, aliud commune, &
æc diuersa subiecta, sint quasi species subiecti abstracti à
uni, & particulari, erit diuisio sic sumpta generis in spe-
ltimò accipi possunt, tã diuisum, quàm mẽbra pro sub-
a reali, secundùm proprietatem realem substandi, eritq;
: Substantia realiter substans accidentibus, & prædicatis
oribus, vna est prima, quæ propria virtute substat, alia
da, quæ substat virtute primæ. Et erit diuisio analogi in
gata; quia secunda substantia non dicitur substare, nisi
tributionem ad primam, cùm eius virtute substet.
nis quatuor modis sumendi hanc diuisionẽ, secundus ex- 27
debet: quia nullus est, qui sic accipiat diuisionẽ; & verè
eter mentem Arist. atque impertinens ad propositũ eius:
cùm diuisum ordinetur ad cognitionem membrorum, si
nte rationis accipiatur, non poterit deseruire ad ea cog-
nda. Hoc ergo modo prætermisso, secundùm alios tres,
quatuor opiniones diuersæ.
ima asserit, esse diuisionẽ subiecti in accidẽtia; quia primo
o eam considerat. Ita Can. in principio huius capitis. Pro-
sufficienti diuisione: quia hæc diuisio nõ est æquiuoci in

æquiuocata, cùm aliquid præter nomen diuidatur. Nec eſt diuiſio totius in partes, quia diuiſum prædicatur de mēbris, & vnum membrum de alio: nā verum eſt, quòd prima ſubſtā ſit ſubſtantia, & cū ſecunda ſubſtantia ſit vniuerſalis, verum etiam prædicari de prima, quæ eſt ſingularis; & tamen neq; totum prædicatur de partibus: neq; vna pars de alia: ergo nō diuiditur per hanc diuiſionem ſubſtantia, tanquā totum in ſ partes. Nec eſt diuiſio generis in ſpecies; quia vna ſpecies n prædicatur de alia, ſecūda verò ſubſtātia prædicatur de prim Et præterea ſi diuiſio eſſet generica, daretur genus ſuperius g neraliſſimo huius prædicamēti, quòd cū ſit ſecunda ſubſtāt erit alterum membrū huius diuiſionis, & ideo inferius diui tanquam ſpecies ſub genere. Nec tandem eſt analoga; prim quia ſi ſubſtantia realis in ratione ſubſtandi diuiditur, cū ſu ſtare non ſit eſſentia ſubſtātiæ, ſed proprietas eius, non diuid retur ſubſtātia, ſed quædā propria paſſio eius. Deinde, diuiſu non conueniret ſecundæ ſubſtantiæ: quia diuiſum eſt ſubſtāt ſub ratione ſubſtandi, cum ſubſtare ſit ſubiectum; & ſecund ſubſtantia cum non poſſit eſſe ſubiectum, ſed prædicatum non poſſet ei conuenire.

28 Secunda opinio eodē modo accipit diuiſum pro ſubſtanti reali, & mēbra pro ſecundis intentionibus; nō tamen pro ſub ſtantia reali ſecundùm eſſentiam, ſed ſecundùm proprietatem realem ſubſtandi. Et affirmat eſſe diuiſionem accidentis realis in accidentia rationis; quia propria paſſio ſubſtandi, acciden reale eſt; membra verò, accidentia rationis, nempe ſubſtanti vniuerſalis, & particularis. Pro hac ſententia referuntur Loua nienſes, & Tol. ſed nihil tale apud eos inuenire potui.

29 Tertia opinio, integrā diuiſionem ſumens pro ſecundis intentionibus, aſſerit eſſe generis in ſpecies: quā ſequūtur plures moderni. Et probāt hac ratione: Diuiſum, quod eſt ſubiectum in cōmuni, æqualiter participatur à prima & ſecunda ſubſtantia, & ab vna ſine depēdētia ab altera; ergo eſt diuiſio vniuoca, atque generica. Probatur antecedēs: quia quando in propoſitione copula abſoluitur à tēpore, nō pendet veritas eius à ſingularib. vt in hac, homo eſt riſibilis: ergo nō ſubſtat homo, qui eſt ſecunda ſubſtantia, prædicato riſibili, cū dependentia à prima ſubſtantia. Et in propoſitionibus contingētibus ſingularibus, non dependet veritas à ſecundis ſubſtantiis, ſed ſolū à primis, quibus cōueniunt accidentia ſine dependentia à ſecūdis.

Vltima ſentētia tenet, Diuiſionem eſſe analogi in analogata. Sed qui eam ſequuntur, non eodem modo eā accipiunt; ſed quidā diuiſum pro reali ſubſtātia, & membra pro ſecundis intentionib. ſecundùm primū modū; & ita ſubſtātia realis diui-

duit

n diuersas secundas intentiones, Vniuersalem, & Singu-
aut Subiecti, & Prædicati. Ita Sotus q. 1. ad primum; &
ap. etiam præsenti. Sed plures alij analogam esse affir-
tam diuisum, quàm membra accipientes realiter. Ita
us Magnus in prædicamentis tractat. 2. de substantia, c.
lus 5. Meta. q. 7. Toletus q. 1. & expressè D. Tho. q. 9. de
ia, art. 1. ad 6. Et hæc videtur mihi probabilior.
duo sunt probāda, vt maior probabilitas eius fiat mani- 30
rimū, quòd tam diuisum, quàm membra sumantur rea-
non pro secundis intentionibus. Secundū, quòd sic ac-
t diuisio analogi in analogata. Probatur primū ex Arist.
n posuit hāc diuisionē expressè; sed eam posuisse intelli-
ex eo, quod vtrūque membrum definiuit; Ergo sic sunt
diuisionis, sicut definiuntur. Sed definiuntur secundùm
le: ergo efficiunt diuisionem realem. Probatur minor,
ima sic definitur, *Substantia, quæ propriè, principaliter, &*
è dicitur, &c. Sed excellentiæ istæ non conueniunt ei ra-
ecundæ intentionis; sed propter naturam realem per-
mam; ergo realiter, & non per secundam intentionem
ur. Secundæ etiam substāntiæ definiūtur, quòd sint ge-
t species, quibus insunt primæ, id est, sub quibus ponū-
prædicamento; ergo definiuntur, vt ponuntur in prædi-
to: sed non ponuntur in prædicamento, vt denominan-
cundis intentionibus, sed vt sunt genera & species Me-
icæ, atque reales; ergo realiter definiuntur.
terea, comparans Arist. vtrumque membrum diuisionis, 31
mam substantiam esse magis substantiam, quàm secun-
uia propria virtute substat accidentibus: sed substare est
ealis, cùm sit realiter sustentare accidentia: ergo com-
ur secundùm esse reale, & non intentionale: & ideo
n diuisionem efficiunt.
batur tandem: quia eandem substantiam diuidit Arist. in
m, & secundam, cuius proprietates postea enumerat: sed
etates sunt reales, vt manifestum est: ergo substantia
r diuiditur in primam, & secundam.
batur deinde ratione. Primò, quia repugnat, diuisum, &
sumi pro secundis intentionibus, vt ponunt aliæ sentē-
go omnes sunt falsæ. Probatur antecedens de diuiso: nam
diuisionis sunt secundæ intentiones subiecti, & prædi-
t ex definitionibus vtriusque colligitur, secundò inten-
iter intellectis: sed nulla datur secunda intentio cōmu-
biecto, & prædicato, præter rationem vniuersalem entis
is: ergo hæc erit diuisum, & sensus diuisionis erit; Ens ra-
aliud est subiectum, aliud prædicatum: quod patet esse

absurdũ;cùm ens rationis in communi cõsideratum nihil nominet;& si denominaret,non magis substantiam,quàm accidẽtia.Ex quo intelligitur, nec diuisum huius diuisionis p se esse subiectum in cõmuni;quia non magis denominat su stantiã, quàm accidens;siquidem vtrumque potest indiffer ter esse subiectum propositionis. Probatur etiam de memb quòd non accipiantur pro secundis intentionibus : nã me bra sunt subiectum,& prædicatum,vt asserit prima opinio: prædicatum est nobilius subiecto , cùm sit forma propositi nis : ergo secunda substantia,vt est membrum diuisionis , e nobilior prima,quod expressè est contra Arist.sæpè docent in textu,primam substantiam esse nobiliorem secunda.

32 Hoc supposito probandũ est secundũ,quòd diuisio sit an logi in analogata;sed vt probetur,notãdum est, *Substantiã t bus modis posse considerari*,secundùm essentiam : secundùm vl mum actũ substantialem eius,qui est subsistentia:vel secũdù proprietatẽ sustentandi accidentia. Essentia substantiæ est,e gradũ quendam entitatis realis perfectæ;hoc est,independe tis ab alio,& cui debetur subsistentia per se:& licèt non pos esse in rerum natura,nisi actu existens;neque cõpleta, nisi p subsistentiã:neutra tamen pertinet ad essentiam eius,sed ext illã est.Nec tamen sunt accidentia ; sed actus quidam substan tiales eius,ita vt per existentiam sit in rerum natura;& per sub sistentiam vltimo compleatur,& in persona,aut supposito co stituatur. Proprietas verò substandi sequitur substantiam ia completam,aut iam subsistentem.Itaque hæc tria ita se habẽ vt esse entitatem perfectã, & ex se independentem,sit essenti substãtiæ;ex quo duo alia procedunt hoc ordine, vt subsistẽti sit priùs,deinde verò illa mediãte,procedit substare:illa quid tanquã modus substantialis;substare verò tãquam proprietas sed vtrumque extra essentiam eiusdem naturæ:quæ quidẽ po nitur in prædicamento secundùm essentiam. Sed quia hæc nõ facilè cognoscitur à nobis , voluit eam Arist. manifestare pe intimam proprietatem sustentandi accidentia;& ideo substã tiam diuisit secundùm proprietatem substãdi,vt definitio pri mæ substantiæ euidenter ostendit : Vnde sensus diuisionis est Substantia,quæ est ens completum atque perfectum,cui debe tur subsistentia per se,ratione cuius est quasi sustentatiua alio rum,vna est prima,alia secunda;hoc est,primò,& per se habet esse in singulari,& quasi secundariò in vniuersali.

33 Ex hac doctrina colligitur hoc arg. quo probatur diuisionẽ realiter sumptam esse analogi in analogata.Analogum est no mẽ,quod ita cõuenit suis significatis, vt vni per se primò, atq; simpliciter , aliis verò non nisi cum intrinseca dependentia,&
attribu

tione ad illud; sicut ens conuenit substantiæ & accidēti.
›stantia sumpta realiter in ratione substandi (vt probatū
i in hac diuisione) conuenit primæ substantiæ primò, &
ecundæ verò non nisi cum intrinseca dependētia, & at-
one ad illā; ergo habet se vt analogū respectu vtriusque,
le diuiditur in ea tanquā in analogata. Probatur minor,
ıbstare, aut sustentare alia propria virtute, conuenit pri-
›stantiæ, & per participationem conuenit secundis.
ırg. primæ sententiæ, quæ cōtendebat probare, Diuisionē 34
se analogam propter duo: Primùm; quia diuisum est sub-
ı in ratione substandi; ergo non diuiditur substantia, sed
ım propria passio eius. Respondemus, concedendo, quòd
iuiditur substantia secundùm essentiā: sed in quantū con-
illi propria passio substandi, per quam manifestatur eius
ia; sicut posset diuidi animal, in quantum est sensibile. Se-
ım erat, quòd si substantia diuiditur in ratione substandi,
›oterit conuenire secundæ substātiæ; quia substare est esse
ctū; & secunda substantia est prædicatum. Respondetur, se-
ıs substantias vtramque rationem habere, subiecti & præ-
i: & ad hanc diuisionem potiùs pertinent, tanquam subie-
uæ realiter substant accidentibus, quàm vt prædicata. Fuit
n conuenientius diuidere substantiam, per illam proprie-
ı realem substādi, quàm per secundas intentiones, vt ratio
icamentalis eius manifesta fieret, & etiam constaret, quo-
› potest esse fundamentum secundæ intentionis.

QVÆSTIO V.

Quod sit formale definitum definitionis primæ substantiæ.

ıima opinio est Soti, quā sequuntur plures moderni, Defi- 35
ıitum formale huius definitionis, *Esse secundam intentionem
ı substantiæ in communi*; quæ abstrahitur à particularibus,
ndis intentionibus, denominantibus Petrum, & Ioannem,
rásque secundas substantias; Materiale verò, *Rationem pri-
ubstantiæ realem, in qua conueniunt omnes primæ substantiæ;*
vt realis est; sed vt denominatur à secunda intentione: &
raque fieri vnum definitum totale, atque completū. Sicut
efinitione generis diximus, formale definitum, esse secundā
ntionem generis; materiale verò naturam genericam in
ımuni, ab eo denominatam.
robatur ex definitione primę substātię tradita ab Arist. quę
ıabet: *Prima substātia est, quæ nec dé subiecto aliquo dicitur, nec
ubiecto aliquo est; & continet negationē prædicationis: & nega-
em fundamenti.* Nā ex eo non prædicatur de subiecto prima
stantia; quia non est in subiecto; ergo definitum erit prima

substantia realis pro fundamento, & quasi pro materiali; & se-
cunda intentio, aut negatio eius, pro formali.

Deinde probatur ratione; quia primæ substātiæ, vt Petrus, & Ioannes, duobus modis possunt considerari: aut secundū esse reale substātiæ singularis: vel vt denominātur à secunda intentione: & si primo modo considerentur, nihil reale cōmune, & vniuocum habere possunt; ergo neq; aliquid reale eis commune potest esse definitū. Probatur antecedēs: quia singularia, vt singularia, sunt primo diuersa, sicut sunt vltimò distincta; ergo non possunt habere vniuocam conuenientiam; nam si eam haberent, per alias differentias essent ab ea separanda, & sic procederetur in infinitum. Ex quo sequitur, solum posse definiri primam substantiam, vt denominatam à secunda intentione.

36 Tertiò, si aliquid reale cōmune esset definitum, duo absurda sequerentur: primum, quòd Definitio nō conueniret definito. Quod sic probo: Definitum est aliquid reale, cōmune omnibus primis substantiis; ergo prædicatur de illis, atque in illis est: sed definitio asserit primam substantiam non dici de subiecto, neque esse in subiecto; ergo non potest ei conuenire. Secundū, quod sequitur, est; Definitum non esse primā substantiam, sed secundā. Probatur consequentia: quia prima substantia non est prędicatum commune, sed subiectum singulare: Secūda verò substantia est prædicatum commune, quod prædicatur de primis: sed illud est reale prædicatum commune, quod prædicatur de primis substantiis; ergo est secunda substantia. Quare non potest esse definitum in definitione primæ.

37 Secunda opinio est Caietani cap. prẹsenti, vbi asserit, *Indiuidua*, seu primas substantias, vt Petrus, & Ioannes, *duobus modis considerari posse*; vel vt participāt naturam humanam; vel vt habent modū particularem subsistendi. Et vtroque modo habēt conuenientiā vniuocam, sed prima est conueniētia naturæ; secūda verò modi: & ideo illa vocatur specifica, hæc modalis: nā subsistentia in qua cōueniunt, modus est naturæ. Et prima cōuenientia significatur per hoc nomen (homo;) secunda per hoc nomen (prima substātia:) quia prima substantiā significat substantiā per se subsistētem, abstractam ab hac, & illa prima substantia, vt à Petro, & Ioanne. Definitū ergo huius definitionis, quasi materiale, *sunt omnes primæ substantiæ*: Formale verò *est communis illa ratio particulariter subsistēdi*, & adæquatum, *primæ istæ substantiæ, vt conueniunt in eadē ratione modali.* Hæc est expressa sententia D. Thomæ, 1. p. quæst. 29. art. 1. ad 1. vbi ita ait: *Licèt hoc singulare, vel illud definiri non possit, tamen id, quod pertinet ad communem rationē singularitatis, definiri potest.* Et sic Philosophus definit substātiā primā: & hoc modo definit Boëtius

personam,

m, & q.30. art.4. ad 2. *licèt persona sit incommunicabilis, ipse modus existendi incommunicabiliter, potest esse pluribus is.* Et hæc videtur mihi probabilior & tenenda.

probatur testimonio Arist. & ratione. Arist. enim vo- 38
finire primā substātiam, his verbis eam explicauit: *Sub- quæ propriè, principaliter, & maximè dicitur;* &c. Quibus s est significari proprias excellentias primę substantiæ; on possunt ei conuenire in ordine ad secundā intentio- d secundùm propriā naturam realem per se subsistentē: cundùm eā definitur, & non vt denominata à secunda one. Et sic potiùs definiri debuit, quàm per secundā in- nem; quia nisi cognoscatur natura realis eius, nō potest gi modus, quo fundamentum est secundæ intentionis. atione probatur eadē sententia. Primò, quia prima sub- ad quamlibet naturam substātialem se extendit; perso- ò solùm ad naturam rationalem, atque intellectualem: sonam definiuit Boëtius secūdùm modum realem sub- i, lib. de duabus naturis, in principio (inquiēs) *Persona est alis naturæ indiuidua substantia.* Ita enim intellexit hanc tionem schola Theologorum; ergo prima substantia eo- modo potuit definiri ab Arist. Quòd verò sic fuerit defi- robat testimonium citatum.

ūndò, quia prima substantia definitur secundū rationem 39
iam ponitur in prædicamento, tanquam fundamentum totius prædicamēti: sed euidens est, in prædicamento nō cari, vt denominatur à secunda intentione; quia sic nō est mentum reale; sed secundùm realem naturam per se sub- tem, & sustentantem omnia; ergo secundùm eam defini- non vt denominatur à secunda intentione subiecti.

testimoniū Arist pro prima sententia, respondetur, quòd a substātia per proprium modū realem subsistendi habet reales negationes inhærendi in subiecto; & prædicandi o, & ideo definitio, secundùm has negationes reales, in- enda est, & non secundùm negationes intentionales.

d primū arg. respondetur, negādo minorem, quòd Petrus, annes, vt sunt singulares homines, non conueniāt; quia à o singularitatis vtriusque abstrahi potest conceptus com- is modi singularitatis. Et eodem modo primæ substātiæ ueniunt in modo subsistendi per se, à qua conuenientia nō ecesse vt separentur per alias differentias, sed per easdem istentias, vt determinatas, atque distinctas, sufficienter se- ntur; & ideo non dabitur processus in infinitum.

d secūdū negamus, quòd duo illa absurda sequātur, si defi- 40
ur aliquid commune primis substātiis; nam illud cōmune

non est, cui non conuenit definitio; sed ratio sub qua conue primis substantiis: quare nec est in subiecto, nec de subie dicitur, sed est communis ratio eorum, quæ nec sunt in sub ecto, nec dicuntur de subiecto.

Nec etiã sequitur secũdum, quòd conueniat definitio sec dis substantiis, quia secũda substantia non est, quodcunq; pr dicatur de prima: sed quod prædicatur de illa tãquã natura g nerica, aut specifica: quod probatur ex definitione secũdarũ substantiarũ, quæ sic habet: Secundæ substantiæ sunt genera, species, quibus primæ substantiæ insunt; communis autem il ratio sub qua definiuntur primæ substantiæ, non est naturæ; ideo non est generica nec differentialis: sed solùm modalis.

PRIMVM DVBIVM CIRCA COM parationes primarum, & secundarum substantiarum.

41 DVo restant explicãda circa textum Arist. Primum pertine ad comparationes, quas fecit inter primas, & secũdas sub stantias. Secundum ad proprietates eiusdẽ substantiæ. Hæc au tem breuitatis gratia quibusdam dubiis explicabuntur. Et pri mum est circa cõparationes, an sint veræ. Sunt autem quatuor Nam primò comparat primas substãtias cũ secundis, & asserit *Primam esse magis substantiam, quàm secundam.* Secundò, cõpa rat secundas substantias inter se dupliciter; nempe genus cum specie, & species inter se: & affirmat, *Speciem esse magis substãtiã, quàm genus*: sed inter species, vnam non esse magis substãtiam, quàm alteram. Vltimò comparat primas inter se, affirmans etiam, *Vnam non esse magis substantiam, quàm aliam.*

Sed aduersus has comparationes tria argumenta propo nuntur. Primum aduersus omnes, quia videntur contradicere cuidam proprietati eiusdem substantiæ, qua dicitur, Substan tiam non suscipere magis, & minus: quod si ita est, falsum erit, quòd vna substantia sit magis substantia quàm alia, siue prima sit vel secunda.

Secundum argumentum est contra primã compatationẽ, in qua dicitur, quod prima substãtia est magis substãtia, quàm se cunda; nam secũda substãtia est species, vt homo; & prima sub stantia est indiuiduum, vt Petrus: sed species perfectior est in diuiduo; ergo secunda substantia erit perfectior prima; & ideo erit magis substantia, quàm illa. Probatur minor, quia perfe ctio essentialis rei sumitur ex prædicatis essentialibus: sed præ dicata essentialia primò conueniunt speciei, & per participa tionem eius indiuiduo; ergo perfectior erit species.

Tertium

ium est contra comparationem secundarum substantia- 42
que primarum inter se, in qua dicit Arist. *Vnam speciem magis substantiam, quàm alterã.* Quod probò esse falsum:
a est magis substãtia, quàm altera, quæ pluribus substat,
species pluribus substat, quàm alia; ergo erit magis sub-
Probatur minor, quia coruus substat pluribus prædica-
m homo: quia substat omnibus, quibus substat homo, &
; aliis, nẽpe bruto, & aui, quæ sunt genera inferiora ani-
x inter primas substantias vna etiam substat pluribus,
lia: nam coruus iste singularis substat eisdem generibus:
sicut non substat homo, ita nec Petrus: ergo erit magis
tia, quàm Petrus.
solutione primi arg. notandum est; *Magis* & *Minus*, duo-
dis sumi posse; Propriè, & Impropriè. Sumitur autẽ Pro-
o intensione graduali qualitatis: secundùm quam, Cali-
: quatuor, magis calidum dicitur propriè, quàm Calidũ,
quia plures habet gradus intensionis eiusdẽ caloris. Im-
è verò sumũtur magis, & minus, pro magis, & minùs per-
ub quacunque consideratione; siue essentiali, siue acci-
i; siue intensiua, aut extensiua: in qua acceptione homo
: magis substantia, quàm equus; hoc est, perfectior essen-
:. Dum ergo Arist. in principio cap. dicit; *Primam substan-
se magis substantiam, quàm secundam: & inter secundas, spe-
agis substantiam, quàm genus*: in secunda significatione
verba illa, *Magis*, & *Minus*: sed dum asserit in fine capi-
stantiam non suscipere magis, & minus; accipit ea primo
& ideo non est sibi contrarius.
solutione secundi argumenti notandum est, substantiã
s modis sumi posse. Primo; quantum ad essentiam abstra-
n ab actuali existentia, & subsistentia: & ideo, quæ solùm
t essentialia prædicata. Secundo, sumitur pro essentia, in
: ad actualem entitatem, quam habet extra causas, per
em existentiam; & completam quidem per subsistentiã;
tantiã hoc modo sumptam sequitur proprietas substan-
identibus, & prędicatis superioribus: nã ex eo, quòd sub-
ı per se subsistit, potest sustentare omnia: nũc ergo, si sub-
ı primo modo accipiatur, perfectiùs conuenit secundæ
ntiæ, quàm primæ: & hoc probat argumentum: sed nõ sic
tur ab Aristotele: verùm in secũda acceptione; & in quã-
onuenit illi proprietas substandi: & hoc modo verum est,
prima substantia sit perfectior, quàm secunda: quia pro-
rtute substat; secunda verò, non nisi virtute eius.
tium argum. alia distinctione soluendum est: nam sub- 43
luobus modis sumitur, Intensiuè, & Extensiuè: Intensiuè,

accipitur in ordine ad virtutem substādi, & hoc modo illud d citur magis substare, quod propria virtute substat, & illud m nus, quod virtute alterius: Extensiuè autem in ordine ad plu vel pauciora; quibus aliquid substat. Et ex hoc respondetur argumentū: quòd dū Arist. ait; *Primam substantiā esse magis su stantiā quàm secundā*: vtroq; modo intelligit hāc comparatio tam intēsiuè quàm extēsiuè. Et vtroq; modo verū est: quia pr ma substantia pluribus substat, quàm secunda: & etiam propr virtute substat, secunda verò non nisi virtute primæ: aliæ ve comparationes intensiuè intelliguntur, non extensiuè: & id verum est inter species nullam esse, quæ substet virtute alteri Argumentū verò solum probat, magis substare extensiuè: quo est, pluribus substare: & eodem modo verū est, inter primas su stantias, vnam non magis substare quàm alterā intensiuè: qu vna non substat virtute alterius: sed quælibet virtute propri Species verò magis substantia dicitur, quàm genus, vtroq; mo do; extensiuè quidem: nam & pluribus substat, cùm substet ip generi, & cæteris. Et etiam intensiuè: quia licèt nō substet pro pria virtute, sicut nec genus: tamen propinquiùs accedit ad id quod substat propria virtute: nempe ad primam substantiam: hoc sufficit, vt dicatur magis substare intensiuè.

DVBIVM SECVNDVM CIRCA TERtiam proprietatem substantiæ.

An verum sit, & in quo sensu, secundas substantias significare Quale quid.

QVòd secundę substantiæ non significent Quale quid, v Arist. docet, duobus argumentis probo. Primo; quia du tantùm possunt considerari in nomine aliquo; ex quibus intelligatur significare, Quid, vel Quale quid: nempe, res significata an sit Substantia, vel Qualitas: & modus eam significandi. Nomina secundarum substantiarum ex parte vtriusque significā Quid: hoc est, Substantiam: & non Quale quid: ergo falsum est, Quale quid significare: Probatur minor: quia ex parte rei significatæ, substantiam significant: & etiam ex parte modi: cùm sint nomina substantiua, significantia rem per modum subsistentis.

Secundo: ex modo significandi sumitur modus prædicandi: ergo si secundæ substantiæ, quæ sunt genera, & species, significant Quale quid: sequitur, quòd prædicētur de primis in Quale quid. Consequens est falsum, ergo & antecedens: probo minorem auctoritate, & ratione: nam Porphyrius cap. de genere, & specie docuit expresè: *Genus, & speciem prædicari in Quid*. Et ratio ipsa conuincit: quia ad interrogationem factam de specie, per Quid: respondemus per genus; & ad interrogationem

factam

le indiuiduo, per speciem, vt si inquiras, quid est ho-
spondemus esse animal: & si inquiras, quid sit Petrus?
ninem: ergo vtraque secunda substantia prædicatur in
non Quale quid.
sensum huius proprietatis diuerso modo loquuntur
s: & primus modus dicendi est Alberti Magni, tract.7.
mentorum, c.8. vbi inquit: *Genera, & species, quæ sunt se-*
bstantiæ, ratione naturæ genericæ, significare Quid: sed pro-
rentiam, quam species continet actu, & genus potentia: si-
Quale: & ideo ratione vtriusque, Quale quid: & hūc fuisse
Aristotelis.
amen modus dicēdi hoc arg. probatur falsus: Si Genus,
es, ratione vtriusque partis essentialis, significant Quale
go prædicantur in Quale quid, contra sententiam Por-
qui sciens speciem continere genus & differentiā, & ge-
erentiam, docuit expresse, *vtrumque prædicari in Quid:*
n Quale quid, & est contra rationem: quia si prædicarē-
Quale quid, non distinguerentur à prædicabili differen-
o hanc sententiam meritò refutauit Caiet. c. præsenti.
erò Caiet. secundum modum dicendi proponit, duo di-
ns in genere & specie, nempe naturam genericam, aut
am, quę denominatur genus: & secundam intentionem,
enominatur: & propter naturam genericam, atque spe-
, quæ sunt substantiæ, significant Aliquid: sed propter
am intentionem: quæ est accidēs, & modum habet qua-
icut albedo, & color, significant Quale: & ideo propter
ue significant Quale quid.
nic modus dicendi nō est est minus falsus quàm primus,
c probo: Secūdę substā[illegible]æ significant Quale, ratione se-
intentionis, quæ est accidēs: ergo significant Quale acci-
e: sicut album significat Quale, ratione albedinis: & ideo
accidētale. Ex quo sequitur: quòd prædicētur de primis
iis, in Quale accidētale, & ideo prędicatione quinti prę-
is, quod est absurdum. Et si aliquis pro Caiet. respōdeat:
are Quale accidentale: sed circa substātiam, quæ naturæ
s, & speciei denominatæ, substātiales sunt. Non satisfacit
: quia etiā album significat qualitatem circa substātiam,
bjectū, cui inhæret albedo, substantia sit: ergo eodē mo-
nificant Quale, ac albū, aut coloratū: sed hęc prędicātur
ale accidentale: ergo etiam secundę substantiæ de primis.
solutione igitur huius dubij, & argumentorū, notādum
uale quid, duob. modis accipi posse: Proprio, & Cōmuni.
n vtroque modo sumatur per similitudinē ad veram qua-
n: quæ est forma accidentalis quarti prædicamenti: ex
propria,

propria,& cōmuni similitudine ad illam,accipiendus est vi
modus:nam Qualitas duo habet.Primum habet inhærere
iecto,à quo abesse potest,ipsúmque circumstare, ac tali m
determinare;vt ad interrogationem de ipso factam, per Qu
propriè respondeamus per illam. Et hæc est ratio propria
cui assimilatur differentia quæ ad genus comparatur tanqu
ad potentiam,extra cuius ratione est;& cui adesse,& abesse
test:& ideo tanquam determinans genus ad constitutionē
ciei:per modum adiacētis,adiectiuo nomine significata,pr
catur de specie:& hoc est assimilari qualitati; secūdùm pro
rationem eius. Aliud habet Qualitas commune cum cęteris
cidentibus;quòd à subiecto determinetur, quātum ad actu
eius inhærentiam; & aliquo saltē modo,quātum ad indiuid
tionem:& secundæ substantiæ assimilantur qualitati:secūd
hanc rationem cōmunem,& impropriam cōsideratæ:quia s
quasi communes cōceptus,& communes formæ:quæ deter
nantur,quantum ad subsistētiam, & indiuiduationem,à pri
substantiis;in quibus subsistunt:& propter hanc similitudin
docuit Aristoteles non significare Hoc aliquid;hoc est,subst
tiam singularem,& subsistentem,aduersus Platonem; qui *s*
stantias ponebat separatas à singularibus, & extra illa subsisten
sed significare Quale;ita vt sint quasi formæ abstractæ à sing
laribus, solùm per intellectum:& ab eisdē determinabiles;qu
tum ad subsistētiam,& indiuiduationem, ad modum accidē
liū:& quia verè sunt substātiæ,significare Quale quid. Dein
cùm ratio substantialis cōueniat eis propriè; ratio verò qua
tatis solùm per similitudinē, in ratione cōmuni, & improp
qualitatis nominibus substātiuis significātur: prædicata qui
ditatiua appellantur:& in Quid,non in Quale quid,sicut diff
rentia dicuntur prædicari:quia differentia similitudinem pr
priam habet cum qualitate:secundæ verò substantiæ eidem s
cundùm communem,& impropriam rationem assimilantur:
ideo non prædicātur in Quale quid:quia modus specialis pr
dicandi,ex propria ratione,non ex communi sumi debet.Et hę
est ratio propter quam Arist.docuit, *Secundas substantias signi*
care Quale quid: & non prædicari in Quale quid.

51 Ad primum arg. in principio positum;Concedendum est to
tum quod assumit:sed distinguendum consequens, dum infer
tur non significare Quale quid: nam si de proprio Quale qui
intelligatur,verum est:si de improprio,falsum. Itaque bene sta
simul,significare Quid simpliciter propter rem significatā, qu
est substantia,& propter modū significandi nominum substan-
tiuorum,& significare etiā Quale improprium, propter quan-
dā similitudinē cū qualitate: & ideo quodā modo Quale quid.

Ac

cundum, distinguenda est maior: nam ex modo signifi-
oprio sumitur modus prædicandi, non ex improprio:
secundæ substantiæ propriè significant quid, & qua-
ione communi, & impropria quale quid, potiùs præ-
r in quid, quàm in quale quid.

BIVM TERTIVM CIRCA
quartam proprietatem substantiæ.

An verum sit, substantiam non habere contrarium.

c proprietate substantiæ videtur Arist. sibi contrarius: 52
ita probo: Nam 1. l. Physi. tex. 50. asserit. *Principia, ex*
substantia generatur, & componitur, esse contraria: imò esse
ontraria: & in vnoquoque genere, seu prædicamento, esse
ontrarietatem: & ideo in substantia, quæ vnum genus est,
ontrarietatem reperiri: falsum est ergo, quod capite præ-
ocet, *Proprium esse substantiæ non habere contrarium.*
atione probatur, quòd substantia habeat contrarium:
ementa contraria sunt, vt ignis, & aqua, aër, & terra, &
sunt substantiæ quædam. Et si respondeas: Elemēta esse
ria, non vt sunt substantiæ: sed ratione primarum qua-
n, quæ sunt accidentia eorum: vt ratione caloris, & fri-
humiditatis, & siccitatis: Contra hoc est, quòd qualita-
procedunt ab ipsa substantia elementorum; ergo ab
ipiunt contrarietatem: quare primò erit in substantia,
participationem ab ea, in accidentibus.
huius dubij solutione notandum est: *Quatuor esse genera*
ionis, vt docet Arist. in hoc libro, capite de oppositis, &
aph. c. 10. Vna est oppositio priuatiua, inter formam, &
ionem, vt inter lucem, & tenebras: Alia contradictoria,
affirmationem, & negationem: vt inter hominem, & non
nem, seu inter propositionem affirmatiuam, & negatiuā:
relatiua, vt inter patrem, & filium: Quarta denique
aria, vt inter calidum, & frigidum: quæ explicanda est,
le ea sit dubium, an reperiatur in substantia.
trarietas duob. modis accipitur. Primo, sub ratione cō-
, & impropria, pro quacunque oppositione. In qua acce-
e cōtraria appellamus, quocunq; modo opposita. Secun-
opriè pro vltimo tātùm genere oppositionis, ex quatuor
eratis. Cuius talis definitio colligitur ex Arist. locis cita-
Contraria sunt, quæ sub eodem genere maximè distant, & ab
subiecto mutuò se expellunt. Vt calidū, & frigidum, sub ge-
qualitatis, maximè distant: hoc est, quasi extrema sunt, &
pore, in quo vnum inhæret, expellitur aliud: vt ab aqua,
in

in qua est frigiditas, expellitur calor. Duas igitur condition ad propositum necessarias, debent habere contraria. Prima quòd sint formæ positiuæ: quia sunt species eiusdem gene Secundam, quòd respiciant idem subiectum, in quo vtraq inhærere potest, & aliam ab eo expellere.

53 Ex quibus intelligitur; Primò, quòd ex quatuor generib. o positionis tria reperiuntur in substãtia: nempe, Priuatiua, qu substantia, dũ generatur, fit ex priuatione sui: vt homo ex no homine: id est, ex materia, in qua est priuatio animę rational Contradictoria, vt inter hominẽ, & non hominem. Relatiu vt inter Petrum & Ioannem, quatenus sunt eiusdẽ speciei. So oppositio contraria ei repugnat, propter perfectionem suę n turæ: quia cùm substantia tã perfectæ naturæ sit, vt ei debeatu subsistentia per se, repugnat ei, quòd sit forma inhærens subi cto: & ideo, quòd cum alia forma se expellat ab illo, vt in def nitione contrariorum dicitur: nec in tota latitudine sui præd camenti potest talis imperfectio reperiri: Et hoc est potissim fundamentum huius proprietatis, quam ei tribuit Aristotele

54 Secundò intelligitur, quonam modo concedendum sit, sub stantiam habere contrarium, & quo etiam modo negandum nam de impropria contrarietate, pro quacumque oppositio ne concedendum est: de propria verò, pro vltimo tantum ge nere oppositionis suprà posito, negandum. Et quia quart proprietas intelligitur ab Arist. solùm de propria, verissima es eius sententia, *Quòd substantiæ nihil sit contrarium.*

55 Pro solutione arg. notandum est, quòd inter oppositiones prima, & quasi fundamentum cæterarum, est priuatiua, quę in quocunque genere, & prædicamento reperitur: nam ex duab. differentiis oppositis, per quas diuiditur genus, vna se habet respectu alterius, tanquã priuatio: quia imperfectior est illa: & ideo quasi priuatur perfectione alterius, vt in differentiis, per quas diuiditur viuẽs in sensibile, & in insensibile: & animal in rationale, & irrationale, patet: nã insẽsibile, quasi priuatio sen-sus intelligitur: & irrationale, quasi ratione carens. Quòd verò sit fundamentũ aliarũ, probatur: quia substantia est fundamẽ-tum aliarũ rerum, inter quas reperiũtur aliæ oppositiones; sed priuatiua oppositio reperitur in prima generatione eiusdẽ sub-stãtiæ: quia quælibet substantia generatur ex priuatione sui in materia: vt homo ex non homine, & ex cõsequenti, quæcunq; alia generãtur, vel fiunt, ex sui priuatione fieri intelligũtur: vt calidũ ex nõ calido, hoc est, ex priuatione caloris in subiecto, in quo, & ex quo fit. Vnde sequitur, quòd sicut priuatiua oppo-sitio est prima, & fundamentũ aliarum, ita substantia, in qua primò reperitur, est quasi radix, à qua procedũt omnes oppo-

sitiones:

:quæ ideo primò reperiuntur in ea formaliter quidem,
ia, contradictoria, & relatiua: contraria verò, non for-
, sed solùm virtualiter; quia formalis repugnat perfe-
ius.

ac doctrina facilè soluuntur argumenta: nã testimonia
quuntur de contrarietate, sub ratione communi, & im-
, pro quocunq; genere oppositionis, sed præcipuè pro
ione priuatiua: de qua intelligitur: q principia genera-
ubstãtiæ, sint cõtraria: & quòd prima cõtrarietas repe-
n substãtia: hoc est, prima oppositio quæ est priuatiua.
erò substantiã asserit, in hoc prædicamento, nõ habere
iũ: loquitur de contrarietate propria, vt expositum est.
g. respondetur, distinguendo antecedens: nam elemẽ- 56
ne substantiæ, non sunt formaliter, nec propriè cõtra-
ratione qualitatum. Et dum dicitur; qualitates proce-
ubstantia, concedendũ est, sed distinguendũ consequẽs:
substantia primò reperiatur vera contrarietas; nã vir-
reperitur, tanquã in prima radice, à qua procedit, non
iter. Aristoteles verò dũ negat in hac proprietate quar-
antiam habere contrarium, de formali intelligit, non de
i: quia hæc non dicit imperfectionem, repugnantem na-
bstantiali, illa verò cum eius perfectione pugnat.

BIVM QVARTVM CIRCA vltimam proprietatem substantiæ.

primis substantiis conueniat esse susceptiuas contrariorum: vel etiam secundis, & accidentibus.

imam proprietatem substantiæ dixit Aristoteles esse,
od vna numero cùm sit, contraria possit in se suscipere. Et
la prima substantia sit vna numero, secundæ verò vni-
tantùm specificam, & genericam habeãt, ei soli videtur
ita ab Aristotele, ita vt secundis non conueniat, & mul-
ùs accidentibus, sed primæ substantiæ, quarto modo:
, omni, soli, & semper.

videtur, nec omnib. primis substãtiis conuenire, nec so- 57
etiã accidentibus: nam propositio accidens est; & tamen
permanens, nunc est vera, si res ita se habeat, vt per eam
atur, postea verò falsa, si res mutetur; ergo suscipit cõtra-
obatur consequentia: quia veritas, & falsitas contraria
Nec videtur satisfacere solutio, quam tribuit Aristoteles
rgumento, dicens; *Suscipere contraria, idem esse, ac mutari ad alterum*: quod verò mutatur, mutationem ipsam in
pit, atque etiam terminum eiusdem mutationis: vt quod
mutatur,

mutatur, dum fit calidũ ex frigido, vtrumque in se recipit: s
propositio non mutatur, dũ fit vera ex falsa, sed solùm mutat
res, & ex eius mutatione fit propositio vera, aut falsa: & id
non dicitur suscipere contraria: hæc inquam solutio nõ sati
facit argumento, quod ita probo: Veritas, & falsitas formal
aut complexa, non est formaliter in rebus, sed virtualiter ta
tùm, vt in causa: quia causant in intellectu: in hoc verò repe
tur formaliter, vt enunciante, aut iudicante: nec reperitur, n
media propositione mentali, per quam enunciat; ergo in pr
positione mentali, aut in intellectu, per eã enunciante repe
tur veritas, & falsitas, tanquã in subiecto, quod formaliter m
tatur, dũ propositio fit falsa ex vera: quare necesse est cõced
re, quòd suscipiat contraria, cùm per verã sui mutationem
suscipiat. Sed intellectus, & propositio mẽtalis, sunt accidẽti
ergo accidentibus conuenit suscipere contraria, & non sol
primis substantiis. Quod etiam de quantitate verum est: na
accidentia corporea, verè contraria, priùs in quantitate rec
piuntur, quàm in substantia: vt calor, & frigus; ergo quantita
etiam vna numero cùm sit, erit susceptiua contrariorum.

58 Iam quòd nõ conueniat omnibus primis substãtiis, proba
tur: quia substantia spiritualis, vt Angelus, nõ suscipit in se vll
contraria: imò nec substantia corporea incorruptibilis: quali
est cœlũ: ergo non omnis substãtia prima est susceptiua cõtra
riorum. Antecedens probatur: quia contraria disponũt subie
ctum, in quo sunt, ad corruptionẽ, vt calor, & frigus: sed Ange
li, & corpora cælestia, sunt incorruptibiles substantiæ; ergo nõ
sunt capaces contrariorũ. Probatur antecedens: quia contra-
riæ qualitates disponunt subiectum ad diuersas formas sub-
stantiales; vt calor ad formã ignis, & frigus ad formam aquæ:
sed diuersæ formæ substantiales non possunt simul esse in eadẽ
materia, vel subiecto, nec vna expelli ab eo, nisi per corruptio-
nem compositi; ergo contraria ordinantur ad corruptionem
eius; quare non possunt esse in subiecto incorruptibili.

59 Vt hoc dubium plenè soluatur, tria sunt determinanda. Pri-
mum: An hæc proprietas cõueniat solis substantiis, vel etiã ac-
cidentibus. Secundũ: An dato, quod conueniat solis substãtiis,
conueniat, non solùm primis, sed etiã secundis. Tertium: An si
solis primis conueniat, quibusdam tantùm conueniat, vel etiã
omnibus: & ex determinatione horũ trium colligi poterit, An
sit proprietas hæc substantiæ, quarto modo ei conueniens.

Pro solutione primi notandum est, Primam substantiã duo
habere, quorũ ratione cõuenit illi hæc proprietas. Primum est,
quòd sit hoc aliquid (vt verbis Arist. vtamur) hoc est, substãtia sin-
gularis, & per se subsistens, & ideo independens ab aliis. Secun-
dum:

òd sit primum subiectũ omniũ accidentium: & ratio-
,conuenit illi esse vnam numero, manẽtem sub diuer-
ẽtibus: ratione secundi, quòd sit contrariorũ suscepti-
õtrariè opposita, accidẽtia sunt; & ideo ratione vtriuſ-
uenit illi integra proprietas, nempe, vt vna numero cũ
ria in se suscipiat: sed cùm neutrum conueniat accidẽ-
: notum est) nec potest eis cõuenire eadem proprietas.
g. verò de propositione; Respondetur hæc distinctione 60
tio duplex est, Vna vocalis, aut scripta, & mentalis alia:
cali, & scripta, euidens est, non recipere in se veritatem,
tatem formalem: sed solùm est in eis veritas, tanquam
: quod est, esse per solam denominationẽ extrinsecam:
èt transeant de veritate in falsitatẽ, non per sui muta-
fit, quia non recipiunt hæc accidentia in se formali-
olùm per mutationẽ rei; vnde nec suscipiunt in se con-
De mentali verò negari non potest, quin contineat in se
m, aut falsitatem formalem, cùm formaliter repræsen-
, sicuti est, aut sicut non est; nec etiã negari potest, quin
lectu iudicante sit veritas formaliter: sed adhuc sic, nõ
propositio mentalis, aut intellectus iudicans, suscipere
ia: quia nõ est principale subiectũ veritatis, aut falsita-
medium, per quod ista recipiuntur in anima, & adhuc,
unt tanquam medium cõtraria suscipiens ratione sui,
ute propria: & ex consequẽti, nec ea habẽt simpliciter:
ute substantiæ, cuius accidẽtia sunt: & ideo substantia
quæ tanquam præcipuum subiectum, propriáque vir-
cipit contraria, non accidentia.
a secundum; An proprietas hęc conueniat secundis sub- 61
, Caiet. cap. præsenti, ait, hanc particularem (vnam nu
istinguẽdam esse: nam vel à parte subiecti ponitur, vel
prædicati: & à parte subiecti positam, hunc sensum effi-
oprium est substantiæ, quæ est vna numero, esse contra-
susceptiuam, in quo euidens est, soli primæ substantiæ
re: quia sola est vna numero Si verò ponatur à parte prę-
alis erit sensus: Propriũ est substantiæ, vt seruata vnita-
erica, possit cõtraria suscipere: & sic intellectã proprie-
etiã est euidens, conuenire secundis substãtiis: quia ser-
itate numerica, quam habent in primis, cõtraria susci-
ossunt: vt homo seruata vnitate numerica, quã habet in
potest suscipere calorem & frigus. Hoc etiam modo, in-
tur proprietas hæc ab aliis expositoribus, vt Alberto
o, Simplicio, & Villalpando; dicũntque sic esse locutum
telem: vt hanc proprietatem communem esse omnibus
ntiis efficeret.

Alij verò, negant posse secundis substantiis accommoda vt Ammonius, & Cant. in expositionibus huius capitis.
62 Sed nostra Sententia est, hac distinctione respondendū es De hac proprietate substātiæ, duobus modis loqui possum Primo, in eo sensu, in quo locutus est Arist. Secūdo, sine vlla l mitatione verborum. Et si primo modo loquendū est, solis pr mis substātiis cōuenit hæc proprietas, secūdis verò nullo m do, probatur hoc cōtra Caiet. Primò Arist. asserit, *Maximè pr prium esse substantiæ, vna numero cùm sit, contraria suscipere poss* ergo proprietas hæc nō potest conuenire substātiæ, nisi sit vn numero; sed secunda substantia, neq; in se, neque in prima sul stantia, habet vnitatem numericā, ergo nullo modo ei conue nit. Probatur minor. Secunda substantia in se consideratur, v est abstracta à prima: sed, vt abstracta à prima, nō est vna nume ro cùm sit cōmunis omnibus primis substantiis, sed solùm vn genere, aut specie; ergo nō cōuenit ei hæc proprietas. Cæterū vt est contracta ad primā, est quidem vna numero, non tamen est secunda substantia, sed prima: quia homo, vt est contractu ad Petrum realiter & formaliter, est hic homo: sed hic homo formaliter, est singularis homo: ergo formaliter prima substā tia, & nullo modo secunda. Quare idem est dicere, quòd secū dis substantiis conueniat hæc proprietas, vt habent vnitatem numericam in primis; ac dicere, quòd solis primis conueniat.

Secundò probatur, ex definitione secūdarum substantiarū; quæ ita habet: *Secundæ substantiæ sunt genera, & species: quibus primæ substantiæ insunt.* Sed non sunt genera, & species: vt sunt contractæ ad primam, vel vt in ea habent subsistentiam: sed in quantum considerantur, ab eadem abstractæ: sub hac autem consideratione, repugnat eis conuenire; cùm non habeát vnitatem numericam: ergo secundis substantiis: vt sunt secundæ substantiæ, non potest accommodari hæc proprietas; vt ab Arist. assignata: sed idem fuit dicere: *Proprium esse substantiæ: vt vna numero cùm sit, contraria possit suscipere*: ac excludere ab hac proprietate, secundas substantias.

63 Si verò accipiatur eadem proprietas, secundo modo, sine vlla limitatione verborum, scilicet ita, vt dicamus maximè proprium esse substantiæ, suscipere contraria; conuenit omni substantiæ, eodem modo, atque proprietas substandi, sed analogicè: hoc est, per se primo, & ratione sui, primæ: secundis verò, non nisi cum dependentia, & attributione ad illam.

Circa tertium: An proprietas hæc conueniat omnibus primis substātiis: non conueniūt omnes: Sed primus modus dicēdi est: Solis primis substantiis corporeis, & corruptibilibus cōuenire: propter argumētū à nobis factū in principio: ita Porphyrius,

& Ammonius, in explicatione huius proprietatis.
dus modus dicendi est, cõmunis omnium aliorum in- 64
n; quod omnibus primis substantiis conueniat. Et ita
est. Sed duo sunt breuiter notãda, vt intelligatur. Pri-
òd Arist. non loquitur de solis contrariis strictè acce-
ia sunt primæ, & secundæ qualitates: nã veritas, & fal-
 sunt ita propriè cõtraria, de quib. loquitur in textu,
òd propositio dicatur eas suscipere: sed loquitur de cõtra-
ersalius. Secundò notandum est; quòd vt proprietas
ieniat alicui substantiæ, non est necessarium eã susci-
ia contraria: sed sufficit aliqua posse suscipere, secun-
enientiã suæ naturæ. Vnde satis est, vt corpora Cæle-
usceptiua contrariorũ, quò d possint suscipere motus
os, vnũ ab Oriente in Occidentem, alterum ab Occi-
Orientem: aut motum augmenti, & decrementi circa
uos constat suscipere Lunam à Sole. Sufficit etiã; quòd
ossint suscipere veritatẽ & falsitatẽ, medio intellectu,
tem, & malitiã moralem, media voluntate, & actibus
icantur esse primæ substãtiæ susceptiuæ contrariorũ.
g. verò; distinguendũ est antecedens: quia cõtraria du- 65
nt. Propria quidẽ, vt primæ, & secundę qualitates, quę
ptionẽ subiecti solẽt disponere: alia minùs propria, nõ
ia corruptionẽ subiecti: & licèt Angeli, & corpora cę-
 possint suscipere cõtraria illa priora & propria: quia
umpi possunt; susceptiuã tamen sunt aliorũ cõtrario-
 sufficit: vt proprietas hæc illis conueniat: quia nõ de
nis contrariis intelligitur àb Arist. sed de his, vel aliis.
, quæ dicta sunt, sequitur hãc proprietatem vltimam
iæ, conuenire primis substantiis, quarto modo: quia
mæ substantiæ, soli, & semper conuenit. Et ideo Arist.
ximè proprium esse substantiæ: vt vna numero cum sit, con-
cipere possit: vt significaret, alias proprietates non con-
 quarto modo: sed accidentibus esse communes: hanc
nis substantiis: *cum quibus conuertitur.*

CAPVT VI.

Continens prædicamentum quantitatis.

TEXT. ARISTOTELIS.

uantum autem, aliud quidem est discretum: aliud autem continuum.

Breuis expositio textus.

bstantiam statim disputat Arist. de quantitatem; quia 1
 accidentia corporea, primum est proximè conse-

quens naturam eiusdem substantiæ, & medium,quo illi cæ ra inhærent.Et intentum eius est explicare naturam quanti tis.Diuiditur autem caput hoc in tres partes. In prima,diui quantitatem,tribus diuisionibus: ex quibus colligit nume specierum quantitatis. in secunda,explicat singulas species tertia,enumerat tres proprietates eiusdem quantitatis.

Prima diuisio quantitatis, non assignatur expresse ab Ar sed præsupponitur, & insinuatur : nam eo ipso , quòd agit quantitate per se præsupponit diuisionem eius , in quanti tem per se,& per accidens: Quantum per se,est illud:quod à habet partes extensionis : vt linea , aut superficies : Quantu per accidens est, quod non habet à se extensionem,sed ab al extenditur:vt album dicitur quantum per accidens:quia alb do,non habet à se partes extensas : sed eas accipit,à superfic illius corporis,in quo extenditur.

Secunda diuisio est (licèt tertio loco ponatur ab Arist.)qu tum aliud est continuum,aliud discretum.Continuũ est,cui partes copulantur termino communi:vt partes lineæ,copul tur punctis.Discretum verò, cuius partes non copulantur te mino communi:vt numerus,discreta quantitas est: quia vn tates,coniunguntur aliquo termino:sed separatæ permanen

2 Tertia diuisio,Quantum, aliud habet positionem partiũ continuo:aliud non habet talem positionem.Positio autem continuo,duplex est:Vna, quã habent partes quãtitatis,in o dine ad locum:ratione cuius dicitur aliquid,sedere,iacere,au stare.Et hæc positio partium,non pertinet ad hoc prædicamē tum:sed ad prædicamentum Situs:alia est positio, quã haben partes,non in ordine ad locum,sed inter se,secundùm quã vn dicitur anterior,alia posterior:vna dextra,alia sinistra:vna sur sum,alia deorsum:& hæc est propria huius prædicamēti:secũ dùm quã intelligitur diuisio, quæ ait:quibusdã quantis id cõ uenire,aliis nõ.Duæ sunt enim conditiones necessariæ,vt quã tum aliquod dicatur habere positionē in continuo. Prima,q continuum sit.Secunda,quod sit permanens.Et defectu prim cõditionis:nulla species quantitatis discretæ, habet talē posi tionē.Defectu secundæ,ex quantitatib.continuis,tempus non habet positionē:sed reliquæ quatuor illã habent:vt linea, su perficies,corpus, & locus;quia habent vtramq; conditionem

3 Species quantitatis cõtinuæ sunt quinque:*Linea,Superficies Corpus,Tēpus,& Locus* : Species verò quantitatis Discretæ,dua tantùm:nēpe *Numerus,Oratio*.Sed probatur de singulis : quòd sint species quãtitatis:vel si hoc notũ sit de aliquibus. Proba Arist.saltē,quòd sint quantitates continuæ,vel discretæ;& in cipit à Numero,de quo non probat esse quantitatē:quia per se est

;sed quòd sit quantitas discreta, hac ratione probat:
s discreta est, cuius partes non copulantur termino
: sed partes numeri quæ sunt vnitates, non copulan-
termino communi, sed separatæ manent: ergo nu-
quantitas discreta.
tione verò vtrumque probat, & esse quantitatẽ, & esse
:quia neutrum est per se manifestum. Probat quòd sit
,hoc arg. Longum & breue, sunt passiones quãtitatis,
mensuratur syllaba longa, & breui (loquitur enim de
li, quia hæc sola potest esse species quantitatis) ergo
tas: Quòd verò sit quãtitas discreta, probat sicut pro-
e numero: quia partes orationis quæ sunt syllabæ,
lantur termino communi, sed separatæ manent.
tinuis etiam probat eodem modo: & primo de Linea, 4
e, & Corpore, quòd sint quantitates cõtinuæ (præsup-
nquam manifesto, quòd sint quantitates) hac ratione:
s continua est, cuius partes copulantur termino com-
d partes harum trium specierum copulantur termino
i: ergo sunt quantitates continuæ. Minorẽ ita probat:
lõgitudo sine latitudine, cuius partes copulãtur pun-
rficies, est lõgitudo, & latitudo, sine profunditate; cu-
s copulantur lineis: & Corpus, est longitudo, latitudo,
ditas; cuius partes copulantur superficiebus: ergo par-
n trium specierum copulantur termino communi.
mpore verò, & Loco, supponit tanquã manifestum ꝙ
ta, & probat, quòd sint cõtinua: de Tempore quidem
ne: Partes temporis, quæ sunt præsens, præteritum, &
,copulantur instanti; ratione cuius fiũt vnum tempus:
us est quantũ continuũ. De Loco verò hoc modo: Lo-
ontinet corpus locatum, vt aqua arborem; vt partibus
locati, correspondeant partes loci: sed partes locati,
orpus, copulantur termino communi: ergo etiã partes
a erit locus quantitas continua, sicut corpus locatum.
proprietas quantitatis est, *Non habere contrarium*; vt
m, aut tricubitum, quæ sunt quantitates, nullum ha-
trarium: & hæc proprietas communis est quantitati
stantia, vt cap. præsenti docuit Aristoteles.
da proprietas est, *Non suscipere gradus intensionis, aut re-*
: aut quod aliis verbis dicitur; *non suscipere magis, & mi-*
t suscipit calor, quem dicimus esse intensum, secũdùm
t tres gradus: non est enim vnum tempus magis tem-
ám aliud: quia nec habet plures gradus perfectionis: &
eteris speciebus quantitatis. Hæc etiam est communis
etas quantitatis cum substantia, & aliis, & ideo non

conuenit quarto modo quantitati, sicut nec prima.

Tertia proprietas quantitatis est; *Quòd secundùm eam res dicantur æquales, & inæquales*; vt duo corpora, quæ verè sunt substantię: si habeant eandem longitudinem, dicuntur æqualia, ratione quantitatis: quia longitudo quantitas est: & hæc proprietas conuenit quarto modo quantitati, qui conuenit omnibus speciebus eius, solis, & semper.

QVÆSTIO I.

In quonam sit ponenda essentialis ratio quantitatis.

6 PRima opinio, ponit *Rationem essentialem quantitatis in mensura*: hoc est, in eo quòd quælibet quantitas sit mensurabilis per alteram; vel saltem suis partibus mensuretur, atque etiam sit aliarum rerum mensura. Et potest probari testimonio Arist. qui 4. lib. Physic. agens de tempore, quod est vna species quantitatis; illud definit dicens: *Esse numerum, seu mensuram motus secundùm priùs, & posterius.*

Probatur etiam ratione: quia species quantitatis debent distingui per rationes essentiales; sed quædam sunt, quæ non possunt distingui, nisi per rationem mensuræ: ergo hæc erit ratio essentialis quantitatis. Probatur minor: In loco, & superficie, quæ non distinguuntur, nisi ex eo quòd superficies est mensura extrinseca corporis cõtinentis, in quo est, vt aëris, aut aquæ: & locus est superficies extrinseca corporis contenti: hoc enim modo considerata, habet rationem loci. Hæc sentẽtia attribuitur D. Th. opusc. 53. de natura loci, in fine.

Secunda opinio, est Scoti in prædicamentis, q. 17. & 5. Met. q. 19. vbi *Essentiam quantitatis* asserit, *esse diuisibilitatem in proprias partes integrantes*: ita etiam Anto Andr. 5. Met. q. 10. Capr. in 2. d. 3. q. 1. Sonci. 5. Meta. q. 12 Iauel. q. 10. & eadem tenere videtur D. Tho. lect 15. eiusdem lib. & in 1. d. 19. q. 1. art. 1. ad 1. Probat eam Scot. testimonio Arist. & ratione. Arist. enim 5. lib. Meta. c. 13. definit. Quãtum; *Quòd sit diuisibile in ea, quæ insunt*: hoc est, in proprias partes integrantes, ex quibus cõponitur: sed definitio illa explicat essentiã quantitatis; ergo hæc erit ratio diuisibilitatis.

7 Ratione verò: quia omnes distinguũt species quantitatis, per diuisibilitatem: dicentes, diuisibile secũdùm vnam dimensionem longitudinis, esse lineam; secundùm duas dimensiones, lõgitudinis, & latitudinis, superficiẽ: & secundùm tres diuisiones, longitudinis, latitudinis, & profunditatis, corpus: sicque de cęteris, secundùm proprias rationes diuisibilitatis: sed distinctio specifica debet esse essentialis: ergo distinguuntur essentialiter per diuisibilitatem: quare hæc erit ratio essentialis quantitatis.

Tertia opinio, negat *Essentiam quantitatis esse mensuram*, aut diuisibi-

atem:sed eam ponit,in extensione partium: quæ est,
tem esse extra aliam.Ita Durã.in 1.d.34.q.1.n.26.Ni-
et. q. 9. Sotus, & Toletus,q.1.huius prædicamenti,
in expositione textus,Fonseca 5.Met.c.13.q.1. sect.3.
t probabilior sententia.
n eodẽ modo explicatur ab omnibus.Pro eius tamen
ntia,notanda est prima distinctio quantitatis : quam
Thom.1.p.q.42.art.1.ad 2.acceptam ex D.Aug.6.lib.
tate,c.8.circa medium : *Quantitas,alia est Molis, alia*
Quantitas Molis est,quæ in substantia corporea inhæ-
es eius sic facit extẽsas vt molem, aut magnitudinem
t.*Quantitas Virtutis*,est perfectio essentialis cuiuscũ-
ecũdùm quam magna dicitur,vel parua: id est,in ma-
inori gradu perfectionis constituta:vt Angelus dici-
r homine, & homo maior leone : quia essentialiter
or.Hæc autem quantitas virtutis,seu perfectionis, ad
rædicamenta pertinet:ideo non agimus modò de illa:
n de quantitate molis,quæ constituit hoc prędicamẽ-
eam definit Arist.5.lib. Met.c.13.his verbis : *Quantum*
bile in ea, quæ insunt, quorum vtrumque, aut singulum,
uid,aut quodquid,aptum est esse.
tem explicanda est definitio;vt *Diuisibile*, appelletur. 8
n,ad differentiam punctorũ, & aliorum indiuisibiliũ:
,quæ insunt,diuisibile dicitur,id est,in partes integrã-
uibus cõponitur:quæ ideo formaliter ei insunt,& non
irtualiter,sicut elementa dicuntur esse in mixto,ex eo
òd virtutes eorũ,vt calor,frigus,humor, & siccitas, in
unt nõ tamen elementa ipsa secũdùm formas substan-
ideo nõ dicuntur esse in eis formaliter Quorũ vtrũq;
partes habeat,vel certè duas medietates, in quas diui-
quodlibet continuũ:vel vnumquodque,si plures. Sic
eas diuiditur,vt post diuisionẽ,quælibet possit separa-
o existere,per se.Gratia exẽpli:Lignũ vnius palmi,diui-
t in duas medietates:ita,vt quælibet earum, facta diui-
xistat iã per se,& independẽter à toto:in quo distingui-
tinuũ a toto Physico,quod componitur ex materia, &
tanquã ex partibus,& à toto Met.quod componitur ex
,& differentia;ita tamẽ,vt non posset diuidi in has par-
tentes per se separatas existere naturaliter:quia nec for-
terialis,sine materia:nec materia sine forma,materiali-
potest.De partibus igitur integrantibus intelligitur de-
,dum dicitur: *Continuum esse diuisibile in ea,quæ insunt.*
ũdò notandũ est,*Partes integrantes* esse in duplici diffe- 9
.Quædam sunt substantiales,aut entitatiuæ: quæ potiùs

dicuntur partes entitatis;quã extensionis:& has dicunt plure habere ex se substantiam,& accidẽtia corporea;& nõ recipe eas à quãtitate. *Alia sunt partes molis*,aut *magnitudinis*;quæ v cantur partes extẽsionis:quia ex propria natura sunt occupat uæ loci:& sicut quælibet est distincta ab alia;ita cuilibet deb tur distincta pars loci:ita vt nõ possint plures occupare eanc partẽ loci;nec in ea esse simul cũ alio corpore; aut parte eiu Gratia exẽpli: Duæ medietates digiti, sunt diuersæ partes ex tensionis;quia quælibet nata est occupare distinctam partẽ lo ci:ita,vt nec possit naturaliter occupare simul eandem partei loci cum alia,nec etiã cum alio corpore,aut parte eius:& hã extensionem partium vocamus *molem*,vel *magnitudinem*,quar sola quantitas habet,& eã tribuit substantiæ,ac cęteris accidẽ tibus corporeis:& in extẽsione molis,dicimus cõsistere essen tiam quãtitatis.Quæ aliis verbis explicari solet sic;nempe ex tensionem quantitatis esse;habere partẽ extra partem,vel vnã partem extra aliam non secundùm entitatem: nam hoc modo etiam substantia,& cætera accidentia habent partẽ extra par tem ; sed secundùm molem : ita vt cuilibet debeatur distincta pars loci quam nata est occupare.Partes verò integrantes sub- stantiæ,& aliorum accidentium (quas entitatiuas vocamus)nõ sunt loci occupatiuæ ; sed omnes possunt in eadem parte loci esse:imò in eodem loco indiuisibili.

11 Tertio notandum est;Quòd ab hac extensione partium,se- cundùm molẽ;quæ est essentia quantitatis,procedunt propriæ passiones eiusdem:quarũ prima est,Diuisibilitas in easdẽ par- tes extensionis:quæ aptitudo,vel potentia,vt diuidatur,vocari potest. Nam statim ac intelligimus quantitatem habere par- tem extra partem,in quo consistit extensio ei essentialis: con- sequenter concipimus esse diuisibilem in easdem partes.

Secunda proprietas est *Mensura*:hoc est,quòd quantitas ipsa sit mensurabilis per aliam,vel per proprias partes.

Tertia:*Finitam esse vel infinitam.*

Quarta:*Quòd sit fundamentum æqualitatis,& inæqualitatis.*

Quinta est,*Extensio earundem partium in ordine ad locũ*: quæ non est aliud,quàm eã sic replere locũ : vt singulis eius parti- bus, singulæ etiam atque distinctæ partes loci correspondeãt. Quæ extensio sic est separanda ab extensione essentiali, à qua procedit:vt intelligamus aliud esse,quòd partes sint extẽsę in- ter sese:aliud,quòd sint extensæ in ordine ad locum:Esse extẽ- sas inter sese,est habere distinctam magnitudinem,& molem: quam à posteriori explicamus per id;quod est,esse occupatiuas distinctæ partis loci:partes verò esse extensas,in ordine ad lo- cum:est occupare,aut replere distinctas partes loci:quæ longè diuersa

ſunt. Nã, etiam ſi quantitas non occupet locum, nec in
dantur partes eius, habebunt tamen diſtinctam molē,
atione, erunt diſtinctæ partes loci occupatiuæ: licèt eũ
n occupent. Diſtinctio vtriuſq; extenſionis, fit manife-
orpore Chriſti, exiſtente in Euchariſtia: cuius quãtitas
artes extenſas inter ſeſe & occupatiuas diſtinctarum
loci; ſed non habet extenſionem in ordine ad locum:
tum ipſum corpus, nec partes eius occupant locum:
lum habent eſſendi indiuiſibilem in ordine ad locum:
totum corpus eſt, ſub tota Hoſtia; & totum etiam, ſub
t minima parte eiuſdem: vnde habet extenſionem eſ-
m: in qua dicimus, conſiſtere eſſentiam quantitatis: ſed
bet aliam extenſionem, in ordine ad locum; quam dici-
e propriam paſſionem eiuſdem quantitatis: ſed per
lum eſt eſſentia, ſiue propria paſſione.
ña proprietas eſt; *Quòd vna quantitas non poſſit ſe pene-* 13
m alia in eodem loco. Se autem penetrare, non eſt aliud
occupare eundem locum, vel eandem partem eius: ita vt
s, & Ioannes, eſſent in eodem loco, dicerentur ſe pene-
d penetratio corporum, non eſt naturaliter poſſibilis:
vno verbo poſſumus explicare hanc proprietatem, ſi
pellemus, impenetrabilitatem formalem.
explicatis; Duob. modis intelligitur & explicatur eſſen- 14
ntitatis, ab his, qui dicũt, in extenſione partium, poſitã
moderni quidam dicũt, in eo conſiſtere, *Quòd quantitas
 impenetrabilitatis*, modo explicato: cæteri verò omnes
n eo, quod eſt, *Quantitatem habere partem extra partem.*
verò vtrumq; horum pro eodem reputamus, & ſolo no-
ifferre cenſemus. Nam cùm extenſio partium ſit radix
etrabilitatis, ſicut aliarum paſſionum, idem eſt dicere,
am quantitatis conſiſtere, in extenſione partium, atque
uòd quantitas ſit radix impenetrabilitatis. Sed clariùs
ri dicimus extenſionem, per id, quod eſt habere vnam
 extra aliam, ſecundùm molem, aut magnitudinem oc-
uam diuerſæ partis loci, iam à nobis declaratam.
luſio igitur noſtræ ſententiæ, & cõmunis eſt, *Quòd eſſen-* 15
*ntitatis nõ conſiſtat in diuiſibilitate aut menſura: ſed in ex-
e partium.* Probatur hoc arg. ex doctrina tradita deſum-
ſentia rei, in eo debet cõſiſtere, quod primò de illa cõci-
, nõ in aliis, quæ ex eo conſequi intelligimus: ſed primũ,
concipimus de quantitate, eſt extenſio partiũ: ex qua in-
mus ſequi diuiſibilitatem, & menſuram: ergo extẽſio erit
a quãtitatis, potiùs quàm diuiſibilitas, aut menſura. Mi-
 probo: quia primũ eſt habere partes, quã eſſe diuiſibile

in eas, aut per eas mẽsurabile: ergo prius est habere partes extensas, quã esse diuisibile in partes extẽsas, aut per eas mensurabile; & ex illo sequuntur hæc: & ideo illud erit essentia quantitatis; diuisibilitas verò, & mensura, propriæ passiones eius.

16 Ad testimonium Arist. pro prima opinione, Respõdeo: quòd dum dixit, Tempus esse numerum motus, per numerum, non intellexit mensuram, sed discretionem, aut distinctionem partium motus, secundùm prius & posterius: hanc enim propriè significat numerus; vt in nostris Commentariis super 4. librum Physicorum, expositum reperitur.

Ad arg. eiusdem opinionis; Concedẽda est maior, sed minor neganda: Quia si locus species est distincta à superficie, nõ potest distingui, per solam rationem mensuræ, sed prius debet distingui, per extensionem, ratione cuius conuenit ei mensura.

17 Ad testimonium Arist. pro sententia Scoti; Cõcedimus; Aristotelem definisse quantitatem per diuisibilitatẽ: sed neganda est minor: quòd definitio sit essentialis, sed descriptiua potiùs censenda est: quia datur per propriam passionem diuisibilitatis. Arist. autem, per passionem voluit describere quantitatem: quia notior nobis est diuisibilitas, quàm extensio partium: & ita per illam fit nobis extensio manifesta. Vel secundò, respondemus: Diuisibilitatem duobus modis sumi posse. Primò, pro formali aptitudine ad diuisionẽ. Secundò pro radice eius, quã possumus appellare diuisibilitatem radicalem: & est idẽ prorsus, cum extensione partium à qua diximus; procedere diuisibilitatem formalem, tanquam ab essentia. Hoc supposito, cõcedere possumus, eandem minorem arg. quòd definitio sit essentialis: sed per diuisibilitatem in ea positam, non intelligitur formalis, sed radicalis: quæ idem est cum extẽsione. Quare idẽ est etiam per diuisibilitatem sic sumptam, definitam esse quantitatem, ac per extensionem: in qua potiùs consistit essentia quantitatis, quam in diuisibilitate formali.

Ad secundũ: concedimus, per diuisibilitatẽ distingui, à multis, species quantitatis, tanquam per propriam passionem nobis notiorem, ex qua cognoscimus distinctionem essentialem, quam habet per extensionem. Vel secundò, dicimus, distinguere eas per diuisibilitatem, radicaliter sumptam, quæ idem est, cum extensione, & tunc distinctione est essentialis.

QVÆSTIO II.

Vtrùm Linea, Superficies, & Corpus, sint tres species distinctæ quantitatis continuæ.

18 VT ratio harum specierum intelligatur, notandum est; ex D. Thom. opusc. 48. tract. 3. cap. 3. *Quòd licèt punctum, à linea*

non

paretur realiter: nec linea à superficie, nec superficies à corpore: telle&ctum tamen apprehendere possumus pũctum, quod no est indiuisibile, realiter separatum à linea, & fingere, per planum ducatur: & tunc ex ductu eius remanebit ve m, longum; sed nec latum, nec profundum; quod vestigiũ us latera extendatur, relinquetur aliud; non solùm lon- sed etiam latum: & tandem, si hoc eleuetur, aut deprima- elinquetur tertium aliud vestigium, longum, latum, atque 19 ndum: hoc est habens grossitiem. Primum ergo vestigium ntinuum, & diuisibile secundùm longitudinem, & appel- linea: & cùm sit vestigium relictum ex ductu puncti, con- tur punctis: continuari verò est quaslibet duas partes eius lari puncto indiuisibili, & ita efficit vnum continuum. gium secundum est longum, & latum; sed caret profundi- quia non habet grossitiem (vt sic loquamur) & ideo est di- le, secundùm longitudinem & latitudinem, sed caret pro- tatẽ: & ideo est indiuisibile secundùm profunditatem, & sit vestigium relictum ex extensione lineæ, continuatur li- & appellatur superficies. Tertium vestigium est longum, n & profundum, & cùm sit relictum ex eleuatione aut de- ione superficiei, partes eius continuantur superficiebus: & uisibile secundùm longitudinem, latitudinem, & profun- em, quæ appellantur dimensiones quantitatis: quia quan- em continuam; his tribus modis quasi dimetiri possumus, est, secundùm longitudinem, latitudinem, & profunditatẽ: ia non sunt plures dimensiones, corpus dicitur diuisibile ndùm omnem dimensionem.

e his ergo tribus, linea superficie, & corpore; duo possent 20 utari. Primum: An distinguantur realiter, aut ex natura rei, ntque separari realiter: sed quæstio hæc Philosophica est, eo non pertinet ad propositum nostrum. Nunc verò sup- enda est tanquam communis opinio, quòd distinguuntur ter aut ex natura rei, sine dependẽtia ab intellectu: & quòd raliter saltem nullum eorum potest separari realiter ab Secundum quod potest disputari, est, An distinguantur spe- & ideo sint species distinctæ quantitatis continuæ: & hoc rit titulus quæstionis.

irca quam, est prima opinio Duran. in 2. d. 2. q 4. asserentis, *am, & superficiem, non esse veras species quantitatis*, sed solùm ationes quasdam dimensionum: vt lineum, negationem la- dinis; superficiem, negationẽ profunditatis. Probat hoc ar- nento: quia differentia constituens, atque distinguens spe- n, debet esse positiua, cùm se habeat tanquã forma: sed linea perficies non habent differentiam positiuã, per quã consti-

tuantur, & distinguātur; ergo non sunt veræ species quantitatis. Probatur minor, quia solū distinguitur linea à superficie, quòd careat latitudine, & superficies à corpore, quòd careat profunditate: ergo solùm sunt negationes quædam latitudinis, & profunditatis, & non veræ species.

21 *Secunda opinia tenet, lineam, & superficiem, esse entitates positiuas, & non solas negationes, sed non distingui specie.* Probat hac ratione. Si linea, & superficies distinguerentur specie inter sese, & à corpore, maximè per longitudinem; distinguerentur & latitudine: sed per has nō: ergo nullo modo. Probatur minor: quia superficies includit longitudinē, & latitudinē; ergo non distinguitur ab ea linea, per longitudinem. Deinde corpus includit longitudinem, latitudinem, & profunditatem; ergo non distinguūtur ab eo, linea, & superficies, per longitudinē & latitudinē.

Tertia sententia est cōmunis, & vera: *Quòd linea, superficies, & corpus, sint veræ species quantitatis continuæ, atque distinctæ.* Hæc est expressa apud Arist. non solùm c. præsenti, sed 5. Met. c. 13. vbi singulas has species suis descriptionibus explicat: & omnes eius interpretes in Commentariis vtriusque loci eam sequuntur.

Præterea ratione probatur primò, quòd sint veræ species quantitatis: quia extensio partium intrinseca ratio quantitatis est, & diuisibilitas in partes, propria passio eius: sed vtraque ratio conuenit formaliter lineæ & superficiei: illi quidem secundùm longitudinem, huic verò secundùm latitudinem, & corpori secundùm profunditatem, secundùm quas dimensiones extenduntur partes eorum; ergo sunt veræ species quantitatis.

22 Probatur deinde, ꝙ sint species distinctæ. Primò, quia multa demonstrantur in Mathematicis de his speciebus tanquam de distinctis: Geometra enim agit de sola linea tanquā de proprio obiecto, nihil cōsiderans de latitudine aut superficie: & perspectiuus de linea visuali; ergo distincta species est à superficie, & corpore. Secundò; quia rationes formales diuersæ distingunnt diuersas species: sed longitudo, quam dicit linea, est diuersa ratio formalis à latitudine, quam dicit superficies, & à profunditate, quam dicit corpus, vt ex se patet; ergo distinguitur species ab eis: & idem potest probari de superficie, & corpore.

23 Sed tota difficultas distinguendi has species, in eo consistit, quòd videntur posteriores includere priores: vt corpus superficiem, & lineam; & superficies lineam. Vt ergo fiat manifestum; hanc inclusionem non tollere differentiam specificam, notandum est primò, lineam & superficiem duobus modis sumi posse. Primò, vt sunt indiuisibiles, linea quidem secundùm latitudinem, & superficies secundùm profunditatem: & hoc modo, non sunt species quantitatis: sicut punctum non est species

quan

titatis,sed terminatiuum,& continuatiuum partiũ lineę.
atur vtrũque:quia quãtitas essentialiter est diuisibilis;er-
nea, & superficies, vt sunt indiuisibiles, non possunt esse
es quantitatis,sed sunt terminatiuæ, & cõtinuatiuæ alte-
speciei:linea cõtinuatiua partiũ superficiei, & superficies
inuatiua partiũ corporis. Secundo modo accipiuntur, vt
ibiles sunt,secundùm proprias dimẽsiones:linea secũdùm
gitudinẽ,& superficies secundùm latitudinẽ,& habent sua
uisibilia,quib. partes eorum continuantur,& terminãtur:
a terminatur,& continuatur punctis: superficies verò cõ-
atur lineis,vt indiuisibilib.secundùm latitudinem. Et hoc
lo sunt species quantitatis distinctæ, & pertinent per se, &
ctè,ad prædicamentũ:sed secundùm primam cõsideratio-
,solùm pertinent reductiuè ad speciem illam,cuius partes
ulant,vt linea ad speciem superficiei,& hæc ad speciẽ cor-
s.Sed dum dicimus lineã esse indiuisibilem, secundùm la-
dinem,& superficiẽ secundùm profunditatem, per indiui-
itatem,non debemus intelligere purã negationem dimẽ-
is:sed modum positiuum,qui per negationem indiuisibili-
s explicatur: sicut per punctum omnino indiuisibile,non
lligimus purã negationem,sed modum positiuum,quo co-
antur partes lineæ. Ratio huius est:quia officium copulãdi
es,reale est,& positiuũ;ergo non potest à pura negatione
,sed ab entitate positiua.Secundò notandum est,ex doctri-
).Th.vbi suprà,sic se habere has duas species,superficiẽ,&
pus,vt quælibet dicat vnam tantùm dimensionem de for-
li,nempe vltimã:aliam verò,vel alias,de materiali, & quasi
suppositiuè,vt superficies, de formali solùm dicit latitudi-
n,de materiali verò,longitudinem,& corpus profunditatẽ
formali,longitudinem verò,& latitudinem,quasi de mate-
i:& ratio huius est:quia cùm profunditas sit dimensio con-
ua:copulari debent partes eius, indiuisibilib. secũdùm pro-
ditatem:& tales sunt superficies,quæ cùm habeant dimen-
ıẽ latitudinis,necesse est eam habere corpus: & quia super-
es copulari debet indiuisibilibus,secundùm latitudinẽ,quę
t lineæ habentes longitudinem: ideo necesse est superficiẽ
bere longitudinem:sed ex hoc fit manifestum, quòd eas nõ
beat formaliter, sed solùm materialiter, & quasi per acci-
ns: quia propria indiuisibilia, quæ per se includunt, simul
t diuisibilia,secundùm easdem dimensiones.Vnde quia in-
uisibilia lineæ,quæ sunt puncta,nõ sunt diuisibilia secũdùm
am dimensionem:nec linea de materiali, aut per accidens,
am aliam dimensionem, præter longitudinem importat.
Vltimò notandũ est;Genus,& differentiã, ita esse accipiẽda 24
in

in his ſpeciebus,vt definitiones earũ poſſimus deſignare, quòd cõmune & proximum genus earum ſit, quãtitas continua, ſub qua collocãtur: differẽtia verò accipiẽda eſt, in ordine ad proprias dimenſiones ſingularũ: & ita definitio lineæ talis erit: *Linea, eſt quãtitas continua, extenſa ſecundùm dimenſionem formalẽ longitudinis. Superficies, eſt quantitas continua, extenſa ſecundùm dimenſionem formalem latitudinis. Corpus verò, quantitas continua, extenſa ſecundùm dimenſionem formalem profunditatis.* Nec enim ponitur longitudo in definitione ſuperficiei, nec latitudo, in definitione corporis: quia, licèt has etiam dimenſiones neceſſariò includant, non tamen formaliter, ſed ſolùm materialiter: imò nec per ſe, ſed per accidẽs: ꝙ hac ratione probatur: Vna ſpecies nec cõponitur ex altera formaliter, nec in ea includi poteſt: ſed linea, ſuperficies & corpus, ſunt ſpecies diuerſę quãtitatis; ergo nulla põt aliã aut alias includere formaliter.

25 Ex tota hac doctrina intelligitur, quonã modo diſtinguãtur linea, ſuperficies, & corpus; non quidem, vt nonnulli opinãtur, per negationem alicuius dimenſionis: vt linea à ſuperficie per negationem latitudinis: & ſuperficies à corpore, per negationem profunditatis: ſed diſtinguuntur, per poſitiuam extenſionem, ſecundùm dimenſionem propriam: ita vt linea diſtinguatur à ſuperficie, per poſitiuam extenſionem partium, ſecundùm longitudinem, & ſuperficies à corpore, per poſitiuam extenſionem latitudinis, & corpus ab vtraque, per poſitiuam extenſionem, ſecundùm dimenſionem profunditatis.

Si autem dicatur, Ariſt. 5. Meta. c. 13. alio modo has ſpecies definiſſe, nempe, *Lineam eſſe magnitudinem cõtinuam ad vnum*: hoc eſt, ſecundùm vnam dimenſionem longitudinis. *Superficiẽ, ad duo*, id eſt, ſecundùm duas dimenſiones lõgitudinis, & latitudinis. *Et corpus, ad tria*, id eſt, ſecundùm tres dimenſiones, lõgitudinis, latitudinis, & profunditatis. Reſpõdeo, ita definiſſe, ſed definitiones iſtæ, non ſunt diſtinctæ à noſtris, verùm eædẽ cũ eis: & differre videntur, quia Ariſtoteles, non ſolùm formales dimenſiones poſuit, per quas cõſtituuntur, ac diſtinguũtur: ſed etiam materiales, in quibus ſuperficies, & corpus conueniunt. Nos verò, ſolùm per formales definimus eas, non curãtes de materialib. quas præſupponimus neceſſariò includere.

26 Ad arg. primæ opinionis, negãda eſt minor, quòd ſolùm per negationẽ alicuius dimenſionis, diſtinguãtur linea & ſuperficies. Nõ enim diſtinguuntur, niſi per poſitiuã extenſionem, ſecundùm propriã extenſionis rationem quãuis vna dicat negationẽ dimenſionis, quã includit altera: quod cõmune eſt omnibus ſpeciebus cuiuſcunq; generis: nam homo eo ipſo, quòd eſt rationalis, dicit negationem cuiuſque ſpeciei irrationalis

rg.ſecundæ opinionis;cōceſſa maiori, neganda eſt mi-
ọd nō diſtinguātur linea,& ſuperficies, per longitudi-
latitudinē:quia licēt ſuperficies includat longitudinē,
nen formaliter,ſicut linea,ſed materialiter tantùm: &
orpus includat latitudinē,non formaliter,ſed materia-
cùm diſtinctio debeat eſſe per aliquid formale, diſtin-
ur iſtæ ſpecies,per ſingulas dimenſiones, quas includūt
iter,& quæ nō includuntur formaliter ab aliis,vt expo-
ſt.Et ſi aliquis dicere vellet,ſuperficiem dicere longitu-
aliam,diſtinctam à longitudine lineæ, & corpus aliam
udinem,diſtinctam à longitudine lineæ,& ſuperficiei,&
atitudinem, diſtinctā à latitudine ſuperficiei, & ita di-
à ſuperficie,& linea, non ſolùm per vnam dimenſionē
lem,ſed per tres etiam formales, & ſibi proprias, & ſu-
ē à linea,& corpore, per duas formales, & ſibi proprias,
udinis,& latitudinis:quod manifeſtum fieret,ſi iſtæ ſpe-
ltem per potentiā Dei abſolutam,ſepararentur realiter:
nim corpus haberet trinam dimenſionem,eſſétque lon-
atum,& profundum,& ſuperficies, longa,& lata, linea
olùm longa.Reſpondetur, hunc modū diſtinguendi has
s,per ſolam imaginationem excogitari poſſe: ſed ſecun-
ationem implicare cōtradictionē. Probatur, quia ex eo
etur,Corpus habere tres longitudines diſtinctas; & di-
s ſolo numero,& eas includere formaliter:& eodē mo-
as latitudines: imò,& triplicata puncta,quibus conti-
ur diuerſæ longitudines;& vtrumque eſt impoſſibile.
num quidem: quia longitudines omnes, ſunt eiuſdem 27
i;cùm habeant eundem modum extenſionis partiū,eun-
nodum continuationis per puncta, & eundem effectum
lem in ſubiecto:repugnat autem,quòd aliquid includat
liter,& eſſentialiter,tria prædicata eiuſdem ſpeciei.Pro-
ſecundum eſſe, impoſſibile: quia repugnat multa acci-
a,purè abſoluta,& eiuſdem ſpeciei, qualia ſunt dimēſio-
nul eſſe in eodem ſubiecto,à quo aliquo modo accipiūt
iduationem.Hoc autem ſequeretur, ſi ſuperficies,& cor-
ot haberent longitudines,& latitudines;quas omnes tri-
int ſubiecto,in quo inhærerent.

ọd verò dicitur,has ſpecies poſſe realiter ſeparari,per po-
à Dei abſolutā falſum eſt;quia manifeſtā contradictionē
cat. Quod ſit probo:Si corpus eſſet ſeparatū à ſuperficie,
quantitas continua diuiſibilis,ſecundùm longitudinē,la-
inem,& profunditatē:ergo longitudo eius, cōtinuaretur
tis,& ideo eſſet linea:quia Linea nihil aliud eſt,niſi *longi-
continuata punctis*:latitudo etiā eius continuaretur lineis:
&

& ideo esset superficies; quare non esset separatũ à linea, & superficie, vt supponitur: implicat ergo contradictionẽ separari: ꝙ potest eodẽ modo probari, de superficie, vt intelligẽti patet.

28 Ratio autẽ fundamentalis, propter quã repugnat separari vllo modo has species, est: quia non est dabilis; imò nec intelligibilis substãtia, cui quantitas inhærere possit; nisi corporea: quę ex sua natura, & essentia, nõ potest suscipere quãtitatẽ; nisi trinæ dimẽsionis, nẽpe lõgitudinis, latitudinis, & profunditatis: quare nõ potest dari quãtitas, quæ illas omnes nõ habeat.

QVÆSTIO III.

Vtrùm tempus, sit vera species quantitatis continuæ.

Occasionem dedit Arist. ipse huic quęstioni: nam cap. pręsenti, *tempus enumerauit inter species quantitatis continuæ.* Sed 5. Metaph. c. 13. idem tempus cum motu, docuit esse *quantum per accidens*, ita vt à mobili, & spatio: seu alia forma, circa quam versatur, motus continuationem, & extensionem accipiat: sicut albedo eam accipit à corpore, cui inhæret. Ideo diuersæ sunt opiniones.

Prima temet, *Tempus non esse speciẽ quantitatis, nec habere extensionẽ per se, sed per accidens, sicut motum*: ita Pater Franciscus Suarius, tom. 2 suæ Met. disp. 40. lect. 9. n. 8. & cum eo multi recentiores. Habétque hæc sententia, præter testimonium Arist. plura arg. sed tria hæc sunt potissima, & difficilia. Primũ; Species quantitatis, debent esse entia realia: quia quãtitas est prędicamentum reale. Sed tempus non est ens reale: ergo non est species quantitatis. Probatur minor: nã ens reale, quod est totum, debet habere partes reales: sed tempus, cùm sit totum, cõprehendens sub se præteritum tempus, præsens, & futurũ; non habet partes reales: ergo non est reale. Probo iterum minorẽ: quia reale est illud, quod est in rerũ natura: sed nulla pars temporis est in rerum natura: nam tempus præteritum iam nõ est, futurũ nondum est, præsens verò solum potest esse instans, seu momẽtum indiuisibile; quia cùm tempus sit successiuum, nullam partem potest habere præsentem, præter indiuisibile: ergo nullam habebit præsentem, & ideo nec realiter existentem.

29 Secundò probatur; quia *Tempus*, vt definit Arist. 4. lib. Phys. c. 11. tex. 100. *est numerus motus secundùm prius, & posterius*: sed non est numerus discretus; qui sit species quantitatis discretæ, cùm verè sit continuum, nec habet aliam extensionem distinctam, ab extensione motus cum quo identificatur realiter: ergo sicut motus, non est quantus per se, sed per accidens; sic etiã tempus. Probatur minor: quia tempus non est aliud, quàm duratio motus: ergo non potest habere aliam extensionem partium,

nctã ab extensione partiũ motus: de quo Arist. affirmat
s ferè expositores eius; quòd sit *quantus per accidens.*
ò; Impossibile est, quòd species alicuius generis perti-
aliquod prædicamẽtũ; quin genus eius, ac cæteræ spe-
idẽ prædicamentum pertineat: vt si homo pertinet ad
mentũ substantiæ: necesse est animal in eodẽ prædica-
substãtiæ collocari: sed duratio est genus, ad durationẽ
rũ: quę vocatur æuum, ad durationẽ substantiæ corpo-
ad durationem motus, quæ vocatur tẽpus: ergo omnes
ãtur in eodẽ prædicamẽto; sed durationes substantiarũ
llocãtur in hoc prædicamẽto; cũ sint indiuisibiles, nul-
ntes extensionẽ; ergo nec poterit in eo collocari tẽpus.
nda opinio distinguit *duplicem considerationem temporis:* 30
i tempus cõsideretur sub ratione extensionis partium,
ibilitatis in eas non est quãtum per se, sed per accidens:
ec est species quãtitatis. Si verò consideretur sub ratio-
nsuræ, hoc est, in quantũ est mensura motus, sic est quã-
r se & species quantitatis continuæ. Arist. verò loquitur
. Met. sub prima consideratione: & propterea ipsum cõ-
at inter quanta per accidens: sed c. præsenti, sub secun-
deo dicit esse speciem per se quantitatis continuæ. Hanc
tiam videntur sub hac distinctione temporis excogitas-
qui interpretes Arist. vt commentator D. Thom. & alij
nciliandа diuersa loca Arist. citata: & eos sequitur Sonci-
Metaph. quæst. 8.
tia opinio affirmat *tẽpus esse speciem quantitatis, per se di-
m à cæteris: non solùm in ratione mensuræ, sed extẽsionis.* Sic
ca 5. Met. c. 13. q. 10. Toletus q. 2. huius capitis, & alij in-
tes Arist. & Arist. ipse cap. præsenti. Et hæc videtur nobis
bilior, & tenenda. Probatur hac potissimum ratione in-
a à D. Th. opusc. 42. c. 2. *Essentialis ratio quantitatis, est ex-
partium:* sed tempus habet distinctam extensionem partiũ
u: ergo nõ accipit extensionẽ ab eo: sed habet per se. Pro-
minor, nã fieri potest, vt motus habeat paruam extẽsio-
& tempus magnã: & ex opposito, tempus paruã; & motus
ã: ergo sunt distinctæ extensiones, & vna nõ accipitur ab
ntecedens probo, quia motus factus per idemmet spatiũ
em longitudinis, non habet maiorem extensionẽ: siue sit
s, siue velox; & tamẽ extensior est duratio eius. Nã si ve-
t; durabit per dimidiã horam: si verò tardus, per integram:
habet maiorem extensionem, atque distinctam à motu.
espondent huic argum. moderni: quod si duratio tardioris 31
is cõparatur ad tẽpus extrinsecum; quod est duratio mo-
rimi mobilis; vel ad tempus imaginarium, maior dicetur;

si verò ad durationem intrinsecam eiusdem motus; nō erit m
ior, vel extensior quàm motus ipse: sed potiùs in motu veloci
ri quasi comprimūtur partes eius: sicut comprimuntur part
motus, ratione velocitatis: vnde non sequitur, durationem i
trinsecam habere distinctam extensionem à suo motu, quē s
quitur: licèt distinctam habeat extensionem ab eo duratio e
trinseca primi mobilis: quæ etiam non erit distincta à suo il
motu primi mobilis, quem sequitur: vt ita verum semper si
nullam durationem habere extensionem distinctam à suo mo
tu; sed eam quam habet, ab eo accipere.

Contra hāc tamen solutionem sic arguo: Non solū durati
extrinseca cælestis motus, maiorem habet extensionem, quàm
motus ille velox; sed etiā duratio propria eius: ergo solutio e
falsa. Probatur antecedēs: quia duratio propria æquiualet ho
ræ; & ei coexistit coexistēt ia formali: quia vtraq; duratio est fo
maliter successiua: sed hora est duratio extrinseca tēporis cœ
lestis: ergo sunt formaliter æquales: duratio autem extrinseca
extensior est motus tardioris: ergo erit etiam extensior dura
tio intrinseca, & propria: quare non erit accepta ab eo.

32 Vnde sequitur, non minus falsū esse; quod in eadem solutio
ne dicitur: partes intrinsecas durationis cōprimi, sicut parte
motus: quia partes motus cōprimūtur, ratione velocitatis, qu
est quidam modus earū: sicut condensatio est modus, quo par
tes aquæ, aut alterius corporis cōprimuntur: sed tempus nō est
capax velocitatis, aut tarditatis; vt docet & probat Arist. 4. li-
bro Physic. tex. 96. his verbis: *Mutatio quidem omnis velocior, aut tardior est: tempus autem nō est: tardum enim, & velox, tempore definiuntur: velox enim est quod in pauco tempore multum mouetur: Tardū autē quod in multo parū: tēpus autē non definitur tēpore, &c.*
Ergo repugnat, partes durationis comprimi: & ideò falsum est;
quòd duratio ipsa nō sit maior, vel extensior tardioris motus.

Secundò probatur; In tēpore, quod est duratio motus primi
mobilis. Nam si vna circulatio cæli; per quam sol mouetur ab
oriēte in occidētem, quæ modo fit spatio 12. horarū, fieret spa-
tio 24 horarum; euidens esset, durationem in tali motu con-
sumptā duplo maiorem esse ea, quæ modò consumitur: & ideo
habere extēsionem duplo maiorem ea quam modò habet: sed
circulatio ipsa non haberet maiorē extensionē, quā habet mo-
do; ergo extensio durationis distincta est ab extensione motus.
Probatur minor, quia extēsio motus sumitur ab extēsione spa-
tij, aut localis pręsentię; quę per motum acquiritur: sed spatiū
est idem, & ex consequenti, præsentia localis in eo est eiusdem
extensionis: ergo motus per illud factus, siue tardus, aut velox,
eiusdem erit extēsionis; & non maioris: cū euidens sit duratio-
nem

ıs duplo maiorem extenſionem habere.

ıtem noſtra ſententia, & cõmunis, meliùs intelligatur; 33
um eſt, Tempus ſic eſſe definitum ab Ariſt.4.lib. Phyſi.
eſt numerus motus, ſecũdùm prius, & poſterius. In qua de-
ıe duo dicuntur de motu. Primũ, quòd ſit duratio prio-
oſterioris motus: ex quo ſequitur aliud, nẽpe, quòd ſit
ıs partium eius: ſed numerus dicit diſcretionẽ, ſeu ſepa-
m; quæ duob. modis ſumitur. Primo, ſecundùm quan-
ı: & ſic eſt ſpecies quantitatis diſcretæ; vt tria corpora,
aliter ſunt diſcreta, aut ſeparata: ſed cum certo ordine
abilitatis inter ſeſe, ſecundùm prius & poſterius: quia
vnitas eſt poſterior prima, & prior tertia: alio modo ſu-
liſcretio, ſeu ſeparatio: non ſecundùm quantitatem, ſed
ùm qualitatem: ita vt licèt partes ſint continuæ ſecun-
ıntitatem: tamen diuerſas habeant qualitates: quarum
ꝛ diſcretæ; aut ſeparatæ dicãtur. Dum ergo dicitur: *Tem-*
numerum motus, non de numero quantitatiuo, ſed ſecũ-
ualitatem intelligitur: quia pars prior diſtinctam habet
atem à poſteriori: & qualitas hæc, modus ipſe prioritа-
oſterioritatis eſſe intelligitur. Ideo tempus non eſt ſpe-
ıantitatis, in quantum numerus dicitur: ſed in quantum
atio continua motus, habens partes priores, & poſterio-
pulatas termino communi, quod eſt inſtans.

ındò notandũ eſt, nõ eſſe certum, quo modo diſtingua- 34
npus à motu: ſed quidã dicunt diſtingui ex natura rei, &
ntellectũ: ꝙ ego probabilius eſſe exiſtimo: vt in noſtris
ıentariis ſuper quartum librum Phyſicorum oſtẽditur.
rò non niſi ratione diſtingui tenent: ratiocinata tamẽ,
t habente fundamentũ in re ipſa: ſicut diſtinguũtur actio
io in eodẽ motu. Siue autem hoc, vel illud dicatur, ſatis
poſſimus intelligere, Tẽpus habere diſtinctam extenſio-
ealem, vel formalẽ, à motu: quæ eſt extenſio durationis.
tiò notandũ eſt: Motum duplicem habere extenſionem:
ı quantum eſt via inter duos terminos, A quo, & Ad quẽ:
ı quantum durat: & dicitur extenſio durationis: & neu-
bet à ſe: ſed primam à mobili, & ſpatio, ſeu termino ad
: ſecundam verò à tempore: quæ propriè loquẽdo eſt ex-
durationis. Ex quo intelligitur, vtroque modo, & omni
ıe eſſe quantũ per accidens. Tempus verò neutro modo
extenſionem à motu, aut mobili, vel ſpatio: ſed eam ha-
opriã, & à ſe: & vocatur extẽſio prioris, & poſterioris, ſe-
n durationẽ: diſtincta ex natura rei, à motu, à mobili, &
o: & ideo dicitur intrinſeca. Sed eã habet dependentem à
efficiẽte motũ: à qua producitur idem tẽpus, ſecundùm

suũ esse medio motu:non tanquam causa,sed tanquam cau
tione:quod patet non tollere,quin eam habeat per se,& ab i
trinseco:nã cæteræ omnes species quãtitatis habẽt suas ext
siones;sicut& suas entitates à causa efficiẽte,à qua producũtu
35 Quartò notandum:quòd cùm tempus sit duratio motus;
motus sit duplex,duplex est etiã duratio.Vna est duratio prin
motus,hoc est cœlestis : qui cùm sit primũ corpus,motus ei
dicitur primus:& cùm motus iste primus sit regularissimus,ho
est,eodem modo se habens semper quantũ ad velocitatẽ, & a
eo dependeãt cæteri motus inferiorum corporum,omnes eti
per eũ mensurantur:& ideo dicitur mensura omniũ,quia men
sura debet esse certissima:& propterea eodem modo semper
habens.Et hæc est ratio,propter quam in communi modo lo
quendi,hæc sola duratio vocatur tempus:quia tempus videtu
cõmunis mensura omnium motuũ,est tamen mensura extrin
seca:cùm sit distincta à cæteris motibus,per eã mẽsuratis. Alia
sunt durationes particulariũ,& inferiorũ motuum:quia cuili
bet motui correspondet sua duratio particularis,& intrinseca
sicut quilibet habet suas partes priores,& posteriores:quę ne-
cessariò inferant particulares,& proprias durationes.Sed quia
istæ nõ sequũtur ex motib. regularibus, sed modò velociorib.
modò tardioribus:ideo nec vocãtur propriè tẽpora: sed tẽpus
absolutè dicitur vnum, pro illa prima duratione primi motus.
36 Ex his credo intelligetur aliquo modo natura tẽporis, & ex
ea,quem sensum tenuerit Aristoteles,dũ *tempus enumerauit in-
ter quanta per accidens*,in 5.Metaph.videlicet non habere extẽ-
sionem omnino absolutam, sicut cæteras species quantitatis,
sed cum ordine ad aliud, nempe ad motum ; & ideo esse quasi
quantum per aliud,non tamen per accidens, sicut motus : qui
non habet propriam extensionem,sed quam accipit à spatio,&
subiecto. Tempus herò habet quidem propriam,non omnino
absolutã,sed cum ordine ad aliud:ideo nõ est tam per se quan-
tum,ac cæteræ species. Sed primum argumentum petit distin-
ctionem illã rerum permanentium,& successiuarum,quæ etiã
habent partes diuersæ rationis:nã res permanentes habẽt par-
tes,quæ simul existunt,vt lignum,vel lapis:res verò successiuæ
nõ habent partes simul existentes,sed in successione,& trãsitu:
vt motus;cuius partes non simul existũt, sed quædam sunt fu-
turæ, aliæ præteritæ : & futuræ fiunt primò præsentes : deindę
præteritæ : sed nec præsentes sunt per modũ permanentis, aut
simul existentis : sed per modum successiuè transeuntis. Deni-
que tam partes futuræ , quàm præsentes , & præteritæ, copu-
lantur per instantia indiuisibilia,etiam fluentia,& fiunt vnum
tempus,& vna quantitas continua, & successiua. Quare licèt
nulla

rs temporis sit præsens, vel existēs permanenter, aut to-
, habet tamen vtrumq; p modum successionis & fluxus.
ormam autem primi arg. neganda est minor; Quòd tem-
n sit ens reale, aut non habeat partes reales actu existen-
ia licèt non existant per modum permanentis, existunt
per modum successiui, hoc est, continuè fluentis: & ita
s futurum sit præsens, & præteritum. Et licèt tempus fu-
nondum sit, & præteritum iam non sit: est tamen tem-
æsens, non solùm ratione instantis, sed etiam vt tempus
n tamen habet præsentiam permanentem, sed fluentem:
em vnum tempus continuum, cum præterito, & futuro,
e instantis, per quod cum eis copulatur.
e sequitur falsam esse, & non necessariā ad entitatē realē 37
ris dependentiam ab intellectu, quam aliqui ponunt in
re: dicentes, Tempus complementum suæ essentiæ ab ea
re: ita vt ante operationem intellectus non sit completa.
cùm sit numerus motus, & numerus compleatur ab intel-
ergo ita complebitur & tēpus. Dico falsum hoc esse: quia
sequitur, Tempus formaliter esse ens rationis, & nō dari
operationē intellectus. Probatur consequentia: quia nihil
potest accipere ab intellectu: si ergo accipit essentiale cō-
entum: ergo complemētum hoc est ens rationis, & ita es-
temporis erit ens rationis, cùm per ipsum compleatur.
e non dabitur ante operationē intellectus, ꝙ constat esse
n, cùm ante operationem intellectus detur duratio primi
s, quæ est verum tempus. Quòd verò tale complementum
it necessarium, probatur, quia sine illo habet tēpus veras,
iles partes, in fluxu reali consistentes, iuxta naturam entis
ssiui; non minùs quam motus: de quo euidens est, non de-
ere ab intellectu: sicut videbimus nō depēdere numerum.
l secundum; Concedenda est minor, quòd tempus non sit
erus, realiter discretus, discretione quantitatiua, neq; spe-
quantitatis, ex eo quòd sit numerus, sed ex eo, quod est cō-
a duratio motus: à quo negandum est non distingui reali-
& licèt solùm distinguatur ratione formali, sufficit, vt sit
ompletum, & per se extensum: quamuis motus sit incom-
us, atque extensus per accidens: nam actio & passio identi-
tur realiter cum motu, tamē sufficit distinctio rationis, vt
o, & passio sint entia completa, & prædicamentalia, quam-
notus neutrum habeat.
l vltimum; Concessa maiori, neganda est minor: quòd dura- 38
n communi, sit genus ad durationes substantiarum, & ad
pus: sed est analogum: quod præsertim verum est, ac neces-
um apud eosdem modernos: qui asserunt, durationem sola

ratione distingui ab existentia rei durantis. Quo supposit duratio substantiarū erit idem, ac existentia earum:& durat accidentium, idem ac actualis inhærentia eorum:sed substa tiæ, & accidenti, nihil datur cōmune vniuocum : ergo nec d rationibus eorum. Et etiam si ex natura rei distinguatur dura tio ab existentia rei durantis, cùm eam consequatur natural ter: non potest tamen duratio in communi, esse vniuoca, r spectu vtriusque: quia sicut accidēs habet esse secundùm qui ita duratio consequens naturam eius, erit talis secundùn quid, per attributionem ad durationem substantiæ: nec habe re poterunt rationem vniuocam durationis: quare nec sequi tūr durationem motus non esse speciem quantitatis: quia du rationes substantiarum non sunt in hoc prædicamento.

QVÆSTIO IV.

An locus sit species quantitatis continuæ, distincta à superficie.

39 OCcasionem dedit Aristoteles huic quæstioni : quia licèt capite præsenti enumerauit locum inter species quantitatis, tamen 5. Met. cap. 13. vbi de eodem prædicamento ex professo agit, & alias species quantitatis enumerauit, nullam fecit mentionem loci. Ideo prima opinio asserit; *Locum esse speciem quantitatis, distinctam à superficie*: non quidem in ratione extensionis essentiali quantitatis, sed solùm in ratione mensuræ. Probat vtrumque, quia illa distinguuntur specie, in ratione extensionis, quæ habent distinctam extensionem : sed locus & superficies non habent extensionem distinctam, sed eandem: ergo in ratione extensionis distinguuntur. Minor probatur: quia locus est superficies quædam: ergo est extensa secundùm longitudinem, & latitudinem: addit verò continentiam locati, ratione cuius non habet nouam aliquam dimensionem, sed solūm nouam correspondentiam ad locatum : ergo non habet nouam, aut distinctam extensionem, bene tamen habet nouam rationem mensuræ: quia ex eo, quod continet locatū, est mensura extrinseca eius, superficies verò, non est mensura extrinseca locati, sed intrinseca locantis in quo inhæret. Ideo Aristoteles capite præsenti, vbi rationem mensuræ præcipuè considerabat, in quantitate locum numerauit, tanquam speciem distinctam à superficie: sed 5. Metaph. vbi de quantitate agebat, præcipuè secundum rationem essentialem extensionis, non fecit mentionem loci : quia sub hac consideratione non distinguitur à superficie. Vnde connùmerans superficiem, sufficienter connumerauit locum. Ita sentit Sotus in hoc cap. & Masius disp. de quantitate, sect. 3. quæst. 4.

ında opinio tenet, *Locum esse distinctam speciem à superfi- ã sub ratione essentiali extensionis*: nõ quidem realiter, sed formaliter. Hanc sequuntur Albertus Magnus, tract. 8. camentorum, c. 5. Iauellus, tract. 5. Canter. in extensione, & Toletus, quæst. 2. huius capitis Probatur testimonio n hoc c. vbi non solùm docuit, sed probauit; *Locum esse n quantitatis continuæ, distinctam ab aliis.* 40

inde ratione. Primò: Quia distinctus modus formalis ex- onis sufficit distinguere rationem formalem, & specificã ım quantitatum: sed locus habet distinctum modũ for- n extensionis: ergo distinguitur formaliter, atque specie erficie. Probatur minor, quia superficies, vt superficies, so- ıabet extensionem secundùm longitudinem, & latitudi- sed vt locus, addit nouum modum extensionis, correspõ- em locato, quod circumscribit, in quantum partes eius espondent partibus locati; & puncta punctis; & ex tali espondentia, habet nouum modum diuisibilitatis quia ibilis est, ad diuisionem locati: ergo habet distinctam ra- em quantitatiuam, quæ sufficit, vt sit distincta specie à su- cie; licèt non distinguatur ab ea realiter.

ecundò, quia proprietas maxima quantitatis est, æquale, & quale: sed locus, vt locus, est æqualis locato; vt docet Arist. . Phys. tex. 13. ergo vt talis, conuenit ei essentia quantitatis, quam erit distincta species à superficie: cui, sicut non con- it æqualitas cum locato, ita nec conueniet formalis ratio, ropria extensionis loci.

Tertia opinio duo asserit. Primum, *Quòd locus sit vera species ntitatis.* Secundum, *Quòd non sit species distincta à superficie,* in ratione extensionis, nec in ratione mensuræ, sed solũ di- guatur ab ea, per quandam rationem accidentalem, & ex- ısecam: quæ est continentia, aut circunscriptio locati. Hæc expressa D. Th. 5. Met. lect. 15. & in 2. d. 12. q. vnica, a. 5. ad 2. & n sequuntur Soncinas 5. Met. q. 40. Albertus Saxoniæ 4. lib. ys. q. 1. Venetus c. præsenti, Vallesius controuersia 23. ad ty- nes, Fonseca 3. Met. c. 13. q. 3. Pater Franciscus Suarius 2. to- o suæ Met. disp. 51. sect. 2. n. 9. & multi ex modernis. Et hæc letur mihi probabilior. 41

Vt autem illã probemus, notandum est, Locum duobus mo- s considerari. Primo, Mathematicè, solùm pro superficie cõ- ıente aliud corpus. Secundo, Physicè, prout addit quandam ımobilitatem, ratione cuius respicit motum localem; aut iam virtutem conseruatiuam locati. Et vtramque rationem us explicuit Arist. 4. lib. Physic. textu 36. sic eum definiens: *ocus est vltima superficies corporis, continentis immobilis.* Capite,

autem præsenti solùm cõsiderat locũ, secundùm primã rati nem; vt est vltima superficies cõtinens corpus: immobilitate verò ad libros Phys. remittit, & secundùm illam asserit *esse sp ciẽ quantitatis*. Et hoc est primũ, quod nostra sentẽtia affirma

42 Probatur verò secundum, *Quòd nõ sit species distincta à supe ficie*. Primò, quia species distinguuntur per differentias conte tas sub eodem genere: ergò species quantitatis continuæ, pe differentias eiusdem generis, quæ aliquem gradum perfectio nis supra illud addant. Vt igitur superficies, quatenus locus distincta species sit à superficie, vt superficie, nouam rationem formalem extensionis, aut mensuræ, supra eam addere debet sed nullam addit: ergo non est distincta species.

Probatur minor: quia vel cõsideramus superficiẽ, vt actu cõ tinentem locatũ; vel solùm, vt aptam cõtinere: quod habebit, si locus, qui modò repletur corpore, vacuus remaneat, non est enim alia ratio considerandi eam, vt locum: sed neutro modo cõsiderata, addit nouã rationem extẽsionis, aut mensuræ: ergo nõ est vllo modo distincta species à seipsa, vt superficie. Probo iterum minorem, quia vt actu continere, nihil addit intrinsecum, sed continere, vel circumscribere aliud, sola denominatio extrinseca est in circũscribente, vt patet: aptitudo verò cõtinẽdi, talis debet esse, qualis est actualis continentia: cum potẽtia ab actu sumat speciem: ergo solùm erit potentia denominandi aliud extrinsecè contentum, vel circũdatum: sicut aptitudo in veste, denominandi corpus vestitum: sed sola denominatio extrinseca, vel sola aptitudo ad illã, non potest esse nouus gradus perfectionis, sub genere extensionis quantitatiuæ: quod ex se dicit aliquid intrinsecum, & formale: cum sit accidens purè absolutum: ergo non potest distingui specie locus à superficie.

43 Et confirmari potest: quia si continere actiuè locatum, quãuis extrinsecè addit nouum modum extensionis, distinctum à superficie vt tali, ideo facit distinctã speciẽ quantitatis, sequitur, corpus passiuè contineri à loco, addere nouũ modũ supra dimensiones eiusdẽ corporis contenti: & ideo pro continentia passiua, aliam speciem esse distinguendã; quod nemo concedit.

Secundò probatur, quia continere locatum extrinsecè, vel aptam esse superficiem, ad illud continendum, aut etiam respondentia illa partium, aut punctorum, cum partibus, & punctis locati, non potest intelligi aliud esse, præter relationem, sed sola relatio nõ potest distinguere species quantitatis: quia differentia quantitatis debet esse absoluta, sicut genus: ergo non distinguitur locus specie, à superficie, sub genere quantitatis, per continentiam locati: nec aliud addere intelligitur per quod sub eodem genere distinguatur.

Ad

argumentum primæ opinionis;Distinguenda est minor,
parte, qua dicit locum addere nouam rationem mẽsuræ;
mẽsura duplex est;vt inferiùs explicabitur, Actiua,& Pas-
: illa solùm est extrinseca ratio quantitatis:passiua verò,
ppellatur mensurabilitas est extrinseca,& propria passio
ab illa igitur non possunt distingui species quantitatis;
extrinseca:sed neque ab hac;quia communis omnibus,li-
mnibus intrinseca,tanquam communis passio.
primũ arg.secundæ opinionis;Concessa maiori,neganda
nor:quia continentia actiua locati,aut correspondentia
dùm partes,& puncta,non est nouus modus extensionis;
la denominatio extrinseca,in superficie, & fortè noua re-
ad corpus contentum:quæ non possunt locum distingue-
uperficie,sub genere quantitatis continuæ.
secundum, negandum est antecedens; Quòd proprium 44
antitati esse æqualem,vel inæqualem alteri; sed est acci-
commune : proprietas verò eius est,quòd secundùm eam
a dicatur æqualia, vel inæqualia:& hæc proprietas com-
s est omnibus speciebus:& ideo non potest eas distingue-
de,quòd superficies continens sit æqualis locato,accidẽs
est : sicut est accidens, vnum corpus,aut vnam lineam esse
lem alteri:quare non potest ex hoc distingui à superficie;
nec superficies locati potest distingui specie,à superficie
ex eo,quòd sit ei æqualis.
l Aristotelem verò respondetur, numerasse locum capite
enti,tanquam speciem distinctam à superficie : quia non-
determinauerat quidnam locus esset, vsque ad quartum
hysic.Et iuxta varias sententias posse distingui, vel non di-
ui,à superficie:interim tamen propter extrinsecam conti-
iam distingui docuit;non essentialiter, sed accidentaliter,
x hac distinctione intelligeretur, modo quodam diuerso
bere ad prædicationes.In Metaph. verò,vbi iam constabat
ltimam superficiem continentem, non fecit mentionem
sed connumerata superficie,à qua non distinguitur specie;
cienter connumerari intellexit.

QVÆSTIO V.

An motus sit species quantitatis continua.

Rima opinio affirmat,*Esse speciem distinctam à cæteris*:quam 45
enet Fonseca 5.lib.Met.c.33.q.8.sect.1.2.&3.& cum eo Co-
bricenses 3.lib.Physic.cap.2.q.2. art.3.in fine. Vbi asserunt,
tum sex modis considerari posse;Primo,*vt procedit ab agen-*
: sic pertinet ad prædicamentum actionis.Secundo,*vt reci-*
r in passo; & pertinet ad prædicamentum passionis. Tertio,

vt est quasi forma imperfecta, tendens ad perfectionē. Quarto, *vt e[st]* *acquisitio perfectæ formæ*. Quinto, *vt est successiuus*: & his tribu[s] modis ad nullum prædicamētum per se pertinet: quia est qui[d] incompletū essentialiter. Sed potest sexto modo considerari; *v[t]* *est continuus*: & hoc modo pertinet ad hoc prædicamentū; sicu[t] tempus: sed est distincta species ab eo: quia partes temporis co-pulantur instantibus diuisibilibus, partes verò motus copulā[n]-tur mutatis esse, etiā indiuisibilibus: quæ valde diuersa sunt ab sese inuicem: & ideo arguunt distinctas esse species quantitatis.

46 Probatur testimonio Arist. 3. lib. Physic. in principio, vbi ait *Motum esse de genere continuorum*: sed genus continuorum non reperitur, nisi in hoc prædicamento: ergo sentit collocari sub genere continuæ quantitatis; quod est esse speciem eius.

Probatur deinde ratione, quia continuum est genus quantitatis: ergo species eius erit, quidquid habet continuitatem per se: & distincta species, si habeat distinctam continuitatem: sed motus habet vtrumque: ergo est species quantitatis continuæ, distinctæ à cæteris. Probatur minor: quia continuitas motus est distincta à continuitate spatij, aut termini, qui fit per eum: & etiam à continuitate subiecti, mobilis, cui inhæret, & tandem à continuitate temporis: ergo nō accipit eam ab aliquo horum; sed à se illam habet: & ideo erit per se quātum atque continuū. Minor probatur: quia continuitas mobilis, spatij, aut termini, qui fit per motum; siue sit qualitas, siue quātitas, vel quid aliud, est permanens: sed continuitas motus est successiua, sicut ipse motus; ergo est distincta à continuitate eorum, atque etiam à continuitate temporis successiua: quia cùm motus tardus est, continuitas eius est breuis, si breue sit spatium, quod mobile pertransit, continuitas temporis longa; ergo diuersa est vna ab altera. Quod etiam colligitur ex continuatiuis, quæ in tempore sunt instantia; in motu verò mutata esse valde diuersa.

Secunda opinio negat *motum esse quantum per se*: & ex consequenti speciem quantitatis, & est communis, & vera, quā tenet expresè Arist. non solùm c. præsenti, sed etiam 5. lib. Met. c. 13. quibus locis expressis verbis docet, *Motum esse quantum per accidens*, sicut album. Et cum eo omnes ferè expositores D. Tho. 5. Met. lect. 15. Albertus Magnus tract. 8. de quantitate, c. 4. Socin. 5. Met q. 24. Louanienses, Caiet. Iauellus, Sotus, Toletus. Mercatus in Commentariis huius cap. P. Pereira lib. 13. cap. 1. Pater Franciscus Suarius 2. tom. suæ Met. d. 40. sect. 8. & probatur duplici argum. Primo, quia motus est continuus, quia est successiuus: si enim in instanti fieret, nullam posset habere successionē: At non habet per se successionem, sed ratione termini, qui fit per ipsum; ergo nec habet per se continuitatem, sed ab eo.

Mino

tem probo: quia motus calefactionis ideo successiuus est, 47
calor per eum factus habet quandam latitudinem gra-
m, contrariam frigiditati existenti in eodem subiecto: quā
itatem quia non potest agens naturale finitum simul, &
mento vincere, sed paulatim vincitur successiuè: & ideo
ssiuè producitur calor: vnde si detur agēs infinitæ virtutis,
est Deus, potens in momento vincere totam resistentiam
itatis, in momento etiam, & sine successione producetur
, & non habebit calefactio vllam successionem, neq; con-
tionem. Signum igitur euidens est, quòd vtramque habet
nino, & non per se: quare nec erit continuum per se, sed
ccidens.

cundo, quia motus essentialiter est via, fluxus, & tendētia
duos terminos; A quo, & ad quē: & est ipsum fieri termini;
secundùm propriam entitatem, & essentiam est quid in-
pletum. A quo non constituitur mobile in esse simpliciter,
via ad illud: & ideo excluditur ab Aristotele, & eius inter-
bus, ab omnibus prædicamentis, & inter postprædicamēta
catur, qui sunt modi quidam incompleti rerum: siue ergo
inuitas pertineat ad essentiam eius, siue sit propria passio,
etiam quid incompletum formaliter: quare non pertinebit
rædicamētum per se, nec motus ipse ratione illius. Falsum
go, quòd ratione continuitatis motus sit species per se
ntitatis continuæ.

d testimonium Aristotelis respondetur, verba illius gene- 48
esse, quæ hunc sensum faciunt: Motus inter res continuas
erari debet: ex quo non sequitur esse per se continuum, sed
ere continuitatem essentialem, vel accidentalem: quemad-
lum si quis diceret, lignum esse de genere grauium corpo-
, eo ipso non cogeretur admittere, grauitatem esse ei essen-
em, sed satis esset ad veritatem generalis locutionis, modo
dentali ei conuenire.

t eodem ferè modo respondetur ad argumentum; Cōcessa
ori, quòd motus habet cōtinuitatem distinctam à spatio, &
nino: sed negata consequentia, quòd eam habeat per se: nā
d est habere distinctam, aliud habere per se, quia habere per
dicit ex intrinseca sua ratione habere: habere verò distinctā,
nune est respectu eius, quod est, habere per se, & ab alio, aut
accidens: cùm sit euidens, posse habere distinctam, & cōmu-
atam ab alio: vt hoc exemplo fit manifestum. Albedo habet
ensionem, quam participat à superficie corporis; in quo ex-
ditur, & eo ipso distinctam ab extensione eiusdem superfi-
i: quia repugnat eandem extensionem alicui inesse, à se, & ab
o: & nihilominus extensio superficiei non est per se, sed per
accidens:

accidens: quocirca licèt motus habeat extensionem distinctã mobili, spatio, & termino: non sequitur eam habere per se: se habet cõmunitatem ab eis: & ideo habet per accidens: quam uis eam quoque habeat distinctam ab extensione temporis.

QVÆSTIO VI.

An numerus sit species quantitatis discretæ.

45 Examinatis iã speciebus quantitatis continuæ, ad quantitatem discretam veniendum est: quæ duas habet species, Numerum, & Orationẽ. Et priùs de numero quærimus, An sit vera species quantitatis discretæ. Et difficultas cõsistit in hoc, an numerus sit vnum per se: nam si ita sit, nõ erit difficile intelligere, sitne species quantitatis discretæ, vel non sit: si verò non sit, nisi vnũ per accidens, certum est nõ pertinere id ad prædicamentũ.

Prima opinio tenet, *numerum esse vnum per accidẽs*: & ideo nõ pertinere ad prædicamentum, nec esse speciem quantitatis, sed esse vnum tantùm per aggregationem, sicut cumulum lapidũ, aut aliorum corporum: Aristotelem verò eum enumerasse inter species quantitatis; quia habet quandam extensionem discretam, similem extensioni quãtitatiuæ, & modum quendã vnitatis, in vulgari modo loquẽdi fundatum, quo dicimus, ternariũ esse vnum quendam numerum, & quaternarium esse alium distinctum. Ita Fonseca 5. lib. Met. c. 13. q. 4. sect. 4. Pater Franciscus Suarius 2. tom. suæ Met. & ex modernis multi.

50 Probatur testimonio Arist. 3. lib. Phy. c. 7. tex. 68. vbi de numero ait: *Numerus est vna plura, quantáve quædam.* Et 10. Meta. c. 9. tex. 20. *Numerus est multa vna.* & lib. 8. c. 3. tex. 10. *Numerum,* inquit, *oportet aliquid esse, quo vnus, si vnus est: aut enim non est, sed quasi congeries, aut dicendum est, quodnam illud sit, quod vnum ex multis facit.* Ex quibus sequitur, numerum ex mente Arist. non esse vnũ per se, sed per accidẽs: & ideo nõ esse speciẽ quantitatis.

Quod probatur duplici arg. Primo: Ens per accidens dicitur illud, quod constat ex plurib. entibus in actu: sed talis est numerus, ergo est ens per accidens Probatur minor: Nã siue accipiamus tres homines, vel tres quãtitates separatas, quales sunt tres Hostiæ consecratæ, quælibet est ens actu: ergo numerus ternarius ex eis constans, erit vnum per accidẽs. Et si respõdeas; Vnitates secundùm entitates consideratas, non efficere vnũ per se, sed vt ordinatas, secundùm ordinem prioris, & posterioris, in quantũ secunda præsupponit primã, & tertia primã, & secundã: & sicut per se ordinantur, ita efficere vnum per se ordine, non vnũ per se entitate. Contra hoc est primò, quia ordo iste nõ est realis, sed rationis; ergo nõ potest facere vnũ per se reale, etiam vnitate ordinis. Probatur antecedẽs, nam vnitates ipsæ nõ sunt

ex se

rdinatæ,cùm ex se nõ sit vna prior altera;ergo solùm ab
ectu ordinari possunt: sed ordo quẽ ab intellectu susci-
,non potest esse realis, sed rationis; ergo per talem ordi-
ion efficiunt vnum reale, quod in prædicamento collo-
ossit,sed vnum rationis.Secundo,quia etiam si ordo esset
, & numerus esset vnus ordine, licèt non entitate, non
t,vt ponatur per se in prædicamento:nam prædicaměta
ntia realia;ergo debent esse vnum per se, non solùm or-
sed entitate reali: & certè,si vnitas ordinis sufficeret,non
numerus alio modo vnus per se,quàm ciuitas,aut exerci-
e quibus constat,non esse entia prædicamentalia.
cundò: Vnitates non concurrunt ad compositionem nu- 51
per aliquam vnionem,aut vnitatem realem; ergo non
nt efficere vnum per se, quod sit in prædicamento. Eui-
est consequentia, quia repugnat plura efficere vnum per
si per se vniantur.Probatur autem antecedens:quia de ra-
e quantitatis discretæ est,quòd partes eius non copulen-
ermino communi; ergo repugnat eis quælibet vnio, & ex
equenti,quòd efficiant vnum per se.
confirmari potest,ac declarari simul: quia ideo fatentur
es,cumulũ non esse vnum per se,sed per accidens:quia so-
dicit aggregationẽ plurium vnitatum, absq; aliqua vnio-
peraddita,per quam fiant vnum:sed numerus nihil dicit
er vnitates;ergo nõ erit per se vnũ,magis quàm cumulus,
pertinebit ad prædicamentum. Minorem ita probo: quia
libet vnitas,ex qua fit numerus, solùm habet esse quanti-
m quandam cõtinuam, cum negatione diuisionis; ergo
vnitates nihil aliud continebunt,præter tres quantitates,
suis negationibus diuisionis;quantitates autem per se nõ
ıntur:sed separatæ sunt; per negationes verò vniri nõ pos-
t, cum vnio debeat esse modus positiuus, per quem vnum
tiuum per se fiat ex multis diuersis; ergo neque potest ex
resultare aliquid per se vnum,& prædicamentale.
robatur tandem,quia *non potest fieri vnum per se, nisi ex po-* 52
tia per se,& actu per se,vt docet Arist. 1.lib.de anima,c.1.sed
tates non se habent tanquam potentia per se, & actus per
ergo non efficiunt vnum per se prædicamentale. Minorem
bo: quia omnes vnitates sunt entia in actu; ergo nulla se
et tanquam potentia: imò nec potest se habere sic: quia
n est maior ratio, quare vna se habeat, vt potentia, quàm
æ:vnde nulla earum talem rationem habere poterit.
ecunda opinio tenet, *Numerum esse vnũ per se*, & ideo speciẽ
antitatis discretæ:hæc est expressa apud Arist. c.præsenti,&
Metaph.cap.13.de prædicamento quantitatis: quibus locis
cum

eum enumerat inter ſpecies quantitatis diſcretæ. Nec poteſt textus vtriuſque capitis vllam admittere expoſitionem, tum quia verba expreſſa ſunt, tum etiam, quia ita ſentiunt omnes expoſitores: Auicenna 3. libro ſuæ Meta.c.4.D.Th.7. lib.Metaph.lectione vlt.Scot. 5.Meta.q.9.Henri.1.p.ſummæ,art.29. q.7.& quodlib.6.Capreo.in 1.d.24.q.1.cōcl.1.Soncin.10.Metaph.q.7. Argent.in 1. d.24.q.1.Iauel.8. Meta.q 9. Caiet. Sot. Tolet.Canter.cum cæteris,c.præſenti, atque etiam ex modernis multi.Et quod plus eſt, ſancti Patres ita ſentiunt, præſertim Greg.Nyſſenus, in lib.de hiſtoria ſex dierum, & Ioannes Damaſ.c.49.ſuæ Dialecticæ in principio.Et videtur nobis non quidem facilior,ſed probabilior,& tenenda.

Probatur hac potiſſimū ratione:vna ſcientia verſatur circa obiectum per ſe vnùm,à quo ſumit ſuam vnitatem ſpecificam: ſed de numero, tanquam de proprio, & vnico obiecto, agit Arithmeticus,& de numero ſonoro agit Muſicus:& ſunt veræ ſcientiæ;ergo habet rationem vnius per ſe, & poterit collocari in hoc prædicamento,tanquam vera ſpecies eius.

53 Et poteſt confirmari,& declarari ſimul hoc modo: Officiū ſcientiæ eſt demonſtrare paſſiones de ſubiecto; ergo quod eſt ſubiectum ſcientiæ,debet habere proprias paſſiones, de ſe demonſtrabiles: ſed determinatæ paſſiones procedunt à determinata eſſentia; ergo debet habere determinatam eſſentiam: & cùm numerus ſit ſubiectum prædictarum ſcientiarum, habebit determinatas paſſiones,& determinatam eſſentiam:erit igitur vnum per ſe prædicamentale.Probatur hæc vltima conſequentia, quia *de ente per accidens non poteſt dari ſcientia*, vt docet expreſsè Ariſt.6.lib.Met.tex.4.

Sed duob.modis intendunt aduerſarij hoc arg.ſoluere. Primò,diſtinguentes ens per accidens, quod duplex eſſe inquiūt, primum,ſecundùm entitatem,quod ex multis entibus in actu conſtat,vt albū,aut muſicum:aliud caſuale, aut fortuitū,quale eſt inuentio theſauri: & de primo ente per accidens ſcientia eſſe poteſt, de quo non loquitur Ariſtot. ſed non de ſecundo: quod ideo non poteſt eſſe obiectū ſcientiæ:quia nō habet eſſe certū,vel fixum,ſed caſuale,& contingens. Verùm hæc ſolutio contraria eſt verbis Ariſt. & rationi. Probatur primum ex his verbis eiuſdem loci:*Signum autē, quòd nulli ſciētiæ cura eſt illud, neque actiuæ,neque factiuæ,neque ſpeculatiuæ; neque enim qui fa-*
54 *cit domum, facit ſimul quæ accidunt*,&c.Probatur etiā ſecūdum: quia ens per accidens ſecundùm entitatem, non habet vnam eſſentiā determinatam,aut per ſe,ſed multiplicem;ergo vt tale eſt,nec poteſt habere determinatas paſſiones, neque vnam definitionem,per quā poſſint de eo demonſtrari in ſcientia: ergo

falſum

ſt quòd poſſit eſſe ſcientia de illo.
erò, vt Fonſeca, vbi ſuprà, alio modo intẽdunt ſoluere 5
;.dicentes numerum dupliciter conſiderari. Primò, vt
te rei, & ſic ſolùm dicit vnitates reales: & ideo ens reale
per ſe vnum, ſed per accidens: de quo non poteſt eſſe
Alio modo conſideratur, in quantum vnitates eius or-
r ab intellectu, ſecũdùm prius, & poſterius: & hoc mo-
e vnum eſt, non entitate, ſed ordinatione: nec vnũ rea-
tionis: hoc tamen ſufficit, vt ſit obiectum Arithmeti-
eſt inconueniens, quòd ſcientia realis verſetur circa
onis: nam multæ ſunt ſcientiæ reales, quæ verſantur
tia rationis: vt ſcientia de republica (quam politicam
Muſica & Dialectica.
æc etiam ſolutio inſufficiens eſt, & falſum ſupponit: nã
ẽtię diuidãtur in reales, & rationales: & rationales ſint,
ſantur in dirigendis operib. rationis, quibus non repu-
rſari circa ens rationis, vt de Dialectica conſtat: nullus
ocauit Mathematicas diſciplinas rationales ſcientias,
Geometriam, agentem de linea, aut Arithmeticam, de
o, ſed verè reales ſunt, ex communi omnium conſenſu:
verſantur circa operationes dirigendas, vt Dialectica,
a determinatas res. Sed nec politica poteſt inter ratio-
iẽtias numerari: quia nõ in dirigẽdis operib. rationis,
rdinãdis actionibus ciuiũ, ac reipublicæ, verſatur: alio-
ica, & omnes ſcientiæ morales, vocarentur rationales,
atis falſum eſt. Ita ergo de politica, ſicut de his, verũ eſt
mnes, non eſſe rationales ſciẽtias: ſed reales, & quæ cir-
a realia verſari debent, non circa ens rationis. Vnde ſe-
, quòd ſi numerus formaliter eſt ens rationis, vt hæc
aſſerit, non poſſit eſſe obiectum Arithmeticæ.
atur ſecundò noſtra ſententia, *Quia numerus eſt ſenſibile* 56
t docet Ariſt. 2. lib. de anima, c. 6. ergo eſt ens reale, & per
Probatur conſequentia, quia operationes ſenſuum non
lent ab intellectu, ſed priores ſunt actibus eius: ergo nec
a ſenſuũ dependere poſſunt ab intellectu, ſed ante ope-
em eius dantur in rerũ natura: & ideo vera entia realia
uòd verò habeant vnitatem per ſe, probo, quia potẽtia
ia ſuã vnitatẽ accipit ab obiecto per ſe, ſub quo cõpre-
ur numerus; ergo debet eſſe vnũ per ſe, non vt ab intel-
oncipitur, ſed à parte rei: quia ſenſus nõ verſantur circa
lia, vt apprehendũtur per intellectũ, ſed vt in rebus ſunt.
utem probabilitas cõmunis ſentẽtiæ, quã defendimus,
pateat, & arg. quæ verè ſunt difficilia, ſoluantur, expli-
eſt, quonã modo numerus ſit ens reale, & à quo habeat,
quòd

quòd ſit vnum per ſe: in hoc enim conſiſtit tota difficulta eiuſdem ſententiæ. Et de numero quantum ad vnitates nem poteſt dubitare, quin ſit ens reale: quia tres quantitates homi num, vel lapidum, reales ſunt: ſed quæ ſit illa ratio realis, à qu conſtituantur in ratione vnius numeri realis, ita vt ſeparetu à cumulo lapidum, difficilè explicatur, & non eodem mod ab omnibus, qui eandem ſententiam ſequuntur.

Itaque prima opinio eſt Soti q.2.huius c.concluſ.2.aſſeren tis, *Numerum eſſe ens reale, ex parte vnitatum; ſed accipere com plementum eſſentiale ab intellectu*: hoc autem complementun ait eſſe ordinem prioris, & poſterioris; quem intellectus tri buit vnitatibus, numerans vnam poſt aliam; tertiam poſt duas & quartam poſt tres: & ita conſtituens numerum ternarium, & quaternarium. Numerus itaque ſecundùm hanc ſenten tiam conſtat ex ente reali, nempe ex vnitatibus: & ex ente ra tionis, quod eſt ordo prioris, & poſterioris: & per talem ordi nem vniuntur vnitates, & efficiunt vnum per ſe.

57 Hic tamē modus dicendi ſuſtineri nō poteſt: quia iuxta eū, nec numerus poteſt eſſe ens reale, nec ſpecies quātitatis. Probo primū, quia vel tres vnitates efficiunt numerum ternariū, ante operationē intellectus; vel expectāda eſt operatio intellectus, vt efficiat numerū; ſi primum dicatur, falſum erit; quod depen deat ab intellectu, vel ab eo accipiat cōplementū eſſentiale: ſi verò dicatur ſecundū; ſequitur nō eſſe ens reale formaliter, ſed ens rationis: nec eſſe vnū per ſe, quia ex ente reali, & rationis, non poteſt fieri vnū per ſe, quod ſit ſpecies realis prædicamēti: ergo ſi numerus pro materiali eſt realis, & pro formali ens ra tionis, nō poterit eſſe ens prædicamētale; nec prædicamētalis ſpecies. Vtrumq; ergo debet habere numerus, ante operationē intellectus: & quòd ens reale ſit, & aliquid per ſe vnum. Vt au tem quomodo ea habeat, oſtendamus, notandū eſt, Vnitates, ex quibus fit numerus, duo habere. Primum, quòd quælibet ſit quātitas cōtinua, diſtincta ab altera. Aliud, quòd ſint numera biles ab intellectu, ſecundùm prius, & poſterius: & hoc eſt etiā in eis reale, & intrinſecū, ſicut realis eſt aptitudo cuiuſcunque rei, vt ab intellectu intelligatur: & ſicut hæc aptitudo vocatur intelligibilitas, ita aptitudo vnitatū, vt ſecūdùm ordinē prio ris, & poſterioris ordinentur, vocatur numerabilitas: ſed ſicut rem actu intelligi ab intellectu nō eſt aliquid reale intrinſecū in ea: nec eſt ens rationis, ſed denominatio realis extrinſeca, ab actu reali intellectus, per quē intelligitur: ita numeratio actua lis vnitatū, nō eſt aliquid reale intrinſecū in eis, nec eſt ens ra tionis, ſed denominatio realis extrinſeca, ab actu intellect⁹ rea li, quo numerātur. Vnitates igitur numeri, licèt ſint plura entia

in

ſecundùm quantitatem continuã conſideratæ, tamen
o realis; vt numerãtur realiter ſecundũ prius, & poſte-
ɔuit eis vnitatem: quia ex ea habent, vt conſtituant vnũ
ım realem per ſe. Gratia exempli: tres homines aut, tres
, reales vnitates ſunt, ſecũdũ quãtitates reales, quas ha-
ſecundũ aptitudinem realem, quam habet quęlibet: vt
ɛtur realiter ab intellectu, poſt aliã, vel ante aliã efficiũt
ım, ternariũ per ſe vnum: ex potẽtia per ſe, & actu per ſe
do compoſitum: nam quęlibet vnitas eſt in potentia, vt
ɛtur ante aliam, vel poſt aliã: & quæ ante aliã numera-
habet vt potentia, determinabilis per aliam poſterius
abilem. Et cùm vtrumque habeant vnitates, ante ope-
ɛm intellectus; nempe eſſe reales quantitates, & realiter
abiles, ſecundùm prius, & poſterius; per actum realem
ctus; efficiunt vnum per ſe reale, & prædicamentale: nul-
ɔmplementum accipiens ab intellectu.

ac doctrina duo colliguntur. Primum, quòd ſicut Ariſt. 58
lerit, *nõ eſſe quærendam eandem certitudinem in omni ma-
el obiecto: de quo poteſt eſſe ſcientia: neq; in omni ſcientia*: ſed
ım ſcientias eſſe certiores aliis: quia certior eſt materia,
uã verſantur, ſecundùm maiorem, vel minorem abſtra-
m à materia. Ita nec eſt quærenda in quibuſcunq; rebus
amẽtalibus eadem vnitas; aut idẽ modus vnus per ſe: ſed
ım habere maiorem vnitatem, & magis eſſe vnum per ſe;
erò longè minorem, ſecundùm minorem perfectionem
turæ. Verùm dummodo habeant aliquam vnitatẽ; ſuffi-
in prædicamẽto per ſe collocentur tãquam genera, vel
s eius. Gratia exempli: in ſubſtantia maior reperitur vni-
perfectior modus vnius per ſe quã in accidẽtibus: & in-
cidentia, maior in vno, quàm alio: ſed aliqualis ſufficit, vt
ſint ſpecies prædicamẽtales, ſaltem imperfectæ. Et huius
tionis eſt numerus, & omnis quantitas diſcreta: quæ cùm
pria natura debeat habere partes actu ſeparatas, mino-
oſſunt habere vnitatem, ſufficientem tamen ad conſti-
as ſpecies quaſdam prædicamentales imperfectas.

ligitur ſecundũ, nempe, quòd ea, quæ in vno genere ſunt 59
per accidens, in alio ſunt entia per ſe; vt domus, in genere
æ, ens per accidens eſt, cũ cõtineat plura entia naturalia
u: vt ligna, & lapides: ſed in genere artificiali eſt vnũ per
ergo de numero dicendũ eſt, quòd vnitates eius, in gene-
antitatis continuæ, ſunt multa in actu, quę in eodẽ gene-
n efficiunt vnum per ſe, etiã ſi in cumulo congregentur:
genere quãtitatis diſcretæ, efficiunt per ſe vnum nume-
propter numerabilitatẽ realẽ, per quã ſuo modo vniũtur

per se;vt explicatum est.

Ex hac doctrina respõdetur ad argum. & primò ad testimo nium Arist.dicimus,loqui de numero pro materiali significat nempe pro vnitatibus:& hoc modo *quanta quadam* dicũtur, *vna quadã*,sed ratione formalis numerabilitatis fiũt vnũ per s quam numerabilitatẽ nõ excludit ibi Arist.sed potiùs quæri ideo nihil cõtra nostram sententiã continent illa testimoni

60 Ad primum arg. Distinguenda est minor: nam vnitates nu meri duobus modis considerantur. Primo; secundùm rationem materialem;qua sunt plures quantitates,actu separatæ:& ho modo non efficiunt vnũ per se. Secundo,considerantur vt sun numerabiles ab intellectu, secundùm prius & posterius: & e hoc habent vnitatem per quã constituunt vnum numerum E cùm dicitur;Ordinem prioris,& posterioris inter vnitates,no esse realem:etiam est distinguendum:nã prius,& posterius po test sumi,vt cõnotatur per aptitudinem numerabilitatis: & si est aliquid reale in eisdẽ vnitatibus, quia quælibet ex propri natura potest numerari,secundũ prius & posterius:si verò cõ sideretur in actuali numeratione, solũ est intrinseca denomi natio in eisdẽ vnitatibus;sicut intelligibilitas,in quacunq; re est aliquid reale,sed actu intelligi, solùm est denominatio ex trinseca. Et ad aliud,quod tãdẽ dicitur: Nõ satis esse,quòd nu merus sit vnus ordine, sed requiritur, quòd sit vnus entitate Respondetur,numerabilitatem non dicere solùm respectum, sed aliquid etiam absolutum,in quo conueniunt omnes vnita tes,nempe aptitudinem numerabilitatis:& ideo licèt numerus sit vnus ordine,aliqua tamen ex parte est etiam vnus entitate: & hoc sufficit,vt sit species prædicamentalis.

61 Ad secundum;Negandum est antecedens,quòd vnitates nõ concurrãt ad componendũ numerum per aliquam vnionem: nam licèt separatæ sint,in quãtum sunt quantitates continuæ inter se distinctæ,tamen per aptitudinem numerabilitatis,quã habent in ordine ad intellectũ,vniuntur inter sese, ad efficien dum vnam quantitatem discretã,de cuius ratione est;vt partes eius non copulentur termino cõmuni materiali: hoc est,pun cto indiuisibili,aut quouis alio,non tamen quòd non vniãtur formaliter,ad constituendũ vnum discretum: vnde licèt sepa ratæ sint vnitates, separatione continui, sunt tamen vnitæ, vnione discreti: & ideo, licèt non efficiant vnum continuum, efficiunt tamen vnum discretum:vt expositum est.

Et eodem modo respõdetur ad confirmationem; Negando minorem,quòd numerus nihil aliud dicat, præter vnitates:di cit enim aptitudinem numerabilitatis,secundũ prius,& poste rius earundem vnitatum,in ordine ad intellectũ,à quo habẽt

vnitatem

m sufficientem ad efficiendum vnum per se discretum
on habent eædem vnitates; vt sunt in cumulo:in quo
ordinem numerabilitatis non dicunt, & ideo cumulus
n per accidens:sed numerus vnum per se.
ertium:concessa maiori,distinguenda est minor: quòd 62
s numeri non se habeāt tanquā potētia per se, & actus
iā duplex est potentia, vna receptiua actus per modum
ationis:qualis est materia Physica, ex qua fit ens natu-
a nō receptiua;sed determinabilis per actū:& est similis
iæ generis,quod non recipit in se actum differentiæ,sed
inatur per eū,ad constitutionem speciei: & talis est po-
in qualibet vnitate:vt determinetur per aliā, ad consti-
m numerum:& ita determinans, se habet tanquā actus
c determinata tanquā potentia per se: & hoc sufficit,vt
at vnum per se, imperfecta quadam vnitate, per quam
uunt vnam speciem quantitatis discretæ.Hæc doctrina
tur ex Arist.8.Metaph.c.8.tex.15.

QVÆSTIO VII.

na numeri sumenda sit ab vltima vnitate, vel ab omnibus. 63

Væstio hæc procedit, supposita communi opinione,quā
ecuti sumus quæstione præcedenti; quòd numerus sit
ecies quantitatis discretæ:nam si esset ens per accidens,
pertineret ad prædicamentū,nullam haberet formam,
ferentiam:& ideo non esset inquirendum,an ab vltima
desumenda sit,vel ab omnibus.

gitur prima opinio Capreoli in 1.d.24.q.1.concl.5. *di-
ntis duplicem formam numeri* Partialem, & Totalē,sicut
distingui in quibuscunq; speciebus substantiæ.Vt in ho-
forma partialis est illa,quæ cum materia cōponit naturā
is:& natura ipsa composita ex materia,& forma,dicitur
totalis: vt humanitas, dicitur forma totalis hominis:
mul cum suo modo substantiali;qui est subsistentia,cō-
hominem:significantem naturā completā in supposito.
igitur partialem numeri ait esse vltimā vnitatem, quæ
inat præcedētes:& ita se habet per modū actus, & for-
præcedentes per modū materiæ:vt forma binarij,est se-
nitas,determinans primā,ad constitutionē talis speciei:
ternarij,est tertia,præsupponens duas tāquam materiā,
determinans per modum formæ.Formam verò totalem
t)non esse vltimam vnitatem; neque omnes;sed naturā
numeri resultantem ex compositione:ex qua natura si-
im modo actualis inhærentię,fit completus numerus in
o.Probat hoc vltimum hac ratione, quia in quibuscūq;

rebus forma totalis, quæ est natura, resultat ex vnione parti
sed nec vltima vnitas, nec omnes simul resultant ex vnion
partium: sed potiùs sunt partes, ex quibus resultat natura ip
numeri: ergo non possunt esse forma totalis eius. Primum ver
non probat: quia per se est manifestum. Hanc sententiā sequu
tus est priùs Albert. Mag. in prædicamentis, tit. 8. de quantita
te, & in Comment. sup. 5. c. D. Dionys. de diuinis nominibu
Imò & D. Th. 8. Meta. lect. 3. & postea Iauellus 8. Meta. q. 10.

64 Secundam opinionem tenet Sonci. 10. Metaph. q. 9. vbi ali
modo distinguit numerum, *In eum qui abstrahitur à particular
bus vnitatibus*: & solùm dicit duo, tria, vel quatuor: & *in eun
qui contrahitur ad particulares vnitates*; & in eis consideratur;
dum dicimus, tria corpora, tres lapides, vel tres homines. Fo
mam igitur numeri abstracti dicit esse vltimam vnitatem, no
tamen numeri contracti: sed numerum contractum seipso cō
stitui, in specie, hoc est, per suas vnitates simul acceptas, abs
ordine primæ, vel vltimæ: vt ternarium hominum, aut quate
narium lapidum. Et hæc sententia videtur opposita præcedē
ti: quia quæstio hæc de numero reali pro quantitatibus ips
accepto procedit: cuius formam dicit prima opinio sumen
dam esse ab vltima vnitate, quod negat hæc secunda.

65 Probat porrò Sonc. 1. par. suæ opinionis, *Quòd forma nume
abstracti sit vltima vnitas*, hac ratione: quia numerus abstra
ctus solùm reperitur obiectiuè in intellectu, constituente o
dinē prioris, & posterioris, inter vnum, duo, & tria, ita vt sicu
ad binarium nō perueniat, nisi per vnitatem, & ad ternarium
per binarium: sicque ad cæteros semper: ergo vltima vnitas, i
apprehensione intellectus, præsupponit cæteras: & ideo habe
se ad illas per modum formæ determinantis.

Secundam verò partem, quòd *forma numeri contracti non si
vltima vnitas*, probat duplici arg. Primo, quia vbi est primum
& vltimū realiter, aliquis est ordo realis inter ea: sed inter vni
tates numeri nullus est ordo realis: ergo nec datur prima vnita
realiter, neque vltima, quæ possit esse forma numeri. Probatu
minor, quia si ordo realis daretur inter vnitates: aut ille ord
esset naturæ, aut dignitatis, loci, vbi, vel situs: sed nullus tali
datur: ergo nec habebūt realē ordinē. Probo iterū minorē, qui
simul tēpore possunt fieri duo, vel tria corpora, ex quib. effici
tur ternarius: & ita vt vnum nō sit causa alterius, nec sit eo di-
gnius: sed nec necesse est habere ordinē loci, vel situs, cùm pos-
sint in vacuo constitui: quare nullū habebunt ordinem realē

Secundo: vel vltima vnitas est forma numeri realis, in quā-
tum est vnitas, vel in quātum est vltima: nō vt vnitas, quia hæc
ratio communis est omnibus: sed nec vt vltima, propter duo.

Primum

im quia esse vltimam, habet ab intellectu numerare: ergo
otest esse forma realis. Secundò; quia forma rei debet esse
inuariabilis: sed esse vltimam, sæpe variatur, pro volunta-
nerantis: ita vt vnitas, quæ modò numeratur post alias,
rursus numerari prima: vnde esse vltimam, per omnes va-
: quare non potest esse forma numeri.

o solutione huius quæst. notandum est ex D.Th.1.2.q.54. 66
n corpore: In accidentibus nõ esse compositionem essen-
n Physicam, ex materia, & forma, sed esse naturas quasdam
imperfectas, vt potiùs sint formæ subiectorum, per actua-
nhærentiam in eo: & huius ratio est manifesta, quia mate-
forma, sunt partes essentiales entis naturalis, quod est
antia: accidẽtia verò non sunt entia naturalia, sed aliquid
naturalis: ergo non possunt habere compositionem ex
ria, & forma. Vnde ex tribus compositionibus, quæ repe-
ur in substantia, nempe Physica essentialis ex materia, &
a: & quasi entitatiua, aut substantialis, ex partibus inte-
tibus: & Metaphysica essentialis ex genere, & differentia:
n in accidentibus reperiũtur duæ postremæ: in quibus ex-
ndum est: an vltima vnitas habeat rationem differentiæ;
b ea sumatur differentia essentialis.

vt à compositione ex genere & differentia tanquam ab
tiali incipiamus: idem est in ea forma, & differentia: quia
fiat ex genere, & differentia, genus se habet, vt materia, &
rentia tanquam forma. Videndum igitur est, à quo suma-
ifferentia in speciebus numerorum, an ab vltima vnitate,
b omnibus. Et de genere certũ est, ab omnibus simul sum-
n definiendum esse: quia genus proximum numeri, est quã-
discreta: discretio verò non reperitur in vna sola vnitate;
n omnibus: quare ab omnibus sumitur genus: differentia
ab omnibus etiam sumi debet: quia differentia continet
lum perfectionis, determinantem genus: vnde cùm genus
tineat communem rationem extensionis, aut diuisibilitatis
retæ; differentia debet continere gradum perfectionis, talis
nsionis, aut diuisibilitatis: quæ etiam non reperitur in vna
vnitate; sed in multis. Ideo non vt est à sola vltima; sed etiã
omnibus, sub ratione speciali debet sumi: & ita genus nume-
rnarij, erit quantitas discreta: differentia verò, extensio, vel
isibilitas in tres vnitates: sicq; definitur numerus ternarius,
*quantitas discreta, extensa secundùm tres vnitates; ita ordina-
secundùm prius, & posterius.*

n compositione verò totius, ex partibus integrantibus, non 67
eritur materia, neque forma: quia omnes partes integrãtes
sunt in actu, vt nulla recipiat aliam, nec recipiatur ab alia: vt

inter brachium, caput, & pedes, non est materia, neque for
priè loquendo: nihilominus inter partes integrantes num
vna pars se habet ad alias tanquam forma, in quantum eas
terminat: & ita se habet vltima vnitas in numero, determin
aliam, vel alias, ad certum numerum efficiendum: vt secun
vnitas determinat primam, ad efficiendum binarium; & ter
determinat duas, ad efficiendum ternarium, sicque de cæteri

Nostra igitur sententia duo asserit. Primum est: Forma esse
tialis quam potest habere numerus, non sumitur à sola vlti
vnitate, sed ab omnibus, in quantum habent specialem rati
nem extensionis discretæ.

Probatur hac ratione, deducta ex doctrina tradita: Forma
sentialis duplex tantùm est, Physica & Metaphysica: sed num
rus non habet formam essentialem Physicam: & Metaphysi
quā habet, sumitur ab omnibus vnitatibus sic ordinatis, secu
dùm prius & posterius: ergo nō à sola vltima. Probatur min
quia differentia in quibuscunque rebus, sumitur à tota natu
sub gradu speciali concepta, vt in homine, à tota eius natu
sub gradu rationalitatis: ergo differentia numeri sumitur à t
ta eius natura, sub tali gradu extensionis discretæ considera
talis autem gradus extensionis discretæ nō reperitur in sola
tima vnitate: sed in omnibus sic ordinatis, sicut nec discret
ipsa in vno solo reperitur, sed inter multa: ergo nec differen
numeri à sola vltima vnitate desumi potest, sed ab omnibus
ordinatis: vt forma ternarij, à tribus vnitatibus sic ordinatis;
duæ sint præsuppositæ, & ab vltima determinentur.

68 Secundum, quod asserit nostra sententia, est: In numero cō
derato, vt toto integrali, licèt non inueniatur propria forn
Physica nec Metaphysica; inuenitur tamen quædam similitu
formæ: & sumitur à sola vltima vnitate: imò illa sola se habet
forma. Probatur hac ratione; Id quod est determinabile p
aliud, habet modum materiæ: & id quod determinat aliud, h
bet modum formæ: sed inter partes integrantes numeri, vltim
vnitas se habet, vt determinans præcedentes, & istæ vt determ
nabiles per eam: ergo istæ se habent tanquam materia, & il
tanquam forma. Et hoc voluit prima sententia, dum asserui
vltimam vnitatem esse quasi partialem formam numeri: & pr
sertim D.Th. qui hoc idem intellexit, non de vera forma, sed d
aliqua similitudine eius. Et ideo argumentis eiusdem senten
tiæ non est necessarium respondere.

Solum hoc est notandum: Hoc habere speciale partes inte
grantes numeri, quòd cùm vna se habeat per modum formæ,
aliæ per modum materiæ, variata illa, quæ se habet vt forma, e
consequēti variatur differētia essentialis numeri: quia variatu
modus

ıs extenſionis,ex quo accipitur: vt variata tertia vnitate, numerus habet extenſionem in ordine ad duo,vel ad uor,quæ diuerſa eſt.
:unda autem ſententia diſtinctionem illã de numero ab-o,& contracto,minùs bene adduxit:quia nunc loquimur ımero prædicamentali;qui eſt ſpecies,quãtitatis diſcretæ, ɔeritur in rebus:numerus verò abſtractus,tranſcendẽtalis ùm in ſubſtantiis, ac cæteris accidentibus reperiatur : & non magis ad hoc prædicamentum,quàm ad cætera per-:imò ad nullum:& ideo non eſt de illo curandum.
l primũ igitur arg.eiuſdem ſententiæ; Negãda eſt minor: 69
l non ſit ordo realis inter vnitates numeri:nã licèt non ſit temporis,nec naturæ, loci,vel ſitus ; eſt tamen ordo nu-abilitatis,quem dicit vnitas quælibet ad alias:in quãtum s,ac poſterius,numerabilis eſt ab intellectu, hoc eſt, præ-ɔonendo eas,vel eiſdem præſuppoſita.
d ſecundum;Diſtinguenda eſt maior:quia vnitates nume-upliciter conſiderari poſſunt ; vel vt actu numerantur,vel ınt numerabiles : & ideo quælibet habet duplicem conſi-ıtionem vltimæ:nempe in actuali numeratione,aut in ap-dine.Dum ergo dicitur,vel vltima eſt forma, vt vnitas eſt, vt eſt vltima : diſtinguendum eſt:nam vt vltima in ratione nerabilitatis,habet modum formæ realis,non vt vltima in ıali numeratione:quia hæc eſt ratio extrinſeca, & variabi-illa intrinſeca,& inuariabilis,eodem modo cõueniens om-us;cùm poſſit quælibet numerari poſt alias: & ideo cuiſi-inuariabiliter conuenit, eſſe vltimam ſecundùm aptitudi-n: & hoc non habent ab intellectu : ſed ex propria natura: amuis non ſine reſpectu ad intellectum : bene tamen ha-ıt id ante operationem eius : realis igitur eſt ratio vltimæ qualibet vnitate, ſicut ratio primæ, aut mediæ,vt explica-n eſt.

QVÆSTIO VIII.

n numerus prædicamentalis non ſolùm reperiatur in corporibus, ſed etiam in rebus ſpiritualibus.

Enſus quæſt.eſt;An ſicut tres homines,tres lapides, aut tria 70
quælibet alia corpora, efficiunt numerum , qui eſt ſpecies ıantitatis diſcretæ:ita tres Angeli,aut tres animæ: & proce-t quæſt.ſuppoſito,quòd numerus ſit per ſe in prædicamẽto.
Prima opinio affirmat ; *Numerum rerum ſpiritualium non mi-s eſſe ſpeciem quantitatis diſcretæ,quam numerum corporum.* Ita ichar.in 1.diſt.10.q.1.ad 4.& diſt.24.a.1.q.1.& art.2.q.1.Mar-.in 3.q.27.art.1.& 2.Greg d.24.q.2.a.3.Aureol. apud Capre.

eadem diſt.& q.vbi etiam Maior,Ocham, & Gabriel,quos ſ
quitur magna modernorum pars.

Probatur teſtimoniis D.Aug.lib.2.de libero arbitrio, c. 1 vbi aſſerit, *Numerum eſſe aliquid intelligibile,& in omnibus reb inueniri*;& Damaſ.3.lib.Fidei,cap.8.docentis, *Numerum in qu buslibet rebus inter ſe diuerſis, ſic reperiri, vt duæ naturæ, Diuin & humana in Chriſto, ad quantitatem diſcretam pertineant.*

Probatur etiam ratione; quia integra ratio numeri conſt ex multis vnitatibus realibus , & inter ſe ſeparatis,atq; num rabilibus ab intellectu,ſecundũ prius,& poſterius:ſed hoc to tum conuenit tribus Angelis : ergo veram habent ratione numeri prædicamentalis. Probatur minor; quia tres Ange ſunt diſtincti realiter,atque etiam realiter ſeparati,& quilibe eſt numerabilis ab intellectu ante alios,& poſt alios.

71 Secunda opinio negat, *Numerum prædicamentalem reperiri i rebus ſpiritualibus*,ſed ſolùm putat ponendum eſſe in corporibus.Ita D.Th.q.9.de Potentia,a.7.in 1.diſt.24.q.1.a 3.& 1.p.q 3.art.3.Capreol.in 1.diſt.24.q.1.Soncin.10.Meta.q.13.Iauel lib 8.q.11,& colligitur ex doctrina Ariſt.4.lib. Phyſ.6. & 7.vb docet, *Numerum fieri ex diuiſione continui.* & 2.de anima,6. *Numerum*,aſſerit,*eſſe ſenſibile per ſe.* Sed numerus rerum ſpiritualium nec fit ex diuiſione continui,nec eſt ſenſibilis:quia ſenſus non poſſunt percipere niſi corporea : ergo non eſt numerus prædicamentalis ex mente Ariſtot.

72 Ratione itẽ probatur:Primò,quia omnis ſpecies debet participare naturam ſui generis proximi, atque remoti,in eadem linea prædicamentali poſiti:ſed genus proximum numeri , eſt quantitas diſcreta:& remotũ quantitas communis,continuę, atque diſcretæ : ergo repugnat aliquem eſſe numerum prædicamentalem,niſi ex his duobus generibus participet.Tunc vltrà numerus rerum ſpiritualium ex neutro genere participat; ergo non eſt ſpecies huius prædicamenti.Probatur antecedẽs: talis numerus non eſt quãtitas: ergo non eſt quantitas diſcreta.Euidens eſt conſequentia à ſuperiori ad inferius negatiuè: & antecedens per ſe notum eſt.

Secundò:quia tranſcendentia non pertinẽt ad aliquod ſpeciale prædicamentum, vt de ente,& accidenti manifeſtum eſt: ſed numerus eo modo,quo reperitur in rebus ſpiritualibus,reperitur in quibuſcunque rebus cuiuſlibet prædicamenti: ergo tranſcendentalis eſt , & non prædicamentalis. Minorem probo:nã ſicut dicimus tres Angelos, aut tres animas, ſic dicimus tres albedines,tres relationes,tres actiones,& paſſiones,ſicque de cæteris prædicamentis.

73 Pro ſolutione argumẽtorũ oppoſitę opinionis notandum eſt,

iòd ſicut vnitas ſumitur duobus modis;Primo,prout vnũ
ſsio entis, & vnitas cõuertitur cum entitate:& ſic accepta
anſcendentalis:quia in omnibus rebus reperitur. Secũdo,
vnitas ſpecialis,quæ fundatur in quãtitate rei: & hæc eſt
ia huius prædicamenti. Ita numerus eſt duplex;trãſcen-
lis, qui conſtat ex vnitatibus tranſcendentalibus : & ſpe-
, qui fit ex quantitatibus:& iſte eſt ſpecies quantitatis di-
e,ille vagatur per omnia prædicamenta : & ideo neque ad
ieque ad aliquod aliud pertinet.
ec diſtinctio explicat ſenſum ſanctorum Patrum , qui , vt
at ex antecedentibus & conſequentibus,de numero tran-
entali loquuntur,non prædicamentali. Et etiã,ſi aliquod
m eorum videatur ſignificare numerum prædicamenta-
olùm per ſimilitudinem intelligi debet.
arg. Diſtinguendum eſt antecedẽs;quia ſi de numero prę-
nentali intelligatur;non eſt verum,quòd ſolùm dicat vni-
quaſcunq; diſcretas,& numerabiles,ſecundũ prius,& po-
s:ſed debet dicere vnitates ſpeciales,& quãtitatiuas,quas
non habeat numerus rerũ ſpiritualium , ſed tranſcenden-
non eſt numerus prædicamentalis , ſed tranſcendentalis.

QVÆSTIO IX.

An oratio ſit vera ſpecies quantitatis.

Iſſicilior eſt quæſtio de oratione;An ſit vera ſpecies quan-
titatis diſcretæ. Intelligimus autem quæſtionem de ſola
one vocali:nam mentalis, & ſcripta non pertinent ad hoc
camentum : cùm vtraque ſit qualitas, illa naturalis, hæc
quaſi per artem facta:vocalis verò,quæ aut voce humana
rtur,vel aliis inſtrumentis fit ; quandam extenſionem ſyl-
um habere videtur:& ideo quærimus de illa: An ſit ſpecies
titatis diſcretæ.
eſt prima opinio Louanienſium , in expoſitione huius ca-
qui negant,*orationem eſſe ſpeciem quantitatis diſcretæ*,putã-
le quantum quoddam per accidens, ſicut album,aut mo-
hanc videtur ſequi Caiet.c.preſenti,& ſequuntur moder-
nnes,qui numerum excludunt ab hoc prædicamento.
probatur illis omnibus argumentis,quibus probatum eſt 74
mero, eſſe ens per accidens: & ideo non pertinere ad hoc
icamentum quæſt.6.quæ non ſunt hoc loco repetenda.
d duobus aliis ſpecialibus probanda eſt. Primo; quia hæc
m ſunt in oratione,nempe ſoni ſyllabarum,motus inſtru-
orum,aut prolationis:per quem fiunt tempora cõſumpta
m prolationibus,ordo ſyllabarũ,& ſignificatio totius ora-
s: ſed ex nullo horum poteſt oratio eſſe quãta per ſe:ergo

non est admittenda ad hoc prædicamentum. Probatur mino quia soni sunt qualitates: motus quãtus per accidens: tempo quanta quidem per se continua, sed quæ non possunt effice aliam speciem quantitatis discretæ: ordo syllabarum, secũdũ longitudinem & breuitatem, pro libito mutari potest: & id non potest efficere quantam per se orationem: & longè min significatio syllabarum, quam certum est non habere ex pro pria natura, sed ex libera impositione hominum.

Secundo: quia successiua non possunt habere vnitatẽ, nisi p cõtinuationem: vt patet in motu; cuius partes, si semel interru pantur per morã temporis, sic fiunt diuersæ, vt nullo modo e ficiãt vnum: sed syllabæ sunt quidam motus prolationis instr mentorum interrupti: ergo sunt omnino diuersi, nullã habẽt vnionem, aut vnitatem: quare non possunt efficere vnã quant tatem. Et si respondeas; Ordinabiles esse ab intellectu, secũdũ prius; & posterius, sicut vnitates numeri: & per talem ordinab litatem habere vnitatem. Contra hoc est: quia si semel interru pti motus prolationis, sunt ordinabiles secundùm prius, & po sterius; ergo etiam si per longum tempus interrumpantur, eri ordinabiles; vnde si vna syllaba proferatur hodie, & altera po annum, efficient orationem, nõ minùs quàm si post dimidia horam proferretur: imò etiam si à diuersis hominibus, quæ no solùm falsa, sed absurda videntur.

75 Secũda opinio est Iauelli in Epitome, in 5 lib. Met. c. 8. distin guentis duplicem considerationem orationis. Nam si conside retur, ait, in ratione extensionis quantitatiuæ, non est oratio di stincta à motu, neque quantum per se, sed per accidens, sicu motus: cùm syllabæ non sint aliud, quàm motus quidam prola tionis. Si verò consideretur in ratione mensuræ, est quantum per se, & vera species quantitatis discretæ, distincta à numero cùm sit mensura discreta, & successiua. Et propterea, inquit, cõ siderans Arist. in Dialectica rationem mensuræ in quantitati bus, docuit *orationem esse speciem quantitatis*. Et probauit etiam ex eadem ratione mensuræ: quia mensuratur, inquit, syllaba longa, & breui. At in Metaph. vbi præcipuè considerabat ratio nem extensionis eiusdem quantitatis, cùm connumerasset alias species, nullam mentionem orationis fecit, quod probatur ex mente eius, non esse speciem quantitatis in ratione extensio nis, sed solùm in ratione mensuræ.

Tertia opinio tenet, *Orationem esse secundam speciem quanti tatis discretæ*: quod Aristot. non solùm asseruit cap. præsenti, sed probauit. Ita D. Tho. opusc. 42. & in 4. d. 3. q. vnica, ar. 3. ad 5. Al bertus Magnus tract. de quantitate, c. 2. Scotus c. præsenti, q. 8. Soncinas 5. Meta. q. 4. Sotus q. 2. huius capitis, & in eodẽ Cant.

& Tolet.

olet. atque moderni plures. Et hæc sententia quamuis dif-
is, videtur nobis probabilior, & tenenda.

t probatur hac ratione: Oratio constat syllabis verè exten- 76
ecundùm prius, & posterius, sicut numerus constat vnita-
s; ergo sicut numerus est species quantitatis discretæ, sic
io. Probatur antecedens: quia syllaba vna longior est, ma-
mque habet extensionem soni, quàm alia: non solùm ra-
e temporis consumpti, quod patet esse maius, sed ratione
nempe vt est sonus extensus: quemadmodum tres lapides
ent substantiam extensam per quantitatem: & ideo eius ra-
e efficiunt speciem numeri. Quòd verò syllabæ sint ordi-
iles ab intellectu, secundùm prius, & posterius, ratione lon-
dinis, aut breuitatis, probatur, quia distincta oratio est, aut
inctus pes carminis ille, qui constat vtraque syllaba longa,
o, qui constat vtraque breui, vel vna breui, & altera longa,
o qnod distincto modo ordinantur syllabæ: ergo ex se sunt
inabiles.

In quonam sit ponenda quantitas orationis.

Ota difficultas nostræ sententiæ consistit in explicāda quā- 77
titate orationis, assignandáque ratione illa, in qua dica-
consistere: circa quam non eodem modo sentiunt ij, qui
tram sententiam sequuntur.

ed prima opinio est multorum modernorum, qui *quantita-*
orationis, nec in syllabis, nec in alio vllo ex his, quæ possunt consi-
ri in oratione, consistere docent: sed in motibus prolationis discon-
tis, & ordinabilibus ab intellectu: vt in tribus motibus prola-
nis, quibus profertur hæc oratio: Dominus, dicunt consiste-
uantitatem discretam, & successiuam eius.

Hæc tamen sententia falsa est, quod probo hoc arg. Motus
quantum per accidens; ergo numerus plurium motuum nō
prædicamentalis. Probatur consequentia à superiori ad in-
ius negatiuè: numerus trium motuum non est quantitas per
rgo nec est quantitas discreta. Secundò, quia numerus mo-
m est sicut numerus alborum, aut Angelorum; ergo est tran-
ndentalis, & non prædicamentalis.

Ideò secunda opinio multorum est, *non in syllabis, nec in moti-*
prolationis earū: sed solùm in temporibus, quibus motus ipsi pro-
ionis, atque etiam syllabæ mensurantur, quātitatem orationis po-
s: in quantum duo, vel tria tempora consumpta in eis, ordi-
bilia sunt ab intellectu, secundùm prius & posterius.

Quod colligunt ex Arist. c. præsenti, qui *orationem esse quan-*
atē probauit: quia mēsuratur syllaba longa, & breui: sed lon-
udo, aut breuitas syllabarum sumitur ex maiori, aut minori
mpore, quo mensurantur: ergo in his temporibus consistit
quanti

quantitas orationis, ex mente Aristotelis.

Sed nec sententia hæc videtur mihi vera, quod ita probo: Sic numerus est multitudo vnitatum ordinabilium ab intellect secundùm prius, & posterius, ita oratio est multitudo syllaba ordinabilium, secundùm longitudinem, & breuitatem, ex qu rum diuersitate distinguunt omnes diuersas orationes, sed ten pora non sunt syllabæ, imò valde ab eis diuersa : ergo multit do temporum non potest esse oratio.

Secundò; Vel tempora distincta constituunt orationem, cundùm se, vel in quantum sunt mensura syllabarũ, vterq; m dus est impossibilis: ergo nõ possunt orationẽ constituere. Pr batur minor: quia species quãtitatis constituuntur per diuers rationes extensionis: sed tempora ex eo, quòd sint mẽsura syll barum, non habent specialem rationem extensionis, distincta ab ea, quam habent, secundùm quod sunt multa tempora: na temporibus non aduenit noua ratio extẽsionis, ex eo, quòd si mensura syllabarum, sicut nec ex eo quòd sint mensura alior motuum; prolatio namque syllabarum, motus quidam local est instrumentorũ; ergo si hoc modo sumpta non efficiunt sp ciem quantitatis discretæ, nec efficient, vt sunt mẽsura syllaba rum. Quòd verò vt sunt discreta tempora, non efficiant oratio nem, probatur, quia si sic efficerent orationem: ergo vbicunqu reperirentur, etiam sine syllabis eam efficerent. Euidens est con sequentia, quia quod alicui conuenit vt talis, vbicũque reperia tur, ei conueniet. Et præterea, quia tria tempora nihil accipiun à syllabis, ratione cuius efficiant quãtitatem discretam : conse quens autem falsum est: quia nullus vnquam dixit; nec intellig potest; quòd tres durationes trium calefactionum, sint oratio.

78 Vt igitur intelligamus in quo consistat quantitas orationis notandum est in voce duo esse consideranda. Primum, quòd si sonus, per motum localem linguę, dentium, ac palati, aliorúm que instrumentorum factus. Secundũ, est extensio, seu corpulẽ tia eiusdem soni, vel vocis: quæ nõ est aliud, quàm dilatatio, ve prolõgatio eiusdem. Notum est enim, syllabam morosè prola tam, maiorem habere dilatationem, aut prolongationẽ, quàm eam, quæ citò profertur: quin natura ipsa talis est, syllabarum è pluribus literis conflatarum, & quarundam aliarum, vt tardiùs proferantur. v.g. (stirps) (trabs) quàm istæ duæ (e) (a.) Eiusmodi igitur dilatatio, aut prolongatio vocis, est quasi corpulentia, vel magnitudo eius; & ita dicitur eius extensio: quemadmodum lõgitudo, aut latitudo substãtiæ, est extẽsio eius: vnde sicut sub stantia est extensa per accidens, & longitudo eius, aut latitudo, est quantitas, aut extẽsio per se: ita sonus, aut vox, est extẽsa per accidens; eius tamẽ dilatatio, prolõgatio, & corpulẽtia, est quã titas

per se:& ita ex multis extēsionib. syllabarū sibi succeden-
,fit oratio:sicut ex multis extēsionib. substātiæ fit nume-
Nec mirū est, suā habere extensionē sonum ita factū,cùm
ualitas corporea:sicut albedo,& aliæ qualitates,suam ha-
t extensionem, accidētaliter eis cōuenientem.Hæc autem
nsio orationis,quā prolongationem,aut dilatationem so-
ocamus;nō est alia realiter distincta ab extēsione,seu quā-
te aëris verberati:sicut nec vox est aliud,quā sonus, ex ver-
tione aëris,per talia instrumēta causatus & in eodem aëre
nsus,sed eadē extensio aëris,à qua sonus ipse(qui qualitas
dā corporea est)extenditur.Hæc autem extensio syllabarū
incta est à motu prolationis;vt constat,& etiam à tempore
sumpta in prolatione:sed sub syllaba cōprehenditur,& no-
e syllabæ significatur : & ideo oratio vocatur multitudo
abarū sibi succedentiū,vt ordinabiles sunt ab intellectu se-
dùm prius,& posterius;ratione longitudinis,ac breuitatis.
t ex hac doctrina facilè explicatur testimonium Arist. pro 79
undo modo dicendi, de temporibus adductum : nam arg.
s quo probauit,*orationem esse quantitatem*,quia mensuratur
aba longa,& breui,quasi ab exteriori signo est:nā tempora
nsura sunt extrinseca syllabarum , sed per talem mensura-
nem extrinsecam cognoscimus propriam extēsionem ora-
nis,in magnitudine syllabarum,seu dilatatione,aut corpu-
tia earum consistentem , per quam formaliter dicuntur
gæ,aut breues formaliter,& quasi intrinsecè.
acilè etiam soluuntur arg.primæ opinionis : Nam ad pri-
m respondetur; quòd in antecedenti non numerātur suffi-
nter ea,quæ sunt in oratione,sed præcipuū relinquitur,nē-
extensio,seu dilatatio , & corpulentia soni, in qua consistit
opria quātitas syllabarum:sicut in latitudine,aut profundi-
e,consistit extensio substantiæ,aut aliarum qualitatum.
Ad secundum ; neganda est minor:quòd syllabæ sint motus
olationis,sed sunt soni quidā dearticulati,per motus prola-
num facti:de quibus negandum est:quòd non habeat vni-
em sufficientem,ad cōstituendam orationem:habent enim
dem,quā numerus:nempe ordinabiles esse ab intellectu, se-
ndùm prius,& posterius;pro ratione lōgitudinis,& breuita-
.Negandum est etiā : quòd syllaba hodie prolata,possit or-
nari in modum orationis,cum ea quæ profertur post annū:
ia cùm syllabę sint ordinabiles ab intellectu proferētis,& in
dine ad cōcentum,& harmoniā humanam,interruptionem
bere debent,in ordine ad talem finem:hoc est,tantā & non
aiorem,quę repugnet eidē fini:repugnaret autem,si secunda
oferretur post annū : imò si post mensem, aut diē:& fortè si
post

post horam: quare non erunt ordinabiles cum tanta interruptione, nec efficient orationem.

QVÆSTIO X.

An si daretur linea, superficies, aut corpus, vel alia quantitas actu infinita, collocaretur in hoc prædicamento.

80 QVæstio hæc nō est absoluta, sed cōditionalis: quia nō disputam⁹ modò; An possibile sit, ꝙ detur aliqua quantitas actu infinita, vel impossibile: sed titulus quæstionis sub conditione quærit: An si daretur per possibile, vel impossibile, quantitas aliqua actu infinita: collocaretur in hoc prædicamento.

Et pars negatiua; quòd non collocaretur in prædicamento; probatur testimonio Arist. & D. Th. Arist. enim 5. lib. Metaph. tex. 10. ita ait: *Multitudo igitur quantum quid, si numerabilis est, magnitudo verò, si mensurabilis.* Sed si multitudo daretur actu infinita; non esset numerabilis: nec corpus actu infinitum, mensurabile: ergo non essent quanta ex mente Arist. nec proinde collocarentur in hoc prædicamento.

Et D. Th. in Comment. eiusdem loci, lect. 15. docet: quòd si longitudo esset actu infinita; non esset linea: quia linea est longitudo mensurabilis, & ideo in definitione lineæ ponitur, quòd sit longitudo, clausa duobus extremis punctis.

81 Et ratione probatur; Primò, qui ita se habet quantitas in suo ordine prædicamentali, sicut substantia in suo, sed substantia actu infinita, qualis est Deus; non ponitur in prædicamento: sicut diximus in 2 quæst. præcedentis capitis: ergo nec poneretur infinita quantitas in prædicamento.

Secundò: eadem est ratio de quātitate continua, & discreta, quantum pertinet ad præsentē quæst. sed si daretur multitudo infinita corporum, non poneretur in prædicamento, sub genere quantatis discretæ: ergo si daretur quantitas continua actu infinita, nō poneretur in prædicamento, sub genere quātitatis continuæ. Minor probatur: quia species numeri variantur per additionem vnitatis: vt si binario addideris vnam, trāsit iam in aliam speciem ternarij: si ergo daretur multitudo actu infinita, non haberet determinatam speciem, & quod non habet determinatam speciem, non potest esse sub determinato genere: ergo nec sub determinato prædicamento. Quare infinita multitudo non posset in hoc prædicamento collocari.

Cōmunis tamen sententia scholæ tenet; quòd si daretur lineá, vel corpus actu infinitū, poneretur in hoc prædicamento, non minùs, quàm corpus finitum. Ita Soncinas 5. Meta. q. 15. Iauellus ibidem, q. 17. Durand. in 4. d. 3. q. 3. Niphus 8 lib. Topicorum, loco 73. Sotus quæst. prima huius prædicamenti.

Probatur

obatur testimonio Arist. 8. lib. Topicorum, loco 73. vbi
:, *Lineam finitam, & infinitam esse eiusdem speciei*: ex quo se-
ır, idem habere genus, & differentiam: & ideo in eodem
ıcamento collocari: & hoc idem sentit D. Tho. 1. p. q. 58.
.ad 2.
em probatur ratione: Quia quidquid cõponitur ex gene- 82
differentia, collocatur in prædicamẽto: sed linea actu in-
ı, cõponeretur ex genere, & differentia: ergo collocaretur
oc prædicamento. Probatur minor, quia genus lineæ est
ıtitas continua: differentia verò, extensio secundùm di-
onem formalem longitudinis: sed linea infinita vtrũque
ret: nam esset quantitas continua: quia copularetur pun-
& esset extensa secundùm formalem dimensionem longi-
nis: ergo esset in hoc prædicamento. Et si respondeas, esse
ıtitatem finitam, ex qua efficitur prædicamentũ, non infi-
n, & ideo excludi à prædicamento. Contra hoc est: quòd
ctu infinitam, solùm est habere partes integrantes, actu in-
as: sed partes integrantes non pertinent ad essentiam rei;
r se est manifestum: ergo etiam si sint actu infinitæ, non
abunt essentiam lineæ, sed erit linea infinita eiusdem spe-
cum linea finita; vt ex Arist. adduximus. Et ideo collocabi-
ub eodem genere, & erit in eodem prædicamento.
o solutione arg. notandum est: aliud esse, quòd aliquid sit 83
itum secundùm substantiam, aliud, secundùm aliquam
onem accidentalem: quia substantia dicit essentiã rei: ergo
ı est aliquid esse infinitum secundùm substantiam, & esse
itum secundùm essentiam: & quod est infinitum secun-
essentiam, est infinitum simpliciter: sed quod est infinitũ
ndùm rationem accidentalem, potest esse finitum secun-
essentiam: quia accidentia sunt extra essentiam rei. Vnde
itur, quòd cùm res omnes collocẽtur in prædicamẽto, se-
dùm essentias, si sint infinitæ secundùm essentiã, nõ possint
ocari in prædicamento. Cuius hæc est ratio: quia prædica-
ta sunt gradus essendi, finitæ, ac limitatæ perfectionis: &
in eis collocantur, sub genere supremo, debent esse cõpo-
ex determinato genere, & determinata differẽtia, cõtinen-
adum limitatum perfectionis, sub tali genere: ergo quod
nfinitum secũdùm essentiã, nec potest collocari sub deter-
ato genere, nec constitui per determinatam differentiã, &
sequenter, nec collocari in determinato prædicamẽto. Sed
solùm sunt infinita secũdùm rationẽ accidentalem: bene
sunt cõprehendi sub determinato genere, & cõponi etiam
leterminata differentia: & ideo collocari in prædicamẽto:
a cùm ratio accidentalis extra essentiam sit, eam nõ variat.
sed

ſed ſub propria limitatione relinquit. Eſſe autẽ lineã,vel co
pus actu infinitũ, ratio accidentalis eſt : quia nõ eſt aliud qu
habere plures partes integrantes,ex quibus non variatur eſſe
tia,nec in perfectione creſcit.

84 Vt ſi corpus plures aut maiores partes integrãtes habeat,n
eſt propter eas perfectius alio,quod pauciores,vel minores h
bet,ſed ſolùm accidentaliter:ergo habere partes infinitas,eti
eſt perfectio accidentalis : à qua non variatur eſſentia,& ide
non minùs erit finita , & limitata ad certum genus , atque a
prædicamentum.

Ad teſtimonia Ariſtotelis, & D.Thom. reſpondetur,vtrum
que loqui de quantitatibus exiſtentibus,quæ ſunt actu finit
Quid verò ſentiant de infinitis,ſi darentur,quantũ ad colloca
tionem in prædicamento,in aliis locis à nobis citatis, pro cõ
muni ſententia , explicant:aſſerúntque non minus in prædica
mẽto collocari, quàm alias quantitates actu finitas. Illa ver
definitio lineæ,mathematicorum eſt, qui de ſolis lineis finiti
agunt,ideo eas ſolùm deſcribunt.

Ad primum argumentũ;Diſtinguendum eſt antecedẽs:qui
ſubſtantia,& quantitas duobus modis cõſiderari poſſunt:au
ſecundùm rationẽ finiti,& infiniti : & hoc modo nõ ita ſe ha
bet quantitas ad prædicamentum;ſicut ſubſtantia:quia hęc
actu ſit infinita;non poteſt eſſe ſub terminato genere, nec cõ
poni ex genere,& differentia;& ideo nec in prædicamento col
locari:bene tamẽ poteſt omnia hęc habere quãtitas infinita:&
rationem huius diſcriminis tradimus iam.Si verò cõſiderentu
ſecundùm ordinem prædicamentalem;eodem modo ordinan
tur,per diuiſionem generum in ſuas ſpecies.

An numerus infinitus eſſet in prædicamento.

85 SEd an eadem ſit ratio de quãtitate continua,& diſcreta:ita
vt ſicut continua,actu infinita,collocaretur in prædicamẽ
to:ita etiam diſcreta,vt numerus infinitus,nõ eſt certum. Nã
Soncinas,vbi ſuprà, eandem aſſerit rationẽ eſſe de vtraque. Et
probat:quia ſicut lineam eſſe actu infinitam,ſolum eſt habere
plures partes integrãtes : quod non pertinet ad eius eſſentiam;
ita numerum eſſe actu infinitum,ſolum eſt habere plures vni-
tates, quæ ſunt partes integrantes eius : ergo ſicut linea actu
infinita eſſet in prædicamento:ita numerus actu infinitus.

Ego verò contrarium ſentio:*Quòd ſi daretur multitudo corpo-
rum actu infinita, non eſſet per ſe collocanda in hoc prædicamento.*
Quod colligo ex doctrina Ariſtot.8.lib.Meta.textu 15.vbi de
numero ita loquitur:*Quemadmodũ de numero,ablato aut addito
aliquo,ex quibus numerus eſt,nõ eſt ampliùs idem numerus,ſed di-
uerſus,*

,etiam si minimum auferatur, aut addatur: ita nec definitio,
um quid erat esse, erit amplius: ablato aliquo, aut addito, &c.
bus verbis sequitur manifesta differentia inter quanti-
continuam, & discretam; in eo, quòd continua per addi-
n alicuius partis, vel plurium, non variatur, sed eadem li-
el corpus permanet: numerus verò per additionem vni-
variatur: vnde intelligitur, vnitates non omnino se habe-
numero tanquam partes integrantes: sed ita esse funda-
um generis, & differentiæ, vt per additionem, vel detra-
em vnitatis, varietur differentia, & species numeri. Cuius
satis probabilis est: quia addita vnitate, variatur disposi-
tius numeri; atq; adeo discretio eius, seu discreta exten-
uæ consistebat in tali dispositione vnitatum: vt extensio
lis ternarij, in eo, quòd duæ sint dispositæ sub tertia, in
onsistit differētia essentialis eius; & ideò addita vnitate,
ur species numeri, & fit alia. Et quòd hæc sit mens Arist.
st dubium: quia si non defineret esse species numeri, vel
transiret in aliam: non teneret similitudo numerorum
speciebus: vt per se est manifestum.
de ex hoc colligitur; numerū apud Aristotelem esse spe- 86
subalternam: quæ diuiditur tāquam genus, in binarium,
riū, & reliquos; qui omnes sunt species infimæ, solùm ha-
es sub se indiuidua: vt ternarius hunc, & illum ternarium.
lligitur tandem; numerum actu infinitum non collocari
edicamento. Quod sic probo: Addita vnitate mutatur
es numeri, & fit alia: ergo additis vnitatibus in infinitum,
et etiam in infinitum perfectio essentialis numeri: & ideo
erus actu infinitus habebit essentialem perfectionē actu
tam, in ratione quantitatis discretæ: quare non poterit
re speciem: quia species constituitur per differentiam de-
inatæ perfectionis: nec erit sub genere, aut prædicamēto.
cundò: Differentia numeri sumitur ex vnitatibus, ordina-
us secundùm prius, & posterius; ita vt sub aliqua ordinen-
æteræ, tanquam ei præsuppositæ: sed vnitates actu infini-
on sunt ordinabiles ab intellectu; ergo non possunt con-
ere determinatam speciem numeri, & quod non est deter-
atum secundùm speciem; non potest esse sub genere: ergo
rit in prædicamento. Probatur minor, quia inter infinita
non est dabilis determinata vnitas, sub qua ordinentur
ræ: ergo nec erunt ordinabiles ab intellectu.
rgumentum verò pro opposita sententia de quantitate
inua, ex doctrina à nobis tradita solutum est.

QVÆSTIO VLTIMA.

An quantitas sit res distincta à substantia corporea, & cæteri accidentibus absolutis.

87 NOn solùm de distinctione reali quantitatis à substan corporea quærimus, sed etiam ab aliis accidentibus abs lutis, quibus tribuit extensionem partium, vt à qualitatib quia eadem est ratio de illis, ac de substantia.

Et prima opinio; Negat esse distinctã, quam tenuerũt Ocl in sua Dialectica, cap. de quantitate, in 4. q. 4. quodlib. etiam q. 30. & in tract. de venerabili Sacramẽto Eucharistiæ, per pl ra capita: quibus locis affirmat, quantitatẽ esse ipsammet su stantiam: prout habet partes situ disiunctas, & locabiles, diu sisque partibus loci correspondentes. Gabriel in 4. d. 10. q. vi ca, & d. 12. q. 1. art. 1. & lect. 43. super canonem Missæ. Adam in 4. q. 5. Aureolus apud Capreol. in 2. d. 10. q. vnica, art. 1. & detur fuisse sententia antiquorum Philosophorum, vt Plat nis, qui, vt affirmat Arist. 1. lib. Met. tex. 5. loquens de materi principio rerum posuit *vnam materiam pro rebus naturalib* cuius differentias esse dicebat *magnum*, *& paruum*, sentien *eandem rem esse materiam & quantitatem.*

88 Et ratione probatur. Primò: Quia Deus potest separare su stantiam corpoream ab omni accidente absoluto, cũ ab eo n dependeat essentialiter: ergo si quãtitas est accidens absolut realiter à substantia distinctũ, poterit separari ab ea substãti & tunc, si maneret sine quantitate, quæritur an haberet part loco distinctas, sicut prius, vel nõ; si dicas habere, sequitur, n habere extensionẽ à quantitate, sed à se esse extensam, & occ patiuã loci: quod est esse ipsammet quantitatẽ, & ab ea non d stingui Si verò dixeris nõ habere, sequitur partes eius loco e coniunctas: quod est impossibile: quia nõ potuerunt coniũg cùm priùs essent separatæ, nisi per motum localem, cuius n sunt capaces sine quãtitate: ergo ab eã nõ distinguũtur realite

Secũdò: Si quãtitas est res distincta à substãtia, ei inhærebi & tũc, vel recipitur tota quãtitas in tota substantia, & pars i parte; vel tota in tota substãtia, & tota etiã in qualibet eius pa re, eo modo, quo anima rationalis recipitur tota in toto cor pore per informationem, & tota etiã in qualibet parte: sed ho vltimũ repugnat accidenti corporeo, ac diuisibili, habenti pa tes integrantes: ergo necessarium est primũ. Ex quo sequitu substantiã habere a se partes integrantes, & non à quãtitat cùm partes eius præsupponantur partibus quantitatis, tanqu subiecta, in quibus recipiũtur: sed nihil habet à se partes inte grantes, nisi sola quantitas, à quã cætera eas recipiũt: ergo sub stanti

a eas habens à se, erit ipsamet quantitas, & non distin-
r ab ea realiter.
unda opinio tenet: *Quantitatem distingui realiter à sub-* 89
a, & cæteris accidentibus absolutis. Ita D. Aug. 5. lib. de Tri-
, c. 10. D. Th. 5. Meta. lect. 15. in fine, Scotus in 2. d. 2. q. 9. &
d. 12. q. 2. Rich. in 4. d. 12. art. 1. q. 1. Durand. & Argentinas
in, q. 5. Ægydius Roma. in 1. d. 2. q. 2. Albertus Magnus 5.
c. tract. 2. art. 4. Socin. 5. Meta. q. 19. & cæteri interpretes
c. præsenti. Et hæc est vera, & tenenda.
lligitur euidenter ex doctrina Arist. 1. lib. Physic. tex. 13.
a arguit contra Melissum antiquum Philosophũ, ponen-
Vnũ tantùm principiũ rerum naturalium, & illud infinitum.
um tantùm est principium infinitum, cùm finitum, vel infinitũ
pria passio quantitatis, sequitur præter substantiam, continere
quãtitatem: & ideo non esse vnam rem, aut vnum principiũ,
ultiplex, &c. Quod arg. patet nihil probare: nisi quantitas
guatur realiter à substantia: ergo ex mente Arist. realiter
guitur. Et lib. 2. de Anima, tex. 65. docet, *Substantiam esse*
ilem per accidens, quantitatem verò per se: quod non potest
erum sine distinctione reali.
em probatur duplici ratione. Primò: Quia naturaliter re-
at plures magnitudines, aut quantitates esse in eodem
quia hoc non potest esse sine penetratione earum, natu-
r impossibili: ex eo, quòd quælibet est occupatiua distin-
oci, & nata expellere aliam ab eodem: sed vtrumque se-
ur, si quantitas non distinguatur realiter à substantia, &
entibus absolutis: ergo necesse est realiter distingui. Pro-
minor: Quia si quantitas est idem realiter cum substan-
& albedine in ea existente; ergo quælibet habebit pro-
n, & distinctam magnitudinem, atque extensionem ab
ed constat esse in eodem loco: ergo se penetrabunt.
cundò: Quia certũ est in fide Catholica, in Eucharistia nõ
ere substantiã panis; sed totam conuerti in corpus Christi,
perientia visus, & tactus, docet, remanere eandẽ quantita-
panis: ergo separatur realiter quãtitas à substantia. Et quę
habent, vt vnũ possit esse sine alio, distinguũtur realiter:
distinguitur realiter quantitas à substantia. Vbi illud obi-
duerto; periculosum esse negare, quòd in Eucharistia non
neat eadẽ quantitas panis, & asserere, corpus illud quan-
, specierum Sacramentalium, non esse dimensiones, vel
ntitatem veram huius prædicamenti, sed propriam exten-
em aliorum accidentium, vt albedinis, & aliorum.
d primum arg. Concedimus primũ enthymema: ad id verò
d postea quæritur: An substantia permanens sine quanti-

tate,haberet partes occupātes locum, vel separatas secun
locum : respondeo non occupare locum substantiā sic per
nentē,nec eius partes:nec habere extensionē localem: sed
dum indiuisibilem,quantū ad occupandū locum pertinet
tamen cōiungi partes per motū localem:quia nec positiu
sent coniunctæ coniunctione locali,sed negatiuè tātùm, e
quòd ablata quantitate,nullā habent distantiam,aut ordi
localē.Sed de his in libris Physicorum ex professo disputa

Ad secundū; Concedimus,substantiam habere proprias
tes integrātes entitatiuas:sed non extensas,nec loci occup
uas,quę tamen extendūtur à quātitate in eis recepta.In hi
go partib. recipiuntur partes quantitatis : & ita tota quā
recipitur in tota substātia,& partes in partibus. Negamu
men consequentiā:quòd substantia sit ipsamet quantitas,
aliud est habere per se partes integrātes entitatiuas,aliud
tes extensionis,& primū conceditur substantiæ, & acciden
absolutis, secundum verò soli quantitati, à qua omnia r
piunt extensionem,quod sufficit ad distinctionem realem

CAPVT VII.

Continens prædicamentum ad aliquid.

TEXT. ARISTOTELIS.

Ad aliquid verò talia dicuntur,quæcunque hæc ipsa,quæ sun aliorum esse dicuntur,&c.

Breuis expositio textus.

1 INtentum Arist. cap.præsenti est,explicare naturam
latiuorum. Diuiditur autem caput hoc in tres par
In quarum prima definitionem relatiuorum, quæ
tempore in scholis circumferebatur, proponit, cum quat
proprietatibus,quæ ex ea sequuntur.In secunda,dubiū qu
dam circa eandem definitionem:ex cuius solutione minùs
nam esse probat. Et tandem in tertia,propriam definition
ex qua veram proprietatem relatiuorum colligit.

Definitio antiqua relatiuorum talis erat: *Ad aliquid talia
cuntur , quæcunque hæc ipsa , quæ sunt , aliorum esse dicuntur,
quomodolibet alter ad alterum.* Vt duplum dicitur ad dimidiu
& magnum respectu parui , scientia habitus , atque poten
ad sua obiecta.

Prima proprietas antiqua relatiuorum erat ; *Quòd relat
habeant contrarium :* cuius exemplum facilè designari pot
quia si habitus,& virtutes sunt relatiua , inter eas reperiun
virtus,& vitium,& alij habitus particulares contrarij : ex q
bus probatur relatiua habere contrarium.

Sec

nda proprietas est: *Quòd relatiua suscipiunt magis & mi-*
n vnum dicitur magis simile alteri, quàm aliud, & idem-
o tempore magis, quàm alio simile eidem.
a proprietas est: *Quòd relatiua dicantur ad conuertentiam.* 2
item ad conuertentiã, non est conuersim prædicari vnũ
ro in recto, quia vnum relatiuum non potest prædicari
odo de alio, nam falsum est, quòd pater sit filius. Sed prę-
vnum de altero in obliquo, vt petit natura relatiuorum:
i aliquis est pater, filij pater sit: & si est simile, alicui simi-
debet. Vt autem hæc proprietas conueniat omnibus re-
, debet fieri debita assignatio termini: debita autem assi-
termini fiet, si terminus per se, & non per accidens assi-
:. Terminus autem per se ille est, qui formalem rationem 3
andi significat. Et ratio formalis terminandi est illa, quæ
enter terminat relationem, exclusis quibuscunque aliis,
termino relationis esse possunt. Gratia exempli: pater
atiuum, cui pro termino non bene assignatur homo, aut
, vel musicum, sed filius: quia licèt filius necessariò debeat
omo, & aliquando sit albus, vel musicus, etiam si hæc per
ssibile ab eo remoueantur, & sola filiatio remaneat, ter-
it sufficienter relationem patris, & dicetur cum eo ad
ertentiam, non cum aliis: non enim dicimus patrem esse
nis patrem, aut albi, vel musici: quia isti sunt materiales,
cidentales termini, sed esse filij patrem: quia filius est ter-
s per se, & formalis.
ima proprietas est, quòd relatiua sint simul natura: ad 4
duæ requiruntur conditiones: quarum primam tangit
c. præsenti, secundam verò in postprædicamentis, c. 3. Pri-
itur conditio est, quòd vno existente in rerum natura, ne-
sit existere aliud: & vno sublato, necesse etiam sit auferri
: vt posito patre, necesse est poni filium, quocunque autem
ente, necesse est deficere aliud, saltem sub ratione relatiui:
ortuo filio, etiã si permaneat homo qui erat pater, iam nõ
anet in ratione patris. Sed hæc conditio non est sufficiẽs:
homo, & risibile ita se habent; & non sunt simul natura:
omo est natura prior. Alia igitur conditio est, quòd vnum
iuum non sit causa alterius, secundùm formalem rationẽ
iui: licet secundùm rationem materialem causa esse possit:
ter, in quantum homo, est causa filij; non in quantum pa-
lis igitur duabus conditionibus concurrentibus explicata
et proprietas hæc, quòd relatiua sint simul natura.
d aduersus hanc definitionem antiquam proponit dubiũ 5
: An conueniat substantia, aut secundùm se, vel secundùm suas
s? Et respondet; quòd substantiæ secundùm se non potest

conuenire:nam aqua non dicitur esse alicuius tanquã term
(licèt possit esse alicuius possessoris)ergo substantia secundi
se,non est relatiua:sed partibus eius, vt brachio, vel capiti co
uenire ait:quia caput, alicuius hominis,vel animalis est cap
& etiam brachium. Ex hoc autem,quòd substantiæ conuen
talis definitio,saltem secundùm partes; colligit Arist. non e
bonam:quia substantia omnino absoluta est, & prædicamen
constituit,primò diuersum à prædicamento ad aliquid : qu
vt substantia non potest esse relatiua.

Ideo in vltima parte capitis necessarium esse docet Arist. a
signare aliam definitionem, quæ solùm conueniat veris rela
uis. Assignat autem hanc: *Ad aliquid ea sunt, quorum totum su
est, referri ad aliud*:Vt totum esse patris, est referri ad filium,
totum esse filij,est referri ad patrem. Nihil ergo absolutum d
bent habere relatiua, vt relatiua; sed totum esse quod haber
est referri ad aliud.

6 Ex hac definitione colligit Arist. *Proprietatem relatiuorum e
se, non solùm quòd sint simul natura; sed etiam simul cognitione,
definitione*:ita vt qui definitè cognoscit vnum relatiuum,defin
tè etiam cognoscat alterum:quasi dicat,qui cognoscit vnũ r
latiuum,necesse est simul cognoscat alterum: & qui propria
definitionem vnius scit designare,necesse est, vt sciat designa
definitionem alterius: vt si quis cognoscat patrem, necesse
eo ipso filium cognoscere: & qui scit definire patrem, nece
est sciat etiam definire filium. Hæc Aristoteles in litera.

QVÆSTIO I.

An ad aliquid, vel relatiuum constituat speciale prædicamentum.

7 DVobus modis considerare possumus prædicamenta acc
cidentium; nempe secundùm ordinem dignitatis, & s
cundùm ordinem, quo inhærent substantiæ prius aut post
rius, magis aut minus immediatè. Et primam consideratio
nem habuit Aristoteles in Metaphys. vbi de eis agebat secu
dùm proprias entitates: sed secundam in Dialectica; vbi mo
dum potiùs,quo prædicantur de substantia, & ei inhærent,at
tendere debuit:& ideo in 5. Metaph. priùs posuit prædicamen
tum qualitatis, quàm ad aliquid: quia nobilior est qualitas
cùm sit accidens absolutum: sed in Logica priùs posuit rela
tionem; quia priùs inhæret substantiæ, quàm qualitas: quo
sic probatur: Quantitas est, quæ proximè inhæret substan
tiæ corporeæ, extendendo partes eius: sed post quantitatem
statim sequitur relatio: quia antequam intelligatur haber
qualitates, intelligitur magna, aut parua, dupla,ac dimidia,&
æqualis

is alteri: ergo prius intelligitur relatiua, quã affecta qua-
us: vnde prius relatio, quã qualitas afficit substantiã, non
m prioritate temporis, sed rationis: quia cùm in primo
ti temporis, in quo genita est, habeat relationes, & qua-
, prius intelligimus habere illas, quàm has.
relatione verò, quam per nomẽ, *Ad aliquid*; intelligimus,
o inquirendum est, An sit speciale genus entis; quod non
ud ac inquirere, An sit ratio vniuersalissima, transcendẽs
camenta omnia; vel specialis, quæ specialem modum, aut
entis contineat; sicut quantitas, & qualitas.
uit prima opinio antiquorum Pholosophorũ; qui Zeno-
ecuti, dixerunt: *Ad aliquid esse permixtum*, vel *inclusum in
us prædicamentis*: & ideo non esse vnum speciale genus en-
obatur hac ratione: quia relatio præsupponit necessariò
ccidentia in subiecto: vt si sit relatio æqualitatis, præsup-
t quantitatem: & si relatio similitudinis, qualitatem; & sic
eteris accidentibus; quia inter omnia reperitur relatio:
in omnibus includitur, & omnibus permixta est: quare
potest esse speciale genus entis.
ecunda opinio fuit Platonis, à quo eam accepit Arist. *Quod* 8
liquid sit speciale genus entis. Et hæc est iam communis in
la, & omnino vera. Probatur hac ratione: Ens diuiditur in
m prędicaméta: tanquã in diuersos modos essendi: & acci-
diuiditur in nouem, tanquã in diuersos modos afficiendi,
tantiam: sed relatio cõtinet diuersum modũ essendi, & af-
di substantiã: ergo erit speciale genus entis. Probatur mi-
quia esse relationis, est ad aliud se habere, & substantiã af-
distincto modo ac cætera accidẽtia: nam quantitas eã ex-
lendo afficit, qualitas eã qualificãdo: relatio verò ordinã-
eam ad aliud: quẽ modum nullum aliud accidẽtium habet:
o tam modus essendi, quàm afficiendi substantiam, specia-
st, & distinctus à cæteris: quare speciale genus entis erit.
t autem veritas huius sentẽtiæ intelligatur, & argumẽtum 9
erius meliùs solui possit; vnũ est notãdum, nempe Relatio-
n vniuersaliter sumptã, in tria membra diuidi. Prima rela-
est: Vniuersalis respectus, & intrinsecus omnibus accidẽti-
, quod respiciunt subiectum, vt ei inhærere possint. Alia est
pectus quidã minùs vniuersalis, qui includitur essentialiter,
n in omnibus, sed in quibusdã tantùm specialibus acciden-
us absolutis, vt respectus, quem habitus, & scientiæ, atque
am potentiæ, dicunt ad obiectum, per quem respectum, si-
il cum ratione absoluta, per eum explicatã, distinguuntur
cie. Postrema relatio est; Respectus, non pertinens ad essen-
m alicuius accidentis absoluti, nec ordinans rem, in qua est,

ad aliud, tanquam ad subiectum, aut obiectum, vel quid simi sed solùm tanquam ad terminum. Et primũ genus relatior dicitur transcendẽtale: quia in omnib. accidentibus essentia

10 ter includitur, & ideo nõ est speciale genus entis. Secũdũ ve vocatur relatio secundũ dici: & pertinet reductiuè ad illa pr dicamenta absoluta, in quorũ ratione intrinseca clauditur: respectus scientię ad obiectum, pertinet ad speciem habitus: relatio potentiæ ad obiectũ, ad speciem naturalis potentię; r ductiuè quidem, quia aliquid sunt, quasi cõplens essentiam h rum specierum. Tertium genus relationis triplicem conditi nem habet. Prima non conuenit omnib. accidentibus, sed qu busdam tantùm, vt quantitati, qualitati, actioni, & passioni; quib. fundatur: & non essentialiter, sed accidẽtaliter. Et in hc distinguitur à primo, & secundo genere relationum: quia n transcendit omnia prædicamenta accidentium, sicut primun quamuis de multis eorũ accidentaliter prædicetur: hoc eni non sufficit, vt ad predicamenta eorũ reducatur: sed requirit essentialis inclusio, alioqui omnia accidẽtia pertinerẽt ad prę dicamentum substantiæ, cùm de illa prædicentur accidental ter. Nec pertinet ad aliquod prædicamentum absolutum, ad secundum: quia non est de essentia alicuius absoluti: vnd sequitur specialem esse rationem eius, ab omnibus distin ctam; & hæc est secunda conditio eius. Tertia verò: quòd ei essentia habeat modum entis completi, & totius potentialis contrahibilis per differentias, vt quæstione sequenti expli cabitur.

11 Ad argumentũ igitur oppositæ sententiæ; Concesso antece dente, distinguendum est consequens, quòd in omnibus inclu datur: nam si de essentiali inclusione intelligatur, falsum est: f verò de accidentali, concedi potest, quòd includatur in omn prædicamento, aliquo modo, non tamen essentiali, sed acci dentali: vnde non sequitur, quòd sit transcendens, aut quòd pertineat ad plura prædicamenta: nam ad vtrumque requiri tur inclusio essentialis, vt per se est manifestum.

QVÆSTIO II.

An ad aliquid sit speciale genus entis realis.

COnstituto iam in præcedenti quæstione, quòd *Ad aliquid* sit speciale genus entis: sequitur disputandum in præsen ti; An sit speciale genus entis realis: quod idem est, ac si quæ ratur; An detur relatio realis, quæ constituat speciale prædi camentum.

Et

est prima opinio, negans omnino *Relationem realem, &*
prædicamentum ad aliquid, tenénsque per solam relationẽ
nis dici tale, quidquid ad aliud refertur, vt pater, & simi-
plures ex antiquioribus Philosophis, quos citat com-
ator 12. lib. Metaph. commento 19. quos secuti sunt ex
logis Henricus quodlib. 9. q. 3. Ocham in 1. d. q. 1. Au-
s apud Capreolum in 1. d. 3. q. 1. in arg. contra primam
usionem: & ita tenent moderni quidam: quia putant,
m esse rationem conuincentem, quòd aliqua sit relatio
ponenda in rebus.
batur testimonio Arist. 5. lib. Phys. textu 10. vbi affirmat, 12
lationem non terminari per se motum, & probat, quia ac-
ur sine mutatione subiecti: vt si vno albo Compluti exi-
fiat aliud Romæ, incipit primum album esse simile, sine
sui mutatione, per solam mutationem alterius, in quo
uo producitur Romæ albedo. Ex quo tale arg. colligitur:
iid fit relatiuum sine reali mutatione sui; ergo sine ali-
ntitate reali noua in se recepta; ergo relatio non est enti-
alis. Probatur euidenter vltima consequentia: quia si esset
as realis cùm de nouo acquiratur, non fieret aliquid de
relatiuum sine noua entitate in se recepta, nec sine reali
tione sui: quia repugnat aliquid recipere de nouo in se
atem realem sine sui mutatione.
obatur deinde ratione. Primò: Quia ens reale adæquatè
itur in substantiã, & accidens: sed relatio non est substan-
eq; accidens: ergo nõ est ens reale. Probatur minor, quòd
t accidens: (nã quòd relatio non sit substantia, euidẽs est)
trinseca ratione accidentis realis est, inhærere subiecto: si
actu, saltem aptitudine: sed relatio non inhæret subiecto
modo; ergo non est accidens. Minorem probo: quia pro-
conceptus relationis est esse relationem referendi aliud
rminum: ergo relatio vt relatio, non respicit subiectum,
erminum, nec potest inhærere: quare non erit accidens.
cundò: Si relatio esset speciale prædicamentum, ex pro- 13
natura esset accidens reale, cùm constet non esse substan-
: quare nec posset esse substantia, neque ens rationis, sed
uando est substantia, & aliquando ens rationis: ergo non
speciale prædicamentum.
batur minor: quia in personis diuinis sunt relationes rea-
aternitatis, filiationis, & spirationis, seu processionis: &
sunt accidentia, quia accidens repugnat Deo, sed sunt re-
ones substantiales; ergo relatio potest esse substantia. Dein-
elatio generis ad speciem, & speciei ad indiuidua, est vera
tio, cùm totum esse generis sit ad speciem, & totum esse
 speciei

speciei ad indiuidua: & non est accidens reale, sed rationis
vidimus in prædicabilibus; ergo vera relatio potest esse ens r
tionis: & ideo non erit ex se speciale genus entis realis.

Tertiò: quia relatio non est aliud, quàm comparatio duoru
extremorum, vt similitudo, comparatio duorum alborum ei
dem gradus: sed comparatio est opus rationis, quam facit i
tellectus, postquam naturam vtriusque cognouit; ergo non e
ens reale, sed rationis.

Secunda opinio est totius scholæ, quæ cum Arist. *ponit spec
le prædicamentum relationis realis, sub nomine prædicamenti ad a
quid.* Et hęc est vera, & tenenda: quæ (nisi ego fallor) efficaci
probari potest his rationibus: non quidem ex doctrina Ari
deductis, quam in hac parte non recipiunt aduersarij: sed
ipsa natura rerum, & ex fide Catholica.

14 Prima ratio in natura rerum fundatur, hoc modo: Ex natu
rei, & ante operationē intellectus, magis assimilatur vnus h
mo alteri homini, quàm equo, vel leoni: & etiam vnum albu
alteri eiusdem gradus, magis quàm ei, quod non habet tam i
tensam albedinem: sed simile non dicitur tale respectu sui,
alterius; ergo si naturaliter est alteri simile, naturaliter ordin
tur ad alterum, & naturalis ordinatio est realis; ergo vnum
alterum ordinatur ex natura rei, & ordinatione reali: & ord
natio realis est relatio realis; ergo dantur in rebus relation
reales. Et confirmari potest ex creatione: nam anima rationali
ex eo quòd creatur à Deo, vocatur, & est creatura: sed creatu
non dicitur ad se, sed ad aliud; ergo refertur realiter ad creat
rem, dabiturque in ea relatio realis.

15 Secunda ratio deducitur ex fide Catholica, secundùm qua
in personis Diuinis ponuntur relationes reales Paternitatis, F
liationis, & Spirationis: sed vna persona Diuina refertur real
ter ad aliam, quia procedit ab ea, aut quia est principiū, à qu
alia procedit: vt Filius ad Patrem, quia procedit ab eo per natu
ralem generationem: & in creaturis vnus homo procedit a
alio per naturalem generationem, vt genitus à generante; erg
iste erit filius, & ille pater per veras relationes reales.

16 Sed, vt natura relationis meliùs intelligatur, & argumēta fa
ciliùs solui possint: notandum est illud quod D. Th. asserit 1.
q. 28. art. 1. nempe: *Quodlibet prædicamentum duplicem concept
habere:* Communem, in quo omnia cōueniunt, saltē analogicè
& particularem, per quem distinguuntur. Communis cōceptu
est, esse in subiecto, actu, vel aptitudine: in quo conuenit relati
cum accidentibus absolutis: cōceptus verò Particularis, & pro
prius, non sumitur eodem modo in absolutis, & relatione: sed i
illis per modos speciales inhærēdi in subiecto: & ideo absolut
vocar

itur, quia subiectū afficiunt, vt in se est. Vt conceptus par-
ris quantitatis est inhærere substantię extendendo partes
qualitatis verò, qualificando eam, sicque de cæteris: sed
ularis conceptus, & proprius relationis, non sumitur per
em ad subiectum; sed ad terminum ad quem refert subie-
: vt conceptus proprius paternitatis per ordinem ad filiū,
iam ad terminum: vnde accidentia absoluta his duobus
eptibus complentur, nempe inhærendi subiecto, & tali
inhærendi: relatio verò duobus aliis. Primo quidem in-
ndi subiecto, ideo communi cum absolutis: & secundo, or-
ndo illud ad terminum: ideo dici solet habere duplicem
eptum: vnum, qui dicitur esse, *In*; alium, qui dicitur esse,

estimonium Arist. hac distinctione explicandum est: Muta- 17
iplex est; Vna propria, & per se talis, à naturáque intenta,
procedit à principio intrinseco rei, per quam mouetur cor-
d recipiendum in se aliquam perfectionem absolutam: vt
ria ad recipiendam formam substantialem: vel corpus ad
iendam accidentalem. *Alia Communis*, impropria, & per
dens, quæ non procedit à principio intrinseco rei, nec per
imò intenditur à natura, sed quasi per accidens sequitur. Et
rimum genus mutationis non potest acquiri, aut fieri re-
: quia natura non intendit per se relationem, cùm non sit
ectio absoluta rei: sed sequitur quasi per accidens in vtroq;
emo, ad acquisitionem alicuius formæ absolutæ, atque per
tentæ in eis; vel saltem in aliquo eorum. Vt in exemplo ad-
o in arg. de albo Romæ facto de nouo; ex cuius mutatione
nseca mutatur ab extrinseco aliud album, quod Compluti
. Bene ergo Arist asserit, *ad relationem non terminari per se
ationem, aut motum proprium, & per se; sed acquiri sine illa*: non
en vult, quòd sine impropria saltem & communi acquira-
cùm verum sit ac necessarium, vt subiectum quomodocun-
acquirat de nouo relationem realem, aliter se habeat nūc,
m priùs: quæ est definitio cōmunis, & impropriæ mutatio-
: satis est autem per impropriam mutationem acquiri, vt sit
reale.

d primum arg. Negandum est, relationem non esse accidēs: 18
um dicitur secundùm proprium conceptum non inhærere:
inguendum est, nam si sensus sit, quòd proprius conceptus
ationis non sit inhærendi, sed referendi ad terminum, verum
Et si rursus dicatur, secundùm hunc conceptum proprium,
i est, *Ad*, non esse accidens, concedendum est: quia non est
idens, nisi secundùm conceptum communem inhæren-
sed est tale accidens: sicut quodlibet aliud prædicamentum,
secun

secundùm proprium conceptum non est accidens, sed secund communem inhærendi, in quo conueniunt omnia. Et si tand dicatur, communem conceptum inhęrendi esse transcendenta lem: & ideo inclusum necessariò in conceptibus particularibu prædicamentorũ: quia si illum non includunt, non erunt cõce ptus accidentiũ, nec proinde reales. Respondeo; Necessariò ill includere propter transcendentiam, sicut necessariò includun conceptum entis: eum tamen non exprimere, aut non expres significare, sed quasi implicitè, aut confusè: quemadmodum ra tionale includit conceptum entis, sed non exprimit: quia ex presse non significat, nisi gradum naturæ rationalis: in quo ta men cùm includatur ens, dicitur conceptum entis implicitè aut confusè significare, non distinctè, aut expressè: itaque con ceptus proprius relationis, per quem distinguitur relatio ab ac cidentibus absolutis, non exprimit, nisi modum referendi ad terminum: sed quia est conceptus formæ realis inhærentis, & referentis subiectum, quod constituit ad terminum, etiam in cludit implicitè esse, sicut includit conceptum entis.

19 Ratio autem, ob quam non exprimit, est: quia nomẽ relatio nis non est impositum ad significandum conceptum inhæren di, sed conceptum referendi: in quo tamen implicitè includitur idem conceptus inhærendi.

Ad secundum; distinguendum est antecedens: nã relatio duo bus modis accipitur. Primo communissimè, prout solùm dicit rationem referendi ad terminũ, abstrahendo à ratione reali, vel rationis: imò à ratione substantiali, vel accidẽtali: & hoc modo non efficit prædicamentũ reale: quia nõ determinat rationẽ ac cidentis realis. Secundo, sumitur specialiori modo, pro ratione referendi reali, & accidẽtali: in qua acceptione cõstituit tertiũ prædicamentum: à quo excludũtur in primis relationes ratio nis: quia non sunt reales: & ad quod non pertinent relationes substantiales, aut diuinæ: quia diuina propter sui excellentiam, & immensitatem, non limitantur ad ordinem prædicamenta lem.

20 Ad tertium; Concessa maiori, distinguẽnda est minor: quia duobus modis comparantur aliqua: Primo, ex natura rei, quia rationes naturales eorum nõ sunt tales absolutè, sed ad alterũ, vt sunt similia, aut æqualia: & talis cõparatio non est opus in tellectus: sed sine depẽdentia ab eo reperitur in natura aliqua rum rerum. Alia est comparatio, quam non habent res ex pro pria natura: quia non sunt distinctæ: aut cùm sint absolutæ, cõ cipiũtur in ordine ad aliud: & talis cõparatio est opus rationis. Primã igitur cõparationem includũt relationes reales: aliam verò relationes rationis: & ideo prima comparatio, tanquam

realis,

s, p tinet ad hoc prædicamentum: secunda verò, tan-
ı non realis, excluditur ab eo.

QVÆSTIO III.

Quodnam sit supremum genus prædicamenti ad aliquid.

ecialis est ratio inquirẽdi de supremo genere huius prędi- 21
ımenti. Quia hoc arg. videtur probari, nullũ posse habere,
eo nec ordinationem prædicamentalem ex relatiuis fieri
. Quia intrinseca ratio relatiuorum est, ordinari ad termi-
: ergo siue ponatur pro supremo genere relatiuum in cõ-
i, vel ad aliquid, ordinabitur ad terminum: & tunc vel ad
inum inferiorem, vel superiorem, vel æqualem: nõ ad su-
orem, neq; inferiorem, propter duo. Primum, quia relatio
s debet esse inter extrema realia, & realiter distincta, vt in-
ıs probabitur: superius autẽ, & inferius sunt prædicata so-
ratione distincta, vt est manifestum; ergo non potest inter
dari relatio realis. Secundum, quia relatiua sunt simul na-
; *superius* verò *prius natura est inferiori*, vt docet Arist. in post
dicamentis; ergo inter illa non potest esse relatio realis.
ıre relatiuum in cõmuni, ad terminum sibi æqualem ordi-
itur, & realiter à se distinctũ. Vnde sequitur, aut duo esse
ema genera huius prædicamẽti, aut nullũ. Probatur cõse-
ntia: quia neutrum ponitur sub altero: sed duo esse repu-
t, sicut in eodẽ corpore duo capita: alioqui duo essent præ-
ımenta ad aliquid; ergo nullum habebit supremum genus.
ropter hoc arg. diuisi sunt autores. Et prima opinio tenet 22
emum genus huius prædicamenti, propriè loquendo, *non esse
tiuum in concreto, vel ad aliquid, sed relationem in abstracto:*
e est ratio referendi ad aliud, & hoc modo videtur difficul-
em argumẽti effugere: quia relatio nõ refertur ad aliud, sed
atio referendi: ideo nõ colligitur esse duo genera suprema.
Fonseca 5. Meta. c. 25. q. 6. sect. 2. & 3. quod ratione vniuer-
probat: quia abstracta accidentiũ potius quàm cõcreta in
edicamento collocãtur, cùm significentur tanquã entia; per
cõcreta verò tanquã entia per accidens. Hæc tamen senten-
non potest satisfacere arg. quia licèt verum esset, abstracta
gis propriè in prædicamento collocari, nihilominus quod
am cõcreta aliquo modo collocentur, necessariò cõceden-
est, & concedit hæc sententia: quo supposito nõ soluit arg.
Secunda opinio, *Ad aliquid*, aut *relatiuum*, dicit *esse supremũ
nus, potius quàm relationẽ*: ita Albertus Magnus tract. de præ-
camento ad aliquid, cap. 2. & 10, Scotus in 1. d. 21. q. vnica. Et
nc ad arg. respondent: Supremũ genus prædicamenti esse ad
quid, vel relatiuum in cõmuni, prout dicit conceptum ab-
stractum;

ſtractũ:in quo conueniunt omnia relatiua. Et hoc modo ſu
ptum, non refertur per ſe ad alterũ, ſed per inferiora relatiu
in quibus exercetur actus referendi, vt per paternitatem, &
liationem, per ſimile, & diſſimile: ipſum verò ſolùm dicit
tionem communem eorum, quæ referuntur: & ita vnicum
ſupremum genus in concreto, habens ſub ſe inferiora gene
& ſpecies: in quibus habet exercitium referendi.

23 Sed hæc ſententia falſa probatur duplici arg. Primo; Co
ceptus cõmunis abſtractus ab inferioribus, debet cõtinere r
tionem eſſentialem inferiorum, vt conceptus hominis, abſtr
ctus à Petro, & Ioanne, rationem eſſentialẽ hominis: ſed rat
eſſentialis quorumcunq; relatiuorum particularium, eſt refe
ri ad terminum: ergo hanc debet continere conceptus cõm
nis relatiui, abſtractus à particularibus: vnde ſequitur relatiu
in communi, referri ad terminum in communi, ſicut relatiuu
in particulari, refertur ad terminum in particulari; vel non e
conceptum relatiui abſtractum à particularibus.

Secundo: Qui vult definire patrem in communi, non p
teſt, niſi per communem etiam terminum eum definire, vid
licet per genitum in communi, aut per filium in communi: e
go pater in communi, refertur ad filium in communi: ſic
hic pater ad hunc filium: & conſequenter relatiuum in com
muni, ad terminum in communi.

24 Quod verò dicitur, *Exercitiũ referendi ſolùm habere relati
nem in ſingularibus*, falſum eſt, & ex ignorantia procedere vid
tur: quia exercitium relationis non conſiſtit in aliquâ efficiẽ
tia, neque in actu aliquo ipſius relationis, quem in ſingularib
habeat, & non in conceptu communi conſiderata: ſed ſolùn
eſt ordinatio naturalis vnius ad alterum eodem modo ſe ha
bens ſemper: ergo non ſolùm in ſingularibus exercetur, ſe
etiam in vniuerſalibus. Hæc ſolùm differẽtia eſſe poteſt: quò
in ſingularibus exercetur ſecundùm actualem exiſtentiam i
eis: in vniuerſali verò conſiderata, abſtrahit ab exiſtentia: &
ſolùm in hoc ſenſu vera eſſe poteſt diſtinctio relationis, à qui-
buſdam aſſignata: in relationem, vt *Conceptam*, & vt *Exercitam*:
quaſi dicatur, relationem, vt actu exiſtentem, inter ſingularia
exerceri, quod non habet in vniuerſali, ſed conceptum tan-
tùm eiuſdem exercitij. Et ſi aliquid aliud velit eadem ſenten-
tia, vel eadem diſtinctio, non eſt admittenda.

25 Ideo tertia opinio tenet; *Supremum genus huius prædicamẽti,
in abſtracto, eſſe Relationem in communi, & in concreto Relatiuum
vel ad aliquid, etiam in communi.* Hanc tenet Toletus quæſt. 2.
huius prædicamenti. Et eſt probabilior, & ſequẽda. Probatúr-
que ex cõmuni modo cõcipiendi, & loquendi, de aliis prædi-
camentis

ɛis accidentium,quę,vt in antepredicamentis probauimus, e modo sumi possunt:in Concreto,& in Abstracto,& vtro- ɔdo accipiuntur in diuersis locis ab Arist. nec excludi po- nino concretum à prædicamento, nec etiam abstractum. solutione autem argumenti,notandum primò;Diuersā es- onem formalem relatiui,& termini:nam ratio formalis re- est referri ad terminum:ratio verò formalis termini,nō est ad aliud,sed terminare relationem alterius:terminare ve- est aliud,quàm esse id ad quod relatiuum ordinatur:& hoc detur ponere aliquid in re,quæ terminat;sed est quasi de- atio extrinseca:sicut visum esse in pariete ;aut quid simile.

ɹndò notandum;Quòd licèt diuersæ sint opiniones circa 26 ɹum relationis,an sit absolutus, vel relatiuus : certum ta- st,quòd in relationibus tertij generis,quæ sunt mensura- & mensuræ,terminus non est relatiuus, sed absolutus:nam ɹra absolutum quid est,non dependens à mensurabili.Gra- empli : Scientia sub ratione mesurabilis, per suum obie- refertur ad illud relatione tertij generis:quam relationem nat obiectum,sub ratione mensuræ:obiectum verò non de- t à scientia,licèt hæc dependeat ab obiecto:& ideo scien- citur mensurabilis,per veram relationem:sed obiectum nō ɹr mensura,per relationem propriam,aut intrinsecam, sed ɔlam denominationem extrinsecam,mensurabilis existentis ientia:& ideo dixit Aristot. *Obiectum non dici mensuram,* referatur ad mensurabile:sed quia mensurabile refertur ad ɹ,tanquam ad absolutum quid.Vnde sequitur,quòd vel om- rminus relationis absolutus est;vel aliquis saltem:quod suf- vt dicamus, terminum relationis in communi cōsideratum; sse absolutum:vel abstrahere ab absoluto,& relatiuo,quia in ɹsdam relationibus absolutus est,& in aliis relatiuus.

ex hoc non est difficile respondere ad formam arg.Conce- 27 o primam consequentiam,quòd relatiuum in communi,aut liquid in communi, sit supremum huius prædicamenti: am,quòd referatur ad terminum in communi;non inferio- nec superiorem, sed æqualem sibi. Negando tamen secun- consequentiam,quòd duo sint suprema genera:quia termi- n communi,sub ratione formali termini,non est relatiuum: abstrahit ab absoluto,& relatiuo:& solùm dicit quādam de- inationem extinsecam terminandi:non prædicamentalem, ɹuæ reduci potest ad idem prædicamentum, quod cōstituit tiuum in communi,tanquam supremum genus;cuius termi- ipse est.Itaque terminus in communi,non potest esse supre- n genus prædicamenti:quia non est formaliter relatiuus:imò ad prædicamentum per se pertinere,sed solùm reduci ad idē

prædi

prædicamentum ad aliquid : in quantum aliquo modo pertin
ad relatiuum in communi, constituens per se hoc prædicame
tum.

QVÆSTIO IV.

An definitio relatiuorum, tradita ab Aristotele ex propria sententia, sit bona.

18 DEfinitio his verbis continetur in textu: *Ad aliquid sunt, qu bus hoc ipsum est esse, ad aliquid quodam modo se habere.* Cu ius sensus est, relatiua sunt, quorum totum suum esse, est ad term num referri. His autem argumentis probari potest, non e bonam. Primò, quia relatio duo respicit, nempe subiectum, c inhæret, & tale denominat formaliter, & etiam terminum, quem refert: ergo duplicem habebit rationem formalem; vnan secundùm quam respicit subiectum, & ei inhæret, aliam, secu dùm quam respicit terminum, & ad eum refert. Ex quo infer totum esse relationis non esse ad terminum referre, aut ordin re; sed aliquid habere absolutum, quatenus respicit subiectun & ei inhæret. Et ideo falsum esse quod in definitione dicitur: R latiuum esse, cuius totum suum esse, est referri ad aliud. Probatu consequentia: quia relatiuum dicitur tale à relatione, sed totu esse relationis non est referre ad terminum : ergo nec totu esse relatiui erit referri ad terminum.

Et confirmari potest: quia hæc definitio æquè cōuenit relat uis rationis, atque realib. imò relatiuis diuinis, & creatis: de qu bus iam diximus non collocari in prædicamento: ergo nō est bo na. Probatur antecedens, quia commune est omnibus, quòd to tum suum esse, sit referri ad terminum; non enim minùs verum e totum esse speciei, esse ordinari ad genus, & totum esse Patri ęterni, ordinari ad filiū, quàm totum esse similis ad aliud simile

Secundò: Verba in definitione non dicunt actum; sed aptitudi nem: sed definitio hęc non potest dicere solam aptitudinem refe rendi, sed etiam actum: ergo non est bona. Probatur minor: qui relatiuū non est, quod potest referri, sed quod actu refertur: alio qui illud, quod non habet relationem, ex eo solùm, quod potes eam habere, esset relatiuum: quia sicut potest eam habere, potes etiam referri, quod patet esse falsum.

Vt definitio intelligatur, notandum est, Aristotelem, priù quàm singula prædicamenta proponeret, tradidisse vniuersalen diuisionem entis realis in decem prædicamenta, & consequente diuisionem accidentis in nouem. Vnde sequitur ex mente illius subintelligendum esse ens reale in explicatione substantiæ : ita vt dicamus, Substantia est ens reale, per se: & in explicationi- bus prædicamentorum accidētium, accidēs reale: & ita definitio relati

uorũ sic debet assignari: *Ad aliquid sunt accidentia realia, m totum suum esse, est ad aliud referri* Et per primam par- ã excluduntur relationes diuinæ, quæ non sunt accidẽtia: cundã, relationes rationis, quę non sunt accidẽtia realia, æteras verò excluduntur relationes secundũ dici, & tran- lentales: quia non sunt rationes referendi ad terminũ: sed biectum, aut obiectũ; vel quid simile: relatiua verò huius icamenti, ad aliud ordinantur, tanquam ad purum termi- , de quo illam particulam *ad aliud* intellexit Arist. secun- communem expositionem omnium interpretum.

onclusio igitur nostra est: Definitionem Arist. ita explica- esse bonam; quod probatur ex communi consensu totius læ, eam recipientis, & etiam ratione. Nam bona definitio uæ explicat naturam definiti, & illud distinguit à cæteris: hoc efficit præsens definitio relatiuorum: vt constat ex ta expositione eius: ergo est bona. 30

d primum arg. respondent quidam, Relationem duplicem ceptum habere: Communẽ cum cæteris accidentibus; qui nhærentiæ in subiecto, actu, vel aptitudine: & vocatur esse, particularem per quem distinguitur ab eis; qui est referre erminum; & vocatur esse, *Ad*: & ratione primi conceptus, edũt relationem respicere subiectum, sicut cætera accidẽ- ed ratione particularis, non respicere subiectũ: sed termi- : & ideo totũ esse relationis, vt relationis, esse ad terminũ; relationis, vt accidentis. Et posset probari hic modus di- li ex D. Th. 1. p. q. 28. a. 1. vbi aduersus Gilbertum quẽdam, asserebat, *Relationem nihil ponere in subiecto, aut relatiuo, deo non esse inhærentem in eo: sed quasi extrinsecus assistentem,* et relationem secũdùm communem conceptũ inhærendi ubiecto, aliquid ponere in relatiuo: & ratione huius, inhæ- em esse. Sed secundum conceptum proprium relationis, l ponere in eo, sed solùm esse rationem referendi ad aliud.

æc tamen solutio falsa est, & eidem doctori sancto contra. 31

Probo primum: quia relatio secũndum proprium conce- *id*, est forma relatiua, & cõstituit subiectum formaliter re- ũ, vt paternitas, sub proprio cõceptu paternitatis, est for- relatiua, & constituit hominẽ in ratione formali & intrin- patris: ergo secundùm proprium conceptũ ponit aliquid e, & intrinsecum in subiecto, aut relatiuo. Euidens est cõse- tia: & probatur antecedẽs: quia denominatio patris, aut fi- is, & quæcũq; alia relatiua, nõ est extrinseca, sed formalis: si- denominatio albi, aut calidi: ergo ponit effectũ formalẽ in iecto: effectus autẽ formalis cuiuslibet realis formæ, realis debet: ergo necesse est, aliquid reale in subiecto ponere.

Secundò, quia ſi relatio ſecundùm eſſe, *Ad*, nihil ponit in ſu-
ieĉto aut relatiuo, ergo ſecundùm hunc conceptum non eſt a-
quid reale. Probatur conſequentia: quia omne ens reale aut
ſubſtantia, aut accidens: ergo aut eſt ens per ſe, aut in alio. Sed r
latio ſecundùm eſſe, *Ad*, non eſt ens per ſe: cùm non ſit ſubſtant
nec in alio, cùm non ponat aliquid in ſubieĉto: ergo non erit a
quid reale, nec efficiet prædicamentum tale.

32 Pro vera igitur ſolutione arg. notandum eſt; Relationem re
lem, ſecundùm vtrumque conceptum, *In*, & *Ad*, aliquid ponere
ſubieĉto, diuerſa tamen ratione: nam ſecundùm eſſe, *In*, ponit a
quam rationem communem, & abſtrahentem à particularib
prædicamentorum: (eo modo, quo ſuperius diximus analogu
abſtrahi ab analogatis) ſed ſecundùm eſſe, *Ad*, ponit rationé
propriam relatiuam, diſtinĉtam à particularibus, quas ponu
cætera prædicamenta. Vt relatio paternitatis ponit rationé
realem patris in homine: ſed hæc ratio licèt ponatur in ſubieĉt
purè relatiua eſt: quin ſic ponitur in ſubieĉto, vt per illam nō
tale ad ſe, ſed ſolum ad aliud, nempe ad terminum: cætera ve
prædicamenta ita ponunt aliquid in ſubieĉto, ſecundū propri
conceptus; vt per illam rationem propriam, ad ſe ſit ſubieĉtu
& non referatur ad aliud. Gratia exempli, quantitas ſecundu
proprium conceptum ponit extenſionem partium in ſubieĉt
per quam in ſe, & ad ſe dicitur extenſum: ſed paternitas ita pon
rationem realem patris in homine; vt per illam non ſit tale a
ſe, ſed ad filium, ſicque de cæteris relationibus.

Et hoc modo intelligi debet D. Th. dū in citato loco aſſeri
Relationem ſecundùm eſſe, In, *ponere aliquid in ſubieĉto: ſed ſecund
eſſe,* Ad, *nihil ponere ſpecialè per quod ſit tale ad ſe,* ſicut ponunt cæ
tera prædicamenta, ſed purè, & omninò ad aliud. Quem ſenſu
clariſſimè poſuit alio loco, per quem hunc explicauimus, nemp
in 1 lib. ſent. d. 8. q. 4. art. 3. ad 4. vbi ita ait: *Debilitas eſſe relation
conſideratur ſecundùm inhærentiā ſui ad ſubieĉtum, quia non pon
aliquid abſolutum in ſubieĉto, ſed tantum per reſpeĉtum ad aliud.*

33 Si autem aliquis dicat: Iam ergo relatio non ſolùm ſecundùr
conceptum communem accidētis inhærebit ſubieĉto, ſed etian
ſecundùm proprium, & vltimum relationis, qui vocatur eſſe, *Ad*
aduerſus illud, quod ex D. Th. adduximus, quæſtione præcedēti
videlicet conceptum proprium relationis non ſumi in ordine ad
ſubieĉtum, ſicut ſumuntur cōceptus proprij accidentiū abſoluto
rū, ſed in ordine ad terminū: Præterea habebit relatio duos cōce-
ptus qui vocentur, *In*: vnum communé cum accidentibus abſolu-
tis, & alium ſibi propriū. Probatur conſequentia: quia tā ſecundū
communem rationem, quàm ſecundùm particularem, ponit ali-
quid in ſubieĉto: ergo ſecundùm vtramq; ei inhæret, & in eo eſt.

Reſpon

ondeo ad primum: Secundùm vtrumque conceptũ in-
subiecto: diuersa tamen ratione; nã secundùm commu-
hæret inhærentia communi, cum cæteris, & abstrahẽte
erentia absoluta, & respectiua: sed secundùm conceptũ
um inhæret inhærẽtia purè relatiua: quod est inhærere
do ad aliud. Quod verò D. Th. dixit, proprium conce-
elationis non sumi in ordine ad subiectũ, vt in accidẽ-
bsolutis, verissimũ est: sic autem intelligendũ, vt non su-
in ordine ad subiectũ, vt *In se*, & *Ad se* est, sed vt refertur:
d; per eandẽ rationem relatiuam, in eo positiuã. In quo
iffert ratio propria relationis, à rationib. particularib.
tium absolutorũ, quę sumuntur in ordine ad subiectũ:
n se, & ad se, non vt est ad aliud, per tales rationes.
liud verò respondeo; Relationẽ habere esse, *In*, cõmune, 34
eteris accidentibus; & esse, *In*, particulare, per quod sub-
efert ad terminũ; & per hoc esse, *In*, particulare, deter-
ır aliud, *In*, cõmune, & fit vna ratio prædicamentalis ex
ıe: quia ex determinante per se, & determinabili per se,
r fit vnũ per se: sicut quodlibet accidens absolutũ habet
, commune, & particulare; & ex vtroque efficitur vnum.
ormam igitur primi arg. Concedendum est primum en-
ma; quo probatur relationem habere duplicem conce-
um, quo respicit subiectum; Alium, quo respicit termi-
Negandũ tamẽ est, quod infertur, totũ esse relationis, &
i, nõ esse ad terminũ: quia illud esse, quod habet in sub-
i consideretur in cõmuni, abstrahit ab absoluto, & rela-
contrahitur per esse ad terminũ: & per talem contra-
ordinatur ad illum, & fit relatiuum: si verò cõsideretur
ticulari; est esse proprium relationis: & ideo est esse rela-
nde sequitur, relatiuum esse, quidquid habet relatio, &
uid relatiuum: & hoc est *totum esse relationis, & relatiui,*
aliud: vt dicitur in definitione Aristot. Ad confirmatio-
respondsum est, per explicationem definitionis.
a solutionem secundi arg. aliqui distinguunt relatum, & 35
ium, dicentes; Relatiuũ dicere potentiam ad referendũ,
m verò, actuale exercitium referendi: & in definitione
explicari ad aliquid, vt relatũ; quàm vt relatiuum. Hæc
distinctio nõ habet fundamentũ: quia, vt superiùs pro-
ıus, exercitiũ referendi, vel actus referendi, non est aliud
naturalis ipsa ordinatio vnius relatiui ad aliud: quæ sẽ-
dẽ modo se habet, & semper est actualis, & semper exer-
inter relatiua: quod necessariò dicendum est: nã eo ipso,
vnũ relatiuũ nõ referatur actu, vel in exercitio ad aliud:
abebit actu in se relationem, nec erit relatiuum forma-

liter: & eo ipso, quòd habet in se relationem, non potest nō r
ferri actu, & secundùm exercitium. Idem ergo prorsus sunt
cundùm rem, & secundùm rationem, relatū, & relatiuum : f
illud magis distinctè explicat actum referendi: quia etiā min
distinctè dicit aliud: ideo in definitione Arist. pro vtroque f
mitur nomen, ad aliquid: & actū referendi dicit, non potent

Ad arg. ergo respondetur, distinguendo illud axioma; qu
verba in definitione non dicunt actum, sed aptitudinem : na
res, quæ definiuntur, sunt in duplici differentia. Quædā em
sunt, quarum ratio, vel essentia in aptitudine, vel potentia c
sistit: & istæ, licèt definiantur per verba significantia actū: n
pro actu, sed pro potentia accipiuntur in definitione : & rat
huius est: quia actus in his nō potest esse essentialis: & ideo n
bene definiuntur per actum. Aliæ sunt; quarum ratio, vel esse
tia, non cōsistit in aptitudine, sed in actu: & in definitione h
rum non possunt verba accipi pro aptitudine: quia si ita ac
piantur, non explicabunt naturam definiti : Sed pro actu d
bent accipi, vt rationem eius explicent. Vt si definiatur qua
tum, pro eo, quod habet partem extra partem, secundùm e
tensionem molis, non possunt verba huius definitionis dice
aptitudinem; sed actum, quia ratio extensionis in actu cons
stit, non in aptitudine : sicque de cæteris. Et ita se habet rel
tiuum, cuius ratio in actuali ordinatione, & relatione con
stit: ideo verba definitionis eius pro actu, & non pro aptitud
ne accipiuntur.

QVÆSTIO V.

Vtrùm omnes relationes pertineant ad hoc prædicamentum.

36 TAnquam certum præsupponēdum est; nec diuinas relati
nes, nec etiam relationes rationis, collocari in hoc præd
camento: quia, vt in præcedenti quæst. probauimus; prædica
mentum ad aliquid, est membrum quoddam generalis diu
sionis accidentis realis, in nouem prædicamenta : & ideo rel
tiuum, quod est supremum genus, est accidens reale, atque f
nitum: quare nec relationes Diuinæ; cùm sint substantiales,
infinitæ, possunt pertinere ad hoc prædicamentum; nec rela
tiones rationis: quia non sunt accidentia realia.

Solùm ergo procedit quęst. de relationib. realibus creatura
rum: *An omnes ponantur in hoc prædicamento?* verùm non distin
guuntur ab omnibus eodē modo: nam quidam asserūt, *Esse ea*
res in triplici differentia: Quædam sunt transcendētales; quæ i
rebus diuersorum prædicamentorum reperiuntur, eisq; essen
tialiter conueniunt, quasi complementum essentiæ: tales sun
respectus inclusi in essentia cuiusl bet accidentis, per quo
ordina

itur ad subiectum, cui inhærere aptum est. Aliæ sunt rela- 38
, quæ non omnib. accidentibus vniuersaliter conueniũt:
ibusdam tantùm, in quorum essentiis etiam includũtur:
ectus, quem dicunt habitus, potentiæ, & scientiæ ad pro-
biecta, & istæ vocantur relationes secundùm dici.
e denique sunt relationes, quæ nulli cõueniunt essentia-
ed accidentaliter conueniunt multis, & dicuntur relatio-
cundùm esse: vt paternitas, similitudo, & æqualitas. Alij
olùm has vltimas rationes admittunt: & nullam prorsus
quæ ad essentiam alicuius absoluti pertineant. Sic vide-
tire Scot.in 4.d.12.q.vnica. Probántque non esse admit-
s. Primò; quidquid pertinet ad essentiam substantiæ, est
ntia: & quidquid pertinet ad essentiam quantitatis, est
itas: ergo si relationes reales dantur, quæ pertineant ad
iam omnium rerum absolutarum, erunt res absolutæ: vt
stantia, erunt substantiæ: in quantitate, quantitas, & in
ate, qualitas. Et si ad essentiam aliquarum rerum tantùm
eant; vt ad essentiam habitus aut potentiæ, erunt etiam
tiæ, & habitus. Hæc autem falsa sunt: ideò falsum erit ta-
ationes ponere.
batur secundò: quia si intra essentiam absolutorum ad-
ntur relationes istæ, aliud absurdum erit concedendum:
e, quòd tales essentiæ componantur ex entitate absoluta,
tiua, diuersis non solùm specie, sed genere.
j denique præter relationes accidentales, vel secundùm 39
dmittunt intra essentiam absolutorum transcendentales:
amen relationes secundùm dici, nisi solo nomine: nam
us, inquiunt, potentia, & scientia, purè absoluta sunt; nec
t respectum realem ad obiecta, sed absolutam proportio-
um eis: quam proportionem non possumus intelligere,
plicare, nisi per quendam respectum, quem intellectus
pit in eis: & ideo de eis loquitur, quasi de respectiuis: cùm
n non sint verè respectiua, sed absoluta: licèt in commu-
odo loquendi respectiua dicantur: & propterea appellen-
elatiua secundùm dici.
imus modus dicendi cõcedit, præter relationes secũdùm
ranscendentales; & secũdùm dici, & vtraque pertinere ad
iam absolutorum: sed eas ita confundit, vt omnes esse ap-
ndas trãscendentales asserat: & ita relationem realẽ crea-
in duo tantùm membra diuidendam esse; nempe in tran-
lentalem, & prædicamentalem: ita vt sub primo membro,
respectus, qui omnibus prædicamẽtis absolutis essentiali-
onueniunt, quàm qui aliquibus tantùm, cõprehendantur.
secundo verò, solùm relationes accidentales, quę vocãtur

40 ſecundùm eſſe,& pertinent ad hoc prędicamentū. Noſtra ſen tentia tribus concluſionibus explicatur. Prima eſt: neceſſe e ponere reſpectus quoſdā reales, pertinentes ad eſſentiam *acc dentium abſolutorum: vt reſpectus, quem includit inhærētia aptitu dinalis eorum ad ſubiectum, & habitus, & potentiæ ad obiectum: reſpectus iſti, diminutæ quædam relationes ſunt, complentes eſſent abſolutorum.* Hanc concluſionem tenet D.Tho.1.p.q.13.art. ad 1.& q.28.art.1. Caiet.in opuſc. de ente & eſſentia,c.7.q.1 Et probatur teſtimonio Ariſt.2.lib.de anima,tex.33.vbi doc *Eſſentiam ſpecificam potentiarum ab actibus, & obiectis ſumenda eſſe:* quod non poteſt eſſe verum; niſi reſpectum eſſentialem a obiectum includant. Nam euidens eſt, non ſic accipiendā eſ eſſentiam ſpecificam potentiæ ab obiecto, vt obiectum ſit eſſentia eius, cùm ſit ſemper res diuerſa ab ea; ergo neceſſe e ſumi per reſpectum eiuſdem potentiæ ad obiectum: ideo tā reſpectum eſſe ei eſſentialē. Probatur conſequentia: quia ſi n obiectum, nec reſpectus ad ipſum eſt de eſſentia potentiarur nullo modo accipietur ſpecies earum ab obiectis.

41 Probatur deinde ratione, quia accidentia non ſunt enti ſimpliciter, ſed entis entia, hoc eſt, aliquid ſubſtantiæ, ad qua intrinſecam attributionem dicunt: ſed talis attributio n poteſt eſſe, neque intelligi, niſi per aliquem reſpectum ad ea dem ſubſtantiam, incluſum in eſſentia accidentium: ergo n ceſſariò ponendi ſunt reſpectus iſti eſſentiales in omnibus a cidentibus abſolutis.

42 Secunda concluſio: *Ex his reſpectibus ad eſſentiam abſoluto pertinentibus, plures ſunt tranſcendentales, & plures etiam præd camentales.* Probatur primum: quia tranſcendentale dicitur i lud, cuius propria ratio tranſcendit omnia prædicamenta, v ſaltem plura: ſed reſpectus aptitudinalis inhærentiæ ad ſubie ctum, quem in ſua eſſentia includit accidens, tranſcendit om nia prædicamenta accidentium ſicut accidens ipſum: ergo er relatio tranſcendentalis.

Probatur ſecundum ratione oppoſita, nam tranſcendēs eſ quod multis prædicamentis eſt commune: ſed dantur plure reſpectus eſſentiales rebus abſolutis, qui non poſſunt ad plur prædicamenta pertinere: ergo non erunt tranſcendentales Probatur minor: quia reſpectus habituum, & potentiarum a ſua obiecta, non poſſunt ad plura ſe extendere, quàm habitu ipſi, atque potentiæ, quibus ſunt eſſentiales: ſed habitus, & po tentia ſolùm pertinent ad prædicamentum qualitatis; imò ſo lùm ad determinata genera huius prædicamenti: ergo ne ſunt, nec dici debent tranſcendentales.

Tertia concluſio; *Ex tribus generibus relationum, nempe tran*

ſcenden

ntalium, secundùm dici, & secundùm esse, transcendentales llum prædicamentum pertinent, relationes secundùm dici per- ad prædicamentum absoluti, cuius essentiam complent, rela- verò secundùm esse, aut accidentales, constituunt prædica- um relationis.

banda sunt tria hæc: & primũ, de respectibus transcẽden- us facilè probatur, ex ipsamet transcendentia: nam quod cendens est, ad nullum speciale prædicamentũ pertinere t: ergo relationes istæ transcendẽtales ab omni prædica- o excludũtur. Probatur antecedẽs, quia prædicamẽta cõ- t determinatum modũ essendi; vt substantia modum per antitas modũ extẽsionis: sed transcẽdẽs non est determi- m ad aliquem modum essendi, sed comprehendit mul- rgo non potest ad speciale prædicamentum pertinere.

cundum verò, de relationibus secundũ dici, sic probo: Re- 43 tus quem dicũt potentia, & habitus ad obiecta, cõplent es- am eorum: ergo pertinent ad essentias, quas complent tã- n aliquid earum: quare necesse est in eodem prædicamẽto ocari, & sub eodẽ genere: sub quo sunt tales essentiæ. Quod lligendum est reductiuè tantùm, sicut partes reducũtur ad dicamentum, & speciem totius, & nõ per se, & directè: quia mpletum aliquid sunt, atq; diminutum, & qui nõ possunt se efficere speciem, nisi simul cum absoluto, cuius essentiã plent: vt si solum respectum potentiæ, aut habitus ad ob- um intelligas, non intelligendo absolutam rationẽ quali- , nihil completum aut prædicamentale intelligis, quia re- tus isti essentialiter coniunguntur cum absoluta ratione litatis quam complent: & ideo nihil completum sine illa lliguntur cõstituere: vnde nec nomina potentiarum, & ha- um imponuntur ad significandos hos respectus, sed prin- lem rationem qualitatis, quam consequuntur, vt bene ait Th. 1. p. q. 13. a. 7. ad 1. & q. 7. de potẽtia, a. 10. ad 11. ideo nec se constituuntur in prædicamento, sed per absolutum. Et c sequitur non pertinere ad prædicamentum ad aliquid, vocari relationes prædicamentales; sed secundùm dici ab st. Et ratio huius denominationis est: quia tales ab anti- s dicebantur, & cum veris, & prædicamẽtalibus confunde- tur: cùm tamen non sint relationes secundùm esse; sed solo mine harum gaudeant.

Tertium deniq; quòd relationes, quæ nulli sunt essentiales, 44 accidentaliter semper conueniũt, efficiãt per se hoc prædi- mentum; cõmunis est consensus totius scholæ. Et ratio eius lligitur ex differentia earum à relationibus transcendenta- us, & secundùm dici: quæ cùm pertineant ad essentiã abso-

lutorum,quam complẽt,incompleti quidam reſpectus ſunt,&
aliquid eorum:& ideo non poſſunt per ſe conſtituere ration
prædicamentalem,ſed ſimul cum eiſdem abſolutis. Relatione
verò,quæ extra eſſentiam omnium abſolutorum ſunt; prim
habent modum naturæ cõpletæ:quia nihil eſſentiale alicuiu
ſunt,ſed per ſe habent propriũ modum eſſendi,ad aliquid,qu
ſit integra,atque completa ratio prædicamentalis,ſicut cęter
accidentia prædicamentalia,& conſequenter ſua genera, ſpe
cies,ac differentias: ex quib. per ſe poteſt fieri ordinatio præ
dicamentalis Habent etiã ſecũdò;quòd ſint totum eſſe eſſen
tiale relatiuorũ; ita vt nihil præter relationes ipſas eſſentiali
ter includãt:& ideo ſic definita ſunt ab Ariſt. *Relatiua ſunt quo*
45 *rum totũ ſuum eſſe ſit, ad aliud ſe habere.* Conueniunt igitur re
lationes iſtæ cũ tranſcendentalibus in eo, quòd nihil abſolu
tum dicunt,ſed totum eſſe earũ eſt, eſſe rationes referendi ad
aliud:differunt tamen in duobus.In primo quidẽ, quia reſpe
ctus ſecundùm dici,nõ ſunt tota ratio,totum eſſe, aut tota eſ
ſentia relatiuorum : ſed quoddam complementum eorum : &
ideo ea,quorum complementũ ſunt;non ſunt relatiua ſimpli
citer,ſed ſimpliciter abſoluta: & ex conſequẽti dicũtur quodã
modo relatiua, & ex hoc ſequitur ſecũda differentia;quòd re-
ſpectus iſti non ſunt ad aliud,tanquã ad terminum;ſed tanquã
ad ſubiectum,vel obiectum:vt petit natura abſoluti,quod cõ-
plent:relationes verò prædicamentales non ſolùm non dicũt
aliquid abſolutum,ſed ſunt tota ratio, tota eſſentia, totũ eſſe
relatiuorũ,quæ conſtituunt:& ideo relatiua ab eis conſtituta,
nihil abſolutũ dicunt,ſed totum ſuum eſſe,eſt referri ad aliud,
non quidem tanquam ad obiectum,vel ſubiectum,ſed tanquã
ad purum terminũ:quia relatio à qua ſola conſtituuntur,non
petit aliud ſub aliqua ratione particulari,ad quam ordinet re-
latiuum,quod conſtituit,ſed ſub ratione præciſa termini.

46 Ad primum arg. ſecundæ opinionis,contrariæ relationis ſe-
cundùm dici, diſtinguendũ eſt antecedens:nam eſſe ſubſtãtiã,
quidquid pertinet ad eſſentiã ſubſtãtiæ:& quantitatem,quid-
quid pertinet ad eſſentiã quantitatis,duobus modis intelligi
poteſt:In recto,& in obliquo.Et primo modo,negandum eſt,
quia non eſt neceſſarium,rem aliquam prædicari in recto , de
quocunque eius modo,aut complemento: ita vt dicatur ſim-
pliciter ſubſtantia,aut quantitas: bene tamen in obliquo : ita
vt dicatur aliquid ſubſtantiæ,vel quantitatis:& hoc modo ve-
rum eſt,hos reſpectus eſſe abſolutos,vel ſubſtantias,id eſt, ali-
quid rerum abſolutarum,vel ſubſtantiæ.

Ad ſecundum:Negandũ eſt,quòd ſequatur abſoluta illa,in
quibus clauditur iſti reſpectus,compoſita eſſe ex abſoluto, &

reſpe

tiuo: quia non includuntur in rebus absolutis, per modū s, aut differentiæ, aut per modum compositionis, sed tam ere, quàm in differentia, atque in specie ipsa ex eis com- , per modum cuiusdam complementi: tam compositorū, componentium, vnde non sequitur compositionem ali- cum eis facere.

QVÆSTIO VI.

pecies relationis prædicamentalis à termino sit accipienda.

ē sola relatione prædicamentali procedit quęstio, non de 47 elationibus transcendentalibus, nec secundùm dici: quas uimus quæst. præcedenti non pertinere ad hoc prædica- im. Vt autem meliùs intelligantur, quæ de relatione di- sunt, quasdam diuisiones relatiuorum adducere oportet. uū igitur, quod est supremum genus huius prædicamen- nò diuiditur in tria genera intermedia, secūdùm tria fun- ta in quibus fundatur, enumerata ab Arist. 5. lib. Met. c 15. im genus relatiuorum est eorum, quæ fundantur in vni- el diuersitate generica, aut specifica; & habet sub se tria enera, vel species, secundū diuersa fundamenta, in quibus itur vnitas, aut diuersitas. Nam si reperiatur in Substantia, elatio identitatis, vel diuersitatis; si in Qualitate, relatio si- udinis, aut dissimilitudinis; & si in Quātitate, relatio æqua- s, vel inæqualitatis. Secundum genus relatiuorum est eo- quæ fundantur in actione, & passione: vt relationes pater- s, & filiationis: & habet alia genera, vel species subalter- ecundùm diuersas actiones, de præsenti, præterito, & futu- Tertium, eorum quæ fundantur in mensura, vt relationes itiarum, & scientiarum, sub nomine mensurabilis, ad sua ta sub nomine mensuræ: nam obiectum dicitur mensura tiæ, & potentiæ: & scientia, atque potentia, mensurabilis biectum: ex eo, quod ad nihil potest vtraque extendi, aut nihil versari, quod non contineatur sub proprio obiecto. cunda diuisio minùs vniuersalis est: qua diuiditur relati- 48 in mutuum, & non mutuum. Relatiua mutua sunt, quorū nque dicitur tale, per relationem realem: vt pater, & filius: mutua, quorum vnum tantùm dicitur tale, per relationē m: in altero verò talis relatio non est, vt mensurabile, & ura: nam illud dicitur tale, per relationem realem: hæc ve- on habet talem relationem.

ertia diuisio est: Relatiua alia sunt Æquiparantię, alia dis- arātiæ. Æquiparātiæ, quæ eiusdem rationis, & denomina- s sunt, vt similia, æqualia. Disquiparātiæ dicuntur quæ di- e rationis sunt, & denominationis, vt pater, & filius. Quod-

libet autem horum generũ ſuas habet ſpecies, & de omnib
& ſingulis, quærit titulus quæſtionis ; *A quo ſumant diſtinct*
nem ſpecificam, an à termino, vel ab aliquo alio.

Et prima opinio videtur eſſe D.Th. 3.p.q.35.ar.5. & quodl
9.ar. 4. *Quòd relatio, aut relatiuum, non ſumat ſpeciem à termi*
ſed potiùs à cauſa, per quam producitur: Quod probat hoc argu
Quia ſi relatio ſumeret ſpeciem à termino, ſequeretur in vtr
que parente eandem eſſe relationem ad filium. Probatur co
ſequentia: quia filius vnicus terminus eſt; ergo relatio patris,
matris ad eum terminata, erit eadem. Sed cõſequens eſt falſu
ergo etiam antecedens, quòd relatio ſumat ſpeciem à termin
Probatur minor: quia pater eſt cauſa efficiens filij, mater ve
paſſiua tantùm; ergo habent rationes cauſarum, ſpecie diue
ſas, quas neceſſariò conſequitur diuerſa relatiò in vtroque: p
ternitatis in patre, & maternitatis in matre.

49 Secũdo probatur: Quia ſpecies debet ſumi ab aliquo intri
ſeco, quod ſit differentia eſſentialis eius: ſed terminus relati
nis eſt res diuerſa à relatione, & ei extrinſeca, vt pater reſpec
filiationis; ergo non poteſt ſumi ab eo ſpecies. Et ſi reſpondea
non ita ſumi ſpeciem à termino, vt terminus ipſe ſit different
ſpecifica relationis: ſed ordinatio ad terminum. Contra hoc e
quòd relatio ipſa eſt ordinatio ad terminum: ergo ſi ex ordin
aut ordinatione ad terminum, ſumitur ſpecies eius, ſumet ſp
ciem à ſeipſa: quod patet eſſe falſum.

Pro hac etiam ſententia adduci poteſt teſtimonium Ari
quia tria genera relationum diſtinguit (vt vidimus) non per d
uerſos terminos, ſed per diuerſa fundamenta: ergo ſentit no
eſſe ſumendam ſpeciem relationis à termino.

50 Secunda opinio eſt communis, & vera; Quòd relatio, aut r
latiuum, ſumit ſuam ſpeciem à termino: ita vt illæ relation
ſint eiuſdem ſpeciei, quæ habent terminum eiuſdem ſpeciei: v
omnes paternitates, omnes ſimilitudines: illæ verò ſint ſpeci
diſtinctæ, quæ habent terminos ſpecie diſtinctos: vt ſimilitud
& diſſimilitudo. Probatur ex definitione Ariſt. quæ ait: *Relati*
ua eſſe, quorum totum ſuum eſſe, eſt referri ad aliud, hoc eſt, ad te
minum; ergo talis erit relatio, qualis fuerit terminus, ad que
refert: & hoc eſt ab eo accipere ſpeciem. Et D.Th. abſq; dubi
tenet eandẽ ſententiã 3.p.q.32.ar.2. vbi ſic ait: *Cùm ratio ſpeci*
ficæ relationis conſiſtat in hoc, quod ad aliud ſe habet, neceſſe eſt dice
re, quòd duæ relationes non ſunt diuerſæ ſecundùm ſpeciem, ſi ex op
poſito vna relatio eis correſpondeat.

Probatur etiam ratione: quia ex quatuor generibus cauſa
rum, relatio non habet materiam, & formam: quæ ſunt cauſ
intrinſecæ, à quibus (ſaltem à forma) poſſet ſumere ſpeciẽ: quia
vt ſup

eriùs probauimus, accidentia non componuntur ex ma-
x forma, solùm ergo habet causam efficiētem, à qua pro-
ır:& finem, seu terminum, in quem ordinatur relatiuum:
causa efficiente non sumunt res suam speciem, quia ex-
ca prorsus est:ergo solùm restat causa finalis, quæ est ter-
s, in quem essentialiter ordinatur relatiuum:quare ab eo
net suam speciem.
l vt meliùs intelligatur hæc vt specificatio relationis; No- 51
m est, Relationem, sicut cætera accidētia, nō habere cō-
onem Physicam, ex materia, & forma:sed Metaphysicā, ex
e, & differentia. Vt ergo intelligatur à quo sumat speciē,
andū est à quo sumatur genus, & differentia eius:& quo-
odo assignari possit definitio quidditatiua cuiuslibet rela-
s. Genus igitur relationis sumitur à tota eius natura, sub
nuni conceptu referendi ad terminum considerata. Diffe-
a verò ab eadem concepta sub cōceptu speciali, & vltimo
minante genus:nempe ex eo, quòd sit ordinatio ad talem
inum:vt Genus paternitatis erit cōmunis conceptus rela-
s realis, qui dicit esse ordinem, vel ordinationem ad termi-
. Differentia verò, esse ordinationem ad filium:& ideo de-
io paternitatis talis erit: Paternitas est ordo, aut ordinatio
is ad filiū:& sic de cæteris relationibus. Itaq; terminus rela-
is nō est differētia specifica relationis, seu esse ordinationē
lē terminū, qui extrinsecus est relationi:sed esse ordinatio-
l illū intrinsecū:& quia talis est ordinatio, quod est ad talē
inum, ideo dicitur relationem sumere speciem à termino,
quem cognoscenda, & definienda est relatio, & relatiuum.
x hac doctrina cōstat solutum esse secundum arg. quia nec 52
io sic specificatur à termino vt terminus: vt sit differentia
tialis eius:nec specificatur à seipsa, sed à propria differen-
uæ ab eius natura sumitur, vt consideratur sub conceptu
rminato, & vltimo ordinationis ad talem terminum: per
m conceptum contrahitur communis, & genericus.
t testimoniū Arist. explicetur, notandum est: Fundamenta
causas relationū:vel quia ab eis aliquo modo producūtur:
ī aliquando nō producūtur ab eis, naturali saltem sequela,
tis fundamētis sequuntur:vnde ex fundamentis diuersæ ra-
is semper sequuntur relationes diuersæ speciei. Et ita cōce-
otest, quòd à fundamentis sumatur species relationum, aut
tiuorum, quasi causaliter: sed à terminis, quasi formaliter.
er hos autem duos modos sumēdi speciem relationum, pa-
secundum esse magis proprium, quem posuit Aristot. in de-
tione relatiuorum: & hæc est causa propter quam cōmunis
dus loquēdi scholæ eo potius, quàm primo vtitur:sed Arist.
& D.

& D.Th. per fundamenta distinguunt illis locis: quia aliqua[n]do notiora nobis sunt & quia modus ille distinguendi non c[on]tradicit proprio & formali, sed eum infert: vnde per illum d[i]stinguentes, non negant proprium, quo ferè semper vtuntur.

An filio correspondeat duplex relatio, vna in patre, & alia in matre, vel eadem in vtroque parente.

53 SOlutionem primi arg in vltimū locum remisimus: quia ci[r]ca illam dubium hoc (licèt breuissimè) disputandum est. A[n] in patre, & matre vnica sit relatio ad filium, vel duplex, atq; di[]uersa: nempe paternitatis in patre, & maternitatis in matre.

Et est prima opinio D.Th.3.p.q.35.ar.5. quam sequitur ibi[] dem Caiet. & Ferr.2.lib. contra gentes, c. 14. *Quòd duplex sit, a[c] diuersa relatio in patre, & matre*: quæ in eo fundatur, quòd Aris[t.] quem sequitur D.Th. asserit, *Patrem, & matrem diuerso modo, au[t] in diuerso genere causæ cōcurrere ad generationem filij*: patrē quid[em] tanquam causam efficientem, matrem verò tanquam materia[]lem: sed effectus diuerso modo, diuersáque dependentia depen[]det à diuersis generibus causarum, & diuersò modo ab eis re[]spicitur; ergo per diuersas relationes: & ita pater refertur ad fi[]lium, relatione causæ efficientis, quæ dicitur paternitas: mate[r] verò per relationem principij passiui, significatam nomine ma[]ternitatis. Et hæc sententia consequenter ponit duplicem rela[]tionem, ratione saltem diuersam in filio: vnam, per quam refer[]tur ad patrem, & aliam, per quam refertur ad matrem: nam cùm relatio sumat speciem à termino, impossibile est, quòd duæ re[]lationes specie diuersæ, habeant eundem terminum formalem: vnde cùm filius terminet relationes diuersas vtriusque parētis, necesse est per duas alias relationes formaliter diuersas, eas ter[]minare: sed ambæ significantur eodem nomine filiationis.

54 Secunda opinio opposita tenet: *In patre, & matre, esse vnā relationem totalem, & completam*, sed quasi cōpositam ex duabus relationibus partialibus, & eiusdem rationis patris, & matris, & in filio non nisi vnicam ei correspondere: per quam refertur ad vtrumque parentem, tanquam ad terminum adæquatum, & ad vtrumlibet, tanquam ad terminum inadæquatum. Ita Fonseca 5.Met.c.15 q 5.sect.3.& habet oppositum fundamentum, videlicet patrem, & matrem, in eodem genere causæ efficientis, concurrere ad generationem filij, tanquam vnam causam totalem, & adæquatam, quasi ex duplici causa pertiali compositam. Ita enim sentit Galenus, quem omnes Medici sequuntur, & (quibus magna fides in hac re tribuenda est) cum eis Scotus in 3. d. q.1. Ex hoc autē fundamēto euidenter sequitur, quòd in patre, & matre, nō sunt relationes eiusdē speciei. Probatur cōsequentia:

ia si eodem modo, atq; in eodem genere causæ efficiētis,
ximè cōcurrunt ad generationē filij, eodem modo ab eis
debit: eodem etiā modo ab eis respicietur: quare per re-
ē eiūsdem speciei, sed partialiter distinctam in vtroque:
liuersæ sunt causæ partiales, & diuersa subiecta, in quib.
oteſt idē numero accidens reperiri, & possumus exemplū
cere, de multis hominibus trahentibus nauim, in quibus
ſæ ſunt relationes partiales, & inadæquatæ, ad eundē ef-
n: sed ex omnibus integratur vna totalis, & adæquata.
ſtra autem ſententia eſt, probabilem eſſe vtramque opi-
m, non ſolùm propter patronos doctiſſimos; ſed propter
bilia fundamenta: *ideo liberum erit cuique hanc vel illam
itu ſequi.*

QVÆSTIO VII.

An terminus relationis ſit formaliter abſolutus; vel formaliter relatiuus.

Lia ſunt in relatiuo, Subiectū, Fundamentum, & Relatio. 55
Subiectū, eſt res ipſa, quæ denominatur à relatione. Fun-
entū verò, ratio, aut medium, per quod conſurgit in ea re-
: & hæc eſt, per quā formaliter dicuntur relatiua: vt in pa-
t homo, qui denominatur pater, à relatione: eſt generatio,
otentia generandi, in qua fundatur relatio: & eſt relatio
paternitatis. Ex his tribus certum eſt, ſubiectum non eſſe
inum relationis, niſi materialem; & quaſi remotū: de quo
procedit quæſtio, ſed de duobus aliis: quorū ratione ſub-
poteſt proximè terminare relationem. Et cùm fundamē-
abſolutū ſit, vel modū abſoluti habeat, ideo titulus quæ-
is quærit: *An terminus relationis, per quam vnum refertur
iud, ſit ſubiectum ipſum, ratione fundamenti, quod abſoluta res
el ratione relationis:* nam ſi ratione primi ſit terminus, ter-
abitur relatio ad abſolutum formaliter: ſi verò ratione
ionis, terminabitur formaliter ad relatiuum.
d duo poſſumus conſiderare in relatione. Primū, quòd ſit 56
referendi vnū ad alterum. Secundum, quòd ſit ratio ter-
ndi relationē alterius: vt in paternitate, quòd ſit ratio re-
ndi patrem ad filium: & quòd ſit ratio, per quam idem pa-
erminet relationem filiationis: & cùm rationes iſtæ ſint
rſæ, in eadem relatione, certum eſt, per relationem, ſe-
dùm primam conſiderationem, vnum relatiuum non ter-
are relationem alterius: ſolùm poteſt eſſe dubium, an ter-
et per eam ſecundo modo conſideratam.
t in hoc ſenſu quæritur, *An terminus relationis ſit formaliter
tiuus?* id eſt, an terminet per ſuā relationem, ſaltem ſecūdo
modo

modo consideratam, relationem alterius.

Et circa quæstionem sic explicatã sunt tres opiniones, du extremæ, & tertia media. Prima opinio extrema asserit, *Vnu relatiuum semper, & in quocunque genere relationum, termina relationem alterius, per propriam relationem, & nunquam per fu damentum, aut rationem absolutam.* Ita Caiet.1.p.q.13. art. quem sequuntur nonnulli ex modernis.

57 Probant ex duplici proprietate relatiuorum, approbata a Arist. & omnibus, nempe, *Quòd relatiua sint simul natura, & si mul cognitione, & definitione*: ita vt nec vnum possit esse pri natura quàm alterum: nec cognosci sine cognitione alteriu nec definiri nisi alio definito: quæ omnia manifesta sunt i patre, & filio: sed nihil horum potest eis conuenire, nisi vt re latiuis: ergo vt talia, referuntur vnum ad alterum, & vnum te minat relationem alterius. Probatur minor: quia pater, ratio ne fundamenti, est prior natura filio: & filius posterior: cùn per potentiam generandi, & generationem actiuam, quæ sun fundamentum relationis, fit causa illius, & causa sit prior na tura effectu: & eadem ratione potest cognosci, & definiri sin filio; ergo hoc modo non poterit vnum terminare relationem alterius, & ideo solum per relationem possunt se terminare.

58 Sed quia relationes aliæ sunt mutuæ, & aliæ non mutuæ quæ solùm reperiuntur in vno extremo, aliud verò absolutun est: & ideo tale non videtur posse terminare aliud per relatio nem, sed per rationem absolutam: non apparet igitur, quo modo vera esse possit hæc opinio in omnibus relationibus.

Propterea duobus modis defenditur, quãtum ad relatione non mutuas, à diuersis qui eã sequũtur. Primò, à Caiet. qui ait *In his relationibus vnum extremum esse relatiuum formaliter, pe relationem sibi inhærentem: aliud verò, non per relationem sibi in hærentem, sed per relationem existentem in altero.* Gratia exempli Scientia, quæ mẽsurabilis dicitur, refertur per relationem sibi inhærentem ad obiectum, tanquã ad mensuram: obiectũ verò, quod mensura dicitur, refertur ad scientiã, non per relationẽ sibi inhærentẽ, sed per eandem relationem existentẽ in sciẽtia: & ita vnũ relatiuum est intrinsecũ, & aliud extrinsecũ. Proba- tur ex Arist 5. Meta. c.15. expresse asserente, *In relatiuis tertij ge- neris, quæ sunt mẽsura, & mẽsurabile, vnũ referri per relationẽ, quã in se habet, alterũ verò per relationem, qua aliud refertur ad ipsum.*

59 Secũda via defenditur ab aliis modernis, asserẽtibus, *Extre- mum illud, in quo non est relatio realis, terminare relationem realẽ alterius*, non per eandem illius relationem, sed per relationem propriã: non realem, quam supponimus non habere, sed ratio- nis: quia eo ipso quòd scientia refertur, per relationem realẽ mensura

abilis ad obiectum, acquirit obiectum nouam cōmen-
nem, & correspondentiam cum illa, ratione cuius com-
ationis debita est ei denominatio relatiua mensuræ: &
n possit eam habere realem, quia res absoluta est, ha-
relatione rationis: quæ licèt non sit ante operationem
ctus, satis est debitam ei esse, & quasi in potentia proxi-
ribuat ei denominationem relatiui, licèt non relati: nā
ım dicit potentiam, vt aliquid referatur ad aliud: rela-
ò actuale exercitium referendi.
tamen sententia, siue hoc, siue illo modo defendatur,
abilis mihi videtur: quia vterq; modus eam defenden-
enter ostenditur falsus. Et primò, modum Caiet. sic im-
Effectus formalis relationis est, facere relatiuum; sicut
s formalis albedinis est, facere album: sed repugnat ali-
se album: nisi ab albedine sibi inhærēte: ergo repugna-
relatiuum, nisi à relatione sibi inhærente; falsum ergo
d asserit Caiet. mensuram referri ad mensurabile, per
nem existentem in eodem mensurabili.
ndò: Quia relatio, cùm sit forma relatiua, nō potest re- 60
l alteram, nisi illud, quod constituit relatiuum: sed con-
aliquid relatiuum, est tribuere illi proprium effectum
em: sicut constituere albedinem, vel subiectum album,
uere illi proprium effectum formalem: & effectum for-
non tribuit forma, nisi per informationem: ergo repu-
iquid constitui relatiuum, aut referri ad aliud, per re-
m existentem in altero; & non in se.
nda via hac ratione probatur falsa: Relatiuum, & rela-
superiùs probauimus, non se habent sicut potentia &
uia cùm relatio sit actualis ordinatio vnius ad alterū,
, quod est in subiecto; refert illud actu ad terminum, &
possibile est, aliquid habere relationem in se, per quā
relatiuum: quin per eandem etiam dicatur relatū. Im-
le est etiam dici relatiuum, ex eo solùm, quòd potest ha-
lationem; nisi eam actu habeat: nam homo, priusquam
nem habeat paternitatis, nō dicitur relatiuum ad filiū.
hæc vera sunt, & necessaria in relationibus realibus;
ninus sunt necessaria in relationibus rationis: quia re-
tionis concipitur ab intellectu, ad similitudinem rela-
ealis: eodem igitur modo erit impossibile, quòd mensu-
atur ad mensurabile, per relationem rationis, priusquā
ctu habeat ab intellectu, eam cognoscente; etiam si sit
ta: sicut est impossibile, quòd aliquid dicatur relatiuum
ione reali, priusquam eam actu habeat.
nda opinio extrema tenet: *Terminum, non solùm in rela-* 61
tionibus

tionibus non mutuis, sed etiam in mutuis esse formaliter absoluti
Ita Scot.in 1.dist.30.q.1. quem sequuntur omnes eius discip
& ex modernis multi: & in eandem sententiam videtur incli
re Capr.in 1.d.30.q.1.ar.2.ad 3.Sonc.5.Met.q.3.ad 2. Et de re
tionibus non mutuis tanquam certum præsupponit hæc s
tentia, quòd ad absolutum terminentur.

Sed ita esse etiã in relationib. mutuis, probatur primò. Q
aut relatio, in quantum relatio, postulat terminum relatiuu
aut in quantum relatio mutua: sed neutro modo postulare
cest talem terminum: ergo non terminatur per se ad relati
sed per accidēs; & ideo ad absolutũ per se. Probatur minor: l
mo, quòd nō vt relatio: nam si vt relatio peteret terminum
latiuum, omnis relatio deberet illum habere, & nulla pot
terminari ad absolutum: sed relationes tertij generis termin
tur omnes ad absolutum, vt manifestum est: ergo relatio, vt
latio, non petit terminum relatiuum. Quòd autem eum n
petat, vt relatio mutua, probatur primò; quia relatio non d
tur mutua, per rationem terminandi, sed per rationem refer
di; quia vtrumque extremum refertur ad aliud: ergo non est
cessarium vt relatio sit mutua, quòd sit ratio terminandi: sed
tis est esse rationem referendi, in vtroque extremo: quod
rum esse potest etiam si ad absolutum terminetur.

62 Secundo: quia neque omnis relatio mutua terminatur se
per ad relatiuum, sed aliquando ad absolutum: nam paternit
aut maternitas, & filiatio, sunt relationes mutuæ: & tamen a
quando datur vna sine altera: vt in beatissima Virgine, secun
sententiam D.Th.3.p.q.35.ar.5. datur relatio realis materni
tis ad Christum hominem, in quo non est relatio realis filiat
nis: ergo relatio maternitatis non terminabitur ad Christu
tanquam ad relatiuum, sed tanquam ad absolutum, per pa
uam generationem, quæ accidens absolutum est, terminant
relationem maternitatis.

63 Tertio: si vnum relatiuum terminaretur ad alterum, eti
vt relatiuum, sequeretur, nō posse vnum cognosci, aut defini
nisi per alterũ. Probatur consequentia: quia non potest cogn
sci, neque definiri relatiuum, nisi per terminum, sed consequ
est falsum: ergo falsum erit etiam antecedens. Probatur min
quia loco nominis in definitione positi, licet ponere suam de
nitionem: vt loco animalis, positi in definitione hominis, lic
ponere viuēs sensibile, quæ est eius definitio, dicereque, Hon
est viuens, sensibile, rationale: ergo si pater definitur per filiu
dicemus, Pater est, qui habet filiũ, & tũc loco filij licebit pon
re definitionem eius, quæ talis erit: filius est, qui habet patrē
ita definitio patris erit, Pater est qui genuit eũ, qui habet pat
in q

ria vitia committuntur. Primũ est nugationis, seu inu-
etitionis; quia pater ipse, qui definitur, in definitione
ır. Secundum est, quod ignotum per ignotius definia-
ı dum patrem definimus per filium, non solùm æquè
; est filius, sed minùs notus: cum nihil de eo possimus
cere, nisi per patrem. Tertium, vitiosus quidam circu-
ı vnum relatiuum definitur per alterũ; & hoc idem per
ıod non est aliud, quàm definire idem per semetipsum:
pater definitur per filium, & rursus filius per patrem, à
ıd vltimum definietur pater per seipsum. Quod repro-
rist. 5. lib. Meta. cap. 13. his verbis: *Non est autem intelle-
illud, cuius intellectus est: idem enim profectò bis esset dictũ.*
de poster. resolutione, cap. 3. eundem circulum repro-
n demonstrationibus.

a opinio media, inter hæc extrema, affirmat; *Relationes* 64
*tuas terminari ad absolutũ formaliter, mutuas verò forma-
relatiuũ: & ideò relationẽ in communi, vel relationem, vt
est ad terminum, abstrahentem ab absoluto, & relatiuo.* Ita
.. contra gentes, cap. 11. Nip. 5. Meta. d. 14. Deca. Hif. in 1.
. notab. 3. & ex modernis plures. Et hanc existimo esse
ı in doctrina Arist. & D. Th. & probabiliorem cæteris.
efficaciter probauimus, quantum ad relationes non
s; vt mensurabilis, & mensuræ, Creaturæ, & Creatoris ad-
primam opinionem Caiet.

atur etiam aduersus secundam opinionẽ, *Quòd relatio-
tuæ terminentur formaliter ad relatiuũ:* expressis testimo-
ist Porph. & D. Th. Arist. enim c. præs. agens de termino
onis, & docens qualis esse debeat, ita ait: *Amplius, si qui-
nuenienter assignetur, ad quod dicitur, omnibus aliis subla-
cunque accidentia sunt: relicto autem solo illo, ad quod assi-
n est, cõueniẽter semper ad ipsum dicetur, circumscriptis om-
quæ accidẽtia sunt domino: vt esse bipedẽ, vel scientiæ susce-
m, vel hominem: relicto verò solo, quod dominus est, semper:
enim, domini seruus dicitur. Si autẽ non conuenienter ad id,
d dicitur assignetur, circumscriptis omnibus aliis: relicto autẽ
ad quod assignatum est, non dicitur ad ipsum. Assignetur ser-
minis, aut alicuius, & circumscribatur ab homine, esse domi-
on amplius seruus ad hominem dicetur: cùm enim dominus
nec seruus est.* Quibus verbis expresè docet, seruum ter-
i formaliter ad dominum, vt dominus est: & dominum
uum, vt seruus est: quia ablatis relationibus domini, &
utis, neuter potest terminare relationem alterius; & rela-
ous positis, etiam si omnia alia auferantur, sufficienter
as vtrumque terminat relationem alterius.

65 Porph.etiam cap.de ſpecie,idem tenet,non minùs expre
nam aſſerit ſe definiſſe genus per ſpeciem , & rurſus: ſpeci
per genus:quia ſunt relatiua,& vnum relatiuum debet defi
ri per alterum,tanquam per terminum ſuæ relationis.

Quod D.Thom.non minùs expreſsè docet 1.p.q.40.a.2
4.vbi explicans definitionem relatiuorum, traditam ab Ar
& docens quomodo conueniat relatiuis mutuis:inquit: *C*
dicitur,quod relatiui eſſe, eſt ad aliud ſe habere , per ad aliud
telligitur correlatiuum:quod non eſt prius,ſed ſimul natura.

Probatur deinde duplici ratione.Prima,ex intrinſeca ratio
relatiuorũ deducta.Oppoſitio relatiua reperitur inter relati
vt relatiua ſunt formaliter:ergo mutua relatio includit eſſe
tialiter mutuã oppoſitionẽ relatiuã:ſed mutua oppoſitio re
tiua eſſentialiter includit vtramque rationem,referẽdi,& t
minandi:ergo vtrũque officium exercent relatiua per relati
nes;& non per fundamẽta abſoluta.Omnia cõſtant euidẽt
præter minorẽ,quã non minùs euidẽter probo.Mutua opp
ſitio cõſiſtit in hoc,quòd relatiua mutuò ſe reſpiciãt, & rel
tiones,ſint rationes mutuò ſe reſpiciẽtes, ſed mutuò ſe reſ
cere eſt,quodlibet reſpicere aliud,& ab eo reſpici:& ab eo r
pici,eſt terminare relationẽ eius:ergo euidens eſt,quòd in m
tua oppoſitione includatur eſſentialiter vtrũq; officiũ refer
di,& terminandi: & ex cõſequenti,quòd vtrumque exerce
relatiua per relationes,& non per fundamenta:quia per rel
tiones,& non per fundamẽta,habent formalẽ oppoſitionen

66 Secunda ratio ex Diuinis relationibus ſumitur , in quib
euidẽter probari videtur;vnum relatiuum nõ poſſe per abſo
lutum,ſed per relationem terminare alterum.Duo autẽ præ
ſupponit hæc ratio,tanquam certa.Primũ eſt,Relationẽ rea
lem eſſe nõ poſſe,niſi inter extrema realiter diſtincta:quia ni
hil poteſt ad ſeipſum referri relatione reali. Secundum,in Di
uinis non poſſe vnum diſtingui realiter ab altero per aliqui
abſolutum:ſed ſolum per relationes oppoſitas.Quibus ſuppo
ſitis,ita procedit ratio.Pater refertur ad Filiũ,& Filius ad Pa-
trem,vt realiter diſtinguũtur:ergo vterque terminat relatio-
nem alterius,vt realiter ab eo diſtinctus:quia ſicut relatio rea
lis non poteſt eſſe eiuſdem ad ſeipſum realiter,ita nec termi-
nari ad ſe ipſum:ſed pater,& filius nõ diſtinguuntur realiter
niſi per ſolas relationes oppoſitas : ergo nec refertur vnus ad
alterum:nec terminat relationem alterius,niſi per relationẽ;
vt relatiuum igitur,& non vt abſolutum: ſed eadem eſt ratio
de relationibus Diuinis,& creatis;quantum pertinet ad ratio-
nem referendi , & terminandi : ergo etiam relationes creatæ
terminantur ad relatiuum,& non ad abſolutum.

Huic

c argum.duobus modis conantur respondere moderni. 67
, quòd licet in diuinis personis nihil distinguat realiter
atio:& ideo relatiuũ sit,quod terminat secundũ se;tamẽ
bis cõcipiuntur Diuinæ Personæ: potest distingui fun-
tũ relationis,à relatione ipsa,& cõcipi per modũ abso-
per ipsum ita cõceptũ terminabit vna persona relatio-
terius: vt in filio possumus considerare generationem
: à qua dicitur genitus per modum absoluti, tanquam
nẽtum filiationis:& per illam terminabit filius relatio-
aternitatis: non per filiationem: & sic etiam patet,per
tionem actiuam,per modum absoluti consideratam.
tamen solutio, nec vera est, nec soluit arg. Probo pri-
iia in personis Diuinis,non solùm paternitas,& filiatio
lationes:sed etiam generatio actiua,& passiua:quæ vo-
origo actiua & passiua,dicunt formaliter relationem;
i non possent distingui realiter: sicut certum est distin-
inde à nobis,qui scimus nihil distingui in Diuinis; nisi
ationes:concipiuntur tanquã relatiuæ:ergo si per illas
at vna persona relationem alterius;terminabit,vt rela-
rmaliter. Probo secundum; Quòd solutio non soluat
entum. Quia licèt à nobis imperfectè intelligentibus
erentur generatio actiua, & passiua, per modum abso-
m tamen sint relatiuæ: nihilominus secundùm se nihil
absolutum: ergo cùm relationes terminentur secun-
,& non solùm, vt imperfectè concipiuntur à nobis; se-
euidenter,secundùm se terminari ad relatiuum forma-
non ad absolutum: & etiam vt intelliguntur à Deo,&
qui eas cognoscunt,vt sunt in se.
erea iidem moderni,videntes prædictã solutionem in-
ntem esse;aliam tradiderunt. Concedentes, relationes
s terminari ad relatiuum formaliter:non tamẽ creatas.
erentiam in eo consistere;quòd relationes Diuinæ sunt
ntes, aut substantiales: ideo non habent aliud funda-
n, præter seipsas;per quod possit vnum relatiuum ter-
relationem alterius: sed relationes creatæ sunt acci-
es: & ideo præsupponunt aliud accidens absolutum,
m fundamentum, quo medio consurgunt: & per tale
nentum,potest vnum relatiuum terminare alterum.
ec differẽtia hęc aliquid valet:quod ita probo:Relatio-
e subsistentẽ aut inhærẽtem;seu substantialẽ, aut acci-
m,non pertinet ad rationem formalem relationis,aut
: sed materiale quid est: relationes verò, aut relatiuã
ex ratione formali talium relationum & relatiuorum,
mutuam oppositionem,formaliter includentem vtrã-

que rationem, referendi, & terminãdi, quæ eadem est in Diuin
& creat s: ergo eadem erit ratio terminandi in vtrisque: sicut e
dem est ratio referendi; quare si ad relatiuum formaliter term
nantur Diuinæ relationes, & non ad absolutum; etiam termin
buntur creatæ.

69 Argumenta primæ opinionis non sunt contra nostram, & id
non est necessarium ad ea respondere. Sed ad primum arg. secu
dæ opinionis; Concessa maiori, concedenda est etiam minor:
cundùm illam partem, quà asserit, *Relationem, vt relatio est, n*
terminari ad relatiuum formaliter: sed neganda, quantùm ad al
quòd, *vt est relatio mutua, non petat terminum relatiuum*: q
relatio, vt relatio, cõsideratur tanquàm genus abstractum à m
tua, & non mutua: sed vt relatio mutua, consideratur in spec
certum est autem, plura conuenire alicui rei, ratione suæ dif
rentiæ vel speciei; quæ non conueniunt ei ratione generis:
ideo conuenire potest relationi vt mutuæ, terminari ad rel
tiuum; licèt non conueniat ei sub cõmuni retione relationis:
sicut hoc modo abstrahit à mutua, & non mutua; ita petit term
num abstrahentem ab absoluto, & relatiuo. Vt autem aliu
quod in eodem arg. adducitur, de relationibus mutuis, caren
bus aliquando relatione in vno extremo; vt est relatio creatu
ad Creatorem; & relatio maternitatis B. Virginis ad Christu
Dominum, apud D. Thom. soluatur, notandum est: Prim
Relatiua duobus modis considerari posse: Materialiter, dum p
subiectis, aut fundamentis accipiuntur; vt dum dicitur, hunc h
minem album referri ad alium hominem album: aut genera
ad genitum: quo etiam modo solùm dicuntur relatiua accidē
liter: quia accidentalis est hæc, generans est pater: vel album
simile. Alio modò accipiuntur formaliter, prout significant
nominibus relatiuis, patris, aut similis: & sicut relatiua; sic etia
termini accipiuntur eisdem modis: vt dum dicimus, simile refer
ad album: aut patrem ad genitum: formaliter verò, si dicam
patrem referri ad filium.

70 Secundò notandum est; *Relationes mutuas perfectas esse*: qu
oppositionem relatiuam includunt: non verò mutuas, quasi ma
cas, & imperfectas, in quibus vnum tantum extremum relatiu
oppositionis reperitur: vnde solùm intelliguntur habere mat
riales terminos: non formales. Vt relatio mensurabilis ad men
suram, solùm materialiter dicitur terminata: & idem de relatio
nibus mutuis: si in altero extremo suspenderetur relatio, p
possibile, vel impossibile: vt si, consurgente relatione similitud
nis in vno albo, suspenderetur relatio in alio (si hoc sit possibil
de quo non agimus) tunc enim solùm materialiter maneret te
minata relatio alterius.

E

is respondetur: Relationes illas quæ in arg. adducuntur,
ō mutuas: quia relationes mutuæ nō versantur, nisi inter
na eiusdem ordinis: Deus autem & creatura diuersi ordi-
nt: & ideo non habent mutuas relationes: propterea
ue solùm materialiter terminatas: & hoc est, terminari
solutum: mutuæ verò oppositionem relatiuam essentia-
dicunt, ratione cuius quælibet est ratio referendi ad aliā,
nul ratio terminandi: quia non potest oppositio intelli-
e vtraque ratione: & ideo relatiua mutua, vt talia, ad re-
um formaliter terminantur.

An vnum relatiuum possit, & debeat definiri per alterum.

undum arg. petit, *An vnum relatiuū possit & debeat defini-* 71
ter alterum. Et circa hoc dubiū est duplex opinio. Prima
, quòd sic debeat definiri: quam tenent omnes illi, qui
dunt, relationem non terminari ad relatiuum; sed ad ab-
um: & probant ex inconuenientibus, quæ sequuntur ex
nodo definiendi, in eodem argumento adductis.
cunda opinio est eorum, qui sequuntur nostram senten-
uod vnū relatiuū debeat definiri per aliud: & hæc apud Ari-
& D. Tho. est certissima, vt probant testimonia eorum ad-
a in confirmationem nostræ sententiæ: est etiam expressa
Porph. cap. de specie, vbi asserit, se egisse statim post ge-
le specie: *quia sunt relatiua:* & ideo necesse est vnū cogno-
, & definire per alterum. Huic autem testimonio respon-
moderni, non posuisse Porph. speciē in definitione gene-
referetur ad genus: sed vt ad indiuidua; & ideo nō definisse
n relatiuum per alterum formaliter. Sed miror sanè solu-
ē tam apertè falsam excogitasse: quia luce clarius est, ge-
lefinisse per speciem, tāquam per subiectum, de quo præ-
tur: sed non est subiectū, de quo prædicatur genus; vt respi-
ndiuidua, sed vt respicit genus ipsū, vt ex seqatet: ergo per
n tanquā relatiuum generis, definiuit genus ipsum. Sed in
nibus est probabilior, & (nisi ego fallor) euidenter cōclu-
t ex Diuinis relationibus, in quib. fatentur, quòd licèt no-
modo intelligēdi imperfecto, possumus intelligere, quòd
ninentur ad fundamentum, per modū absoluti à nobis cō-
um: tamen si sumantur vt sunt in se; vel vt à Deo ipso, aut
is cognoscūtur, nō possunt vllo modo terminari ad abso-
m: quia cùm sint subsistētes, & substātiales, nō habēt fun-
entum aliud, præter ipsas: ideo necesse est per seipsas ter-
are. Ex hoc deduco euidens arg. hoc modo. Relationes Di- 72
e; vt sunt in se, & vt cognoscuntur à Deo, & beatis, termi-
r ad relatiuum formaliter: ergo terminus formalis vnius

relatiui; vt patris, erit aliud relatiuũ, nempe filius, vt filius: sed relatiuum non potest definiri; nisi per terminum: ergo nõ potest definiri; nisi per aliud relatiuum. Si igitur beatus quadam explicatione explicaret, quid sit pater Æternus; nõ posset alio modo; nisi dicendo, Pater Æternus est; qui habet filium eiusdem naturæ. Tunc ergo, vel ex tali definitione sequuntur illa inconuenientia, nemper circulus vitiosus, definiendo idẽ per seipsum, ignotum per ignotius, atque etiam nugatio, vel inutilis repetitio; vel non: si non sequuntur: ergo nec sequuntur ex modo definiendi vnum relatiuum creatum per aliud: & si sequuntur; non erit verum, quòd Diuinæ relationes terminẽtur ad relatiuum. Probatur euidenter paritas rationis: quia tam in diuinis quàm in humanis erit verum; quòd loco nominis in definitione positi licet ponere suam definitionem: ex quo sequuntur illa inconuenientia: vel in vtrisque erit falsum, & non admittendum in relatiuis.

73 Ad arg. igitur; Cõcedenda est consequentia primi enthymematis. Dum autem dicitur, loco nominis in definitione positi, licere definitionẽ eius ponere; Distinguendum est: quia vel id, quod ponitur in definitione; ponitur, tanquã pars definitionis intrinseca: & tunc licebit quidem: si verò non ponatur, nisi tãquam additamentum extrinsecum; non licebit: & quia vnum relatiuũ non ponitur in definitione alterius, tãquam pars definitionis; sed tanquã additamentum extrinsecũ; in ordine, ad quod sumitur differentia relationis; propterea non licet loco eius ponere suam definitionem. Et ratio huius differentiæ est: quia pars definitionis, est pars essentialis definiti; secundùm propriã naturam illud cõponens: vnde idem est, quòd ipsa ponatur, vel eius definitio continens naturã propriam. Quod autem ponitur tanquã additamentum; non est pars definitionis, aut definiti, nec illud cõponit; sed solùm extrinsecè terminat, aut respicit: quod non potest præstare per suam definitionem; sed per se: quia per se respicitur ab alio, & per se ei opponitur relatiuè: quemadmodum vnum contrarium per se opponitur alteri, & per se expellit illud à subiecto, & non per propriam definitionem. Quod considerans Arist. 6. lib. Topic. c. 2. docet, *Relatiuum, vt in definitione alterius positum, diuersum esse à seipso, extra definitionem, aut secundùm se sumpto*: nam in definitione non ponitur secundùm se; sed solùm vt extrinsecum additamentum. Præterea in definitione non ponitur tanquam relatiuum: sed tanquã terminus: ideo non licet ponere definitionẽ eius, vt relatiui: vt terminus verò, solùm habet extrinsecam denominationem, quasi eius, in quo finitur relatio alterius.

74 Ad testimoniũ verò Aristotelis, respondetur, non loqui de defini

ione vnius relatiui per alterũ, sed solùm asserere, quòd
ia nõ refertur ad suum subiectum, in quo est, relatione
potentiæ, sed solùm ad proprium obiectum: vt intelle-
on ad hominem, sed ad intelligibile: & visus ad visibile:
iceretur, inquit, relatiuè ad hominem, idem in quãtum
is diceretur: hoc est, ad duos terminos, & per duas rela-
quod patet esse impossibile. Itaque vt potentia, solùm
relatiuè, ad obiectum, hoc est ad intelligibile: ad subie-
erò non dicitur vt potentia: sed sub alia ratione com-
ccidentis. Ita exponunt verba Arist. Commentator, D.
Alexander, in Commentariis eorum verborum: & ideo
sse germanum sensum eorundem credendum est.
lliud verò, quod in argumento dicitur: Definiri ignotũ 75
otius, si vnum relatiuum definiatur per alterum: negã-
sed definitur per extrinsecum, æquè ignotũ; & sine quo
est per notiora explicari: & hoc nihil refert: quia nõ re-
ur, quòd magis notum sit definito, quidquid ponitur in
ione eius, per se sumptũ: sed satis est, si sit æquè notũ, vel
, dũmodo ex eo, & aliis notioribus, resultet integra de-
; notior simpliciter definito: & hoc habet definitio re-
licèt terminus in ea positus, tanquam extrinsecum ad-
entum, æquè ignotus sit, si per se sumatur, ac definitum.

QVÆSTIO VIII.

um relatiuum ordinetur ad duos terminos eiusdem speciei, per eandem, vel diuersas relationes.

licatum est iã in præcedẽtibus id quod pertinet ad vni- 76
em, & distinctionem specificam relationis: ideo in hac
quæstione quærimus de vnitate numerica; An quãdo
relatiuum respicit plures terminos eiusdẽ speciei, vt pa-
res filios, aut simile plura similia, respiciat singulos per
as, atque distinctas numero paternitates, aut similitudi-
l per vnã, & eandẽ numero extensam ad omnes. Sed res-
vnũ & relatiuũ plures terminos, dupliciter contingit.
, ita vt quilibet sit quasi partialis, & inadæquatus, & ex
s constituatur vnus totalis, & adæquatus, atque etiã ne-
us ad terminãdã relationem: & hoc modo species respi-
liuidua, & totũ, plures partes. Et hoc modo certũ est, re-
per eãdẽ numero relationẽ, & non per plures, respice-
res terminos. Secũdo modo cõtingit vnũ relatiuũ respi-
lures terminos, adæquatos, & totales, ita vt quilibet so-
per se, posset terminare sufficiẽter relationẽ: & hoc mo-
ocedit quæ: An multiplicatis his terminis, multiplicẽtur
nes: ita vt pater referatur ad plures filios, p plures rela-

tiones, vel non multiplicentur, sed per eandē numero patern
77 tatem referatur ad omnes. Et prima opinio tenet, *Relatiuū*
plures terminos non eadem relatione referri, sed multis numero d
uersis: ita vt tot habeat relationes, quot filios: ita Scotus in 3. d. 8.
vnica, quem sequuntur sui discipuli, & plures moderni: & pr
batur ex doctrina Arist. qui docet in hoc capite, *Relatiua e*
simul natura, & cognitione; ita vt quocūque eorum existente
rerum natura, ponatur necessariò aliud, & ablato etiam vn
necessariò auferatur aliud; cognito etiam vno, necessariò c
gnoscatur aliud: sed hæc proprietas non potest conuenire r
latiuis si per vnam relationem referantur ad plures termin
ergo hoc non est possibile. Probatur minor, quia posito prim
termino, ponitur relatio: sed semper ponitur priùs tempo
vnus primus, quàm sint alij: ergo non erit relatiuum simul t
pore, nec natura cum eis, sed solùm cum primo: nec etiam
mul cognitione: quia priùs cognoscitur primus, quàm illi a
cognoscantur. Deinde sublatis omnibus præter vltimum, q
non periit, non aufertur relatiuum.
78 Probatur deinde ratione. Primò: Quia si pater vnū habeat
lium, per vnam relationē realem ordinabitur ad illū; ergo h
bito secundo, cōsurget in eo noua relatio. Probatur consequ
tia: Relatio est ordinatio ad terminū; ergo noua ordinatio e
noua relatio: sed ordinatur de nouo ad nouū filiū, cū priùs n
ordinaretur: ergo noua est in eo ordinatio, & ideo noua rel
tio: & sic multiplicabuntur relationes, multiplicatis termin
Secundò: Posito fundamento proximo relationis, & term
no ponitur necessariò relatio, vt posita albedine in hoc par
te, quæ est fundamētū similitudinis, & posito alio albo, qu
est terminus, consurgit necessariò similitudo; ergo posito n
uo fundamento, & nouo termino, consurgit noua relatio: s
genito nouo filio, ponitur noua generatio actiua in patr
quæ est nouum fundamētum relationis: ponitur nouus term
nus, qui est nouus filius: ergo ponitur noua relatio. Et confi
mari potest hoc modo: Si primus filius moriatur, ante gener
tionem secundi, desinit esse in patre relatio paternitatis: & p
generationem secundi consurgit noua: quia nouum est fun
damentum, & nouus terminus; ergo etiam si non moreretu
primus, consurgeret noua relatio. Probatur consequentia
quia eodem modo est nouum fundamētū, & nouus terminus
79 Et si respondeas, viuente primo nō consurgere nouam rela
tionem: quia relatio est accidens: & vna paternitas est accidē
solo numero diuersum ab alia: sed duo accidētia solo numer
distincta, nō possunt esse in eodē subiecto: quia accidētia indi
uiduātur ab eo; ergo nec potest cōsurgere noua relatio perma
nente

: prima. Itaque subiectum habens vnam relationem, in-
: est alterius solo numero distinctæ : & ideo vna relatio
dit, ne consurgat alia. Contra hoc est: quòd licet acciden-
irè absoluta indiuiduentur à subiecto : & ideò non pos-
lura esse in eodem, solo numero distincta: accidentia ta-
respectiua non indiuiduantur à solo subiecto : sed cum
ie ad terminũ, vel ad aliquid aliud, quod respiciunt, Vnde
s species visibiles (quas vocant intentionales) simul sunt
dem oculo, vidente simul duo alba, aut duo alia obiecta;
cùm relatio sit accidens respectiuum, non indiuiduatur à
cto solo, sed cum ordine ad talem terminum: qui si fuerit
s, capax erit subiectum recipiendi nouam relationem, so-
mero distinctam: quia nullum erit impedimentum, ratio-
ius non multiplicẽtur relationes, multiplicatis terminis.
cunda opinio *negat multiplicari, sed primam relationem ex-
affirmat ad nouos terminos superuenientes* : *& ita per vnam
ro relationem referri patrem ad omnes filios.* Ita D. Thom. in
.q. 1. & 3. par. q. 35. art. 5. Caiet. ibidem, Ferra. 1. lib. contra
es, c. 4. Soncinas 5. Metaph. q. 32. concl. 3. Toletus q. 2. hu-
rædicamenti.
otissimum fundamentum D. Tho. est natura accidentium: 80
sicut essentialiter sunt aliquid substãtię, sic nata sunt ab ea
iduari. Duplicia autẽ esse possunt accidẽtia: nam vel sunt
icta specie, vel eiusdẽ speciei: & si specie distincta sint, iam
onuntur distincta numero: quia distinctio specifica, cũ sit
r, cõtinet minorẽ, quæ est numerica: & ideò nullus vnquã
tauit, quin duo accidẽtia specie distincta, simul sint in eo-
biecto: quia experientia notũ est, in colore, & calore simul
entibus in homine: si verò sint eiusdem speciei: nõ suppo-
ur distincta, sed nata sunt à subiecto suscipere indiuidua-
ẽ, ac distinctionẽ: & propterea nõ possunt multa simul esse
dem subiecto, siue purè absoluta sint, siue respectiua: nam
it aliquid substãtiæ, cui inhærẽt, & quã denominãt, quod-
natum est esse hoc, in quantũ natũ est efficere substantiã
, in specie talis accidentis, nẽpe hoc albũ, aut hoc calidũ:
epugnat, quòd idem numero subiectũ sit simul diuersum
ero in eadẽ specie accidentali : vt quòd sint duo numero
aut calida; ergo repugnabit habere duplicẽ albedinẽ, aut
rẽ: & ex hoc infertur, subiectũ indiuiduare accidẽtia eius-
eciei: quia licẽt admitteretur, habere plura simul, nihilo-
us vnũ tantùm numero esset in specie eorũ, vt vnũ nume-
lbũ, & nõ plura; ergo ea traheret ad propriã indiuiduatio-
ta vt vnũ numero fieret: & hoc est à subiecto accipere in-

diuiduationem. Et cùm relationes ordinentur ex propria natu-
ra, ad constituendum subiectum relatiuum, & non possit con-
stitui duplex numero pater, aut duplex numero simile, repugna-
bit habere simul duas relationes eiusdem speciei: sed si termin-
multiplicentur, per eandem relationem numero ordinabitu-
ad omnes. Illi verò, quia plura sunt subiecta, per plures rela-
tiones terminabunt eandem relationem existentem in patre
ad omnes se extendentem: & sic est intelligenda, & explicanda
opinio D. Thomæ, quam sequimur.

81 Probatur primò: Quia hæc paternitas ponitur, vt homo pe-
illam fit, & denominetur formaliter hic numero pater; sed pe-
vnam paternitatem fit hic numero pater, & per plures, etiam s-
multiplicentur, non fit alius pater numero; ergo nec est capa-
plurium relationum: vel si ponantur plures: eo ipso efficientu-
vna numero omnes: quia per omnes non fit alius numero pa-
ter, sed idem. Si verò respondeas, fieri hunc numero patrem pe-
hanc paternitatem, in ordine ad hũc filium, & per aliam quo-
que eundem, in ordine ad alterum, & hoc sufficere, vt plure-
possint, & debea t multiplicari. Contra hoc sic arguo: In ordi-
ne ad vnum, & plures filios, est idem numero pater; ergo pe-
vnam numero formam relatiuam, & non per plures. Probatu-
consequentia: quia si quælibet est distincta numero ab alia
propter distinctum numero terminum; ergo quælibet nata es-
efficere distinctum numero patrẽ: vnde si non facit distinctum
nec potest esse distincta numero ab alia, etiã si ad distinctum
numero filium ordinetur. Quare non poterunt multiplicar-
in eodem patre: sed sicut idem numero pater est, respiciẽs plu-
res filios, ita eos respicit per eandem numero paternitatem.

82 Secũdò probatur: Quia nõ sunt multiplicãdæ entitates rea-
les, sine vrgẽti necessitate, sed si multiplicẽtur relationes eius-
dem speciei per multiplicationem terminorum, multiplicatu-
ferè infinitæ entitates reales, sine vrgenti necessitate: ergo non
debẽt multiplicari. Probatur minor: quia infinita ferè sunt alba
eiusdem gradus, ad quæ refertur vnum, & idẽ per relationẽ si-
militudinis, infiniti ferè homines, ad quos refertur quilibet re-
latione idẽtitatis specificę: ergo ferè infinitas habebit entitates
reales quilibet, numero distinctas, si pro singulis multiplicẽtur
singulæ relationes. Quòd verò necessitas nõ vrgeat, probatur,
quia secũdùm cõmunem sententiam scholæ, pro singulis con-
clusionibus eiusdem rationis, nõ multiplicãtur in eodẽ homi-
ne singuli habitus scientiæ, sed idẽ habitus numero se extendit
ad omnes: & posset se extendere: etiã si essent infinitæ: sed æquè
facile est, quòd eadẽ numero relatio se extẽdat ad omnes ter-
minos

eiuſdem rationis;ergo nulla eſt neceſſitas multiplican-
gulas pro ſingulis.
eſtimonium Ariſt. reſpondetur,Patrem eſſe ſimul natu-
ognitione cum filio,duobus modis intelligi poſſe: Aut
lùm ſubſtantiam relationis. Aut ſecundùm extẽſionem
cidentalem ad plures : & primo modo, ſolùm eſt ſimul
cum primo filio,ſecũdo modo cùm omnibus,& ſingu-
eruenientibus:& eodem modo loquendum eſt de con-
ione eiuſdem relationis : nam cùm ſingulos reſpiciat,
am adæquatos terminos , ab vno tantùm dependet, vt
uetur,quantùm ad ſubſtantiam:ab omnibus verò,& ſin-
t cõſeruetur,quãtùm ad extenſionẽ:quare quolibet deſi-
non conſeruabitur in eadem extenſione,ſed in minori.
primum arg.neganda eſt conſequentia primi enthyme-
& cùm dicitur nouã ordinationem,eſſe nouam relatio-
oncedi poteſt.Sed negandum eſt, quòd adueniente no-
o,conſurgat noua ordinatio in patre:ſed ſolùm conſur-
ua extenſio eiuſdem ordinationis, ſiue eiuſdem relatio-
ut adueniente noua concluſione,non multiplicatur no-
bitus,ſed ſolùm habetur de nouo extenſio noua eiuſdẽ.
ſecundum:Conceſſo antecedẽte,neganda eſt cõſequen-
ia nouum fundamentum inducit nouã relationẽ,ſi ſub-
ſit capax:habita autem prima relatione,non eſt capax
tũ nouę alterius relationis numero diſtinctę(vt probatũ
o nouum fundamẽtum,quod ex ſe poſſet nouam indu-
elationem,per accidens non inducit eã:quia per accidẽs
biectum impeditum,per relationẽ iam acquiſitã.Et da-
idens inſtãtia in cõcluſionibus, quarũ quęlibet ęſt pro-
a habitus,ſed per accidẽs nõ producitur ab aliis, pręter
m:quia inueniunt iam productũ, & impeditũ ſubiectũ.
undò reſpondetur:Concedendo eandem conſequentiã, 84
gãdo minorem ſubſumentẽ, quòd per generationem ſe-
lij nouũ ponatur fundamentũ.Nam licèt ponatur no-
eratio,hæc tamen nõ eſt fundamentũ relationis,ſed ſo-
tio fundãdi.fundamentũ verò eſt potentia generãdi ; vt
a ad actum,per generationẽ:potẽtia verò nõ multipli-
ideo nec ponitur nouũ fundamentũ,nec proinde noua
.Ad aliud tãdem,quod dicitur de indiuiduatione acci-
m:negari poſſet,quòd plures ſpecies intentionales ſint in
ſubiecto,hoc eſt,in ſenſu,aut intellectu:qui non poteſt ſi-
ura intelligere, niſi per modum vnius : hoc eſt, niſi vt ali-
odo ordinẽtur,vel per vnam ſpeciẽ repræſententur,ſi ſint
a eiuſdem ſpeciei. Sed melius fortè dicetur diuerſam eſſe
em de accidentibus intentionalibus:quæ nec denominãt
ſubie

ſubiectũ, nec producuntur propter illud, nec ab eo præcipu
dependẽt, ſed ab obiecto, propter quod producũtur, vt pot
tiæ vniatur, atq; de accidentibus realibus, habẽtibus eſſe ph
ſicũ; & ſecundũ illud denominãtibus, & propter ſubiectũ pr
ductis. Quæ proinde ab eodẽ ſubiecto indiuiduãtur: intentio
tionalia verò, potiùs ex propria entitate, cũ ordine ad tale
actionẽ per quã producũtur ad obiectis: ſed de hoc ſuo loco

QVÆSTIO IX.

An entis realis ad non ens, aut ad ens rationis, detur relatio reali

85 SEnſus quæſtionis eſt: An neceſſe ſit terminum relation
realis eſſe realem, hoc eſt, actu exiſtentem: vel etiam ſi
ens rationis, aut ens in potentia, referatur ad illud ens act
exiſtens, relatione reali.

86 Triplex eſt relatio. Prima, *pertinens ad eſſentiã abſoluti*, vt trã
cendẽtes, & ſecundùm dici; quales ſunt reſpectus, quos dicun
accidẽtia ad ſubiecta, & ſciẽtiæ, atq; potentiæ, ad obiecta: & d
his certũ eſt apud omnes, quod reales eſſe poſſint & termina
ad ens in potẽtia, vel ens rationis: quia realis eſt reſpectus apt
tudinalis inhærentiæ, quẽ dicit quantitas Euchariſtiæ ad ſub
ſtantiã panis, in qua erat, iam non exiſtentem Realis eſt etia
reſpectus, quẽ dicit Dialectica ad ens rationis, tanquã ad pro
prium obiectũ. Alia eſt relatio, *non pertinens ad eſſentiam abſ
luti*, ſed quę omnibus accidit: & hęc eſt prædicamẽtalis, ſed e
duplex: quædã mutua, quę ex parte vtriuſq; extremi realis e
vt ſimilitudo, & æqualitas. Et de hac etiam eſt certũ, quòd n
poſſit verſari inter ens actu, & ens in potentia, aut inter en
reale, & rationis. Quod probat euidenter hoc argumentum
Relatio realis mutua debet eſſe ex parte vtriuſque extrem
realis, ſed ens in potentia, aut ens rationis, non eſt capax rela
tionis realis: ergo non poteſt referri ad ens actu relatione re
li; & ex conſequenti, repugnat relationem realem mutuam
dari entis in actu, ad ens in potentia, vel ad ens rationis.

87 Difficultas igitur quęſtionis ad ſolas relationes prædicamẽ
tales non mutuas, ex quibus cõſtat tertiũ genus, reducitur: *A
poſſint terminari ad ens in potentia, vel ad ens rationis, vel neceſ
ſit habere terminũ realem, & actu exiſtentem, quamuis abſolutum*

Et prima opinio affirmat, *Entis in actu ad ens in potentia: v
ad non ens, dari poſſe relationem realem, non mutuam*: Ita Greg. i
r. d. 28. q. 3. Soncinas 5. Meta. q. 7. & ex modernis nonnulli.

Et probatur teſtimonio Ariſt. cap. præſenti, vbi ait, *Calefa
ctiuum referri ad calefactibile, & agens in actu, ad paſſum in po
tentia, in ſecundo genere relationum*: ergo ſentit entis in actu, a
ens in potentia, dari relationem realem.

Prob

obatur deinde ratione. Primò: Quia relatio non sumit
atem realem à termino, sed à fundamento: ergo vt rea-
, non habet à termino, sed à fundamento: quare realis
oterit, etiam si terminus sit ens rationis, vel ens in po-
a. Quod probat Dialectica, quæ cùm scientia realis sit, &
habitus, habet pro obiecto ens rationis.
cundo: Potentiæ habitus, & scientiæ, sunt mensurabiles 88
ia obiecta: ergo referuntur ad ea relatione reali, mensu-
is ad mensuram, in tertio genere posita: non tamen refe-
ır ad illa, vt actu existentia, sed sufficit, quòd sint in po-
a: ergo hæc relatio non mutua, potest dari inter ens actu,
s in potentia. Probatur minor, quia visibile non dicit
lem existentiam, sed potentiam tantùm: & rosa nõ exi-
e in hyeme, datur vera, & realis scientia de illa. Et confir-
potest hoc modo: Hæc est differentia inter officium refe-
i, & terminandi, quòd illud dicit intrinsecam ordinatio-
relatiui ad terminum: & ideo requirit veram relationem
rentem relatiuo, & ex consequenti actualem existentiam
lem relatiui: sed terminare solùm dicit extrinsecam deno-
tionē, & extrinseca denominatio potest cõuenire rei non
enti: quia cùm nihil intrinsecum ponat in ea, non neces-
præsupponit actualem existentiam eius: ergo ens in po-
a sufficienter potest terminare relationem non mutuam.
cunda opinio negat, *Relationem prædicamentalem non
iam, posse dari ad ens rationis, vel ad ens in potentia, sed asserit
ionem necessariò requirere terminum realem actu existen-*
Hæc est D. Thom. 2. contra gentes, c. 12. & 1. part. quæ-
e 13. quem sequuntur in eisdem locis Caiet. & Ferrar.
us in 1. d. 3 quæstione vnica. Capreol. d. 31. q. 1. Sotus
ſt. 1. huius capitis. Fonseca 5. Metaph. c. 15. q. 1 sectio. 2.
r Franciscus Suarius 2. tomo suæ Metaph. & moderni ferè
es. Et videtur nobis probabilior, & sequenda.
l explicanda est priùs, deinde probanda. Pro explicatione 89
notãda est distinctio inter relationes trãscendentales, &
dùm dici ex vna parte, & relationes prædicamẽtales, quòd
sunt de essentia absolutorum, quorum essentiam cõplent:
non dicũtur habere fundamentũ, nec ex fundamẽto ali-
consurgere, sed naturã absoluti, cuius essentiam cõplent,
ũtur: quòd si ens prædicamẽtale fuerit; ad prædicamẽtũ,
eciẽ eius reductiuè pertinebũt. Relationes verò prædica-
tales extra essentiam omniũ absolutorum sunt: nec per se
ndũtur, aut producũtur à natura, vel agẽte aliquo: sed cõ-
ũtur rem absolutam per se intẽtam, atque productã: nec
ũtur illã, vt in se est, sed vt cõmensuratur, aut proportio-
natur.

natur alteri. Gratia exẽpli: relatio similitudinis, extra essent albi, aut nigri est, nec per se intẽditur, aut producitur à natu ra: sed cõsequitur albedinẽ, aut nigredinẽ per intentam & pro ductã: nec sequitur illã vt est in se, sed vt commensuratur alte ri albedini: quia si sola vna albedo produceretur in rerum na tura, nõ consequeretur eã relatio similitudinis: & quod de si militudine dicimus, de cæteris relationibus intelligendum est.

90 Secundò notandũ est, *In potentiis, habitibus, & scientiis, dupli cem esse relationem*: Primam, per quam completur essentia eius & hæc nõ significatur nomine sciẽtię, sed imbibitur in ration absoluta eius, ad quã significandam per se est impositum. Ali est relatio. Quæ non pertinet ad essentiã scientiæ, nec sequitu eã, vt est in se, sed vt cõmensuratur & adæquatur obiecto: it vt nõ possit circa aliquid versari, quod nõ contineatur sub eo nec possit nõ vesari circa quodcunq; sub eo cõtentum. Et hæ est relatio mensurabilis, per quã refertur scientia ad obiectũ nõ sub ratione scibilis, sed sub ratione mensurę. Itaque natur scientiæ iam completæ, per respectum ad obiectum, in ratione scibilis, cõsequitur relatio adæquationis, aut mẽsurabilitatis vnde respectus scientiæ; vt significatur nomine scientiæ ad scibile, est relatio secundùm dici; respectus verò eiusdem scien tiæ; vt mensurabilis, est relatio secundùm esse, & prædica mentalis, pertinens ad tertium genus huius prædicamenti.

91 Ex hac doctrina colligitur efficax arg. ad probandum no stram sententiam. Quia relatio prædicamentalis, cùm sit extra essentiã absoluti fundatur in commẽsuratione eius cum alio: & cùm sit realis, fundatur in commensuratione reali: sed nihil potest habere commensurationem, vel adæquationem realẽ, cum altero, nisi etiam sit reale: ergo nec potest consurgere re latio realis, in ente reali, ad ens rationis, vel ad ens in potẽtia. Probatur minor: Quia commensuratio realis, est realis & na turalis proportio vnius rei cum altera: in qua proportione fundatur relatio realis: ergo non potest esse talis cõmensura tio, aut proportio, cum ente rationis habẽte esse, nisi per ope rationem intellectus: sed nec cum ente in potentia, quia ens in potentia non habet esse reale in rerum natura: ergo nec ad illud comparari potest realiter & naturaliter, ens reale actu existens, sed solùm per operationem intellectus, considerantis ipsum, ac si actu esset: quare nec potest esse fundamentum rea le in ente reali, ex quo consurgat relatio prædicamentalis, respectu entis rationis, vel entis in potentia.

Ad testimoniũ Aristotelis, pro prima sententia; Respondeo, Relationẽ motiui ad mobile, & productiui ad productibile, realẽ esse, si extrema sint actu existentia in rerum natura: ita vt

de

verum sit, vnum habere realem potentiam actiuā, vel
, vel mouendi aliud, verbi gratia, motiuum, mobile
ere potentiam passiuam, per quam procedit, aut mo-
alio: si verò vtrumque, vel alterum solùm sit in po-
on erit relatio realis, sed rationis tantùm.
imum; Distinguendum est antecedens: quia duplicem 92
habere potest. Primum, materialem, nempe, relationē
ntitatem realē à re materiali, quæ est fundamentum,
cōsideratur: & in hoc sensu negandum est: quia relatio
uitur rem, in qua fundatur, vt est in se, sed vt commē-
vel comparatur naturaliter ad alteram. Secundus sen-
Relationem sumere entitatem realem à fundamento,
commensurato: & est verus. Sed neganda est conse-
, quòd realis possit esse relatio, etiam si terminus sit
onis, vel ens in potentia: quia res quæ est fundamen-
on potest cum his habere realem, & naturalem com-
tionem: & ideo non potest tribuere entitatem rela-
ali: nec proinde esse fundamentum eius.
cundum; Concedendum est primum enthymema, sed
istinguenda; nam sciētia duobus modis accipitur, at-
potentia, & habitus: Aut secundùm essentialia: & hoc
spiciunt obiecta, vt scibilia: & ideo non, vt actu exi-
Aut secundùm realem commensurationem, vel adæ-
em, quam habent cum obiectis, qua ratione conse-
as relatio mensurabilitatis realis ad obiecta: non sub
vniuersali scibilium accepta, sed sub speciali mensurę:
odo respiciunt obiecta, actu existentia: non ita, vt
existētia sit ratio obiectiua: sed potiùs natura eorum,
m quam attinguntur ab eadem scientia: existentia ve-
saria conditio est, ad conditionem realem mensura-
: quia nisi actu existant, nō potest scientia realiter cō-
ri, aut comparari ad illa: sed solùm dicentur scientiæ
biles per relationem rationis mensurabilitatis, con-
m ex comparatione, qua eas comparat intellectus
ecto, tanquam cum mensura earum.
autem huius differētiæ, inter vtramque relationem, 93
, vt scientiæ; ad obiectum, vt scibile: & relationē eius-
ntiæ, ad obiectum, vt mēsuram: est, quòd cùm relatio
omplementū sciētiæ, (quæ absoluta qualitas est: ideo
endēs in sua entitate absoluta, ab entitate obiecti, sed
circa illud, per quos producitur) realis esse potest: etiā
um sit ens rationis; vel solùm ens in potētia. Cuius ea
: quia non minùs versatur intellectus, per actus reales,
iectū reale, aut actu existens; quàm circa ens rationis,
vel es

vel ens in potentia: nec minùs per tales actus reales produc
verum,& realẽ habitũ. Relatio verò realis menſurabilis acc
dit ſciẽtiæ ex commenſuratione,& comparatione reali & n
turali cum obiecto:non vt ſcibili,ſed vt menſuræ eius:cõme
ſurationem verò,& comparationem realem habere nõ pote
cum eo,niſi actu exiſtente:& ideo nec relationẽ realem me
ſurabilis:ſed rationis tantùm per comparationem intellect
cum eo,exiſtente in potẽtia. Non ergo ſequitur, quòd ſi rel
tio ſecundum dici,ſcientiæ ad ſcibile,realis ſit reſpectu obi
cti in potentia,aut reſpectu entis rationis, realis quoque e
poſſit,relatio prædicamentalis non mutua, eiuſdem ſcienti
vt menſurabilis,ad idem obiectum,vt menſuram.

94 Ad confirmationem; Concedenda eſt maior,ſed minor d
ſtinguẽda:nam licèt aliqua denominatio extrinſeca conuen
re fortè poſſit enti in potẽtia,non tamen denominatio extri
ſeca terminandi relationẽ realem:quia relatio realis fundat
in cõmenſuratione reali relatiui cum termino:cõmenſurat
autẽ realis nõ poteſt eſſe,niſi inter entia realia actu exiſtent

QVÆSTIO X.

An aliqua relatio prædicamentalis fundetur proximè in ſubſtantia.

95 EXplicato termino relationis, iam agimus de fundamen
eius. *Tria fundamenta relationum prædicamentalium* aſſign
uit Ariſt. 5. lib. Metaphyſ. c. 15. Primum eſt, Vnitas; quam eti
vocauit numerum:quia principiũ numeri eſt. Vnitas verò t
plex eſt, *Numerica, Specifica, & Generica.* Et de numerica n
intelligit eſſe fundamentum relationis,quia repugnat natu
eius:nam relatio realis,prædicamentalis, dicit oppoſition
realem inter extrema,& ex conſequẽti diſtinctionem reale
quia nihil opponitur realiter ſibi ipſi : ſed indiuiduum , vt
vnum numero,nõ eſt vnum cum altero indiuiduo vnitate n
merica,ſed ſibiipſi tantùm:& ſibiipſi non opponitur realit
quia non diſtinguitur à ſeipſo realiter:ergo non poteſt fund
re relationẽ vnitatis. Specifica verò,& generica poſſunt : q
in diuerſis indiuiduis,aut ſpeciebus fundantur:& ideo habe
extrema realiter diſtincta:vt natura humana,diſtincta indi
dua;nempe Petrum,& Ioannem;& natura ſenſitiua,diſtinct
ſpecies,vt hominem & leonem.

96 Secundum fundamentum relationis dicit *eſſe actionem* ,
paſſionem. Vt generatio, per quam vnus homo generat alt
rum,eſt actio:& generatio paſſiua,per quam vnus homo di
tur genitus ab alio, dicitur paſſio : & illa fundat relation
paternitatis,hæc relationem filiationis.

Tertiu

ium fundamentũ est *Mensura*; hoc est, adæquatio vnius
liam; quæ reperitur in potentiis, habitibus, scientiis, &
ous cum suis obiectis: in quantũ ad omnia se extẽdunt;
b obiectis propriis continẽtur; & ad nihil aliud, quod
non contineatur: ex qua adęquatione dicũtur obiecta;
a earũ: & illæ dicũtur mẽsurabiles ab eisdẽ obiectis; &
ũ hæc tria fundamenta, distinguit Arist. tria genera re-
im. Primũ vocans, *Quod fundatur in vnitate*, sub vnitate
ntelligens diuersitatem: quia eadem est ratio opposito-
ĩdũ genus vocat illud, *Quod fundatur in actione, & pas-*
t tertium, *Quod fundatur in mensura*: Et quantum perti-
hanc quęstionẽ, supponimus relationes secũdi generis,
ndari proximè in substãtia, sed mediis his accidẽtibus:
ctione, passione, & mẽsura. Quare solùm procedit quæ-
relationibus primi generis, quæ fundantur in vnitate:
dẽtur proximè in substãtia. Et de vnitate numerica, pro-
us, nõ fundare relationẽ realẽ: ideo difficultas quæstio-
lucitur ad vnitatẽ genericã, & specificã. In qua tres alias
relationũ fundari docet Arist. nam si vnitas specifica
ıbstantia, dicit fundare relationem identitatis specifi-
nita specifica Petri, & Ioannis, est fundamentum rela-
identitatis specificæ, inter eos repertæ. Si sit in qualita-
t fundare relationem similitudinis: vt inter duo alba. Si
uantitate, fundat relationem æqualitatis: qualis est ea,
peritur inter duo corpora, eiusdem longitudinis.
n fundamentis harum trium specierum relationis, duo 97
erantur; nempe, Fundamentum; & ratio fundandi: Fun-
tum est, res ipsa fundãs relationem: vt substantia, qua-
quantitas. Ratio verò fundandi est vnitas, aut diuersi-
cifica, aut generica: quia ratione illius, substantia, qua-
quantitas fundant relationẽ: ita, vt vnitas sit ratio fun-
lationẽ idẽtitatis, similitudinis, aut æqualitatis: diuer-
rò, sit ratio fundandi relationem diuersitatis, dissimi-
is, & inæqualitatis. Et hanc rationem fundandi, vocãt
ndamentum proximum: ipsam verò rem, quæ fundat,
um. Vt albedinem, vocant fundamentum remotum:
em verò, proximum.
his tribus speciebus relationum; nempe, Identitatis, Si-
dinis, & Æqualitatis, certũ est duas postremas, non fun-
oximè in substantia: sed in qualitate, & quantitate, per
icuntur res similes, vel æquales. Solùm ergo potest esse
io de relationibus identitatis; & diuersitatis genericæ,
ecificæ: an proximum fundamentum earum sit substãtia.
orima opinio asserit, *Non esse relationes reales, sed rationis*:

vt relationem identitatis specificæ inter Petrum, & Ioann
& consequenter tenet, nullam relationem realem fun
proximè in substantia. Ita Fonseca 4. lib. Metaph. cap. 2.
sect. 8. & lib. 5. cap. 1. q. 1. sect. 7.

Probat primò: Quia vnitas specifica aut generica, est ra
fundandi has relationes: sed istæ vnitates non dantur à pa
rei: sed per operationem intellectus, abstrahentis naturam
inferioribus: aut comparantis ad illa: vt quæst. 5. vniuersali
dictum est; ergo relationes, quæ consequuntur has vnita
non dabuntur à parte rei: sed per intellectum: & ideo n
erunt reales: sed tationis.

Secundo: Relationes, quæ eodẽ modo conueniunt rebus
actu existunt, & dum solùm sunt in potẽtia: non possunt
reales: vt ex q. præcedenti patet: sed relationes identitatis, &
uersitatis specificæ, atq; genericæ, ita se habent: ergo non s
reales: sed rationis. Probatur minor: quia non minus sunt ei
dem speciei Petrus & Ioannes mortui quàm viui: nec mi
distinguuntur specie equus & leo, siue actu existant, siue sol
in potentia: quod etiam de rosa certum est; non minùs spe
distincta ab aliis floribus in hyeme quàm verno tempore:
go vtroque modo se habentes, fundant relationes identita
& diuersitatis: quæ ideo non poterunt esse reales; sed ratio

Secunda opinio *concedit tales relationes esse reales, & prox
conuenire substantiis: sed negat esse prædicamẽtales: & transcen
tales esse vult: & ideo nullam relationẽ prædicamentalem prox
fundari in substãtia.* Hanc sententiam citat Soncin. 5. Met. q.
& sequitur Mercatus c. præsenti, q. 1. probatque testimonio
Th. 4. contra gentes, c. 10. vbi inquit: *Relatio non solum præ
git esse substantiæ, sed esse aliorum accidẽtium, ex quibus causat
sicut vnum in quantitate, causat æqualitatem: & vnũ in quali
te, similitudinem.* Deinde hoc arg. Vnum, & distinctum, seu
uersum, sunt passiones entis: ergo conuertuntur cũ eo: sed e
est transcendẽs: ergo & illa: quare relationes consequẽtes vn
tatem, & diuersitatẽ, transcendentales erunt, non prædicam
tales. Quod probatur etiam hac ratione: quia vnitas specific
atq; generica, in omnibus prædicamẽtis reperitur; ergo trã
cendentalis est, & consequẽter relatio in ea fundata, est tal

99 Tertia opinio duo asserit. Primũ, *Relationes identitatis, & d
uersitatis esse reales, & prædicamentales.* Secundum, *Proximè fu
dari in substantia.* Ita Auicẽna 3. Meta. cap. 10. Alber. Magn
tract. de prædicamento ad aliquid, c. 1. Caiet. 1. par. q. 28. art.
ad 2. Ferra. 4. contra gentes, c. 1. Soncin. 5. Meta. q. 31. Sotus ca
præsenti, q. 1. & est expressa sententia Arist. & D. Th. & non so
lùm probabilis, sed vera. Aristotelis quidẽ 5. Met. c. 15. vbi af
gn

ndamentũ relationũ primi generis, his verbis: *Secundũ enim omnia dicuntur: Eadem enim sunt quorum substan- Similia verò, quorum qualitas vna: Æqualia autem, quo- ntitas vna.* Et D. Th. opuſ. 48. tract. 5. de prædicamento id, cap. 4. ait: *Nihil tamen obstat, quin relatio possit fun- nediatè in substantia: nam in vno in substantia fundatur s, in vno in quantitate, fundatur æqualitas, in vno in qua- nilitudo.* Et 1. p. q. 28. art. 1. ad 2. docet, identitatem nu- n esse relationem rationis: genericam verò, & specifi- lem, & prædicamentalem.

probatur ratione: Quia vnitas specifica albedinis fun- ionem realem, & prædicamentalem similitudinis; & ecifica quantitatis, relationem æqualitatis: ergo vni- fica substantiæ fundat relationem realem, & prædica- m identitatis. Antecedens euidens est, & conceditur rsariis, sed non est minus euidens consequentia: quia onditiones necessariæ ad fundandam relationem rea- prædicamentalem, quæ reperiuntur inter æqualia, & reperiuntur etiam inter ea quæ sunt eiusdem, aut speciei in substantia: ergo non minùs fundant relatio- lem, & prædicamentalem identitatis.

l verò substantia sit proximum fundamentum harum 100
um, probatur: Quia priùs quam intelligatur substãtia quo accidente; intelligitur, & est eadem: vel diuersa er proprium genus, & differentiam: ergo proximum entum est relationis identitatis; aut diuersitatis.

imum arg. primæ opinionis respondetur ex doctrina q. 3. vniuersalium; distinguendo minorem: nam vnitas & generica formalis non datur ante operationem in- ; datur tamen virtualis; quæ est fundamentum remo- uersalitatis, & sufficiens ratio fundandi has relationes entitatis.

cundũ: Neganda est minor: quòd istæ relationes iden- odẽ modo reperiantur in extremis actu existentibus, stentibus: quia dum nõ existunt Petrus, & Paulus; non dẽ speciei, secundùm entitatem realem specificã: sed quantũ possunt apprehẽdi ab intellectu, sub eisdem is essentialibus: & ideo non possunt fundare relatio- lem: sed rationis: quia fundamentum relationis rea- esse entitas realis: quæ non est nisi actu existens.

timonium D. Tho. pro secunda opinione adductum et Ferra. ibidẽ quòd substantia fundat relationẽ idẽ- edia vnitate tanquã ratione fundandi: quæ vnitas li- sit substantialis, tamen habet modum accidentalem

in quãtum intelligitur, vt quid superadditum extremis: vt
tro, & Ioanni, quasi superaddita intelligitur vnitas specifica
ferè modo, quo intelligitur superaddita vnitas albedini: i
vniuersaliter verum est: substantiam fundare relationem,
dio accidente superaddito; vero quidem, aut per similitud
accidentis apprehenso. Vel secundò, possumus respondere
de relationibus loqui D.Th. maiori ex parte; quia maior
earum conuenit substantiæ medio accidente: non tamen
omnibus: cùm in primo loco expressè doceat, quasdam f
dari proximè in substantia.

101 Ad argumentum eiusdem sententiæ: Distinguendum est
mum antecedens, quia vnitas duplex est; *Generalis*, quæ co
quitur entitatē: & *Specialis*, quę vocatur specifica, aut gener
& illa est trãscẽdens: & ideo nõ potest fundare relationē p
dicamentalem: hæc verò quia est specialis, potest. Quòd v
reperiatur in omnib. prædicamẽtis, nihil obstat: quia cùm
tio eius specialis sit, specialis semper cẽsetur: & secundùm
cialem, & propriam rationem, fundat relationem identita

QVÆSTIO XI.

An vna relatio realis, possit esse fundamentum alterius.

QVælibet relatio per se primo habet esse rationē refere
relatiuum, quod cõstituit, ad terminum sibi opposit
vt paternitas, esse rationem referendi patrem ad filium, ha
etiam esse eiusdem generis, aut speciei, vel diuersæ, ab al
relatione: vt paternitas, est eiusdem speciei, cum alia pater
tate, & etiam ei similis vocari potest. Quærimus ergo: An
se referatur ad quamlibet aliam, cui est similis, vel cum
est eadem, aut non per se, sed per aliam relationem identi
tis: nam si per se refertur, non indigens alia relatione: nec
fundamentum eius: si verò per alium referatur: sicut quo
bet indiuiduum eiusdem speciei, refertur ad alterum, per re
tionem identitatis, sibi superadditam; fundamentum talis
lationis absque dubio erit.

Primam sententiam, omnibus modis negantē: *quòd vna*
latio sit fundamentum alterius: tenent Ferra.4.lib.contra gē
cap.4. Soncinas 5. Meta. q. 9. ad 1. Et probatur ex doctr
Arist.5.lib.Meta c.15. vbi tria tantum fundamenta relation
posuit, nempe, *Vnitatem substantiæ, qualitatis & quantitatis,*
primo genere: actionem, & passionem, pro secundo: & pro tertio m
suram: sed relatio nihil horum est; vt constat: ergo ex me
Arist. non potest esse fundamentum relationis.

102 Probatur etiam testimonio D.Th.1.par.q.42.art.1.ad.4.
vniuersaliter videtur negare, quod vna relatio sit fundamen
alteri

;his verbis: *Vna relatio non refertur ad aliã per aliquam latione͂: cùm enim dicimus, quòd paternitas opponitur filia-positio non est relatio media inter paternitate͂ & filiatione͂.*
de ratione probatur. Primò: Quia relatio essentialiter referendi vnum ad alterum: ergo per seipsam, & non d, refertur ad quodcunque ordinari potest. Sicut albe-a ex se est ratio albi; non potest per aliam albedinem a: sed si vna relatio fundaret aliam; ordinaretur per il-alterum, quemadmodum ordinantur cætera, quæ fun-lationem: ergo impossibile est, quòd vna relatio sit fun-um alterius.
ndò: Si vna relatio fundaret alteram; daretur processus itum in relationibus: at iste non est admittendus, quia quitur dari infinitas relationes actu: ergo nec admit-ı est, quòd vna relatio sit fundamentum alterius. Pro-ntecedens, quia si paternitas fundat aliam relationem; a secunda sit vera relatio; erit etiam fundamentum al-elationis: & sic de tertia vsque ad infinitas.
nda opinio concedit, *Vnam relationem esse fundamen-erius*: quam tenet Scotus in 2.d.1.quæst 4. & 5. & in 4. o. & cum eo Liquetus, & Mayronius eisdem locis, & An-Andreas 5. Met. q. 13. & lib. de sex principiis q. 10. 103
oat primò ex Euclide 5. Geometr. in principio; Vbi defi-oportionalitatem, dicens, *Esse similitudinem duarum pro-um*: quod nõ potest esse verum, nisi in proportione fun-imilitudo: sed proportio est etiam relatio, apud omnes: a relatio, ex mente Euclidis, est fundamentum alterius.
ide ratione: Quia sicut duæ albedines sunt similes, quia usdem speciei: & ideo sunt fundaméta relationis simili-s, per quam vna ordinatur ad aliã: ita duæ paternitates, æ relationes similitudinis sunt similes; ergo fundãt alias nes similitudinis, per quas ordinatur quælibet ad aliã.
solutione huius quæstionis; Notandum est, Relationem s modis posse considerari: *Primò per se, formaliter & es-iter*: & hoc modo est ratio referendi vnum extremum ad m sibi oppositum; vt relatio paternitatis, est ratio refe-patrem ad filium.
ndò cõsideratur *materialiter, & accidentaliter*, in quantũ it cum alia relatione in essentia: aut est diuersa ab ea: vt ternitas, aut vna similitudo, in quantũ cõuenit cum alia itate, vel alia similitudine, aut differt à filiatione, & dis-udine: & hoc modo non consideratur, vt ratio referendi, id, quod refertur ad aliud: & propterea dicitur, conside-materialis relationis: quia communis est ei cum rebus 104

absolutis, quæ ad alias referuntur, à quibus separatur per p
mam cōsiderationem formalem, & essentialem. Dicitur etia
consideratio accidentalis : quia sicut accidentale est Petr
quòd sit idem in specie cum Ioanne : & huic albedini, qu
sit similis alteri : Eadem ratione accidentale est paternita
quòd sit eiusdem speciei cum altera, aut ei similis. *Probatur p
ritas rationis euidenter*, quia, sicut hæc prædicatio : Petrus
idem cum Ioanne, aut ei similis, est in 5. prædicabili : sic etia
ista, hæc paternitas est eadem cum illa, aut ei similis.

Hoc supposito, nostra sententia duabus conclusionibus
plicatur, secundùm sensum huius distinctionis. Prima est, *R
latio formaliter, & essentialiter considerata, hoc est, vt ratio ref
rendi relatiuum ad terminum sibi oppositum, non potest esse fund
mentum alterius relationis.* Vt paternitas, in quantum est rat
referendi patrem ad filium, non fundat aliam relationem: s
per se ipsam, & non per aliam, est ratio referendi. Hæc concl
sio videtur mihi euidens, ideo non indigeret probatione.

Nihilominus probatur primò: Id quod fūdat relationē, r
fertur per illā ad aliud: vt albedo fundat relationē similitu
nis: & per eā refertur ad aliā albedinē. Sed relatio formalit
& essentialiter sumpta, nō refertur ad aliā, sed est ratio refer
di vnū ad aliud; ergo non est fundamētum alterius relation

105 Secundò : Vna relatio formaliter sumpta, dicit formale
oppositionem cum alia relatione termini, ad quem per se o
dinat relatiuum; ergo per se, atque essentialiter est ei oppo
ta, & non per aliam: quare per se, & non per aliam, erit rat
referendi : sicut per se, & non per aliam opponitur eidem r
lationi: & ideo hoc modo sumpta, non indiget alia relatio
cuius fundamentum sit.

Probatur prima consequentia: Quia si per aliam relatio
nem esset illi opposita, non essentialiter, sed accidentaliter
opponeretur. Et hoc modo sumpsit D. Thom. in illo testim
nio relationem, dum negauit, posse esse fundamentum alt
rius: vt verba citata ostendunt.

Secūda cōclusio : *Relatio materialiter & accidentaliter cons
derata, tanquā id, quod refertur ad aliud: quo pacto comparatur a
relationem non sibi oppositam, sed ad aliam, cui est similis, vel cu
qua est eiusdē speciei, fundamentum est alterius relationis, per qu
ad eandē relationem refertur.* Vt relatio paternitatis, non com
parata ad filiationem, sed ad aliam paternitatem, tāquam a
id, quod ad eam refertur; vt est eiusdem speciei cum ea; funda
non aliam relationē paternitatis : sed aliam rationē identita
tis, in primo genere: sicut Petrus, vt est eiusdem speciei cum
Ioanne. Vtramque conclusionē nostram tenet Pater Frāciscu

Suarius

tomo 1.ſuæ Metaphyſicæ,diſp.47.ſect.1.num.5.
rur quoque hæc primò: Vna relatio ſolùm ordinatur 106
d oppoſitam,& ad quamcunque alia accidentaliter,vt
im eſt:ergo licèt non ordinetur ad oppoſitam per aliã
iem,ſed per ſe ſeipſam,ad aliam tamẽ non poteſt ordi-
i per relationem ſuperadditam accidẽtaliter.Probatur
uentia:quia ſi ordinatur accidentaliter ad aliam,ſequi-
m ordinationem eſſe ei accidentalem:ſed ordinatio eſt
ergo per relationem ſibi accidentalem ordinatur,quæ
teſt fundari in alio,præter eandem relationem.
ndò:Duæ paternitates ſunt eiuſdem ſpeciei,& vtraque
uod refertur ad alteram,in ratione idẽtitatis ſpecificę,
etrus refertur ad Ioannẽ:ergo ſic ſumptæ, pertinent ad
n genus relationis : & non vt paternitates , quia vt ſic,
nt ad ſecũdum;ergo ſub ratione eiuſdem,hoc eſt,vt ex-
ſunt identitatis ſpecificæ, ſed identitas ſpecifica per ſe
relationẽ primi generis:ergo duæ paternitates ſub tali
e,erunt fundamentum relationis identitatis:& ideo ne-
ò erit concedendum , quod vna relatio ſit fundamen-
terius,non eiuſdem generis, ſed diuerſi.
o'd hoc modo poteſt confirmari:Hæc prædicatio eſt ve- 107
vtraque paternitate, hæc paternitas eſt eadem in ſpecie
la:& identitas,eſt relatio primi generis:ergo eſt eadem,
ationẽ primi generis:ſed ipſa ſecundùm ſe aut eſſentia-
on pertinet ad primũ genus,ſed ad ſecundum:ergo per-
id primum accidentaliter : & ideo accidentaliter de ea
abitur relatio primi generis : ſed impoſſibile eſt, rela-
n prædicari accidẽtaliter,niſi de eo, quod eſt fundamẽ-
ius:vt patet in qualibet relatione:ergo prædicabitur re-
dentitatis de duabus paternitatibus,tanquam de his,à
s fundatur.Probatur tandem in relationibus rationis,in
s euidens eſt,quòd vna relatio materialiter ſumpta , ſit
mentum alterius. Nam relatio generis conſtituens pri-
prædicabile,per ſe, & eſſentialiter eſt ratio prædicandi,
ciebus,ſed materialiter ſumpta,vt eſt,quod prædicatur
& illa ſecunda intentione generis, tanquam de indiui-
ertinet ad prædicabile ſpeciei,& fundat relationẽ eius,à
enominatur accidentaliter : ergo etiam in relationibus
us vna fundabit aliam ſumpta materialiter.
teſtimonium Ariſtot. reſpondeo, ex hoc non multipli-
undamenta , cùm relatio vna fundet aliã in primo gene-
ſtimonium D.Tho. iam eſt expoſitum,per noſtram pri-
conclusionẽ,cuius ſenſum cõtinet: loquitur enim de re-
ne ſumpta formaliter , & eſſentialiter & hoc modo verũ

 eſt,

est, non posse fundare aliam relationem, sed materialiter ta
tùm, & accidentaliter consideratam.

Ad primum argumentum: Distinguendū est consequens p
mi enthymematis. Nam duobus modis potest ordinari vna
latio ad aliam. Primò *formaliter*, & vt ratio referendi relati
ad terminū sibi oppositum: & hoc modo seipsa, & nō alia re
tione ordinatur, & hoc solum probat similitudo albedinis. S
cundò, *per accidens, & materialiter*, hoc est tanquam id qu
accidentaliter refertur, non ad relationem sibi oppositam, s
ad aliam, cum qua est idem in specie: ad quam non refertur,
paternitas, vel filiatio, sed vt eadem: imò nec per modum r
lationis, sed absoluti, quod est idem in specie cum alio: qua
non potest seipsa referri, sed per aliam sibi superadditam, c
ius fundamentum esse necessarium est.

108 Ad secundum respondent quidā concedendo processum
infinitum in relationibus, & nullum esse inconueniens ass
runt: quia tenent relationem sola ratione distingui à fund
mento: quo supposito, solùm sequitur, quòd detur relation
per intellectam distinctæ, actu infinitæ, non verò à parte re
sicut concedendæ sunt in partibus continui, relationes act
infinitæ. Hæc tamen solutio non placet: quia probabilius es
relationes distingui ex natura rei à fundamentis, vt inferi
probabitur: & ideo concedenda erunt infinita entia distinct
à parte rei. Et completa quidem, hoc est, prædicamentalia
composita ex genere, & differentia: quod est inconuenien
Relationes verò partium continui, incompletæ sunt & par
tiales, ex quibus quasi vna totalis efficitur: & ideo non est in
conueniens admittere, quòd sint actu infinitæ.

Respoudeo igitur: Negādo, qnòd detur processus in infini
tum in relationibus: nā aliud est dari processum in infinitū i
aliquibus, aliud verò, quòd in infinitū multiplicari possint: n
illud est dari actu infinitum, hoc verò solùm in potentia: dar
autem infinitū in potentia, nullū est inconueniens, sed neces
sariū est in diuisionib. cōtinui, & in indiuiduis cuiuslibet spe
ciei: & hoc tantū datur in relationibus, ex eo, quòd vna funde
alterā, non actu infinitæ relationes. Quod sic ostendo: nā etiā
si duæ paternitates fundēt alias relationes identitatis, non se
quitur, quòd tales relationes idētitatis fundatæ, fundēt alias,
sed per illas referuntur inter se, & ad quascūque alias eiusdem
speciei: sicut per easdē paternitates referūtur patres, in quibus
sunt, ad hos filios, & ad omnes alios, quos habebūt. Quòd verò
possint multiplicari per alias relationes diuersitatis, ad quas
istæ referantur per alias rationes etiā diuersitatis, nihil refert:
quia eodē modo, per singulas relationes diuersitatis, ordinabūtur
ad

nes alias diuersæ speciei: & non erit vltrà procedendum
tionibus âctualibus, nec multiplicantur plures, ex eo,
na relatio sit fundamentum alterius. Quòd verò sem-
sint multiplicari aliæ, si de nouo fiāt relationes in aliis
olùm est, posse multiplicari in infinitum, & dari infini-
potentia: vt in diuisionibus continui, & quibuscunque
luis aliarum specierū: & ideo nullum est inconueniens.

QVÆSTIO XII.

ùm relationes secundi generis fundentur in potentia, vel in actione.

es modos relationum diuersos enumerauit Arist. in hoc 109
cundo genere, 5. lib. Metaph. c. 15 & primum dixit fun-
actione præsenti, vt calefacientis ad calefactū, & vniuer-
agentis in actu, ad passum in actu. Secundum, *in actione*
vt calefactiui ad calefactibile. Tertium, *in actione præte-*
pater, & filius: ille enim fundat relationem paternitatis,
enuit: iste verò relationem filiationis, quia genitus est.
autē, quædā sunt relationes secundùm dici tantùm: aut
lationes rationis: sed omnes quasi permixtas enumerat
. quia ex omnibus simul cognitis, meliùs cognoscitur
relationum prædicamentaliū. Ex his autem omnib. re-
bus, illas saltem recipiunt omnes pro prædicamētalib.
ndantur in actione præterita: & de his, atq; etiā de cæ-
ædicamentalibus huius secūdi generis inquirimus: *An*
tur in actione præterita præsenti, aut futura, vel in potētia, à
cedit actio: vt an paternitas, & filiatio fundētur in actio-
assione præterita, quas significare solēt his nominibus,
e, & genitum esse, vel solùm in potentia generādi acti-
is, & in potentia passiua filij, per quam dicitur genitus?
ntia verò duobus modis accipi potest. Primo, pro for 110
titudine, aut virtute agendi, quæ accidens quoddam
eradditum substantiæ corporeæ ad operandum. Secun-
ipsamet substantia, ex qua procedit talis potentia: &
itur pôtentia formalis, hæc radicalis: quia radix eius
otentia formalis ad ratiocinandum, est intellectus, ra-
verò anima, aut natura rationalis.
expositis: Prima opinio tenet, *Relationes huius generis,*
actione, sed in potentia formali fundari: vt paternitatem in
ia generatiua: ita Scotus 5. Met. c. 15. & in 4. d. 6. q. 10.
. q. 1. Probatur testimonio Arist. 5. Met. c. 15. vbi ita ait:
verò, quæ secundùm potentiam, etiam secundùm tempora
cuntur ad aliquid. Quibus verbis potentiam dicit esse
nentum harum relationum.

Deinde ratione. Primò: Quia quod non eſt, non poteſt e
fundamentum relationis realis: ſed actio præterita iam nō
ergo in ea non poteſt fundari relatio realis huius generis.

Secundò: Quia non repugnat Deū ſeparare relationē à ſu
iecto: ſi autem fundetur in actione præterita, repugnabit pr
ſus; ergo non fundatur in ea. Probatur minor: quia impoſſi
le eſt actionem præteritam non fuiſſe; ergo impoſſibile eti
erit, non genuiſſe eum, qui iam genuit, atque adeo non hab
relationem ad genitum actu exiſtentem.

Secunda opinio eſt, huic oppoſita, *Relationes huius generis*
fundari in potentia, ſed actione, & paſſione. Ita Sotus 5. Phyſ. q.
art. 2. concl. 1. Quod etiā probatur teſtimonio Ariſt. 5. Met. c.
ſic loquentis de fundamento harum relationū. *Sic enim pa*
quoque filij pater dicitur; hoc enim fecit: ac illud paſſum quid eſt.

III Et etiam ratione. Primò: Quia illud eſt fundamentum re
tionis: quo poſito, etiam ſi cætera non ponantur, relatio po
tur, & quo ſublato, etiam ſi permaneant cætera, non conſ
git, aut non permanet relatio: ſed talis eſt actio præterita: er
eſt fundamentum relationis. Minorem probat: quia eo ip
quod verum eſt, hominem genuiſſe, verum eſt ac neceſſariu
habere relationem paternitatis ad filium, & quouſque pon
tur generatio, etiam ſi ſit potentia, & quæcunque alia, n
conſurgit relatio: vt ex ſe eſt manifeſtum.

Secundò: Relatio agentis in actu, & paſſum in actu, nō fu
datur in potentia, ſed in actione præſenti: ergo nec relatio
ternitatis fundabitur in potentia, ſed in actione præterita. E
dens eſt conſequentia, quia Ariſt. eodem modo de vtraque
latione loquitur: & ratio prorſus eſt eadē. Probatur antecedē
quia agens non dicitur tale à potentia: cùm videamus eā mu
to tempore ab aliquo haberi, & non vocari agens actu, quou
que ab eo procedat actio: ab hac ergo denominatur, & in h
fundatur relatio, quam habet ad paſſum, & non in potenti

Tertia opinio: *Nec actionem, nec potentiam formalem actiua*
aut paſſiuam, dicit eſſe fundamētum harum relationum, ſed radic
lē pro forma ſubſtātiali, aut eſſentia ipſa rei accepta, ex qua proc
dit formalis. Hanc ſequuntur moderni quidā propter hoc ar
Relatio non poteſt dari in ſubiecto, ſine ſuo fundamēto, à qu
ſicut accipit entitatē, ita cōſeruatur in ea: vt ſine albedine n
poteſt dari ſimilitudo, aut ſine quātitate æqualitas: ſed ſi rel
tio paternitatis fundetur in potētia generatiua, dari poterit i
ſubiecto ſine illa: ergo dabitur ſine fūdamēto proprio. Prob
tur minor: quia poſtquā homo genuit, amittere poteſt potēt
generādi, vel Deus ſaltē eā poterit ab eo auferre viuente fili
& tūc dabitur relatio in ſubiecto, ſine proprio fundamēto: n

igitu

ıoc inconueniens admittatur, asserunt fundari in po-
enerandi radicali, quæ est anima, aut natura sensitiua.
ıa sententia tenet, *fundamentum harum relationum esse* 112
m, non nudam, sed vt reductam ad actum per actionẽ:
ctio solùm sit conditio, fundamentum verò potentia
ad actum. Hanc tenet Sonc. 5. Met. q. 15. Et videtur no-
babilior, & tenenda.
tuor ergo dicimus in hac re: Primum, *Quòd fundamen-
ximum harum relationum non sit potentia radicalis, pro for-
ātiali, vel essentia rei.* Quod probatur primò ex doctri-
euidenter: nam 5. Met. c. 25. has relationes in potentia
iua, actiua, & passiua fundari expressè docuit: sed per
am generatiuam, nec Arist. neque vllus vnquā intelle-
ıam substantialem, aut essentiam rei; quas constat ha-
minem, in quo non est potentia generatiua: ergo tertia
entia non potest defendi in doctrina Arist.
obatur esse falsam hoc arg. Relationes huius secundi 113
, sunt eius, ꝙ procedit ab alio, tanquā à principio effi-
& eius, à quo procedit aliud: sed potentia proxima, per
ım procedit ab alio; vt filius à patre, est formalis, & nō
is, nisi remota: ergo si relationes istæ fundātur in potē-
dmittit eadem sententia) repugnat, quòd earum funda-
n proximum sit forma, vel essentia: sed necessariò dicē-
, proximè fundari in potētia formali. Probatur minor:
oximum principiū efficiēdi est potētia formalis, à qua
t actio generandi: sicut proximū principiū, à quo pro-
tio intelligendi, est intellectus, & non anima, nisi re-
ı.
ndò dicimus, *Nudam potentiam, priusquam reducatur ad
ıon esse fundamentū sufficiens relationis.* Probatur hac ra-
Filius procedit à patre, tanquā ab actuali principio sui
nō est actuale principiū, per solā potentiam, nisi me-
ıeratione, vt notum est: ergo nec potentia est sufficiens
ıentum; nisi media generatione reducatur ad actum.
iò dicimus, *Actionem non esse fundamentū harum relatio-* 114
uod probatur primò, quia nō est certū, sed in opinione
ꝙ relatio distinguatur ex natura rei à fundamento: sed
s erit, distingui has relationes, si fundamentū earum sit
nō potētia: ergo nō est asserēdū. Probatur minor: quia
tio actiua non permanet in patre, sed trāsit ad filiū: aut
materia prima, ex qua generatur, est tāquā in subiecto:
tio paternitatis est in patre: ergo euidēs erit distingui
ab actione, quia euidens est, accidētia inhęrētia in sub-
dęquatis, & realiter distinctis, ex natura rei esse distincta.
Secundò:

Secundò: Quia relatio filiationis consequitur hominē gen-tum. ergo idem est principium vtriusque: sed generatio nō principium, neque causa, sed causatio, aut medium, quo pr cedit genitum à principio, & consequenter relatio filiationi ergo nec potest esse fundamentum relationis. Probatur h vltima consequentia, quia in his relationibus, processior vnius ab alio, idem est esse principium, à quo procedit aliu & fundamentum relationis eiusdem principij ad ipsum.

115 Vltimò dicimus: *Fundamentum proximum harum relation esse potentiam: vt reductam ad actum per actionem*: ita vt actio s lùm sit conditio, potentia verò, vt ab ea procedit actio, fund mentum. Hæc est expressa sententia Arist. 5. Met. c. 15. vbi fund mentum earum assignans, ait: *Actiua verò, & passiua, secūdu actiuam & passiuam potentiam, & potentiarum actiones*. Quib verbis vtramque pertinere ad fundamentum docet, nempe p tentiam, & actionem: illam quidem tanquam principium, ideo tanquam fundamentum: hanc verò, vt conditionem n cessariam; sine qua non potest illa esse fundamentum.

Et probatur rationib. primæ, & secūdę opinionis, quib. h addenda est: Filius procedit à patre, tanquā à principio effici ti actuali suæ generationis: & ad ipsum, vt tale refertur: sed constituitur in ratione actualis principij, nisi per potentiā mul cū actione generādi per quā reducitur potētia ad actū, denominat hominem generantē, vel actuale principiū gen rationis: ergo potentia, vt ab ea procedit actio, est fundamen relationis. Argumenta primæ, & secundæ opinionis, ex par probant nostram sententiam: ideo non est eis respondendu

116 Pro solutione arg. tertiæ opinionis, de separabilitate fund menti à relatione, explicandū est, quomodo se habeat fund mentum ad relationem: & quo etiā modo hæc depēdeat ab i lo. Et fundamentū quidem relationis, non est adeò material ter accipiendum, sicut fundamentū domus, aut parietis: sup ꝙ materialiter consurgunt: sed in hoc sensu dicitur res aliqu fundamentū relationis: quia illa media fit, aut producitur r latio in subiecto: dependētia verò relationis à fundamēto, n est eadem in omnib. relationibus, sed maior, vel minor, secu dùm naturam cuiuslibet relationis. Est autem differētia int relationes secūdi generis, ex vna parte, & alias omnes ex alter quòd in relationib. primi, & tertij generis, fundamentū hab modū formæ, per quā cōstituuntur extrema in ratione extr morum: vt albedo, quæ est fundamentum similitudinis, extr morum forma est, quia media relatio inhæret extremis: vnde ab eis tolleretur, non haberent capacitatem recipiēdi relatio nem; vt si albedinem tollas ab extremis similitudinis, implica

contr

lictionem, talem relationem eis inesse: vnde sequitur,
ıes has non solùmin esse, & fieri, sed etiam in conser-
endere à fundamentis: ita vt non possint vllo modo
s consistere.
ımenta verò relationum secundi generis, alio modo
ıt:non enim sunt formæ extremorum, sed virtutes, aut
antùm: à quibus effectiuè procedit relatio, vt à prin-
ficiente non quidem per se, sed quasi per accidens: quia
est agens, quod per se intendat relationem.
ia exempli: potentia generandi est virtus efficientis, per 117
roducit effectum, & ex consequenti relationem, eum
ıentem: vnde relatio proximè inhæret substantiæ, quã-
ia potentia, & actione fiat: vnde sequitur, has relatio-
ım dependere à suis fundamentis, in esse & fieri: quia
liis fiunt ab efficiente: non tamen dependere in conser-
ia non dependent ab eis tanquam à formis extremo-
ut de cæteris relationibus dictum est.
his respondetur ad formam arg. Negandum est enim
lens, quòd relationes huius secundi generis nõ possunt
ıere in subiectis sine fundamentis: vnde nec repugnat,
eparata potentia generatiua ab homine, qui genuit, &
ıente filio genito, permaneat relatio paternitatis, & fi-
is: imò, extremis permanentibus, necesse est eam per-
:. Et ratio huius est: quia non dependent à fundamen-
onseruari: sed tantùm in esse, & fieri: vt explicatum est.

QVÆSTIO XIII.

relationes tertij generis sint reales, & prædicamentales.

tium genus relationum est, mensurabilis, & mensuræ, 118
quibus non est apud omnes certum: An sint veræ rela-
neque an sint prædicamentales.
orima opinio, tenet, *Non esse veras relationes*, sed solo
e ita vocari: & hanc esse causam, ob quam dicuntur ab
elationes secundùm dici: quasi titulum solum eis conce-
e verò nihil sint: quare nec pertinent ad hoc prædica-
m, neque ad aliud.
Ienricus, quodlib. 2. q. 4. quem sequuntur moderni qui-
probant testimonio Arist. 5. lib. Meta. c. 15. *vbi mensu-
scibile, & intelligibile, ait, non esse ad aliquid*, quia ipsa re-
ır, sed quia alia referuntur ad ipsa: ergo ex parte mensu-
nulla datur relatio, sed lõgè minùs ex parte mẽsuræ: nã
ra absolutum quid est, quare solo nomine dicuntur re-
& re ipsa nullã relationem habẽt: & hoc est esse relati-
ındùm dici, & ad nullum prædicamentum pertinere.
Alij

Alij verò, *Eiusmodi relatiua vera, & realia esse*, cōcedunt, transcendentalia vocant, non prædicamentalia: quia ad mu prædicamēta pertinere possunt; vt ad qualitatē, & quantita & ideo nō collocantur in hoc prædicamēto. Quare secūdū has duas sententias duo tātùm sunt genera relationis prædic mentalis. Primū, *Quod fundatur in vnitate*. Secundū: *In potēt & actione*. Tertium verò, *Res est de solo titulo*, vel, *titulus sine*

119 Tertia opinio est Caiet. quā superiùs citauimus, asserent *has relationes nō solùm esse reales, & prædicamentales, tertiū gen huius prædicamenti constituentes*, sed mutuas, hoc est, reales parte vtriusque extremi: quorū vnum refertur ad aliud, per v ram relationem in se existentē, nempe mensurabile ad mens ram: hæc verò refertur ad mensurabile, non per relationē in existentem, sed per relationem eiusdem mēsurabilis ad ipsu Idque probat eodem testimonio Arist. citato prima sententi

Cōmunis tamen sententia totius ferè scholæ est, *Relation mensurabilis, & mensuræ veras, & reales esse, & tertiū genus hui prædicamenti constituere, sed non mutuas: quia reales sunt tantū ex parte mensurabilis, non ex parte mensuræ*. Ita D.Th. expressè Metaph. lect. 17. & 1. par. q. 13. art. 2. & omnes interpretes Ar stot. non solùm capite præsenti, sed 5. Metaph. c. 15. imò ips met Aristot. etiam expressè ibidem, postquam primum, & s cundum genus relationum posuit, tertium addit: in quo p suit mensurabile, scibile, & intelligibile.

120 Sed notādum est primò: Quòd hoc tertium genus relatio num explicat, & distinguit à primo, & secundo D. Tho. eisde locis hanc differentiā inter ipsum, & alia assignās, quòd rel tiones primi, & secundi generis sunt mutuæ, hoc est, reales e parte vtriusque extremi: ita vt in duobus extremis duę sint re lationes reales, quarum vtraque suum extremum denomina formaliter: vt in patre, & filio, simili, & æquali, est manifestum in relatiuis verò tertij generis, solùm vna relatio realis reperi tur, à qua vtrumque extremum denominatur: vnum quiden denominatione formali, & intrinseca, alterum verò solùm de nominatione extrinseca: vt in scientia, & scibili, solùm reperi tur vna relatio realis: per quam scientia dicitur formaliter mē surabilis, & per eandem denominatur obiectum mensura eiusdem scientiæ: sed denominatione solùm extrinseca: & ideo relationes huius generis dicuntur non mutuæ.

121 Secundò notat D. Th. rationem, propter quam in his rela tiuis tantùm sit vna relatio realis, à qua vtrumque extremum denominetur: cùm tamen in aliis duobus generibus singulæ relationes denominent singula extrema, & ideo dicantur rela tiua huius tertij generis non mutua.

Rationem

iem autem huius esse ait, quia extrema harum relatio-
n sunt eiusdem ordinis, sed diuersi: & ideo licèt vnum
l ordinetur realiter, per intrinsecam relationem, non
ur tamen aliud ad illud, sed solùm dicitur tale à rela-
ali alterius. Gratia exempli: Scientia, & potentia ordi-
ad propria obiecta, quæ secũdùm se absoluta sunt, nec
nt ad ordinem scientiarum, & potentiarum: quare nec
ıtur ex se ad easdem scientias, & potentias: & ideo non
relationem realem intrinsecam, à qua denominentur
æ, sed solùm denominantur à relationibus earum: ita
o, quod scientia, & potentia denominanrur formali-
surabiles, per obiecta à propriis relationibus realibus,
ipsa ex se absoluta, consequantur denominationem
cam relatiuam mensuræ, ab eisdem relationibus.
nc esse sensum Arist. ait D.Tho. dum asseruit 5.Meta. 122
ıtiua primi, & secundi generis esse talia; quia referuntur
l: sed relatiua tertij generis, nõ quia referuntur ad alia,
alia referuntur ad ipsa: quod asseruisse docet, nõ pro-
ımque extremum: nam scientia, & potentia etiam di-
lis: quia refertur ad obiectum: sed propter alterum tã-
mpè propter ipsum obiectum: quod non dicitur scibi-
quia scientia versatur circa ipsum: vnde hoc non fuit
ıàm dicere, has relationes non esse mutuas, sed vnam
que extremo deseruire, & vtrumque denominare, for-
quidem vnum, & extrinsecè aliud.
ò notat D.Tho. quòd illud extremum harum relatio-
quo non est relatio realis, duobus modis dicitur tale.
o quidem, *denominatione reali extrinseca*, à relatione
stente in alio extremo.
ıdo, *denominatione quasi formali, & intrinseca*, non rea-
tionis.
x eo, quòd intellectus videt denominari obiectũ à re-
scientiæ, & eandẽ relationẽ terminare, concipit illud,
è ordinaretur ad sciẽtia: & tribuit illi relationẽ ratio-
quam ipsum ordinat ad eandem scientiam. Inter vtrã-
o denominationẽ hæc est differentia: quòd prima, &
denominatio relatiua; quia à relatione suscepta, per
ien non refertur scibile ad scientiam: sed ad aliquid
hoc est, relatiuè denominatur, quia aliud refertur ad
enominatio verò, quam ei tribuit intellectus, cùm sit
x parte ipsius; aut in ipso concepta, eique attributa,
n illud denominat relatiuè, sed etiam refert ad aliud.
iò notandũ est, Potentiam, habitum, & sciẽtiam, duos 123
espectus: Vnũ; qui includitur in ratione absoluta earũ,
& eandem

& eādem complet essentialiter: Alterum, qui extra essentiā a
solutā est: & ideo ei conuenit solùm accidentaliter: & primu
respectum includūt sub nominibus potentiarum, habituū,
scientiarū: & ideo secundùm illum nō sunt relatiua secundù
esse, sed secundùm dici: quare nec ipsæ, nec talis earū respect
pertinent ad hoc prædicamentum, sed ad prædicamentū qu
litatis. Per secundum autem respectum denominantur mens
rabiles ab obiectis, neque aliquid absolutū includunt sub l
nominibus, sed solam relationem: & ideo sunt relatiua secu
dùm esse, & constituunt hoc tertium genus relationum. q
omnia tradit D.Th. eisdem locis: & nos ex mente eius copi
siùs explicuimus q 6. huius prædicamenti.

124 Testimonium Arist. quod pro se adducit prima opinio H
rici, & modernorum, explicatum est iam à D.Tho. secundù
germanum sensum, in fauorem communis sententiæ, quā
quimur: quia eam, absque dubio, continet, sed à modernis
oppositū sensum trahitur. Intelligūt enim Arist. de iis relatiu
dixisse, quòd neutrum extremum eorum sit verè relatiuum,
solo nomine talia dicantur: hoc verò falsum est, & verbis Ari
contrariū: qui de solo vno extremo eorum dixit, non denom
nari tale per relationē, qua ipsum refertur ad aliud, sed per
qua aliud refertur ad ipsum: quod non potest esse verū, nisi
parte alterius extremi daretur vera relatio realis: nā si non d
tur, nec erit, à quo denominetur. Sensus igitur Arist. est; Vnu
extremū esse ad aliquid, quia per propriā relationem refert
ad aliud: alterū verò dici ad aliquid, nō quia referatur, sed qu
denominationē relatiuam à relatione alterius suscipit. Ex qu
etiā patet, non bene intellexisse Caiet. idem testimoniū Ari
ex eo colligentē vtrumq; extremum harum relationū refe
ad aliud, vnum quidem per relationem propriam, aliud ve
per relationem alterius: cùm tamen repugnet aliquid refe
ad aliud, nisi per relationem in se existentem. Arist. ergo rel
tiuum denominari docuit à relatione alterius: quia relatio
potest tribuere, nisi denominationem relatiui; quod verò r
feratur per alienam relationem, nec vnquam somniauit.

QVÆSTIO XIV.

An relatio distinguatur realiter à fundamento, vel solùm ratione.

125 FVndamentum relationis primi generis, diximus iam; E
*substantiā, qualitatem, & quantitatem, sub ratione Vnitat
aut diuersitatis genericæ, vel specificæ.* Fundamentum relationi
secundi generis: Potentiam, *actiuam, & passiuam, reductam
actum per actionem, & passionē, Adæquationem* verò, *aut comme
surationem*

n vnius rei cũ alia, vt scientiæ cũ suo obiecto, funda-
relationis tertij generis. Quærimus igitur modo: *An*
mediis his fundamentis in extremis insurgentes, distin-
eisdẽ fundamentis realiter, & ante operationem intelle-
lùm relatione per intellectum? vt paternitas à potentia
ia, similitudo ab albedine, & æqualitas à quantitate.
na opinio asserit; *Nullam relationem distingui realiter* 126
lamento, sed ratione tantùm ratiocinata, habente funda-
n re. Ita sentiunt Nominales, Ocham, & Maior, in 1. d.
g. d. 28. q. 2. art. 1. Marsilius in 1. q. 32. a. 1. Herueus d. 3.
lus 5. Meta. q. 22. Soncinas ibidem, q. 28. Duran. in 1.
. 17. Probatur testimonio Arist. 5. lib. Phys. text. 11. &
t. c. penultimo. Quibus locis asserit; *Relationem non*
motum per se: quia sæpe acquiritur sine mutatione subie-
ompluti sit vnum corpus album, & fiat aliud album
ud acquirit nouam relationem similitudinis, sine ali-
utatione: imò sine mutatione albedinis in eo existẽ-
non acquirit nouam entitatem realem, distinctam ab
. Probatur consequentia: quia si relatio esset noua en-
lis, distincta ab albedine, acquireret nouam formam
quæ sine mutatione subiecti non potest acquiri: imò
lucetur ab aliquo talis entitas relationis, quia non est
oduci possit, nisi ab eodem agente, à quo Romæ pro-
nouum album: sed ab eo produci repugnat, cùm non
ere ad tantam distantiam.
tur etiam ratione. Primò, quia illa quæ distinguũtur 127
separari possunt inter sese, saltem per potentiam Dei
m: vel impediri potest consecutio vnius ex altero: sed
ndamento in vtroque extremo, repugnat non sequi
em: & permanente etiam vtroque, repugnat non per-
relationem: sicut in duobus albis eiusdem gradus est
um, à quibus repugnat separari similitudinem: ergo
non est entitas realis, distincta à fundamento.
dò probatur: Quia non sunt multiplicandæ entitates
nti necessitate: sed posita distinctione reali relationis
mento; multiplicantur penè infinitæ entitates in sin-
atiuis: præsertim si ad distinctos terminos referuntur,
nctas relationes; (vt probabile est) ergo non est ponen-
distinctio realis. Probatur consequentia: quia nulla
tio efficax, per quam probetur esse ponẽdam: sed cùm
non sit aliud, quàm modus se habendi ad aliud, absq;
ntitate possumus intelligere, alio modo se habere,
t, referri ad aliud.
nda opinio distinctione vtitur. Nã relationes, quę pos- 128

sunt separari ab extremis;ita vt extrema permanentia cũ f
damentis,possint esse sine relatione,asserit distingui realit
fundamẽtis:illas verò,quæ ab eisdẽ fundamentis, in extre
positis,nõ possunt separari, nõ distingui ab eis nisi ratio
quæ autẽ sint,quæ separari possint ab extremis:& quæ nõ p
sint;nõ explicat;imò neque rationem vllam affert,ad id cõ
mandũ:quare confusè satis loquitur:id solùm declarãs, q
relationes secũdi generis,quas putat in potẽtia nuda fund
& nõ in potentia reducta ad actũ,non distinguũtur à fun
mento. Addit autem,quod relationes,quæ identificantur c
substantia,quæcunque illæ sint,non pertinẽt ad hoc prædi
mentum:quia repugnat accidens idẽtificari cũ substantia.
verò moderni relationes omnes fundatas in substantia, re
ter distinguunt à fundamento,propter eandem rationem.

Tertia opinio, *Distinguit omnes relationes reales à suis fun
mentis realiter*:quam sequuntur ferè omnes Thomistæ. Ca
1.p.q.28.art.2.& ibid.Bannes,Capr.in 1.d.3.q.1. Ferrar.4.
contra gentes,c.14. Sotus q.2.huius prædicamenti. Fonseca
lib.Meta.c.15.q.2.sect.1.Et eandem videtur sequi Scotus in
d.1.q.5.&.in 3.d.8.q.1.Et videtur mihi probabilior & tenẽ
Hoc solùm addendum est, quod talis distinctio non est
realis,qualis reperitur inter duas res: sed qualis reperitur
ter rem,& modum eius:nam cùm relatio non possit esse in
rum natura,sine relatiuo(vt probabitur)non se habet,tanq
alia res distincta ab eo:sed tanquam modus eius:ideo non
stinguitur tanquam vna res ab alia:sed per distinctam quid
entitatem realem , & sine dependentia ab intellectu : solù
tamen modalem,& distinctione non rei , sed modi: & eam
explicatam sequuntur iam omnes ferè moderni.

129 Probatur autẽ ex doctrina D.Th. qui *tria docet de relatio
bus creaturarum* Primum;quòd aliud esse habeant distinctu
ab esse substantiæ:secundũ hoc esse ei inhæreant. Secundu
quòd in relatiuis creatis, præter id quod significatur nomi
relatiuo,inueniatur aliquid aliud,quod est res alia diuersa
ea,quæ significatur per nomẽ relatiuũ. Tertium,quòd relat
creata sic inhæret subiecto; vt faciat cum eo compositione
realem: relatio verò diuina non facit compositionem. Pr
mum & tertium asserit 4.lib. contra gentes , c. 14. Secundu
verò 1.parte.q.28.a.2.ad 2 Ex quibus euidenter sequitur; rel
tionem distingui ex natura rei,saltẽ à substantia, cui inhære
& quam ordinat ad aliud:quia realis compositio,& realis in
herentia,supponit distinctionẽ realem componentium,atqu
etiam subiecti,& formæ inhærẽtis:sed superiùs probatum est
ex cõmuni sentẽtia,relationes primi generis fundari proxim
in sul

tia : ergo de his saltem relationibus euidens est in
). Th. distingui à substantia ex natura rei: & cum sit
io de cæteris, sequitur eum sentire, quòd omnes di-
ír ex natura rei, à suis fundamentis.

tione probatur. Primò; ex noua, atque reali acquisi- 130
tionis, & ex reali eius deperditione. Nã dum corpus
& non erat simile, fit de nouo simile, per productio-
bi; & dum hoc albũ corrumpitur, desinit esse simile:
arguo: Primũ albũ non erat realiter simile, antequã
tur secundũ ; ergo cũ producitur, fit realiter, & for-
nile, per realẽ relationem similitudinis: quam priùs
at, licèt haberet albedinẽ, quæ est eius fundamentũ:
realis, est realis forma relatiua: ergo acquirit formã
atiuã, quam non habebat: & realis forma, est realis
go acquirit realem entitatẽ : quam non habebat, li-
t fundamentum: relatio igitur res est à fundamen-
ta. Et idem sequitur ex reali separatione eiusdem re-
subiecto : nam corrupto alio albo, corrumpitur in
similitudo, ergo realis forma relatiua : & ideo realis
rmanente entitate reali fundamenti: quod non po-
rum, nisi sint entitates reales distinctæ.

gumentũ duobus modis conãtur soluere moderni: 131
erentes, quòd dum nouum album producitur, nihil
quirit antiquum album, sed solum id habere nouũ
d de nouo factum est simile: vt nouum extremũ con-
od prius non connotabat: vnde relatio similitudinis
iud (inquit) quam albedo, vt connotans terminum,
efertur. Hæc tamen solutio non satisfacit argumen-
bum illud denominatur de nouo simile realiter, &
r, atque etiam accidentaliter, cùm prius nullo mo-
inaretur: sed denominatio realis, & accidentalis, nõ
i, nisi à forma reali inhærente: ergo noua denomi-
potest fieri, nisi à noua forma reali, & inhærente.
itur est, quòd esse de nouo simile, solùm sit noua cõ-
rmini. Probatur consequentia: quia talis connota-
supponit nouam denominationem realem, forma-
cidentalem, nec potest esse, nec intelligi, sine noua
ne realis formæ.

alij respõdent secũdo: Negari non posse, quin anti-
n adquirat aliquid nouũ; non tamen distinctum à
ito realiter; sed sola ratione: &, vt vno verbo dicatur,
arare nouam entitatem realem; sed nouam rationẽ
elatiuam: à qua nouã denominationem realem suf-
tamen solutio verba solùm continet, & nihil aliud,

quare nec potest argumento satisfacere: quod sic probo:
operationem intellectus, antiquũ album fit realiter, for
tur, & accidentaliter simile, cùm priùs non esset simile,
haberet albedinem: sed talis denominatio non potest p
nire, nisi à forma inhærente de nouo acquisita: cùm den
natio sit noua, & acquirat talem denominationem no
sine dependentia ab intellectu: imò licèt nunquam ab e
gnoscatur: ergo acquirit nouam formam, absque depen
tia, vel distinctione intellectus: & ideo ex natura rei distin
à fundamento, quod habebat prius.

132 Secundo: De relationibus fundatis in substantia, specia
probatur; quia substãtia est ens per se, nulli inhærẽs: & ac
reale ex propria natura inhæret substãtiæ: sed relatio est
dẽs reale: ergo inhæret realiter substantiæ. Sed repugnat,
eadẽ entitas realis sit per se, & inhæreat alteri: quia esset
per se & non per se; ergo repugnat, quòd relatio sit eadẽ
tas realis cum substantia; quare necesse est relationem fu
tam in substantia, distingui realiter à suo fundamento. N
aliquid valet, quod solet responderi; relationem non inh
re substantiæ, nisi vt distinctam ratione ab ea. Hoc enim
tè falsum est, quia ante operationem intellectus, vna subs
refertur ad alterã, per relationem realem, & accidẽtalem:
ante operationẽ intellectus, relatio est in substantia. Tu
go, vel est ens per se, ante operationem intellectus, vel e
alio: non per se, quia erit substantia, & non relatio accide
lis: ergo est ens in alio: quod non potest intelligi, nisi per
lem inhærentiam: & cùm idem non possit sibi realiter in
rere, sequitur relationem realiter inhærentem, distinctam
titatem esse à substantia, cui inhæret, & in qua fundatur.

133 Ad testimoniũ Arist. Respondetur hac distinctione: mu
aliquid duobus modis contingit, *Per se, & per accidens*: P
mutatur illud cuius mutatio intẽta est à natura, vel ab ali
agẽte naturali: vt dum lapis mutatur à loco superiori ad i
tiorem. *Per accidens* verò mutatur, si mutatio eius casu con
gat, vel ex mutatione alterius extrinseci. Dum ergo Arist.
Ad relationem non terminari motum per se: quia relatio sole
quiri sine mutatione subiecti, in quo consurgit: de mutati
per se loquitur: sed non excludit, quin mutetur saltem per
cidens illud quod solam relationem de nouo recepit: ne
intentũ eius hoc requirebatur, sed satis est, quòd per se nõ
tetur, vt verum sit, quòd ad relationem non sit per se motu

Ad secundum arg. priùs est respondendum, quàm ad pri
Respondemus igitur; Concessa maiore, & minore, sed neg
consequentiam, quòd sine vrgenti necessitate distinguan
ent

relationis ab entitate fundamenti : nam rationes
tis vrgentes sunt.

ubium de separatione relationis à fundamento.

olutionem secundi arg. dubitatur: *An posito fundamẽto*
nis in vtroque extremo, sic necessariò consurgat relatio,
potentiam Dei absolutam impediri possit talis consecu-
postquam iam est in vtroque extremo posita, possit ab eis
ta vt permaneant duo alba eiusdem gradus intensionis,
one similitudinis.

na opinio tenet: *Nec posse impediri, quin sequatur, nec*
iam est in extremis, separari ab eis: ita nonnulli ex mo-
quòd impediri non possit cõsecutio eius, posito fun-
in vtroque extremo, probant: quia intelligi non po-
l vnus homo genuerit alterum, quin ille sit pater, &
si vterque permaneant) nec possunt intelligi duo al-
lem gradu; quin intelligantur similia. Ergo fieri non
uin relatio sequatur posito fundamento in vtroque
Quòd verò postquam relatio iam est in vtroque ex-
on possit ab eis separari vllo modo, probant hoc argu.
non est aliud, quàm ita se habere vnum extremum ad
præsupposito fundamento; ergo est modus relatiuo-
modus non potest esse separatus à re, cuius est: alioqui
esset modus, sed res: ergo nec relatio poterit separari à
ntis in vtroque extremo existentibus.

a tamen sententia est, quòd supposita distinctione ex 136
i, inter relationem, & fundamentum : quam defendi-
arari potest relatio ab eo, etiam posito in vtroque ex-
a vt impediri possit à Deo, ne sequatur in extremis, at-
n postquam in eis reperitur, in eisdem esse desinat: nõ
sine eis existens in rerum natura, sed extrema sine illa.
ntur duo priora hoc arg. Relatio est entitas ex natura
ncta à fundamento, & non pertinet ad essentiã eius, aut
rum, in quibus est: ergo etiã si naturaliter sequatur ex
osito in vtroque extremo, non implicat contradictio-
òd talis consecutio impediatur. Antecedens ex nostra
a est manifestum, quia relatio nõ solùm est entitas di-
fundamento, sed rationem etiam formalem, & prædi-
alem habet ab eo diuersam. ergo nulla est repugnantia,
pediatur à Deo cõsecutio eius, ex fundamẽto in vtroq;
o posito: sicut non repugnat, propriã passionem distin-
aliter ab essentia, à qua procedit, ab ea nõ procedere:
litas ab essentia hominis. Et eadem ratione probatur,
ostquam in eis reperitur, possint sine illa permanere.

137 Sed quia duobus modis intelligi potest: Quòd ab eis s
retur: Primò, ita vt sine illis permaneat in rerum natura, a
etiam extrema sine illa: vel secundò non sic, sed ita, vt rel
destruatur, aut desinat esse, & extrema sine illa permaneāt
cimus ergo hoc secundo modo posse ab eis separari, non
mo. Probatur primum: quia non est de essentia extremor
& habet distinctam entitatem relatio ab eis: ergo non re
gnat, quod à Deo destruatur, permanentibus sine illa extre
Probatur secundum: quia relatio est modus extremorum,
quem taliter se habet vnum in ordine ad alterum: ergo int
secum est illi actu referre vnum ad alterum: & ideo repug
permanere in rerum natura, quin actu referat; quia si sepa
ab eis daretur, nihil referret ad aliud.

Ad primum arg. oppositæ opinionis, distinguendum est
tecedēs: quia duo alba esse similia, duobus modis intelligi
test, *formaliter*, aut *fundamentaliter*: & si separetur ab eis r
tio, intelligerentur similia fundamentaliter, non formali
in quo nulla est repugnantia: & eodem modo generans, &
nitus, quasi in fundamento proximo intelligerentur, pate
filius, non formaliter.

Ad secundum: Concedendum est antecedens, quòd rela
sit modus extremorum, ex quo solùm sequitur, quòd ipsa
possit esse in rerum natura sine extremis: non tamen, quòd
trema non possint esse sine illa.

I. DVBIVM.

An relationi conueniat habere contrarium.

DVo restāt dubia circa duas proprietates relatiuorū: qu
rum prima est: *Quòd in eis reperiatur contrarietas.* Vide
enim Arist. sibi contrarius in hac proprietate. Nam capite
quantitate negat expresse, *Quòd relatiua habeant contrariu*
capite verò præsenti tanquam proprietatem tribuit illis, *Qu*
contrarium habeant. Et videntur eam habere: quia simile, & d
simile contraria sunt: & etiam æquale, & inæquale, & sunt r
latiua primi generis.

138 Prima opinio est Toleti in expositione textus, qui hac disti
ctione vtitur: *Relatiua dupliciter cōsiderari possunt.* Primò, *form*
liter, prout relatiua sunt. Secūdò, *materialiter*, pro fundamē
relationum, vt duo alba considerantur in quantū similia, &
quantum alba: & sub prima consideratione, inquit, nō habe
contrarium, bene tamen ratione fundamenti habere possun
& dum Arist. negauit habere contrariū, formaliter locutus e
sed dum eis tribuit contrarietatem, loquitur fundamētalite
nam hoc modo contraria sunt dissimilia, vt album, & nigrun
Nostr

tamen sententia est: Propriã contrarietatem nõ con-
latiuis, nec formaliter, nec ratione fundamenti, sed
è, pro quocũque genere oppositionis, etiam forma-
onuenit. Probatur, quòd non conueniat eis forma-
pria contrarietas, hac ratione, *Contraria sunt, quæ sub*
nere maximè distant, & ab eodem subiecto mutuò se ex-
rgo contraria, vt talia sunt, formaliter, & expressè res-
ubiectum, circa quod se expellunt: sed relatiua, vt re-
on respiciunt formaliter, & expressè subiectum, sed
n: ergo, vt relatiua non sunt propriè contraria. Quod
ratione fundamenti, probatur: quia licet fundamen-
rum relatiuorum contraria sint, vt albedo, & nigre-
unt fundamenta dissimilitudinis, tamen per accidens
contrarietas ad rationem dissimilitudinis. Probatur
r: quia sola diuersitas specifica, sine vlla contrarieta-
t relationem dissimilitudinis: vt albedo, & nigredo;
uæcunque contraria, quæ sunt fundamenta dissimi-
tat eodẽ modo eam fundarent, quamuis contraria nõ
er solam differentiam specificam: ergo contrarietas
dens etiam se habet ad fundãdam relationem, & ideo,
ne fundamenti per se considerati, vel vt fundamen-
conuenit relationi.

istotelẽ verò respondeo, non esse sibi cõtrarium: quia 139
quantitate secundùm propriã sententiam loquitur;
Quòd relatiuis aliquid sit contrarium: præsenti verò cap.
is cõtrarietatem, non quòd sentiat verã esse proprie-
rum, sed vt ostẽdat definitionem antiquorum minùs
esse: cùm ex ea sequatur, accidentia absoluta in quibus
r contrarietas, esse relatiua: & relatiuis aliquid esse cõ-
uæ cùm sint falsa, sequitur non esse bonam definitio-
m: nec est verum, quòd veris relatiuis aliquid sit con-
: nec ex propria sententia id aliquando docuit Arist.
enique impropria contrarietas pro quocũque genere
onis eis conueniat, vt relatiuis, euidens est: cùm rela-
naliter sumpta includat oppositionem relatiuam, quę
n genus ex quatuor oppositionibus.

Dubium Secundum.

An relatiua suscipiant magis, & minus.

um hoc de solis relatiuis secundũ esse, & prędicamen- 140
bus, procedit. Et ratio dubitandi sumitur ex Aristotele
rit: *Propriũ esse relatiuorum, suscipere magis, & minus.* Et
retur alicui, eũ nõ loqui de veris relatiuis, atq; ex pro-
ntentia, sed ex sententia antiquorũ, & secundùm defini-

tionem eorum, ponit exemplum huius proprietatis in si-
li,& dissimili:quæ sunt vera relatiua,& prædicamentalia.

Prima opinio distinguit relatiua: Nam alia sunt *secun-*
esse,quæ propriè pertinent ad hoc prædicamentum:alia *se-*
dum dici, quæ verè sunt absoluta, tamen includunt quosd-
respectus secundùm dici,tanquã complementum essential
illa priora non suscipiunt magis & minus: hæc verò suscip
possunt. Ita Albertus Mag. tractatu de prædicamento ad
quid,c.3. Et huius sententiæ videtur esse D.Th.c. 12.q.82.
Quam etiam sequuntur alij,qui aiunt secundùm veritatẽ n
suscipere magis,& minus vnum relatiuum,sed secundùm o
nionem vulgi aliqua suscipere:vt æqualia,vel similia appel
solent,quæ licèt verè æqualia, aut similia non sint, parum
men à vera æqualitate,aut similitudine distant: & quo min
distant, eo dicuntur magis æqualia, aut similia. Ita Cante
in expositione huius proprietatis.

Probatur primũ,quia suscipere magis & minus,prouenit
maiori,vel minori admixtione cõtrarij; vt illud dicitur ma
calidum,quod minùs habet de frigiditate admixta: illud ve
minùs calidũ, quod plus habet frigiditatis admixtæ : sed ve
relatiua prædicamentalia non habent contrarium;vt prob
tum est dubio præcedẽti:ergo non suscipiunt magis & min

Secunda opinio distinguit relationem, *ex parte sui*: aut,
parte fundamenti:& ex parte sui,nęgat veram relationem hui
prędicamẽti suscipere magis,& minus:sed ratione fundam
suscipere cõcedit.Ita Caietanus,Sotus,& Toletus,c. præsen

141 Quod probatur experientia:Nã dũ albedo intẽditur in e
tremo,in quo erat remissa,consequẽter fit magis simile alte
in quo est intensa:ergo albedo,quæ est fundamẽtũ similitud
nis,per se suscipit magis,& minùs,& eius ratione similitudo:
eodẽ modo, dũ aliquid est alteri inæquale,quò magis aufe
tur de quãtitate eius,magis inæquale efficitur; & hoc est,rel
tionẽ inęqualitatis minorẽ fieri,ratione fundamẽti.Sed add
hæc sententia,non esse necessariũ,vt relatio suscipiat magis
minùs,ratione fundamẽti,quod fundamentũ suscipiat mag
& minùs:nã quãtitas,ratione cuius inæqualitas maior est, ve
minor,non suscipit magis & minùs:sed ratione fundamẽti di
citur relatio suscipere in hoc sensu: quod nõ potest suscipere
nisi aliqua variatio fiat in fundamẽto,quæcũque illa sit:vnd
magis & minus distinguẽda putat Caietanus:quia vel sumun
tur Physicè:& hoc modo nõ fiunt,nisi per admixtionẽ contra
rij:aut Logicè,& sic sumpta,in eo tantùm consistunt,quod es
aliquid prędicari de alio,cũ his aduerbiis magis,& minùs,vn
decunque id proueniat.Et Physicè quidem sumpta,non con-
ueniunt

t veræ relationi: Logicè verò conuenire illi possunt. 142
tamen distinctio confundit potiùs rem, quàm eã extquia prædicationes Logicæ in re ipsa debent fundari: unquam poterunt magis & minùs, Logicè sumpta, cōrelationi, nisi ratione fundamenti realis, & Physici: i Physicè sumpta, nullo modo ei conueniunt, nec Loboterunt ei conuenire.

ra igitur sentẽtia, hac distinctione præsupposita expliest: *Magis, & minus, duobus modis accipiũtur, Communiter: riè: Cõmuniter* quidem: pro magis aut minùs perfectũ, aut minùs proximũ, vel distãs: vnde cũ perfectio maior, ior, proueniat ex fundamẽto, ab eo proueniet magis & in relatione impropriè sumptũ. *Propriè* verò accipitur & minùs, prout ex maiori, vel minori intẽsione procedit. ac verò duabus conclusionibus explicatur. Prima est; *nibus prædicamentalibus* (de quibus solùm loquimur) *nõ it ratione sui magis, aut minùs suscipere, propriè, nec improrobatur* hæc conclusio: Quia experientia cõstat, relatioatione sui, nõ mutari ab eo statu in quo emergit, nisi aliodo varietur fundamentum: & si hoc inuariabile perat: nunquam ipsa variatur, nec magis & minùs suscipit: non conuenit illi ratione sui.

cũda cõclusio: *Magis & minus propriè, & impropriè sumpta,* 143
iunt quibusdã relationibus ratione fundamenti: non tamen is. Probatur vtrumq; in relationibus primi generis: nam dicũtur magis, & minùs inęqualia magis, & minùs simihoc nõ conuenit illis ratione sui: ergo ratione fundasimilitudini quidẽ, ac dissimilitudini propriè: quia qua in quib. fundãtur, propriè suscipiũt magis & minùs: vt albedo, & nigredo. Quãdo autẽ dicimus: his relationib. enire magis & minus, ratione fundamẽti: sensus est, quòd mutatione facta in fundamẽto, semper eis cõueniat: & utatio potest esse in fundamẽto remissio, & in relatione o, quia fundamentũ absolutè intẽditur, cùm sit qualitas: o verò, nõ nisi cõparatione alterius. Quòd verò nõ cont hoc, nisi quibusdam relationibus primi generis, maniest, quòd solùm illis quarũ fundamenta mutari possunt.

Arist. verò respõdetur: quòd dũ relationibus tribuit pro- 144
tem suscipiendi magis & minus, etiã de prædicamẽtaliquitur, non tamẽ intelligit eis cõuenire ratione sui, sed ne fundamenti, vt explicatũ est; nec etiã intelligit eis adn hoc sensu cõuenire, quarto modo, cùm cõstet, nõ omcõuenire, neque etiã solis: quia pręcipuè conuenit qua-. Proprietas verò, conueniens relatiuis prædicamẽtali-

bus;quarto modo est, *Esse simul natura & cognitione* : ita vt qu
definitiuè cognoscit vnum, necessariò debeat cognoscere al
terum.

Sed dicet aliquis: Suscipere magis & minus procedit ex ma
iori vel minori admixtione contrarij : sed dictum est, relatiua
nec ratione sui, nec ratione fundaméti habere contrariũ: erg
nec ratione sui, nec ratione fundamenti conueniet illis susci
pere magis & minùs. Respondetur; Quòd ratione sui neutrum
illis conuenit, sed ratione fundamenti non repugnat eis con
uenire secundum, licèt non conueniat primum, etiam ration
fundamenti: quia contrarietas fundamenti per accidens se ha
bet ad illas relationes, in quibus posset esse contrarietas, vt a
similitudinem & dissimilitudinem (vt probatum est in prim
dubio) Magis, & minùs ex parte fundamenti, non se habe
omnino per accidens, ad magis & minus relationum, sed qua
si naturaliter ex eo sequitur. Ex eo verò, quòd relatiua caren
contrarietate omnibus modis, solùm sequitur, quòd non pos
sent ratione sui suscipere magis, & minùs.

CAPVT VIII.
Continens prædicamentum qualitatis.

TEXTVS ARIST.

Qualitatem verò dico, secundùm quam quales quidam esse dicuntur, &c.

Breuis expositio Text.

1 INtentem Arist. cap. præsenti est, explicare naturam, & essentiam qualitatis: quam numerat quarto loco ante sex alia prædicamenta: quia accidens intrinsecum est formaliter inhærens substantiæ: & ideo perfectius reliquis, quæ magna ex parte in quibusdam extrinsecis denominationibus consistunt. Diuiditur caput in tres partes. In prima definit qualitatem in abstracto, & connumerat quatuor eius species subalternas; quas ido genera vocat. In secunda parte definit qualitatem in cócreto, hoc est, per ordinem ad subiectum, quod denominat: vt per illud magis fiat manifesta. Et in tertia tres proprietates eius assignat. Definitio qualitatis est hæc: Qualitas est qua quales esse dicimur, vt albedo, à qua albus denominatur homo, & ideo qualis; quia si interroges, qualis sit homo? bene respondebitur, si dicatur, esse album.

Prima species qualitatis est, *Habitus, & Dispositio*. Habitus sic definitur: *est qualitas difficilè mobilis à subiecto*; vt habitus virtutum & scientiarum. Dispositio verò: *Qualitas facilè mobilis à subiecto*,

o,vt calor,quem ignis producit in aqua,facilè ab ea re-
ur.

undum genus qualitatis est, *Naturalis potentia, & impo-* 2
secundùm quam naturalem habent inclinationem, vel
dinem aliqui ad aliquem actum,aliquódue exercitium;
pugnam,vel ad luctam, & dicuntur pugilatores.Alij ve-
pti sunt, aut impotentes ad eundem actum. Dicitur au-
aturalis:quia ab ipsa natura habetur,& non est acquisita
tus:nam si talis esset,potiùs erit habitus,aut dispositio.

rtium genus est, *Passio, aut Passibilis qualitas* : & hæc est
as,nata causare passionem in sensu; vel quæ est effectus
nis permanentis: vt qualitates tangibiles,quæ causant
onem in tactu;vt calor,& frigiditas,& sic de aliis: & al-
, quæ causatur in cera , ex nimio calore solis , dicitur
passibilis qualitas: quia est effectus illius impressionis,
Sol causat in cera : & permanens quidem, quia albedo
cta in cera,non statim transit, sed permanet in ea. *Passio*
licitur *qualitas* , si sit effectus passionis citò transeuntis:
or causatus in facie ex verecundia, & quia passio non est
tas permanens,non denominat subiectum tale simplici-
d passum secundùm eam : vnde à rubore causato ex vere-
a non dicitur homo rubeus,sed ruborem passus,& sic de
is passionibus.

artum genus qualitatis est,*Forma & Figura*; vt rectitu- 3
ruitas,statua,aut cathedra,formæ,ac figuræ dicuntur &
s huius generis.

secunda parte cap.definit Arist.qualitatem in concreto,
odo:*Quale est,quod secundùm qualitatem denominatur,vt*
,& dulce.

tertia parte enumerat tres proprietates qualitatis:qua-
rima est,*Qualitatem habere contrarium*:vt calori contra-
frigiditas: nec tamen conuenit omnibus qualitatibus
ietas hæc,quia plures sunt non habentes contrarium, vt
m,pallidum,& alij colores medij.

unda proprietas est,*Suscipere magis & minus* : quod cùm
dat ex maiori aut minori admixtione contrarij necesse
bentibus propriè contrarium conuenire: sed nec omni-
ualitatibus conuenit hoc: quia plures sunt non susci-
es magis & minùs;vt figuræ,& similes.

rtia proprietas qualitatis est,*Quòd secundùm eam res di-*
r similes, aut dissimiles:vt secundùm albedinem dicuntur
ra similia. Hæc autem proprietas quarto modo conue-
ualitati,quia omnibus qualitatibus solis,& semper con-

QVÆ

QVÆSTIO I.

An qualitas sit supremum genus huius prædicamenti: & diuersæ qualitates, enumeratæ ab Arist. diuersæ species eius.

4 VT meliùs intelligatur quæstio, explicandæ sunt diuersa acceptiones qualitatis: quæ (omissis aliis) tres sunt, vt colligitur ex Arist. c. præsenti, & 5. Met. c. 14. Qualitas in general significat *determinationem*, seu *modificationem substantiæ*: & ideo prima acceptio eius est pro *quocunque determinante, aut modificante aliud*: quod non solùm conuenit omnibus accidentibus, sed etiam substantiis, aut differentiis earum. Secundo modo accipitur pro *forma quacunque accidentali*, quæ secundùm proprium modum essendi modificat, aut determinat substantiam vt quantitas, relatio, ac cætera accidentia: & hæc etiã acceptio communis est. Tertia verò propria, pro *forma, non solùm secundùm communem rationem accidentalem determinante subiectum, sed propriè*: ita vt per eam, tanquam per formam sibi inhærentẽ, tali modo se habeat substantia; vt formaliter denominetur, nõ extensa, non relata ad aliud, sed qualis: quia ad quæstionem de ea factam per quale, propriè respondeamus per talem formã vt si quæratur, Qualis sit substantia; propriè respondemus esse albam, aut calidam, & ideò formæ istæ accidentales propriè dicuntur qualitates. Et secundùm hanc solam acceptionem, nõ secundùm duas alias, sumitur qualitas ab Aristotele, cap. præsenti, & distinguitur à cæteris prædicamentis: de qua quęrit titulus quæstionis: *An sit supremum genus huius prædicamenti, & qualitates particulares enumeratæ ab Arist. veræ species eius.*

5 Prima opinio tenet, *Qualitatem sic acceptam non esse verum genus*, quod diuidatur in illas qualitates enumeratas ab Arist. tanquam in veras species: sed tanquam analogum in sua analogata; vel tanquam res in diuersos modos. Primum affirmat Simplicius cap. præsenti, & probat ex eodem Aristotele, qui priusquam illas qualitates enumeraret, sic loquitur: *Est autem qualitas eorum, quæ multipliciter dicuntur.* Secundum verò tenet Scotus capite præsenti, quæst. 36. & in 4. dist. 6. quæst. 10. §. *Sed tunc est dubium.* & etiã probat testimonio Aristotelis, qui postquam enumerauit omnes has qualitates, dicit, *Fortasse quidem alius quispiam modus apparuerit qualitatis: sed ferè qui maximè dicuntur, hi sunt.*

6 Probat etiã ratione; Quia esse naturalem potentiã, vel aptitudinem acquisitam, esse causam, vel effectum passionis, diuersas habitudines qualitatis ad subiectũ significant, accidentales tamen, & quasi extrinsecè denominantes: quia extrinsecum est qualitati, parũ aut multum durare in subiecto, causam esse, aut effectum

um passionis. Vnde eiusdem speciei sunt, rubor causatus ecundia, aut ex alia causa permanenti; & quod amplius lem qualitati omnino inuariatæ conueniunt isti modi: non sunt differentiæ essentiales, sed accidentales. Proba- oc vltimum antecedens: Quia idem calor si citò trãseat, ispositio, si multùm duret in subiecto, erit habitus, & vt naturalis ignis ad calefaciendum, erit naturalis poten- tandem, in quantum causat passionem in sensum tactus, roductus est per motum calefactionis, erit passibilis qua- ex quibus considerationibus constat non variari.
ic opinioni addũt Boëtius & Simplicius, cap. præsenti, onẽ qualitatis in hos modos, aut in hæc analogata, non fficiẽtẽ: quia alia dãtur mẽbra huius diuisionis, ab Arist. rmissa: quod sic probatur: Pulchritudo, & sanitas sunt tates, & nõ pertinẽt ad aliquod membrũ ex his quatuor: nec sint habitus, aut dispositiones: quia nõ sunt acquisitę, aturales: nec potẽtiæ, aut impotẽtiæ: quia nõ ordinantur tus aliquos exercẽdos: nec passiones, aut passibiles quali- quia nec per se sũt effectus passionis, nec eã in sensu cau- nec tandẽ sunt forma, & figura: ꝙ de sanitate patet: & de ritudine probatur, quę magis, & minus suscipit: cùm dẽ- uidã pulchriores aliis: figura autẽ, & forma id nõ habeat.
ommunis sententia à nobis tenenda, duo asserit. Primũ; *itatem verum genus esse, & supremum huius prædicamenti, um in particulares qualitates, enumeratas ab Aristotele, tam- n veras species:* contra Simplicium, & Scotum. Secundum, *sionem eius in quatuor illa membra, sufficientem esse: ita vt detur vera qualitas quæ sub eis non comprehendatur,* contra em Simplicium, & Boëtium.
æc est expressa sentẽtia Arist. nõ solùm in hoc cap. sect. 5. aph. c. 14. & recepta ab vniuersa schola: quæ prædicamen- ualitatis distinctũ ab aliis cũ eo ponit: sed impossibile est tituere prædicamentũ qualitatis ex alio genere, & in aliis ebus: ergo qualitas in cõmuni, pro genere supremo reci- da est, & inferiores illę qualitates, pro veris speciebus. Mi- m probo, quia nec ab his autoribus, contrarium opinan- s; nec ab alio excogitatũ est aliud genus: nec aliæ species. ihilominus probatur ratione: Quia communis cõceptus litatis, abstractus ab illis, prædicatur de singulis quiddita- , & vniuocè: ergo est genus, vel species respectu illarũ: Spe- esse nõ potest, quia nõ habet genus aliud supra se: ergo erit us. Probatur antecedẽs: quia negari nõ põt, quidditatiuas has prędicationes: Habitus est qualitas, naturalis potẽtia ualitas, cùm eis conueniat definitio qualitatis, tradita ab Arist.

Arist. & æqualiter eis cõuenit, sine attributione vnius ad aliã ergo est prædicatum vniuocũ, & quidditatiuum. Quod autem qualitates illæ distinguantur specie, non est minùs manifestũ quia ratio formalis habitus valde diuersa est à naturali potẽtia: & hæc à forma, & figura, sed diuersæ rationes formales cõstituunt, & distinguunt diuersas species: ergo specie distinguũtur illæ quatuor qualitates, sub communi genere qualitatis

8 Probatur tandẽ, quòd sufficiens sit diuisio qualitatis in has quatuor species; ita vt nec plures sint, nec pauciores; ratione D.Th. quam adduxit 1.2.q.49. art.2. *Ratio intrinseca, & propria qualitatis est, esse determinatiuam substantiæ, secundùm modum accidentalem qualificatiuum eius*: sed modus iste qualificatiuus substantiæ quatuor modis tantùm potest se habere, in ordine ad substantiam: ergo quatuor tantùm species possunt sub eo distingui. Probatur minor: quia vel qualitas inhæret substãtiæ eam disponens, vt bene, vel malè se habeat; *vt est primò in se*: & cùm hæc sit prima cõsideratio substãtiæ: hæc erit prima species qualitatis, quæ est *habitus dispositio*, & ita disponẽs substantiã. Secunda consideratio substantiæ est, *in quãtum est principium operationis*: cùm vnum quodque sit propter suam operationem. Et ideo secundus modus qualitatis est, *afficere substantiam tãquam principium operationis*, & hæc est secunda species naturalis

9 potentiæ. A substantia autẽ habente iam potentiam operandi, statim procedit tertio motus, cõtinẽs actionẽ, & passionẽ: quia motus, vt procedit ab agente, est actio: & vt recipitur in passo, est passio: qualitas, vt acquisita per motum, est tertia species, quæ vocatur passio, & passibilis quãtitas. Nam si habeat modũ permanẽtis, est passibilis qualitas: si verò citò trãseat, est passio. Vltima cõsideratio substantiæ est: vt iam *extensa per quantitatem*: & ita qualitas inhærens ei, ratione quantitatis, constituit quartã speciem: quæ est forma, & figura; nam figura vel est terminatio quãtitatis, vel ex terminis eius resultat. Et ad hos quatuor modos, constituentes quatuor species, facilè reduci possunt omnes qualitates; vt cõstabat ex solutione argumentorũ. Hoc solum est notandum, quòd argumẽtum hoc sumit sufficientiã harum specierum, aut ex præcipuo, cui conuenit specialis illa ratio qualificandi substantiã; aut ex primo: vnde est necessariũ, quòd in omnibus, quæ sub tali ratione comprehẽduntur, reperiatur illa ratio. Exẽpli gratia: Prima species sumitur ex modo afficiendi substantiã, vt bene, vel malè se habeat, secundùm propriã naturam: quòd solum habent habitus, aut dispositiones naturales, quę primò cõueniũt substãtiæ corporeæ, vt sanitas, ægritudo, & similes: nõ tamen habitus, aut dispositiones liberè acquisitæ: sed cùm omnes cõueniãt in ratio-

ne

tus, & diſpoſitionis, in quantum ſunt facilè aut diffi-
biles à ſubiecto: omnes conſtituunt idem genus qua-
liſtinctum à cæteris, ſed quaſi radicaliter ſumptum à
bus, tanquam à primis.
imum teſtimonium Ariſt. pro prima opinione addu- 10
eſpondetur; multis modis dici qualitatem: non ſicut
m, vel æquiuocum, ſed propter differentias inæqualis
onis, per quas contrahitur ad diuerſas ſpecies: quarum
as non tollit vniuocationem generis, quod ab eis ab-
oteſt. Vel ſecundo reſpondeo; Ariſtotelem aſſeruiſſe;
ualitas dicitur multis modis; vt oſtendere qualitatem
dum ſubſtantiæ, & ſpecies eius ſumi ex diuerſis modis
di ſubſtantiam; vt explicatum eſt.
cundum teſtimonium pro opinione Scoti, reſponde-
totelem ita locutum fuiſſe, vt ſignificaret facilè ad has
r ſpecies reduci poſſe cæteras omnes qualitates; quam-
uæ diuerſæ appareant ab eis.
g. Scoti: Negandũ eſt antecedens; quòd rationes for- 11
iuerſæ harũ qualitatum, ſint accidentales, aut extrin-
am ſpecialis ratio, quam habet quælibet qualificandi
tia, intrinſeca ſibi eſt, & per quã diſtinguitur à cæteris,
per differentiam eſſentialem: vt eſſe ex propria natura,
ut difficilè mobilem à ſubiecto, eſſentialis ratio habi-
iſpoſitionis, eſt valde diuerſa à naturali potẽtia. Quòd
em qualitati conuenire poſſint omnes rationes for-
pecierum, concedimus: negamus tamen, quod ex hoc
, non eſſe veras ſpecies: quia diſtinctio ſpecifica non
iò eſt realis: ſed eadem res poteſt pertinere ad diuer-
es, ſub diuerſis rationibus formalibus, quas habet: imò
rſa prædicamenta; vt de actione, & paſſione conſtat:
n ſint eadem entitas realis motus, efficiunt tamen
prædicamenta, propter rationes formales diuerſas.
g. Boëtij, negandum eſt antecedens; quòd dentur alia
prætermiſſa ab Ariſtotele, præter illa quatuor: nam ſa-
poſuit ipſe in prima ſpecie: & ad eãdem pertinet pul-
o: & vtraque eſt habitus naturalis: quia habitus, vt eſt
genus qualitatis; vniuerſaliter ſumitur pro quacunque
te difficilè mobili à ſubiecto; ſiue ſit naturalis, ſiue ac-
quamuis ſpecialis, & propriiſſima ratio habitus ſolùm
tur in potẽtiis aliquo modo liberis: & ideo ſolùm ſint
i, vel infuſi habitus. Species verò intentionales ſenſi-
ut intelligibiles, ſi ſint impreſſæ, pertinent ad ſpeciem
: quia ex propria natura ſunt permanentes: ſi verò ſint
e, pertinent ad diſpoſitionem: & eodem modo intel-
ligendum

ligendum est de cæteris qualitatibus, ad has quatuor speci
reducendis.

QVÆSTIO II.

An habitus, & dispositio distinguantur specie.

12 PRima opinio tenet; *Habitum, & dispositionem non esse disti ctas species, sed eandem: & solùm differre accidentaliter*: ita S tus q.9. huius cap. §. *ad secundam quæstionem*. Boëtius, Amm nius, Titelmanus, Villalpandus, Louanienses, capite etiã pr senti: & probatur testimonio Arist. qui tria dicit in textu de h qualitatibus. Primum; *Quòd sunt vna species*. Secundum; *Qu omnes habitus sunt dispositiones; licèt non omnes dispositiones s habitus*. Tertium; *Dispositionem fieri habituum, procedente te pore, si nimis radicetur in subiecto*. Ex quibus sequitur ex men eius, non esse species distinctas, sed solùm distingui accident liter. Probatur consequentia: quia si distinctæ species essen neque essent vna, nec prædicaretur vna de alia, nec vna poss conuerti in aliam.

13 Et ratione probatur. Primò quia habitus, & dispositio d stinguuntur ex eo, quòd ille difficilè separatur à subiecto; h verò facilè remouetur ab eo: sed istæ sunt differentiæ accide tales: ergo solùm differunt accidentaliter. Probatur minor: qualitas fit difficilè mobilis à subiecto, quia magis radicatur eo: sed maior radicatio procedit ex multiplicatione actuũ, a ex diuturnitate tẽporis, aut ex vtroque, vt patet in febri, qu ex eo solùm, quòd multũ durat in subiecto; radicatur in eo, fit difficilè mobilis: sed magis aut minùs perseuerare in subi cto, vel actus multiplicari, sunt accidẽtia eiusdẽ qualitatis: e go hæc differentia habitus, & dispositionis, accidentalis est.

Secundò, Scientia, & virtus quælibet, eiusdem speciei est. p primum, aut secundum actum acquisita; & successu tempor magis radicata in subiecto, per frequentationem actuum: s in principio habet rationem dispositionis, quia facilè pote remoueri à subiecto: & postea fit habitus, quia iam est difficil mobilis: ergo accidentales sunt istæ differentiæ: facilè, & di ficilè mobilem esse à subiecto. Probatur maior: quia distincti specifica scientiæ, & virtutis, sumitur ex obiecto: sed idem ob iectum habet scientia, aut virtus in principio suæ acquisitio nis; & dum iam est radicata in subiecto per plures actus: erg est eiusdem speciei.

14 Secunda opinio distinguit habitum, & dispositionem, tan quã duas species subalternas: ita vt sub habitu distinguantu plures aliæ diuersorũ habituum; atque etiam sub dispositione Hæc est sententia D.Th. 1.2. quæst. 49. art. 2. ad 3. Iauelli, Caie

Soti

eti,atque Canteri c.præſenti: quam ſequuntur etiam
;.Meta.c.14.q.2. ſect. 1. & 2. Pater Franciſcus Suarius
uæ Met.d.42.ſect.6.num.6.Et videtur nobis probabi-
nenda.
eam explicemus,& probemus,duo ſunt notanda.Pri-
: *Qualitatem eſſe facilè aut difficilè mobilem à ſubiecto,*
:t contingere:nẽpe ex natura ſuæ cauſæ,per quã pro-
n ſubiecto,& in ordine,ad quã ſumit ſuam ſpeciẽ:aut
auſis, aut rationibus extrinſecis. Et ſi primo modo
:tur,eſſentialis eſt differẽtia vnius qualitatis ab alia:
æ ſic eſt difficilè mobilis à ſubiecto,ſit diſtincta ſpecie
uæ eodẽ modo conſiderata,facilè mobilis eſt.Si verò
:ntur ſecundo modo; ſolũ ſunt differentiæ accidẽta-
plum primæ conſiderationis habemus in ſcientia,&
:nã illa habet pro cauſa demonſtrationẽ,à qua pro-
& in ordine ad quam ſpecificatur:demonſtratio verò,
cax eſt,cùm ſit argumentũ euidens,& neceſſarium:&
ntia per eam acquiſita,etiã per primum actum, diffi-
ilis eſt à ſubiecto. Sed opinio habet pro cauſa argu-
robabile;quod non eſt efficax;ſed facile deſtrui poteſt
onſtrationem oppoſitam, aut per oppoſitum argu-
robabilius:ideo opinio facilè mobilis eſt, ex natura
æ. Vnde ſequitur:quod licèt verſentur circa idẽ obie- 15
nen ſpecie diſtinguantur ſub hoc genere qualitatis,
rẽtias eſſentiales,facilè & difficilè mobilis, ex natura
auſarum.Exemplum verò conſiderationis ſecũdæ,eſt
febrili:qui propter debilitatem ſubiecti,aut particu-
mplexionem eius,aliáſve accidentales cauſas extrin-
ſolet radicari in ſubiecto : vt non ſolùm ſit difficilè
ab eo ; ſed naturaliter ſit impoſſibile ab eo ſeparari:
eiuſdem ſpeciei eſt in principio,& fine ; & ſolùm di-
ur à ſeipſo accidentaliter.
dò notandũ eſt;Quòd licèt *facilè,& difficilè moueri ex*
cidentalibus : nempe ex frequentatione actuum,vel ex
itate temporis *ſint differẽtiæ accidentales habitus:& di-*
s;ſunt tamen quaſi accidentia congruẽtia naturæ ha-
ilitatũ:ita vt cùm habitus ſit difficilè mobilis à ſubie-
ntialiter,propter naturã ſuæ cauſæ,etiam accidens ſit
n naturæ eius, eſſe difficilè mobilẽ per radicationem
cto.Et cùm diſpoſitio ſit facilè mobilis,propter natu- 16
cauſæ:accidens etiam conſonum ſit naturæ eius, non
catã in ſubiecto,ſed facilè etiam poſſe ab eo ſeparari,
cauſarũ accidentaliũ.Et iſtæ differentiæ accidentales
t eis ſtatum habitus,& diſpoſitionis,ita vt tũc habeat

habitus statum suæ naturæ congruentem: quãdo sit radicat[us] in subiecto: dispositio verò, quando non sit radicata. Vnde fie[ri] potest: vt qualitas aliqua habeat essentiam habitus; statũ ver[ò] dispositionis, & è contra, essentiam dispositionis, & statũ hab[i]tus: & tunc distinguũtur essentialiter, quamuis vni conueni[at] accidens alterius: & ideo verum sit, habitum esse accidẽtalit[er] dispositionem: & dispositionem accidẽtaliter habitũ. Vtrum que habet scientia, aut virtus, per primũ actum acquisita: qui[a] essentialiter est habitus, & accidentaliter dispositio: essentiam quoque habitus habet, & statũ dispositionis: opinio verò radi[cata] in subiecto, per frequẽtationem actuum, ex opposito, es[sentialiter] est dispositio, & accidentaliter habitus habet etiam essentiam dispositionis: & statum habitus.

17 Ex hac doctrina intelligitur differẽtia inter primam & se cundam opinionem: nã prima, *facilè, & difficilè mobilem esse* so lùm ex parte subiecti, aut causarũ accidentalium, prouenir[e] posse credit; & ideo solũ esse differentias accidentales. Sed D. Th. alium modum magis intrinsecum earundem differentia rũ inuenit, & ideo docuit essentiales esse: quem modũ ex men te Arist. esse probant hæc verba huius c. *Differre autem habitum à dispositione, quòd permanẽtior, ac diuturnior est: tales verò sicu[t] sciẽtiæ, & virtutes: sciẽtia enim videtur esse permanẽtiũ & diutur norũ: vt si quis vel mediocriter sumat scientiã, nisi grandis permu tatio facta sit, vel ab ægritudine, vel ab aliquo eiusmodi.* Quibu[s] scientiam, antequam radicetur in subiecto, per frequẽtation[em] actuũ, sed solũ sit mediocriter acquisita, dicit esse difficilè mo bilẽ à subiecto: & hoc habere ex natura sua, hoc est ex efficaci tate suæ causæ naturalis: quæ est demõstratio: & ideo differre à dispositione. Quasi dicat differre essentialiter, per facilè & dif ficilè mobilem esse, desumptũ ex parte causæ. Vnde sequitur, opinionem D. Thom. quam sequimur, esse ex mente Aristot.

18 Tamẽ probatur hac ratione, quæ colligitur ex eadẽ doctri na. Ea distinguuntur specie, quæ differũt per differentiam es sentialẽ: sed habitus, & dispositio distinguũtur per differẽtias essentiales facilè, & difficilè moueri: ergo distinguuntur speciẽ sub genere qualitatis. Probatur minor: Quia esse difficilè mo bilẽ, cõuenit habitibus ex natura suæ causæ; à qua sumũt spe ciem: nẽpe ex ordine ad demonstrationem; si sit habitus scien tiæ: aut ex ordine ad bonum honestum; si sit habitus virtutis: quia bonũ honestũ, efficax causa virtutis est ex se, cùm sit con sonum rationi: ergo est differentia essentialis eius, per quam distinguitur speciẽ à dispositione facilè mobili, ex eadẽ causa.

Pro explicatione verborũ Arist. notandum est, Dispositionẽ duob. modis sumi posse: *In genere, aut in specie. In genere* sum-

pta

qualitatem disponentem subiectũ: vt bene se habeat,
e ad propriam naturam, vel operationem: quæ si sit
mobilis, ex natura suę causæ, à qua sumit speciem; erit
si verò solùm ex parte subiecti aliorum accidentium,
ositio. Itaque dispositio primo modo sumpta, genus
bitum, & seipsam, sumptam secundo modo.
hoc patet, quem sensum habeat primum dictum Arist. 19
habitũ, & dispositionem esse vnam speciẽ qualitatis:
uenire in vna ratione superiori dispositionis, quæ vna
ubalterna est, vtrique communis. Dictum verò secun-
l omnis habitus sit dispositio: nõ tamen omnis dispo-
habitus, verum est etiã, sumpta dispositione in genere.
verò, quòd dispositio per nimiam radicationem fiat
non de habitu essentialiter considerato intelligit, sed
taliter, aut secundùm statum, vt expositum est.
imum argumentum: Distinguenda est minor: Nam si
difficilè mobile sumatur ex parte subiecti, tẽporis, aut
entatione actuum, accidentales sunt differentiæ: si ve-
tura causæ intrinsecæ, per quam producuntur, & spe-
ur, essentiales sunt. Argum. verò solùm procedit ex eis
nodo consideratis: quo pacto concedimus: solùm esse
tias accidentales: & per eas ita acceptas solùm differ-
entaliter habitum, & dispositionem, sed differunt es-
ter per easdem consideratas secundo modo.
cundum: Concedenda est maior, quòd eiusdem speciei 20
tia acquisita per primum actum, & iam radicata in
per frequentationem demonstrationum: minor ta-
inguenda; nam si intelligatur, quòd in principio ha-
ionem dispositionis essentialem, falsa est, & neganda:
le dispositione quantum ad statum, & rationem acci-
n, vera, & concedenda. Vnde nec fit habitus essentia-
r frequentationem actuum: quia per primum actum
a, habebit essentialem rationem habitus, tamen so-
uirit statum habitus in quadam ratione accidentali
ntem: quare nunquam mutat speciem, sed solùm sta-
ationem accidentalem.

QVÆSTIO III.

m naturalis potentia, & impotentia sint species qualitatis distinctæ.

sunt explicanda circa hanc speciem qualitatis. Primũ:
modo differant naturalis potentia, & impotentia ab
& dispositione. Secundũ, quo modo differãt inter sese;
sentialitérne, tãquam duæ species eiusdem generis, vel

solùm accidentaliter: & ideo in duas partes diuidimus q
stionem hanc claritatis gratia.

Prima pars quæstionis.

21 CIrca primum notandū est, quòd *naturalis potentia, &*
potentia in vno conueniunt cum habitu, & dispositione, &
duobus differunt. Conueniūt enim in eo, quòd aliquo modo
dinantur ad operationē: quia substātia creata sicut est limit
quantū ad esse, sic etiam quantum ad modum operandi: n
enim potest per seipsam operari, sed indiget quibusdā acci
tib. superadditis: quib. mediis exerceat operationes sibi cō
niētes: & per hæc accidētia formaliter fit potēs, ad elicien
tales operationes; cùm ex se solùm sit quasi radicaliter, aut v
tualiter potēs: & ideo hæc accidētia superaddita vocātur p
tētiæ eius ad operandū: quæ partim sunt naturales, partim
quisitę, inter quas numerātur habitus, & dispositiones. Ex q
bus licèt quædā disponāt eam, vt bene se habeat in suo esse,
in sua natura, vt sanitas: aliæ verò, vt bene se habeat in ord
ad operationes, vt sciētiæ, & virtutes: omnes tamē ordnātur
operationes, vt docet D.Th.1.2.q.49.art.2.ad 3. sed nō om
eodē modo: nā istæ immediatè, illæ verò priores remotè: q
proximè disponūt substantiā, vt bene se habeat, secundū pr
priā naturā. Et cùm natura sit principiū operationū, cōsequ
ter, & quasi remotè ordinantur ad operationes: vt docet Ar
10. lib. de historia animalium, c.1. dicens: *Sanum vocari homin*
aut membrum aliquod sui corporis: quando potest facere operati
nem sani. Itaque, tam habitus, & dispositio, quàm naturalis p
tentia, & impotētia, ordinantur aliquo modo ad operatione

22 Sed differūt in duobus: quia naturalis potentia, & impotē
tia tribuūtur ipsi substātiæ à natura, & ex vi suæ generationi
& ferè semper sunt quasi proprię passiones eius: vt intellectu
& volūtas, respectu animæ; aut potētia motiua, respectu hom
nis: & præterea, semper ordinantur ad simpliciter operandu
tanquam proxima principia operationum: quia sine illis no
potest operari substantia. Habitus verò, & dispositio ferè sem
per sunt acquisitæ per nostros actus, vt de scientiis, & virtuti
est manifestum. Præterea, vel non ordinātur proximè ad ope
randum: vel si proximè, non ad operandum simpliciter, sed a
facilè operandū. Exempli gratia: Sanitas, licèt sit à natura tri
buta, non ordinatur tamen proximè ad operandum: virtute
autem, & scientiæ, licèt ordinentur proximè ad operandū: no
tamen ad operandū simpliciter; quia per naturalem potenti
potest substantia operari, sed ad facilè operandū: vnde per ea
consequitur substantia facilitatē in suis operationibus. Et ist
dua

ferentiæ manifestè ostendunt, naturalem potentiam,
tentiam distingui essentialiter ab habitu,& dispositio-
deò meritò Aristotelem eas posuisse pro distinctis ge-
aut speciebus subalternis qualitatis.

Secunda pars quæstionis.

irca distinctionem naturalis potentiæ,& impotentiæ,
itur secunda pars eiusdem quæstionis, quærítque: *An
ies distinctæ, vel eadem: & ideo non essentialiter, sed solùm
aliter distinguantur.*

a opinio est Soti, quæst. vnica huius cap. in solutione 23
rmationem tertij argumenti, vbi ait, *Esse duas species
nas, sicut habitum, & dispositionem.* Probatur hoc arg.
lis potentia,& impotentia dicunt oppositas rationes,
posse,& non posse: ergo non sunt eiusdem speciei, sed
: probatur consequentia: quia distinctio per rationes
es est essentialis, & specifica.

ndam opinionem tenet Fonseca 5. Meta. c. 14. q. 2 sect. 3.
on distinguantur essentialiter, sed solùm accidentaliter: &
n sint diuersæ species, sed vna: *Et hæc est magis ad men-
ist. & tanquam probabilior tenenda.*

t fiat vtrumque manifestum, *tria sunt præsupponenda*, tã
certa,& ab omnib. recepta. Primum, *Impotentiam non ac-
Arist. pro pura negatione, aut priuatione potentiæ.* Probatur
ter, quia dicit esse qualitatẽ: qualitas verò positiua enti-
negatio autem,& priuatio non sunt entitates positiuæ,
e patet: ergo non sunt qualitates, nec intelliguntur ab
er impotentiam naturalem, sed per impotentiam intel-
ualitatẽ positiuã, tributã substãtiæ à natura, ad aliquid
i, vel ad resistendũ cõtrariis: sed cũ difficultate vtrũque.
ubstãtia per hanc qualitatem naturalem potest aliquid
aut potest resistere contrariis; ægrè tamẽ, & difficulter:
rincipium est alicuius operationis, aut resistẽtiæ, debile
,& quasi infirmum: & ideo non tam potentia vocatur,
impotẽtia, vt defectus,& imperfectio eius manifestetur.
ndò: Certum est, *Impotentiam naturalem non solùm sumi* 24
*t. in ordine ad resistendum cum difficultate: sed etiã ad agen-
um difficultate*: vtrumque enim expressis verbis explicuit
u. Tertiò: Certum est, *Naturalem potẽtiam, & impotentiã,
rdinãtur ad operationes specie diuersas, vel vna ad agendũ,
ad resistẽdũ, specie distingui.* Vt hebetudo ingenij, quæ or-
ur ad intelligendum cum difficultate, specie distinguitur
entia visiua ordinata ad videndum Probatur efficaciter:
otẽtiæ distinguũtur specie per actus, ad quos ordinãtur:

ſed videre, & intelligere ſunt actus ſpecie diſtincti: ergo p
tentiæ ad eos ordinatæ diſtinguuntur ſpecie. Nec minus eu
denter probatur de potentia ad agendum, & impotentia
reſiſtendum: quia agere, & reſiſtere contrariis, diuerſa ſunt:
potentia nutritiua diſtincta eſt à mollitudine ceræ, quæ
impotentia ad ægrè reſiſtendum diuiſioni.

25 Difficultas igitur quæſtionis in hoc poſita eſt: *An natura potentia ad aliquid agendum, & naturalis impotentia ad illud i ægrè, aut difficulter agendum, diſtinguantur ſpecie: & eodem mo naturalis potentia ad reſiſtendum fortiter diuiſioni, & naturalis in potētia ad ægrè reſiſtendū; an diſtinguātur ſpecie*: vt durities ferr per quā fortiter reſiſtit diuiſioni, diſtinguatúrne à mollitudi ceræ, per quā modo quodā debili reſiſtit eidem diuiſioni: ha enim quaſi durities quædā imperfecta videtur, & prima opin *diſtingui ſpecie* docet: Noſtra verò talem diſtinctionem nega

Probatur autē teſtimonio Ariſt. cap. præſenti, vbi *potentia naturalem* vocat qualitatē, per quam ſubſtātia ſimpliciter po teſt aliquid agere, vel cōtrario reſiſtere: impotentiā verò, qua litatē quandā debilem, & quaſi infirmam, ad eadem præſtāda ſed debili quodam modo, & cum difficultate, quod eſt impe fectè illa præſtare, ſed perfectè, & imperfectè idē agere, aut ei dē contrario reſiſtere, nō diſtinguuntur eſſentialiter: ergo ne naturalis potentia, & impotentia, ad idem agendum, vel eid reſiſtendū, diſtinguūtur eſſentialiter, ex mente Ariſt. Probatu conſequentia, quia perfectè aut imperfectè efficere eandem operationem, ſolùm poteſt eſſe differentia accidentalis.

26 Probatur deinde ratione: Quia potentiæ diſtinguuntur ſpe cie, per actus, & obiecta: ſed potentia, & impotentia ſunt fa cultates quædam naturales, aut potentiæ: ergo ſi ordinentur ad eundem actum, erunt eiuſdem ſpeciei. Probatur conſe quentia: quia ſolùm differunt tanquam principium eiuſdem actus, aut eiuſdem reſiſtentiæ, perfectum & imperfectum, quod patet ſolùm eſſe differentiam accidentalem.

Ad arg. primæ opinionis, negandū eſt antecedēs: Quòd na turalis potētia, & impotētia dicāt rationes formales verè op poſitas: nā licèt nomina ipſa potētiæ, & impotentiæ videātur oppoſita, ratione negationis, quā videtur ſignificare impoten tia, tamē verè, nec rationes ſignificatæ opponūtur: nec nomi na: quia impotentia non dicit purā negationem, ſed qualitatē poſitiuam, debilem tamen atque imperfectam: & imperfectio hæc, quaſi negatio eſt perfectionis, quam dicit potētia: & pro pter ea negationem videtur ſignificare nomen impotentiæ: ſed quia perfecta, & imperfecta facultas, aut potētia, reſpectu eiuſ dem actus, nō poſſunt diſtingui ſpecie, nec eſſe verè oppoſitæ,

ideo

rationes formales earum oppositæ sunt, nec nomina
nt rationes verè oppositas: sed se habent sicut hæc duo
, perfectum, & imperfectum: quæ etiam videntur si-
e oppositas rationes, & specie diuersas, cùm tamen
int eiusdem speciei, si solùm secundùm rationem per-
imperfectæ distinguantur. Et eodem modo intelligē-
de mollitudine, & duritie, vt ordinatis ad fortiter, &
r resistendum: quæ licèt videantur specie differre, non
lifferunt, quia mollitudo hoc modo considerata, quasi
quædam imperfecta est.

QVÆSTIO IV.

s quæ pertinent ad passionem, & passibilem qualitatem.

atuor sunt disputanda circa passionem, & passibilem 27
ualitatem. Primum, *An sint veræ species qualitatis*. Secū-
n sint species distinctæ: vel vna tantùm, & ita solùm di-
ntur accidentaliter. Tertium, *An passiones animæ*, vt ira,
m, & similes, pertineant ad hanc speciem. Quartum, *An*
n eadem ponantur obiecta omnium sensuum externorum.
uatuor dubiis propositis, & solutis, maioris distinctio-
claritatis gratia, soluta erit quæstio.

Primum dubium.

passio, & passibilis qualitas sint veræ species qualitatis.

io, vt à significatione nominis incipiamus: *quatuor mo-*
accipitur. Primò, pro *quacūque, siue sit rei disconuenientis,*
ciuæ affectio, siue conuenientis, ac perficientis: in qua acce-
non minùs vocatur passio, receptio speciei visibilis, aut
is in oculo, quàm receptio caloris in aqua. vnde hæc ac-
passionis communissima est, & impropria.
accipitur secūdo modo, pro *sola receptione cōtrariæ quā-*
, aut disconuenientis, per quā subiectum respiciēs disponi-
corruptionem: & hæc receptio propriè vocatur passio.
ccipitur tertiò, pro *operatione animæ sensitiuæ, facta cū ali*
ssione corporali secundæ acceptionis, in qua acceptione, ira,
ū, dolor, & tristitia dicūtur passiones: quia ex propria na-
iunt cum aliqua alteratione corporali: hoc est, cū cale-
ne, aut frigefactione, aut alia simili: vnde passiones istæ
ncludunt, nēpe operationem sensibilē appetitus sensiti-
lterationē naturalem corporis: nempe calefactionē, aut
idationē: illam formaliter, hanc verò quasi materialiter

& antecedenter, vel concomitāter. Ex quo factū est, vt duob
modis definiantur, definitione *materiali* & *formali*, seu fina
Materialiter definiūtur, pro alteratione reali. *Formaliter* ver
28 pro operatione sensitiua. Vt ira definitur, materialiter, quòd
accēsio sanguinis circa cor: formaliter verò, quòd sit appetit
vindictę. Et hęc acceptio tertia includit primā, & secundā. N
actus appetitus sensitiui non est discōueniēs, nec disponit a
petitū sensitiuum, in quo recipitur ad corruptionē, sed poti
eum perficit: & ideo receptio eius impropriè dicitur passio,
cundùm primam acceptionē: sicut receptio speciei visibil
aut visionis in oculo: sed ex parte alterationis realis, cum q
fit, propriè dicitur passio, iuxta secūdam acceptionem, & id
acceptio tertia, quasi mixta ex prima, & secunda vocari pote

Quarto modo accipitur passio, pro *qualitate*, quæ est eff
ctus passionis tertio modo sumptæ: vt rubor, qui apparet
facie ex verecundia, & pallor ex timore, dicuntur passiones:
passio in hac acceptione, est tertia species qualitatis.

Distinguitur autem à passibili qualitate: quia non solùm e
effectus passionis, sed etiam modum illius habet *citò transien*
passibilis autē qualitas, licèt sit effectus passionis, *permanet ta*
men in subiecto; vt color rubeus ostēdit, quem permanenter ha
bent quidam homines, Ex hac autē differētia, *citò transeunti*
& permanentis: prouenit alia, quā Arist. assignauit in litera, in
ter passionē, & passibilem qualitatē: quòd *passio nōn denomina*
subiectū simpliciter quale, sed bene passibilis qualitas id denominat
Nō enim dicitur homo rubeus, vel pallidus, ab illo colore ru
beo apparente in facie, ex verecundia, aut ex timore, sed rubo
rem vel pallorem passus: sed ab eodem colore à natiuitate ha
bito, rubeus vocatur, aut pallidus simpliciter.

29 Ex hac doctrina sumitur hoc arg. pro ratione dubitandi, a
probandū passionē, & passibilē qualitatē, nō esse veras species
qualitatis, sed quædā analogata eius: quia passio non est qua-
litas simpliciter, sed secūdùm quid: at verò passibilis qualitas,
simpliciter est qualitas: ergo qualitas in communi, quæ est su-
premum genus huius prædicamēti, nō vniuocè, sed analogicè
de vtraq; prædicatur: & ideo non tanquā genus de speciebus,
sed tanquam analogum de analogatis. Probatur antecedens:
quia *Qualitas*; vt definit Arist. *est à qua denominamur quales*: sed
à passione non denominamur quales simpliciter: benè tamen
à passibili qualitate, vt ex eodem Aristotele, & communi mo-
do loquendi probatum est: ergo sola passibilis qualitas, erit
simpliciter qualitas, passio verò non nisi secundùm quid.

Respondetur nihilominus ad dubium propositum: quod
passio, & passibilis qualitas vniuocè cōueniūt in ratione qua-
litatis

in communi: & hæc prædicatur de illis, tanquam genus
ſpecie; vel de ſuis ſpeciebus.
utem hoc explicetur, & ſimul probetur, notandum eſt, 30
s modis poſſe conſiderari paſſionẽ: nẽpe, *ſecundùm enti-*
vel *eſſentiam*, aut *ſecundùm modum inhærendi in ſubiecto.*
s, aut eſſentia eius eſt, eſſe qualitatem productã per paſ-
quod eſt eſſe effectũ paſſionis (vt vidimus.) Modus verò
endi, eſt per modum citò tranſeuntis: quem habet ex ea-
aſſione, à qua cauſatur citò etiam tranſeunte: ſed modus
cidentalis eſt: quia accidit rubori, quod per cauſam per-
tem, vel citò tranſeuntem producatur. Vnde ſequitur,
nem ſecundùm eſſentiam conſideratam eſſe qualitatem
citer: ſed ſecundùm modum inhærendi accidentalẽ, eſſe
atem ſecundùm quid. Et quia ex modo inhærendi ſumi-
nominatio, nõ dicitur denominare ſubiectũ ſimpliciter;
lis verò qualitas ſimpliciter denominat ſubiectum tale:
nodum permanentis habet: ſi verò ſumeretur ex ſola eſ-
ſimpliciter denominaret, ſicut qualitas paſſibilis.
hac igitur doctrina colligitur arg. ad probandum, quòd
cè dicatur qualitas de paſſione, & paſſibili qualitate: &
anquam genus: quia illud eſt vniuocum, cuius eſſentia
citer, & æqualiter participatur ab inferioribus: ſed eſſen-
alitatis participatur æqualiter, & ſimpliciter à paſſione,
ibili qualitate: ergo vniuocè, & tanquam genus prædi-
de illis. Probatur minor: quia ad eſſentiã qualitatis per-
leterminare, & qualificare ſubiectum: quòd verò ſit per
m permanentis, vel citò tranſeuntis, accidentale eſt, ex
aut longo tempore deſumptum: ſed paſſio determinat,
lificat ſubiectum ſimpliciter, quamuis parũ in eo duret:
ſt qualitas ſimpliciter, & ideo vniuocè: & tanquam ge-
e ea, & paſſibili qualitate prędicatur qualitas in cõmuni.
arg. verò allatum in contrariũ: Negandũ eſt antecedẽs, 31
licitur, qualitatem eſſe, à qua denominamur quales: Re-
ur, per denominationẽ, non tam impoſitionẽ nominis
care Ariſtotelem, quàm effectũ formalẽ qualitatis. Vnde
definitionis eſt, Qualitas eſt, à qua ſumus formaliter
: denominatio verè aliquãdo ſumitur ab eſſẽtia, aliquã-
modo inhærẽdi accidẽtali: vnde quòd à paſſione nõ de-
nemur quales ſimpliciter non tollit, quin ſit ſimpliciter
as: quia formaliter efficit nos quales; vt probatũ eſt. Exẽ-
ducere poſſumus in albedine, de qua cõſtat eſſe qualita-
mpliciter, & eiuſdem ſpeciei cum albedine parietis, quia
eſſentiam albedinis, & effectũ formalẽ in ſubiecto, ſi-
a; ſed non denominat Æthiopem albũ ſimpliciter: quia

modus inhærēdi in toto corpore, aut solùm in vna parte, à qu
sumitur denominatio, & de quo constat esse accidentalē, pr
pter maiorem, aut minorem extensionem, diuersus est: nem
tamen dixit albedinem non prædicari vniuocè, tanquam sp
ciem de suis indiuiduis, de albedine Æthiopis, & parietis: i
ergo iudicandum est de passione, & passibili qualitate.

DVBIVM II.

An passio, & passibilis qualitas sint diuersæ species, vel vna tantùm.

32 PRima opinio tenet, *Passionem, & passibilem qualitatem e distinctas species, non minùs quàm habitum, & dispositione* quam probabilem iudicat Sotus quæstione vnica huius præd camenti, in solutione ad confirmationem quarti argument & sequuntur nonnulli ex modernis.

Probatúrque hoc arg. Habitus, & dispositio distinguuntu specie: quia ille est difficilè mobilis à subiecto, ex natura su causæ, dispositio verò facilè remouetur: sed ita se habēt passio & passibilis qualitas: ergo distinguentur etiam in specie. Pro batur minor: quia *passio* ex sententia Arist. *citò transit; passibil qualitas permanet in subiecto*: & id habet vtraque ex natura su causæ: nam qualitas quæ est passio, ideò citò transit, quia e effectus passionis citò transeuntis: vt rubor causatus ex vere cundia: sed rubor, qui habetur à natiuitate, habet causas per manentes: & ideò permanens est ex propria natura, & voca tur passibilis qualitas: & hanc differentiam manifestat deno minatio. Nam passio, quia ex sua natura non permanet, ne subiectum denominat simpliciter: quod tamen præstat passi bilis qualitas, propter permanentiam: ergo non minùs distin guuntur specie, quàm habitus & dispositio.

33 Secūda opinio opposita est, quòd *passio, & passibilis qualita nō sint species distinctæ, sed vna, & eadē, & solùm distinguātur ac cidentaliter.* Hāc sequūtur Sotus vbi s. Fonseca 5. Met. c. 14. q 2. sect. 3. & plures moderni. Et nobis videtur probabilior.

Et probatur ratione: Quia intrinseca conditio vtriusq; qua litatis est, quòd sit causa, vel effectus passionis: quòd verò citò transeuntis, aut diu permanentis, accidentalis est ratio: tamē in prima illa ratione essentiali cōueniunt: ergo solùm distinguū tur accidentaliter. Probatur minor: quia rubor causatus ex ve recundia, est passio: si verò habeatur à natiuitate, est passibilis qualitas; sed rubores isti sunt eiusdē speciei: & solū distinguūtur accidētaliter: ergo passio, & passibilis qualitas sic se habebūt. Minorē probo. Quia essentia qualitatis euidēter colligitur ex effectu formali, quem habet in subiecto; sed rubores isti habēt

eundem

m effectum formalem, qui est constituere hominem ru- & solùm diuersum ex eo, quod parum, vel multũ duret, e causæ permanentis, aut transeuntis: quod patet esse ac- alem differentiam, respectu rubei formaliter: cùm non nùs rubeus formaliter homo, pro illo breui tẽpore, quàm qui habet eandem qualitatem à natiuitate: ergo non pos- istingui essentialiter, nec esse diuersæ species. Et cõfirma- ést, ac declarari simul: quia ad rationẽ ruboris essentia- er accidens se habet, quod ab hac vel illa causa efficiente catur: hoc est, permanente, vel transeunte, sicut ad ratio- aloris: ergo ex hac parte non distinguuntur specie rubo- ıersi: sed non habent aliam differentiam essentialem, sub qualitatis: ergo non distinguuntur essentialiter.

arg. verò contrariæ opinionis, neganda est minor, quòd 34 abeat passio, & passibilis qualitas, sicut habitus, & dispo- Et ratio differentiæ colligitur ex eodẽ Arist. 5. Met. c. 20. vbi docet, *Ad rationẽ habitus pertinere permanentiã:* quia us ex se dicit habere, aut possidere, quasi ex cõsuetudine, diuturnitate: ergo vt qualitas sit habitus, diuturna esse : & si hoc habeat ex propria natura, habebit essentialiter: ex aliqua causa extrinseca, vel accidentali, solùm habe- cidentaliter: & si ab intrinseco habeat oppositam condi- n; vt sit facilè mobilis à subiecto, necesse erit distingui es- liter ab habitu. Et ita se habent dispositio, & habitus: vt ntia & opinione ostendimus superiùs. Itaque duæ istæ ates non propter solam denominationem, aut significa- n nominis distinguuntur, sed quia dicunt ex propria na- ationes diuersas facilè ac difficilè mobilem esse à subie- assio verò, & passibilis qualitas solùm ex parte denomi- nis differunt: quæ tamen nõ desumitur ex ratione essen- arum, sed ex modo inhærendi in subiecto, quem constat cidentalem: ex eo enim passio dicitur rubor, & ex eo nõ ninat subiectum simpliciter rubeum, quia per modum untis inhæret. Quòd verò hoc sit ei accidentale, proba- 35 st; cùm non variet effectum formalem eius: ergo passio, & ilis qualitas solùm accidentaliter differunt: quia ad es- m earum solùm pertinet esse causam, vel effectum pas- , in quo distinguuntur à cæteris speciebus qualitatis: ci- ò transire, vel diu permanere, à quo sumitur denomina- ccidentalis ratio est: cùm tamen ad rationem formalem us pertineat naturalis permanentia in subiecto: Et ex hoc oscitur satis probabiliter differentia vtriusque speciei, & o argumenti intelligitur.

DVBIVM III.

An passiones animæ pertineant ad hanc speciem qualitatis.

PAssiones animæ sunt, ira, gaudium, tristitia, delectatio, & similes: de quibus superiùs diximus, eas duo habere. Vnũ pro formali, quod est esse operationes appetitus sensitiui: aliud pro *materiali*, nempe alterationem corpoream, cum qua fiunt: vt calefactionem, aut infrigidationem corporis, aut alicuius partis eius: quærit ergo dubium, *An collocentur in hac specie.*

Et prima opinio asserit, *has passiones non pertinere ad hoc prædicamentum*: vt sunt operationes appetitus sensitiui: sed solùm vt de materiali dicunt qualitates reales receptas in corpore, per veram alterationem: ita plures moderni.

36 Probatur testimonio Arist. qui tristitiam & delectationem collocauit in prædicamento actionis, nõ alia ratione, nisi quia sunt actiones appetitus sensitiui: ergo hoc modo sumptæ, non possunt pertinere ad hoc prædicamentum. Probatur consequentia: quia impossibile est eandem rem, secundùm eandem rationem formalem, pertinere ad duo prædicamenta.

Probatur etiam ratione. Quia tristitia, & delectatio procedunt ab appetitu sensitiuo, per quem tristari, aut delectari dicitur homo: sicut per visum videre, & per auditum audire: ergo sunt actiones immanentes: quæ ab eodẽ, vt agente, procedunt, & in eodẽ, vt in subiecto, recipiuntur: & vt in eo receptæ, dicũtur passiones: quia actio, vt recepta in passo, dicitur passio: sed actio & passio, vt tales sunt, nihil de qualitate habent, sed in própriis prædicamentis, actionis, & passionis, collocantur: ergo passiones istæ; vt procedunt ab appetitu sensitiuo, & in eo recipiuntur, non pertinent ad hoc prædicamentum: bene tamen ratione qualitatis materialis, nempe caloris, aut frigiditatis, quæ simul dum fiunt, imprimitur subiecto, vel alicui parti eius, per alterationem realem, pertinere possunt.

37 Secũda opinio est opposita: quòd *passiones istæ, nõ solùm ratione materialis, sed ratione formalis, pertineant ad hanc speciem*: quá plures moderni tenent: & mihi videtur necessariò tenenda in doctrina Arist. Quod sic probo: Aristot. c. præsenti asserit, Irá, & amentiam, & alias passiones, si permanentes sint; vt dum habentur à natiuitate, denominare hominem simpliciter amentem, vel iracundum, & esse passibiles qualitates: si verò citò transeant, non denominare hominem iracũdum, aut amentẽ, sed solùm dici earum ratione iram, aut amentiá passum, & tũc esse passiones: ergo sẽtit in hoc prædicamẽto aliquo modo collocari; vt procedũt ab appetitu sensitiuo. Quod. n. autores primæ opinionis asserũt, Arist. solũ de eis loqui sub ratione materiali

terationis,cũ qua fiunt,& non sub ratione formali,quæ
dunt ab appetitu sensitiuo:friuolum est, & euidẽter fal-
uod sic probo: Passiones istæ non denominãt iracũdos,
ẽtes homines,ratione caloris,vel calefactionis, cũ qua
d,vt procedũt ab appetitu sensitiuo,turbãte, aut tollẽte
rationis:sed Arist. docet pertinere ad hoc prædicamen-
t denominant hominem iracundum,vel amentem:ergo
olùm secundùm materialem calorem,aut frigiditatem,
nprimitur in corpore , dum fiunt, sed , vt procedunt ab
tu sensitiuo,intelligit esse qualitates huius speciei.
tota difficultas huius rei cõsistit in inuenienda ratione 38
atis,quã passiones istæ habeant:vt sunt actiones appeti-
nsitiui:atque etiam in distinguenda in eis eadem ratione
atis inuenta à rationibus actionis,& passionis.Vtrumq;
colligi debet ex doctrina D.Tho.1.2.q.1.a.2.& 3.vbi di-
it appetitũ sensitiuum à rationali,qui est volũtas: quòd
alis nõ est potẽtia corporea, nec existẽs in organo cor-
:sed cùm sit spiritualis,immediatè inhęret animę,& per
ã cõmunicatur corpori:appetitus verò sensitiuus,potẽtia
rea est,sicut visus,& auditus:& ideo est in organo corpo-
nquã in proximo, & adæquato subiecto. Vnde sequitur
ifferẽtia;ꝙ operatio volũtatis procedit immediatè à vo-
e,& nõ medio organo corporeo:operatio verò appetitus
iui,procedit immediatè à cõposito,hoc est, ab illa parte
ris,in qua est hæc potẽtia tanquã in subiecto,sicut visus
ulo:& ideo fit medio organo corporeo,sicut visus medio
.Et hęc est causa,ob quã fit cũ alteratione corporali eius 39
gani,aut partis in qua residet:& quo vehementiores sunt
appetitus,eo maiorem commotionem, & alterationem
ris excitant.Hæc autẽ alteratio:aut contraria est cõple-
corporis,aut non:si cõtraria non sit, excessum tamẽ ha-
mper,ratione cuius discõueniẽs est ei,multò magis,si est
aria.Vnde fit,vt semper disponat aliquo modo corpus,in
ecipitur ad corruptionem: & propterea vocatur propriè
:à qua actus appetitus, qui cum ea fiunt, vocantur pas-
s animæ : quia semper habent coniunctã hanc passionẽ.
æ igitur sunt actiones realiter distinctæ, in quacũq; pas-
animæ,vt in ira,& gaudio:vna appetitus in eodẽ recepta:
erò alteratio corporalis,recepta in corpore:& vtraq; ha-
rminũ per ipsam productũ: & terminus quidem altera-
s per sensũ cognoscitur,vt rubor in verecũdia,cognosci-
er visum.Terminus verò productus per actionem appeti-
õ cognoscitur sensu,quia interiùs producitur; & manet:
rã nõ cognoscimus, nisi per ruborem,vel alio signo,aut
verbo

verbo manifestetur. Est tamen qualitas quædã corporea,sicu
actus ipse appetitus,corporea actio est : verũ non habet nom
propriũ,quo significetur , sed nomine eiusdẽ actionis solet si
gnificari:quemadmodũ actus amoris, à voluntate proceden
suum habet terminum productũ;cùm sit vera actio:sed nõ ha
bet propriũ nomen:& ideo vocamus eum amorem actualẽ:&
est qualitas quædã producta, per modũ actualis impressionis
40 Ita ergo terminũ actionis appetitus vocamus nomine actio-
nis,& dicimus esse irã actualem,vel actualẽ tristitiã:estq; qua-
litas, quam idem net appetitus sibi imprimit per suã actionẽ
sicut intellectus imprimit sibi per actionem vitalem propriã,
speciem impressam;quæ est qualitas quædã per modum actus
per quã rem ab ea repræsentatam intelligit. Hos igitur termi-
nos actionũ appetitus,vocamus etiam passiones,tribuẽtes eis
nomina earundem actionũ:& si per actiones citò transeuntes
producãtur,dicuntur passiones:vt qualitas interior,producta
per actionẽ appetitus, quæ dicitur verecũdia:si verò per actio-
nem quasi permanentem producatur, vt est iracundia,aut de-
mentia ab ipsa natiuitate habita , vocatur passibilis qualitas.
41 Ex quibus iam patet : Primò veritas Aristotelicæ sententiæ,
quã sequimur:nam quatuor sunt in his passionibus Primũ est
materiale, nempe alteratio corporea. Secundũ, *Terminus eius*,
qui est corporea qualitas,cũ qua fiunt,vt color,seu calefactio
aut infrigidatio. Teriũ, *formale*, & est actio appetitus,habens
proprium terminum:qui est qualitas quædã quam sibi impri-
mit appetitus per eandẽ actionem : & hæc qualitas est. Quar-
tũ,& vocatur *passio* : sicut actio appetitus,passio vocatur:quia
fit cum passione corporali. Ex his autem quatuor duæ sunt
actiones:nempe alteratio corporea,& actus appetitus: & duo
sunt termini earum,qui verè sunt qualitates:nempe calor,aut
frigiditas producta per alterationẽ:& ira, aut amentia actua-
lis , producta per actionem appetitus , quæ vocatur ira. De
actionibus autem certum est , non pertinere ad hoc prædica-
mentum ratione sui : quia non sunt qualitates , sed ad prædi-
camentum actionis : & vt recipiuntur in subiecto, ad prædi-
camentum passionis : termini verò propriè pertinent ad hoc
prædicamentũ:& ratione eorũ actiones ipsæ : quamuis nomẽ
passionis,& passibilis qualitatis,ab eisdem actionibus sumant
termini : nam si per actiones citò transeuntes producantur,
passiones dicuntur:si verò per diuturnas,passibiles qualitates.
42 Secũdò patet falsitas primę opinionis,asserẽtis,passiones ap-
petitus solùm pertinere ad prædicamentũ hoc, & ad hãc eius
speciẽ;ratione materialis alterationis,cũ qua fiunt,& non ra-
tione actus ipsius appetitus.Patet autẽ ex doctrina tradita etiã

actiones

; appetitus, ratione sui termini, propriè, & formaliter
e ad hanc Categoriam. Quod probatur hac ratione:
: passibilis qualitas dicuntur tales; quia sunt effectus
s citò transeuntis, aut diu permanentis: sed qualitates
:es, productæ in appetitu, per actiones eius quæ dicun-
vel amentia, vel aliis nominibus nominantur, sunt ef-
arundem actionum, quæ vocantur passiones: ergo ve-
ropriè dicentur etiam passiones huius speciei, si citò
nt; vel passibiles qualitates, si diu permaneant.
stimoniū Arist. pro prima opinione, respondetur, Pas- 43
ppetitus collocasse Arist. in prædicamento actionis,
o eas pro actionibus eiusdem appetitus: in hoc autem
mento, & in hac specie, pro terminis earundem actio-
ii verè & propriè sunt qualitates; vt explicatum est. Et
lem distinctio soluit argumentum eiusdem sententiæ.

Dubium quartum.

cta omnium sensuum externorum, vt obiecta eorum sunt, pertineant ad hanc speciem qualitatis.

iectum visus est color, atque etiam lux; obiectum audi- 44
is, sonus, olfactus, odores; obiectum gustus, sunt sapo-
biectum tactus, sunt quatuor primæ qualitates: quæ
cantur communiter qualitates tangibiles, vt calor, fri-
mor, & siccitas. Et de his omnibus obiectis sensuū cer-
, primò, esse veras qualitates, & pertinere ad hoc præ-
ntum. Certum est secundò pertinere ad hanc speciem,
ntum sunt effectus passionis: quia vel per aliquam alte-
em realem producuntur: & ideo impressio earum pro-
pellatur passio, aut passibilis qualitas huius speciei: vel
muni permixtione, aut actione primarum qualitatum
se generantur: hoc etiam modo appellantur qualitates
es si sint permanentes, vel passiones, si citò transeant:
n verò solùm esse potest: *An sub ratione formali obiecti-
uam causant sensationem; vt visionem, & auditionem in
, sint qualitates passibiles huius speciei.*
atio dubitandi ex vna parte est: quia sensatio, quam
t in sensu, procedit ab eis, simul concurrentibus cum
ia sensitiua, & recipitur in eadem: & quatenus recipi-
pellatur passio: ergo sunt causa passionis in sensu: sed
lem qualitatem vocat Arist. *Eam quæ causat passionem in*
rgo obiecta omnium sensuum, vt talia sunt, erunt passi-
ualitates huius speciei.
ia verò parte, habemus expressum testimonium Arist. c. 45
ti; vbi de solis obiectis gustus, & tactus cōcedit esse pas-
sibiles

sibiles qualitates: quia causant passionem in sensu: de colo
bus verò, quæ sunt obiecta visus; negat hac ratione esse pa
biles qualitates: sed solùm id habere eas concedit, in quant
sunt effectus alicuius passionis; per quam producuntur.

Prima opinio est quorundam modernorum, asserentiũ, *o nia obiecta sensuum, vt talia, esse passibiles qualitates*, quia ca sant passionem in sensu: sed Arist. quia manifestum hoc erat sensu gustus, & tactus: ideo solùm id cõcessit expresè obiec eorum: non tamẽ negauit obiectis aliorum sensuum: sed q in eis non erat res ita clara, de illis docuit alia ratione e passibiles qualitates, nempe, quia sunt effectus passionis.

45 Hæc sententia nõ potest defendi in doctrina Arist. quia pressis verbis negat obiecta visus esse passibiles qualitates, q causant passionẽ in sensu. Sed nec tenẽda est, cõsiderata na ra huius speciei: quod ita probo: Solũ dicitur qualitas passi lis huius speciei; in quãtũ effectus est passionis: vt illa, quæ effectus veræ passionis, aut eius actionis, quæ cũ vera passio fit: vnde species expressa, quæ producitur per intellectionẽ, quæ producitur in sensib. internis, ex sensationibus sensuũ ternorũ, nõ dicũtur passibiles qualitates: quia operatio int lectus, nec est vera passio, sed impropriissima: nec fit cũ vera p sione: ergo nec dicetur aliqua qualitas passibilis, in quãtũ ca sa passionis: nisi sit causa veræ ac propriæ passionis: sed colo nõ causant verã passionẽ in visu, quia visio, nec est vera pass vt recepta in visu, sed cõmunissima: nec fit cũ vera passione: go nõ sunt passibiles qualitates, quia causant passionẽ in se su. Vera igitur mẽs Arist. est, & vera sentẽtia, ac tenẽda, *Quòd lũ obiectũ gustus, olfactus, & tactus sunt passibiles qualitates*, q causant passionem in sensu: obiecta verò visus, & auditus, n hac ratione, sed solùm, quia sunt effectus alicuius passionis

46 Quod vt explicemus simul, & probemus, notanda est diff rentia inter obiecta gustus, olfactus, & tactus ex vna parte, obiecta visus, & auditus ex altera: quòd illa natura mouẽt se sus, vt percipiantur ab eis, cum reali alteratione organi: nẽ cum humectatione, aut calefactione, vel alia simili qualita quæ vt recipiuntur in organis, propriè appellantur passion cum aliquo modo disponant subiectum, in quo recipiũtur, corruptionem: vnde sensationes horum sensuum, propriè d cuntur passiones: quia licèt ipsæ secundũ se passiones propri non essent tales, nihilominus sic appellãtur: quia fiunt cũ v ra passione, sicut de passionibus appetitus dictum est. Obiec verò visus, & auditus, nec secundùm se propriè appellant passiones, nec per se fiunt cum vera passione: licèt aliquan fortè contingat per accidens, cum vera passione fieri.

Ex h

c differentia sequitur, verum esse, quod asserit Aristo. 47
iecta triũ sensuum esse passibiles qualitates, quia causant
ĕ in sensu: obiecta verò visus, & auditus, nõ hac ratio-
olùm quia sunt effectus passionis. Et probatur hac ra-
assibilis qualitas dicitur illa, quæ causat passionem in
go qualis fuerit passio causata, talis erit denominatio
tis passibilis, sed sola obiecta trium sensuum causant
em propriè dictam in sensibus, cùm moueant sensus cũ
reali alteratione, quæ passio propriè appellatur: cæte-
solùm causant passionem impropriissimam: ergo illæ
runt passibiles qualitates propriè loquendo; quia cau-
sionem in sensu: hæc verò non, sed alia ratione.
g. pro ratione dubitandi propositum, distinguenda est
nam Aristot. non definit passibilem qualitatem per id
auset passionem quãlibet in sensu, sed propriè dictam:
m verò visus, & auditus, solùm sunt causa passionis cõ-
& impropriæ: & ideo non sunt passibiles qualitates: in
m passibilis qualitas causat passionem in sensu: sed alio
vel ratione, quia sunt effectus passionis: testimonium
Arist. nostram sententiam confirmat, vt vidimus.

QVÆSTIO V.

d per Formam, & Figuram intelligat Arist. & an sint diuersæ species qualitatis, vel eadem.

primum, variæ sunt acceptiones *Formæ*. Nam primò 48
ipitur pro pulchritudine rei, quæ resultat ex debita or-
one partium. Secundò, pro *forma substantiali*, à qua res
esse; vt ab anima homo. Tertiò, pro *exteriori figura rerũ*,
lùm naturalium, sed etiam artificialium: vt quod artifi-
est in cathedra, vocamus formam eius.
undùm has diuersas acceptiones, diuerso modo sumũ-
expositoribus *forma*, & *figura*: nam quidam per figuram
gunt eam quæ in rebus non viuentibus, reperitur: per
n verò, eam quæ in viuentibus. Ita Ammonius c. præ-
Iæc tamen expositio non est tenẽda, quia nulla videtur
ntia in figuris harum rerum, propter quam vna sit, aut
r forma, & altera figura.
Boëtius, & Simplicius ibidem, formam asserunt appel-
Arist. *Pulchritudinem resultantem ex debita membrorum
tione, ac distinctione: Figuram verò eam, quæ resultat ex sola
tate:* vt triangularem, & quadrangularem: Sed nec ex-
hæc potest esse ad mentem Arist. qui in hoc c. pulchri-
em collocauit in specie habitus.
ertus Mag tract. de prædicamento qualitatis, c. 8. *figurã*

 ait

ait *respectu solius quãtitatis dici*: quia nõ videtur esse aliud,c terminatio quantitatis:nam anguli,quib. constat figura tr gularis,& quadrãgularis, nõ vidẽtur esse aliud,præter line qui sunt termini quantitatis:formã vero per ordinem ad s stantiam : nam sicut forma substantialis continet totam p fectionem speciei:ita qualitas huius speciei totam perfect nem eius manifestat:vnde res diuersarum specierum , prop diuersas formas substantiales,diuersas habent figuras.

49 Sententia D.Thom. probabilior est,quam iam ferè om moderni Interpretes sequũtur:eam verò his verbis explica lib.Physl.lect.7.*Considerandum est,quòd forma,&figura in ho inuicem differunt,quòd figura importat terminationẽ quantita est enim figura,quæ termino,vel terminis cõprehẽditur:forma v dicitur, quæ dat esse specificum artificiato:nam formæ artificiat sunt accidentia.* Quibus clarè docet,figuram esse nudã tern nationem quantitatis:formã verò dicere ordinẽ ad compo tũ artificiale.Et huius veritatis signũ est:quòd *figura reperi in quantitatibus Mathematicis,abstrahentibus à materia sensib* vt docet Arist.5.Meta.c.14. vbi res Mathematicas immobil hoc est,abstrahentes à motu, *figuras* vocat.Et hæc non solù reperitur in quantitatibus cõtinuis,sed etiam in numeris:n quidem simplicibus , sed compositis: nam binarius non di aliquam figuram:senarius verò,qui ex duobus ternariis co ponitur,præter vnitates ipsas,quę sunt quãtitates,certam h bet figuram, ex ipsamet compositione resultantem : vt doc expressè Arist.5.Met.c.14.

50 Sed hoc debet notari circa hanc expositionem:quod dũ gura appellatur terminus,vel terminatio quãtitatis:duob.n dis intelligi potest. Primo , de termino proprio,& intrinse quãtitatis:vt de punctis lineæ,& lineis superficierum & supe ficiebus corporis:in quo sensu non est verũ ; quia isti termi essentiales sunt quãtitati:figura verò accidens eius est,ad pr dicamentũ qualitatis pertinens.Secũdo,de termino acciden tali,& quasi extrinseco:qui intrinsecos terminos,& intrinse terminationẽ consequitur:& eiusmodi termini , vel termina tio,propriè loquendo,habent rationem figuræ.Et huius rati est:quia tres anguli,ex quibus constituitur figura triangulari pręsupponunt tres lineas,suis punctis iam terminatas:& ex e iam terminatis,atque completis in sua specie,figura triangul fit.Ex quibus intelligitur : potiùs dicendum esse,claritatis,a proprietatis gratia,figuram resultare ex terminis,vel ex termi natione quantitatis,quàm esse terminum, aut termination quantitatis:nã terminus quãtitatis,aut terminatio eius,incõ pletũ quid est,cũ sit indiuisibile,vel ab indiuisibilib.facta:ide

no

bet aliā speciem, vel prædicamentum, ab ipsis quātita-
igura verò cōpletum quid est, ex genere, & differentia
situm, & per se habet speciem, atque prædicamentum.
a secundum verò, An forma, & figura distinguātur spe-
idam interpretes diuersas species eas faciunt, ex eo di-
, quòd figura abstrahit à materia sensibili: forma verò
dinem ad materiam sensibilem; tribuens speciem arti-
us, & manifestam faciens speciem rerum naturalium:
tat in forma statuæ, & exteriori hominis.
endum tamen est: Formam & figuram non esse diuersas
qualitatis, sed vnā, & eandem: & solùm distingui acci-
ter. Probatur hac ratione: Eadē res prout magis, vel mi-
tracta à materia cōsideratur, nō distinguitur specie: sed
ccidentaliter: in quantū diuersum ordinē dicit ad ma-
homo Physicè cōsideratus, prout componitur ex ma-
forma, & habet in se principiū motus, non distinguitur
se ipso, prout composito ex genere, & differentia, quo
non dicit ordinem ad materiā sensibilem: sed forma, &
olùm ex eo distinguūtur, quòd figura abstrahit à mate-
ibili, forma verò eandē respicit: ergo nō distinguuntur
ed solùm accidentaliter. Probatur consequentia: quia
alis est ei ordo ad materiā sensibilē, vel abstractio ab ea:
im ad diuersas scientias pertineat res, vt diuerso modo
itur à materia, tamen pertinere ad eandē, vel diuersam
sic vel aliter esse abstrahibilē à materia, accidit ei, quā-
ntiæ essentialis sit talis modus abstrahendi à materia.

CAPVT IX.

De prædicamento Actionis, & Passionis.

VATVOR explicanda sunt circa hęc duo prædicamen- 1
ta actionis, & passionis. Primum est, *Quid nomine*
actionis, & passionis significetur. Secundum, *Quid vtra-*
Tertium, *Quæ sint genera suprema vtriusque prædicamen-*
quas species diuidantur, (ex his enim ordinatio prædi-
talis fit.) Quartum, *Quot, & quæ sin proprietates actionis,*
onis.
primū, diuersæ sunt acceptiones actionis, & passionis:
imò accipitur actio Grāmaticali modo, pro significato
bet verbi actiui, siue propriè sit actio, siue per modum
is significetur. Sed hac acceptione omissā, quia non est
ed nominalis: tribus modis accipitur actio realiter. Pri-
solo actu libero volūtatis: & hoc modo sumitur ab Arist.
Magnorū moraliū, c. 2. Secundo modo sumitur vniuersa-
qualibet actione immanēte: sub qua cōprehenduntur nō

solùm actiones intellectus, & volũtatis, sed etiã appetitus s
sitiui & sensuum externorũ & internorũ : qua acceptione v
tur Arist. 6. lib. Ethic. cap. 4. Postrema acceptio adhuc est v
uersalior, tamen propria, pro *quacunque actione cuiuslibet a*
tis, libera vel necessaria, immanente, vel trãseunte. Et hoc m
do accipit actionem Arist. cap. præsenti : quod euidenter p
bãt exẽpla eius, tam in actionibus immanentibus, vt in do
re, & tristitia, quàm in trãseuntibus, vt in calefactione, & in
gidatione, ab eo assignata. In hac etiã vni uersali acceptio
actio est supremum genus prædicamenti actionis: & passio
premum genus prædicamenti passionis : nam quæ de actio
dicta sunt, eodem modo intelliguntur de passione: cùm pa
non sit aliud, quàm actio ipsa, prout recepta in subiecto.

Quid Actio, & Passio sint.

2 GIlbertus Porretanus, (qui ideo auctor sex principior
vocatur, quia libellum quendam de sex vltimis prædi
mẽtis scripsit) sic definit actionẽ: *Actio est, secundum quam i*
quod subiicitur agere dicimur. Hæc tamen definitio limitata
quia solùm comprehendit actiones transeuntes : quia per
solùm dicimur agere circa aliud à nobis subiectũ: immanen
verò nõ circa aliud versantur, sed in eodẽ agente manent:
etiã comprehendit actiones, quæ non habent præsupposit
subiectũ, nec ideo mutationes sunt (si tamen aliquæ ex his
periãtur, quod adhuc est in opinione positũ). Alia igitur d
nitio vniuersalior assignãda omnino est, quæ omnes cõpre
dat: & ea talis esse poterit. Actio est, *qua media, vt via, effec*
recipit esse, vel conseruationẽ eius ab agẽte. Passio verò erit, *à q*
aliquid dicitur pati, per impressionẽ effectus ab agẽte. Et licèt m
dus quo distinguũtur actio, & passio, nõ pertineat ad præse
cõsiderationem, sed ad Physicã, de quo agit Arist. 3. lib. Phy
tamen ex mente eius, atque communi sententia scholæ, n
distinguuntur realiter, sed ratione ratiocinata: hoc est, per i
tellectũ, supposito fundamento in re: nam in eadem entita
ab agente procedẽte, cõsiderat intellectus rationẽ egressio
ab eo, & receptionis in passo : & hoc est distinguere ration
formales earum: quæ constituunt diuersa prædicamenta: nã,
superiùs probauimus, nõ requiritur distinctio realis, aut ex n
tura rei inter prædicamenta, sed rationis ratiocinatæ suffic

Quot, & quæ genera, & species, habeant actio, & passio.

3 PRima diuisione, diuiditur actio in eam : Quæ versatur *ci*
ca subiectum præsuppositum: & hæc dicitur eductio formæ d
pote

ia materiæ, aut vnitio eius cum materia, dicitur etiā ge-
:Et in aliam: Quæ non versatur *circa præsuppositum sub-*
sed per eam producitur res ex nihilo, & talis est creatio:
n vera actio est, & non sola relatio depēdentiæ creatu-
:o: quod adhuc est in opinione positum.
unda diuisione, diuiditur in actionem *Substantialem*, &
ntalem: illa est, per quam producitur aut conseruatur
ntia, hęc verò per quam producitur accidens: & sub vtra-
omprehenduntur plures species.
tia diuisio actionis est, in *Immanentem*, & *Transeuntem*. 4
mmanens est, quæ non versatur circa aliquod subiectū,
gentem causam, nec effectum aliquem extra illam pro-
sed ipsa cum suo termino producto; manet in eodem
; vt visio, auditio, & actio vitalis intellectus, per quam
citur verbum mētis ad intelligendū. Actio verò transiēs
æ non manet in agente, sed circa subiectum extra illud
ur: aut effectum omnino extra illud producit: vt gene-
hominis, & calefactio aquæ.
artò diuiditur in actionem *Successiuam*, & *Instantaneam*:
ssiua est calefactio, & nutritio: Instantanea, est generatio
nis. Et quodlibet horum membrorū habet suas species,
ad infimas: atq; ex his omnibus generibus, & speciebus,
enere supremo, constituitur ordinatio prædicamentalis
nis. Et eodem modo constituendum est prædicamentum
nis, quia eisdem diuisionibus diuiditur passio.

Quot, & quæ sint proprietates actionis & passionis.

Vatuor solent enumerari proprietates actionis, & passio- 5
nis: ex quib. duas assignauit Arist. in litera. Prima est, *Ha-*
ontrarium. Secunda, *Suscipere magis, & minus*: sed neutra
enit omni actioni & passioni, sed his tātùm, quæ versan-
rca terminos habentes contrarium: quales sunt actio ca-
tionis, & infrigidationis, ac similes: nec etiam conueniūt
rietates istæ præterea his actionibus ratione sui, sed so-
ratione terminorum: inter quos reperitur contrarietas.
uas alias posuit Gilbertus. Primam, & in ordine tertiam,
l proprium sit actioni, & passioni, *semper esse cum motu, aut*
tione, sed etiam de hac nō est certum, quod omni actioni
eniat: quia multi ponunt actiones sine subiectis præsup-
is: de quib. ideo certū est, non esse motus, vel mutationes.
cūda proprietas, & vltima in ordine est, *Quòd actio inferat*
onem, simúlque cum ea sit: de qua certum est, quòd cōueniat
oni quarto modo: quia cū actio & passio sint eadē entitas,
æterea necesse sit actionē, cùm sit accidēs, in aliquo reci-

pi:& vt recepta, sit passio, necesse est inferre passionem, & se-
per esse cum ea.

CAPVT X.

De cæteris prædicamentis.

Prædicamentum Quando.

1 TRia explicari debent, vt intelligatur natura huius præ-
camenti. Primum, quid sit *Quando*, vel in quo consistat r-
tio formalis eius. Secundũ, *Quot, & quas habeat species*, ex qu-
bus fiat ordinatio prædicamentalis eius. Tertium, *Quot, & q-
sint eius proprietates.*

Explicatur in quo consistat ratio formalis prædicamenti Quan-

ARistoteles non definiuit *Quando*, nec docuit, in quona
formalis ratio eius cõsistat: sed definiuit Gilber. quamu
obscura admodum definitione, dicens. Quando est id *quod*
adiacentia temporis relinquitur: per adiacentiam verò videtu
significare, esse aliquam denominationem, prouenientem re-
bus ex tempore, aut ex eo quod in tempore sint.

Hæc autem definitio Gilberti diuersis modis explicatur,
D. Th. duas posuit explicationes eius, opusc. 48. tract. de sex v-
timis prædicamentis, c. 1. & 2. ex diuersis auctoribus collecta
Prima asserit, *tempus duobus modis considerari.* Primo, vt est men-
sura successiua, & continua. Secundo, vt explicatur ad mensu-
randam substantiam, & motum, vel operationem eius: ex qu
applicatione procedit vt denominentur mensurata à tẽpore
denominatione quadam extrinseca: & dicantur esse, fuisse, au
futura esse: & actio dicatur hesterna, vel hodierna. Hæc igitu
denominatio extrinseca est illud, quod ex adiacentia temporis
relinquitur: hoc est ex eo, quòd tempus circumstat substantiã,
& eius operationes: circumstare verò non est aliud, quàm in-
trinseca ratione ad eas pertinere, & non per inhæsionem.

2 Secunda non est multum diuersa: asserit enim, *id quod ex tẽ-
pore relinquitur esse, quòd substãtia & operationes eius tempori sub-
ditæ dicantur*: in quantũ non totum suum esse habẽt simul, sed
quasi augmentum, vel extensionẽ, aut intensionem à tempore
accipiunt: & in eo dicũtur crescere, cõsenescere, ac tandẽ ab eo
consumi: & hoc est prædicamentũ, Quãdo, nẽpe tẽpori subdi.

Duæ istæ explicationes in eo conueniunt, ꝙ vtraque ponit
prędicamentũ Quãdo, in sola denominatione extrinseca à tẽ-
pore cõsistere: & ideo falsa est; quod sic probo: Prædicamẽtalis
ordinatio, si vera est, ex veris generib. & specieb. licèt imperfe-
ctis ac diminutis fieri debet, sed ex sola denominatione extrin-
seca,

c genus,nec species sumi possunt:ergo ex ea sola nō po-
stare prædicamentū. Probatur minor,quia genus & spe-
cunt aliquā naturam,& entitatem realē:sed denomina-
rinseca, nec est aliqua natura,nec aliqua entitas realis
s,quibus prædicamentum hoc conuenire potest,vt pa-
o non potest ex ea sola prædicamentum constitui.
ndò:Si aliquid intrinsecum ponunt,non potest esse ab- 5
m: quia nulla entitas absoluta resultat in rebus , aut in
re ipso,ex adiacentia eius,sed ad summū relatio aliqua:
realis sit,pertinebit ad prædicamētum, Ad aliquid;si ra-
,ad nullum:ergo non potest ex tali adiacentia temporis
tui reale prædicamentum: aut certè non distinctum à
camento,Ad aliquid.
pterea moderni quidā asserunt,tria esse consideranda in
ædicamento,sicut in cæteris:nempe,*Formā denominan-
biectum:* & hanc dicunt esse *Durationem*,& *subiectū deno-
ū ab ea*: & hoc esse *Motum*,aut rem aliā durantem,& ef-
n formalē. *Effectum verò formalem* non esse alium,quàm
e in esse:ideo concretum esse, *Durans*,vt sic. Sed qui hanc
onem tenent,diuisi sunt:nam quidā ab hoc prędicamen-
ludunt non solùm æternitatem, quæ duratio infinita
l etiam tempus: quia cùm pertineat ad prædicamentum
titatis,non potest in isto collocari;vnde abstractū huius
camenti asserunt esse durationem creatam indiuisibilē:
ua collocatur æuum Angelorum , & duratio substantiæ
oreæ,tanquam genera subalterna:quarum quælibet du-
ium,aiunt,diuiditur in diuersas durationes eiusdem ge-
, sed diuersæ speciei , secundùm diuersitatem specificam
lorum,& substantiarum corporearum.
ec tamen sententia primò est cōtra Arist.in hoc lib.præ- 4
nentorum,cap. 4.vbi cùm enumerasset prædicamenta,&
nisset ad hoc,ita ait, *Quando autem,vt heri,superiori anno.*
Quæ verba tempus expresè significant;vt patet.
inde est contra rationem:Quia vel æuum,& duratio alia
ātiæ corporeę pertinēt ad hoc prędicamentū:quia dura-
s creatæ sunt:vel quia indiuisibiles:nō propter secundū:
ratio diuisibilis , vel indiuisibilis impertinens est ad hoc
icamentum,cùm id non sit quantitas, sed quando : ergo
nent,quia sunt durationes creatæ,sed tempus est vera du-
creata : ergo non potest excludi ab hoc prædicamento.
stra igitur sentētia est;quòd Quando in abstracto signifi-
durationem creatā in communi, vt comprehendit æuum,
ationem indiuisibilem substantiæ corporeæ, & durationē
essiuam motus , quæ est tempus , in concreto verò rem

durantem, duratione creata: ita tenent plures moderni.

5 Et probatur, à sufficienti diuisione: quia *Quando*, dicit a quo modo durationem; vt manifestum est, nō tamen durat niem comprehendit infinitam Dei: quia hæc non pertinet prædicamentum: ergo dicit durationem creatam comprehe dentem successiuam, & momentaneam, siue sit Angelica, alia quæcunque creata. Probatur consequentia: quia succe ua non potest excludi, vt probatū est: nec etiam momentan vel indiuisibilis: quia talis duratio, cùm sit accidens creatū completum, per se debet pertinere ad aliquod prædicamen sed ad nullum præter hoc, pertinere potest: ergo in eo erit p se collocanda: & ita supremū genus erit duratio creata, pro vtramq; comprehendit: vel res durans, vt cōprehendit ea, q durant vtraque duratione. Probatur minor, quia certū est, d rationem indiuisibilem nō pertinere ad prædicamentū qua titatis: cuius propria ratio est extensio, & diuisibilitas propr passio: quòd verò non pertineat ad alia prædicamenta, oste dunt rationes eorum diuersissimæ à duratione.

6 Arg. verò alterius opinionis, quo probatur, tēpus esse excl dendū ab hoc prędicamento, quia pertinet per se ad prædic mentum quātitatis: nihil probat aduersus eos, qui asserunt t pus esse quantū per accidens; & ideo nō pertinere ad prædic mentum quātitatis: apud quos pertinere poterit hoc prędica mentum. Sed habet apud nos difficultatē maximam, qui ten mus, *Esse quantum per se, & speciem quantitatis.* Hac tamen d stinctione soluitur. Duo possunt considerari in tempore: nem pè, *quòd successiua duratio sit: & quòd continua*: quo pacto abstr hit ab extensione, seu diuisibilitate per se, & per accidens. Pro batur, nam euidens est apud omnes, tempus esse duratione successiuam: & tamen non est euidens, quòd sit per se extens sed satis probabile, quòd sit extēsa per accidēs: ergo ratio suc cessiuæ durationis abstrahit ab extēsione per se, & per accidē Nos igitur, qui tenemus, tēpus esse extensum per se, possumu ipsum hac ratione collocare in prædicamēto, *Quantitatis*: se in ratione successiuæ durationis in prædicamento, *Quando*: & hac distinctione solutum est argumentum.

Quot, & quæ habeat genera, & species hoc prædicamentum.

7 SVpremū genus huius prædicamēti, quod est *Duratio creata*, vel *Durans creatū*, diuiditur in durationem *Permanentē* & *Successiuam*: tanquam in duas species subalternas: & rursus *Duratio permanens, in Æuum*, quod est duratio Angelorū, & in Durationē *substātiæ corporeæ*: *Duratio verò successiua*, in duratio nē *primam motus cœlestis*, quæ per antonomasiā vocatur tēpus: & in

urationem *motus inferioris*: & adhuc quælibet species
erna durationis permanentis, habet alias species infi-
cundùm distinctionem specificam, Angelorum,& sub-
rum corporearum: & ex his generibus, & speciebus fit
tio prædicamenti Quando.

---

uot, & quas proprietates habeat hoc prædicamentum.

es proprietates tribuit Gilbert.huic prædicamento:sed
mnes videntur aliis etiam esse communes Prima est,*Non*
cõtrarium:Secunda, *Non suscipere magis & minus*:de qui-
anifestum est aliis conuenire. Tertiam dicit esse, *quòd*
creata solùm conuenit his,quæ incipiunt esse,vel apta nata
cipere esse:de qua etiam probatur, quòd conueniat aliis;
lia etiam sunt accidentia, quæ solùm conueniunt his,
cipere apta nata sunt: vt mutatio,& motus, aliáq; hu-
di. Nullam igitur habet proprietatem prædicamentum
obis notam: sed aliquam absque dubio habebit, quam
mus:nam cùm debilissimæ sit naturæ,mirum non est si
as eius proprietates non cognoscamus.

Prædicamentum Vbi.

a prædicamentum *Vbi*, quatuor etiam explicanda sunt.
imum,*Quid per nomen* Vbi,*significetur*. Secundum,*In quo*
at ratio formalis eius.Tertium,*Quot,& quæ genera,& spe-*
abeat, ex quibus ordinatio eius prædicamentalis fiat.
um,*Quot,& quæ sint proprietates eius*.
ca primum; Nomen Vbi, vno tantùm modo accipitur
ali præsentia:per quam aliquid dicitur præsens esse lo-
spatio loci:nam & si corpus sit in vacuo, habebit præ-
m realẽ:cùm sit certum,& ab omnibus concessum,posse
i in vacuo,in quo, sicut verum & realem motum habe-
verum terminum motus acquireret:est autem *Vbi*, ter-
proprius motus localis: quare verum haberet *Vbi*, ve-
e ac realem præsentiam.

Quid sit Vbi, aut in quo consistat ratio formalis eius.

,sic definitur à Gilberto:*Vbi,est circũscriptio corporis,à cir-*
mscriptione loci proueniens:quibus verbis duplicem circũ-
onẽ insinuat.Prima est,*Circumscriptio loci à locato*:& hęc
vocari actiua.Secũda verò passiua est,*Quia locatum dici-*
loco circumscribi:& hanc dicit esse de ratione,Vbi:nã alia
ũ potiùs pertinet,& ad prædicamentũ quantitatis redu-
est, in quo ponitur locus:sed in circũscriptione passiua
ntiam localẽ virtualiter includit Gilbertus: quia nõ po-

 test

test corpus circunscribi loco, nisi sit ei præsens. Nihilomi definitio hæc limitata est, & non omnino completa: quia lùm comprehendit Vbi, pro locali præsentia, cùm tamen c pus habere possit verum Vbi, sine illa.

Sic ergo definiendum est Vbi, definitione adæquata, & prehendente Vbi, quodcunque: *Vbi est realis præsentia, quam bet corpus in loco, aut in spatio loci.*

Ex qua definitione intelligimus, quatuor habere condi nes Vbi. Prima est: *Esse aliquid reale*; quia non potest esse aliq præsens alteri, nisi per aliquid reale: & cùm Vbi sit termi realis motus, necesse est aliquid etiam reale esse: alioqui realem motum nihil reale acquireretur, à quo tanquam à t mino haberet speciem realem.

Habet secundò; *Quòd sit aliquid inhærẽs subiecto realiter*; q cùm per motum tendat mobile ad acquirendũ sibi aliquẽ minum: & motus sit realis: nõ solùm realẽ terminũ debet quirere, sed in se manentẽ. Probatur consequentia: quia mo & terminus in eodem subiecto recipi debent; vt manifesta ductione probari potest in omnib. motibus. Habet tertiò quòd sit *entitas realis, distincta ex natura rei à subiecto, in quo*

Probatur hoc ex noua acquisitione, & separatione à sub cto, nã illud quod separatur ab alio realiter, necesse est disti gui ab eo absque operatione intellectus: cùm ante illam se retur: sed hoc Vbi, desinit esse in corpore, & acquiritur ali nouum: ergo vtrumq; separatur à corpore ante operation intellectus: & ideo ante illam distinguitur, & ex natura rei.

Quartum quòd habet Vbi, est, *non esse puram relationem, aliquid absolutum includens, & etiam respectum secundùm dici locum, quo circumscribitur corpus, vel ad spatiũ loci.* Probatur h ratione: quia sola relatio non potest per se terminare motu vt docet expresſè Arist. 5. lib. Phys. sed Vbi terminat per se m tum localem, vt ibidem asserit: ergo non dicit solam relati nem, sed modum quendam realem absolutũ, quem per resp ctum ad extrinsecum explicamus. Hic autẽ modus absolut non est aliud, quàm accommodatio rei præsentis ad locu vel ad spatium loci: ita vt si corpus sit, sic se accommodet il vt totum corpus respondeat toti loco, aut spatio, & singu partes singulis etiam partibus loci: si verò sit res indiuisibil tota correspondeat toti loco, aut spatio, & tota etiam singul partibus: quòd verò simul cum hoc modo absoluto includ respectum realem ad extrinsecum locum, vel spatium, certu esse debet: quia talis accommodatio intrinsecam dicit corr spondentiam: ergo intrinsecum etiam respectum.

Quo

Quot, & quæ habeat genera & species Vbi.

potest diuidi in *Circumscriptiuum*, & *Definitiuum*. *Cir-* 4
nscriptiuum est quod habet corpus quantũ, quod ita est
s spatio; vt toti spatio correspõdeat totũ corpus, & par-
orrespondeant partes: & id suo modo potest habere res
alis, sic se accommodans loco; vt singulis partibus loci
ondeat tota, & tota etiam toti loco. Vbi *Definitiuũ* po-
ari simplex præsentia, per quam res potest dici præsens
ine commensuratione, vel accommodatione ad illud: &
odo erunt fortasse præsentes Angeli in Cælo empyreo,
non sunt tanquam in loco, secundùm sententiã D.Th.
communem in schola: licèt adhuc sit hoc positũ in opi-
An Angeli moueantur per motum realem eis inhærentem:
nsequenti, *An verum Vbi acquirant*: aut solùm per ex-
am denominationem à corpore, quod mouent.
nda diuisione diuiditur Vbi, ab Arist. 7. & 8. lib. Phys. in
rsum, & *Deorsum*, tanquam in diuersas species, per quas,
per proprios terminos distinguuntur specie motus lo-
rsũ & deorsũ: quãuis moderni plures hãc distinctionẽ
ã, Vbi, & motuũ localiũ non admittãt: sed nos Arist. se-
probamus admittendã esse 5. l. Phy. in nostris Cõment.

Quot, & quas proprietates habeat.

as proprietates ei cõcedit Gilbert. videlicet, *Non habere* 5
ntrarium: & *Non suscipere magis, & minus*: quas patet nõ
onuenire, sed multis aliis. Et prima proprietas (si vera
ropriissima cõtrarietate, quę est in solis qualitatibus se
ntibus ab eodẽ subiecto, intelligi debet: nam aliã ei cõ-
rist. non ita propriam, locis citatis. Alij etiam tribuunt,
as alias proprietates: nẽpe, *Esse immobile*, cùm cõstet mo-
n posse cũ corpore in quo est, sed moto corpore, statim
e esse in eo: & ideo aliam eius proprietatem dicũt esse,
orrumpi possit: vtraque tamẽ proprietas communis est ei
is: nam immobilitatẽ loco etiam concedit Arist. 4. lib.
multę sunt alię res corruptibiles. Ego verò quintã pro-
em ei concederem, quæ nulli potest cõuenire, sed quar-
o ei conuenit, quia cum eo conuertitur: & hæc est, *Ac-*
, aut producibile esse per se, per motum localem.

Prædicamentum Situs.

tuor alia de Situ declarãda sunt. Primum: Quid per *Si-* 6
n constituẽtem hoc prædicamẽtum intelligatur. Secundũ, in
sistat ratio formalis eius. Tertiũ, *In quot, & quæ genera, &*
species

species diuidatur. Quartū, *Quot, & quæ proprietates ei attribuā*

Circa primum, variis modis accipitur Situs. Primo; pro *l* *aut vbi, in quo res sita est*: sed hæc nimis est impropria: ideò cipitur secundò pro *quadam relatione ordinis, quam res habe* *loco*: per quam dicitur esse sursum, aut deorsum; priorem posteriorem habere locum: sed hoc non ad Situm, sed ad pertinet: & ideo nimis est impropria respectu situs. Quare cundùm has duas acceptiones non potest constituere spec le, aut distinctum prædicamentum ab aliis.

Tertia igitur acceptio, & propria, colligitur ex Aristot. 5. Met. c. 19. vbi ait, *Dispositio dicitur ordo partes habentis, secund* *locum.* Quæ verba intelligunt omnes Interpretes de prædi mento Situs, quod sub nomine dispositionis explicare vol

In quo consistat formalis ratio huius prædicamenti.

1 DEfinitio *Situs*, secundùm hanc vltimam acceptionem, Arist. colligenda est: erit autem talis: *situs est dispositio p* *tium in loco; secundum quā aliquis sedere, stare, aut iacere dicit*

Sed distinguere situm à prædicamento vbi, difficile est: q esse aliquid extensum, & esse tali modo extensum, ad idē p dicamentū pertinet: ergo esse aliquid in loco; & esse tali mo in loco, pertinebit ad idem prædicamentum: sed situs non aliud, quàm tali modo esse in loco, hoc est cū tali dispositio partium: ergo non efficiet distinctum prædicamentum à p dicamēto Vbi, quod est esse in loco. Probatur minor: nā sta aut sedere, non est aliud, quàm tali modo esse in loco: ideo nuit Fōseca 5. Met. c. 7. q. 2. sect. 4. quòd licèt vulgò dicatur si & vbi, diuersa efficere prædicamenta, tamen secundùm veri tem Philosophicam non distinguitur situs à prędicamēto v

2 Hæc tamen sententia expressè in primis contraria est Ari & toti Peripateticæ scholæ, decēm prædicamenta recipienti inter ea situm: si enim non distinguatur à prædicamento vb non erunt nisi nouem: est etiam contra rationem: quia sit distinctam saltem rationem formalem habet à prædicamen vbi, vt statim ostendemus.

3 Sed in quo consistat hæc ratio, non est certum apud omn Itaque secunda opinio *tenet in sola denominatione extrinseca* *loco consistere.* Quæ etiam falsa probatur. Primò: Quia sola d nominatio extrinseca non sufficit prædicamentū constituer vt probauimus. Secundò: Quia qui sedet, vel stat in loco; eo modo stabit, & sedebit, si locus in quo est, corrumpatur, & vacuo remaneat: ergo eodē modo habebit situm; sicut est ce tum habere vbi: sed tunc non denominaretur extrinsecè à l co, cùm non sit in loco: ergo nihil erit prædicamentum sit

Propt

terea tertia opinio asserit; *non esse solam denominationem* *cam, sed relationem corporis, & partium eius ad locum*, vel n loci. Sed nec potest hæc opinio defendi. Quia si solam nem dicit: vel est relatio secundùm esse, & ita non di- retur situs à prædicamento ad aliquid: vel est relatio ùm dici, & hoc non; quia relatio secundùm dici, est de a absoluti; vt probauimus in prædicamento ad aliquid, on potest per solam relationem secundùm dici, consti- dicamentum situs: sed aliquid absolutum habere debet respectus secundùm dici includatur.

vltima opinio, quam sequũtur omnes ferè Interpretes 4 ap. præsenti, & 5. Meta. c. 19. asserit; *Situm dicere quid ab-* : nempe specialem modum se habendi totius corporis, iũ eius in loco, aut spatio loci; in quo modo absoluto itur respectus secundũ dici, ad locũ, & partes eius: vnde oluto, & respectiuo, cõstat ratio adæquata huius prædi- ti, sicut & prædicamẽtum vbi. Quã rationem explicuit bi suprà, nomine dispositionis partiũ in loco: sed situs à amẽto vbi non distinguitur realiter, sed solùm ratione nata, sicut actio à passione. Præsupponit enim vbi tan- iquid prius secundùm rationẽ; & addit supra illud spe- lũ modum dispositionis partiũ in loco: nã priùs intelli- corpus esse præsens loco, aut spatio loci, quã intelliga- lem habere dispositionẽ partium in eo: sed hæc disposi- tium non est alia entitas realis, ab entitate, vbi, sed alia ormalis: quã certum est non dicere, vbi, sed solum præ- in loco, aut spatio loci; & nihil aliud; præsentia autem in ine tali dispositione, & ideo sine ratione situs intelligi- hoc est, in eadẽ entitate reali distinguere intellectu du- rationẽ prædicamentalem: sicut distinguimus in eadẽ te realis motus, prædicamentum actionis, & passionis.

rg. primæ opinionis, distinguenda est maior: quia esse & 5 li modo, dupliciter contingit. Primò, ita vt talis modus i cõprehendatur sub eodẽ esse: & tunc verũ est, ad idem amentũ pertinere. Alio modo, ita vt extra rationem eius unc non ad idem, sed ad aliud pertinebit: quod patet in xemplo quantitatis: nã esse extensum, constituit prædi- ntũ quantitatis: sed corpus tali modo esse extensum, vt sit æqualiter extensum, nõ cõprehenditur sub extẽsione: & non iã ad prædicamentũ quantitatis, sed ad prædicamẽ- d aliquid pertinet: & ita se habet situs, in ordine ad vbi: simpliciter dicit esse in loco, nõ cõprehendens per se, nec as species; speciales modos, aut dispositiones, se habẽdi in & ideo situs specialẽ modum se habendi in loco dicit; nõ

compre

comprehensum in ratione formali vbi : quare aliud prædi
mentum constituere potest.

Quot, & quæ sint genera, & species Situs.

6 GEnera, & species huius prædicaméti ita colligũt Albe
Magnus, lib. de sex principiis tractatu de positione, ca
& D.Th. opusc.48.c.2. vt supremum genus; quod est dispos
partium in loco, aut in spatio loci, diuidatur in id, quod
Rectè esse positum, aut *Reflexè*: tanquam in duo genera subal
na deposita: sub quibus continentur, Sedere, Stare, Iacere,
bare, & eiusmodi alia, tanquam species; in quas diuiduntur
dem genera: & ex omnibus fit ordinatio prædicamentalis.

Quot, & quæ sint proprietates huius prædicamenti.

7 DVas proprietates ei attribuunt Alb. Mag. & D.Th. vbi
prà: videlicet, *Contrario carere*; & *Suscipere magis & min*
quæ etiam conueniunt pluribus aliis : quibus tertiam ad
Gilbertus, nempe, *Assistere proximè substantiæ*: quæ etiam co
uenit prædicamento, vbi; & immediatiùs; cùm sit prius secu
dùm rationem; vt probauimus: sed cùm sint idem realiter; vt
que conuenit immediatè, realiter loquendo: sed non est sic i
telligendum quòd situs assistat substantiæ, vt extrinsecè pro
sus se habeat ad illum : nam verè ei inhæret, tanquam mod
eius: sed assistere dicitur; quia ab extrinseco dependet.

Prædicamentum, Habere.

1 EAdem quæ de cæteris prædicamentis explicata sunt: de *h
bere*, vel *habitu*, qui est vltimum prædicamentum, sunt d
claranda. Primum, *Quid per habere sit intelligendum*: Secundu
Quid sit habere, aut in quo consistat ratio formalis eius. Tertiu
Quot genera, & species habeat. Quartum, *Quot etiam, & quæ s
proprietates eius*.

2 Circa primũ, multis modis accipitur *habere*; vt docet Arist.
lib. Meta.c.10.tex.25. sed tres sunt præcipuæ acceptiones eiu
Prima vniuersalis : ita vt *inter habentem, & rem habitam solù
sit distinctio rationis*: vt homo dicitur habere substantiã & cæt
ra prædicata essentialia. Secõda acceptio est minùs vniuersali
ita vt *respectus realis, & ex cõsequenti realis distinctio sit inter ha
bentem, & rem habitam*. In qua significatione, idem est habe
aliquid, quod illud respicere: vt pater dicitur habere filium. Se
vtraque hæc acceptio impropria est; & secũdùm quam habe
non cõstituit speciale prædicamentũ: quare. Tertiò accipitu
pro eo, quod est, *habere aliquid : non quomodocunque, sed ita : v
habens, sit speciali ratione accommodatum, vel cõmensuratum r
habita*

cum respectu reali ad illam: non tanquam ad terminum: sed n ad aliquid cui habēs speciali modo adaptatur. Et secun-uersum modum huius adaptationis, vel accōmodatio-llam, diuerso modo dicetur eam habere, & diuersum amentum constituere. Habere locum, vel spatium, est amentum vbi: habere durationem, prædicamentum, o, habere positionem partium in loco, prædicamētum, abere vestes, aut arma, prædicamentum, *Habere*: quia is est accommodatio corporis ad vestes, & arma: vnde le nomen habere, specialiter ei attribuitur.

ecundùm hanc acceptionē definitur à Gilberto hac de-ne; *Habitus est corporum, & eorū, quæ circa corpus versan-acētia.* Quasi dicatur; vestes circundare, aut operire cor-t specialem accommodationem eiusdē corporis ad eas; m ad aliquid extrinsecum ei non inhærens: itaq; ratio is huius prædicamenti consistit in modo speciali; *quo sese accommodat vestibus, aut armis*: qui modus diuersus aliis: quibus se accommodat loco, aut durationi: & ideo e constituit prædicamentum: quod *in Concreto* dicitur *, aut Habitus*: *Abstractum verò*, nomen non habet, sed ctum eius vocatur, ratio habitus, vel ratio habendi.

Quot & quæ sint genera, & species Habere.

ere diuiditur, tāquā supremum genus, in diuersos mo- 3
s habendi: distinctos per diuersas res habitas, quibusdi-modis se accōmodat corpus: vt, *Habere vestes,*: aliud ge-ac, *Habere arma*: & quodlibet horum diuiditur in alias, quales sunt, *Tunicatum esse, Loricatum esse*; & aliæ simi-x his generibus, & speciebus, vsque ad indiuidua; quæ etrum aut Ioannem esse calceatum, tunicatum, aut lo-n, constituitur ordinatio prædicamentalis.

Quot, & quæ sint proprietates huius prædicamenti.

na proprietas, *Habere*, est: *Quod magis & minus suscipiat*, n eques armatior est pedite: & magis calceatus dicitur igis simul, & calceamētis ornatus est, quā qui solis cal-ntis. Secunda proprietas est: *Non habere contrarium.* Nam ceatum, & loricatum, non sunt opposita. Sed vtraq; hæc etas communis est aliis rebus: circa quas notat bene opusc 48. tract. de sex vltimis prædicamentis, c. 3. nō esse e repugnantes: quia licèt suscipere magis & minus, pro-mptum, procedat ex maiori vel minori admixtione cō-& ideo nihil possit ea suscipere, nisi cōtrariū habeat: ta-gis & minus nō attribuūtur huic prædicamēto propriè sumpta;

sumpta; sed impropriè: hoc est, secundùm quandam extensi nem, quia pluribus vestibus, aut armis, paucioribusve ornat corpus: ideo bene hoc modo sumpta, magis, & minus conu nire possunt huic prædicamento: licèt non habeat contrari

Vltima proprietas eius est; *Quod adiacentiam inter plura n cessariò dicat*; ita vt vnũ sit actu in alio: nisi enim vestes, aut a ma sint in homine; nõ dicetur vestitus, vel armatus, nec habe illa, secundùm specialẽ significationem huius prædicamen (quãuis alio titulo possessionis possit ea habere,) quod in al non est necessarium: nam corpus potest habere vbi, & situ etiam si actu non circumscribatur loco: ideo hæc propriet videtur conuenire quarto modo huic prædicamento.

QVÆSTIO VNICA.

An habere sit aliquid intrinsecum, & inhærens, vel in sola denominatione extrinseca consistat.

4 Circa hanc quæst. reiicienda in primis est opinio quorun modernorũ, qui nihil intrinsecũ inuenientes in eo qu est habere, dixerunt non esse speciale prædicamẽtum. Sed h est contra cõmunem consensum totius scholæ, quæ cum Ari tenet, *decem esse prædicamenta: & Habere, esse vnum ex eis*: qu si excludatur, nouem erunt tantùm. Et etiam contra ratione qua probabitur specialem rationem & prædicamentalem h bere, licèt imperfectam, ac diminutam.

5 Hac ergo refutata sententia, est alia modernorum, qui sola denominatione extrinseca, à vestibus, aut armis, cõsiste aiunt hoc prædicamentum, præter quam nihil intrinsecun vel inhærens dicit. Probant primò: Quia habere non est aliu quàm esse vestitum, vel armatum: ergo forma, à qua denomi natur corpus, sunt vestes, vel arma: sed hæc non inhærent e sed extrinsecè adiacent, illud circundantes: ergo non dicit al quid intrinsecum, vel inhærens, sed extrinsecam solùm deno minationem ab eis.

Secundò: Ex eo, quòd homo habeat vestes, vel arma, null modus realis, & intrinsecus potest ei aduenire, præter relatio nem propinquitatis, vel contactus ab illa: sed constat hunc re spectum generalẽ esse, & ideo non pertinere ad hoc prædica mentum: ergo nihil speciale intrinsecũ dicit, sed solam deno minationem extrinsecã à vestibus, vel armis: cuius signum e quod etiam si vestitus, vel armatus homo, vestibus, aut armi spolietur, nihil reale intrinsecũ, aut sibi inhærẽs amittit: erg neque aliquid sibi inhærẽs acquirit, dũ induitur vestibus, au armis, sed solùm acquirit, & amittit extrinsecã denominatio nẽ ab eis: quare in hac sola cõsistit ratio formalis huius prædi camenti

i. Hæc tamen opinio falſa probabitur quæſt. ſequenti,
ndam, ſolam denominationem extrinſecam non poſſe
prædicamentum ſpeciale.

a igitur ſententia oppoſita eſt, nẽpe, habere, præter de- 6
ationem extrinſecam à veſtibus, aut armis, modũ ali-
ormaliter inhærentem corpori continere, & hunc mo-
e entitatem realem abſolutam, includere tamen reſpe-
ecundùm dici ad veſtes, vel arma: ita vt ratio formalis
rædicamenti, abſoluto ſimul cum reſpectu conſtet.
quiſnam ſit modus iſte inhærens corpori, ex doctrina
olligi debet: qui lib. 5. Met. c. 10. ſic loquitur de hoc præ-
nto: *Habitus autẽ dicitur, tanquam quidẽ habentis, & ha-*
s, ſicut actio quædam, aut motus: nam cùm hoc quidem effi-
l verò fit, media eſt effectio: ita & habentis veſtem, & veſtis
eſt medius habitus: hunc itaq; habitum, quod non contingit
manifeſtũ eſt: ad infinita enim progrederetur, ſi habiti eſſet
habere. Quibus verbis duo expreſsè docet. Primũ, quòd
eſtem, & hominem veſtitũ, aliquid eſt mediũ; ſicut inter
& effectum media eſt actio: & hoc medium inter veſtẽ,
ninem, vocat actum habendi, ſeu habitionem, (vt ſic lo-
eat ad hæc explicanda.) Docet ſecundò, quòd hic actus
s non habetur medio alio habitu, ne in infinitum pro-
r: quia non eſt quod habetur: ſed ratio habẽdi: vnde ſe-
nõ per aliud mediũ cõuenit homini veſtito, aut armato,
vtroq; colligo hoc arg. ad probandam noſtram ſenten-
i inter corpus & veſtem eſt aliquid mediũ, haberi dicũ-
tes, medium hoc ex parte corporis ſe tenet: ergo aliquid
n eo eſt: & accidẽtale quidẽ, cùm adeſſe, & abeſſe poſſit,
iomo induitur, & ſpoliatur veſtibus; quare neceſſe eſt
liter inhærere eidem homini. Præterea: Si medium hoc
abetur per aliud medium, ſed ſe ipſo, quia eſt ratio ha-
ſequitur non eſſe extrinſecum homini, ſicut veſtes: nam
inſecum eſſet, per aliud medium haberetur, ſicut haben-
ſtes: ergo eſt aliquid intrinſecum ei inhærens.

quid ſit hoc medium intrinſecum, in quo conſiſtit for- 7
ratio huius prædicamenti, ex doctrina eiuſdem Ariſt. 3.
partibus animalium, c. 1. colligendum eſt; vbi aſſerit, na-
dediſſe animalib. veſtes, quib. operiantur, vt cutẽ, pilos,
, aut quid ſimile, & arma, quibus poſſint ſe defendere ab
& etiam ea oſtendere, ſi opus fuerit; hominem verò nudũ
ſſe: intellectum tamen ei tribuiſſe, quo propria induſtria
t ſibi veſtes, & arma quærere, & ex reb. aliis ea conficere.
quibus duo colliguntur valde notãda, in quibus differt
o à cæteris animalibus. Primum eſt, quòd veſtes, & arma

Ff eorum,

eorum, sunt partes integrãtes suorum corporum: vnde non d cuntur ea habere propriè, sed cõmunissima, atq; impropriissima ratione, non pertinẽte ad hoc prædicamentũ: sicut dicitur habere pedes, aut caput: vestes verò, & arma solius hominis sunt quædã alia corpora sibi extrinseca, quæ propriè dicuntur ei adiacere: & ideo propriè dicitur ea habere, & speciali, ac propriissima ratione dicitur vestitus, & armatus: quare ei soli propriè conuenit prædicamẽtũ, habere. Vestimus quidem simias, & armamus equos, tamen non dicũtur vestiti, vel armati propriè, sed per quãdam analogiã, & similitudinem ad hominem: quare nec dicuntur propriè habere vestes, & arma secundù rationem formalem huius prædicamenti.

8 Secundum, quod colligitur, est, Naturã loco vestium, & armorum, dedisse homini naturalẽ aptitudinem, & accõmodationem ad illa induenda, per quam aptitudinẽ speciali modo eisdem sese aptaret, & accõmodaret, dum eis indueretur: & ratione huius accõmodationis, specialem ornatum, & quasi naturalem ei tribuũt vestes, & arma: cæteris verò animalibus sua vestes, & arma, tanquam partes integrantes corporũ habentibus, nec dedit natura, nec necesse fuit dare talem aptitudinẽ & accommodationem ad extrinsecas vestes, & arma: vnde nec eis tribuunt quasi naturalem ornatum, sicut homini, sed quasi artificiatum, & nimis improprium.

Ex quibus infero, quod dũ homo nudus est, solùm habet apptitudinem naturalem, & quasi aptitudinalem accõmodationem, & coaptationẽ ad vestes, & arma: sed dũ eis induitur, exit in actũ talis aptitudo: non quidem in actum, qui sit actio, sed qui sit modus formalis actualis accõmodationis, & coaptationis in eo productus: aliquo modo similis actioni, & passioni, in quantum vestes, & arma dicũtur vestire, & armare hominẽ, & homo ipse dicitur vestiri, & armari, vestitúsq; & armatus esse.

9 Et modus iste actualis accõmodationis, & coaptationis, vocatur habitus, seu habitio, quem Arist. docuit esse medium inter vestes, & hominem: & nõ habere per alium modum; sed seipso inesse homini, tanquam medio habendi vestes, & arma. In hoc igitur modo absoluto, includente tamen respectũ secundũ dici ad vestes & arma, & extrinsecas etiã denominationes ab eis, consistit ratio formalis huius prædicamenti: quam extrinsecã vocant aliquãdo D. Th. & alij antiquiores Interpretes, propter easdem denominationes extrinsecas, quas includit: non certè modum intrinsecum, & inhærentem excludere volentes.

Ad primũ arg. alterius opinionis; Neganda est prima cõsequentia quòd a solis vestibus, & armis denominaretur homo vestitus, & armatus: sed primò atque formaliter denominatur

ab

ali modo accommodationis, & coaptationis ei inhæ-
einde à vestibus, & armis denominatione extrinseca: in
n consistit principaliter ratio huius prædicamenti; sed
lenominatione formali.

cundum: Negandum est primũ antecedens; quòd nul-
lus realis oriatur in homine, ex eo, quòd vestib. indua-
ur enim modus actualis accõmodationis inhærens; vt
ũ est: quem modum amittit, dũ vestibus, & armis spo-
& alium de nouo acquirit; si iterum induatur. Ratione
uius modi formalis, & intrinseci; intrinsecum quoque,
ormalem concretum habet hoc prædicamentum.

ESTIO GENERALIS PRO omnibus sex vltimis prædicamentis.

formalis eorum consistat in aliquo intrinseco, & formali- r inhærente, vel in sola denominatione extrinseca.

quam probabiles sententias adducamus, excludẽda est 10
anquã improbabilis, eorum qui tenuerunt: *Ex decem nentis, sola quatuor prima, nempe substantiã, quantitatem, em, & qualitatem, esse propriè prædicamenta:* reliqua verò
m esse quasdã complicationes, seu aggregationes quo-
rædicatorũ, minus imperfectorũ: ex quibus nec gene-
e species, sed nec prædicamentales ordinationes con-
ossunt: nisi per quandã similitudinem, & analogiam ad
tuor: & ideo inquiunt, Aristotelẽ paucissimis verbis, &
torie admodũ genera & species eorum distinxisse. Hoc
obabilitate prorsus caret: cùm Arist. capite de incom-
ábsque distinctione enumerarit decem prædicamenta;
ea quatuor illis propositis, enumerarit actionem, &
ẽ cum reliquis: & suis locis de singulis probatũ sit, pro-
tiones prædicamentales habere genera etiã atque spe-
áuis imperfectissima, & quorum non est adeò freqũes
cientiis: & ideo paucis verbis explicata sunt ab Arist.
igitur exclusa sententia falsa. Prima opinio est Scoti in 15
. in 4. d. 13. q. 1. & quodlib. 11. q. 4. quibus locis hanc
ionem relationum excogitauit: *Quædã sunt relationes,
intrinsecus aduenientes*: quæ posito fundamento, & ex-
necessariò insurgũt in eis, vt paternitas, & filiatio. Aliæ
trinsecus aduenientes, quæ adhuc posito fundamẽto, &
is nõ necessariò insurgunt: & ideo nõ ex natura extre-
roueniũt, sed ab extrinseco: tales sunt relatio vnionis
ateriã & formam, & relatio inter locatum & locum.
us constat: quòd existentibus extremis, nẽpe materia,

& forma, vt dũ separatur anima à corpore, atque etiã locat
à loco, eũ deferens, nõ sequitur relatio vnionis, aut locatio
inter illa: nisi rursus ab aliqua causa efficiẽti, & proinde ext
seca vniantur. Et in his relationibus extrinsecus aduenięti
ait consistere rationes horum sex prædicamentorum. Erit
que secundùm Scotũ prædicamentũ *Actionis*; relatio ad pr
cipiũ, seu causam efficientẽ, à qua procedit effectus; & *Pa*
relatio ad eandẽ; vt imprimentem effectum in passo. *Vbi*; re
tio corporis ad locum, aut spatium loci. *Quando*; relatio re
propriã durationẽ. *Situs*, relatio corporis; secundùm suas p
tes ad locum. Et, *Habere*; relatio eiusdem corporis ad vestes,
arma Distingui autem sufficienter hæc sex prædicamenta
12 Probat Scotus hoc arg. Petrum esse in loco, vel habere
non est Petrus ipse; nec locus eum circũdans: ergo cùm sit a
quid erit relatio eius ad locum dumtaxat. Probatur cõsequ
tia: quia cum superficies continens Petrum, ei non inhære
nihil aliud acquirit, dum incipit esse in loco, præter relatio
ad locum: nec aliquid aliud amittit, dum recedit à loco, pr
ter eandem relationem: ergo, Vbi, nihil aliud præter relatio
erit. Sicque de cæteris quinque prædicamentis; quibus ide
arg. applicari potest. Eandem ferè sententiam Scoti sequu
tur Capreol. in 2. d. 2. q. 1. & Soncinas 3. Meta. q. 6. ad 4. nam
cèt illam distinctionem relationum non admittant; asseru
tamen sex vltima prædicamenta non consistere in aliquo a
soluto, nec in absoluto simul cum respectu: sed puros quo
dam, & solos respectus includere.

Hæc tamen opinio duo continet falsa. Nam primò falsu
est: quòd detur tales relationes: quas vocat Scotus *extrinsec*
aduenientes. Secundò, falsum est etiam: quòd si darentur, in e
solis posita esset ratio formalis horum prædicamentorum.
13 Probatur autẽ primò: quod nõ dentur. Relationem extri
secus aduenientem vocat Scotus eam quæ posito fundame
to: & extremis, non sequitur: aut nõ consurgit: sed impossibi
est: quòd positis extremis cũ fundamento, non cõsurgat in e
relatio: ergo impossibiles sunt tales relationes. Probatur m
nor: quia extrema omnia relationis, sunt talia per fundamẽtũ
siue ab extrinseco eis proueniat relatio: siue ab intrinseco: erg
repugnat poni fundamẽtũ in eis: quin sequatur relatio. Grati
exempli; duo alba, sunt extrema similitudinis, per albedinẽ i
vtroq; positã; duo homines, extrema sunt paternitatis, & filia
tionis, per generationem actiuã, & passiuam: & ideo repugna
naturaliter: quòd posito fundamento, & extremis, non sequa
tur in eis relatio. Quod in exemplis etiam Scoti non est mi
nus euidens: nam relatio vnionis inter materiam, & formam
funda

r in actione: per quam ab agente vniuntur (quam vo-
itionem:) & relatio loci ad locatum, & locati ad locũ:
rte vtriusque realis est) fundatur in approximatione,
mensuratione locati ad locum: aut circumscriptione
locatum: sed naturaliter est impossibile, quòd locatum
oximatum, aut commensuratum loco; aut quòd locus
scribat locatum, & non sequatur talis relatio: ergo im-
les sunt tales relationes.
eptio verò Scoti fit manifesta: quia in suis exemplis solũ 14
extrema, & non fundamentũ eorum: nempe materiam,
iam, nulla facta mentione vnitionis, quæ fundamẽtum
catum quoque, & locum sine circumscriptione, aut ap-
iatione: quòd est ponere extrema nuda; aut materiali-
epta, nõ formaliter, vt sunt extrema relationis, quod ha-
er fundamentum: quare non est mirum, si eis sic positis,
quatur relatio: positis verò cũ fundamento, impossibile
i sequi. Quod etiam reperitur in cæteris relationibus: nã
onas duos homines, nisi ponas vnum procedere ab alio
nerationem, quæ est fundamentum relationis, nõ sequi-
eis relatio paternitatis, & filiationis: hac verò posita, ne-
iò sequitur. Et ecce patet, quo pacto friuola est; & sine
mento, distinctio Scotica relationum.
m probatur secundum, quòd etiam si darentur tales rela- 15
s, non posset in eis solis consistere ratio formalis horum
camentorum. Et sumo ad id probandum prædicamenta
nis, & passionis: argumẽtórq; hoc modo, Actio, & passio
dẽ motus: ita vt actio nõ sit aliud, quàm motus, vt proce-
agẽte: & passio, motus, vt receptus in passo: sed motus, vt
dit ab agente, dicit entitatẽ absolutam viæ, præter respe-
ad agens: & passio, eandem entitatem receptã, præter re-
um ad passum: ergo de his duobus prædicamẽtis euidẽter
atur non posse consistere in solo respectu. Et eodẽ modo
t probari de aliis: quãuis in his duob. magis sit manifestũ.
obatur secũdò: Quia si prædicamẽta hæc in solis & puris 16
ionibus cõsistunt, impossibile est distingui à prædicamẽto
iquid: ergo cùm certũ sit, & à Scoto cõcedatur, ab eo di-
ui, nõ possunt cõsistere in sola relatione. Probatur antece-
x definitione prædicamenti ad aliquid. Relatiua prædica-
i ad aliquid sunt, quorũ totũ suum esse, est ad aliud referri:
otũ esse horũ prædicamentorum, est referri ad aliud: ergo
relatiua illius prædicamenti. Probatur minor: quia si in
& pura relatione consistunt, cùm relatio nihil absolutum
t, sed solùm esse rationem referendi ad aliud: totum esse
um erit relatio, & ex consequenti, totũ erit referri ad aliud.

Secunda opinio opposita est, asserens hæc vltima prædicamenta in ratione purè absoluta cõsistere; non quidem intrinseca, aut inhærente, sed purè extrinseca: quam consequitur respectus ad extrinsecum, non tamen pertinens ad relationem formalem, aut essentialem eorũ, sed quasi accidentalis: vt prædicamentum vbi, non est aliud, quàm locus: vt denominat extrinsecè locatum: sicque de reliquis. Ita Heruæus quodl. 1. q. 9 Iauellus 5. Met. q. vltima, Sotus q. vnica de sex vltimis prædicamentis. Fonseca 5. Met. c. 15. q. 7. sect. 3.

17 Probatur à sufficiẽti partiũ enumeratione: nã hæc prædicamenta non dicũt nudã relationem, vt probatum est cõtra Scotum: nec absolutã simul cum respectu: quia hoc est aggregatum per accidens, ex rebus diuersorum prædicamentorum. Nec etiam dicunt rationem purè absolutã, intrinsecã, seu inhęrentẽ: quia Aristot. & cum eo tota schola, vocat ea prædicamenta adiacentia, atque extrinseca: & meritò, cùm vbi, non sit aliud quàm extrinsecè circũscribi loco: & vestitum esse, extrinsecè circumscribi vestibus; sicque de cæteris: ergo necesse est rationem formalem eorum absolutam, & omnino extrinsecam ponere.

Hæc etiã sentẽtia falsa probatur duplici argumẽto. Primò: Quia prædicamentum dicit ordinationẽ ex generibus, & speciebus constitutam: sed genera, & species non possunt cõstare aut fieri ex sola denominatione extrinseca, cùm dicant naturam realem, & intrinsecam: ergo nec prædicamẽtum ex sola denominatione extrinseca constare potest. Præterea, denominatio extrinseca nihil ponit in re denominata: & ideò nouam denominationem extrinsecã admittunt omnes in Deo, vt quòd sit creator in tẽpore; quã denominationẽ non habuit ab æterno: ergo, si sola denominatio extrinseca sufficit cõstituere hæc sex prædicamenta, Deus poterit in eis collocari absq; vlla sui imperfectione, aut limitatione: quod superiùs probauimus falsũ.

Secũdo: Quia de duobus saltem prædicamẽtis euidẽter probatur, non consistere in sola denominatione extrinseca: nẽpe, de prædicamẽto *passionis*, & *vbi*: propria enim, & formalis ratio *passionis* cõsistit in receptione motus, vel actionis in passo: ergo formaliter dicit rationem inhærentẽ, & non solùm extrinsecã. *Vbi* etiam est proprius terminus motus localis: ergo in eodem mobili debet recipi, in quo recipitur motus: sed motus formaliter inhæret mobili, *cùm sit actus mobilis, prout mobile est*, vt definit Arist. 3. lib. Phys. in principio: ergo, Vbi etiam inhærebit mobili, & non erit sola denominatio extrinseca.

18 Vltima opinio, quam tenent cęteri omnes interpretes Arist. non solùm cap. præsenti, sed etiam 5. Metaph. c. 15. asserit, *rationem formalem horum prædicamentorum, in modo aliquo absoluto,*

& in

rente in subiecto, consistere, simul includẽte respectum se-
n dici ad aliquid extrinsecum, atque etiam extrinsecam
inationem ab eo: vt prædicamẽtum Vbi, includere rea-
esentiam in loco, aut spatio loci: & hanc præsentiam
n esse absolutum, in corpore inhærentem, cum respectu
ũm dici ad locum, aut spatium, & præter hanc include-
n denominationem à loco ipso, si localis sit præsentia.
t probabilior sententia, & tenenda.
batúrq; ex refutatione aliarum opinionum, hoc modo: 19
ædicamenta nõ dicunt solũ respectum; vt probauimus
Scotum: nec solam denominationem extrinsecã: ergo
aliquam ratione absolutam, & intrinsecam, quia respe-
aliquo absoluto debet includi; vt nõ pertineat ad præ-
entum ad aliquid. Quòd verò absolutum cum respectu,
vnum per accidens, probatũ est in prædicamẽto ad ali-
ã cùm includatur respectus essentialiter in ratione ab-
, non concurrunt ad constituendũ vnum per modũ cõ-
nis: & ideo non efficiunt vnũ per accidens: sed absolu-
cludẽs essentialiter respectum, vnum per se est: ad cuius
amentũ pertinet respectus ipse, & non ad prædicamen-
liquid: quod in potentiis, habitibus, & scientiis, necessa-
ncedendũ esse probauimus: nec respectus isti sunt tran-
entales: quia nec omnibus prædicamentis, nec pluribus
ommunes: sed ad solum prædicamentum absoluti, in
cluduntur, & cuius essentiam complent, reducuntur.
argumentum Scoti; Neganda est consequentia, quòd
t sola relatio ad locum: sed est realis præsentia in modo
ito, & inhærente locato consistens, atque includens re-
m ad locum; vel denominationem extrinsecam ab eo.
argumentum secundæ opinionis; Neganda est secunda 20
ntecedentis: quòd prædicamenta hæc non dicant abso-
cum respectu: negãdum est etiam, quòd tale absolutum
espectu, sit ens per accidens: quia cùm respectus ipse non
eat ad prædicamentum ad aliquid, nec concurrat simul
absoluto, ad constituendum vnum tertium per modum
ositionis, sed tanquam complementum essentiale eius-
bsoluti, in eo includatur, & ad idemmet prędicamentum
atur, vnum per se est absolutum cum respectu: & vnam
em prædicamentalem, licèt imperfectam, constituere
st.

VLTIMA PARS LIBR
PRÆDICAMENTORVM,
QVAM POSPRÆDI-
camenta vocant.

CAPVT XI. DE OPPOSITIS.

TEXT. ARISTOTELIS.

De oppositis autem, quot modis solent opponi, dicendum est.

Breuis expositio textus.

1 POST explicationem prædicamentorum, quæd proponit Arist. declaranda: quæ sunt quasi modi q dam, aut rationes incompletæ multis prædicamen communes: quas à prædicamentis propter vtramque rat nem excludit, nempe propter *Transcendentem*, & *Incompleta* Sunt autem quinque: *Oppositio*, *Prius & posterius*, *Simul*, *Mot* & diuersi modi *Habere*: ideo per quinque capita sequentia; que ad decimum quintum explicationem eorum, & totum brum absoluit.

Intentum Arist. in hoc vndecimo cap. est, explicare natura *Oppositionis*, & species eius: & in duas partes diuiditur. In prin diuidit oppositionem in quatuor genera: & explicat singu membra. In secunda, Speciales conditiones contrariæ oppo sitionis enumerat. *Oppositio*, inquit Aristoteles, *quadruplex est Relatiua, Contraria, Contradictoria, & Priuatiua.*

Relatiuè opposita dicuntur illa, quorum totum suum esse, e ordinari ad aliud; vt pater, & filius, simile, & aliud sibi simi opponuntur relatiuè. *Contrariè opposita*, ait esse illa, quæ sun ad inuicem non ordinentur, sunt tamen sibi repugnantia: v calor, & frigus. Sibi autem repugnare idem est, ac esse forma sibi repugnantes circa idem subiectum: & per hoc distinguun tur ab oppositis contradictoriè, & priuatiuè, per primam verò particulam à relatiuè oppositis.

Oppositio priuatiua, est eorum, quæ nata sunt fieri circa idem subiectum; vt cæcitas, & visus, aut cæcũ, & videns: hoc est circa subiectum aptum habere vtrumq; vt cæcitas, & visus circa la pidem, in quo nulla est aptitudo ad visum: ideo homo dici tur poprie cæcus, lapis verò solùm dicitur non videns.

Vltima oppositio, & maior, aut perfectior omnib. est Con tradictoria, quę nullũ habet medium; cùm tamen reliquę me-

dium

ocant. Nec conuenit rebus; nisi vt à nobis concipiun-
cibus significantur: & ideo eam definit Aristoteles
nationem & negationem, dicens: *Ea opponuntur con-*
iè; quæ tanquam affirmatio, & negatio repugnant: id est;
affirmationem, & negationem repugnare censentur;
sedet; & non sedet.
unda parte capitis explicat conditiones contrariorũ:
ima est; *quòd bono necessario contrariatur malum*; malo
solùm bonũ: sed etiam aliud malum. Secunda cõdi-
osse vnum existere in rerum natura sine altero: vt albũ si-
: in quo distinguuntur à relatiuis; quorum vnum esse
o repugnat. Tertia cõditio, *Contraria non possunt simul*
em subiecto; vt idem corpus non potest simul esse albũ,
Quarta conditio; *Contraria possunt fieri circa idẽ subie-*
ere, vel specie; vt albũ, & nigrum circa Petrum, & Ioã-
sunt eiusdem speciei; atque etiam circa hominem, &
i sunt eiusdem generis. Vltima conditio est; *Quòd con-*
t sub eodem genere proximo; aut sub diuersis; vt album, &
sub eodem genere proximo coloris: virtus, & vitium,
rsis: quod tamen sic intelligi debet; vt semper, & ne-
sint sub eodem genere proximo, aut remoto, interme-
upremo: vt virtus, & vitium sunt sub eodem genere
Habitus: & sub eodem genere supremo *Qualitatis*.

CAPVT XII.
De modis prioris.

TEXT. ARISTOTELIS.

utem alterum altero dicitur quadrupliciter, primò qui-
dem, & maximè propriè.

Breuis expositio textus.

um huius capitis est explicare modos Prioritatis; nec
one indiget: quia solùm in eo explicat Aristoteles qua-
odos prioritatis: quia suo tempore circumferebãtur in
quibus ipse addit quintũ à se inuentum. Primus modus
tis est secundùm quẽ *vnum dicitur prius tẽpore altero*; vt
ie nascitur; dicitur prius tẽpore eo, qui nascetur cras.
modo *illud dicitur prius altero, à quo nõ valet subsistendi*
ntia: qua ratione vnũ dicitur prius duobus: & quodli-
dicatũ superius, prius inferiori: quia valet cõsequẽtia.
o; ergo est vnũ: nõ valet tamen: Est vnũ; ergo sunt duo.
no; ergo est animal: non tamen sequitur: Est animal: er-
omo. Tertius modus prioritatis *nõ est in ratione essendi*;

sed ordinis: & reperitur inter illa, quæ sic sunt ordinata, v
dinabilia; vt in tali ordinatione vnum sit prius, aliud post
vt in oratione, priora sunt elementa, seu litteræ syllabis;
labæ priores dictionibus; & in numero ternario, prima,
cunda vnitas, priores sunt tertia. Quarto modo, *dignior
honorabiliora dicuntur priora minùs dignis*. In qua significa
priores apud se vocare solent aliqui eos, quos plus dilig
alia de causa pluris faciunt. Sed hunc modum prioritat
proprium dicit esse Arist. quia non fundatur in esse reru
in naturali ordinabilitate earum: sed solùm in apprehen
hominum. His quatuor modis quintum addit Arist. quo
dicitur vnum respectu alterius; quia causa illius est, quã
simul tempore cum eo: vt homo dicitur prius quàm ri
quia est causa eius: & vniuersaliter omnis causa prior est s
fectu hoc genere prioritatis. Ex his autem quinque modi
cundus, tertius, & quintus dicũtur prioritates naturæ; o
verò sunt prioritates reales, quib. addere possumus prio
secundùm rationem, qua illud dicitur prius altero, quod
non sit reipsa eo prius, bene tamen nostro modo intelli
vt in secundis intentionibus, & relationibus rationis es
nifestum. Omnia quæ dicta sunt de modo prioris, intelli
tur de modo posterioris, secundùm eandem proportion

CAPVT XIII.

De modis simul.

TEXTVS ARIST.

*Simul autem dicuntur simpliciter quidem, & propriissimè: qu
generatio in eodem est tempore.*

Breuis expositio textus.

1 INtentum Arist. est explicare modos quibus vnum dicit
mul cum altero: nec diuisione indiget cap. quia solùm i
tradit Aristoteles tres modos simultatis, quorum primus
quo *aliqua dicuntur simul tempore*: quæ simul generantur
fiunt in rerum natura.

Secũdus modus est, quo *aliqua dicuntur simul natura*: &
ea quæ dicuntur ad conuertentiam, & neutrum est causa a
rius: vt pater, & filius, simile, & aliud sibi simile: & in vni
sum omnia relatiua prædicamẽti ad aliquid: quorum prop
tatem esse diximus, ex mente Arist. quòd sint simul natura
cognitione. Licèt enim *materialiter* sumpti, pater & filius:
est, vt generans, & genitus, ille sit prior natura; quia est cau
& iste posterior; quia effectus, tamen sub *formali* ratione rela
ua patris & filij, simul natura sunt.

Tert

s modus simultatis versatur *inter differentias ex æquo s genus*, & *species per eas constitutas*: ex æquo autem dinus, est æquè proximè illud diuidere: vt rationale, & le dicuntur simul natura: non tamen rationale, & reut aquatile; quia rationale & reptibile non diuidunt ximè animal: sed reptibile solùm diuidit animal iam um, per irrationale: rationale verò immediatè. Ideo simul natura. Et quæ de differentiis dicimus, de speioque per eas constitutis, secundùm eandem propor ntelligendum est.

CAPVT XIV.

De speciebus motus.

TEXTVS ARIST.

Motus autem species sunt sex.

tio, Corruptio, Augmentum, Diminutio, Alteratio, & secundùm locum Mutatio, &c.

Breuis expositio textus.

im Arist. est, explicare naturam specierum motus; & ur caput hoc in duas partes. In prima enumerat sex otus. In secunda, quot, & quæ sint contraria motui, ous eius. Sumit autem motum Arist. vniuersaliter, pro *atione physica*, quo pacto eum definiuit 3. lib. Physic. *ctus entis in potentia, secundùm quod in potentia*: nec voes motus eas, quas enumerat: quòd intelligat veras es, aut motum verum esse genus. Quia cùm motus, & ius, sint entia incompleta, & ideo non prædicamenc verum genus ipse motus est, nec illæ sunt veræ speicuntur quodammodo species, id est, modi essentiarsi eiusdem motus. In hoc igitur sensu asserit: *Species sex.* Prima est *Generatio*, per quam producitur subt homo. Secunda *Corruptio*, per quam definit esse subt mors, vel desitio hominis. Tertia est *Augmentatio*, res maiorem quantitatem acquirit quàm habebat; geri dicitur. Quarta, *Diminutio*, per quam deperdit quantitatem ex ea, quam habebat priùs: & propterea r. Quinta est *Alteratio*, per quam res acquirit qualiquam priùs non habebat: vel contrariam ei, quam priùs: aut *denique intensionem, aut extensionem in uam iam habebat*: vt dum aqua calida magis calefit, res gradus acquirit in eisdem partibus calidis: vel nondum calefactas extenditur calor. *Motus* autem

localis

localis est sextus, per quem corpus acquirit, vbi, aut realem p
2 sentiam. Itaque non dicitur localis; quia proprius termi
eius sit locus; sed vbi quod acquirit, semper est præsentia lo
lis: hoc est commensurata loco, à quo circumscribitur, licèt
pernaturaliter possit acquirere vbi sine loco.

In secunda parte capitis docet Aristot. motum in comm
consideratum, habere vnum cõtrarium; nempe quieté: que
libet verò motum specialem duo asserit habere opposita;
sub ratione communi motus; aliud sub ratione speciali; v
talis motus. Exépli gratia; Generatio, vt est motus, habet q
tem in communi pro contrario: sed vt est motus ad substan
habet pro contrario quietem in substantia: & eodem modo
telligendum est de cæteris speciebus motus; sed dum as
Arist. *motum in communi habere pro contrario quietem in com*
ni, & motum in speciali quietem in communi & in speciali: no
propria contrarietate loquitur, sed de communi & impro
pro quocunque genere oppositionis: quia motus, & quies,
talis motus, & talis quies, non opponuntur contrariè, sed
uatiuè.

CAPVT XV.

De modis habere.

TEXTVS ARIST.

Habere secundùm plures modos dicitur, aut enim vt habitum,
dispositionem, aut aliam aliquam qualitatem.

Breuis expositio Text.

INtentum Aristot. est, tradere omnes modos, vel accept
nes, quibus *aliquid habere* dicimur. Caput diuisione nõ i
get, quia solùm in eo enumerat Arist. septem modos hab
quorum primus est, secundùm quem dicimur *habere qualit*
vt intellectum, virtutes, & scientias. Secũdus modus est, *ha*
quãtitatem; vt corpus dicitur habere magnitudinem bicub
aut tricubitam. Tertius est, *habere non ea quæ inhærẽt corpori*
quæ illud circumstant; vel extrinseca sunt ei, vt habere vestem
arma. Quarto modo dicitur *aliquid habere aliud, non in toto*
pore, sed in aliqua eius parte; ratione cuius totum corpus dic
illud habere: vt habere nasi curuitaté, vel annulũ in manu,
pileum in capite. Quintus modus est, *habere partẽ ipsam*: vt
put, vel manum. Sexto modo dicitur *vnũ habere aliud, quia*
tinet illud: vt amphora dicitur habere vinum. Vltimus mo
habẽdi est *per possessionem*: vt vir dicitur habere vxorem, vxo
rum, atque etiam homo habere pecunias. Plures alios mo
habendi enumerat Aristot. 5. Metaphys. cap. 23. tex. 18. sed
ait

s esse in vsu : & ideo pro Dialecticorum vsu & captu
. Et nos etiam sufficere dicimus hæc adnotasse circa
rædicamentorum, ad maiorem Dei gloriam, & stu-
m vtilitatem.

MMENTARIORVM
I VNIVERSAM ARIST.
IALECTICAM, VNA CVM DV-
biis & quæstionibus hac tempe-
state agitari solitis.

SECVNDA PARS.

ens libros de interpretatione, de priori, & posteriori
resolutione, lib. Topicorum, & Elenchorum.

ib. I. Arist. περὶ Ἑρμηνείας; *seu de Interpretatione.*

PROEMIVM TOTIVS OPERIS.

Pvs hoc iam ad secundam operationem intellectus
pertinet; quæ vocatur *compositio, & diuisio*; & ideo in-
scribitur ab Arist. περὶ Ἑρμηνείας, seu de Interpretatio-
ille solus dicitur aliquid interpretari, qui veritatem,
tatem in aliquo contentam exponit: & ideo interpre-
lùm de oratione continente veritatem, aut falsitatem
enuntiatio) propriè dicitur: vt asserit bene D. Thom.
prima horum commentariorum: simplicia verò, vt
& verbum, partes potiùs interpretationis vocantur:
ædam alia, quibus naturales effectus exprimuntur; vt
, & gemitus, nimis impropriè dicuntur interptetatio-
de sequitur, idem esse, quòd opus hoc de *interpretatio-*
lletur; ac de *enuntiatione.*

Quodnam sit obiectum huius operis.

scriptione iam explicata intelligitur; *Enuntiationem* 1
biectum adæquatum huius operis: in quo conueniunt om-
rpretes Arist. quia hæc est de qua principaliter agitur
cuius partes explicantur: quæ sunt, nomen, & ver-
æc est etiam, cuius passiones probantur, & in quam cæ-
quibus disputatur, tanquam in finem ordinantur: quæ
opriæ conditiones obiecti.

m enuntiatio duplex est: Vna *Simplex*, quam vocant *Ca-*
m; & alia *Composita*, quæ appellatur *Hypothetica*: & ideo
vel

vel pro sola simplici; tanquam pro præcipua parte accipi
test;dum dicimus esse obiectum, aut in communi, prout
strahit ab vtraque,& eas comprehendit:& prima opinio te
solam enunciationem simplicem esse obiectum;ita Boëtius,Am
nius,& Louanienses in proœmio huius operis, & quidam
ex modernis : videturque idem sentire D.Thom.cùm dica
sola simplici determinatè agere Arist.

Et probatur ratione primò : Quia Arist. solùm agit in
opere de partibus enunciationis simplicis, aut categori
non de partibus hypotheticæ:ergo illa sola obiectum est.

Secundo:Quia hoc opus ordinatur proximè ad tractatū
syllogismo:sed syllogismus solùm cōponitur ex propositio
categoricis:ergo de hac sola, tanquā de proprio obiecto a

Secunda opinio asserit:*Enunciationem in communi, prout
prehendit simplicem,& compositam,esse obiectum.* Ita Villalpa
deus,& Toletus,in eodē proœmio.Et hæc videtur nobis pr
babilior.Probatur testimonio Arist.quia c.4.huius 1.lib.vbi
professo agit de enūciatione;eam diuidit in simplicem, & c
positam : tanquam in proprias species : & vtramque expli
propria definitione : ergo de vtraque per se disputat ; & vt
que per se comprehenditur sub adæquato obiecto.

Probatur etiam ratione:Quia enunciatio composita,pe
pertinet ad Dialecticā : & non ad aliam partem,quàm ad il
ergo per se consideratur in ea , & ideo sub obiecto eius per
comprehenditur.Probo minorem : quia non pertinet ad pa
tes præcedentes ; in quibus solùm de simplicibus agitur ; n
ad sequentes,in quibus agitur per se de syllogismo,& speci
bus eius:ergo solùm consideratur per se in hoc opere.

Ad primum arg.oppositæ sententiæ ; Negandum est,solū
agere Arist.de partibus enuntiationis simplicis. Licèt enim
enuntiatione simplici,& partibus eius præcipuè disputet,ta
quā de præcipua specie enuntiationis in communi consider
tæ:non est tamen negandum , etiam eum de hypothetica ag
re:cùm eam definiat : ac etiam de partibus eius,quæ sunt sim
plices enuntiationes. Sed pauca admodum de ea tradit : qu
non est tam frequens vsus eius in Dialectica : & hoc voluit
Thom.dum dixit Arist. solùm de simplici determinatè ager
non tamen eam excludere ab obiecto huius operis.

2 Ad secundum:Neganda est minor,quòd syllogismus solū
cōponatur ex enuntiationibus categoricis:nā dupex est syllo
gismus: *ategoricus , & Hypotheticus*:vt expresè docet Arist.
lib de priori resolutione, vbi de vtroque per se agit:licèt præ
cipuè de categorico, tanquā de perfectiori eius specie : & it
etiā in hoc opere de vtraque enuntiatione agit, tanquam d
partibu

vtriusque,licèt præcipuè de categorica, tanquam de specie: vtraque ergo pertinent per se ad obiectum: que syllogismus ad obiectum priorum.

iem hoc opus obtineat inter cæteras partes Dialecticæ, & de diuisione eius.

ıoc secundum locum obtinet inter partes Dialecti- uia de secunda operatione intellectus agit: ideo im- collocatur post librum prædicamentorum, agentem ; & ante libros de priori resolutione, ac cæteros, in gitur de tertia.

verò nō est eadem apud omnes interpretes:nā Græ- eodemque libro totum opus includūt:Latini verò imur,in duos libros illud diuidunt:in quorū primo, *tione,& eius partibus*: nomine videlicet,verbo,affir- & negatione agitur. In secundo verò *de variis modis num:* quod idē est,ac de enunciationibus moralibus. rimus sex habet capita. Primum, quasi *procœmium est is:* in quo Arist. proponit materiā,de qua acturus est. o agit de *nomine*. In tertio de *verbo*. In quarto de *ne*. In quinto de *oppositione enunciationum*. In vlti- *rticularibus enunciationibus*, (quas vocat de futuro nti) explicans modum quo in eis reperiantur veritas, .

CAPVT I.

TEXTVS ARIST.

n oportet ponere quid sit nomen, & quid verbum, &c.

Breuis expositio textus.

n Arist. in præsenti capite est, explicare modum si- 5 ıdi conceptuum,vocum, & scripturarum. Diuiditur ut hoc in duas partes. Prima, quasi *procœmium est to-* ,in quo proponit ea,de quibus acturus est. *In secunda ceptibus, vocibus, atque scripturis*. Explicans modum di omnium.

quibus agendum est in hoc opere,sex esse ait,nempe, *rbum, Affirmatio, Negatio, Enunciatio, & Oratio:* & sin- riis definitionibus explicanda esse.

nda parte *de conceptuū,vocum,atque scripturarū signi-* gendum esse ait. Inter quæ talis est ordo:vt à rebus uā ab obiectis intellectui, imprimatur species intel- quibus informatus operatur:& per propriam opera- roducit aliam speciem , quæ vocatur expressa, atque eptus,seu verbum mentis, repræsentans rem;vt actu,

aut

aut expresſè intellectam : ſed quia res per conceptum re
ſentata, debet ſignificari aliis: ideo adinuentæ ſunt voce
ſcripturæ, vt per voces ſignificentur præſentibus, per ſcr
ras abſentibus. Ex quo colligit Ariſt. conceptus ſignifica
mediatè res: voces verò eaſdem res, mediis conceptibus
pturas tādem voces, quæ omnia his verbis docet: *Sunt er
quæ ſunt in voce, earum quæ ſunt in anima paſſionum notæ:
quæ ſcribuntur, eorum quæ ſunt in voce.* Per paſſiones anima
ceptus intelligens, ſecundùm omnes expoſitores: quia c
eodem intellectu, à quo producuntur, recipiantur, & rec
ſit quaſi quædam paſſio, merito dicuntur paſſiones: qu
voces notas eſſe ait, id eſt ſigna.

Itaq; *Conceptus* ſignificant res. *Voces*, res & conceptus.
pturæ verò, voces immediatè, & remotè conceptus, & re
uerſa tamen ratione : nam *conceptus*, inquit, ſignificant
raliter: voces verò, atque ſcripturę, non niſi *ad placitum*. P
vtrumque hoc argumēto: Natura ſemper ſe habet eodem
do apud omnes nationes : ergo quæ ſe habent eodem n
apud omnes, naturalia ſunt, & quæ non ſunt eadem apud
nes, non ſunt naturalia, ſed ex diuerſo hominum placit
riantur : at conceptus cuiuſcunque rei eſt idem apud o
voces vero, atque ſcripturæ, ſunt diuerſæ, apud diuerſas n
nes: ergo conceptus ſignificant *naturaliter* : voces verò, &
pturæ *ad placitum*. Probatur minor, quia tam Græci, quàn
tini, eundem conceptum formant de homine, ſed diuerſi
cibus illum ſignificant, pro diuerſitate linguæ.

Porro in ordine ad veritatē, & falſitatē, diuerſo modo ſ
bere docet *cōceptus, voces, atque ſcripturas ſimplices, & cōpo*
nam ſimplices nihil verū, aut falſum continēt, niſi eis add
eſt, vel non eſt: compoſitæ verò, cum eodem verbo, iam ſig
cant verum, & falſum. Probat primum hac ratione: quia ſi
plicia, aut incomplexa ſignificarent per ſe verum, vel fal
maximè id haberent nomina cōpoſita, vt centimanus: ſe
hoc nomē proferret, non diceret verū aliquid vel falſum,
non mentiretur, nec veritatē diceret, niſi addat eſſe, vel nō
ſe: ergo in vocibus, aut conceptibus ſimplicibus, nulla eſt
tas: quod verò compoſitæ cum verbo, eſt, aut non eſt, ver
tem, aut falſitatem contineāt: tanquā per ſe notum relinq

QVÆSTIO VNICA.

*An voces ſignificent conceptus, & res: atque ſcripturæ voces
placitum: conceptus vero naturaliter res.*

4 Circa hanc q. quædam ſunt apud omnes certa. Prim
quòd cōceptus ſignificent res naturaliter: propter ratio
A

ia eiuſdem rei eundem etiam conceptum omnes for-
eandem ratione eius concipiant;& diuerſum,ſi diuer-
o conceptus ſemper ſunt idẽ apud omnes:& ex conſe-
aturaliter ſignificant res. Probatur antecedẽs,quia de
dem conceptũ omnes formant:ſi entitatem ſolùm in
derẽt:& ſimiliter ſi vniuocationem eius reſpectu ſub-
& accidentis,vel etiã analogiam: nam licèt,qui putat
ocũ,diuerſum conceptum eius formẽt,ab his qui pu-
analogum,hoc tamẽ ideo eſt,quia diuerſam rationẽ
nſiderant,nempe vniuocationẽ,& analogiam, omnes
inus,qui vniuocationẽ conſiderãt,eundem conceptũ
ant:& etiam qui conſiderant analogiam:& qui illam
ãt,ſemper diuerſum ab his qui conſiderant hãc:& ita
tur Ariſt. dũ ait,conceptus ſignificare naturaliter res,
t iidẽ apud omnes,ſi eiuſdem rei ſint,vel eiuſdẽ ratio-
alis eius:ſi verò rei diuerſæ,aut diuerſæ rationis eiuſdẽ
ſi ſunt conceptus. Ex quo etiam oſtẽditur conceptus
ter ſignificare: quia non eſt minùs naturale diuerſum
d omnes,quod ex propria natura diuerſum eſt, quàm
n quod ex propria natura eſt idem.
n eſt ſecundò: *Scripturam ſignificare vocem ad placitum*:
tur euidẽter,quia ab hominibus inuentæ ſunt: & di-
l ſignificãdas voces diuerſas,ab eiſdẽ pro libitu appli-
rgo ſignificant voces ex libera hominũ impoſitione.
ultas igitur quæ cõſiſtit in ſignificatione *vocum*,& in
gnificandi earum. In ſignificatione quidem: *An voces
t non ſolùm res,ſed etiàm conceptus, quos de eiſdem rebus
s*. In modo etiam ſignificandi: *An ſignificent res natu-
el ad placitum.*
prima opinio quorundam modernorum, quæ aſſerit
ùm ſignificare res: conceptus verò non ſignificare: ſed expri-
od ſic probant: Illud ſignificat *vox*, pro quo ſupponi-
ropoſitione: ſed voces non ſupponũtur pro concepti-
ro rebus: ergo non ſignificant conceptus, ſed res. Pro-
inor; primò ex Ariſt. 1. lib. Elench. c. 1. vbi aſſerit: *Quia
mus res, de quibus diſputamus, ad ſcholas adducere, vtimur
oco rerum: ſicut ludentes vtuntur calculis pro pecuniis*:
elligit Ariſt. pro ſolis rebus voces ſupponi. Prob. ſecun-
in hac propoſitione, *Homo diſputat*, non ſupponitur
no, pro conceptu hominis, ſed pro homine ipſo: de quo
ur diſputatio, & non de conceptu.
uòd voces exprimant conceptus, ſic explicant: voces
m inuentæ ſunt, vt pro rebus ponãtur in propoſitio-
tiam vt per eas cõceptus noſtros internos manifeſte-
 mus

mus aliis, quib. non possunt per se innotescere: ergo voce
quasi manifestatiuæ & declaratiuæ conceptuum: declara
tem, atque exprimere, idem sunt: & ideo licèt voces non
ficent conceptus, eos tamen propriè dicuntur exprimer

5 Secunda opinio tenet, *voces non solas res, sed etiam con*
significare: ita D. Th. expresè q. 8. de Potentia, a. 1. & 1. p
a. 1. quem sequuntur omnes ferè interpretes Arist. c. præ
& Arist. ipse expresè id docet, his verbis: *Sunt ergo ea qu*
in voce, earum quæ sunt in anima passionum notæ, &c. Per p
nem animæ, conceptus ipsos intelligens: & non res conc
vt volunt moderni: quia passiones animæ actus eius sign
in ea manētes: qui sunt conceptus, non res intellectæ: res
nihil sunt ipsius animæ; nec in ea manent; sed solùm sur
iecta actus eius, extra eam existentia: asserit autem esse
corū, id est signa: ergo sentit eos significare. Et ita tenend

Sed vt eam explicemus, & probemus simul, notandu
signum quatuor diuisionibus diuidi.

Prima diuisio est: Signum aliud est *proprium*, aliud *impro*
Signum *proprium* duas habet cōditiones. Primam, vt facia
venire in cognitionē alicuius rei, à se distinctæ, quam di
significare. Secundam, vt à natura ipsa, vel hominum volū
ad talem rem significādam sit institutum: vtramque conc
nem habēt suspiria, & gemitus: & ideo propria signa natu
sunt alicuius affectus interni. Cæterū defectu primæ conc
nis, voces nullam rem extra se significātes, non sunt propr
gna, sed nimis impropria: vt blictri, & similes. Defectu ve
cundæ, risus non est signum rationalitatis: licèt per eū co
scatur à nobis: quia nō est à natura institutus ad significād
tionalitatē, licèt per eū possit à nobis demōstratiuè cogn

Secunda diuisione diuiditur signum *proprium*, relicto im
prio, in signum *Naturale*, *Ad placitum*, & *Ex consuetudine*
turale est, quod à natura institutū est, ad rē aliquam signi
dā, vt gemitus. *Ad placitū*: quod ex volūtate hominū, vt h
ad significādū hominē. *Ex consuetudine verò*, quod consuet
fecit, vt per vnā rem intelligamus aliam, ad quam significa
communiter ordinatur, vt mappæ appositæ, signa sunt pr

Tertia diuisio signi est, *In Internū, & Externum. Internum*
quod intra animam nostram permanet, vt conceptus: *exte*
verò, quod per externos sensus, vt visum, & auditum perc
tur: & talia sunt signa, voces, & scripturæ: hoc tantùm sign
descripsit D. Aug. 2. lib. de Doctrina Christ. c. 1. his verbis:
gnum est res, quæ præter speciem quam ingerit sensibus, alterius
à se facit in cognitionem venire.

Quarta diuisio signi est: Signum aliud est *Manifestatiu*
tanti

liud *Manifestatiuum simul, & Suppositiuum. Manifesta-ntùm*, est illud quod rẽ aliquã à se distinctã significat, sẽtat, pro qua nõ substituitur, vel supponitur in pro-e: vt sonus cãpanę signũ lectionis futurę est, sed nõ po ea in propositione. *Manifestatiuum verò, & suppositiuũ* quod nõ solùm rẽ significat, sed pro ea ponitur: vt hęc io, ponitur in propositione pro homine, quẽ significat. dò notandum: Significatum duplex esse posse, *Quo, &* 6 nificatum, *Quo*, dicitur res illa ad quam significandã ir signũ. Significatum, *Quod*, dicitur medium quo eam . Præterea, *Significatũ*, aliud est *Proximum*, aliud *Remo-*uasi vltimatũ: Et iuxta hãc doctrinã intelligendũ est, o voces significẽt res, & cõceptus. Nã cõceptus signi-mediatè quidẽ, nõ vt *quod*, sed solùm vt *quo*: quia me-ptib. quos de reb. formamus, significamus eas per vo-erò significãt etiã immediatè vt *quod*, sed quasi remo-matè, cõparatas ad significatũ, quo, nempe cõceptus. , Voces sunt signa conceptuum significatiua tantum, ositiua, rerum verò significatiua simul, & suppositiua: eis, & nõ pro cõceptib. supponũtur in propositione. ppositis, opinio Arist. D. Th. & nostra duabus cõclu-xplicatur. Prima est: *Voces significãt cõceptus immediatè, , & ideo minùs principaliter: res verò immediatè quidẽ, vt ideo principaliter: sed respectu conceptuũ, quasi remotè, & : & tã conceptus, quàm res ad placitum.* Probatur prima arg. Plures voces impositæ sunt ad significãdas natu-rsales; vt homo, & animal: sed res nõ sunt vniuersales: d extra, sed vt per conceptus cõmunes à nobis abstra-e cognitæ: ergo nõ significantur per voces, nisi mediis bus cõmunibus, quos de eis formamus. Et ex conse-õceptus significant immediatè, vt quo: & ideo minùs liter: & ipsis mediis res vltimatè, principaliter. Proba-ltima cõsequentia: quia cõceptus nõ sunt nisi media uibus significãtur res, ad quas significãdas ordinãtur. da verò pars: quòd voces significãt res, & cõceptus ad uidens est: quia non habent significationẽ à natura, quidã sunt, nihil præter se, & prolatorem impropriè tes: ab hominibus verò ordinatæ sunt ad significandũ mediis conceptibus: ergo significant ad placitũ, quod r ex verbis Scripturæ sacræ, Gen. 2. *Formatis igitur Do-us de humo cunctis animãtibus terræ, & vniuersis volati-, adduxit ea ad Adam: vt videret, quid vocaret ea: omne d vocauit Adam animæ viuentis, ipsum est nomen eius.*
 autem de vocibus dicimus, solùm est intelligendũ de

de his,quæ *Dearticulatæ ſunt* : hoc eſt,lingua,dentibus,&
lato formatæ: his enim tantùm vtuntur homines ad ſig
candum conceptus,& res:& ideo dicuntur ſignificare *ad p*
tum.Inarticulatæ verò, quales ſunt voces brutorum, gen
etiam,& ſuſpiria noſtra : naturaliter ſignificant aliquem
ctum internum,niſi fortè eum explicemus de articulata
ce:nam tunc iam per eam ſignificaretur ad placitum:quia
uerſæ nationes diuerſis aliquando dearticulatis vocibu
hunc finem ſignificandi affectum internum vtuntur.

Ad arg.alterius opinionis; Diſtinguenda eſt maior,nam
gnum ſignificatiuũ tãtùm,& nõ ſuppoſitiuum, non ſigni
id pro quo ſupponitur,ſed id pro quo non ſupponitur:ſi
verò ſignificatiuũ,& ſuppoſitiuum ſimul id tantùm ſignif
pro quo ſupponitur.Et ideo non eſt vniuerſaliter verum q
voces illud tantùm ſignificent,pro quo ſupponuntur : qu
cèt reſpectu rerũ, ſint ſigna ſignificatiua, & ſuppoſitiua ſi
tamen reſpectu conceptuum , ſolùm ſunt ſignificatiua :
poſſunt eos ſignificare, quamuis non ſupponantur pro e
propoſitione.Et in hoc ſenſu intelligitur teſtimonium Ari
telis,qui de vocibus;vt ſunt ſignificatiua ſimul, & ſuppoſi
rerum,loquitur : hoc tamen non tollit, quin etiam poſſin
gnificare conceptus, vt media, licèt pro eis non ſupponan

CAPVT II.

De Nomine.

TEXTVS ARIST.

Nomen igitur eſt vox ſignificatiua ſecundùm placitum,ſine tem re,cuius nulla pars ſignificatiua eſt ſeparata.

Breuis expoſitio textus.

7 INtentum huius capitis eſt explicare naturã *nominis* : de q
agit Ariſt. tanquam de parte actuali enuntiationis , & pri
quam de verbo,tanquã de ſimpliciori: nam *verbum* nõ ſol
rem aliquam ſignificat, ſed etiam actionem cum tempore,
men verò ſolam rem;vel quia nomen eſt quaſi materia prop
ſitionis , & ideo primum eius fundamentum : verbum v
quaſi forma.Caput autem hoc non eget diuiſione: quia ni
aliud in eo facit Ariſt.quam definitionem nominis aſſigna
& ſingulas eius particulas explicare.

Definitio nominis ita habet : *Nomen eſt vox ſignificatiua*
cundùm placitũ,ſine tempore,cuius nulla pars ſignificatiua eſt ſep
ratæ.Vox ponitur in hac definitione loco generis, & accipit
pro ſola dearticulata humanis inſtrumentis prolata , nemp
lingua,dentibus, palato , ac cæteris : Quam ſic definiuit ide
Ariſt

ɔ. de anima, text. 90. *Vox est sonus ab animalis ore prola-*
naginatione quadam. Vnde per vocē excluduntur soni
ati brutorum, atque etiā soni instrumentorū, qui alio
:is imperfecto dicuntur voces. *Significatiua* etiā voca-
cludantur voces humanæ dearticulatæ, nihil tamē si-
:es, vt blictri. *Secundùm placitum,* vt excludantur signa
aturalia. *Sine tempore,* vt excludatur verbū, quod cū tē-
iificat. Quid sit autem significare sine tēpore, cōstabit
enti, in quo explicatur quid sit cum tempore signifi-
us nulla pars significatiua est separata: ad differentiam
s, cuius partes per se separatæ significant: vt partes hu-
onis, homo albus. Probat tandē hanc particulam hoc
rtes alicuius nominis separatæ significarent, maximè
ominis compositi; vt partes huius nominis equiferus:
s eius separatæ nihil significāt: ergo nec partes separa-
ius nominis significabūt. Maior euidens est, quia cùm
compositū sæpe cōtineat plura nomina simplicia tā-
ırtes, maior ratio erat in eo, vt partes eius separatæ si-
ēt, quā in nomine simplici, cuius partes nō nisi syllabæ,
sunt. Minorē verò probat: quia partes huius nominis,
ıs, ab eo separatæ, si tanquam partes eius accipiantur,
significationē retinent: cùm equiferus non significet
:ocē, sed aliud animal ab eo diuersum. A ratione tandē
excludit nomina infinita, vt nō homo, non leo: quia
:t determinatā significationē, sed de omnibus dicūtur
uā de re significata per nomen, supra quod cadit nega-
on homo, de omnibus dicitur, præter hominem. Verū
men aliquid determinatum significare debet. Excludit
ıs obliquos: vt hominis, & hominē: quia non tā nomi-
n deriuationes quædā à nomine ipso recto censentur.

QVÆSTIO I.

An bene definiatur nomen per vocem.

o dubitādi est: quia nomen, & verbum sunt partes pro- 8
itionis, sed in mente & scriptura sunt propositiones
nus quàm in vocibus; ergo erunt etiam nomina, & ver-
itur per vocem definiatur nomen, diminuta erit defi-
on comprehendens omnia nomina.
a modū intelligendi hanc definitionē, est prima opinio
ensium c. præsenti: qui asserunt *accommodari posse nomi-*
entalibus, & scriptis, paucis mutatis. Mentalibus quidē,
s duabus particulis, nempe, vox, & secundùm placitum.
s verò, mutata sola voce; & ideo nō esse diminutā: quia
on cōprehendat omnia nomina, vt iacet, potest tamen

omnia comprehendere,per accommodationem.

Hæc tamen opinio ſuſtineri non poteſt:quia cùm defin ſit quaſi inuiſibilis terminus definiti, ſub qua tota eius eſſ tia contineri debet,mutata qualibet particulâ,vel addita, tatur tota definitio : ergo ſi hæc definitio non poteſt cor nire omnibus nominibus , niſi detractis aliquibus particu ſequitur nõ poſſe eis conuenire, ſed diminutam eſſe.Proba conſequentia:quia detractis illis particulis,non eſt eadem finitio,ſed alia : ergo repugnat, hanc definitionem conue omnibus nominibus: vnde diminuta cenſebitur,ſi ſolùm teſt conuenire cum detractione illarum particularum.

Noſtra igitur ſententia eſt , vera nomina ſolùm in voci reperiri ſimpliciter, in mẽte verò ſolùm cõceptus rerũ ſig catarũ per nomina, qui potiùs dicuntur termini mentales quibus propoſitio mentalis componitur.In ſcripturis verò lùm reperiuntur nomina per deriuationem à vocibus, qu quaſi ſupplementa ſunt ; vt cũ abſentibus agere poſſimus. de ſequitur bene definitum eſſe nomen ab Ariſt.per vocem

Probatur teſtimonio Ariſt.c.2.Anteprædicamentorum ; definiens æquiuoca,ait:*Ea eſſe,quorum nomen commune eſt,r verò ſubſtantiæ nomini accommodata,diuerſa.*Per rationem v ſubſtantiæ,ſecundùm communem expoſitionẽ omnium,c ceptus intelligitur:ergo ſentit Ariſt.nomen à conceptu diſ gui , & ideo conceptum non eſſe nomen , ſed in ſolis voci nomina reperiri. Probatur conſequentia:quia vbi nomen commune,conceptum aſſerit eſſe diuerſum.

Probatur etiam ratione: Quia antequã nomina impone rebus Adam,innominatæ cẽſebantur,etiã ſi haberet propr conceptus earum : & cùm primum nomina eis impoſuit,di Deus;*Omne quod vocauit Adam animæ viuentis, ipſum eſt nom eius.*Quaſi diceret, tunc primò cœpiſſe nomina. Et nos eti dum non habemus vocem propriam, ad aliquam rem ſigni candum impoſitã,dicimus talem rem innominatam eſſe:qu uis proprium eius conceptum in mente habeamus. Ex quib ſequitur,in mente non eſſe nomina,ſed conceptus,qui dicu tur termini mentales,ex quibus componitur propoſitio me talis : & rationem termini vniuerſaliorem eſſe nomine & ve bo , ex quibus ſola propoſitio vocalis propriè ac ſimplicit cõponitur:in ſcriptura vero,ſolùm per quandã analogiam vocem per eam ſignificatam,reperiũtur nomina,& verba:ſu enim ſcripturæ quaſi nomina,& verba depicta.Non eſt igit neceſſarium particulas detrahere à definitione Ariſt. vt co ceptibus,& ſcripturis accommodetur:quia nec eis poteſt pr priè conuenire:& ideo bene definiuit nomen per vocem.

A

.pro ratione dubitandi propositũ;Cõcessa maiori,&
negãda est consequentia:quia propositio in cõmuni
ponitur ex nomine,& verbo,sed ex terminis quorum
uersalior est:sola autem propositio vocalis ex nomine
componitur.Vnde nõ sequitur,vera nomina,& verba
vbicũq;reperitur propositio,sed solùm quòd reperiã-
ni,ex quibus componatur:qui in mentali sunt cõce-
emorum,& copulæ,in scripta verò nomina , & verba
& ideo non talia simpliciter,sed secundùm quid.

QVÆSTIO II.

men definiatur per vocem tanquam,per verum genus.

us modis potest considerari vox.Primo,*Materialiter*, 9
t solùm dicit sonum dearticulatum humanis instru-
cundo,*Formaliter*,prout significatiua:ex quo habet,
nomen,aut verbũ:& primo modo considerata, habet
am subiectum eiusdem significationis,cõmune ad no-
erbum: sicut lignum,cõmune subiectum est,respectu
,& porte,potẽs suscipere formam artificialẽ vtriusq;
onsideretur , vt significatiua ; verùm genus est ad no-
erbum.Quæstio igitur est, *An nomen* definiatur per eã
iter sumptam,tanquã per subiectum,sicut statua defi-
lignũ:vel potiùs,sumptam formaliter, prout signifi-
,tãquam per verum genus:ita vt vox significatiua, ge-
uius definitionis,& reliquæ particulæ,sint differẽtiæ.
ma opinio tenet;*Nomen non definiri per vocem,tanquam
ctum*,sed per vocem significatiuam,tãquam per verum
omini & verbo cõmune:ita Niphus,Lemosius,& Psal-
æsenti:& probatur: Quia res quælibet per definitionẽ
atiuã definienda est,si fieri potest,cùm iste sit optimus
i modus:sed posita voce significatiua,pro vero genere,
dditatiua definitio nominis:posita verò sola voce pro
,non erit quidditatiua:cùm subiectũ no sit genus ac-
,sed extra quidditatem eius: ergo primo modo intel-
et definitum nomen ab Aristot.potiùs quàm secundo.
nda opinio est D.Thom.& Ammonij,c.præsenti: *Quòd
iatur nomen ab Arist.per vocem significatiuam,tanquam
m genus*:sed per solam vocem,tanquam per subiectum,
neris positum:& hæc est probabilior,cuius potissimum
entũ colligitur ex Arist.8.lib.Met.textu 6.vbi propriũ
definiendi artificialia,*ait esse per subiectum loco generis,
ormam artificialem loco differentiæ*,vt si domum definire
ces,esse lapides,& ligna ita composita.Et D.Th.opusc.
,& essentia,c.7. nõ solùm artificialia,sed etiã accidẽtia

omnia, meliùs definiri ait *per subiectũ loco generis, quàm per* *rum genus.* Et ratio huius est manifesta: quia essentia accid tis, & modus essendi eius, sumuntur per ordinem ad subie ergo vtrumque fit magis notum per subiectum: & cùm def tio eo fine tradatur: vt per eam cognoscamus naturam defi melior modus definiendi accidentia erit per subiectum, genere positum, quàm per verum genus, quod per idem su ctũ innotescit. Sed nomen, & verbum sunt accidẽtia quæ artificialia, ab intellectu facta, & in concreto significata: e meliùs per vocem, tanquam per subiectum definienda su quàm per vocem significatiuam tanquam per verum genu sic censendum est ab Arist. esse definita.

Ad arg. alterius opinionis; Distinguenda est maior: nã si quæ definitur, sit substantia, quidditatiuè definiẽda est per nus, & differẽtiam, si fieri possit: si verò sit accidens; præser artificiale, & in cõcreto significatũ, modus magis naturalis per quem essentia eius clariùs explicabitur, erit, illud defi per subiectũ loco generis: quia verum genus, & vera eius di rentia, per subiectum respectu cuius accipiuntur, potiùs qu per cognoscenda sunt: & ex consequenti quidditas, & essen eius, ad quam cognoscendam ordinatur per se definitio.

QVÆSTIO III.

An verum sit nomen significare ad placitum, vt in definitione dicitur.

10 Circa modum significandi *Vocum*, tres opiniones refert Tho. in comment. huius capitis. Prima fuit eorum, qui nuerũt *esse naturalia signa rerum:* sicut nos dicimus de cõcep bus: quã Pythagoræ, & eius discipulis, tribuit Dexippus l. 1. q categorias, c. 6. & videtur etiã fuisse Heracliti, & Cratili. P batúrq; hoc arg. Quia quibus natura tribuit facultatẽ, seu p tentiam ad aliquẽ actum exercendum, consequẽter tribuit i strumẽta naturalia, quib. illũ possint exercere: vt homini tr buit facultatẽ ad ambulãdũ: & ideo tribuit ei pedes tali m do fabricatos, quib. ambulare possit: sed facultas loquẽdi n turalis est: ergo natura tribuit homini cũ ea naturalia instru mẽta, per quæ loqueretur: hæc autẽ instrumenta sunt voces; n nudæ: alioqui bruta etiã loqui possent; sed dearticulæ, ac s gnificatiuæ: sicut brutis dedit voces naturaliter significante quib. possent suos affectus internos manifestare: ergo voces s gnificatiuæ sunt à natura datæ hominibus; quib. possint ali manifestare conceptus mẽtis internos. Ex quo euidẽter sequ tur significationẽ eàrum esse naturalem, & non ex impositio ne hominum: quia naturale est quidquid à natura conceditu

Secu

da opinio ex diametro opposita est, asserens, *significa-*
cum non solùm non esse à natura: sed sic ex beneplacito
n procedere, vt possit quisque pro libitu his nomini-
impositis vti, vel alia noua excogitare; & ad significā-
onere, eísque vti, prout sibi placuerit ad loquendum:
odum eisdem relictis, noua alia imponere: quam vi-
uisse Hermogenes quidam Philosophus Platone, &
iquior, vt Plato ipse testatur in Dialog. Cratilo.
huius sententiæ est: quia si vocū significatio ex libera
e hominum dependet, mutari poterit pro libitu: ita vt
die impositæ ad significandum, crastino die nihil iam
it, aut à prima significatione mutentur, ac de nouo
itur ad alias res diuersas significandas: & ideo cadere
à significatione, ex quo nullū sequetur incōueniens.
opinio media est inter hæc extrema; Concedens *voces*
ficare naturaliter, sed ex impositione hominū: non ta-
esse liberam, vt quisque pro libitu possit his, aut illis
vti, eásque de nouo ad significandum imponere; sed
ntē naturis rerum, ad quas significandas imponūtur:
gulis rebus iuxta propriam naturā talia sunt nomina
odata. Itaque libera hominum impositio quandam
ationem discretam habuit concomitantem, vel præ-
n; per quam impositor cognoscens rerum naturas, eis
odauit propria nomina, quibus cōgruenter significa-
talis impositio perpetuò durat, & ab omnibus sic in-
iter recepta est, vt nemini liceat pro libitu eā mutare,
as impositiones vocum introducere. Hanc sententiam
nt grauissimi Philosophi: Plato vbi suprà, Arist. in his
s, Tullius lib. I. Academicarum quæstionum, Quintil.
titut cap. 6. D. Thom. Albert. Magnus cum cæteris ex-
bus huius capitis. Et hæc est vera & tenenda.
n vt explicemus simul, & probemus, notandum est, *Res* 11
plici differentia: nam quædam sunt *Naturales*: quibus
à primo nostro parente diuina sapientia prædito, per
ectè cognouit naturā singularū rerum, nomina fuisse
data ex directione Dei, vt verba hæc Gen. 2. ostendūt:
igitur Dominus Deus de humo cunctis animantibus terræ,
rsis volatilibus cæli, adduxit ea ad Adam, vt videret quid
ea: omne enim quod vocauit Adam animæ viuentis, ipsum
n eius. Quasi dicat Deus vniuersalem hanc impositionē
ommissione factam sic esse perpetuā, vt nunquā om-
t vbicunq; ab aliquo mutādā sit, licèt diuersa sint no-
xtā diuersitatē nationū & linguarum, in quibus etiā
ēs nulli vnquam licuisse pro libitu mutare impositio-

 nem,

nem. Aliæ ſunt res *Artificiales*, quibus etiam ab hominibus
te præditis, & per eam perfectè cognoſcentibus earum co
tionem, iuxta eam conuenientia accommodata ſunt nom
hoc eſt talia, vt ſignificatio eorum, aut ex modo quo fiunt
ex aliqua earum proprietate, vel vſu in quem ordinantur
artem, deſumatur. Quod maiori ex parte verum eſſe int
gendum eſt: nam aliquando contingit, vt nulla talis ſimil
do, nobis ſaltem cognita, in nominis impoſitione ſeruetur
hæc doctrina ſimul explicat, & probat veritatem commu
ſententiæ quam ſequimur.

Ad arg. verò primæ ſententiæ: Conceſſa maiori, negand
minor: quòd voces ſint inſtrumenta facultatis naturalis ad
quendū, ſed potiùs inſtrumenta huius facultatis ſunt, ling
dentes, & palatum, quibus formantur eædem voces, & iā
matæ imponuntur ad ſignificandum, vt media eſſe poſſ
quibus homo proprios conceptus aliis explicet: quare licè
parte ſoni voces ſint naturales, ex parte tamen ſignificatic
per artem, vel ſcientiam fiunt; ſicut cathedra ex parte ligni
turalis eſt: ſed artificialis ex parte formæ per artem factam
ideo ſimpliciter vocatur artificialis: ſic etiam nomina, & ve
artificialia ſunt vocanda.

Argumentum vero ſecundæ opinionis ex doctrina trad
ſolutum eſt: quia licèt libera ſit impoſitio vocum ad ſignifi
dum; conformis tamen naturis rerum: & ideo non à quoc
que facta, ſed à ſapientibus, qui perfectè cognoſcentes ear
naturas, talia nomina eis congruentia accommodarunt: vn
nec variari poteſt pro libitu ſignificatio nominum, nec ab
nomina cadere poſſunt.

QVÆSTIO IV.

An verum ſit partes nominis ſeparatas non eſſe ſignificatiuas.

12 HAnc particulam definitionis probauit Ariſt. ex nomi
compoſito; *cuius partes ſeparatæ*, ait, *non ſunt ſignificati*
vt partes eius ſunt, etiā ſi ſint integra nomina: ergo multò m
nùs partes nominis ſimplicis ſeparatę erunt ſignificatiuæ, cù
nō ſint integra nomina, ſed ſyllabæ & literę: ſed hęc ratio nih
valet; ergo non probatur per eā quòd partes nominis ſepara
non ſint ſignificatiuæ, nec verū hoc erit. Probatur anteceden
quia partes nominis cōpoſiti ſunt integra nomina, vel non
integrum, & verbū, vt patet in hoc nomine, agricola: & ſepar
tæ retinent eandem ſignificationem, per quam componebar
nomen: ergo partes nominis compoſiti ſeparatæ etiā vt part
eius, vel iuxta ſignificationē totius, ſunt ſignificatiuę: Probatu
mino

ım hoc nomen ager, & hoc verbum colo, componen agricola, per proprias significationes, nempe & ficans agrum, & colo actionem colendi: vnde agrico- at colentem agrum: & hanc eandem significationem parata à compositione, vt notum est: ergo verè signi- ta significationẽ totius, vel vt sunt partes eius: quare Arist. probat partes nominis separatas non significa- rum esse potest, saltem in nomine composito.
ur secundò: Quia si nomina simplicia caderẽt à pro- ficatione, & imponerẽtur ad significãdas res diuersas, ret à sua significatione nomẽ compositum: ergo pen- icatio eius ex propriis significationibus partium: sed aratæ retinẽt proprias significationes: ergo separatæ unt iuxta significationem totius. Pro solutione huius otandum est, nomen cõpositum sic ex nominibus in- t ex nomine & verbo componi; vt ex plurib. ac diuer- cationibus eorum resultet tertia quędam significatio ilis eiusdem nominis compositi: quæ significatio non eisdem iam separatis cõseruari: in quo simile est no- ositum, naturali composito viuenti, ex anima & cor- o, nõ quocunque, sed heterogeneo: hoc est partes ha- ersæ rationis; vt brachium, caput, & pedes: non enim itur nomen aliquod ex multis nominibus eãdem rem ntibus: vt ex gladio & ense; sed ex significantibus res quare ex his diuersis significationibus resultat tertia io totius, diuersa à partibus. Vt patet in nomine res- & in nomine equiferus: quia nec respublica significat mlibet, vel negotiũ publicũ: sed congregationẽ ciuiũ egibus, & tali ordine dispositã: quæ diuersum quid est atione vtriusq; partis separatæ: & equiferus significat um ferocẽ, quem significant partes separatæ, sed aliud alde diuersum. Vnde, sicut anima non informat partes s corporis, sed dum separantur à toto, aliam formam consequuntur: ita forma nominis compositi, quæ est io eius, non informat partes separatas, sed alias habẽt iones sibi proprias partes, atque diuersas significatio- , quam participabant dum illud componebant.
e sicut quælibet pars nominis cõpositi per se sumpta, 13 opriã significationẽ vnam, & indiuisibilem, quæ non t syllabis, nec in eis separatis permanet, sed desinit esse, corrũpitur separatis syllabis: sic etiã nomẽ cõpositum ominibus; aut ex nomine & verbo, propriam habet tionem, distinctam à significatione partium, & in- diuisi

diuiſibilem quidẽ:& ideo talem, quæ nõ prædicatur de pa
bus, nec in eis ſeparatis permanere poteſt. Et ratio huius
quia nomen compoſitum,diſtincta impoſitione imponitu
ſignificandum totum,atque ad ſignificãdas partes;& ad ſi
ficandum rem diuerſam ab ea quam partes ſignificant : ſi
tamen aliquo modo,& quæ nõ reſultaret, niſi ex his partil
Vnde ſequitur,diuerſa nomina ita per proprias ſignificatio
concurrere ad cõponendum aliud : vt cùm media alia imp
tione,& ad aliã rem ſignificandam concurrant,proprias ſi
ficationes amittant in tali compoſitione,& aliã diuerſam
ticipent:licèt ſimilem propriis, ſed dum à cõpoſitione ſep
tur,illam rurſus ſignificationem quam in toto habebãt,a
tũt,& proprias retinẽt.Et hoc eſt quod dici ſolet, ſeparata
ſignificare iuxta ſignificationem totius.Licèt videãtur ſig
care propter ſimilitudinem,quæ reperitur inter ſignificati
totius,& proprias earum:dependet enim ſignificatio totiu
eis:verùm diſtincta eſt,& in eis permanere non poteſt.

Ex hac doctrina reſpondetur quæſtioni,verum eſſe quo
ſerit Ariſt.in definitione nominis,quòd partes eius,ſi vt pa
accipiãtur,nõn ſunt ſignificatiuæ,dum ab eo ſeparantur:q
uis proprias ſignificationes ſeparatæ retineãt:quia cùm ſig
ficatio totius diſtincta ſit à propriis partium ſignificationi
& ſit quaſi forma rei heterogeneæ, partes diuerſæ rationis
formans ; corrumpitur ſeparatis partibus.Et ideo non po
in eis permanere.

12 Ad primum arg.Diſtinguenda eſt minor,quòd partes no
nis cõpoſiti cõponant illud per proprias ſignificationes:n
ſi ita intelligatur,quòd ſignificatio totius nõ ſit alia à ſign
catione partiũ,falſum eſt;cùm diſtincta impoſitione,& ad
diſtinctam ſignificandam : vel ſaltem modum diſtinctum
bentem imponatur. Si verò per proprias ſignificationes c
currere intelligatur , ita vt tertia ſignificatio à propriis diſ
cta,atque indiuiſibilis, cui ſimplex etiã & diſtinctus cõcep
correſpondet in mente à conceptibus partiũ per ſe ſumpta
verum eſt:ſed ex eo nõ ſequitur quòd partes ſeparatæ retin
eandem ſignificationem totius,vel quam ab eo participaba
quia hæc ſtatim corrumpitur,quam primum partes ſeparãt
ſicut corrumpitur nomen ipſum compoſitum, ideo nõ po
in eis permanere. Quocirca bene Ariſt dixit,nihil iam ſign
care iuxta ſignificationem totius,vel vt partes eius.

Ad ſecundũ : Concedendum eſt primũ enthymema,ſed
gãda vltima cõſequentia, quòd partes ſeparatæ ſignificẽt i
ta ſignificationem totius:nam licèt ſignificatio totius pẽd
ex ſignificatione partium ; & deſinat eſſe,partibus cadenti
à

a significatione: nihilominus cùm distincta sit signi-
tius, à propriis partium significationibus, atque indi-
corrumpitur eis separatis: vnde permanere non po-
s: sed licèt proprias significationes retineant, verum
l significare separatas, iuxta significationem totius
il retinent de significatione eius: licèt eam aliquan-
ere videantur, propter similitudinem, quam habent
cum significatione totius, iam corruptæ.

QVÆSTIO V.

men infinitum omninò sit excludendum à definitione.

nt explicanda de nomine infinito. Primum, *Quid sit.* 14
ndum, *Quid, & quomodo significet.* Tertium, *De quibus*
Quartum, *An nomina transcendentia possint fieri infini-*
ntum, *An nomen infinitum sit inter absoluta, vel inter*
ua numerandum. Vltimum, *An dicatur vniuocè de enti-*
n entibus, vel analogicè.

primum notandum est: *Negationem duobus modis sumi*
mò *neganter*, quod est sumi in tota vi negationis, quo
iâsi in principio propositionis ponatur, copulā eiusdē
ionis, & totā ipsam propositionē negat: & propterea
tū est, esse malignātis naturæ, ita, vt quidquid post se
, destruat, & oppositū efficiat. Secundo modo accipi-
ecūdùm totā vim negationis, sed *secūdùm limitatā*: ita
neget significatū illius vocis, cui proximè adiūgitur,
us vlterius trāseat. Vnde, si adiūgatur subiecto propo-
non transit vis eius ad copulam: nec negatiuam reddit
ionē: & hoc est accipi *infinitāter*: quia effectus eius so-
egare significatū nominis, cui adiungitur, & ex hoc,
initū illud efficere: quia cętera omnia significat, pręter
supra quam cadit: vt nō homo, significat cætera om-
er hominē, nihil eorū determinans: & ideo dicitur ha-
iificationem infinitam. Nomen igitur infinitum ne-
n includit, non neganter sumptam, hoc est, non in
egationis, sed sumpta infinitanter: hoc est, secundùm
andi, determinatam ad proprium eius significatum.
iibus intelligitur, nomen infinitum hoc modo esse
dum: *Nomen infinitum, est nomen compositum ex nomine*
& negatione, infinitanter accepta: vt non homo, non leo:
le quidditate eius.

De modo significandi nominis infiniti.

antum verò ad modū significandi eius pertinet, aliqui
cunt, *de materiali*, significare rem illā, quæ negatur, *de*
formali

formali verò, cæteras omnes, vt non homo; de materiali
nem, de formali verò leonem, & bouem, ac cætera omni
ter hominem. Melius tamen dicẽdum est, non significa
illam, quam negat, sed *de materiali*, cæteras præter illa
formali verò, puram negationem eius: vt non homo, *de*
riali, leonem, & bouem cum cæteris, & *de formali*, solam
tionem hominis. Quod sic probatur: quia non homo, n
gnificat leonem, aut bouem, secundùm naturas positiu
rum: sed in quantum sub negatione hominis cadunt, ve
tinentur: ergo secundùm naturas positiuas *materialiter*
nent ad significationem nominis infiniti. *Formaliter* ve
cundùm negationem talis naturæ, in propria inclusam.

Circa significatum verò eius omnes conueniunt: adeò
sum esse, vt cætera omnia, prȩter rem illam quam negat,
ficet, non solùm existentia actu, sed etiam possibilia: imò
impossibilia, vt Chimæram, & Centimanum; & ratio hui
manifesta ex dictis. Nam si formale significatum eius, e
gatio illius rei, cui adiungitur: ergo materiale erit om
lud, cui potest conuenire talis negatio, sed hæc conueni
teris omnibus existentibus, aut possibilibus, imò etiam
possibilibus: ergo hæc omnia comprehenduntur sub mat
li significatu eius: sed omninò indeterminatè, atque con
& ideo modo quasi infinito: quia non magis aliquod
vnum, quàm aliud determinat, vt ex se est manifestum.

Ex quibus sequitur: Duo habere nomen infinitũ, in qu
deficit à vera ratione nominis. Primum, *ex parte formalis s*
ficati, quod nullã rem, aut naturam, vel rationem positiu
gnificat formaliter, sed purã, & solam negationẽ illius re
pra quam cadit: vt non homo, solam negationẽ hominis.
cundum, *ex parte significati materialis*: quia nihil determi
significat, sed tã illud quod est, quàm quod non est, imò q
impossibile est. Et propter hȩc duo excludit Arist. nomẽ in
tum à definitione nominis: quia verum nomen determin
significationem habere debet, & naturam aliquam positiu
vel saltem positiuam rationem eius debet significare.

De quibusnam dicatur nomen infinitum in propositione.

15 PRima opinio asserit: quòd *licèt nomen infinitum significe*
ea quæ sunt, quàm quæ non sunt, & tã possibilia, quàm imp
sibilia: tamen in propositione nõ potest verificari, nisi de s
existentibus, nõ de possibilibus, vel impossibilibus. Ita Sotu
lib. Summularum, c. 1. notabili quinto: quod probat hoc a
Nomen infinitũ non potest dici de non existentibus, atq; i
possibilibus, nisi in propositione affirmatiua, de subiecto n
supp

te:sed talis propositio est falsa secundùm regulas Sũ-
:ergo nunquã de his verificabitur,sed de solis existẽ-
orem probat: quia vt subiectum propositionis sup-
liquo dicatur,requiritur,quòd res significata existat
natura,tempore significata per copulam:ergo solùm
poni pro existentibus, non pro possibilibus,vel im-
us:quare propositio in qua de his dicitur,erit de sub-
supponente.Minorẽ verò,quòd affirmatiua de sub-
supponente sit falsa,manifestam esse ait in his pro-
bus: Adam est albus,Antichristus est niger:euidẽs nã-
nsequẽtia,à propositione de tertio adiacente,ad pro-
m de secundo,vt Petrus est albus:ergo Petrus est:ergo
rit consequentia , Adam est non homo: ergo Adam
nsequens est falsum:ergo & antecedens,quod est pro-
firmatiua de subiecto non supponente.
opinio,affirmat,*Nomen infinitum non solùm significa-
tia, & possibilia,atque impossibilia*; sed etiam verificari
omnibus in propositione.Ita D.Tho.c.præsenti,cum
Ammonio,quos sequũtur moderni omnes interpre-
expressa sententia Arist.c.præsenti,vbi ita ait:*Non ho-
non est nomen: quoniam similiter in quolibet est, & quod
od non est.* Et ita tenendum est. Probatur duplici arg.
intrinseca conditione nominis infiniti,quę talis est,
ormam ponat in subiecto,imò neq; vllam rationem
ed puram negationẽ illius rei,cui adiungitur:vt non
lam negationẽ hominis:sed sola negatio nõ postulat
m subiecti:imò nec possibilitatẽ eius:quia etiã de re
li verificatur,vt de chimæra negatio hominis; ergo
nibus verificari potest nomẽ infinitũ.Probatur con-
:quia euidẽs arg. ducitur à propositione negatiua ad
uã,de prædicato infinito,in eisdem terminis,vt leo nõ
:ergo leo est non homo:sed nomẽ infinitum negatur
sibilibus:quia vera est hæc,Chimæra nõ est homo:er-
abitur de eisdem in propositione de prędicato infini-
era etiã erit hęc,Chimæra est nõ homo Probatur ite-
equẽtia:nã ideo vera est propositio negatiua de sub-
possibili:quia negatio nihil positiuum ponit in subie-
omen infinitum nihil positiuũ ponit in subiecto,sed
gationem: ergo secundùm hanc potest de eadem re
verificari in propositione affirmatiua.
dò,Prædicata contradictoria habent immediatã op-
:ergo de quolibet ente,aut non ente,necesse est alte-
i verificari:sed homo & nõ homo sunt prædicata cõ-
ia:ergo necesse est alterũ eorũ verificari de quacunq;
re pos

re possibili, vel impossibili: sed de re impossibili, vt de ch
non verificatur homo: ergo vereficabitur non homo: sic
cæteris nominibus infinitis, quæ de rebus etiam impo
bus verificari debent.

26 Pro solutione arg. alterius opinionis: Notandum est,
catum propositionis affirmatiuæ duobus modis se habere ad su
nam vel accidens eius est, modúmve accidentis habet,
essentiam eius pertinet, aut tanquam propria passio se
Et si primo modo se habeat, certum est subiecto actu
attribui: quia accidentia non conueniunt subiectis, nisi
dùm actualem inhærentiam in eis: quam constat nec
supponere actualem existentiam: Si verò secundo modo
beat, certum est non conuenire ei secundùm actualem
tiam, sed secundùm naturalem cõnexionem cum eo: qu
nullum tempus determinet, sed perpetua sit, eodẽ mod
per se habens, propositio etiam perpetuæ veritatis est: &
la (vt aiunt) absoluitur à tẽpore: quod est; extrema non
iungere, pro vlla differentia temporis: cùm tamen in pr
tione accidentali, pro determinata differentia tempor
qua existunt extrema, ea coniungat.

Ex quib. sequitur, solùm in propositionibus accident
extrema supponi: & ideo solùm in his requiri actualẽ ex
tiam extremorum, ad veritatem propositionis affirmati
etiã in his solùm intelligi illam regulam Summulistarũ,
propositio affirmatiua de subiecto non supponẽte est fa
tandem solùm in his esse bonã consequẽtiam, à proposi
de tertio adiacẽte, ad propositionẽ de secundo. In propo
nibus autẽ necessariis, nec supponuntur subiecta, nec vn
secundùm actualẽ existentiam, nec secundùm aliquam
rẽtiam temporis, sed solùm secundùm naturalem connex
abstrahentẽ ab existentia, & tempore: vnde in eis hæc so
gula vera semper est, & obseruãda: quòd omnes propositi
affirmatiuę sunt semper verę: & omnes negatiuæ semper f
Quare nec in his valet cõsequẽtia, à propositione de terti
iacente, ad propositionem de secũdo; quia in propositio
tertio, prædicatum coniungitur subiecto, secũdùm natur
connexionem cum eo: in propositione verò de secundo,
actualem existẽtiam, vt si dicas: Homo est rationalis, ergo
mo est: antecedens erit verum, nullo homine existente, &
sequens falsum. Quam doctrinam, si ad nomen infinitum
plicemus, inueniemus significare omnia possibilia, & imp
bilia, quasi modo essentiali, cùm per se omnia significet. E
hoc sequitur, de illis verificari in propositione, quasi per m
naturalis connexionis, & non secũdum actualem existenti
qu

nes propositiones affirmatiuæ sunt veræ: & omnes falsæ: quia extrema non supponuntur: nec valet in quentia à propositione de tertio adiacente, ad prom de secundo.

nam igitur arg. Concedenda est maior, quòd nomen non possit verificari de impossibilibus, aut non exi-,nisi in propositione affirmatiua de subiecto nō sup-ed minor distinguēda, quòd affirmatiua de subiecto onente sit falsa: nam si accidentalis sit, concedendum vniuntur extrema secundùm actualem existentiam, pere debent tempore significato per copulam: & si eā erint, falsa erit propositio. In propositionibus verò s non requiritur actualis existentia extremorū: quia untur secundùm naturalem connexionem: & ideo a, licèt sit de subiecto nō supponente, vera est. Et cū ones affirmatiuæ de prędicato infinito, modū habeāt m, negandum est etiam in eis quod affirmatiua de non supponente sit falsa.

An transcendentia nomina possint infinitari.

pinio tenet, *infinitari non posse transcendētia,* si in tota 17 uersalitate accipiantur: vt ens absolutè sumptum: Si mitatione, vt pro ente reali tantū, aut pro ente ratio-ari posse. Ita Alber. Magnus in Comm. huius l. tract. Auicēna: quos sequuntur Toletus, & alij c. præsenti. ex natura nominis infiniti, quod tā de entibus, quā tibus, dicitur: sed si infinitetur ens absolutè sumptū, non entibus dici poterit: ergo non potest infinitari. opinio, adhuc hoc modo sumpta, *transcendētia infi-* concedit: ita Sotus 2. lib. Summularum, c. 1. notab. 6. & Louaniēses c. præsenti. Probant: Quia prædicatio-himæra est non ens: Nihil est; non ens, sunt de prędi-ito: & prædicatum est ens in sua vniuersalitate: ergo tia in sua vniuersalitate sumpta, infinitari possunt. ntione dubij: Distinguenda sunt transcendentia. hoc uædā sunt vniuersalissima, *vt ens,* alia minus vniuer-*ssiones eius, Verū, Bonū, & Vnum,* quæ minus vniuersa-r: quia secundùm rationes formales nō se includunt: onū, est verum formaliter: nec verū, est formaliter rsus, vniuersalissimū transcendēs, vt ens, potest sumi *el cum alia limitatione.* Videlicet pro solo ente reali: la substātia. Et de transcendētibus minùs vniuersali-ēs est infinitari posse: quia non verum, aut non bonū ificari possunt de entibus, & nō entibus; nam verum

est non bonum: & vnum est non verum formaliter. Cert
etiam, ens cum limitatione acceptum infinitari posse, p
eandem rationem: sed an possit sine limitatione accept
hoc solùm potest esse dubium.

Et nostra sententia est, infinitari posse. Probatur ex p
definitione nominis infiniti, à nobis assignata in prin
secundùm quam solum dicit esse cõpositum ex nomin
plici, & negatione ei adiuncta: sed non ens componi
vtroque: ergo simpliciter est nomen infinitum: & hoc
probat arg. secundæ opinionis.

Ad arg. verò primæ opinionis, negandum est antec
quòd de ratione nominis infiniti sit, de entibus, & nõ e
verificari: sed hoc solùm pertinet ad rationem nominis i
particularis: de quo Arist. & omnes communiter loqu
Ad rationem verò nominis infiniti, vt sic, solùm pertinet,
ex nomine simplici particulari, vel transcendente, & ex
tione ei adiuncta componatur.

An nomina infinita sint numeranda inter absoluta, ve inter connotatiua.

18 CErtum est, nec esse absoluta simpliciter, nec connot
cùm nec simpliciter sint nomina, sed solùm secundũ
Solum ergo potest esse dubium, An ad hæc potiùs, quàm
la reducantur. Toletus in Comm. huius capitis asserit, *int
soluta numerari*: quia nõ habẽt materiale, & formale sign
tũ, vt connotatiua: sed solùm significãt negationẽ in conc

Nostra verò sententia est, ad connotatiua potiùs red
esse: quia de formali dicunt negationem rei, cui adiungu
de materiali verò, rem aliam quamcunque: ideo conn
uorum similitudinem habent.

An nomen infinitum dicatur vniuocè de entibus & no entibus; vel analogicè.

REspondetur vniuocè dici de omnibus. Cuius ratio est
significatum formale eius, est sola negatio eius rei, c
iungitur: negatio verò æquè cõuenit entibus, & non ent
ergo æquè dicitur de omnibus; atque adeò vniuocè: nõ q
propria vniuocatione; quia denominatiua non sunt pr
vniuoca: sed impropria, qualis in denominatiuis reperitu

Adnotandum tandem est circa definitionem nominis,
esse ei addendas duas illas particulas; *finita, & recta*; vt excl
tur nomina infinita & obliqui casus: quia per alias partic
definitionis iam exclusa censentur: nec Arist. eas posuit i
finitione, sed post integram explicationem eius.

CAP

CAPVT III.

De Verbo.

TEXTVS ARIST.

[V]erbum autem eſt, quod conſignificat tempus; cuius pars nihil [ſi]gnificat ſeorſum: & eſt ſemper eorum, quæ de altero prædicantur, nota, &c.

Breuis expoſitio textus.

[...]m Ariſt. eſt explicare naturam *Verbi*. Diuiditur autem 19
[...]n tres partes. In prima; *Definitionem verbi proponit*, *&*
[...]n ſecunda; *Excludit à ratione verbi, infinitum verbum,*
[...]*erbi*: hoc eſt verba aliorum temporum à præſenti. In
[...]*lligit, verbum cum nomine in duobus conuenire.*
[...]tio verbi talis eſt: *Verbum eſt, quod conſignificat tempus;* [...] *nihil ſignificat ſeorſum: & eſt ſemper eorũ, quæ de altero* [...]*r, nota*. In qua definitione ſubintelligi debēt duę iſtæ [...]; vox ſignificatiua ad placitum; ex definitione nomi[...]ndùm communem expoſitionem interpretum: quia [...]es ſunt nomini, & verbo: ſed quia hoc ſatis erat [...]noluit Ariſt. eas in definitione verbi repetere, ſed à [...]icatione temporis initium eius ſumere: quia iam in[...]bum per hanc particulam à nomine differre. Conſi[...]verò tempus; idem eſt, ac connotare tempus: vel ex [...]nti illud ſignificare. Itaque, quia verbum actionem [...]nem per ſe ſignificat; aut aliquid per modum actio[...]aſſionis: & actio aut paſſio fiunt in tempore, dicitur [...]mul, & ex conſequenti ſignificare cum actione ipſá [...]ne, per ſe primò ſignificata. Itaque diuerſum quid eſt, [...] *tempus, & conſignificare*. Significare enim tempus eſt; [...] eſt tempus: ſicut quamlibet aliam, per ſe ſignificare: [...]gnificare tempus: vel ſignificare cum tempore; eſt ſi[...]rem aliam; vt in tempore factam: ex hoc enim, licèt [...]ficetur tempus, ſed res alia, ſimul tamen denotatur, [...]quaſi ex conſequenti ſignificatur: quod eſt conſigni[...]oc ſoli verbo conuenit, nomini verò ſolum conuenit [...] tempus, vt dies, & nox, determinata quædam tem[...]ificant, non tamen conſignificant tempus.
[...] particula, cuius pars nihil ſignificat ſeorſum, diſtin[...]i ab oratione: & ſatis fuit explicata in definitione no[...]lùm reſtat vltima, & eſt ſemper eorum, quæ de altero [...]ur, nota: quaſi dicat; verbũ eſſe ſignum, aut ſignificare [...]ionem prædicati cum ſubiecto, quam facit. Nomen

enim prædicatur, aut subiicitur in propositione: sed v
vnit prædicatum cum subiecto, & talem vnionem sign
in quo etiam distinguitur à nomine, & oratione.

In secunda parte excludit verba infinita, & casus verb
finitione, propter easdem rationes, quibus exclusit nom
finitum, & casus obliquos à definitione nominis. Quia
debet significare determinatam actionem & passionem:
minatamque coniunctionem prædicati cum subiecto; s
bum infinitum nihil determinatum significat: ergo n
simpliciter verbum, sed secundùm quid: & propterea ex
dum est à definitione verbi; atque etiam casus verbi; h
verba aliorum temporum, quàm præsentis. Quia non r
sui; sed ratione verbi præsentis, conuenit eis officium
nec actionem, aut passionem simpliciter talem significa
præteritam, aut futuram: quæ cùm non sit actu in reru
tura; solùm est talis secundùm quid.

In tertia tandem parte capitis duo colligit, in quibus
conuenit cum nomine. Primum est: quòd verbum per se su
hoc est, extra propositionem, significat aliquam rem, sic
men: vt curro, significat cursum. Secundò; quòd sicut nor
se sumptum, non significat verum, vel falsum, nisi adiun
ei verbum: ita verbum per se sumptum, hoc est extra pr
tionem, non significat verum aut falsum, nisi ei aliquo
adiungatur nomen. Cuius rationem assignat: quia veri
falsitas solum reperiuntur in compositione, & diuision
verbum per se sumptum non significat talem composit
quia non potest intelligi sine extremis; hoc est, sine prædi
& subiecto: ergo verbum sine nomine sibi adiuncto, non
veritatem, aut falsitatem significare.

QVÆSTIO I.

An verum sit verbum consignificare tempus.

NOn videtur hæc particula definitionis cõuenire omn
bo: ergo nõ bene fuit posita ab Arist. in definitione. P
tur antecedens: quia si verbũ cõsignificat tẽpus: maximè
significat actionẽ, cui cõuenit mensurari tẽpore: sed non
ne verbum significat actionem: vt probat verbum substan
est: ergo neque omne verbũ consignificabit tẽpus. Quod
gis etiam fit manifestum: dum idem verbum, *est*, vnit ext
secundùm naturalẽ connexionem eorum: quod facit qu
cunque prædicatum est de essentia subiecti: aut propria p
eius: tunc enim non vnit ea pro aliqua differentia temp
cùm tales propositiones ante omne tempus, & post o
tempus sint veræ, & ideo dicantur esse perpetuæ veritatis

qu

pula absoluitur à tempore: ergo in eis non potest
care tempus.
i verbo conuenit, sed etiam nomini: ergo etiã ex hac 20
bene fuit in definitione collocata eadem particula:
antecedens, quia prãdium, cœna, & similia nomina,
t actionem comedendi, connotando quod tali tem-
rgo consignificant tempus. Præterea participium; vt
rrens, est verum nomen; cùm ponatur pro subiecto,
cato propositionis: & tamen consignificat tempus,
ficet actionem tempore præsenti, aut futuro exercẽ-
nominibus etiam conuenit consignificare tempus.
anc particulam definitionis duo explicanda sunt.
*An soli verbo conueniat consignificare tempus, vel etiam
& aliis nominibus.* Secundũ, *An omnibus verbis, & sem-
iat.* Circa primum præsupponendũ est, quid sit cõsi-
ẽpus. Non est enim aliud, quàm significare cum tem-
rumq; est significare aliquid; nempe actionem, cui
mensurari tempore: ex hoc enim simul cum re illa, si-
tempus, quod est consignificari: vel res illa notatur,
ata tempore, quod est significari cum tempore.
ppposito, circa participiũ non loquuntur omnes eo-
o: sed plures negãt consignificare tempus: quia licèt
actionem tempore mensuratam; nòn tamen per mo-
nis, sed per modum formæ inhærentis subiecto: vt
nificat actionem currendi per modum formæ inhæ-
ut inhæret albedo: & ideo nõ significat eam vt men-
empore: nec proinde consignificat tempus.
unis tamen sententia tenet, *participium consignificare*
hoc est verum. Ita D. Th. c. præsenti, vbi asserit: *Par-
parari è verbo per vltimam particulam definitionis*; nẽ-
*emper eorum, quæ de altero prædicantur, nota. Et cõuenire
cæteris omnibus*: ita etiam Sotus 1. lib. Summularum,
dem Mercatus, Venetus tractat. 2. de partibus propo-
2. Toletus cum cæteris modernis, in hoc cap.
ur testimonio Arist. qui vltimam particulam, expli-
roprium officium verbi, posuit, ad excludendum
m; vt docuit D. Th. non enim excludi potest per eam
o sensit in reliquis particulis conuenire, quarum pri-
nsignificare tempus.
ur etiam ratione: Quia participiũ significat actionẽ;
ur ab agente: vt calefaciẽs significat calefactionẽ, vt
sam: ergo significat actionem per modũ actionis. Pro-
nsequentia: quia modus actionis est egredi ab agẽte:
fit in tẽpore; ergo participium significat cum tẽpore:

cuius euidens signum est, quòd ei adiunguntur aduerbia tarde & velociter: quæ non conueniunt nisi his, quæ sign motum vel actionem, vt actio est. Distinguitur verò parti à verbo, per vltimam particulam, vt asserit D.Tho. quia significet cum tempore, non vnit tamen extrema: in quo c stit propria & vltima ratio verbi. Et ex his habemus, consignificare tempus non conuenit soli verbo, sed etiã p cipio: quod videtur esse medium inter nomen & verbum.

Sed an puris nominib. conueniat; vt cœnæ, & prandio milibus. Dicendum est, non conuenire: quia solùm signif actionẽ materialiter, vel vt res quædã est, nõ formaliter, modũ actionis: vnde nec per modũ, quo mẽsuratur tẽpore tia exẽpli, cœna significat actionẽ comedendi vt rem qua sicut albedo significat albedinem; non tamen significat e parte sua, vt factã tali tempore: sed solùm habet tali tem fieri ex consuetudine hominũ, non ex eo, quòd per tale n significatur: quod necessarium est ad cõsignificandum tem Nam verbũ ex eo dicitur consignificare tẽpus; quia sign actionem per modum actionis: & ideo vt mensuratã temp Quare ex vi suę significationis, & nõ ex cõsuetudine, vel al tione extrinseca, dicitur simul cũ actione significare tẽpu proinde illud cõsignificare. Et ex hoc intelligitur, cõsigni tempus soli verbo, & participio conuenire, nõ puris nom

Circa secundum verò, *An omnibus verbis & semper conue* solùm est difficultas de verbo substãtiuo, est: nã de cęteris est manifestum, quòd significent cum tẽpore. Et ratio dub est: quia solùm significat existentiam simpliciter; vel exist rei sub aliqua forma accidentali: primũ habet in hac pro tione, Homo est: secundũ in hac: Homo est albus. Dicend men est ex communi sententia interpretũ: *Non significare nem veram, sed existentiam rei per modũ actionis*: & hoc satis vt significet cum tempore: quia existentia significata per m actionis, significatur vt mensurata tempore: nam sicut ex se mensuratur tempore, ita etiam quod per modũ acti significatur; & ideo verbum, est, significans existentiam re modum actionis, consequenter significat tempus: quod priè est consignificare tempus, vel significare cum tempor

Sed, *an semper hoc habeat*: hoc est in propositionibus eti quibus solùm vnit extrema, secundùm naturalem connex prædicati cũ subiecto, in quib. dicitur absolui à tẽpore, m ma difficultas est: quia nõ ab omnib. eodem modo explica quid sit verbũ in his propositionibus absolui à tẽpore, vel modo possit absolui à tẽpore, & simul significare cũ temp

21 Omissis autem aliorum explicationibus, quia non vide

e difficultati:Notandum eſt, *Verbum duo habere:* duab. s definitionis, ab Ariſt. explicatæ, contenta. Primum, ficare tẽpus: Secũdum, Vnire extrema, quod explicuit ma particula definitionis. *Et eſt ſemper eorũ, quæ de alcantur, nota.* Hoc eſt cõiunctionis prædicati cum ſubuam facit. Extrema autem vnit ſecundũ naturam eovt ſi prædicatum dicat actualem exiſtẽtiam, vel actuarentiã in ſubiecto, illud cum eo vniat ſecũdùm actuaẽtiã vel inhærẽtiam in eo: & in hoc ſenſu vera, vel falnda ſit propoſitio. Si verò prædicatũ non dicat actuaentiam, vel inhęrentiã in ſubiecto, ſed eſſentialem, aut m connexionẽ cum eo, ſecundum hanc, & non ſecũm, ipſum vniat ſubiecto: exemplum vtriuſq; habemus opoſitionibus, homo eſt albus: homo eſt rationalis: nã prædicatum dicit actualem inhærẽtiam in ſubiecto, dùm eam ei vnitur: in ſecunda verò, eſſentialem conm gradus rationalis cum homine: abſtrahentem ab xiſtentia, nam licèt nullus ſit homo in rerum natura, erum eſt, hominem eſſe rationalem.

conſignificationem etiam temporis, & extremorum n, duo conſideramus in verbo. Primum, *Quod eſſentiale* mpe cõſignificare tempus, vniẽdo extrema. Secũdum, *cidentale*; nempe conſignificare tempus, & vnire extreempore ſignificato: Itaque eſſentiale eſt verbo vnire, conſignificãdo tempus: ſed ea vnire, pro determinata tia temporis ſignificata, ſolùm eſt accidẽtale: & ideò ex xtremorum iudicandum eſt; an hoc efficiat verbum in ione, vel non. Nã ſi apta ſint pro ea differentia coniũniungẽtur: ſi verò nõ ſint apta pro ea coniũgi; ſuſpenlis modus coniũctionis, & vnientur ſimpliciter, abſq; rminatione, vel reſtrictione, & quidẽ extrema propon accidẽtalium, vel modum accidẽtalem habentium, ceſſariò, ſed contingẽter vniuntur: cũ accidens, aut haodum accidentis, poſſit vniri, & nõ vniri ſubiecto: quaunt apta vniri; niſi pro determinata differẽtia tempoeo in talibus propoſitionibus verbũ vnit extrema, pro inata differentia temporis quam conſignificat: nempe ore præſenti, præterito, & futuro. Extrema verò propo- 22 m neceſſariarum dicunt naturalem connexionem cum odem modo ſe habentem ſemper: quare nõ petunt vnieterminata differẽtia tẽporis, ſed abſolutè & ſimplicitrahendo à qualibet differentia temporis, & ideo non ur cum limitatione, vel reſtrictione ad aliquam differẽemporis, ſed ſecũdùm naturalem, & neceſſariam conne-

xionem, abstrahentem ab illa. Vnit igitur verbum in his positionibus extrema, sed non coarctat vnionem ad differentiam temporis, quam consignificat, sed relinquit in propria natura, & conditione. Et hoc est *absolui à tempore*; hoc est etiam tales propositiones esse perpetuæ veritatis: quemadmodum connexio necessaria est, atq; perpetua, & semper eodem modo se habens, nec à tempore vllo modo dependens. Igitur satis explicatum; quomodo conueniat omni verbo, consignificare tempus, & semper ei conueniat: & quid sit absolui à tempore: & quomodo non repugnet semper consignificare tempus, & aliquando absolui à tempore.

Et ex hac doctrina soluta sunt argumẽta, in principio posita. Nam ad primum; Distinguenda est minor, quia quædã sunt verba, quæ significãt veram actionem: alia, quæ significant aliquid per modum actionis: vt substantiua; nempe existentiã: & cùm existentia, significata per modum actionis, significatur ex consequenti per modum eius, quod mensuratur tempore: etiam verba substantiua consignificant tempus, quod etiã habent in propositionibus necessariis, in quibus dicũtur absolui à tempore: quia non repugnat significare tempus, & absolui à tempore: vt explicatum est.

Ad secundum; Distinguendum est antecedens; quòd cœna & prandium significent actionem, per modum actionis: non enim eam significant materialiter; vt rem quandam; sicut cætera nomina: & ideo non connotando, quod tali tempore fiat: sed hoc quod est tali tempore fieri, ab extrinseco prouenit, ex hominum consuetudine; & non ex vi significationis eorum: quare non sufficit, vt dicantur significare cum tempore; aut consignificare tempus.

QVÆSTIO II.

An verbum sit vera pars propositionis.

PRima opinio tenet, *verbum non esse partem propositionis:* sed quasi partium ligamentum. Ita Sotus in 1. editione Summularum, & alij cum eo, & probatur primò ex compositione domus: in qua ligna, & lapides, concurrunt tanquam partes: clavi verò quibus vniuntur ligna; & ligamentum, quo vniuntur lapides, non sunt partes; sed partium nexus: sed ita se habet verbum in propositione, cùm sit copula per quam vniuntur partes: ergo non est pars propositionis.

Secũdò, ex eisdẽ partibus componitur res quælibet, in quas resoluitur: sed propositio solũ resoluitur in extrema quæ sunt subiectum, & prædicatum: ergo solùm componitur ex subiecto, & prædicato; tanquam ex partibus: quare verbum nõ est

par

ùm nec sit subiectum,nec prædicatum. Probatur minor
t.1.lib.de Priori resolutione,c.1.sic definiente terminũ:
us est extremum propositionis, in quod propositio resoluitur,
m in subiectum & prædicatum.

unda opinio,de verbo saltem substantiuo,*est*, asserit *non* 23
tem propositionis:quia nullã actionẽ significat,quæ possit
cari de subiecto:ita Villalpãdeus,& Suesanus c.præsenti.
tia opinio tenet,*verbum duo habere.* Primum,quod signi-
liquam rem,in quo conuenit cum nomine. Secundum,
nit extrema:& ratione primi,est pars propositionis,ra-
erò secundi,non est pars;sed nexus partium : ita tenent
n moderni.

nmunis sententia,& vera, duo asserit. Primum, *Verbum*
tem propositionis , quasi materialem ratione rei significatæ.
lum, *Esse partem formalem,per proprium officiũ verbi, quod*
re extrema. Ita Porphy. Ammonius , Boëtius, Albertus
is,D.Tho.& Toletus cap.præsenti.

utem vtrumque explicemus,atq; probemus simul:No-
n est duo habere Verbum. Primũ,*Rem aliquam significa-*
tempore, nẽpe actionem,vel aliquid per modũ actionis,
abet non solùm in propositione,sed etiã extra illam:vt
è docuit Arist.in fine præcedentis c.*Curro* enim signifi-
ionem currendi cũ tempore:& verbum substantiuũ,*est*,
tiã rei per modum actionis. Habet secũdum,Quod est,
am eorum,quæ de altero prædicantur, (vt verbis Arist. vta-
uod nõ est aliud, quàm esse signum compositionis præ-
cum subiecto:nam ita consignificat cũ tẽpore,vt ea ap-
ubiecto:vnde hoc secundum,est quasi propria,& vltima
ntia verbi, per quã cõstituitur in ratione formali, & es-
i verbi,quod nõ exercet nisi in propositione; licèt aptũ
 sit exercere talem actum.Gratia exẽpli,in hac proposi-
omo currit, sic actionẽ currẽdi significat cum tẽpore,
 applicet homini.Et cũ hęc applicatio sit formalis com-
 prædicati cum subiecto;verum est, quòd verbũ conti-
q; significat formalẽ cõpositionem prædicati cum sub-
taque cursus in eadem propositione est, qui cõponitur
ine,& prædicatur de illo:sed verbũ *curro* est,quod illũ
omine componit,quod illum de homine prædicat:cur-
m est prædicatũ,*quod*,sed verbum curro, est quasi præ-
n,*quo*:cùm sit ratio,& quasi forma enunciandi : & tan-
rsus,est quasi materiale prædicatum;verbum verò qua-
ale.Et ideo D.Th.asseruit, *Verbum non solùm ratione rei*
tæ se tenere ex parte prædicati,cùm de subiecto illa enũcie-
etiam vt est nota compositionis: cùm hoc modo sit quasi

prædicatum formale, & ita ex vtroque est prædicatum pr
sitionis: ex primo quidem, quasi materiale; & vt quod,
res ab eo significata sit, quæ prædicatur: ex secundo verò,
forma, & vt quo: cùm sit signum compositionis & præ
tionis eiusdem prædicati cum subiecto.

Secundò; Notandum, duobus modis contingere *Verbu
plicare subiecto rem à se significatam.* Vno modo, nudam
aut solam, dum propositio non habet aliud prædicatum,
ter verbum. Quod patet in propositionibus de secundo
cente; vt homo currit: in quibus solam actionem signific
componit verbum cum subiecto, vel eam de illo prædica
tero modo, nudam aut solam, sed coniunctã alteri prædi
& modificatam per illud, vt in propositionibus de tertio
cente; vt, Homo est albus, in quibus nõ solum esse, quod
ficatur per verbum, enunciatur, sed cõiunctum cum albe
& ita sensus eiusdem propositionis est, homo est ens, affe
albedine: & primo modo, totale prædicatum est significa
verbis, secundo verò modo quasi partiale, sed vtroque n
est prædicatum materiale, & verbum semper formale:
semper significat, & facit cõpositionem prædicati cũ subi

24 Ex hac doctrina colliguntur duo argumenta, quibus e
citer probantur duo illa, quæ nostra sententia, & comm
asserit. Primum argumentum probat, *Verbum, ratione rei à
gnificatæ, esse prædicatum propositionis materiale, & vt quod,
consequenti veram partem eius*: & est tale: Verbũ significat a
nem, vel aliquid per modum actionis, sed hoc est, quod p
catur de subiecto: nudum quidem, in propositionibus d
cundo adiacente: vel coniunctum cum alio prædicato;
propositionibus de tertio adiacente: ergo verbum per re
significatam, semper est prædicatum totale, vel partiale pr
sitionis: & proinde semper est pars propositionis.

Secundũ arg. probat, *Verbum semper esse prædicatum propo
nis formale, & vt quo: atque adeò partẽ formalem eius: & pro*
hoc modo: Propositio formaliter, est compositio prædica
subiecto: sed verbum est signum formale huius compositio
eam faciens; ergo est ratio formalis eius, & ideo formalis
sicut anima est pars formalis viuentis, quod cõponit, tribu
esse tanquam vera eius forma. Verbum namq; vnit de subi
per rem à se significatã, & simul est signũ formale, efficiẽs
dem vnionẽ: & ideo est quasi forma, tribuẽs propositioni v
ea similitudine, qua anima tribuit corpori esse, & viuere,
informationẽ. Et veritas hæc ostendit deceptionem aliarũ
nionum, quæ putant verbum solùm esse materialem nexũ p
positionis, ita vt solùm materialiter vniat prædicatũ cũ su
cto:

cut lapides domus vniuntur calce, vel ligna clauo : cùm
n hoc planè ſit falſum ; nam verbum ſic vnit prædicatum
cto, vt ſemper vniat rem à ſe ſignificatam:ratione cuius
a prædicatum propoſitionis eſt,veráque pars eius:ſic etiã
vt formale ſignum ſit eiuſdem compoſitionis prædicati
ſubiecto : & ſignum quidem non ſolùm ſignificatiuum,
mul factiuum formaliter , quod eſt eſſe formam totius
oſitionis:& ideo partem formalem eius.

ſi dicatur , Prædicatum eſſe partem formalem propoſi- 25
s.Reſpondeo ; Comparatione ſubiecti,ſe habere tãquam
am, quia illud determinat: ſed in ordine ad totam pro-
onem , tam ſubiectum , quàm prædicatum , ſunt partes
iales ; & forma totius propoſitionis , & earundem par-
materialium,eſt verbum.

his facilè ſoluuntur argumenta primæ opinionis. Nam
imum,neganda eſt minor : quòd verbum ita ſe habeat in
oſitione,ſicut ſe habet ligamentum partium domus:non
vnit prædicatum & ſubiectum materialiter ; ſed per mo-
formæ totius compoſitionis, vt explicatum eſt.

ſecundum,neganda eſt etiam minor:quod propoſitio ſo-
eſoluatur in ſubiectum & prædicatum,tanquam in par-
lùm enim in hæc reſoluitur tãquam in extremas partes,
ideo vocat Ariſtoteles terminos eius : quia terminus non
libet partem rei ſignificat, ſed extremam : & aliquando
partem,ſed indiuiſibile extremum:quod nõ eſt vera pars,
tet in termino lineæ. Verbum igitur , vera pars formalis
oſitionis eſt, licèt non ſit extrema ; quod intelligo in ra-
formali verbi : nam per rem à ſe ſignificatam, quam ap-
t ſubiecto,& de eo prædicat,etiam eſt extrema pars pro-
tionis,cùm ſit prædicatum eius.

QVÆSTIO III.

An verbum infinitum poſſit collocari in propoſitione.

Væſtio hæc vnum præſupponit,tanquã certũ apud Ariſt. 26
& omnes, videlicet *dari verbũ infinitum extra propoſitionẽ*:
d docuit expreſsè Ariſt.c.præſenti, illud excludens à defi-
ne verbi:& cum eo omnes interpretes. Sed quærit aliud,
erbum infinitum non ſolùm detur extra propoſitionem,
tiam poſſit in propoſitione collocari.

eſt prima opinio antiquorum Interpretũ,Alberti Magni,
ëtij,in hoc cap.*non poſſe collocari in propoſitione*.Quod pro-
r duplici arg.Primo:Quia verbum ſit infinitum,ſicut no-
,per negationẽ,non neganter,ſed infinitanter ſumptã:ita
s eius vlterius nõ trãſeat,ſed nomen, aut verbũ cui adiun-
gitur,

gitur, solùm neget:at repugnat negationem adiungi verbo propositione,nisi neganter sumptam:ergo repugnat infini verbum in propositione. Probatur minor, quia repugnat gationem adiungi verbo in propositione, quin propositio getur:sed non potest esse propositio negatiua,nisi negatio iuncta verbo sumatur neganter, vt per se est manifestum : e repugnat sumi infinitanter additam verbo in proposition ex consequenti,repugnat verbum infinitari.

Secūdo:negatio infinitāter sumpta negat omnino illud, adiungitur,licèt vis eius vlteriùs non trāseat:ergo adiūcta v bo,non solùm negat significatū eius,sed proprium etiam o cium verbi,quod est esse notam eorum,quæ de altero prędi tur:atqui negato officio verbi , redditur propositio negati ergo non infinitatur verbum.Probatur consequentia:quia potest esse negatiua propositio,nisi negatio eius neganter cipiatur:Sumpta autē neganter non potest verbum infinit reddere,sed negatiuum,vt patet in propositionibus negatiu

27 Secunda opinio tenet,*nō solùm extra propositionem dari v bum infinitum,sed etiam in propositione*:ita Ammonius,Suesan Tolet.c.præsenti,Sotus,& Mercatus 1.lib.Summularū,c.2 verbo,& omnes moderni interpretes. Videtúrq; nobis prob bilior.Probatur primò duob.testimoniis Arist. nā c. præsēti loquitur de verbo infinito: *Non valet autem,& non laborat, verbū dico:consignificat enim tempus,& semper de aliquo est.* Q si dicat,semper de aliquo prædicatur:sed nō potest prædica nisi in propositione:ergo sentit Arist.in propositione posse finitari.Secundū testimoniū habetur lib.1.posteriorū, c.10. hanc demonstrationē constituit Arist.in prima figura:*Stell micantes sunt prope nos:planetæ non micant:ergo planetæ sunt pr nos.* Quæ tamen vitiosus erit syllogismus,si negatio in min sumatur neganter:nam tunc cōstituet propositionem nega uam : minore autem negatiua, vitiosus est syllogismus in p ma figura:ergo necesse est infinitāter accipi ab Arist.ita vt s sus sit,planetæ sunt non micantes:& ita efficiet verbū infini in propositione. Probatur etiā ratione:quia verbū extra p positionē est infinitum:ergo negatio ei adiuncta nō accipit neganter, sed infinitanter : vel ergo negat totum ꝙ habet v bum,nempe significatum eius,& officium copulæ, vel solū gnificatū:si primū dicatur, sequitur posse esse infinitū in p positione,licèt totum ꝙ habet,negetur:& etiam sequitur,si catur secundum:quia si solùm negetur significatū eius,nō e ciet propositionem negatiuam, sed affirmatiuā de prædicā infinito:vt contingit in demonstratione Aristotelis adducta

Vt autē veritas huius sentētiæ fiat manifesta,& faciliùs s

uant

ur argumenta alterius, notandum est, differentiā senten-
triusque in eo solùm consistere : quod prima asserit, *Ex*
s, quæ habet verbum, nempe significare rem cum tempore,
e notam eorum, quæ de altero prædicantur, *primum tan-*
i conuenire extra propositionem : secundum verò non nisi in
itione exerceri : & ideò extra propositionem posse infini-
quia potest negari totum, quod in eo statu habet: in pro-
ione verò non posse: quia non potest ei adiungi negatio,
egetur vtrumque : negato autem vtroque, propositio
ituitur negatiua : & ideo negatio sumitur neganter, &
otest ipsum efficere infinitum.
cunda verò opinio, quam sequimur: nō putat necessariū,
negatio adiuncta verbo in propositione neget vtrūque : sed si-
xtra propositionē ei adiuncta, potest negare solum signi-
m, nō negata cōpositionis nota: ita in propositione po-
lud solum negare: non negata eadem cōpositionis nota:
potest verbū infinitari, & constituere propositionem af-
tiuam de prædicato infinito; & huius ratio est, quia duo
istincta sunt in verbo: ergo potest negari primum, nō ne-
secundo. Præterea; In eo, quod est rem aliquā significare,
nit verbum cum nomine: & ideò quantū ad hoc, infinita-
test, per negationē, non tamen quantum ad notam cō-
ionis: quia cùm hæc limitetur ad hoc prædicatum, & hoc
ctū, siquidem verbum coniungit, necesse est cōiunctione
eu compositione negata, totam propositionem negari: &
negationem neganter sumi : non enim datur medium in
ositione ipsa, inter negatiuam, & affirmatiuam; nec infi-
esse potest propositio, vt propositio est formaliter : licet
t esse infinita ex parte prædicati, aut ex parte subiecti.
l primum arg. neganda est minor: quòd non possit nega- 28
diungi verbo in propositione, nisi neganter sumpta, aut
at eo ipso propositio negatiua: potest enim solùm nega-
nificatum verbi, non negata vnione eiusdem cum subie-
t sit extra propositionem: quia distincta est vtraque ratio
rbo : & ideo potest negatio cadere sub vna, & non sub
t probatum est, in verbo.
l secundum: negandū est antecedens: quòd necesse sit ne-
nē alicui adiunctā, negare quidquid in eo est, sed negare
t in verbo rem significatam , vt negat in nomine , & in
m verbo extra propositionem, non negata compositionis
: quid enim prohibet, verbū infinitū extra propositionem
s, in propositione collocari, absq; eo, quod vis negatio-
extendat ad notam compositionis? nihil profectò: quia
tio infinitàter sumpta, eodem modo se habet in proposi-
tione,

tione,& extra illam:necesse est ergo fateri,verbum sicut e
propositionem , sic etiam in propositione , posse infinitar
tenet communis,& vera sententia.

CAPVT IV.

De enunciatione.

TEXTVS ARIST.

Oratio autem est vox significatiua, cuius partium aliqua sig catiua est separata,vt dictio : non vt affirmatio, vel negatio,&c.

Breuis expositio textus.

INtentum huius capitis est, explicare naturam *Enunciati* Diuiditur autem in tres partes. In prima definit oration quæ genus enunciationis est : & eius definitionem exponi secunda;definit enunciationem,& variis diuisionibus eam uidit.In tertia;incipit agere de oppositione enunciationu

Vt enunciationem definiat,priùs definienda est oratio,q genus eius est.Sic autē definitur:*Oratio est vox significatiua, ius partium aliqua significatiua est separata,vt dictio:non vt a matio,vel negatio.* Loco generis ponitur vox, per quam defi tur oratio,tanquam per subiectum:sicut cætera accidentia concreto,vt diximus cap.de nomine, per secundam partic excluduntur à definitione voces nihil significantes:& per t tiā,subintelligendam,nempe,*ad placitum* : excluduntur vo significantes naturaliter : quam non expressit Arist. quia sa expressa,atque explicata fuerat cap.de nomine,per particu verò sequentes excluduntur nomen, & verbum:quorū par separatæ,vel nihil significant,vel non significant iuxta signi cationem totius.Cùm tamen partes orationis,quæ sunt diu sa nomina,aut nomen,& verbum,separatæ significent:vt pa de partibus huius orationis,homo albus. Sed addit Arist. n significare,vt affirmationes , vel negationes : sed vt diction tantùm:quia quælibet pars orationis separata, nihil contin de esse,aut non esse,nisi ei adiungatur verbum.

Orationem iam definitā *duplicem esse* ait in 2.par.c.1.Vna *Enunciatiuam* , quæ verum,aut falsum continet : & tales sun orationes modi indicatiui:vt homo ambulat.Aliam *non enu ciatiuam*,quæ nihil veri,aut falsi continet:vt orationes imp ratiui,aut optatiui aliorúmve modorum. Enunciationē igitu ait non esse orationem quamlibet,sed eam tantùm,quæ verū aut falsum cōtinet:& ideo sic definienda est:*Enunciatio est ora tio verum, vel falsum significans,* in qua definitione insinuatu

prim

na diuisio enunciationis:in veram & fasam.Vera enuncia-
est illa,quæ *ita enunciat vnum de alio, sicut à parte rei se ha-*
,vt homo est animal: falsa verò, quæ *aliter enuntiat, ac se*
nt à parte rei,vt animal est lapis.

ecunda diuisio est: *Enunciatio, alia est Vna,alia Multiplex.* 29
est,quæ vnum significat,vt homo est albus: vel cuius par-
coniunctione vniūtur,vt Petrus currit,& Ioannes loquitur.
tiplex verò,quæ vel nō significat vnam,vel terminis æqui-
is constat: vel cuius partes non vniuntur aliqua coniun-
ne,vt Petrus loquitur,Ioannes ambulat.

ertia diuisio est: *Enunciatio vna,alia est Simplex,* vnum de
enūciās,vt homo est albus:alia *Composita:* quæ plures sim-
es includit coniunctione vnitas:vt Petrus disputat,& Ioā-
ambulat.Diuisio postrema est Enunciationis simplicis, *in*
*natiuam,& negatiuam:*quas species eius vocat Arist.

git tandem de contradictione, seu oppositione inter enū-
iones reperta,quam sic definit: *Oppositio enunciationum est,*
natio,& negatio eiusdem prædicati,de eodem subiecto. Ad talē
ositionem,vnam saltē conditionem,omnino requisitā esse
t,nempe,quòd vtraque enunciatio terminis vniuocis cō-
nā si aliquem terminum æquiuocum habeant,erūt quidē
dem de eodem,non re,sed sola voce:& ideo sola etiam vo-
e non re erunt oppositæ.Vt canis latrat,canis non latrat.

QVÆSTIO I.

n in definitione orationis definiatur oratio in vniuersali, vt perfectam,& imperfectam,simplicem,& compositam comprehendit.

ima opinio asserit,*Orationem non definiri in vniuersali, sed*
lùm orationem perfectā, communem ad orationem modi indi-
ui,& aliorū. Ita Albert.Magnus 1.lib.de Interpret. tract.de
t.c.1.& Philoponus c.præsenti. Probant: Quia bona defi-
o debet dari per genus proximū: sed sola oratio perfecta,
roximum genus orationis, communis verò,ad perfectam,
nperfectam,est genus remotum:ergo per illam,& non per
c definitur.

ecunda opinio:*Solam orationē simplicem* definiri docet:quia
t solam quoque enunciationem simplicem definiri,cuius
us patet nō esse orationem in communi,sed solam simpli-
.Ita Porphyr.& Aspasius,in hoc cap.Probāt ex definitione
ionis,in qua dicitur,quòd partes eius separatę per se sūt si-
icatiuæ,vt dictiones;nō vt affirmationes:sed partes oratio-
cōpositæ significāt,vt affirmationes:vt patet in hac oratio-
ōposita,homo loquitur,& equus currit:cuius vtraq; pars est
propositio

propositio affirmatiua: ergo oratio composita non co
henditur in hac definitione: sed sola simplex definitur.

Tertia opinio est Boëtij, & D.Th. in hoc loco, asseren
Orationem in communi definitam esse ab Arist. vt co
hendit *perfectam, & imperfectam; simplicem, & compositã*. E
est vera, & tenenda. Probatur primò aduersus primam op
nem, quòd definiatur oratio vt communis ad perfectã,
perfectam, ex definitione, quæ integra conuenit oratio
imperfectis, cum quælibet sit vox significatiua ad plac
cuius partes separatæ, per se sunt significatiuæ, vt dicti
non vt affirmationes: vt ostendit hæc, homo albus.

Probatur secundò aduersus secundã, quòd definiatu
tio in communi ad simplicem, & compositam: quia ora
definitam diuidit statim Arist. *in vnam significatione*,
vnam coniunctione, hoc est in simplicem, & compositam:
vtramque comprehendit definitio.

Ad arg. primæ opinionis: Negãda est maior, quòd bona
nitio necessariò debeat dari per genus proximũ: sed æqu
ne: vel etiã meliùs potest dari per genus remotum: dumn
ponatur cum eo omnes differẽtiæ, vsq; ad vltimã, vt in pr
cabilibus ostẽdimus. Bene enim definietur homo, si dica
esse substantiã, corporeã, viuentem, sensitiuam, & rationa

Ad secundum arg. respondent D.Th. & Alexander, in de
tione ea solùm poni, quæ conueniunt definito, vt tali: nõ
sub alia ratione particulari possunt ei cõuenire: vt in defin
ne animalis, ea solùm, quæ pertinent ad naturã sensitiuan
alia, quæ possunt cõuenire animali, in hac vel illa specie c
derato, ratione alicuius differẽtię. Et ita in definitione ora
nis ponuntur ea, quæ conueniunt ei in genere, nẽpe, vt or
est abstrahens à simplici, & cõposita: ex quibus vnum est, q
partes eius nõ sint significatiuæ, vt affirmationes, sed solùr
dictiones. Quòd verò oratio aliqua, nempe cõposita, hab
partes significatiuas, vt affirmationes, non conuenit ei, vt
oratio, aut ex ratione generica orationis, quæ definitur, se
ratione specifica orationis compositæ: vnde hoc non cont
dicit definitioni, nec tollit, quin sub ea comprehendatur.

QVÆSTIO II.

An enunciatio sit ens reale; vel rationis.

31 TRia sunt cõsiderãda in enũciatione, seu propositione. P
mũ; Voces ipsæ, scripturæ, aut conceptus. Secundũ; Or
natio eorũ in propositione, secundùm rationẽ prædicati, su
iecti, & copulæ. Tertiũ; Actus intellectus per quẽ ordinãtur
ex eis sic ordinatis efficitur propositio. Et de primo, & tert
certu

ī eſt,eſſe realia,& de quo nemo dubitauit: ſed quia in his
conſiſtit formalis ratio Enūciationis, ſed ſolùm materia-
ertium verò pertinet ad formalem rationem eius: certum
n erit,quòd enunciatio materialiter accepta,& quaſi pro
amento, ſit ens reale. Dubium verò, An enunciatio for-
ter ſit realis,vel ens rationis.

ima opinio;Diſtinguit de *enunciatione vocali,ſcripta,atque*
li: & de duabus primis aſſerit formaliter eſſe ens rationis,
e mētali docet formaliter eſſe ens reale. Ita tenent moder-
uidā, & vtrūq; probāt hoc arg. Enūciatio vocalis,& ſcripta
m ſunt reales ex parte vocum,& ſcripturarum,ſed ex parte
ficationis,& veritatis,ſunt entia rationis,cùm ſignificatio
m ex libera impoſitione hominum dependeat, quæ nihil
in eis ponit.veritas etiā cùm non ſit in eis formaliter,ſed
m tāquam in ſigno:ideo nihil habent etiā reale,ſed ratio-
d rationem autē formalem propoſitionis non pertinent
turæ,& voces,niſi vt ſignificatiuæ rerū,& veritatis in mēte
ētis:ergo propoſitio vocalis,& ſcripta,materialiter tātum
ns reale, formaliter verò ens rationis. Quòd verò mētalis
ns reale formaliter,probant:quia conceptus ex quibus fit,
olùm ſunt reales:ſed ſignificatio (quæ ineſt eis à natura) &
as quoque reperitur in eis formaliter: ergo tam ex forma-
nificatione, & veritate,in quibus conſiſtit formalis ratio
oſitionis,quàm ex materiali conceptuum, erit ens reale.
æc ſententia quantùm ad enunciationē vocalem,& ſcri-
n vera eſt:non tamen quātum ad mentalē,quod ita probo:
icèt duo illa realia ſint in cōceptibus, nēpe ſignificatio,&
as,ordinatio tamē in modū cōpoſitionis, prædicati,ſub-
,& copulę,non poteſt eſſe ens reale:quia nihil reale ponit
s,ſed ſicut in vocibus, & ſcripturis,eſſe ſubiectū & prædi-
m,& propoſitionem,ſolum eſt relatio rationis,quæ cōſe-
ur actum realem intellectus ea ordinātis:ita in concepti-
,quantūuis naturaliter ſignificantibus,& formalem ratio-
eritatis continentibus,ſolùm eſt relatio rationis,eſſe ordi-
os in ratione ſubiecti & prędicati,ac mētalis propoſitionis:
re nō minùs in his,quā in ſcripturis,& vocibus ens rationis
ormalis ratio enunciationis. Quod verò de veritate reali
ceptuū dicitur(licèt in opinione ſit poſitum)tamē admit-
dum eſt:ſed non ſequitur ex eo,enunciationē mentalē for-
iter eſſe ens reale:quia licèt cōceptus,eo ipſo quòd formā-
ab intellectu,habeāt veritatem realem ſimplicē: comple-
n tamē ſeu cōpoſitā non habēt,niſi ſuppoſita ordinatione
llectus, & cōſtitutione eorū in ratione prædicati, & ſub-
ti, ac propoſitionis, quæ cū relationes tantū rationis ſint,

efficitur propositionem mētalem formaliter esse ens rat
Nostra igitur sententia est, non solùm enunciationē
lem & scriptā formaliter esse entia rationis, sed etiam m
lē absolutè loquēdo. Quia licèt aliquid reale habeat pe
ad rationem formalem propositionis, nempe significatio
veritatē: nihilominus vltimum, per quod constituitur en
tio, in ratione formali enunciationis, est ens rationis, nēp
dinatio cōceptuum in ratione prædicati, & subiecti, atq;
positionis ex his: & ideo absolutè pronunciandum est, e
ciationem mentalem formaliter esse ens rationis: & ex c
quenti, omnes, & singulas enunciationes esse entia rati
formaliter: & ex his solutum est arg. oppositæ opinionis.

QVÆSTIO III.

An enunciatio quidditatiuè sit definita ab Arist. per vnitat
& falsitatem.

32 ARist. c. præsenti definit enunciationem, *per veritaten*
falsitatem: & ideo dubitamus, *An veritas, & falsitas* pe
neant ad essentiam enunciationis, & ideo talis definitio si
sentialis: vel potiùs sit *accidens, aut propria passio eius*, & ita
cidentalis, aut descriptiua sit.

Et est prima opinio quorundam modernorum, asserētiu
Veritatem, & falsitatē pertinere ad essentiam enunciationis: & i
essentialiter esse per eas definitam. Probatur hoc arg. Quia
est differentia essentialis alicuius speciei per quā à cęteris ei
dem generis distinguitur: sed enunciationem distinguit Ar
à cæteris orationibus non enunciatiuis, per signification
veri, & falsi: ergo veritas, & falsitas sunt differentia essentia
eius, per quam separatur à cæteris speciebus orationis.

Secunda opinio tenet, *Essentiam enunciationis nō consistere*
significatione veri, aut falsi, sed in eo quod est vnū de altero en
ciare: veritatem verò, aut falsitatē, extra essentiam enunciati
nis, esse tanquam accidēs, vel ad summum vt propriam passi
nem, per quam descripsit eam Arist. Ita Alexander, Ammoniu
& Niphus c. præsenti, & omnes ferè moderni; & nos etiam v
rum id existimamus esse, & doctrinæ Arist. valde consonum

Probatur testimonio Arist. c. de substantia in prædicamēti
Vbi docet, *eandem enunciationē secundum speciem suscipere ver*
tatem, & falsitatem, & mutari de vera in falsam ab intrinseco, n
pe ex mutatione rei ad extra. Vt hæc propositio, Petrus sede
eadem numero permanens; vera nunc est, sedente Petro, stant
verò fit falsa; & hanc mutationem ab extrinseco ei prouenire
& ideo suscipere contraria, sine sui mutatione: ex quo tale arg
colligo. Eadē propositio immutata permanet, sub veritate, &
fa

te:ergo veritas,& falsitas,non est de essentia propositio-
enūciationis.Probatur cōsequentia:quia, si de essentia
set,non permaneret eadē, sed alia esset secundùm spe-
numerum vera,& falsa: quare ex mente Arist.non perti-
essentiam enunciationis verum, aut falsum significare.
terea propositionem definiens Arist.lib.1. Priorum,cap.
sse orationem,quæ aliquid de aliquo affirmat:aut negat: & 1.
ste.c.2.asserit, *propositionem esse alteram partem enūciatio-
uæ vnū de vno enunciatur, nulla facta mentione veri, aut*
rgo sentit nō in his,sed in eo,quod est enunciare vnum
ero, consistere essentiam eius. Probatur etiam ratione.
:Quia si veritas,& falsitas pertinent ad essentiam enun-
nis:ergo enunciatio vera , & falsa distinguuntur specie:
eritas ipsa,& falsitas specie diuersæ sunt:sed differentię
rum essentiales non pertinent ad essentiam generis,sed
am sunt;vt ex Arist. & Porphyrio adduximus , in tertio
abili:vt differentia rationalis,& irrationalis non perti-
d essentiam animalis; ergo verum,& falsum significare
essentiam enunciationis in genere sumptæ esse debent:
aliquid aliud de essentia eius erit, quod per verum &
contrahatur ad diuersas species: & hoc erit enunciare
de altero;quòd aliud erit verum,aliud falsum.
i dixeris:Totum disiunctū, nempe verū, aut falsum,per-
ad essentiam enunciationis in genere:& alterutrum eo-
er se,esse differentiam specificam: probatur hoc esse fal-
uia totum disiunctum componitur ex partibus opposi-
o non potest esse de essentia vnius,& eiusdem rei.
undò probatur eadem sententia : Quia enunciatio ge-
t,ad mentalem,vocalem,& scriptam:ergo conueniet eis
cè:sed veritas,& falsitas non possunt eis vniuocè conue-
ergo nec pertinere ad essentiam eius. Probatur minor:
n sola enunciatione mentali reperiuntur formaliter , in
verò,& scripta,solum tanquam in signo:& ideo per at-
ionem ad mentalem:ergo conuenit eis analogicè.
tiò:Quia hæc causalis est vera:quia enunciatio enūciat
e altero;est vera, aut falsa:Et hæc causalis est falsa : quia
iatiò est vera aut falsa : enunciat vnum de altero : ergo
natura est, enunciationem enunciare vnum de altero:
esse veram aut falsam: in illo ergo cōsistit essentia eius,
sequuntur verum, & falsum ; vt proprium accidens. Et
ita est : quod eo ipso quòd intelligimus vnum enunciari
ero,intelligimus orationem enunciatiuam:quamuis ni-
vero aut falso intelligamus : ergo in eo solùm consistit
ia enunciationis,hæc verò extra eam sunt.

Ad arg. alterius sententiæ; distinguenda est maior, stingui ab aliis speciebus eiusdem generis, dupliciter git. Primò, distinctione specifica: & hoc modo non po distingui ab alio, nisi per differentiam essentialem. Se non distinctione specifica: sed accidentali: & sic disting enunciatio vera, & falsa, non essentialiter. Voluit auter enunciationem definire cap. præsenti per verum, & tanquam per accidentia eius nobis notiora: ex quibu tesceret nobis essentia eiusdem enunciationis in eo consistens, quòd vnum de altero enuntietur.

QVÆSTIO IV.

An enunciatio mentalis sit vna simplex qualitas.

33 DE sola enunciatione mētali quærimus, *An sit vna q simplex*; vel cōposita potiùs ex multis simplicibus: vocali, & scripta, de quibus certum est, cōpositas esse ex vocibus simplicibus: aut scripturis. Circa *mentalem* verò dum est primò, quòd si accipiatur pro actu *intellectus*, q prehendimus res, aut de rebus apprehensis iudicamus, n quid compositum, sed simplex. Nam iudicium intellectu iudicamus veram esse hanc enunciationem, homo est vnicus est, atque simplex actus intellectus: nec propriè tur pro eo enunciatio mentalis; ideo de hoc non pro quæstio; sed de conceptibus; quos format intellectus de ipsis: quibus formatis, iudicat vnum conuenire alteri, & cando, componit vnum cum altero: & hæc compositi propositio mentalis, de qua inquirimus; An sit vna qu simplex, vel non nisi ex multis composita.

Secundò notandū est: Sic se habere intellectum in for da enunciatione mentali; vt primò apprehendat simplici plures; ac simplices conceptus: deinde, ex his efficiat com tionem; priusquā iudicet de conuenientia vnius respectu rius: vel aliquando integrā apprehensioné totius enuncia nis habeat ante iudicium: quia prius apprehendit cōposi nem integram; quàm iudicet de conuenientia prædicati subiecto: vt patet, dum audimus hanc propositioné; astra paria; quam integrā apprehendimus; antequam iudicemu veritate, aut falsitate eius: imò cùm apprehensioné eius hal mus; nūquam habemus iudicium: quia nulla apparet ratio dicandi verā esse potius quàm falsam. De propositione igi mentali apprehensa euidens est, non esse simplicé qualitate quare difficultas quæstionis reducitur ad propositioné me talem iudicatam: *an sit simplex qualitas, vel composita.* Nā du bus modis possumus intelligere, quòd intellectus iudicet ve

ç

anc propositionem apprehensam; homo est albus, ex tri-
onceptibus compositam. Primò ita, vt iudicet conceptū
icem albedinis conuenire conceptui simplici hominis: &
euidens est propositionem mentalem iudicatam, quæ est
terminus iudicij, non esse qualitatem simplicem, sed cō-
am, sicut propositionem mentalem apprehensam. Alio
potest se habere intellectus in iudicio; non iudicando
conceptum simplicem conuenire alteri; sed ex tota ap-
nsione composita, vel ex tribus conceptibus simplicibus,
cati, subiecti, copulæ, formando quemdam alium distin-
per quem repræsententur significata totius compositio-
empe prædicati, subiecti, & copulę: ita vt simul per vnum
conceptum iudicet de veritate, aut falsitate totius com-
onis; eo modo, quo phantasia ex duplici specie montis, &
ormat tertiam quandam simplicem repræsentantē mon-
ureum. Eo etiam modo quo Angelus per vnum simpli-
conceptum intelligit integram compositionem à nobis
m. Si enim ita fiat, enunciatio mentalis erit vnicus sim-
conceptus, & vna simplex qualitas, per quam repræsen-
r prædicatum, subiectum, & copula.

prima opinio tenet; ita fieri: & ideò enunciationem mē- 34
n iudicatam esse vnam simplicem qualitatem. Ita Sotus 2.
ummularum, c.5. Tolet. 3. lib. de anima, q.19. Probatúrque
arg. *Intellectus*, cùm sit potentia superior phantasia, habet
ém, aut maiorem virtutem componendi, quàm illa: sed
tasia ex duplici specie simplici diuersarum rerum, elicit
n etiam simplicem repræsentantem, quidquid per duas il-
epræsentabatur: ergo eandem habebit intellectus: & ita
rit sic iudicare de apprehensione composita, vel de con-
entia vnius conceptus simplicis cum altero, vt vnum con-
um eliciat repræsentantem, quidquid per vtrumque con-
um repræsentabatur; vel per totam compositionem ap-
iensam: & ita enunciatio iudicata, & repræsentata per
m illum conceptum, erit vna simplex qualitas.

ecunda opinio tenet; hoc esse impossibile: & omnino ne-
ariū: *vt sicut intellectus apprehēdit subiectúm, præditatum, &*
lam propositionis; non per vnum, sed per plures conceptus: ita
m attribuat alteri per iudicium: & per hanc attributionem
nponat enunciationem iudicatam, ex eisdem simplicibus
ceptibus, per apprehensionem formatis. Et sic propositio
ıtalis iudicata non sit vnus conceptus simplex, neque vna
plex qualitas; sed composita ex multis conceptibus, & qua-
tibus simplicibus. Ita pater Gabriel Vazques tom. 2. 1. par.
.13. c.13. Et videtur mihi vera sentētia, & expressa apud D. Th.

1.par.q.58.art.4.ad 1.vbi de enunciatione mentali sic loc *Non qualiscunque multitudo intellectuum compositionẽ cau multitudo illorum intellectuum quorum vnus attribuitur* Per multitudinem namque intellectuum, multitudinẽ c ptuum intelligit: ex quibus intellectum componere ait ciationem mentalẽ iudicatã per attributionẽ vnius ad

35 Probatur etiam ratione. Primò: Quia intellectus effici ciationem mentalem iudicatam per attributionem vn alterum: hoc est affirmando vnum de altero, vel negando de eo. Sed attribuere vnum alteri ab eo diuerso, dicit mu citatem: ergo cùm id quod attribuitur alteri in proposi mentali, sit conceptus attributus alteri conceptui; sicut in positione vocali est vna vox attributa alteri: sic prop mentalis non est minùs composita qualitas, quàm vocal

Secundò: Voces significant res mediis cõceptibus: ergo positio vocalis est signum propositionis mentalis: sed illa est vna vox simplex, sed composita ex multis: ergo neq; pr sitio mentalis erit vnus simplex conceptus, vel qualitas, s multis conceptibus prædicati, subiecti, & copulæ compo Quod præsertim verũ est, ac necessarium vbi prędicatũ, & iectum sola ratione distinguũtur: vt in propositione idẽ quam repugnat intellectum efficere, nisi ea distinguendo, à parte rei non sunt distincta: hæc autem distinguere non test, nisi per plures conceptus ea intelligat, & vnũ eorũ al attribuat: ergo repugnat talem enuntiationem mentalem vnum simplicem conceptum, vel vnam simplicem qualitat

Ad arg. alterius sententiæ: Concessa maiore, distinguenda minor, quia ex duplici conceptu simplici diuerso elicere te etiam simplicem, reprę̃sentantem plura, quæ repræsentabã per illa: duobus modis intelligi potest. Primò, *per modũ simpl expressionis*; ita vt vno illo conceptu exprimatur, quidquid plures repræsentabatur. Secundò, *per attributionem, & cõposi nem vnius cum altero.* Et primo modo fieri potest à phãtasia intellectu nostro: sed secũdo modo fieri repugnat; quia cõp nere vnum cum altero, dicit multiplicitatẽ conceptuũ: & cù sic fieri debeat per iudicium, quo cõstituitur enuntiatio mẽ lis, non potest per vnum conceptũ fieri: sed necessariò per pl res, ex quibus enuntiatio mentalis cõponatur: & propterea n potest esse enuntiatio mentalis cõceptus simplex, aut simpl qualitas: sed cõposita ex pluribus conceptibus & qualitatib. Angelis verò simplex conceptus, & simplex qualitas est: qu non iudicant componendo vnum cum altero, vel vnum alte attribuendo: sed vno simplici conceptu exprimendo vtrũque Modus autẽ iste pugnat cum imperfectione nostri intellectus

non

intelligentis, nisi componendo & diuidendo.

QVÆSTIO V.

iuisio enunciationis, in affirmatiuam, & negatiuam, sit generis in species, vel analogi in analogata.

ima opinio est Alexandri; quem citat D.Tho.c.præsenti, 36
fferentis esse *diuisionem analogi in analogata*, quam sequũ-
tiam Philoponus, 1. lib. Poster. c. 21. Aspasius, & Burana, 1.
Priorum, c. 1. Probatur hac ratione: Analogum est; quod de
mẽbro dicitur per prius; & de alio per posterius: sed enun-
o dicitur per prius de affirmatiua; & per posterius de ne-
ua: ergo analogum est respectu earum: & ita diuisio erit
ogi in analogata. Probatur minor. Primò ex Arist. cap. prę-
i; vbi sic ait: *Est autem vna prima oratio enunciatiua, affir-
io: deinde negatio.* Probatur etiam ratione: Quia affirmatio
t compositionem, negatio diuisionem: compositio autem
r est diuisione. Præterea, affirmatio dicit formam positiuã,
priuat negatio: forma verò prior est priuatione. Et tandem
atio cadit supra affirmationem: cùm propositio negatiua
si aliud, quam affirmatiua, addita negatione: illa igitur
or est, posterior hæc.

ecunda opinio est Soti 2. lib. Summularum, asserentis, *affir-
ionem & negationem esse diuersas qualitates enunciationis:* &
qualitas sit accidens; diuidetur enunciatio in affirmatiuã,
egatiuam; tanquam subiectum in diuersa accidẽtia. Proba-
hoc arg. Accidens est, quod potest adesse, & abesse, subiecto
ter corruptionem eius: sed affirmatio, & negatio ita se ha-
t respectu enũciationis: ergo sunt accidẽtia eius. Probatur
ior: quia enunciatio eadem permanens secundùm essentiã,
nsit de affirmatiua in negatiuam; vt hæc eadem: Petrus cur-
fit negatiua addita negatione, Petrus non currit.

Tertia opinio est communis: quòd diuisio enunciationis sit
neris in species; ita Porphyrius, Ammonius, Boëtius, Simpli-
s, D.Th. Louanien. Suesan. Lemosius, & Tolet. c. præsenti. Et
c est probabilior, & tenenda.

Probatur primò: Quia essentia enũciationis; vt superiùs pro-
uimus, consistit in eo, quod est attribuere vnum alteri, aut
unciare de illo: sed hoc fit per affirmationem, & negatio-
m: ergo istæ sunt differentię essentiales, diuidentes enuncia-
onem. Erit ergo diuisio generis in species.

Secũdo: Enunciatio affirmatiua, & negatiua cõueniũt in ra-
one communi enunciationis: quæ de vtraque prædicatur: nã
ra est hæc; Enunciatio affirmatiua, est enunciatio: & enun-
atio negatiua, est enunciatio, est æquè vera, quæ distin-

guũtur ſpecie,ergo enunciatio eſt genus ad vtrãque.Pro
minor:quia affirmatiua dicit vnionem, & compoſitionẽ
dicati cum ſubiecto: negatiua verò diuiſionem & ſeparat
ab illo:at iſti ſunt modi enunciãdi,formaliter, & eſſentia
diuerſi:vt patet: ergo conſtituunt enunciationes, formá
& eſſentialiter diuerſas.

Ad arg.primæ opinionis: Diſtinguenda eſt maior: nam
per prius de vno:& per poſterius de altero:duobus modis
tingit:vel *ratione prædicati ſuperioris, in quo communi, vel ra*
differentiarũ per quas diſtinguuntur,& primus modus tollit
uocationem:& efficit analogiam : ſecundus verò nullo mo
cùm in omnibus generibus reperiatur in quibus ſemper d
vna ſpecies prior aliis,propter minorem perfectionem ſuę
ferentiæ:quod non impedit,quin natura generica ex ſua
te,æqualiter , & vniuocè participetur ab omnibus ſpecie
Et ita contingit in enuntiatione:cuius ratio ex parte ſua æ
participatur ab affirmatiua,& negatiua:& non ſecũdùm p
& poſterius:ſed enuntiatio affirmatiua,propter maiorem p
fectiorem ſuæ differentiæ,prior eſt negatiua,vt aſſerit Ariſ
probat argumentum : hoc tamen non tollit vniuocatione
nec rationem genericam.

Ad arg.ſecũdę opinionis:Diſtinguẽda eſt minor:quia prop
ſitio eadẽ permanens,ſolùm materialiter:hoc eſt,ſecùndũ m
teriales terminos,tranſit de affirmatiua in negatiuam:non t
men eadem permanens formaliter,& eſſentialiter:ſed diuer
ſpeciei fit,addita negatione:propter diuerſum modum enu
ciandi,vt probauimus:quare affirmatio,& negatio,different
eſſentiales ſunt enunciationis,& non qualitates: niſi eo mo
quo differentiæ eſſentiales dicuntur qualitates generis eſſe
tiales:quare nec ſunt vllo modo accidentia eius.

QVÆSTIO VI.

An diuiſio enuntiationis in ſimplicem & compoſitam, ſit generis i
ſpecies; vel analogi in analogata.

37 PRima opinio tenet, *Vniuocam* eſſe hãc diuiſionẽ:& ideo ge
neris in ſuas ſpecies:Ita Sotus 2.lib.Summularũ,c.6.& alij
Probãt primò: Quia enũciatio ſimplex,& cõpoſita conueniũ
vniuocè in genere orationis:ergo etiam in genere enunciatio
nis : quod eſt oratione inferius. Probatur conſequentia: quia
quæ conueniunt vniuocè ſub genere ſuperiorí,neceſſe eſt etiã
vniuocè conuenire ſub genere inferiori : vt ſi duo animalia
conueniunt ſub genere viuentis ſuperiori,neceſſe eſt ſub gene-
re animalis viuentis inferiori etiam vniuocè conuenire.

Secundò : Significare verum, aut falſum : vel eſt de eſſentia

enun

iationis;vel propria passio eius:sed enũciatio simplex, & ita conueniunt vniuocè in eo ; quod est significare verũ, fum: nã enũciatio cõposita, simpliciter est vera, aut falut simplex : ergo conueniunt etiam vniuocè in ratione ùni enuntiationis, tanquam species sub genere.

unda opinio quorundam modernorum asserit, diuisionẽ sse, *Subiecti in accidentia*. Probatur hoc arg Quòd magis, iùs compositum solùm differunt ex hoc accidentaliter: ies à tota domo : & enunciatio omnino simplex ; ab ea, omponitur ex parte subiecti, ex alia simplici enunciatio- næc: *homo est albus, est propositio*: solùm differt accidentali- illa; *homo est albus*: quia magis composita est: sed enun- cõposita solùm differt à simplici, penes magis, & minus ositum: quia simplex solùm cõponitur ex subiecto, præ- , & copula: composita verò, ex his quidem remotè; pro- verò ex multis enunciationibus simplicibus: ergo solùm guuntur accidentaliter.

tia opinio est communis: Quòd hæc diuisio sit *analogi* 38 *logata*. Ita Boëtius, Ammonius, Suesanus, Toletus c. præ- D. Tho. opusc. 48. c. 6. & moderni plures. Videturq; nobis bilior, & magis conformis doctrinæ Arist. qui enuncia- n simplicem vocauit vnam, propter vnum significatum: o vnam simpliciter: compositam verò vnam coniunctio- od est, esse vnam secundùm quid: & ideo secundùm quid iationem.

atur id ratione. Primò: quia ratio formalis enũciationis, eriùs probauimus, cõsistit in enunciãdo vnum de altero: unciatio composita nõ enunciat vnũ de altero: quia nõ itur proximè ex subiecto, & prædicato; sed solùm dicitur iatio ratione simplicium; ex quibus constat, coniunctio- itis: & solùm ratione earum significat veritatem, aut fal- m: ergo ratio formalis enunciationis conuenit per se pri- mplici; compositæ verò solùm per participationem, & at- tionem ad illam: quod est analogicè conuenire.

cũdò: Vna species non cõponitur formaliter ex altera, li- aterialiter cõponi non repugnet: sed composita enũcia- omponitur ex simplicibus formaliter: hoc est, inquãtum ciant vnum de altero, & inquantum veritatem etiam sim- m habent: cum quolibet horum ab eis sublato non cõsi- nunciatio cõposita: ergo non possunt esse species enũcia- s: sed erunt analogata eius , contra primam opinionem. probatur contra secundam, quòd non differãt solùm ac- ntaliter: quia differunt per modum formalem, & essentia- qui in simplici est enunciatiuus, in composita verò nõ: sed

forma eius potiùs consistit in vnione simplicium,aut en
tiuarum;ergo differunt essentialiter:quare diuisio non
esse subiecti in accidētia:sed erit analogi in analogata;v
bauimus aduersus secundam opinionem.

Ad cuius arg. Respondendum est: & ad primum; Co
antecedente,neganda est consequentia,& ratio est: qui
enunciationis est longè perfectior oratione,quam non
per se attingere composita enunciatio: sed solùm per pa
pationem simplicis,quamuis per se,& simpliciter,possit
gere rationem orationis. Et licèt simile exemplum non
inueniatur in entibus naturalibus, quia eorum natura
ita variabilis: inuenitur tamen in eisdem rebus artifici
ab intellectu factis:nam species,& indiuiduum vniuocè
ueniunt sub genere relationis rationis tanquam specie
sub genere tamen inferiori relationis prædicabilitati
conueniunt nisi analogicè:quia indiuiduum nō attingi
fectionem eius,cùm non prædicetur,nisi impropriè,de f
Itaque ratio inferior adeò perfecta esse potest,& ratio su
adeò imperfecta,vt non per se,aut non vniuocè eam possi
ticipare:sed solùm per attributionem ad aliud membrun
fectius;cum quo in genere superiori, valde imperfection
uocè conueniebat:& hoc satis est,vt non sit bona consec
tia ita arguentis: hæc duo conueniunt vniuocè in præd
superiori;ergo etiam in prædicato inferiori.

Ad secundum:neganda est minor,quòd enunciatio sim
& composita conueniant vniuocè in eo quod est verum
falsum significare; nam hoc solùm conuenit composita
participationem simplicis: quare negandum est etiam q
sit vera,vel falsa simpliciter.

Ad arg. secundæ opinionis,neganda est etiam minor: q
enunciatio simplex & composita solùm differant penes m
& minùs compositum; nam differunt per diuersos modos
males enunciationis, quia simplex habet modum forma
enunciandi: composita verò non habet per se modum en
ciādi,vnde nec per se enunciat;sed solùm per participation
simplicis:per se verò solùm habet modū coniunctionis en
ciatiuarum,& ideo essentialiter sunt diuersæ.

CAPVT V. DE MODIS oppositionum.

Capite 5. agit Arist. de modis oppositionū,inter enuncia
nes repertis. Quod caput non à nobis exponendum: q
de oppositione propositionum, & modis omnibus eius, f
disputant Summulistæ; regulas eorum ex hoc capite, at
ex l

huius operis deducentes: quare non putamus necessa- hac in parte eas repetere.

CAPVT VI.

De oppositione, & veritate enunciationum de futuro contingenti.

TEXTVS ARIST.

ergo quæ sunt, & quæ facta sunt, necesse est affirmationem, & negationem veram esse, vel falsam, &c.

Breuis expositio textus.

entum Arist. c. præsenti est, ostēdere regulam propositio- 39
m contradictoriarum, quæ est talis: Si vna est vera, altera ssariò debet esse falsa: non esse veram eodem modo in pro- ionibus singularibus, de futuro contingenti: quemadmo- vera est in propositionibus materiæ necessariæ, & remo- tque etiam in propositionibus contingentibus de subie- niuersali. Diuiditur autem c. hoc in duas partes, nam in a proposita quæstione & soluta, duplici ratione probat riam sententiam. In 2. verò, duplicem distinctionem ne- ij, circa res & propositiones tradit.

erat Arist. c. præcedenti, sub finem, de natura cōtradictio- ut oppositionis in propositionibus repertæ: dixerátq; ne- riam esse conditionem contradictoriarum enunciatio- , vt si vna sit determinatè vera, altera determinatè sit falsa. verò præsenti proponit hanc quæst. videlicet: *An hæc con- contradictoriarum vera sit, non solùm in propositionibus ma- necessariæ, & remotæ, sed etiam materiæ cōtingentis.* Loquitur m non de contingenti raro, quale est fodientem inuenire urum: nec de contingente frequenter, quale est homi- noctu cubare: sed de contingente ad vtrūlibet; hoc est, ad nq; partem, quod æquè potest esse, & non esse: vt Petrum are, vel honestè viuere.

præsupponit tanquam certum. Primò, veram esse regulam nnibus propositionib. materiæ necessariæ, & remotæ, siue ersales sint, seu singulares: nā si determinatè verum est, Pe- esse hominem, determinatè est falsum Petrū nō esse ho- em: & si determinatè verum est omnē leonem non esse la- , determinatè est falsum quòd aliquis leo sit lapis. Secūdò upponit tanquam certū, verā quoque esse regulam in pro- tionibus contingentibus de subiecto vniuersali: nam si de- inatè verum est hominem esse album: determinatè est fal- nullum hominem esse album. Tertium quoque certum esse

esse ait:nempe eandẽ regulã esse verã in propositionibus
tingentibus,de subiecto singulari, si sint de præsenti, aut
terito , nam si determinatè verum est Petrum studiosè vi
aut vixisse:determinatè est falsum Petrum nõ studiosè vi
aut vixisse.Nulla enim in his propositionibus potest esse i
terminatio,sed sicut determinatè verũ est,quod fuit, & est
determinatè falsum erit non fuisse , aut non esse. Solùm
procedere quæstionẽ ait de propositionibus singularibus
futuro contingenti: *An vna earum sit determinatè vera, &*
determinatè falsa. Et ratio dubitandi est manifesta : quia c
contingens,aut libera,non est determinata ad effectũ fut
sed potest se determinare,& potest se non determinare:& i
quamdiu determinatio eius futura nunciatur,per proposi
nem singularẽ de futuro,tamdiu quasi suspensa manet:& i
veritas eiusdem propositionis indeterminata semper vide

Respondet autem Arist.in his propositionibus determin
verum esse totum disiunctum, ex vtraq; cõtradictoria cõst
Vt,Petrus peccabit,aut nõ peccabit:nã peccare,aut non pe
re,ita necessariũ est,sicut esse,vel non esse:ergo ita determin
verum. Sed vtramlibet contradictoriam per se sumptam,
esse determinatè verã,aut falsam;vt, Petrus peccabit , atq;
Petrus non peccabit. Quod probat duplici arg.ducente ad i
possibile.Primo:Quia si determinatè essent veræ, nihil esse
rebus contingens,sed omnia euenirent necessariò : vt si de
minatè verum esset;Petrus hoc efficiet,aut illud:studiosus,
vitiosus erit:bellum erit futurum cras,vel non erit futurũ;
cessariò euenirent effectus isti,& ideo non possent non eue
re:quare nihil esset in rebus contingens,quod est absurdun

Secunda ratio:Quia si propositiones istæ singulares de fu
ro contingenti essent determinatè veræ,& omnes futuri ef
ctus necessariò euenirent , neque aliquis esset effectus cont
gens,non esset consultandum de rebus futuris,nec delibera
dum:quare nec esset consilium,nec libertas:nam deliberati
& consultatio,solùm est de rebus cõtingentibus,quæ possu
esse,& non esse : de his enim quæ necessariò futura sunt , vt
ortu solis crastino nullus vnquam sanæ mentis consultandu
esse dixit.Tollere autem contingentiam, consilium,delibe
tionem,imò & libertatem nostram , absurdum est : ergo n
est dicendum propositiones singulares de futuro continge
esse determinatè veras,aut determinatè falsas.

40 Explicat tandem duplicem distinctionem necessitatis re
& enunciationum.Prima talis est;*Quædam res sunt necessariæ*
propria natura,vt cœlum:*aliæ verò,non nisi ex conditione tẽpor*
quo mẽsurantur : cùm tamẽ ex propria natura cõtingentes si

vt I

etrũ ambulare,dum ambulat,necessarium est,non ex pro-
natura, sed ex cõditione tẽporis, quo mensuratur ambu-
o eius:& hoc modo verũ esse vniuersaliter ait,quòd omnis
quando est, necessariò sit,& omnis propositio pro tẽpore,
vera est,necessario est vera,sed necessitatem primam sim-
iter esse talem affirmat:secundam verò,non nisi secundùm
d: hoc est ab extrinseco, & ex suppositione temporis, in
res est,vel in quo propositio vera est.

ecunda est distinctio necessarij: *Quædam sunt necessaria ab-
è*,id est,sine comparatione ad aliud:vt hominem esse ani-
. *Alia non nisi ex comparatione ad suum oppositum*:ita,vt quod
se sumptum contingẽs est,sumptum cum suo opposito sit
essarium:vt contingens est hæc,Petrus ambulabit,at si su-
ur cum sua opposita,necessarium facit totum disiunctum,
etrus ambulabit,aut non ambulabit. Et hunc etiam mo-
n necessitatis extrinsecum esse ait, & secundùm quid talẽ:
n tamen primus simpliciter sit talis,& ab intrinseco.Et hũc
lum necessitatis,atque etiam secundum,primæ distinctio-
, reperiri docet in enunciationibus singularibus contin-
tibus de præsenti,præterito, & futuro: nam dum Petrus
bulat,necessarium est ex suppositione, ambulare:& etiam
d ambulauerit, supposito, quòd ambulauit: & etiam est
essaria hæc de futuro, Petrus ambulabit, ex suppositione,
od ambulabit. Necessarium quoque est disiunctum hoc,
rus ambulabit,vel non ambulabit:sed cum vtraque hac ne-
itate totius disiuncti,& etiam cuiuslibet partis per se sum-
, ex suppositione temporis verum est quamlibet per se
ptam esse contingentem,& indeterminatè veram.

QVÆSTIO VNICA.

*singulares enunciationes de futuro contingenti habeant veri-
tatem,aut falsitatem determinatam.*

E solis singularibus,& contingentibus procedit quæstio:
nam propositiones necessariæ,atque etiam ex materia re-
ta constantes,necessariò veræ sunt,vel necessariò falsæ:siue
vniuersales,siue singulares: & ideo determinata est earum
itas,aut falsitas:determinatè etiam veræ sunt contingentes
subiecto vniuersali,aut determinatè falsæ: vt,omnis homo
bulabit: nullus homo ambulabit: &,homo ambulabit:ho-
nõ ambulabit.Quia licèt effectus futurus,atq; contingẽs,
ingulari possit esse, & nõ esse;vniuersaliter tamẽ verum est,
òd causa cõtingẽs determinabitur ad operandũ:imò neces-
ia est determinatio eius in singulari vago, licèt sit omnino
contigens

cōtingens in quolibet singulari determinato. Necessitate
dem morali: quia moraliter loquendo, hoc est, more hum
vel vt res humanæ solēt euenire, necesse est, homines amb
re: & ideo determinatè vera hæc, homo ambulabit: & al
homo ambulabit: & determinatè falsa, omnis homo amb
bit: nullus homo ambulabit In hoc enim sensu accipitur
Christi apud Matthæum: *Necesse est, vt veniāt scandala.* Ce
quoq; est, singulares propositiones cōtingentes de pręsen
præterito, esse determinatè veras, vel falsas: imò necessaria
quidē ab intrinseco, vel simpliciter, sed ab extrinseco, & ex
positione tēporis: vt iam fuit à nobis expositū. Solùm erg
singularibus de futuro contingenti quæstio esse potest: *An*
terminatā habeant veritatem, vel indeterminatā: quia dete
natio causæ futuræ, à qua pendet veritas earum, quādiu fu
ra enunciatur, indeterminata est: & ideo non videtur posse
buere veritatem determinatam eisdem propositionibus.

Ideò prima opinio asserit: *Nullam prorsus habere veritat*
aut falsitatem tales propositiones, sed neutras esse: hoc est, nec
ras, nec falsas. Ita Antonius Cordubensis lib. 1. sui Quæstio
xij, q. 55. dub. 2. Probatur: quia veritas, vel falsitas enunciat
nis sumitur per conformitatem, aut difformitatem, ad r
significatam: sed res significata per hanc enunciationem: P
trus peccabit, non est in rerum natura, quamdiu enunciat
futura: ergo enunciatio ipsa non est ei conformis, nec diff
mis: quare non erit vera, neque falsa, sed neutra, & certè si v
ra, aut falsa concedatur, sequitur, simul esse veram, & falsa
quod repugnat. Probatur consequentia: quia cùm res signi
cata indifferens sit ad essendum, & non essendum: & non m
gis ad vnum, quam ad alterum determinata, non est mai
ratio, ob quam enunciatio sit vera, potiùs quàm falsa: qua
vel neutrum habebit, vel vtrumque: & hoc est impossibile: e
go illud necessarium, quod est esse neutram,

Secunda opinio: *Aliquā veritatem tribuit his enunciationibu*
nō quidem determinatam, sed confusam, aut indeterminat
ita vt totū disiunctum ex vtraque contradictoria compositū
sit determinatè verum, ac necessariū, vt Petrus disputabit, ve
nō disputabit: sed vtraque earū per se sumpta indeterminatè
vera sit aut falsa, quod est dicere indifferentem esse ad verita
tem, aut falsitatē: & ideo non esse actu veram, nec actu falsam
sed quasi in potentia nondum determinata. Ita Arber. Mag. 1
lib. de interpretatione, tract. de oppositione, cap. 4. Catherinu
in opusc. de veritate enunciationum, Louanien, & Tolet. c. præ-
senti. Et hæc videtur expressa sententia Aristotelis, qui eā pro-
bauit hac ratione: *Quod determinatè verū est, necessarium existi-*
matur

ergo si enunciatio singularis de futuro contingenti, de-
atè vera est,erit necessaria. Ex quo sequitur,futura om-
essariò euenire. Probatur consequentia,quia si hæc est
riò vera,Petrus disputabit;disputatio Petri,à qua sumit
itatem,erit necessariò futura, & non contingens:quare
elinquetur libertas,nec locū habebit consilium,aut de-
io:quia de rebus necessariò futuris nō deliberamus:nec
esse in nostra potestate necessaria,sed contingentia so-
uæ possunt euenire,& nō euenire:sic,vel alio modo fieri.
batur secundò:Nam ab eo quod res est,vel non est,enū-
dicitur vera,vel falsa:sed res significata per enunciatio-
ngularem de futuro contingenti,ita est determinata;vt
liu futura est,& vt talis enunciatur,nullam determina-
habeat:ergo nec propositio de futuro eam enuncians
inatam habebit veritatem : sed indeterminata, atque
rens semper erit ad veritatem,& falsitatem.

tia opinio tenet,*Tales enunciationes habere determinatā*
em,aut falsitatem:sed cōtingentem.Et hæc est vera,& val-
formis fidei Catholicæ, quam tenet Scotus in 1.d.3.q.
argumenta principalia.D.Bona.d.38 art.3.q.1.ad 1.Ri-
t.1.q.5.ad 1.Greg.q.1.art.2.Ocham.q.1.ad principale.
l q.1. art.1.notab.7. Mars.q.40.ad 3.Holcoth in 2.q.
otus in c.9 Epistolæ ad Rom.p.5. Pater Francifcus Sua-
usc. de absoluta scientia futurorum contingentium,c.
P.Gabriel Vazquez,tomo 1.primæ partis,disp.67.c.3.&
è omnes moderni nostri temporis.

vt eam simul explicemus, & probemus, notandum est,
t determinata veritas: nam ex hoc constabit;an tribuen-
ngularibus enunciationibus de futuro cōtingenti. De-
ata autē veritas duo habere debet.Primum;*Quòd sit di-*
*& non confusa:*sicut cōfusa est ea, quæ reperitur in pro-
nibus æquiuocis;vt in hac; Canis mouetur:in qua non
atur prædicatū de aliquo subiecto distinctè ; sed cōfusa,
i suspensa manet veritas eius.Secundò requiritur;*Quòd*
alis: quæ in ordine ad actuale significatū accipiatur,nā
n sit in potentia indifferenti,suspensa dicetur enūciatio
te. Actuale autē significatū enūciationis illud dicitur;
ctu est in rerum natura.tempore significato per copulā
a vt si enūciatio sit de præsenti;actualē habeat veritatē,
rminatā;si res significata existat tempore præsenti:& si
ræterito;determinatè vera erit;si eius significatū aliquā-
in rerū natura.Si verò sit enunciatio de futuro, erit de-
atè vera;si eius significatū aliquādo futurū sit in rerum
;vt hæc enūciatio;Sol orietur cras, determinatè vera est

hodie

hodie: quia significatum eius crastina die erit in rerũ n

Secundò notandum est, *Propositionem de futuro; sicut de vito, duplicem esse*: Vnã, quæ determinat aliquod tẽpus : v Petrus disputabit cras. Aliã, quæ nullum determinat, se tempus futurũ, quasi indefinitè significat: vt, Petrus dispu Et vt determinatè vera sit prior : necesse est disputation futuram esse die crastino: vt autem posterior, sufficit, qu quo tempore habitura sit esse actuale in rerum natura : verum sit tunc de præsenti enunciare, Petrus disputat.

His suppositis: Probatur iã nostra sententia; Quòd pr tiones singulares de futuro cõtingenti, sint determinatè aut falsæ: Ex fide Catholica quæ docet Deũ ab æterno eu ter cognouisse veritatẽ earum : ex quo sequitur; eam ha ab æterno. Probatur cõsequentia: quia Deus non cognos tura esse; nisi quæ verè futura sunt. Gratia exempli : De æterno cognouit hanc singularem, de futuro contingent ram esse, Antichristus est peccaturus: ergo cognouit, quò quando erit vera de præsenti: sed propositio, quæ aliquã vera de præsenti , semper fuit vera de futuro , & determ vera, cùm aliquando sit de præsenti determinatè vera; erg gnouit Deus ab æterno determinatam veritatem eius c turo: quod non potest esse, nisi eam habuerit. Alioqui co uisset Deus tanquam futurum, id quod futurum non est.

Probatur etiam ratione. Primò: Quia, si Petrus hodie d tat, determinatè verum erit, de præsenti enunciare, Petru sputat: ergo etiam fuit determinatè verum, heri enuncia futuro; Petrus disputabit. Probatur euidenter conseque quia veritas enunciationis de futuro , mensuratur per sig catum eius: & determinata veritas per determinationem dem significati : sed disputatio præsens habet nunc esse d minatum de præsenti : ergo habuit heri esse determinatu futuro : & ideo enunciatio de futuro : quæ illud enuncia determinatam veritatem habuit; quam sicut heri habuit, tum est ante mille annos habuisse.

Secundò; determinata veritas enunciationis sumitur e gnificato eius determinato : sed significatum huius enun tionis; Petrus disputabit, habebit aliquando esse determin de præsenti : ergo habet modò esse determinatum de futu & ideo propositio, quæ illud de futuro enunciat, erit deter natè vera , cùm eius significatum sit determinatè futuru Probatur minor: quia disputatio Petri aliquando habebit actuale, atque distinctum extra causas.

Probatur tandẽ: Quia si propositiones istæ non habent terminatam veritatem : ergo nullo modo sunt veræ, aut fal

runt aliquādo: hoc est, nec actu, nec potētia, quod est ab-
i. Probatur consequētia: quia frustra est potentia, quæ nec
citur, nec reduci potest ad actum: sed istæ enunciationes
quam erunt de futuro veræ: imò nec esse poterunt, si modò
unt determinatè veræ, quia cùm effectus præsens fuerit,
non sunt veræ de futuro, sed de præsenti: ergo non habēt
atem de futuro, determinatam actu, nec potentia: quod
illo prorsus modo esse veras de futuro.
arg. primæ opinionis; Distinguēda est minor, quòd signi-
um propositionis singularis de futuro cōtingenti, non sit
rum natura: quia licèt non sit in differentia temporis præ-
s, est tamē in differentia tēporis futuri, significata per co-
n, in qua habebit esse determinatum, & actuale, & hoc
it, vt determinatè sit vera enunciatio de futuro: sicut, nec
ò est in rerū natura significatū propositionis de præteri-
d quia in propria differētia tēporis habuit esse actuale, ac
rminatū, sufficit, vt enūciatio de præterito, sit determinatè
Aliud verò, quod infertur, simul esse verā, & falsam, si de-
inatè vera concedatur: negandum est: quia ideo est deter-
atè vera, quia significatum eius habebit esse determinatū,
ore significato per copulā: quod licèt possit non esse, cùm
ntingēs: erit tamen, & ideo propositio erit vera, non autē
quia licèt possit nō esse, non est tamen verū, quòd non sit
turum esse in propria differētia tēporis. Itaque cùm enū-
ır futurū, & non solùm possibile, non satis est, quòd possit
esse; vt falsa sit propositio: sed requiritur, vt omnino non
turum, quod patet esse falsum: & ideo malè infertur, pro-
tionem simul esse veram, & falsam.
ro solutione arg. secundæ opinionis notandum est, *Effe-
futurum duplicem esse, Necessarium, & contingentem.* Neces-
futurus est ille, qui nō potest nō esse futurus: quia per cau-
ecessariā futurus est; vt ortus solis crastinus necessariò fu-
s est: quia per causam necessariā, ac determinatam ad vnū:
tingenter verò futurus esse dicitur ille, qui tempore qui-
futuro habiturus est esse, nō minùs quā effectus necessa-
contingenter tamē: ita vt possit nō esse futurus: quia per
sam sit liberam, aut contingentem: quæ sic eū producit in
rentia tēporis futuri: vt possit illū non producere: sic se ad
andum determinabit: vt possit se non determinare. Et cū
tas, aut falsitas enunciationis mēsuretur per rem significa-
, duplex est etiā enuntiatio de futuro: vna *Necessaria*: vt Sol
tur cras, & alia *Contingens*; vt Petrus disputabit: & quidem
que determinatè vera, aut falsa: sed illa prior necessariò:
a ita est vera, vt possit esse falsa: hæc verò posterior cōtin-

genter:quia ita est vera,vt possit esse falsa.Vnde sequitur non esse bonā consequentiā;Hęc enūciatio,Petrus dispu est determinatè vera:ergo necessaria;vel necessariò vera ita est determinatè vera;vt cōtingens,& contingenter sit quia sic est vera,vt possit esse falsa;sicut effectus per eam ficatus,sic est determinatè futurus;vt possit non esse futu

Ex hac doctrina soluitur arg.Arist.Cuius negandum e tecedēs:quia non omne,quod futurū est,habebit esse per sam necessariā;siquidem habebunt plura per contingente ideo nec sunt necessaria,nec necessariò futura, sed cōting & contingēter futura:& ex consequēti enūciationes,per significantur,licèt sint determinatè veræ, non tamen nec riæ,sed contingentes:quia sic sunt veræ, vt possint esse fa

Pro solutione alterius;Aliud est notandum:in quo con deceptio huius opinionis:Nēpe,*causam liberam,vel contin tem indeterminatā esse,atque indifferentē*:quia potest se dete nare,& potest se nō determinare.Certū tamen est,quòd de minabit se:vel non se determinabit:& ideo certū est etiā ctū eius futurū esse;vel nō esse futurū:& si futurus est,pot non esse futurū,& si futurus nō est,potuisse etiā esse futur

Gratia exempli:Voluntas Petri semper est indeterminat indifferens,ad disputandum,vel non disputandū,quousqu determinet crastino die,tali hora ad disputādū:& tunc cess indifferentia eius.Quare disputatio determinata erit tali h ra diei crastini,ita tamen vt potuerit nō esse:sed sicut verū tunc de præsenti esse determinatā contingēter,& potuisse n habere esse determinatū illa eadem hora:quia posset causa bera se non determinare:ita verū est hodie , quòd habitura cras esse determinatū,contingēter tamen:quia verum est,p tuisse nō esse;& ideo est verū,quod disputatio habitura sit e determinatū.Enūciatio igitur futura;Petrus disputabit die c stino,tali hora,non cōparatur ad voluntatem eius;vt indete minatam:sed vt se determinantē tali hora ad disputādum: n significat disputationē;vt in potentia;vel vt in potestate vol tatis nondum determinatæ: sed vt determinatū,& habente esse actuale:non pręsens,sed futurū crastino die,tali hora:& hoc determinatā habet veritatē; non minùs quàm propositi de præsenti,eodem tempore,quo fit disputatio prolata:Petru disputat. Quia sicut tunc habet disputatio esse determinatu de pręsenti;ita nūc habet esse determinatū de futuro.Et in ho consistit deceptio secundæ opinionis;quia putat proposition de futuro cōparari ad causam:vt indeterminatam tātùm:cùn tamen non comparetur ad eam:vt nūc indeterminatam:(licè verò nunc indeterminata sit:) sed ad eandem, vt se determinātē

e futuro, per copulã significato: ex quo determinatã ha-
eritatem enunciatio, licèt contingentem: quia cõparatur
usam, vt se determinantẽ in futuro, contingenter tamen:
propriã naturam, & ideo potentem se non determinare.
formam igitur arg. Distinguenda est minor, quòd res si-
ata per enunciationem de futuro, quamdiu enunciatur
a, nullam habeat determinationem: nam licèt nullã ha-
determinationem præsentem, habet tamen determina-
m futuram, quam significat: & contingentem quidem,
ic futura sit disputatio determinata: vt possit non esse:
nim non tollit futuram eius determinationem, sed osten-
se contingentem: & ideo non tollit determinatam veri-
n enunciationis de futuro, sed ostendit determinatam
veritatem non esse necessariam, sed contingentem.
d quid dicendũ ad Arist. qui videtur sentire, *tales enuncia-*
nõ esse determinatè veras? Respõdeo, plures adhiberi solu-
s à pluribus, quæ quidẽ non videntur ad mentẽ eius esse,
eo eas non refero. Alij verò quib. prædictæ solutiones nõ
aciũt, asserũt ita sensisse Arist. quòd *tales enunciationes nõ*
nt determinatam veritatem: sed errasse in hoc aduersus fi-
ostrã, quæ cùm ponat à Deo euidenter cognosci ab æter-
ua dã esse veras, & alias falsas, necesse est cõcedere, deter-
tè veras esse, aut falsas: quia quod Deus cognoscit futurũ
eterminatè futurũ est, licèt cõtingens. Quare non est au-
s in hac parte Arist. Ego verò credere nõ possum Aristo-
n errasse: quia certũ est cognouisse eum libertatem nostræ
ntatis contingentiã aliarum causarũ: quæ sunt duæ radi-
otius cõtingentiæ futurorũ effectuũ, quos enunciationes
lares de futuro cõtingenti enunciãt. Et cùm cognouerit
ẽ effectus habituros esse determinationẽ actualem, licèt
ingentem tẽpore futuro per copulam earũm significato,
ossibile est eundem non intellexisse, quòd tales enuncia-
s habeant determinatam veritatem, licèt contingentem.
eo igitur sensu determinatã veritatẽ ei denegauit: in quo
cessit enunciationib. materiæ necessariæ, & remotæ: atq;
ontingentibus de subiecto vniuersali: imò & singularibus
æsenti, & præterito, atque etiam toti disiũcto, ex vtraque
radictoria singulari de futuro constãti, quale est hoc, Pe-
disputabit, vel non disputabit. His autẽ omnibus cõcessit
atẽ determinatã, sumptam pro necessaria, quam negauit
laribus de futuro contingenti: non tamen eis denegauit
minatã veritatem contingentem. Itaque sensus eius fuit;
lã cõtradictionis, quòd ex duab. cõtradictoriis vna deter-
atè est vera, & alia determinatè falsa, id est, vna necessariò

est vera, alia necessariò est falsa, in omnibus enunciation cuiuscunque materiæ esse veram, exceptis singularibus d turo contingenti, in quibus solis deficit: quia neutra p sumpta est determinatè vera, id est, non est necessariò vera contingenter veræ sunt vel falsæ: & ob id non est de illis mana scientia: hanc nihilominus veritatem contigenten terminatam habent propter determinationem continger effectus tempore futuro, per copulam earum signific Quòd autem iste fuerit sensus eius: ex duobus ostendo.

Primò ex argumentis, quibus id probauit: in quibus ar à determinata veritate, ad necessariam. Et ex determinata ritate harum enunciationum infert, tolli consilium, & beratione m: esset autem friuolum argumentum, nisi deter nationem veritatis pro necessitate acciperet.

Secundò, ex his verbis, quibus apertè eundē sensum sig cauit: *Sed & in contradictione eadem ratio est, esse quidem, vel esse omne, necesse est, & futurum esse vel non.* Non tamen diu tem dicere alterū necessarium. Dico autem, vt necesse est: turum esse bellū nauale cras, vel nō futurū esse, non tamē fieri bellum nauale necesse est, neque non fieri: fieri tamen non fieri necesse est. Et in hoc sensu explicant Arist. Rich. i distinctione 38. art. 1. q. 5. ad 1. & Maior ibidem, q 1.

Breue dubium, an effectus contingens quando est, sit necessariu vel adhuc contingens.

NOn parum iuuabit ad meliùs intelligendū præcedent quæstionē determinatio huius dubij, ex qua etiam exp cabitur vniuersalis illa propositio Aristotelis, frequēter in l materia repetita, nēpe, *Omne quod est, quando est, necesse est e* Quæ si vera sit sequitur ex ea, futurū contingens, dum iam in rerū natura, non esse contingens, sed necessariū. Quod e sic probo, nam causa libera priusquā se determinet ad opera dū, indeterminata, & contingens est, sed dum de præsenti op ratur, cessat iā indeterminatio: ergo cessat contingētia eius: ex cōsequenti cessabit cōtingentia effectus, & erit necessariu

Dubiū hoc hac distinctione soluendum est: *Necessarium* d pliciter sumitur Primò, *Ex propria natura*, & hoc dicitur nece sarium simpliciter; vt ortus solis: quia ita est, vt non possit n esse, propter necessitatē suæ causæ. Secūdò, dicitur aliquid n cessarium, non ex propria natura, sed *Ab extrinseco*: vt ex dete minatione temporis in quo producitur extra causas; licèt causa contingente fiat. Quo supposito dicimus, *Effectum con tingentem dum iam est, adhuc esse contingentem simpliciter: se necessarium solùm ab extrinseco, ex determinatione temporis.*

Proba

obatur primum: Quia causa libera liberè se determinat
perandum: ergo ita se determinat, vt possit se non deter-
are: & consequenter ita operatur, vt possit non operari:
e dum operatur, non necessariò, sed liberè, & contingen-
peratur: & ideo operatio ipsa, aut effectus etiam dum fit,
ræsens est, contingenter procedit à sua causa; & continges
habet simpliciter. Probatur secundum, quòd sit necessariũ
ppositione: quia supposito quod iam habet esse, non po-
non esse; alioqui simul posset esse, & non esse: quod repu-
. Et in hoc sensu intelligitur propositio Arist. *Omne quod
uando est, necesse est esse*: quasi dicat ex suppositione tempo-
n quo præsens est, non potest non esse: & hoc tantum pro-
rgumentum factum: quia licèt per determinationé causæ
æ ad operandum, cesset indeterminatio, atque indifferen-
ius, liberè tamen cessat: & ideo liber semper est effectus,
e contingens ex propria natura; etiam tum, quando præ-
est: licet ex suppositione præsentialitatis sit necessarius, ab
inseco, & ex suppositione.

n secundo libro huius operis solùm agit Aristot. de enun-
onibus modalibus, & oppositione earum, de quibus co-
è in Sũmulis disseritur: & cùm ex hoc libro desumpta sint
à Summulistis repetuntur, & inculcantur; non iudicamus
essarium ea nũc repetere, nec capita huius libri exponere,
iam sit tota eorum doctrina ab adolescentibus satis in-
ecta: sed ad Libros de Priori resolutione procedẽdum esse.

Finis huius operis.

OMMENTARII IN LIB. ARISTOT. DE PRIORI analysi, seu Resolutione.

PROOEMIVM HVIVS OPERIS.

OPus hoc initium est tertiæ partis Dialecticæ, in quo 1
Arist. incipit agere de tertia operatione intellectus,
ad quã pertinet syllogismus. Inscribitur autẽ de prio-
ri resolutione: & Resolutio Logica, siue intellectua-
, de qua intelligitur inscriptio, non est dissolutio syllogismi:
cut materialis, & physica resolutio rei, est eius dissolutio: sed

est quasi examinatio partiū, ex quibus syllogismus, qui est
strumentum Dialecticæ, constare debet. Finis quoque reso
tionis est perfectio eiusdem syllogismi: quæ nota debet esse
modo ipso resolutionis, aut examinationis eum compone
vt vim habere possit ad inueniendam, ac probandam ver
tem: vt copiosiùs explicabimus in procemio librorum de
steriori resolutione.

De inscriptione huius operis.

SEd cur de priori resolutione inscribatur, non satis cōs
complures quippe dicunt ideo de priori dici hos libros
quentes verò de posteriori resolutione: quia in his agitur
forma syllogismi: in sequentibus de materia. Hæc tamen ra
insufficiens est: quia licèt verum sit, in his libris agi de syl
gismo secundùm formam: falsum tamen, quòd in sequen
bus solùm agatur de eodem secundùm materiam: quia si v
rum hoc esset: demōstratio non distingueretur à syllogismo
communi: nec à syllogismo topico, & sophistico: nisi per m
teriam: quod est apertè falsum: nam ex eo sequeretur: nec d
monstrationem esse speciem syllogismi, nec distingui speci
syllogismis Dialecticis, & sophisticis. Probatur euidenter co
sequentia: quia à materia non sumitur differentia essential
constituens speciem, & distinguens eam ab aliis, sed à form
Propterea dicendum est: hos libros appellari de resolution
priori: sequētes verò de resolutione posteriori: quia in his ag
tur de forma syllogismi cōmuni atque generica: quæ sumitu
ex dispositione eius in figura, & modo: & quam constat cōmu
nem esse omnibus syllogismis. In lib. verò sequentibus agitu
de forma speciali: nempe, de modo concludendi necessari
vnam veritatem de altera: per quem constituitur demonstra
tio in specie syllogismi, & distinguitur ab aliis: vt etiam expli
catur copiosiùs in procemio operis sequentis. Forma auten
communis, atque generica, prior est, & notior nobis: ideo de
priori resolutione meritò inscribuntur libri isti.

Quodnam sit obiectum huius operis.

2 PRima opinio asserit: *Demonstrationem esse subiectum*: quia ex
his, & sequentibus lib. vnum opus efficitur: cuius scopus est
demonstratio: tanquā finis, in quem proximè ordinatur. Vnde
Arist. cap. 1. huius lib. proponens intentum huius operis asserit
esse de *Demonstratione, & disciplina demonstratiua disputare*.
Secūda opinio: *Opus hoc à sequenti distingui*: & ideo negat de-
monstrationē esse obiectū: sed neque asserit syllogismum esse
adæquatū obiectū; verum argumētationem in communi: quia
Arist.

non de solo syllogismo agit, sed etiam de aliis argumentibus: vt de inductione, enthymemate, & exemplo: quare d his commune debet esse obiectum huius operis.
stra tamen sententia, & magis communis inter expositoius loci est: supposita distinctione huius operis, à sequēti: ariò admittenda: cùm diuersa sint ea de quibus in vtroq; : *Solum syllogismum in communi esse adæquatum obiectum* Quia vel nihil de cæteris argumentationibus agit in ea el si agit aliquid: solùm, vt deseruire possunt syllogismo. m ratione probatur: Quia adæquatum obiectum sciencuius est: cuius partes ex professo explicat scientia, cuius tionem tradit, cuius passiones probat: sed in hoc opere atur partes syllogismi, assignatur definitio eius, & passioobātur, vt in 1. & 2. lib. est manifestum: ergo syllogismus iectum huius partis adæquatum. Quod verò Arist. dicit: situm sibi esse, agere de demonstratione: solum probat, libri sequentes, quasi finis sint, in quem ordinatur opus e quo fine patet non agi in hoc opere: & ideo neque ad biectum pertinet.

Diuisio totius operis.

uos libros, aut partes diuiditur opus hoc. In quorum pri- 3
de syllogismo, & partibus eius agit Arist. In secundo de eius ietatibus, seu passionibus: quas potestates seu potentias, potentias vocat Aristoteles.
mus autem hic liber diuiditur in tres partes. In prima roœmij rationem habet, proponit Arist. materiam totius s, syllogismúmque, & partes eius (quę sunt *propositio*, & *ter*-) definit. In secunda agit de conuersionibus propositio- In tertia, de figuris, & modis syllogismorum: & de his, ad easdem figuras pertinent.

CAPVT I.

TEXT. ARISTOTELIS.

rimum dicere circa quid, & cuius sit consideratio; quoniam circa demonstrationem.

Breuis expositio Textus

put hoc quasi procemium est totius operis: in quo Arist. 4
tēdit proponere finē eius in quem ordinetur, atq; etiā ea, uibus in eo acturus est. Diuiditur in duas partes. In quarū a proposito fine, proponit ea de quib. agēdū est: nēpe, proionē, terminū, syllogismū perfectum, & imperfectū: & sin-

gula hæc definit:ac item diuidit,quæ multiplicia sunt:ne
propositionem & syllogismum.

Finem huius operis asserit esse demonstrationem: quæ
sit potissimum instrumentum Dialecticæ,ad illam ordina
omnia: remotè quidem simplicia; proximè verò propos
nes,& forma syllogistica:de qua in hoc opere agendũ est.
ma hæc, eo ferè modo: quo genus, ordinatur ad constit
dam potissimam eius speciem.

Definit ergo primò propositionem:quia notior nobis e
cùm de ea iã egerit in lib.de Interpretatione, & definitio
talis est: *Propositio est oratio affirmatiua, vel negatiua, alicuiu
aliquo.* In qua pro genere ponitur oratio: quæ secundùm s
hil affirmat,aut negat. Cõtrahitur autem per affirmation
& negationem,tanquam per differentias essentiales:vt 1.lib
Interpretatione diximus:& per has definitur potiùs:quàm
verum,vel falsum:quia in ordine ad syllogismum; ad quẽ p
ximè ordinatur:nihil refert;quòd vera sit,vel falsa:cùm for
syllogistica tam in falsis quàm in veris propositionibus co
sistere possit:sed necesse est affirmatiuam esse,aut negatiua
vt syllogismo deseruiat.

Diuidit eandem propositionem duplici diuisione.Prima
in *Vniuersalem, Particularem & Indefinitam. Vniuersalis* illa
cuius subiectum pro omnibus inferioribus sub se conten
distribuitur:vt omnis homo est animal. *Particularis*,cuius su
iectum afficitur signo particulari:vt aliquis homo est anim
Indefinita; cuius subiectũ est terminus communis,nullo sig
affectus, vt homo est animal. De propositione singulari n
facit mentionem:quia non pertinet per se ad artem, vel scie
tiam,nec ad formam syllogisticam.

Secunda diuisio propositionis est, *in Dialecticam & Demo
stratiuam. Dialectica* est probabilis,ex qua efficitur probabil
syllogismus:sed quæ formam habet interrogationis, in eo q
interrogat:in eo verò,qui syllogismũ constituit,solùm est sim
plex propositio probabilis:vt si dicas;Putásne,animal rationa
le,est definitio hominis? modũ habet interrogationis. Si ver
interrogationẽ auferas,habet modum simplicis propositioni
ex qua fit syllogismus. Alia est propositio *Demonstratiua*; qu
vera debet esse,ac necessaria:& ex vtraque potest fieri syllogis
mus:& ideo propositio syllogistica vtrique communis est.

Definit deinde terminum tali definitione: *Terminum voc
in quem resoluitur propositio: vt in prædicatum, & de quo prædica
tur:* vt homo,& animal.

Definit tãdẽ syllogismũ hac definitione: *Syllogismus est oratio
in qua positis quibusdã, alterũ quid à positis necesse est contingere
eo quòd*

*d hæc sint*In qua definitione,*Oratio*,ponitur pro genere: ommunis est ad omnes argumentationes ; cum quibus ōuenit syllogismus;*In qua quibusdam positis*:hoc est,duaæmissis, dispositis in modo & figura, vt distinguatur ab lo;quod ex vna tantùm singulari colligit aliam:ab enmate, quod ex vna tantùm procedit, quasi supprimens atque etiam ab inductione,quæ licèt ex multis singula- colligat vniuersale:non tamen dispositis in modo, & fied solùm numeratis.Addit autem;*eo quòd hæc sunt*:vt ex- conclusionem syllogismi sequi ex virtute præmissarum positarum absque vllo extrinseco additamento.

idit syllogismum *in perfectum,& imperfectum. Perfectum* ,qui nullo indiget,vt appareat necessarius. & tales sunt ismi primæ figuræ; *imperfectum verò*,qui reductione quandiget ad perfectum,vt appareat necessarius.

ncipia tandem per se nota,quibus innititur tota ars sylca,duo esse docet,nempe:*Dici de omni*,cui innitūtur syli affirmatiui:& *Dici de nullo*,cui innituntur negatiui. *Et omni*,sic explicat, quando nihil est sumere sub subiecto, o non dicatur prædicatum;sed minor propositio sumitur aiori,quia subiectum eius continetur sub subiecto eiusdē is:ergo euidens est,quòd si prædicatum maioris dicitur iecto , dicetur etiam de omni contento sub illo : quod itur in conclusione, vt ostendit hic syllogismus , Omne l est substantia:omnis homo est animal:ergo omnis hot substantia : in cuius conclusione prædicatum maioris, itur maior extremitas , prædicatur de subiecto minoris, itur extremitas minor,& cōtinetur sub subiecto eiusdem ris. *Dici autem de nullo*,tale est ; Si prædicatū maioris ne- de subiecto minoris,negabitur etiam de quolibet contē- eo;& hoc fit in conclusione,vt si dicamus,Nullū animal pis:omnis homo est animal:ergo nullus homo est lapis. ns est enim , quòd si lapis negatur de omni animali in ti, negatur etiam de omni homine in conclusione,q; sub umptum fuit in minori.His autē duobus principiis, *Dici ni*,& *Dici de nullo*, non indiget syllogismus perfectus, vt eat necessarius:sed vt appareat quibus efficacitas eius in- ur : & ideo necesse est vt sciamus eam probare per illa, vt imus de ea. Nā si quis eam probare nesciat,quod est re- e formā syllogisticā ad sua principia indemōstrabilia,nō scientiā de efficacitate eius. Et ideo hæc principia dicū- *Dici de omni,& de nullo prioristicè*;quia in posterioribus sutur secundū veritatē,ac necessitatem propositionū:& dicur *posterioristica*, quibus innititur tota ars demōstratoria.

CAPVT II.

TEXTVS ARIST.

Quoniam verò omnis propositio est, aut inesse, aut necessariò aut contingenter inesse.

Breuis expositio Text.

7 INtentum *Arist.* est explicare modum, quo propositior *inesse* conuertantur. Diuiditur autem in duas partes; In ma diuidit propositionem in eam, quam vocat *de inesse*, & quæ vocatur *Modalis*. In secunda docet, quonam modo cō tantur *propositiones de inesse*: nam de conuersione moda agit cap. sequenti.

Diuisio est hæc: *Propositio, alia est*, in qua simpliciter pr catur vnum de altero: aut negatur de illo absque modo ali necessario, aut contingenti adiūcto: & hæc vocatur propo *de inesse*: quia prædicatum dicitur de subiecto secundùm quod habet in eo, non secundùm hunc vel illum modum, ei conuenit, videlicet secundum modum necessitatis, aut c tingētiæ: vt homo est animal. *Alia propositio modalis*, in qua p dicatum dicitur, vel negatur de subiecto cum aliquo modo cessitatis, aut contingentiæ adiuncto: vt homo necessariò animal: paries contingenter est albus. Acturus igitur Arist. conuersione propositionum, priùs agit de conuersione pro sitionū de inesse, c. præsenti, quàm de cōuersione modalis: q propositio de inesse prior est, & quasi fundamentum moda

8 Propositio de inesse quadruplex est. *Vniuersalis negatiua, V uersalis affirmatiua*: *Particularis affirmatiua, & Particularis gatiua*: quam hoc modo diuidit, quia diuersum modum co uersionis habent affirmatiuæ & negatiuæ: *Indefinita* verò eu dem modum conuersionis habet, ac particularis.

Quatuor igitur assignat regulas pro conuersione harū qu tuor propositionum. Primam, pro conuersione *Vniuersalis n gatiua*, quam dicit conuerti in seipsam: vt nullus homo est ar mal, in hanc, nullum animal est homo. Secundam; pro *Vniue sali affirmatiua*, quam dicit non conuerti in seipsam, hoc e non in aliam vniuersalem, sed in partem, hoc est, in particul rem: vt Omnis homo est animal, in hanc, Aliquod animal e homo. Tertiam, pro *Particulari affirmatiua*, quam dicit cōuer ti in seipsam: vt aliquis homo est animal: ergo aliquod anima est homo. Vltimam regulam pro conuersione *Particularis ne gatiua*, quam dicit nullo modo conuerti. Vt hæc propositio Aliquod animal non est homo: non conuertitur in hanc, Ali quis homo non est animal.

Notabil

Notabile circa literam.

ædam sunt notanda circa hoc c. vt melius intelligatur 9
octrina Arist. primum, *Quid conuersio sit?* Et licèt a pluri-
definiatur, Conuersio propositionis est, *Transmutatio*
ti in subiectum: tamen insufficiens est hæc definitio; quia
sio argumentatio quædam est, ab vna propositione in
n, per transmutationem extremorum: & bona cōuersio
et appellari, quæ bona consequentia est: quia in ea re-
dari antecedens verum, & cōsequens falsum. Mala ve-
ua id dari potest. Ita ergo definienda est: Cōuersio pro-
nis est, *Argumentatio, in qua per transmutationem prædi-*
ubiectum, colligimus vnam propositionem ex altera, vt si sic
ıs, Nullus homo est animal: ergo nullum animal est ho-
ansmutatio autem extremorū sic debet fieri in conuer-
t non solùm non varientur termini, sed nec significatio
, nec suppositio, nec distributio.

Secundum notabile.

ndò notandum est, *Duplicem esse conuersionem*: Vna est, 10
fit per simplicem transmutationem extremorum: Alia, *Quæ*
ntrapositionem eorum: & prima satis per se est manifesta.
a verò fit per transmutationem quidem extremorum,
litis eis duabus negationibus infinitantibus: & huius
sionis non est vsus, nisi in propositionibus affirmatiuis,
egationes non possunt addi supra alias negationes sine
confusione. Vniuersalis igitur affirmatiua cōuerti po-
eipsam per contrapositionem hoc modo: Omnis homo
nal: ergo omne nō animal est nō homo. Et particularis
ffirmatiua; vt aliquis homo est animal: ergo aliquod
imal est non homo. Huius autem cōuersionis non fecit
nem Arist. quia non est propriè conuersio: nam cùm ex-
addantur negationes, non videntur eadem manere, sed
: quod tamen ad veram conuersionem necessarium esse
s: vnde non tam est conuersio secūdùm formam propo-
, quàm secundùm sensum. Præterea, quia ad constitu-
syllogismorum inutilis etiam est, propter negationes,
obscura redditur forma syllogistica. Alij addunt, hanc
sionem solùm posse fieri in terminis existentibus: quia
existant, dabitur antecedens verū, & consequēs falsum:
t in hac cōuersione: Omnis homo est ens: ergo omne nō
non homo, in qua antecedens est verum, & consequens
, cū sit propositio affirmatiua, de subiecto nō supponen-
ni tamen videtur, etiam in terminis nō existentibus fieri
posse;

posse; neque vnquam dari antecedens verum, & conf falsum: quare nec datur in eodem exemplo. Sed neganc quod consequens sit propositio affirmatiua, de subiect supponente; nam terminus infinitus, etiam de non ent de quibuscunque non existentibus dicitur: vt in 1. lib. terpretatione probauimus: quare non efficit propos de subiecto non supponente, sed similes essentialibus, i bus copula absoluitur à tempore: ideo non est necessar stentia extremorum ad suppositionem.

Tertium notabile.

11 Circa conuersionem particularis negatiuæ notandu *ideo non conuerti*: quia dari potest aliquando in conu ne eius antecedens verum, & consequens falsum; quod f vt conuersio non sit legitima: cùm de ratione conuersio argumentatio: & hæc euidenter probetur vitiosa, ex e tùm quòd semel dari possit antecedens verum, & conse falsum, in simili forma argumen. Ratio autem fundamen propter quam in tali conuersione datur antecedens veru consequens falsum, est, quia fit argumentum à termino distributo in antecedente, ad eundem distributum in c quente: vt sit manifestum, si dicamus: Aliquod animal n homo, ergo aliquis homo non est animal. Animal enim distribuitur in antecedente, cùm sit subiectum proposit particularis: & distribuitur in consequente, cùm sit præ tum propositionis negatiuæ. Et ideo non est bona conseq tia, à conuersa ad conuertentem: nec proinde legitima uersio, & hoc vult dicere Arist. dum particularem negati non conuerti docet: quia mala conuersio non est conue sicut mala consequentia non est consequentia.

CAPVT III.

TEXT. ARISTOTELIS.

Eodem autem modo se habebit, & in necessariis propositionibus, &c.

Breuis expositio textus.

12 INtentum Aristot. in hoc cap. est, tradere regulas conuerte propositiones modales. Diuiditur autem c. in duas partes prima tradit regulas *conuertẽdi propositiones de necesse*. In sec da verò regulas *conuertendi propositiones de modo contingenti.*

Pro conuersione igitur Propositionum de necesse, easdẽ gulas tradit, quas cap. præcedenti tradiderat pro conuersio propositionũ de inesse. Prima regula est, *Quod vniuersalis neg*

ti

necesse conuertitur simpliciter. Quam probat arg. ducente
possibile, in terminis non significantibus. Sed vt meliùs
gatur; illud constituemus in terminis significantibus,
odo: Si vniuersalis negatiua non conuertitur simplici-
go hæc non est bona consequentia: Necesse est nullum
nem esse equum: ergo necesse est, nullum equum esse ho-
: poterit ergo dari antecedens verum, & consequens
. Sic igitur verum illud antecedens; necesse est nullum
nem esse equum: & hoc consequens falsum; necesse est
n equum esse hominem: & si hoc consequens falsum est,
erit istud; contingit aliquem equum esse hominem: ex
ene sequitur: ergo contingit aliquem hominem esse
, per conuersionem simplicem: sed hæc est contradicto-
mi antecedentis malæ conuersionis; quod cõcessum est
rum: nempe, necesse est nullum hominem esse equum:
oncedendum est; vniuersalem negatiuam de necesse,
rti simpliciter; vel dari duas contradictorias simul veras.
unda regula est: *Vniuersalem affirmatiuam de necesse, con-
 partem: & particularem affirmatiuam cõuerti simpliciter.*
 probat simili alio argumento, ducente ad impossibile,
non est necessarium repetere. Tertia regula: *Particularis
ua de esse non conuertitur.* Hanc probat hac ratione: Quia
æc est mala consequentia, Aliquod animal non est ho-
rgo aliquis homo non est animal in conuersione parti-
s negatiuæ de inesse: quia datur antecedens verum; &
quens falsum: ita in particulari negatiua de necesse; Ali-
animal non esse hominem, est necesse: ergo aliquem ho-
n esse animal, non est necesse.

ecunda parte cap. agit de conuersione propositionũ de
ngenti: quod duobus modis sumi posse ait. Primo, prout
em, quod possibile: & hoc modo etiam conuenit rebus
ariis: quia si necesse est hominem esse animal: ergo etiã
ssibile, & consequenter contingens, sumpto contigenti
ossibili: Sed hanc acceptionem contingentis impro-
 esse docet. Ideo secundo modo sumitur propriè pro
od potest esse, & potest non esse.

c supposito, prima regula est: *Quòd omnes propositiones de
genti, primo modo, eadem prorsus ratione conuertantur, ac
tiones de inesse, & de modo necesse:* quam nec oportet pro-
nec exemplis ostendere, cùm sit satis manifesta.

unda regula: *Omnes propositiones affirmatiuæ de contingẽti,
lo modo accepto, conuertuntur, etiã eisdem modis: nempe, Vni-
lis affirmatiua in partem:* vt contingit omnem hominẽ esse
n: ergo contingit aliquod albũ esse hominẽ; & particula-

ris

ris affirmatiua simpliciter; vt contingit aliquem homin
se album: ergo contingit aliquod album esse hominem
etiam regula non probatur ab Arist. quia manifesta est.
13 Tertia: *Vniuersalis negatiua non conuertitur; particulari
negatiua conuertitur simpliciter*: & in hoc differunt propo
nes de contingenti, ab omnibus aliis. Hanc regulam p
alia ratione, nisi quia negatiuæ de modo contingenti pr
sumpto affirmatiuam habent figuram: quid autem hoc s
tim explicabitur.

Dubium primum circa conuersionem proposi tionum de necesse.

An vera sit secunda regula conuersionis, vniuersalis affirma & particularis affirmatiua, de necesse.

14 PRimò agendum est *de conuersione propositionum de neces* ordinem Arist. sequamur. Deinde *de conuersione proposi de contingenti*: & tandem dicemus, quid sentiendum sit de positionibus de possibili, & impossibili. Est ergo primũ du Quia secũdùm hanc regulã propositio vniuersalis affirma de necesse, conuertitur in particularẽ, & particularis affirm ua simpliciter: sed probatur vtrumque falsum: quia in vtra cõuersione datur antecedens verũ, & consequens falsum: e vtraq; est mala cõuersio. Probatur antecedens in his: Nec est omnẽ grãmaticum esse hominem: ergo necesse est aliqu hominem esse grãmaticum: & rursus, Necesse est aliquem g maticum esse hominẽ: ergo necesse est aliquem hominem grammaticum. Aliqui respondent has propositiones mod duob. modis sumi posse. Primo in sensu cõposito: ita vt sign catio modi cadat supra totũ illud cõcretum; vt cõpositum homine, & grãmatica: & sensus sit. Necesse est omne quod n cessariò est grãmaticũ, esse hominẽ: & tunc antecedens est f sum, sicut & consequens: quare non probatur malã esse cõu sionem. Si verò sumantur *in sensu diuiso*: ita vt modus nõ co ponat grãmaticam cũ homine, sed naturę suę relinquat: ve gratia, si talis sensus sit. Omnem grãmaticum nõ posse nõ e hominẽ, non possunt cõuerti iuxta traditas regulas: quas s lùm in sensu cõposito intellexit Arist. Hæc solutio nõ placu Villalpãdeo in Cõmentariis huius capitis: quia verè diminu est. Nã cùm in vtroque sensu possit sumi modus, & meliùs a que frequẽtiùs sumatur in sensu diuiso; vt per se est manifest satis diminutus esset Arist. si regulas cõuersionis nõ assignar iuxta cõmunem, & magis propriũ sensum propositionũ. Pr ptcrea respondet ipse: Verã esse eandem regulã, etiam in exem

pl

llato,ſi ſeruetur idem ſenſus vtriuſq; propoſitionis.Quod
nuerſione vniuerſalis negatiuæ probat;Videlicet:Neceſ-
nullum grammaticum eſſe hominem : ergo neceſſe eſt
m hominem eſſe grammaticum; nam vtraque in eodem
accepta,eſt falſa.

hæc ſolutio minùs ſatisfacit,quàm prima;nã regula non
difficultatẽ in cõuerſione vniuerſalis negatiuæ,ſed in ſo-
irmatiuis:quæ etiã ſi in eodem ſenſu accipiantur,neceſſe
ri aliquando in earum conuerſione antecedens verum,
ſequens falſum.Vt exemplum datum probat euidenter.
o reſpõdemus:Propoſitiones de modo Neceſſe,vniuerſa-
oquendo,accipiẽdas eſſe,ſuppoſita exiſtentia extremorũ:
eis vera eſſe poſſit regula conuerſionis tradita ab Ariſt.
exempli argumento,ſuppoſito quòd homines, & gram-
a ſunt in rerum natura; tunc verum eſt antecedens:Ne-
eſt omnem grammaticum eſſe hominem:quia ſenſus eſt,
ate homine,& grammatica,neceſſe eſt omnem gramma-
eſſe in homine.Et etiam verum eſt conſequens; Neceſſe
quem hominem eſſe grammaticum : quia ſenſus eſt,ho-
& grammatica exiſtentibus in rerum natura,neceſſe eſt
em hominem eſſe grammaticum:quamuis non ſuppoſi-
tentia extremorum, ſed abſolutè accepta; ſine tali ſup-
one,falſa eſſet propoſitio.

Dubium Secundum.

*n bene probauerit Ariſtoteles regulas conuerſionis pro-
poſitionum de neceſſe.*

etur nõ bene id probaſſe,propter hoc arg.quia nõ bene 15
obatur res aliqua per mediũ minùs notũ,quàm ipſa ſit:
iſt. probauit regulas conuertendi propoſitiones de ne-
per conuerſionẽ particularis de cõtingenti,de qua nihil
dixerat : ergo minùs bene id probauit. Minor patet ex
Ariſt.Reſpondetur,quòd ſi bene intelligatur ratio Ariſt.
titur conuerſione propoſitionis de modo contingenti,
opoſitionis de ineſſe:ex qua poſtea colligit propoſitionẽ
ularẽ de cõtingenti hoc modo:Si non conuertitur ſim-
r vniuerſalis negatiua de neceſſe:ergo poteſt dari ante-
s verũ,& conſequens falſum:ſit ergo verum hoc antece-
Neceſſe eſt nullũ hominem eſſe equũ:& conſequens fal-
Neceſſe eſt nullũ equũ eſſe hominẽ.Et ſi hoc conſequens
eſt,bene ſequitur ex eo,veram eſſe hãc propoſitionem:
ngit aliquem equum eſſe hominẽ,quę eſt eius contradi-
.Et quia contingens ſumptũ non poſſibili,ſignificat id,
oteſt eſſe ex propoſitione particulari de cõtingẽti, hoc
modo

modo sumpto, infert Arist. propositionem particularem
esse, per illam regulã; Possibili posito in esse, nullũ sequi
conuenics hoc modo: Contingit aliquẽ equũ esse homi
natur ergo inesse: Quòd aliquis equus sit homo: & tũc pr
tio hęc de inesse, Aliquis equus est homo, cõuertitur sin
ter in hãc: ergo aliquis homo est equus, per regulas cõue
propositiones de inesse, iã traditas c. præcedẽti: ex qua c
hanc modalẽ de contingẽti pro possibili Contingit aliq
minem esse equũ: quia ex propositione de inesse euident
ligitur propositio de possibli: sicut ex actu colligitur ber
tentia. Et hæc vltima est cõtradictoria illius antecedẽtis
conuersionis, quod verum esse cõcedebatur: videlicèt. N
est nullũ hominẽ esse equũ: & ideo colligit duas contra
rias simul esse veras, sine vlla conuersione propositionis c
tingẽti, per solã conuersionẽ propositionis de inesse, & p
gula contradictorię oppositionis, traditã lib. 2. de inter
tione, quòd si vna est falsa, altera debet esse vera: & ꝙ pro
tiones de necesse, habeãt oppositionem cũ propositionib
contingenti, etiã sumpto pro possibili modo, quo explic

Circa conuersionem propositionum de modo contingenti,
Primum notabile.

DVobus modis docuit Arist. sumi contingens. Primo, *Im*
priè. Secundo, *Propriè. Impropriè* quidem pro possibili;
sumpto, eisdem modis conuerti propositiones eius, ac cõ
tuntur propositiones de necesse, & eisdem argumentis pr
dæ sunt; atque etiam, vt regulæ veræ possint, intelligi de
propositiones, supposita existenta extremorum: vt dictur
in eisdem propositionibus de necesse. Et tandem in conue
ne omnium modalium, intelligendum est, solùm agere A
de propositionib. de modo affirmatiuo: sed variatis ex p
dicti, secundùm quantitatem & qualitatem. Hoc est de vni
salibus, & particularibus, affirmatiuis, & negatiuis.

Secundum notabile.

CIrca propositiones verò de contingẽti, secũdo modo s
pto, notãdum est, *Omnes propositiones eius efficere sensum*
pulatiuum; vt hæc propositio: Contingit hominem esse alb
efficit hũc sensum, Possibile est hominem esse album, & ho
nem non esse albũ: sicque de reliquis; cuius ratio euidẽs es
gnificatio ipsius modi: quæ est rẽ posse esse, & posse non ess
propterea contingens hoc modo sumptũ, vocatur ad vtrum
bet, quasi vtrumq; partem possibilem significet. Vnde sequi
ex affirmatiua inferri negatiuã; & ex negatiua affirmatiua

Be

enim sequitur, Contingit hominem esse album: ergo cō-
: hominem non esse album: atq; etiam, contingit homi-
ion esse album: ergo contingit hominē esse albū. Et ideo
ositionibus de modo cōtingenti, opponūtur propositio-
: modo necesse, & de modo impossibili: quia ex duob. po-
:ouenire, quòd aliquid non sit contingens: nempe, ex eo,
sit necessarium, & ex eo, quòd sit impossibile: vnde vtraq;
st falsa, Contingit hominē esse animal: atque etiam, Cō-
: hominē esse equum. Prima, quia necessaria. Secūda, quia
ssibilis. Et ex hoc procedit, tam diuersum modū conuer-
; habere propositiones de contingenti, ab aliis omnibus
im modorum. Nā cùm vniuersalis negatiua aliorum mo-
conuertatur simpliciter, de modo tamē contingenti, nō
ertitur simpliciter. Et cùm particularis negatiua aliorum
orū non conuertatur; si sit de modo contingenti, conuer-
simpliciter: & hæc est sententia Aristotelis.

Tertium notabile.

vt eam intelligamus, notandū est tertiò, quòd vt *aliqua* 17
positio conuertatur, necesse est secūdùm omnia, quæ inclu-
ouuerti: nā si secūdùm aliquid non conuertatur, non fiet
ersio secundùm integrū sensum eius: nec dicetur ipsa cō-
sed aliquid eius: quare talis conuersio fiet secundùm vo-
antùm, & non secundū sensum, & veritatem: & ideò non
era, sed apparens tantū. Ex quo præsupposito certissimo,
rit difficile intelligere, verum esse vtrumq; assertum ab
Primum quidem, quòd vniuersalis negatiua de contin-
, non conuertatur simpliciter. Exempli gratia: Contingit
m hominem esse album: nō conuertitur in hanc, Cōtin-
illum album esse hominē: quia includit has duas proposi-
s de possibili, Nullū hominem esse album, est possibile: &
bile est omnem hominē esse album: sed hæc secunda non
ertitur simpliciter; vt per se est manifestum: ergo nec vni-
lis negatiua eam includens poterit simpliciter conuerti.
òd verò secūda regula de conuersione particularis nega-
vera sit, hoc modo probatur: Propositio particularis nega-
propter significationē modi, infert affirmatiuam: vt pro-
mus: ergo hæc est bona consequētia, Cōtingit aliquē ho-
m non esse album: ergo contingit aliquem hominem esse
n: ex qua sequitur per cōuersionem simplicem iam tradi-
ergo cōtingit aliquod album esse hominem: & ex hac se-
ır etiam, propter significationem modi, negatiua, nempe,
tingit aliquod album non esse hominē, quæ est conuer-
egatiuæ particularis in principio sumptæ: ergo euidēter

probatur, conuertẽdam esse simpliciter. Sed vt hæc regul
sit, propositiones debent sumi supposita existẽtia extremo
vt in propositionib. de possibili, & necesse diximus; alioq
bitur antecedens verum; & consequẽs falsum: vt in hoc e
plo: Contingit hominem non esse ridentem: ergo conting
dentem non esse hominem, atque etiam, Contingit hom
non esse grammaticum: ergo contingit grammaticum n
hominem. Supposita autem existẽtia extremorum, nẽpe,
& hominis, aut Grammaticæ, & hominis, sicut conseque
falsum, ita & antecedens: nam homine, & Grammatica exi
tibus, non est contingens, quòd Grammaticum sit homo
necessarium ex suppositione: nam si Grammatica est in re
natura, non potest esse nisi in homine, seu non esse in hom
ergo necesse est eam in homine esse; quare falsum erit, q
contingat Grammaticum esse hominem.

28 Sed aduersus hanc conuersionem particularis negatiu
arg. satis difficile. Nam ideo dictum est ab Arist. *particula
negatiuã de inesse non conuerti simpliciter:* quia datur antece
verum & consequens falsum: & hoc ideo, quia fit argumen
à termino non distributo ad terminum distributum; ex p
subiecti propositionis conuertendæ: vt patet in hac, Aliq
animal non est homo, ergo aliquis homo non est animal. A
mal enim non est distributum in antecedente: & tamen di
buitur in consequente, ratione negationis supra illud cadẽ
sed idem defectus contingit in conuersione particularis ne
tiuæ de contingẽti: ergo falsum erit, quod conuertatur. Et
regula erit contraria illi, quæ negat particularem negatiu
de inesse conuerti. Probatur minor: quia dum sic procedim
Contingit aliquem hominem non esse album: ergo contin
aliquod album non esse hominem; homo, qui est subiectum
antecedente, non distribuitur, sed solùm afficitur signo pa
culari: & tamen distribuitur in consequente, ratione negat
nis cadẽtis supra illum: ergo ex parte eius erit talis conuer
argumẽti à termino nõ distributo, ad terminum distributu
sicut conuersio particularis negatiuæ de inesse: & conseque
ter, erit vitiosa, & nulla, sicut est illa.

Respondetur distinguendo minorem, quòd in conuersio
negatiuæ de contingenti fiat argumentum à non distributo a
distributũ, quia diuerso modo fit, atque in propositione de i
esse: nam in hac fit ex parte totius, atq; integri extremi, sed i
modali de contingẽti, tantum ex parte extremi partialis, cùm
tamen ex alia parte maneat extremũ sine distributione, nã ex
tremum propositionis modalis est dictum: cùm propositio d
modo contingẽte negatiua contineat etiã affirmatiuam, dua

habe

t partes dictum eius : vnã negatam,& alteram affirmatã.
eo vnam distributã;& alteram sine distributione. Gratia
pli;dum sic procedimus,in eodẽ exempli loco allato arg.
ingit aliquem hominem non esse album: ergo contingit
od album non esse hominem:hoc consequens negatiuũ
inet etiam affirmatiuum, nempe, Contingit aliquod al-
esse hominem : in quo patet hominem non distribui,li-
istribuatur in alia parte eiusdẽ dicti negatiua:ex affirma-
autem sequitur iterum alia pars negatiua; nempe; Con-
t aliquod album non esse hominem : quæ est conuertens
em particularis negatiuæ. Vnde sequitur, non impedire
ersionem, nec vitiosam eam reddere argumentationem,
n distributo ad distributum, ex parte extremi partialis
entis sine distributione in alia parte affirmatiua eiusdem.
d aduersus hanc solutionem est argum. adhuc difficilius; 19
ex eo sequitur, vniuersalem negatiuã eiusdem modi cõ-
ntis conuerti simpliciter;contra aliã regulam negantem
ersionem eius.Probatur id sequi, quia ex eo tantùm non
t conuerti vniuersalis negatiua simpliciter,quia includit
ersalem affirmatiuam,non conuertibilem simpliciter,sed
ersalis affirmatiua ex eo solum non potest conuerti sim-
er:quia talis conuersio erit argumẽtum à non distributo
stributum,ex parte prædicati eius : quod cùm nõ sit in eã
butum,distribuitur in conuertente;vt patet,dum sic pro-
nus : Contingit omnem hominem esse album:ergo con-
t , omne album esse hominem.Constat verò vniuersalem
natiuã solùm esse partem dicti vniuersalis negatiuæ,eam
dentis:& ideo solum esse extremum partiale eius:ergo si
reddit vitiosam conuersionem;quòd in ea fiat argumen-
non distributo ad distributũ, ex parte extremi partialis:
ctum est in conuersione particularis negatiuæ; nec igitur
etur vitiosa conuersio vniuersalis negatiuæ.Respondetur,
liuersam rationem in vniuersali negatiua, includẽte vni-
lem affirmatiuam,ac in particulari negatiua:nam in cõ-
one huius duo sunt:Primum,quòd idem terminus,qui nõ
stributus in subiecto antecedentis; non distribuitur in
que parte consequentis:sed in altera tantùm: in alia verò
istributo manet,cùm sit particularis affirmatiua.
cundum est;quòd eadẽ pars affirmatiua conuertitur sim- 20
er:& per talem conuersionem colligitur euidenter ex ea
cularis negatiua:quę est cõuertens particularis negatiuę,
incipio assumptæ ad conuersionẽ : & ideo à primo ad vl-
m sequitur euidenter particularem negatiuam conuerti.
iuersali verò affirmatiua , inclusa in negatiua vniuersali,

neutrum horũ repetitur. Non primũ: quia sic argumẽtu
à non distributo ad distributũ, dum eam conuertimus: v
minus qui nõ distribuitur in antecedẽti, semper in cõseq
distribuatur: hoc est, tam in conuertente affirmatiua; vt p
cùm sit vniuersalis, quàm in negatiua vniuersali, quàm i
dit, cuius omnes terminos patet esse distributos. Ideo om
parte est argumentatio à non distributo ad distributũ: &
infertur in consequenti; quàm contineatur in antecedẽt
nec reperitur secundum: quia vniuersalis affirmatiua, in c
conuertitur, non includit propositionem conuertibilẽ, ex
possit deduci conuertens vniuersalis negatiuæ, sed solum
uersalem negatiuam non cõuertibilem, vel de qua dispu
est, an conuertatur: quare non possumus vti conuersione
in eadem argumentatione, sicut possumus vti conuers
particularis affirmatiuæ inclusæ in alia particulari nega
& ideo nunquam possumus colligere ex conuersione vni
salis affirmatiuæ, quam includit, vniuersalem negatiuam,
sit conuertens alterius vniuersalis negatiuæ: de cuius con
sione agitur. Ex his igitur duabus differentiis, tanquam à si
euidenti colligimus, propositionem particularem nega
continere virtualiter suam conuertentem: cùm per euide
consequentias ex ea deducatur: & ideo conuerti posse; vt
cuit Arist. Vniuersalem verò negatiuam non continere su
conuertentem vllo modo, cùm ex ea non possit deduci:
solùm affirmatiuam vniuersalem, quæ impedimento est ei
possit simpliciter conuerti.

Et si tandem dicatur, hinc sequi, quòd vniuersalis negat
saltem possit conuerti in partem: cùm vniuersalis affirmati
quam includit, & propter quam solam non potest conuerti
particularem conuertatur: quod tamen videtur esse contra
gulam Arist. negantem vllo modo conuerti. Respondeo; N
cessariò concedendum esse, quòd vniuersalis negatiua cõu
tatur in particularem: quia id conuincit argumentum: qu
hoc nunquam Arist. negauit: quia nullum est fundamentu
propter quod negari possit, sed solum negauit conuerti; vt p
tit propria natura: hoc est conuersione simplici; sicut conue
titur in aliis modis, atque in propositionibus de inesse. Et ha
de conuersione propositionum de modo contingenti.

Notabile Vnicum.

Circa conuersionem propositionum de possibili, & impossibili.

21 VLtimò notandum est, *circa conuersionem propositionum d*
possibili, & impossibili; non esse locutum Arist. expresse, &
in

rticulari de illis: quia eisdem modis conuertuntur secun- sensum & æquipollentiam, ac propositiones de necesse: li- liquando diuersæ appareant ab eis, præsertim propositio- e impossibili. Et de propositionib. de possibili res est ma- a: cùm sint de contingenti impropriè sumpto, de quibus diximus, eodem modo cõuerti posse, ac propositiones de se. Sed de propositionibus de impossibili intelligetur fa- si consideremus propositiones de impossibili affirmato pollere propositionibus de necesse, habentibus oppositũ m, vt hæc propositio: Impossibile est aliquem hominẽ esse m, æquipollet huic, necesse est nullum hominem esse m: quare sicut illa conuertenda est: & sic de cæteris de im- bili, affirmato modo: nam de his solis loquitur Arist. in his ersionibus, vt diximus. Solùm est repetendũ in hac parte; l intelligitur semper, supposita existentia extremorum.

CAPVT IV.

TEXTVS ARIST.

Determinatis verò his. Dicamus iam per quæ, & quando, & quomodo fiat omnis syllogismus, &c.

Breuis expositio textus.

tentum Arist. c. præsenti est, explicare *naturam & rationem* 22 *imæ figuræ.* Diuiditur autem in duas partes. In prima: expli- nodos vuiuersales, quibus syllogismi fieri possunt: ex qui- alios omnes inutiles, qui videntur eis similes, reiicit. In se- da: explicat duos alios modos particulares vtiles: & ex eis quam inutiles, omnes alios, qui in simili dispositione fieri unt, etiam reiicit.

odos vniuersales explicat his verbis: *Quando tres termini sic bent, vt postremus sit in toto medio, & medius in toto primo sit, non sit, extremorum fieri syllogismum necesse est,* &c. Per me- n terminum intelligit eum, qui bis sumitur in præmissis. postremum terminum, minorem extremitatem: & per pri- n, maiorem extremitatem. Sensus igitur verborum eius ta- st: Quando tres termini ita sunt dispositi, vt medium sub- atur vniuersaliter maiori extremitati in prima propositio- : in secunda verò minor extremitas subiiciatur vniuersali- medio: affirmatiuè quidem fit syllogismus in primo modo, vocatur *Barbara*: quia constat tribus propositionibus af- natiuis, & est talis: Omne animal est substantia: omnis ho- est animal: ergo omnis homo est substantia. Negatiuè verò secundo modo, qui vocatur *Celarent*: quia constat minori

affirmatiua, & maiori, & conclusione negatiuis: & ita con-
tur: Nullũ animal est lapis: omnis homo est animal: ergo
lus homo est lapis. Quomodocunque autem aliter dispo-
mediũ, & extremitates in propositionibus vniuersalibus
dos inutiles ac vitiosos efficiunt: in quibus tam proposit
vniuersales affirmatiuæ, quàm negatiuæ indifferenter seq
tur: vel, vt alij dicũt, dantur termini, in quibus Omni; & e
termini, in quibus Nulli. & probatur esse vitiosas consequ
v.g. dari duas cõtradictorias simul veras. Itaque ex disposit
vniuersali terminorum solùm duo producti modi vtiles r
stant, in quibus perfecti efficiuntur syllogismi. Quod prob
euidenter; quia in primo dicitur de omni: hoc est prædica
maioris, quod vniuersaliter dicitur de subiecto in maiori,
tur necessariò de aliquo contento, & sumpto sub eo in cõ
sione. In secundo verò dicitur de nullo: nam prędicatum m
ris negatur vniuersaliter de subiecto eiusdem: & ideo neg
etiam necessariò de subiecto minoris in conclusione.

23 In secunda part. c. Explicat duos alios modos vtiles eius
figuræ, quos vocat particulares: quia altera præmissarum p
ticularis est, & vniuersalis altera. Si ergo (inquit) vtraq; præm
sa sit particularis, inutiles fiunt omnes modi: Si verò particu
ris vna, & vniuersalis altera: vel maior est vniuersalis, in
maior extremitas dicitur vniuersaliter de medio: & minor p
ticularis, in qua medium dicitur de minori extremitate, mo
particulari: fit tertius modus perfecti syllogismi, qui dici
Darij: quia constat maiori vniuersali affirmatiua; & minori,
conclusione, particularibus etiã affirmatiuis. Et talis est mod
is: Omne animal rationale est risibile: Aliquis homo est anim
rationale: ergo aliquis homo est risibilis. Si verò maior sit v
uersalis negatiua, in qua maior extremitas negetur vniuersa
ter de medio: & minor particularis affirmatiua, in qua mediu
dicatur de minori extremitate modo particulari: fit modus v
lis quartus primæ figuræ, qui vocatur *Ferio*: & est talis: Nullũ
animal est lapis: Aliquis homo est animal: ergo aliquis hom
non est lapis. Quòd verò duo isti syllogismi perfecti sint, euid
est ex duobus aliis prioribus, à quibus solùm differunt ex par
minoris propositionis, quæ in illis est vniuersalis, & in his pa
ticularis: & consequenter conclusiones eorum sunt particula
res. Cùm ergo particulares propositiones eorum contineantu
sub vniuersalibus aliorum, si illi euidentes sunt, & in eis dicitu
de omni, & de nullo: idem prorsus habebunt isti. Cæteri ver
modi quibus disponi possunt præmissæ vniuersalis & particu
laris, inutiles sunt: & in quibus dantur termini, in quibus Om-
ni. & in quibus Nulli. Hæc Arist.

Quid

Quid sit figura, & quotuplex; & quid modus, explicatur.

ura syllogismorum nihil aliud est quàm debita dispositio trium 24
rminorum, hoc est, medij, & extremitatum: *secundum debi-*
nodum prædicationis, & subiectionis. Dicitur autem per me-
ɔram, ex similitudine figuræ geometricæ: nã sicut hæc re-
t ex lineis terminatis per pũcta, ita dispositis: eodẽ modo
a syllogistica ex propositionib. quæ sunt quasi lineæ ter-
tæ extremis punctis: hoc est, subiecto, & prædicato: quæ
ıtur termini propositionum, quia sunt extrema eius.
ura triplex est: quia tribus tantùm modis disponi possunt
a, & extremitates. Nam vel medium in prima est subiectũ:
secũda prædicatum, & vocatur prima figura propter tria.
ò: Quia medium in hac dispositione non solùm rationẽ
t medij, quòd per id coniũgantur extremitates: sed etiam
rium situm medio debitũ: cùm sit inter extremitates col-
um: ita vt sit subiectum vnius, & prædicatum alterius. Se-
ò: Quia in hac figura omne genus propositionis colligi-
empe vniuersalis affirmatiua, vniuersalis negatiua: parti-
is affirmatiua, & particularis negatiua. Tertio: Quia ex
igura deriuantur aliæ: nam vel medium est prædicatum
sq; præmissæ: & sic est secunda figura: vel est subiectum
sque; & sic est tertia. Cuius ratio satis congruens est: quia
icatum est nobilius subiecto: & ideo nobiliorem rationẽ,
cum habet medium: & nobilior ex consequenti est dispo-
ipsa: in qua semper est prædicatum ea, in qua semper est
ectum: & propterea dispositio illa secundam; hæc verò fi-
m tertiam meritò constituit.
odus est debita dispositio præmissorum, secundùm debitam qua-
em, & quantitatem, hoc est, secundùm rationem vniuersa-
: particularis: in qua consistit quantitas propositionis: &
ndùm affirmationem, & negationem, in quibus consistit
litas.
lodi primæ figuræ, quatuor tantùm enumerati sunt, nempe,
vniuersales, & duo particulares. Quia his tantùm quatuor
lis debito modo disponi possunt præmissæ: vt ex eis eui-
ter inferatur conclusio: cæteri verò omnes modi inutiles
:, vt dictum est.

Dubium vnicum.

ı præter tres figuras enumeratas ab Arist. addenda sit quarta.

PRima opinio tenet, *Addendam esse quartam:* quam tribuunt 25
Galeno medicorũ principi Et probatur hoc arg. *Figura est*
ita dispositio medij: & extremitatũ, secundùm debitã subiectionẽ

& prædicatione: sed præter tres modos, quibus disponunt Arist. possunt quarto alio modo ab eis diuerso disponi: ex tali dispositione efficietur diuersa figura, quę sit quarta. batur minor: quia dispositio primæ figuræ est: in qua medi subiectum maioris, & prædicatū minoris: dispositio secūd qua medium est prædicatū vtriusq; præmissæ: & dispositio tiæ: in qua mediū est vtriusq; subiectū; sed possunt etiā qu modo disponi: ita vt medium sit prædicatū maioris, & su ctū minoris: scilicet vt ex tali dispositione non minùs eu ter sequatur conclusio, quàm ex trib. prioribus: ergo result ex tali dispositione quarta figura, distincta à trib. Minor batur hoc exemplo: Omne risibile est homo: omnis hom animal rationale: ergo omne animal rationale, est risibile.

26 Cōmunis tamen consensus totius scholæ *tres tantùm fig ponit* cum Aristot. Et ita nobis sentiendum est. & probatur ratione: Quia figura propriè loquēdo, est quasi forma sylle smi: in qua formaliter disponuntur propositiones: hoc est cundùm modū naturalē, ac debitū formæ earum Debitus tē modus in eo consistit: vt id quod se habet vt forma: sit p dicatum, & quod se habet vt materia, sit subiectum: sed tri tātùm modis ita possunt propositiones disponi: ergo tres ta erunt figuræ enumeratæ ab Arist. Minorē sic probo: Non p sunt disponi quarto illo modo, nisi in maiori prædicetur id verè se habet vt materia, & subiiciatur, quod se habet vt fo ma: atqui hęc dispositio pręter naturam, & formā propositi nis est, vt idē exemplum assignatū probat: ergo ex illa dispo tione nō potest propria aliqua figura resultare: quare rarò, nūquam in disputationibus tali dispositione syllogismoru vtimur. Talis ergo dispositio si aliquid simile figuræ habe potest, imperfectum quiddam est, & dispositioni primæ figu quodammodo affine, ad quam reduci debet. Ad arg. verò d stinguenda est minor: quia disponi possunt, sed nōn modo d bito ad efficiendam figuram, vt probatum est: & ideo talis di positio figuram distinctam non efficit, sed propter quanda similitudinem reducitur ad primam.

27 Et si aliquis obiiciat ex opposito, primā solam sufficere, cùn per eam inferatur omne genus propositionis: & ideo, secund & tertiam non fuisse addendas. Respondeo: Necessarias esse se cundam & tertiā: quia licèt in prima colligi possit omne ge nus propositionis, non tamē semper ea vti possumus in dispu tationibus: quia non semper tā manifesta consequētia consti tui potest, vt omnib. euidēs appareat: sed necesse est, aliis mi nus euidētibus sæpe vti, vt per eas ed euidētiores primæ figur perueniamus. Necessariæ pręterea sunt, vt copiā syllogismor

habeamus,

mus,ad instituendas disputationes: quam per solam pri-
figuram non haberemus.

CAPVT V.

TEXTVS ARIST.

lo verò huic quidem omni, illi autem nulli insit, aut vtrique omni, aut nulli, figuram quidem talem voco secundam.

Breuis expositio textus.

ntum Arist.c.præsenti est,explicare *naturam secũdæ figu-* 28
iuiditur autem in duas partes. In prima; Explicat dispo-
em secundæ figuræ. In secunda; Modos omnes vtiles syl-
ndi in ea,refutatis inutilibus percenset.
nda figura efficitur(inquit Arist.) *quando sic disponuntur*
sa: vt medium sit prædicatum vniuersale de extremitatibus,
ique:ita vt affirmetur in vna,& negetur in alia: indifferẽ-
idem,quia siue maior sit negatiua, siue minor,dum mo-
n sit vtraque affirmatiua,aut negatiua, bona est disposi-
his duobus exemplis ostenditur: Nullus lapis est animal:
s homo est animal: ergo nullus homo est lapis,& rursus;
s homo est viuens: Nullus lapis est viuẽs: ergo nullus la-
homo. Ideo medium in hac figura ait Aristot. esse, *quod*
vel nulli extremitati inest: Extremitates verò, quibus inest
m: & vt vtramque distinguat,asserit maiorem extremi-
esse eam, quæ iuxta medium posita est: esse autem iuxta
m positam dicit, quia sicut medium est prædicatum in
ssis,ita maior extremitas in conclusione. Ideo medio si-
st. Minorem verò extremitatem lõgiùs ait distare à me-
ia cùm medium semper sit prædicatum,minor extremi-
per est subiectum. Vnde(inquit) sequitur,quòd medium
oris seu extrà ponatur respectu extremitatum: quia sem-
dicatur,& nunquam subiicitur: atque etiam primum sit
one: quia cùm sit prædicatum semper,præcipuum locum
figura tenet: extremum porrò vtrumque in præmissis
itur. In hac figura nullum syllogismum perfectum fieri
quia syllogismus perfectus ille est, qui nullo indiget vt
eat necessarius: sed omnes syllogismi huius figuræ indi-
eductione ad syllogismos primæ: ergo nullus eorum
tus est.
ecunda parte cap. enumerat modos vtiles huius figuræ, 29
ésq; reiicit. Inquit ergo: Quando medium huic quidem
,illi verò nulli inest, fit primus modus vtilis, qui vocatur
,hoc modo: Nullus lapis est animal: Omnis homo est
l: ergo nullus homo est lapis. Reducitur autẽ ad secundũ

modum primæ figuræ, per solam conuersionem simplic ioris, hac ratione: Nullum animal est lapis: Omnis ho animal: ergo nullus homo est lapis.

Si verò è contrario medium huic quidem nulli, illi ve ni inest: id est, si in maiori negatur vniuersaliter de ma tremitate, & in minori vniuersaliter affirmatur de extre minori, fit secundus modus, qui dicitur *Camestres*, vt os hoc exemplo: Omnis homo est animal: Nullus lapis est a ergo nullus lapis est homo, qui reducitur ad secundum primæ figuræ: conuersa minori simpliciter, & transmutat missis. Ita vt minor conuersa fiat maior, & maior sit min modo: Nullum animal est lapis: Omnis homo est anima nullus homo est lapis.

Tertium modum fieri ait, si medium huic quidē nulli in maiori vniuersaliter negetur de maiori extremitate: ill alicui insit, id est, in minori dicatur de aliqua extremitat nori, fit tertius modus, qui dicitur *Festino*. Fit autem vtrun si maior sit vniuersalis negatiua: & minor particularis aff tiua, hac ratione: Nullus lapis est animal: Aliquis homo e mal: ergo aliquis homo nō est lapis. Reducitur autem ad tum modum primæ figuræ, per solam cōuersionem simp maioris, hoc modo: Nullum animal est lapis: Aliquis hon animal: ergo aliquis homo non est lapis.

Quartum denique modum fieri ait, quando medium quidē omni, illi verò alicui nō inest: hoc est, quando mai vniuersalis affirmās, in qua vniuersaliter prædicatur de m extremitate: & minor particularis negans, in qua negatur sumpta in particulari, resultat modus iste, qui vocatur *Baro* est talis; Omnis homo est animal: Aliquis lapis nō est ani ergo aliquis lapis nō est homo. Modus autē iste nō potest r ci ad primam figuram ostensiuè, vt per se est manifestum: Arist. illum reducit per impossibile ad primum modum, ha tione: vt ex maiori, & contradictoria conclusionis pro min inferatur contradictoria minoris eiusdē syllogismi, simul cū ea, vt si ita dicamus: Syllogismus in *Baroco*, dicis: nō est b consequentia: ergo dari potest in ea antecedens verū, & co quēs falsum: sit ergo verū illud antecedēs, pro maiori, & mi ri, & sit conclusio falsa: cuius contradictoria vtique debet vera, nēpe, Omnis lapis est homo: quā sic accipio pro minor cum maiori eiusdem syllogismi, hūc syllogismū efficio: Om homo est animal: Omnis lapis est homo; ergo omnis lapis animal: quæ est contradictoria minoris illius syllogismi, nē Aliquis lapis nō est animal, & vtraque est vera: hæc quidē q erat pars antecedentis malæ cōsequentiæ: altera verò, quia e

contra

adictoria consequentis falsi eiusdem malæ cōsequentiæ. sequitur, vel bonum esse syllogismum quarti modi huuræ, vel dari duas contradictorias simul veras. Cæteri auodi huius dispositionis inutiles sunt: & tales probari poser terminos, in quibus omni, & in quibus nulli.

CAPVT VI.

TEXT. ARISTOTELIS.

tem eadem, hoc quidem omni, illud verò nulli inest, vel ambo nni, vel nulli, figuram quidem huiusmodi voco tertiam.

Breuis expositio textus.

ntum huius cap. est, explicare *naturam tertiæ figuræ*. Diuir autem in duas partes. In prima definit, & explicat terguram: medium atque extremitates, quomodo sint in ea ita. In secunda: Modos vtiles, qui in ea fieri possunt, enuinutilibus exclusis.

rima parte. *Tertia*, inquit, *figura fit, quando tres termini sic itur, vt medium in vtraque præmissa subiectum sit: maior veemitas, prædicatum maioris, & minor prædicatum minoris:* cesse est vt maior propositio semper sit vniuersalis, & cōsemper particularis; ideo medium sic definit: *Medium in hac dico, de quo ambo prædicantur.* Id est, de quo prædir ambæ extremitates. Extremitates verò esse ait quæ prętur; sed maiorem longiùs esse à medio, quia semper prær tam in præmissis, quàm in conclusione. Medium verò r subiicitur, ideo quasi dissimiles & oppositas rationes t: ac propterea hanc extremitatem longiùs esse dicit à . Minor verò extremitas (inquit) est, *quæ propius*, hoc est, nagis accedit ad medium; cùm saltem in conclusione sit tum, sicut medium in vtraque præmissa. Nullum autem ismum perfectum fieri in hac figura docet; quia omnes nt reductione ad primam, vt appareant necessarij.

ecunda parte capitis enumerat modos vtiles, qui in hac 31 effici possunt, inutilibus exclusis. Primus igitur modus ur; *Quando vtraque præmissa est vniuersalis affirmatiua*: vt mus: Omnis homo est viuens; Omnis homo est animal; liquod animal est viuens. Et vocatur modus iste *Darapti*. citur autem ad tertium modum primæ figuræ per solam rsionem minoris in partem, hoc modo: Omnis homo est s: Aliquod animal est homo: ergo aliquod animal est vi-

undus modus fit: *Quando maior est vniuersalis negatiua, & minor*

minor vniuersalis affirmatiua: & vocatur *Felapton*, atque e
Nullum animal est lapis: Omne animal est viuẽs: ergo al
viuens non est lapis. Reducitur autem ad quartum m
primæ figuræ per solam conuersionem minoris in parte
modo; Nullum animal est lapis: Aliquod viuens est anim
go aliquod viuens non est lapis.

Tertius modus fit, *Quãdo maior propositio est particulari
matiua, & minor vniuersalis negatiua: & dicitur Disamis.* V
camus, Aliquod animal est corpus: Omne animal est viue
go aliquod viuẽs est corpus. Reducitur autem ad tertiũ
primæ figuræ per conuersionem maioris, & transmutati
præmissarum. Ita vt maior conuersa fiat minor, idque per
uersionem simplicem conclusionis, & ex minori fiat maio
modo: Omne animal est viuẽs, aliquod corpus est animal
aliquod corpus est viuens. Quartus modus fit, *Quando ma
vniuersalis affirmatiua, & minor particularis etiam affirmat*
si dicamus: Omne animal est viuẽs; Aliquod animal est co
ergo aliquod corpus est viuẽs: & vocatur *Datisi*. Reducitu
tem ad tertium modum primæ figuræ, per solam conuer
simplicẽ minoris, hoc modo: Omne animal est viuens: Ali
corpus est animal: ergo aliquod corpus est viuẽs. Quintus
dus fit, *Quãdo maior est particularis affirmatiua: & minor vn
salis affirmatiua*, vt si dicamus: Aliquod animal non est l
Omne animal est viuens: ergo aliquod viuens non est lapi
vocatur *Bocardo*, qui non potest deduci ad modos primæ
ræ ostensiuè, sicut alij: sed solùm per impossibile, secundùn
gulas huius reductionis, hoc modo: Omne viuens est l
Omne animal est est viuens: ergo omne animal est lapis.

Sextus modus fit; Quãdo maior est vniuersalis negãs, &
nor particularis affirmãs, vt in hoc exemplo: Nullũ anima
lapis: Aliquod animal est viuens. ergo aliquod viuẽs nõ es
pis: & vocatur *Ferison*, qui reducitur ad quartum modũ pr
figuræ, per solam cõuersionem simplicem minoris, hoc mo
Nullũ animal est lapis: Aliquod viuẽs est animal: ergo aliq
animal non est lapis. Per has autem reductiones ad modos
mæ figuræ probatur euidenter, vtiles ac bonos esse omnes
logismos secundæ ac tertiæ figuræ. Solùm autem vsi sumus
ductione ostensiua, quia breuis est. Reductionem verò per
possibile, tanquã longiorẽ ad Sũmulas remittendã censem
vbi iuuenes in ea frequẽter exercẽtur: & propterea non est
cessariũ hac in parte eã repetere. Ex tribus figuris resultãt q
tuordecim tantùm modi vtiles, sequẽtibus dictionibus sign
cati, quarum quęlibet significat suũ modum: & quatuor pri
significant quatuor modos primæ figuræ: quatuor seque

gnificant quatuor alios secundæ figuræ: sex verò vltimæ, os tertiæ figuræ. Dictiones verò istæ sunt: *Barbara, Cela-arij, Ferio, Baraliptō, Cesare, Camestres, Festino, Baroco, Da-elapton, Disamis, Datisi, Bocardo, Ferison.* Quinque enim perfecti primæ figuræ, non sunt constituti ab Aristote-, post eum ab aliis additi.

---

ur ars inueniendi medium, ad conficiendos syllogismos, & probandum quodlibet genus propositionum.

hac arte agit Arist. cap. 29. huius primi libri, vbi quod ex obscurū est, obscurius multò fecit, vtens elementis, aut nihil significantibus, pro mediis inueniendis. Nos verò terminis significantibus, nobisque familiaribus, atque verbis minimè obscuris, breuiter explicabimus: tanquā nentū præsupponētes proprium officium medij in syl-o: quod non est aliud quam vnire, aut disiungere extre-s, vnire quidem in syllogismo affirmatiuo, seu prædica-ui cōponitur ex propositionibus affirmatiuis: disiūgere syllogismo negatiuo, hoc est constāte aliqua proposi-egatiua. Et ratio huius distinctionis est manifesta: quia ogismum affirmatiuū probāda est propositio affirma-qua aliquod prædicatum vnitur alicui subiecto: mediū vniendum terminos accedere debet. In syllogismo ve-atiuo probāda est propositio negatiua, in qua prædica-gatur de subiecto: quod est separari ab eo: mediū verò, ua separanda, tale debet esse; vt disiūgat ea, nō vt vniat. que ergo officium conuenit medio, respectu diuersorū smorum, & diuersarum propositionum probandarum. uibus sequuntur duæ regulæ vniuersales. Prima, *Ad pro-n propositionem affirmatiuam quamcunque quærendum esse ,* quo extrema eius, hoc est prædicatū, & subiectū, vniā-*probandam verò quamlibet negatiuā, medium potiùs quæ-quod ea disiungat.* Sed vt particulares regulas, quas Arist. intelligamus, aliud fundamentū debet præsupponi, nē-dium cōparatum ad extremitates: quas vnire, aut sepa-bet triplex esse, *Antecedens, Consequens, & Extraneum.* *n antecedens,* illud dicitur ex quo aliqua, vel vtraq; ex-as sequitur: vt homo, respectu risibilis. *Medium conse-* quòd ex vna, vel ex vtraque extremitate sequitur. *Me-*enique *extraneum,* quod alteri, vel vtrique extremitati at: vt lapis respectu animalis, atque etiam viuentis.

uo infertur. Primò; quòd ad probandā propositionem et affirmatiuam, quærendum sit medium antecedēs, vel ens, respectu vnius, aut vtriusque extremitatis: ad pro-

bandam

bandam verò propositionem negatiuam, non est quære
medium antecedens, neque consequens, sed extraneum
Secundò sequitur; Ad probandam quamlibet prop
nem oblatam, considerandum esse, quonam modo se ha
prædicatum & subiectum eius; nam si vnum conueniat
per medium antecedens, vel consequens probanda est:
ei repugnet, per medium extraneum. Supponimus auten
positionem probandam, veram esse debere, aut probal
vel quòd talis existimetur: nam ad probandum proposi
falsas vt tales, nec medium dari potest, neque ars vlla
inueniendi.

His suppositis, quatuor regulas tradit Aristoteles vbi
ad concludenda quatuor genera propositionum, sub q
comprehenduntur omnes aliæ. Prima regula est; *Ad in
dam vniuersalem affirmatiuam*, tale medium quærendu
quod sit consequens respectu subiecti, & antecedens res
prædicati, v.g. ad inferendam hanc propositionem; Omni
mo est substantia, assumendum erit animal, quod est c
quens ad hominem, & antecedens respectu substantiæ, 8
logismus fiet hoc modo in *Barbara*: Omne animal est su
tia: Omnis homo est animal; ergo omnis homo est substa

Secunda regula; *Ad inferendam particularem affirmati*
assumendum est medium, quod sit antecedens respectu su
cti, & prædicati eius, quæ sunt extremitates: vt ad inferen
hanc, Aliquod animal est substantia, assumi debet hom
quo vtrumque sequitur: & fiet hoc modo in *Darapti*: Or
homo est substantia: Omnis homo est animal: ergo Aliq
animal est substantia.

Tertia regula; *Ad inferendum vniuersalem negatiuam*, a
mendum est medium, quod sit consequens respectu subi
extraneum respectu prædicati: vt ad probandam hanc, Nu
homo est lapis, assumendum est animal: & sic probatur in
sare. Nullus lapis est animal: Omnis homo est animal: e
Nullus homo est lapis.

Quarta regula: *Ad concludendam particularem negatiuam*
sumendum est medium, quod sit antecedens ad subiectum
extraneum respectu prædicati, vt ad concludendam hanc,
quod animal non est lapis, assumendum est: Homo: & ita c
cludetur in *Festino*: Nullus homo est lapis: Aliquis homo
animal: ergo Aliquod animal non est lapis.

Finis huius operis.

COMME

)MMENTARII IN
VOS LIBROS ARISTOTELIS
STAGIRITÆ DE POSTERIORI
Analyſi, ſeu reſolutione, vnà cum dubiis,& quæſtionibus hæc tempeſtate agitari ſolitis.

ROOEMIVM TOTIVS OPERIS.

VM officium Dialecticæ ſit dirigere opera rationis, 1
hoc eſt diſponere illa,atque ordinare,in diuiſiones,definitiones,propoſitiones & ſyllogiſmos,cæteraſque ar-
tationes, iuxta triplicem operationem intellectus diri-
n,diuiditur hæc ſcientia ab omnibus. Ita vt prima pars
nſeatur illa,quæ primam operationem, nempe appre-
nem ſimplicium ordinat,naturam eius ſic explicans; vt
s ea apprehendere,vt oportet,ad efficiendam compoſi-
:quod pertinet ad ſecundam operationem intellectus,
gendam;vt per illam ſciamus ex ſimplicibus iam appre-
compoſitionem conſtituere,nempe diuiſionem,defini-
,& argumentationē,per debitam namque conſtructio-
orum inſtrumentorum directa,atque ordinata cenſetur
io.Tertiam verò dirigit logica,dum ex eiſdem compo-
bus argumentationem conſtituit. Nam in argumenta-
uxta regulas Dialecticæ conſtituta, ordinata cenſetur
perat io intellectus,cuius officium eſt,vnum ex alio col-
Prima igitur pars Dialecticæ,ſunt prædicamēta,ex ſim-
s ordinatis conſtituta.Prædicabilia verò,non tam pri-
artem conſtituere cenſentur,quàm pręambulum quod-
ſe ad primam partem prædicamentorum.

nda pars Dialecticæ,eſt opus de interpretatione,in quo 2
tur regulæ conſtituēdi propoſitionem,ſeu enunciatio-
d tertiam verò partem pertinent libri priorum,in quib.
de ſyllogiſmo in communi, libri poſteriorum topico-
elenchorū, in quibus de ſyllogiſmis in ſpeciali agitur:
demōſtratiuo, topico,ſeu probabili, atque ſophiſtico.
ratione habemus totā hanc ſcientiam in tres partes di-
per quā tres operationes intellectus dirigūtur,ordinan-
ficiuntur. Ad cuius poſtremam partem pertinere duos
oros de Poſteriori analyſi,aut reſolutione,quos nūc in-
andos ſuſcipimus,ex eadem diuiſione efficitur manife-
ſtum:

ſtum : qua ſuppoſita , ad ſcopum huius operis , (quod
ctum,vel obiectum vocant)oculis ſubiiciendum veniam

Quodnam ſit ſubiectum,vel obiectum huius operis?

PRo eodem iam accipiuntur,ſubiectum,cuius notitiar
dit ſciẽtia,demonſtrando proprietates, aut paſſiones
& obiectũ,circa quod,quaſi circa ſcopũ,verſatur conſid
eius. Quærimus ergo primò , *Quodnam ſit ſubiectum, ve*
ctum huius Poſterioriſticæ partis. Præſupponendæ autem
conditiones obiecti,in 6.quæſt.proœmiali à nobis tradi

3 Prima opinio tenet:*Eſſe modum ſciendi*,vt comprehen
ſolùm demonſtrationem, ſed etiam definitionem. Imò
principaliter : ita cõmentator, Alexander,& Theophraſ
proœmio huius operis: quos ſequuntur nõnulli ex mod

Et probatur hac ratione : Quia definitio eſt principal
ſtrumentum ſcientiæ:ergo per ſe pertinet ad Dialecticã,
tem inſtrumenta omnia ſciendi facere: ſed in nulla alia
docet Ariſtoteles modum efficiendi definitionem , niſi i
libris : ergo ad eos pertinet per ſe, de definitione agere,
ad eius obiectum ſimul cum demonſtratione pertinebit.
batur minor ; quia in libris Topicorum,& ſi quæ eſt alia
Dialecticæ, in qua aliquid de definitione agatur,non de
do eam efficiendi agitur , ſed ſupponendo eam iam conf
tam in his libris,examinatur eadem.

4 Secunda opinio eſt communis, & vera, *quòd ſola demon*
tio,& non modus ſciendi,communis demonſtrationi, ac definit
ſit obiectum huius operis. Sic Th. Albertus magnus,Caiet.So
Toletus,Mercatus,& omnes ferè moderni interpretes.Pr
tur teſtimonio Ariſt.qui ſtatim in principio primi capitis
nem doctrinam , omnemque diſciplinam, ex præexiſtenti
gnitione fieri docet & probat : quod potiſſimum fundam
tum eſt totius artis demonſtratiuæ. Ex quo cognoſcimus
ſenſum concluſionis ex notitia principiorum generari : q
eſt naturam demonſtrationis intelligere.

Probatur deinde ratione: *Quia illud eſt obiectum alicuius*
ris,cuius partes eſſentiales traduntur in eo,cuius natura ex
catur,& cuius paſſiones probantur:ſed hæc omnia præſtan
in his libris, de ſola demonſtratione , & non de modo ſcie
communi : vt in diſcurſu eorum eſt manifeſtum:ergo. Nar
de definitione agitur(quod concedimus)non vt de alio mo
ſciendi,à demonſtratione diſtincto,ſed tanquam de parte e
eſſentiali agitur : quia potiſſimum principium eius eſt: er
ſola demonſtratio eſt obiectum, & non aliquid aliud comm
ne demonſtrationi, & definitioni.

Et

ex hoc soluitur arg.contrariæ opinionis,cui omnia con-
ıda sunt,sed ex cōceſſione eorū solùm habetur:quòd per
ıis libris agatur de definitione,tanquam de parte eſſen-
emonſtrationis,non verò tanquam de alio modo ſcien-
tincto.Vnde qui aſſerit demonſtrationem ſolam eſſe ob-
n,non excludit definitionem,ſed eam comprehendit:nō
iam ſub aliquo prædicato communi,ſed vt pars compre-
tur ſub toto:& conſequenter ſub conſideratione eius.

orem eſſe hanc partem Dialecticæ cæteris omnibus oſtenditur.

Vm notum ſit,ſciētiā ex obiecto ſumere dignitatem,col- 5
igitur opus hoc dignius,atq; perfectius eſſe cæteris par-
alecticæ quod ſic probo: Notitia ſimpliciū,de quib.agit
pars dialecticæ,ordinatur ad compoſitionem,tanquam
em,de qua agitur in ſecunda parte:& compoſitio,ad ſyl-
num eodē ordinatur modo:ergo ſicut cōpoſitio eſt per-
r ſimplicib.pari ratione ſyllogiſmus erit perfectior com-
one, & eiſdem ſimplicibus : ſed inter ſyllogiſmos perfe-
na eſt demonſtratio,ad quam ordinantur,quæcunq; tra-
ır in hac ſcientia,tanquam ad potiſſimum inſtrumentū,
ıod generatur ſcientia:ergo opus hoc quaſi finis eſt alia-
artium dialecticæ: & ideo dignius erit cæteris omnibus.
l contra hoc eſt arg difficile: Quia libri de priori reſolu- 6
agūt de forma ſyllogiſmi,hoc eſt,de figura, & modo,in
lebet cōſtitui;cæteri verò libri de materia eiuſdem ; nem-
ri de poſteriori reſolutione,de materia neceſſaria;ex qua
at demonſtratio,libri Topicorum,de materia probabili:
a conficitur ſyllogiſmus Dialecticus, libri Elenchorum,
ateria apparenti : ex qua conficitur ſyllogiſmus pſeudo-
ıus,aut deceptorius:ſed forma cū ſit actus, eſt perfectior
ria;quæ eſt potentia:ergo libri Priorum ſunt pars nobi-
Dialecticę,quàm libro Poſteriorum,Topicorum,& Elen-
ım.Probatur conſequentia:quia ſicut ſcientia totalis ſu-
ıam dignitatem ex dignitate obiecti totalis:ita quælibet
ſcientiæ ex obiecto partiali ſibi proprio. Vnde ſequitur;
n eſſe quod dicimus , hos libros poſteriorum eſſe nobi-
m partem totius Dialecticæ.
oc arg.concludit aduerſus plures,qui tenent hoc opus ſo- 7
gere de materia neceſſaria ſyllogiſmi:& per hanc diſtin-
libris Priorum,agētibus de forma ſyllogiſtica:& à libris
corum,& Elenchorum,agētibus de materia probabili &
renti.Ideo dicendum eſt ; hoc opus non ſolùm de mate-
llogiſmi agere:ſed etiam de forma. Sed forma ſyllogiſmi
ex eſt,generica,& ſpecifica. Forma generica eſt diſpoſitio

in modo & figura.Forma verò specifica,ex modo specia
cludēdi vnum ex alio,sumitur,quod sic probo:Forma ge
syllogismi sumitur ex modo inferendi conclusionē ex pr
sis dispositis in modo, & figura:ergo specialis modus inf
conclusionem ex præmissis erit specialis forma syllogism
demonstratio,de qua agitur in hoc opere,tāquam de pr
obiecto,cōtinet non solum dispositionē in modo,& figu
etiam specialem modum inferendi cōclusionem ex præm
nempe tanquam effectum ex causa per se,& propria,aut
quam causam ex effectu proprio, & per se:ergo contine
mam specialem,& perfectissimam syllogismi.

8 Secundò probatur: Quia demonstratio generat scien
syllogismus verò probabilis opinionem : at isti duo eff
sunt specie distincti:ergo duo isti syllogismi;nempe demō
tiuus,& probabilis: qui sunt causæ per se eorūdem effectu
distinguūtur specie.Et distinctio specifica nō est per mat
sed per formam:ergo distinguuntur per formam.Non per
mam vtique communem:quæ est dispositio in modo, & f
ra:cùm hæc sit generica , & vtrique communis : ergo per
mam specialem:& non solùm per materiam.

Itaque tenendum est: *quòd præter communem formam,& g
ricam syllogismi,ex modo,& figura desumptam , datur duplex
ma specialis,ex modo speciali concludendi desumpta , per quam
stinguuntur specie demōstratio,& syllogismus Dialecticus,seu
babilis.* Forma specialis demonstrationis est modus concluc
euidenter effectum per se ex causa;vel causam per se ex effe
modus verò concludēdi syllogismi probabilis,non est eui
sed probabilis.Itaq;in modo,& figura cōueniunt;sed in mo
speciali inferendi conclusionem ex præmissis,dispositis in m
do,& figura,distinguuntur:quia modus concludendi demo
strationis euidens , & necessarius est. Modus verò conclud
di syllogismi Dialectici , non est euidens , aut necessarius ,
probabilis,& cùm ille modus sit perfectissimus , perfectissi
species syllogismi erit Demonstratio.Exēplo esse possunt d
isti syllogismi,Omne animal diligit sibi simile:sed Omnis h
mo est animal simile alteri homini: ergo omnis homo dili
alterum hominē.Et;Omne animal rationale,est risibile: Om
nis homo est animal rationale:ergo Omnis homo est risibil
Nam cùm vterque sit constitutus in primo modo primæ fig
ræ;secundus concludit euidenter:quia conclusio eius sequit
ex præmissis,tanquam effectus proprius,& per se,ex sua caus
Nam risibilitas,proprius effectus, necessarius , & per se ratio
nalitatis est,cum qua conuertitur.Nihilominus primus syllo
gismus non concludit euidenter;sed solùm probabiliter: qui
concl

lusio eius non sequitur ex præmissis, tanquam effectus
ssarius, aut per se: sed tanquam effectus quasi contingens.
licèt similitudo inclinet ad dilectionem, tamen non tã-
n ad effectum necessarium, sed liberum, & qui sæpe im-
tur aliis rationibus: Syllogismus verò Sophisticus distin-
ır specie ab vtroque: quia peccat in forma: nõ enim habet
am dispositionem in modo, & figura; licèt videatur ha-
quare nec habet veram formam, sed solùm apparentem.
arg. igitur. Negandum est antedens, quòd opus hoc so- 9
agat de materia syllogismi: agit enim etiam de forma nõ
ıni, aut generica, de qua agunt libri Priorũ, sed de specifi-
perfectissima quidẽ; vt pote ex perfectissimo modo eui-
er cõcludendi desumpta, & ex hoc habet, quòd sit nobilis-
pars totius Dialecticæ; ad quam ordinantur cæteræ om-
anquam ad finem. Sed deceptio eorum, qui falsò putant
de sola materia, occasionem sumpsit ex hoc: quòd mo-
ste perfectissimus euidenter inferendi conclusionem ex
ıissis, non reperitur, nisi in propositionibus in materia
saria constitutis: vnde verum est, opus hoc agere de ma-
necessaria syllogismi: sed falsum, quòd agat de sola ma-
sed præcipuè de forma speciali, & perfectissima.

---

inis huius operis & titulus, seu inscriptio eius, explicatur.

is huius operis nobilissimus est: quia *naturale desiderium* 10
minis: vt est rationalis, perficit. Ab ipso enim rationalis na-
ıominis procedit naturale desideriũ sciendi, hoc est, co-
cendi effectus per causas, aut causas per effectus: vt docuit
ssè Arist. 1. lib. Met. in principio dicens: *omnes homines na-*
cire desiderant. & ad hoc desiderium adimplendũ ordina-
pus hoc, de natura demõstrationis agens: quæ est potissi-
instrumentũ sciendi: vt patet ex eius definitione, tradi-
Arist. cap. 2. huius 1. lib. in hunc modum: *Demonstratio est*
smus faciens scire. Inscribitur verò, de *posteriori resolutione.*
n titulum vt intelligamus; vtraque particula eius expli-
a est: nempe; *Resolutio*, & *Posterior. Resolutio* verò *alicuius* 11
plex est, Physica, seu realis, & Logica; aut rationalis. Physica
tio est dissolutio aut destructio realis rei: vt dũ equus mo-
dicitur resolui in materiã: & dum domus destruitur, dis-
aut resolui eam dicimus in ligna, lapides & terram; ex
ıs constructa fuit. *Logica* verò, seu rationalis resolutio,
est destructio; sed perfectio rei. Consistit enim in quodam
ine singularũ partiũ, ex quibus res est cõstituta: quo exa-
ostenditur singulas eius partes tales esse, quales esse de-
secundùm præcepta illius artis; per quam constructa est.

Vt dũ examinamus partes definitionis, iuxta regulas de
traditas à Dialectica, ostendentes proprio genere, & p
differentia cõstare, dicimur resoluere definitionẽ. Quo
idem esse, ac ostendere perfectam esse. Resoluere igitur
strationem, non erit aliud, quam partes, hoc est princi
præmissas eius examinare: dum scilicet ostenduntur nõ
que veræ, sed etiam necessariæ esse, & per se, atque imm
ita vt cognitis terminis, sine vllo argumẽto, quo probẽ
assentiatur intellectus, vel certè per euidentes demõstra
reducãtur vsq; ad prima principia, ex sola notitia termi
euidentia: nisi enim vno, aut altero modo cognoscat qu
per se euidentia, nec verã demonstrationem habebit, ne
tiam conclusionis, sed syllogismum Dialecticum & opi
Vt Arist. docet c. 2. huius 1. lib. his verbis: *Ex primis aute
demonstrabilibus, quoniam non sciet non habens demonstrat
ipsorum.* Res fit manifesta hac demonstratione. Omne a
rationale est risibile: Omnis homo est animal rationale
Omnis homo est risibilis: cuius minor est propositio per
ta, aut immediata: cùm in ea prædicetur definitio de suo
nito, sine vllo medio, vel argumẽto probante, & sola per
mediatè conueniat definito: ita vt statim ac significati
terminorum cognoscit intellectus; iudicet esse veram. H
enim esse principium immediatum, aut per se notum. Ca
maior non est per se nota: quia risibilitas non conuenit h
ni immediatè; sed media alia passione priori, nempe adm
12 tione. Demonstranda igitur est; vt intellectus certò, atque
denter cognoscat esse veram. Demonstratur verò per adm
tionem, pro medio assumptam, hoc modo: Omne admira
est risibile. Omnis homo est admiratiuus: ergo Omnis h
est risibilis. Sed adhuc demonstratio hæc non sufficit: qu
cèt maior præmissa sit immediata; in qua prædicatur vna
sio immediata de alia, nempe risibilitas de admiratione,
sine vllo medio ex ea sequitur: minor tamen in qua præd
tur admiratio de homine; non est immediata: quia admir
non sequitur ex rationalitate per se immediatè, sed me
alia passione priori, nempe capacitate disciplinæ.

Quare vt cognoscat intellectus esse certam, & euident
scire debet eam demonstrare per capacitatem disciplinæ su
ptam pro medio: hoc modo: Quidquid est capax disciplin
est admiratiuum: Omnis homo est capax disciplinæ, er
Omnis homo est admiratiuus. Porrò hæc demonstratio per
ctissima est: quia constat præmissis immediatis aut per se e
dentibus, atq; indemonstrabilibus, talis est enim maior, in q
vna passio immediata prædicatur de alia, nempe admiratio
capa

:itate disciplinæ, qua mediante, sequitur ex rationalitate. s est etiam minor, in qua prima passio, quæ immediatè se- ir essentiam, prædicatur de definitione explicante eandem tiam: & ad hanc demonstrationem reducta est prima, quæ esset vera demonstratio, nisi ad eam reduceretur per veras onstrationes. Quòd si aliquis nesciat eam ita reducere, nō n eius intellectu demonstratio vera, sed syllogismus pro- lis: nec habebit per eam scientiam cōclusionis; sed opinio- Et hæc reductio, est resolutio logica, & rationalis, quia am examinantur partes demonstrationis, & probātur eui- er tales esse, quales esse debent secundùm regulas huius hoc est secundùm definitionem eiusdem demōstrationis, endam in 2. c. huius lib. quæ prima regula est totius artis, ientiæ. Et tandem, quia in hoc opere docetur modus iste uendi demonstrationem, per reductionem præmissarum e ad prima principia per se nota, aut indemonstrabilia, inscribitur de resolutione.

ed quia demonstratio duplici forma constat (vt iā diximus) 14 muni, aut generica ex modo, & figura desumpta, & speciali mpta ex modo cōcludendi, duobus modis resoluitur: nēpe ndùm formam communem, quæ examinatur, & probatur per principia, *Dici de omni*, & *Dici de nullo*: & etiam *secūdùm for- ı specialem*, quam resolutionem modo ostendimus: & reso- o secundùm formam genericam, prior est resolutione secū- ı formam specificam; quia vniuersaliora sunt priora, & ge- est prius specie: ideo libri agētes de syllogismo in cōmuni, ellantur de priori resolutione, hoc est de resolutione syllo- ni, secundùm formam genericam quæ prior est. Hoc verò s docens resoluere syllogismum secundùm formam specia- , quæ est posterior, inscribitur de posteriori resolutione.

ed cōtra hoc est arg. Quia in his libris nō solū docet Arist. oluere demonstrationē vsque ad prima principia, sed etiam onere illam ex talibus præmissis, & partibus, & prius est de- nstrationem componere, quàm eā resoluere: quia resolutio quasi examen cōpositionis: ergo de cōpositione potiùs tan- ım de prima, quàm de resolutione debēt appellari. Respon- o, omissis aliis solutionibus, concesso antecedēte, sed negata ısequentia: quia licèt de cōpositione per se tractetur, & prior resolutio tamē est perfectior: quia est quasi forma, & anima mpositionis, per quam constat euidenter factā esse secūdùm gulas artis, & ideo bonam esse: & demonstrationē compositā e exactam, firmam, & stabilem, atque generatiuam scientiæ.

Ex quibus sequitur non esse distinguendam resolutionē ra- 15 onis in *Logicam*, & *Mathematicam*: vt distinguit Toletus in

procemio huius operis, q. 2. quia si resolutio certa sit, per demõstrationes fieri debet. Omnis autẽ resolutio facta pe monstrationes, est logica: quia ad solam logicam pertinet docere. Quocirca solùm potest appellari Mathematica, in tum ad hanc scientiam applicatur, sicut etiam potest app Physica, aut Metaphysica, vt applicatur ad has scientias. licèt omnis scientia resoluat suas conclusiones & demon tiones vsque ad prima principia, tamen modum resoluend veras demonstrationes à Dialectica accipit, cuius propriu id docere.

Explicatur quem locum obtinere debeat opus hoc inter cæteras partes Dialecticæ.

16 QVidam (vt Villalpandeus) in procemio lib. de priori resc tione, asserunt, *vnum & eundem tractatum componi ex l priorum, & posteriorum:* & ideo eundem locum esse conceder his lib. & illis. Alij verò, vt Philoponus, & Auicenna, *distinct tractatum esse dicunt*, tamen libros Topicorum collocãt imi diatè post lib. Priorũ: hoc verò opus statim post lib. Topicc

Verùm communis sententia duo asserit. Primum: *Opus hoc stinctum esse à lib. priorum.* Quia in eo agitur de syllogismo se dùm formam specialem, in lib. verò priorum de eodem, secu dùm formam communem tractatur, & considerationes istæ uersæ sunt, ideo ad distinctos pertinent tractatus. Secundu *Hos libros immediatè post libros priorum, & ante libros Topicoru & Elenchorum esse collocandos:* ita D. Thom. in procemio hui operis, Albert Mag. 1. Posteriorum, tract. 1. Caiet. Sotus, Lou nien. Tolet. Merc. & moderni omnes, in hoc procemio: & rat est manifesta: Quia in libris priorum agitur de syllogismo genere, sub qua consideratione prior est, quàm secundùm su species, de quibus agitur in cæteris libris: ergo libris pri rum debetur primus locus respectu aliorum, in quibus ag tur de syllogismo: sed inter species syllogismi, perfectissin est demonstratio (de qua agit hoc opus) & ex consequenti pr ma: ergo statim post lib. priorum collocari debet.

Quare dicatur iudicatiua hæc pars posterioristica, pars verò topica inuentiua.

17 SEd quæri tãdem solet in hoc procemio, *Quare hæc pars Diale ctica dicatur iudicatiua?* Cui omissis aliis opinionib. respon deo, ex doctrina D. Tho. in hoc procemio posita, rationem re huius esse: quia iudicium intellectus factum de veritate rei, e quædam sententia: & perfectum iudiciũ, non quæcunq; sentẽ tia ab intellectu prolata, sed firma, atque certa: firmam autẽ, &

certam

n sententiam non potest ferre intellectus, nisi firmiter, & adhæreat alteri parti contradictionis. Hoc autem conse- r per demonstrationem: cuius non solùm præmissæ, sed conclusio ex eis deducta, certa atq; euidens est: vt docuit ib.2.c.1. dicens: *Oportet scientem simpliciter à credulitate nutatilē esse.* Meritò ergo dicitur hæc pars posterioristica 18
atiua: quia in ea docetur modus certum iudicium ferēdi itate propositionum: quod perfectissimum quid est. Pars Topica non vocatur iudicatiua, quia per syllogismū To- n non fertur iudiciū certū de conclusione, sed probabile m. Inuentiua verò dicitur, quia ad inuentionē (vt bene D. inquit) non requiritur certitudo: quamuis loca ipsa in- per certam demonstrationem probentur in parte Topi- quantum pars est logicę docentis. Per Topicam quoque n logica docet, in cæteris scientiis loca adinuenire, ad da argumēta probabilia. Itaq; quælibet pars Dialecticæ aliquid inuētionis, & aliquid etiā iudicij. Sed iudicare, per ἀντονομασίαν conuenit huic operi posterioristico, cæte- rò per participationem eius, & inuenire loca argumen- n probabilium, eodem modo conuenit parti Topicæ, & is ex eius participatione. Ideo pars posterioristica voca- *udicatiua.* Topica verò *Inuentiua:* quia ab eo, quod prin- e est, vel principaliùs conuenit, sumitur appellatio.

Modus procedendi, & diuisio totius operis.

rca modum procedendi: *An definiendo ac diuidendo proce- at Arist. vel etiam demonstrando*, non omnes conueniunt. 19
Venetus c.1. huius operis affirmat, diuisionib. ac definitio- s vti Arist. in discursu huius operis, non demonstrationib. l probari potest testimonio Arist. qui in 2. c.1. lib. duplici itione definit demonstrationem. Et etiam hoc arg. Arist. oc opere agit de demōstratione: ergo non procedit demō- ido. Probatur consequētia, quia si per demōstrationes pro- ret, daretur processus in infinitum: & idem probaretur per um. Probatur consequentia, quia si per demonstrationem aretur natura demonstrationis: ergo natura illius demō- ionis, qua vteretur, esset probanda per aliam demōstratio- ; & ita in infinitū. Et si per demonstrationem probaretur ra demōstrationis, illa eadem demonstratio, per quā pro- etur, seipsam probaret, cum sit vera demōstratio: vel igno- per ignotius: cùm ante demonstrationē, per quam proba- natura demōstrationis, non sit illa demonstratio cognita.
uo tamen dicenda sunt in hac re. Primò: *Omnem scientiam, omnem partem scientiæ, vt plurimū procedere definiendo.* Quia 20

necesse est proprium obiectum in principio definire, vt [...]tio eius assumi possit, tanquam medium ad probandas [...]nes de illo: & ideo in hoc opere non sic procedit Arist. d[...]strando, quin etiam procedat definiendo. Secundò dice[...]est: *Proprium modum procedendi huius operis esse per demons[...]nem*, vt in 2. & 10. c pluribusque aliis ostenditur, in quib[...] monstrationibus vtitur Arist. ad ostendendam naturam [...]strationis, & proprietates eius, & de hoc nemo potest dub[...] Ad arg. verò negandum est inconuenientia illa sequi: n[...]gnata prius definitione demõstrationis, iam per illam co[...]scitur natura cuiuscunque demonstrationis: etiam illiu[...] postea adducitur ad probandum aliquid de demonstrat[...] Nec tamen demonstratio, quæ adducitur, indiget alia, pe[...] probetur: sed seipsam probat diuersa ratione: quia in qu[...] conuenit cum cæteris demonstrationibus, in natura com[...] demonstrationis, explicata per definitionem, est id, de qu[...] quid probatur: & in quãtum est medium, per quod prob[...] est id, quo aliquid de natura eadem communi probatur: [...] verò de qua id probatur. Diuersa autem ratione esse id, de [...] aliquid probatur, & id, quo illud idem probatur, non es[...] conueniens: quia definitio, per quam explicatur natura c[...]munis definitionis, seipsam explicat diuersa ratione: vt [...]tum est.

Generalis diuisio totius operis est in duos libros: In quo[...] Primo, *de natura demonstrationis, & partibus eius agit Aris[...]* Secundo: *De modo constituendi definitionem*: quæ potissim[...] medium est eiusdem demonstrationis: particularis autem [...]uisio cuiuscunque libri suis locis designabitur.

CAPVT I.

TEXTVS ARIST.

Omnis doctrina, omnisque disciplina intellectiua, ex præ-existenti fit cognitione, &c.

Breuis expositio textus.

1 PRimus hic liber de posteriori resolutione, in tres partes [...]uiditur. In prima, docet Aristot. *Demonstrationem esse.* In [...]cunda: *Quid sit demonstratio, & quibus partibus constet.* In te[...]tia: *Qualis sit*; hoc est, quas habeat passiones, aut propri[...]tates.

Intentum huius capitis, *Quòd actualis rerum notitia, atq[...] scientia, verè sit in nobis: & ex alia notitia priori generetur.* Hab[...] autem duas partes, in quarum prima tradit Arist. vniuersale[...] quandam propositionem, prædictam veritatem continente[...] eámq; probat in omni genere intellectualis cognitionis. In se[...]

cunda

quot, & quæ sint præcognitiones, & de quibus habeātur
io versabantur errores in scholis tempore Arist. *circa ac-
ıtnem scientiæ*. Primus, Heracliti, & Cratyli antiquorum
ısophorum: qui non distinguentes notitiam intellectiuā
sitiua, nec putantes aliquid esse in rebus vniuersale, sed
ı singularia sensibilia, quæ in continuo motu, & fluxu
consequenter asserebant, nec dari scientiam de rebus, nec
ɔosse: quia scientia si esset possibilis, de vniuersalibus, at-
ɔerpetuis deberet esse.

:cundus error fuit Platonis, vt testatur idē Arist. 1. & 7. lib. 2
:concedētis quidem scientiam, non tamē de nouo acquisi-
ed à principio habitā, hoc modo: vt dum materia, ex qua
atur homo, disponitur ab agente naturali, statim per im-
onem, atque virtutē ideæ hominis separatæ, infundatur
a, plena speciebus rerū omniū; per quas posset scire om-
ɔlùm quod nō exeat in actū cognoscendi, propter impe-
ntū corporis, & quasi ligamentum sensuum, quousq; tale
dimentū exercitatione tollatur: quo sublato cognoscere
iat anima, nō ea, quę priùs ignorabat, sed quę à principio
ouerat: impedita tamen fuerat ab actuali consideratione:
& ideo ita se habuit, ac si obliuioni tradidisset, quę priùs
ouerat: Vnde inferebat Plato, *Scire nostrū esse, quasi reminis-
ım quandam eorum, quæ priùs cognouimus*. Quod hoc argu-
probabat, in quodā dialogo de sciētia, & virtute, qui vo-
Menon, à Menone persona quadā eiusdem appellationis
introducta. Dū homo vult aliquid scire: aut scire vult id
iam sciebat, vel quod nesciebat: primum est impossibile,
nemo scire vult ea, quæ iā cognoscit. Nec minùs impossi-
st secundum, quòd scire velit id quod ignorat: nam sicut
a aliquis quæreret hominē, quem nō nouit: quia etiam si
ıueniat, cognoscere non poterit: ita frustra quæreret ali-
scientiam eius, quod nō cognouit, quia non poterit illud
oscere, etiā si ei sese offerat. Necesse est ergo dicere, quòd
ımus scire, quæ priùs cognoscebamus: sed quasi obliuio-
didimus, & ideo non de nouo, sed quasi per quandam re-
scentiam illud modò cognoscimus.

uersus hos duos errores proponit Arist. hanc propositio- 3
vniuersalem: *Omnis doctrina, omnisq; disciplina intellectiua,
ıexistenti fit cognitione*. Cuius sensus est: Omne iudiciū in-
tus nō ex sola notitia terminorū habitū, sed aliquo me-
ut ratiocinatione acquisitū, siue propria industria, aut la-
ita vt doctrina appelletur: siue à magistro acceptū: & ideo
ılina vocatū, fit, hoc est, verè datur aduersus Heraclitū, &
nouo: ita vt res per illud cognita, nō fuerit cognita priùs:

sed simpliciter ignorata, aduersus Platonem. Hãc verita
uersalẽ probat Arist. in triplici genere cognitionis. *In Sc*
quidem certissima, qualis est ea quę habetur per Mathe
disciplinas; in quibus euidens est iudicium ac notitiam
sionis fieri ex notitia præmissarum priùs habita. Et eod
in cæteris Artibus, non solùm liberalibus, sed etiam me
cis; in quibus vnũ semper cognoscitur ex notitia alteriu
habita, quousq; peruenitur ad primũ principium illius a
per aliud, sed per se notum; hoc est, ex sola notitia term
Probat deinde in cognitione probabili, quæ habetur pe
gismum Dialecticum, cuius conclusio cognoscitur ex
probabili præmissarum, vel euidenti, per consequentiã
bilem, aut per inductionẽ: in qua ex notitia singularium
perimentũ, quod est iudicium vniuersale. Probat tandẽ i
toricis argumentationibus, quæ sunt Enthymema, & exe
nã Enthymema est quasi syllogismus truncatus, cui defic
ior vel minor, subintellecta tamen ab arguente: & iudici
clusionis fit ex iudicio alterius præmissæ priùs habito. Ex
verò procedit ex vno singulari ad aliud per similitudin
ideo notitia vnius habetur ex notitia alterius prius habi

4 In secunda part. c. agit Arist. de Præcognoscendis, & P
gnitis. Nã si notitia conclusionis debet fieri ex præexisten
gnitione, necesse est explicare, quę, & quot sint pręcogno
& de quibus, vt ex eis haberi possit notitia cõclusionis: D
esse præcognoscẽda, aut duas esse præcognitiones ad not
cõclusionis necessarias, *An sit, & Quid sit.* Tria autẽ esse de
bus habẽdæ sunt præcognitiones, nẽpe, *Subiectũ, Passio, &*
cipium, & hæc appellantur præcognita. *Subiectũ*, est illud d
est scientia, vel scientifica cõclusio. *Principia*, sunt præmiss
monstrationis, ex quibus infertur conclusio. *Passio est*, qu
mõstratur de subiecto in cõclusione. Exẽpla ponit Arist. in
thematicis disciplinis; sed nos ea afferemus in rebus nobi
tioribus hoc modo; Vt habeamus euidentẽ notitiã huius
clusionis; Omnis homo est risibilis, necesse est duo præco
scamus, An sit, & quid sit: & de tribus quidẽ, nẽpe de subi
circa ꝙ versatur conclusio, quod est homo: de principiis,
sunt præmissæ istæ per quas demõstratur, nẽpe, Omne an
rationale est risibile: & omnis homo est animal rationale:
passione demonstrata de illo, quæ est risibilitas. Non est t
habẽda vtraque præcognitio de singulis, sed de subiecto ta
de principiis verò, primũ, nẽpe an sint, hoc est, an sint vera
passione verò, secundũ, nẽpe quid sit, hoc est, quid nomẽ sig
cet: nã ꝙ sit, probatur in conclusione. i. quòd insit in subie
quia cùm sit accidẽs, nõ habet aliud esse, quàm subiecto in

xplicatis,respondet Arist.in fine c. ad arg. Platonis di-
do maiorem:nam dum interrogatur: An qui vult scire,
velit scire,quod sciebat priùs, vel quod ignorabat:Re-
ndum esse ait, non velle scire quod simpliciter sciebat,
d omnino ignorabat:sed quod ignorabat formaliter,
mpliciter,sciebat tamen virtualiter, & secundùm quid:
non in se, sed in alio priùs cognito, in quo virtualiter
tur. Gratia exempli, dum volo scire, An homo sit ca-
iplinæ:volo scire id quod non sciebam actu, & forma-
solùm virtualiter, in illis duabus præmissis priùs co-
Omne animal rationale est capax disciplinæ, &,omnis
st animal rationale, in quibus notitia eius virtualiter
tur:& ideo dum infertur ex eis, cognosci potest : quia
rsus ignorabatur,sed virtualiter saltem cognoscebatur:
ationem cognoscitur formaliter.

QVÆSTIO I.

*omni, & sola cognitione intellectiua, intelligatur vniuer-
salis propositio Aristotelis.*

quàm diuersas sententias proponamus,paucis expli- 6
la est propositio Arist.*in qua per doctrinam, & disciplinã,
nsus intellectus significatur:* qui, vt propria industria ac-
;vel,vt à magistro procedit,doctrina dicitur : vt verò à
o acceptus,disciplina.Deinde per cognitionem intelle-
non quodlibet iudicium intellectus significatur;sed il-
m,quod per aliquod medium,vel ratiocinationem ha-
am si ex sola cognitione terminorum habeatur,certum
fieri ex alio iudicio intellectus:quamuis fiat ex notitia
nsiua terminorum,& significationis eorum. Alioqui,si
udicio fieret,daretur processus in infinitum.Sensus igi-
ositionis est; Omne iudicium intellectus per aliquod
,vel ratiocinationem habitum,fit ex alio,habito etiam
ocinationem,vel ex sola notitia terminorum:ita vt tan-
aliud per se notum , aut sine medio habitum reduca-
est sensus propositionis de qua inquiritur, *An de omni,
ognitione intellectiua accipiatur, & an vera sit.*
ima opinio tenet ; *Non solùm in scientiis,sed etiam in opi-
fide humana verum esse,ac de eis intelligi, & ex consequen-
ni iudicio intellectus per medium habito.* Ita Sotus q.1.hu-
solutione ad primam cõfirmationem,2.arg. probat id:
aque generatur ex aliquo principio euidenti , per pro-
n,aut ineuidentem consequentiam : opinio quidem,dũ
mentamur:Corpus sphæricum,aut perfectè rotundum,
liud corpus perfectè planum in pũcto:ergo datur pun-
ctum

ctum indiuisibile. Fides etiam humana, dum dicimus, H fide digno credendum est: ergo vera sunt quæ ab hoc h fide digno dicuntur.

Secunda opinio asserit, *Non solùm ad scientias huma etiam ad scientiam angelorum se extendere, & in ea veram* moderni quidam, qui hanc sententiam ita probant: Qu gelus cognoscit effectū per causam: vt quòd homo sit ri quia est rationalis: & cognitio causæ est prior cognition ctus, sicut causa est prior effectu: ergo cognitio effectu eo ex præexistenti cognitione causæ. Præterea Angeli in res illuminantur à superioribus: & illuminatio non videt aliud quàm manifestatio veritatis, quam superior cogno ignorat inferior: ergo cognitio inferioris angeli fit ex p stenti cognitione superioris.

8 Nostra sententia, & cōmunis omnium ferè expositorū in hoc cap. his conclusionibus explicatur. Prima: *Non in tur propositio Arist. de sciētia angelorum, nec in ea potest habe ritatem.* Vt hanc explicemus, atque probemus simul, no est: *Aliud esse cognoscere, quod vnū sit ab alio, aut ex alio, v pter aliud: & aliud habere cognitionē vnius, ex cognitione al* nam primum non dicit distinctam cognitionem vtriusq vllam imperfectionem ex parte cognoscentis, sed per vn eandem cognitionem potest vtrumque cognosci, cum ill dine, aut dependentia, quam secūdùm se habent: & ita co scuntur à Deo, & ab angelis, causa, & effectus quicunque. per vnam simplicem cognitionē vtrumq; cognoscant: & vnū habet esse ab alio: sic etiā cognoscūt essentiā quam & omnes passiones ab ea procedentes. Habere autē cogni vnius, ex cognitione alterius; dicit distinctionem cognitio causalitatem, non solùm inter obiecta cognita, sed etiam cognitiones ipsas; ita vt vna sit causa alterius in aliquo ge & hæc est maxima imperfectio, quæ solùm reperitur in co tione nostra discursiua, per quā successiuè plura cognosci & cognitio vnius sequitur post aliam, & fit ex alia, & h fieri ex præexistenti cognitione, vt asserit propositio Aris

9 Ex hac ergo verissima doctrina probatur iam; Nullū iu intellectus diuini, aut angelici, fieri ex præexistenti cogniti Quod sic probo: Iudicium intellectus fieri ex præexistent gnitione dicit distinctionem cognitionum, quia eadem co tio non dicitur fieri ex seipsa: sed Deus, & Angeli non co scunt effectum & causam distinctis cognitionibus: ergo co tio effectus in eis non fit ex præexistenti cognitione causæ

Quod verò dicitur, Angelum cognoscere effectū per cau distinguendū est, nam ex parte rei cognitæ verum est; quia

cogno

noscit Angelus,effectũ habere esse à causa,& propterea eã
sed ex parte cognitionis nõ est verum:quia cùm cognitio
æ,& effectus sit eadem,nõ est verum,quòd cognitio vnius
x cognitione alterius:hoc enim distinctionem cognitio-
dicit, quæ non reperitur in Deo, nec in angelis, respectu
æ,& effectus.Et quod de scientia Angelorum dicimus,eo-
modo intelligendum est de scientia infusa primi Paren-
uam habuit à principio,quo factus est à Deo.

llluminatione verò;Cõcedimus,quòd cognitio inferioris 10
li fiat ex præexistẽti cognitione superioris:propositio ta-
Arist.intelligitur in eodem intellectu,non in diuersis.

cunda conclusio:*In opinionibus non semper est verum; quòd ognitio fiat ex alia*;vt asserit prima opinio:*sed solùm ea quæ ur per discursum*.Probatur hæc Cõclusio:Quia opinio nõ
n habetur per discursum,ex propositione euidẽti, sed dã-
tiã opiniones per se notæ;hoc est, per se probabiles:sicut
ipia scientiarũ per se euidentia:& in eis non habetur vna
itio ex alia,sed ex sola notitia terminorũ : vt hæc propo-
Mater diligit filiũ suum, per se est probabilis:& non quia
gitur ex alia , sed sola significatione terminorum habita,
sariò iudicat intellectus esse probabilem:ergo in his opi-
ibus non fit cognitio ex præexistenti alia cognitione:ve-
hoc ipsum ex professo explicabitur in c.26.huius lib.

rtia conclusio:*Assensus fidei humanæ non fit ex præexistente tione*.Probatur hæc etiã contra Sotum:Quia formalis,& 11
ma ratio assentiendi in fide, est testimoniũ fide digni,per
ationem distinguitur ab opinione.Huius enim assensus,
abetur ex sola notitia terminorum; vel colligitur ex alio
su euidenti, per consequentiã probabilem:ergo assensus
non fit ex alio,nec per discursum, sed ex solo testimonio
tur sine discursu:quare nõ fit ex præexistenti cognitione.
od de fide humana dicimus, eodem modo intelligen-
est de fide diuina,& de reuelationibus Prophetarum.

arg.verò primæ opinionis respõdeo, Assensum opinio-
abitum per illũ discursum, fieri ex præexistẽti cognitio-
d non omnẽ assensum opinionis haberi per discursum;vt
auimus: & ideo nõ semper fieri ex præexistenti cognitio-
uòd verò assensus fidei humanę fiat per illũ discursum ne-
is. Immediatè quippe habetur ex testimonio fide digni:
si fieret per illũ discursũ,opinio esset,non fides humana.
his tribus conclusionibus sequitur,propositionẽ Aristo-
vniuersaliter esse veram in omni scientia,humano more
sita,& in opinione,quæ habetur per discursum tãtùm.Et
sensum eius hũc esse,*Omne iudicium intellectus, per discur-*

sum

sum habitum, siue euidens sit, vel probabile, fieri ex præ aliquo indicio intellectus, ex sola notitia terminorum hab etiam per discursum, reducibili tamen ad iudicium a sola notitia terminorum habendum.

QVÆSTIO II.

An de subiecto sit præsupponenda actualis existentia

12 DVas præcognitiones assignauit Arist. nempe, *An r Quid sit*,& vtrãque habendam esse docuit de subie obiecto,circa quod versatur sciētia, & huius ratio est m sta:quia si subiectũ nõ habet esse, neq; habebit essentia quidditatē:&ideo nec proprias passiones:quæ de illo pr tur in sciētia.Nec deniq; habebit definitionē quidditat per quã probētur:quare si nõ sit, nõ poterit esse obiectũ tiæ.Esse autē;vt modò loquimur,nõ est aliud,quàm exi in rerum natura.Sed hæc duobus modis habetur. *Actu* dũ res existit extra suas causas:vel *Potentia*, dũ non est ex las,sed in virtute earũ,à quib.produci potest.De existēti subiecti possibili,nemo dubitat,quin sit necessariò pręs nenda:quia si non possit vllo modo eã habere,reputabit impossibile,sicut Chimæra : quare non poterit de illo h sciētia.Ideo solùm quærimus de existētia actuali: *An nec de subiecto præcognoscere,quòd actu sit in rerũ natura,vt de il beatur scientia:vel sufficiat præsupponere,quòd eam possit habe*

13 Et prima opinio affirmat; *Necessarium esse quòd de su præsupponatur actualis existentia:*non quam semper habea saltem temporibus à natura statutis : vt de rosa, actu non stente,habetur scientia in hyeme:quia præcognoscimus i habituram tempore veris. Si verò eam suo tempore non habitura,non posset de ea haberi scientia. Ita Caiet. cap. senti,& Toletus,quæst.vnica ad 5.

Et probatur testimonio Arist.id expresè asserētis lib.2 ius operis,tex.8.his verbis:*Quærere autem Quid est,non hab Quod est,nihil est quærere.*Quasi dicat,non esse quærendam finitionem eius,quod non habet existentiam:quia non p rit inueniri:& ideo nec poterit esse obiectum scientiæ.

Probatur etiã ratione:Quia ab eo quod res est, vel non propositio dicitur vera,vel falsa:id est,ab eo,quod actu exi vel nõ existit:ergo actualis existentia subiecti,temporibus tem, quibus eam accipere potest à causis naturalibus, fun mentum est omnium veritatum,quæ de illo possunt cogn in scientia:quare necessariò erit de illo præcognoscenda.

14 Secũda opinio est opposita;quòd non sit necessariò præ gnoscenda actualis existentia subiecti,tēporibus etiã a nat

statu

tis:sed licèt eam nunquã habeat,nec habiturum sit,posse
ri scientiam de illo,si præcognoscatur,quòd eam habere
t.Ita Sot.q.1.de pręcognitis;vbi docet,quod dum Arist.ait
biecto præcognoscendũ esse, An sit, hũc sensum tenet,id
n sit verum ens,habens saltem esse possibile in suis caussis.
tio huius sententiæ est : Quia sufficit subiectum habere
possibile in suis causis:vt veram habeat definitionem, ve-
e passiones:quæ de illo possint probari in scientia : ergo
it hoc de illo præcognoscere.
ostra sentẽtia duabus conclusionib. explicatur.Prima est:
*nseca ratio scientiæ non petit actualem existentiam subiecti:
õ est necessariò præcognoscẽda de illo,sed sufficit præcognoscere
ntiam possibilem.* Probatur hoc arg.Scientia ex propria na-
est perpetua, & circa obiectum necessariũ , & perpetuum
versari:sed actualis existentia,nec semper conuenit sub-
,nec necessariò,sed modo quodã cõtingenti,cùm passim
m amittant,dum corrũpuntur:ergo non habetur scien-
subiecto,vt actu existẽte etiam statutis temporibus.Nec
necessariò præcognoscenda actualis eius existentia , sed
iet præcognoscere possibilem.Hæc est contra Caiet.
cunda conclusio,*Vt habeatur sciẽtia de aliquo subiecto à no-
mperfectè cognoscentibus , necesse est quòd habuerit aliquando
lem existentiam,non quocunque tempore à natura statuto,sed
mel.* Hæc ex parte est cõtra vtrãq; opinionẽ. Et probatur 15
atione:Imperfecta nostra cognitio habetur per sensus:er-
possumus habere scientiã de aliquo obiecto,nisi per ali-
ensum illud percipiamus:sed sensus nõ percipiũt,nisi res
existentes:ergo necesse est obiectum aliquando habuisse
lem existentiam ; vt notitia eius scientifica ad intellectũ
niat mediis sensibus.Quòd verò in tẽporib. à natura sta-
eum habeat, necessarium nõ est:cùm possit per eam,quã
habuit , modo scientifico à nobis cognosci. Vtramque
usionem nostram tenet Ferrar. 1.lib.contra gentes,c.66.
stimonium verò Arist.pro sententia Caiet.adductum,de 16
ossibili intelligendum est:quod sufficit,vt quidditas eius
iatur.Vel,si de actuali intelligitur,de modo quo à nobis
ritur scientia,loquitur in eo Arist. non de scientia secun-
rationem intrinsecam.
arg.verò eiusdẽ sententiæ distinguendũ est antecedens:
ab eo,quod res est,vel nõ est, id est ab eius existẽtia pos-
accipitur veritas propositionis scientificæ:nõ ab actuali:
est fundamentum sufficiens veritatum totius scientiæ.
g. verò pro sententia Soti concedendum est: quia solùm
t,sufficere existentiã possibilem subiecti præcognoscere
ad

ad intrinsecam rationē scientiæ:vt asserit prima conclu
stra:sed ad imperfectum modum:quo eam nos cōmun
quirimus,necessariū est,vt eam habuerit aliquando,&
do de illo fuisse præcognitam:vt probat conclusio sec

QVÆSTIO III.

An de subiecto præcognoscendū sit quid rei, vel solùm quid n

27 DVplex est definitio. *Vna* per quam explicatur essenti
hæc vocatur *definitio rei, vel quid rei*; vt animal rat
Alia est definitio, seu potiùs explicatio vocis:vt dum di
magnanimum esse, magnum habentem animum:vel in
quod nō habet finem. Et hæc dicitur *definitio nominis, v*
nominis:quia quidditas nominis videtur esse significatio
per eam explicata Et hæc non est dubium, quin sit nec
præcognoscenda de subiecto scientiæ:nam si ignoremu
significet hæc vox, homo, non poterimus habere de i
ram aliquam notitiam,nec scientiam. Sed quæstio proce
definitione,quid rei,aut quidditatiua subiecti: *An sit n*
riò præcognoscenda.

Et prima opinio asserit: *Non esse necessariò præcognosce*
sed sine eius notitia posse haberi de re scientiam. Ita Tol
suprà probat hoc modo: Quia ad demonstrandum eff
per causam non requiritur præcognoscere quid sit cau
quid effectus,sed solùm quòd effectus procedit per se à
ergo non requiritur præcognitio,quod quid est. Vnde
logi demonstrant lunam eclipsari per suā causam,ignor
definitionem lunæ & cœlorum: & Mathematici multa d
strant de figuris,& numeris,ignorantes definitiones eor

28 Vt autē quid sit tenendū in hac quæst. decernamus:N
dum est; *Duplicem esse demonstrationem, Quia, & ropter*
Demonstratio propter quid, est illa per quā demonstramus
ctum per suā causam:& talis est hæc: Omne animal ratio
est risibile:Omnis homo est animal rationale:ergo Omni
mo est risibilis. *Demonstratio Quia*, est, per quā ex opposito
monstramus causam per effectum:vt si dicas:Omne risibi
admiratiuum:omnis homo est risibilis:ergo Omnis hom
admiratiuus. Præterea *demonstratio Propter quid*, adhuc es
plex, *Vna* per quā demōstratur propria passio de subiecto:
lis est prima,quā adduximus; tales etiā sunt plures in scie
particularibus,demonstrātib. passiones de subiecto: vt in
taphysica,& vtraq;Philosophia Naturali,& Morali. *Alia e*
qua demonstratur effectus per causam, cuius non est pro
passio:& talis est secūda demonstratio adducta: tales etiā
ferè omnes demonstrationes Mathematicæ. Nam istæ sci

tam demonstrant passiones de subiecto, quàm rationes
lam figurarum, & proportiones numerorum, posterio-
per priores.

suppositis, tribus cõclusionibus explicatur nostra senté-
ima est: *Præcognitiones, & ordo quo habẽdæ sunt de subiecto,
ne, & principiis, quæ vocantur præcognita, non habent locum
nonstratione Quia, sed solùm in demonstratione Propter quid.*
tur testimonio Arist. qui c.2. huius 1. lib asserit, de modo
li à posteriori, hoc est demonstrationem Quia, nondum
se locutum, sed nec locuturum vsque ad decimum c. vbi
que demonstrationem distinguit. Ergo regulæ in hoc
traditæ, de præcognitionibus, & præcognitis, solùm in-
ntur in processu demonstrationis Propter quid; vt
ostendunt exempla omnia ab Arist. adducta.

atur etiam ratione: Quoniã per demõstrationem Quia 19
emonstratur definitio, vel essentia rei, per propriam paf-
n: vt ostendit hæc demõstratio: Omne risibile est animal
ale: Omnis homo est risibilis: ergo Omnis homo est ani-
tionale. Aliquãdo etiam probari solet, quòd subiectum
ando non est adeò manifestum. Sed id quod demonstra-
on potest præsupponi, aut præcognosci: ergo in demon-
one Quia, non est præcognoscendum de subiecto, an sit,
quid sit, sed sufficiet præcognoscere quid nominis.

unda conclusio: *In demõstrationibus etiam Propter quid, in
non demõstratur propria passio de subiecto, sed effectus de sua
nõ est necessariò præcognoscendũ quid rei de subiecto: sed suf-
æcognoscere propriũ conceptum causæ, ac dependentiæ effectus
seu rationis, per quam demonstratur effectus.* Probatur: Quia
definitionibus nõ sumitur pro medio demonstrandi de-
subiecti, sed solum dependentia per se effectus à causa:
non requiritur præcognitio illius: sed huius sufficiet.

rtia conclusio: *In demonstrationibus probantibus passionẽ de
to, necessariò præcognoscẽda est definitio quid rei.* Hæc est etiã
festa: Quia in his demonstrationibus definitio quid rei
itur pro medio: ergo est altera præmissarũ: sed præmissæ
gnoscuntur ad inferendam conclusionem: ergo necesse
id rei de subiecto præcognosere. Et in his demonstratio-
intelligitur præceptũ Arist. de præcognoscẽdo quid rei
iecto: vt docet expresè D.Th.1.p. q.1.art.7.ad primum:
o desumptæ sunt omnes tres cõclusiones nostræ, quas te-
iam Caiet cap. præsenti. Ex quibus intelligitur, regulas
de præcognitionibus, & præcognitis, secundùm propor-
m intelligendas esse, in diuersis demõstrationibus. Ita vt
iecto præcognoscendum sit, quid rei, atque etiam, quid

nominis in his demonstrationibus, quæ probant passio subiecto: in aliis verò, in quibus ratio posterior, vel e per rationem priorem, vel causam probatur, solùm con causæ: & dependentia eius ab effectu est præcognoscen rùm quid nominis in omnibus.

20 Argum. verò Tolet. solùm probat non esse necessariò gnoscendum quid rei de subiecto, in demonstrationibu bantibus effectus per causas; vel rationes posteriores pe res: quod concedit secunda conclusio nostra: ideo nihil contra tertiam.

QVÆSTIO IV.

An præcognitiones de subiecto, passione, & principio, haberi de ante demonstrationem: vel etiam in demonstratione ipsa

21 VT intelligatur titulus quæstionis; explicandum est: sit *aliquid præcognoscere de aliquo:* & qua necessitate h debeāt præcognitiones istæ de trib. præcognitis. *Præcogn aliquid de aliquo*, est, priusquam de illo disputetur, vel pro vnum aliquid, aliud distinctum cognoscere, vel præsuppo quod non probatur, sed tanquam certum pręsupponitur. tia exempli: Si demonstrare velimus de homine, quòd sit a ratiuus, aut risibilis priusquam intellectus assentiatur con sioni, oportet, vt intelligat hominē esse: & etiam quid sit, nomen risibile significet. Nisi enim hęc cognoscantur, non terit intellectus præmissis assentiri, nec ex eis inferre con sionem. Et hæc est necessitas præcognoscendi. An verò præcognoscenda sint, antequam formetur demonstratio satis sit, dum pręmissę disponuntur, & eis assentitur intellec ea procognoscere, de hoc est quæstio.

22 Circa quam prima opinio tenet, *Ante totam demōstratio necessariò esse præcognoscenda:* & non sufficere in demōstrati ipsa. Ita Tolet. quod probat testimonio Arist. qui exēpla po in illo principio vniuersalissimo; Quodlibet est, vel nō est: & vnitate, quæ est principium numeri, pro subiecto. In triang verò pro passione: de quib. euidens est cognosci ante totam monstrationem: ergo intellexit Arist. præcognitiones ante monstrationem habendas esse, & non in demonstratione ip

Probat etiam ratione; Quia præcognitiones, & præcogni præsupponuntur scientiæ acquirendæ: sed ad acquisitione scientiæ pertinet tota demonstratio, cùm scientia acquirat per eam: ergo ante demonstrationem necessariò habendæ su præcognitiones. Pro solutione quæst. notandum est, *Præcogn tiones & præcognita* duobus modis cōsiderari posse. *In comm ni & in particulari*; vel in exercitio, aut apprehensione vniue

sa

vt si dicamus, *Principium esse*; Totum est maius sua parte: *ectum verò*, vnitatem;& *Communem passionem*; triangulum æ. Hæc enim vix, aut nunquam ingrediuntur demonstra-em, sed tanquam communissima exempla, & quasi specu-ia afferuntur. *Subiectum* verò, passio & *principium* accipiun-n particulari, pro his, quæ ingrediuntur demonstratio-, & pertinent ad particulares scientias: vt Subiectum in tia de homine, est homo. Passiones, quæ de illo proban-sunt admiratio, & risibilitas. Principium, per quod pro-ur, est eius definitio.

uo supposito, duo asserit nostra sententia. Primũ est: *Pra-tiones, & præcognita, sub vniuersali ratione considerata, ante nstrationem haberi.* Secundum, *Si cõsiderentur in particulari*, est, ea quæ pertinent ad particulares scientias, *possunt qui-ante demonstrationem haberi, & communiter ante illã haben-* oc tamen non est necessarium ad assensum cõclusionis, ad acquisitionem scientiæ, sed in demonstratione ipsa ha-possunt, simul ac intellectus disponit præmissas, & eis as-tur. Hæc est communis sententia, quam tenent Themi-in sua Paraphrasi super 1. lib. Posterior. c.1. & 2. D. Thom. t. Venetus, Sotus, & cæteri cap. præs. Et primum non opor-robare; cùm illud concedat opposita sententia: sed pro-r secundum hac ratione; *Præcognosci* dicitur illud, quod probatur per demonstrationem, sed præsupponitur ante sum conclusionis. Sed ea quæ cognoscuntur in præmissis nstrationis, & non ante demonstrationẽ integram, non antur per demonstrationem, sed præsupponuntur ante sum conclusionis: ergo verè, & propriè dicuntur præco-ci: & sufficit ad assensum conclusionis, & acquisitionem tiæ; quòd intra demonstrationẽ præcognoscantur. Quòd cõmuniter præsupponantur demonstrationi, manifestũ quia experientia constat, ferè semper nos ea cognoscere, quam formemus syllogismum demonstratiuum: sed con-re posset vnum vel alterum eorũ nõ esse nobis cognitũ: nc sufficeret inter disponendas præmissas illud percipere. estimonium Arist. pro prima opinione nihil probat cõtra ãm: Quia Arist. in communissimis præcognitis exempla t, quæ cùm demonstrationẽ vix, aut nunquam ingrediã-nte illã habendæ sunt eorũ præcognitiones. Ad arg. verò, nguendum est antecedens: nam per acquisitionem scien-ossumus intelligere constitutionem totius demõstratio-: tunc negandum est, quòd ante acquisitionem scientiæ ssariò debeant haberi præcognitiones. Vel solũ assensum usionis intelligimus, in quo magis propriè cõsistit acqui-

23 (beside "uo supposito")
24 (beside "estimonium Arist.")

sitio scientiæ: nam præmissæ potiùs sunt principia acqui
nis, quàm acquisitio: & in hoc sensu magis proprio c
dendum est antecedens: quod ante acquisitionem scienti
beri debeant; sed ex hoc non sequitur, quòd ante demon
tionem; vt per se est manifestum.

QVÆSTIO V.

An assensus conclusionis fiat ex assensu præmissarum, aut prin
rum in genere causæ efficientis, vel solùm materialis.

25 QVæstio hæc fundamĕtum habet in propositione vn
sali Arist. asserentis, *Doctrinam, vel disciplinam, quæ e*
dicium conclusionis, fieri ex præexistenti iudicio præmissarum
principiorum. Vnũ autem fieri ex alio, aliquod genus caus
notat. Et potest denotare materialé, vt dũ dicimus, domũ
ri ex lignis, & lapidibus: vel cognitionem intellectiuã fie
sensitiua; hoc enim materialĕ quoq; causalitatĕ denotat. (
cognitio sensitiua concurrit ad intellectiuã, determinãdo
teriam, vel obiectum circa quod versari debeat. Et potest
denotare causam efficientem: vt dum dicimus, calorem fie
igne, aut ab igne, ideo quærimus, *An assensus conclusionis fi*
assensu principiorũ in genere causæ efficientis, vel materialis tã
Et quod materialiter ex eo fiat certissimũ est: quia concl
cŏponitur ex terminis præmissarũ, nĕpe ex maiori, & mi
extremitate: & prĕterea determinatur per assensũ principi
quia ex talib. principiis tales cŏclusiones deducere potest
tellectus, & nŏ alias diuersas. Hæc autĕ ad genus causæ m
rialis pertinere manifestũ est. Sed, *An præter genus causæ m*
rialis, efficiens quoque reperiatur in eis: ita vt assensus præmiss
sint causæ efficientes assensus conclusionis, de hoc est quæs

Circa quã est prima opinio Durãdi, *negantis eis efficienti*
in 2. d. 2. q. 2. ad quartum: propter hæc duo argumenta. Prin
Quia causa efficiens agit, in quantum est actu in rerũ natu
nam quod non est, nihil potest efficere: sed dum intellec
assentitur conclusioni, iam non sunt assensus principioru
ergo non possunt esse causa efficiens eius. Probat minorĕ: q
intellectus non potest simul habere plures actus, vel assens
sed vnum post alterum: ergo dum habet assensum conclusi
nis, iam transiuit assensus præmissarum: quare non poterit e
efficiens causa eius. Et vniuersaliter loquendo vnus actus n
potest habere virtutem effectiuam alterius.

Secundò: Assensus principiorũ, cùm per solam notitiã te
minorũ habeatur, specie distinguitur ab assensu conclusion
qui habetur per mediũ demŏstrationis: ergo si ille sit causa ef
cies huius, erit causa æquiuoca specie distincta ab effectu: s
no

potest esse causa æquiuoca: ergo nec erit efficiens. Proba-
minor: quia causa æquiuoca est vniuersalis, & remota, vt
um, vel Sol: assensus autem principiorum est causa particu-
s, & proxima conclusionis, vt per se est manifestum: ergo
est æquiuoca.
ecunda opinio est opposita; Quòd *assensus principiorum non m sint causa materialis conclusionis, sed etiam efficiens*: hanc te- 27
expresse D.Th.c. præsenti, lect. 3. vbi asserit, esse sententiam
st. 2. lib. Physic. & 1. lib. cõtra gentes. c. 57. ratione 4. vbi eum
onit, & sequitur Ferra. atque etiã Gabriel q. 8. prologi dub.
otus q. 1. huius cap. ad 2. Toletus in expositione primi tex.
notab. 3. Et hæc est vera, & tenenda.
robatur duplici arg. Primò: Quia illud quod constituit po-
tiam in actu primo, concurrit cum ea efficienter ad actum
undum: vt species coloris, tanquam virtus eiusdem coloris,
est obiectum visus, constituit potentiã visiuam in actu pri-
ad videndum: & ideo concurrit efficienter cum ea ad visio-
n, quæ est actus secundus; sed per species principiorum, &
nsum eorum constituitur intellectus in actu primo ad as-
tiendum conclusioni: ergo assensus eorũ concurrit efficien-
ad assensum conclusionis. Minorem probo: quia intellectus
dus non est sufficiens, neque completa causa assensus cõclu-
nis, nisi informetur per assensum principiorum: ergo assen-
iste concurrit per modum formæ determinantis intelle-
m, & constituentis ipsum in actu primo ad assensum con-
sionis: sed forma determinans, atque constituens in actu pri-
, est causa efficiens operationis: ergo assensus principiorum
ncurrit effectiuè ad assensum conclusionis.
Secundò: Ratio formalis obiectiua est causa efficiẽs actus, vt 28
tet in actu vidẽdi: cuius ratio formalis obiectiua est visibili-
eiusdem coloris, & ideo efficiens causa. Itẽ in fide humana,
ius ratio formalis obiectiua est testimonium fide digni: &
o efficiens causa actus credẽdi: sed ratio formalis obiectiua,
opter quam assentitur intellectus conclusioni, est assensus
ncipiorum, vt docet expresse Arist. c. sequenti. Et probat eius
ns ratio: quia propter principia assentitur intellectus con-
sioni: ergo erit causa efficiens assensus conclusionis.
Ad primũ arg Durandi: Neganda est minor, quòd dum intel-
ctus assentitur conclusioni, non permaneant assensus princi-
orum. Et cùm dicitur intellectũ non posse simul habere plu-
s assensus: distinguendum est: quia duobus modis possunt se
bere plures assensus, vel per modum plurium, quando non
nt inter sese ordinati, vel per modum vnius, quando sunt or-
nati. Intellectus ergo non potest habere plures assensus per

modum plurium, bene tamen per modum vnius: & ita se
assensus principiorum & conclusionis, qui ordinati sunt,
ille sit ratio formalis assentiendi huius. Dum ergo intell
assentitur conclusioni, perseuerare potest, & perseuerat
sensibus principiorum, quasi continuans eos: & ideo po
esse causa efficiēs assensus conclusionis. Quòd verò vnus
intellectus non possit esse causa alterius, negandum est:
saltem potest esse causa, *Qua*, licèt nō sit causa, *Quæ*: hoc e
tio formalis causandi, licèt non sit id quod causat: & ita a
sus principiorū, est ratio formalis assentiendi, licèt non sit
sa, quæ efficiat assensum cōclusionis: sed hoc solus intelle
habet, ratione eiusdem assensus principiorum: & ideo asse
iste est efficiens, *Quo*, assensus conclusionis, non efficiēs, *Q*
sicut veritas rei, est causa efficiens intellectionis eius, tanq
Quo, non tanquam *Quod*.

29 Ad secundum: Concedenda est prima consequentia, quòd
sensus principiorum sit causa æquiuoca assensus conclusio
quia specie distinctus ab eo; sed minor negāda, quòd sola c
sa vniuersalis, & remota sit æquiuoca: nam omnis causa,
vniuersalis; siue particularis: proxima, vel remota, verè
æquiuoca: quia ratio causæ æquiuocę non cōsistit in eo qu
particularis sit, vel vniuersalis, proxima, vel remota, sed sol
in eo, quòd sit distincta specie à suo effectu: quod patet: q
eo ipso, quòd est eiusdem speciei, est vniuoca.

QVÆSTIO VI.

An assensus principiorum includatur formaliter in assensu conclusionis.

30 CErtum est, quòd intellectus diuerso actu, atque priori, a
sentitur pręmissis, deinde cōclusioni: & diuerso quidē n
mero, atq; specie: quia principiis assentitur propter se: hoc e
sine aliquo medio: sed habita solùm significatione terminor
Conclusioni verò non propter se: sed propter principia, quor
accedit, præsupponitur assensui conclusionis. Quæstio igitu
est, An postquam intellectus habuit assensum principiorum,
accedit ad assentiendum conclusioni, sic ei assentiatur propte
principia, vt assensum eorum iterum repetat: vel satis sit, vt di
catur assentire conclusioni propter principia, quòd assensum
eorum immediatè habuerit absq; eius repetitione: nam si pri
mo modo fiat, includetur formaliter assensus principiorum in
assensu conclusionis: si verò secundo modo, non includetur
formaliter, sed solùm præsuppositiuè: quod est verè non inclu-
di formaliter, sed præsupponi.

Et prima opinio, quam sequuntur moderni quidam, tenet

necessa

ſariò quidem præſupponi, ſed cùm ſit prior realiter, atq; ſpecie
nctus ab aſſenſu cõcluſionis, nõ poſſe in eo includi formali-
.Probat teſtimonio Ariſt. Et duplici arg. Ariſt. enim in lib
rũ agens de forma ſyllogiſtica, aſſerit, *Medium bis ſumen-
eſſe in præmiſſis:* & ideò non eſſe repetendũ in concluſione,
n ea vnam extremitatẽ prædicari de altera. Peccaret igitur
giſmus in forma: ſi mediũ ingrederetur concluſionẽ: ſed
eſt neceſſariò concedendũ, ſi aſſenſus principiorũ inclu-
r formaliter in cõcluſione: ergo non poteſt includi. Mino-
: probo: Præmiſſæ componuntur ex medio, & extremitati-
ergo ſi repetantur in aſſenſu concluſionis, mediũ erit ne-
riò in concluſione repetendũ: ſed non poteſt includi for-
iter, niſi repetatur, vt per ſe eſt manifeſtũ: ergo falſum eſt,
d formaliter includatur. Aſſerit etiam Ariſt. cap præſenti,
ıs de modo demonſtrandi, notitiam concluſionis fieri ex
xiſtenti notitia principiorum; ſi ergo aſſenſus principiorũ
xiſtens, eſt reſpectu aſſenſus concluſionis; erit præſuppoſi-
& conſequenter, non incluſus formaliter in eo: nam ſi for-
iter includeretur, ſimul haberetur, & non priùs.
rimũ arg. eiuſdem ſententię eſt: quia ſi principia includun-
ormaliter in concluſione; ergo eodem actu, quo aſſentitur
llectus concluſioni, aſſentitur etiã principiis: ſed aſſenſus
cluſionis eſt ſcientificus, procedẽs ab habitu ſcientiæ: ergo
actum & habitum ſcientiæ aſſentiremus principiis: conſe-
ns autem eſt falſum: quia aſſenſus concluſionis eſt notitia
urſiua, aſſenſus verò principiorũ intuitiua, & ſine diſcurſu:
 non poteſt iſte formaliter in illo includi. Quod etiã pro-
ur impoſſibile: quia aſſenſus principiorũ numero, & ſpecie
inctus eſt ab aſſenſu concluſionis: ergo non poteſt includi
o formaliter. Probatur conſequentia, quia quæ ſic diſtincta
t: non poſſunt formaliter ſe includere.
robatur ſecundò: Quia in ſyllogiſmo euidenti infertur ali-
ndo cõcluſio vera ex præmiſſis falſis Vt patet in hoc; Om-
arbor eſt animal: Omnis homo eſt arbor: ergo, Omnis ho-
eſt animal: Si ergo præmiſſæ includuntut in concluſione
maliter, falſum includetur formaliter in vero: quod repu-
t. Confirmari etiam poteſt experientia: quia in concluſio-
ſolùm coniungitur vna extremitas cum altera, nulla ibi fa-
mentione medij: coniungitur ergo propter medium præ-
poſitũ, nõ formaliter incluſum, ſed ad ſummũ virtualiter.
batur conſequentia: quia formalis incluſio impoſſibilis
ſine formali mentione, aut repetitione.
Secunda opinio affirmat, *aſſenſum principiorũ non ſolùm præ-
poni aſſenſui cõcluſionis, ſed formaliter includi in eo.* Ita D. Th. 1.

2.q.8.a.3. his verbis. *Primò aliquis intelligit ipsa principia*
dum se; postmodum autem intelligit ea in ipsis conclusionibus,
dum quod assentit conclusionibus, propter principia. Idem etia
net q.12.a.4. D.Th. sequuntur Capr. in 1.d.2.q 1. in solutic
arg. contra 4. conclus. Ferra. 1. lib. contra gentes, c.57. Son
Met. q.10. Duran. in 2.d.38, q.3. ad 3. qui omnes docent, in
ctum eodem actu ferri in conclusionē, & principia, cùm e
pter principia assētiatur: quod aliter fieri repugnat, nisi a
sus principiorū includatur formaliter in assensu cōclusi

32 Deinde probatur hoc arg. satis efficaci: Eodē actu fertu
tētia quælibet in obiectū, & in rationem formalem eius; v
sus eodem actu fertur in colorē, & in rationē visibilitatis
in colorem, & lucem, si lux se teneat ex parte obiecti in vis
coloris. Et ratio huius euidens est: quia ex obiecto, quod p
pitur, & ex ratione formali illud percipiendi, constituitur
obiectum totale, atq; completū, tanquā ex Quo, & Quoc
assensus principiorum, est ratio formalis obiectiua assenti
cōclusioni: ergo eodem actu fertur intellectus in conclusic
quę est obiectū, cui assētitur, & in principia, quæ sunt ratic
assentiendi: sed nō potest ferri in principia eodem actu, ni
obiecto eiusdem actus includantur formaliter: ergo necess
est formaliter includi: præsertim cùm assensus conclusic
distinguatur specie, à fide humana, & opinione, solùm prop
diuersam rationem formalem assentiendi: quę in opinione
ratio probabilis, in fide humana, testimonium fide digni, in
sensu scientifico, principia per se euidentia.

33 Probatur secundò; Inductione, in actib. intellectus, & volu
tatis: nam in actu fidei formaliter includitur testimonium fi
digni: quia est ratio formalis credendi: vt in actu volūtatis, p
quem volumus media, includitur voluntas finis, tanquam r
tio volendi media: vt in actu, quo volumus sumere potione
propter sanitatem, includitur formaliter actus intētionis, qu
volumus sanitatem: sed assensus principiorum est ratio form
lis, & actualis, propter quem assentimus conclusioni: ergo ac
& formaliter includitur in assensu conclusionis.

Sed vt veritas nostræ sententiæ intelligatur, & arg. opposit
meliùs soluantur, notandum est: *Principia, & conclusionem,*
assensus vtriusque duobus modis considerari posse. Primo, in quan
tū intellectus assentitur Principiis per se, & ex sola cognition
terminorū: & conclusioni, tanquā alteri obiecto distincto: no
considerādo, quòd ei assentiatur propter principia: cùm cōste
posse ei assentire propter aliam rationē, vt propter testimonii
fide digni, aut propter argumentum probabile. Et hoc modo
nec præmissæ includuntur in conclusione, nec assensu eorum.

Secun,

ındo modo considerantur,*in quātum habent ordinem, ac de-*
entiam inter sese:nēpe conclusio,vt ei assentitur intellectus,
ıter principia:& principia, vt sunt causa cōclusionis,tāquā
ıalis ratio assentiendi:& hęc dependētia,& hic ordo essen-
s est assensui cōclusionis.Sicut ordo,ac dependētia assensus
ex testimonio,intrinsecus est ei.Euidēs igitur est assensum
clusionis essentialiter includere ordinem dependentiæ, ad
ısum principiorum,tanquam ad rationem formalem obie-
ım.Sed vbi clauditur formaliter ordo, clauditur ex conse-
ıti illud,ad quod ordo ipse terminatur:ergo in assensu cō- 35
onis clauditur etiam ex consequenti assensus principiorū
uam terminus dependentiæ essentialis,quam habet ab eo
ısus conclusionis.Itaque assensus nō clauditur formaliter,
essentialiter in assensu,cùm distinguātur specie & numero:
ordo dependentiæ vnius ab altero, clauditur formaliter:&
quenter assensus ipse,à quo essentialiter depēdet.Vnde or-
ependentiæ,tāquam quid intrinsecum & formale,includi-
assensus verò tanquam extrinsecum à quo dependet,& sine
idē ordo depēdentiæ essentialis, nec esse,nec intelligi po-
Verū actu includitur, quia actualis est ordo;nec includitur
uod,sed solùm vt Quo:quia solùm vt ratio assentiēdi.Exē-
n huius possumus adducere in visione coloris,supposito ꝙ
it necessaria ex parte obiecti ad videndum:tunc enim eodē
fertur visus in colorem & lucē:non ita vt lux sit, quod vi-
r,sed ratio formalis vidēdi:nec lux ipsa includitur in colo-
so,qui videtur : imò nec in obiecto actus videndi,tāquam
uid intrinsecum:sed quia color,vt est obiectum visus,habet
ıtialem ordinē dependentiæ à luce:quia nec esse potest,nec
ligi sine illa, propterea lux etiā actu includitur in obiecto
nis,per quam videtur color tāquam terminus actualis de-
dentiæ obiectiuæ.Sic ergo intelligendū est,principia,& eo-
assensus includi in conclusione,& assensu eius;quia essen-
s est ordo dependentiæ ab eis,assensui conclusionis:& quia
o iste actu formaliter, & essentialiter includitur in assensu
clusionis,necesse est,principia etiā,& eorum assensum,actu
ıaliter includi:non tanquam ei intrinseca,sed tanquam id,
quo essentialis ipse ordo,nec esse potest,nec intelligi.
hac ergo doctrina, respōdetur ad testimonia Arist.Ad pri- 36
n quidem : Concedendo, quòd mediū non debet ingredi
clusionē:nec id sequitur ex nostra sententia,quòd formali-
ngrediatur:quia principia non ingrediuntur, vt,Quod.i. vt
ous assentitur intellectus, sed solùm vt Quo. Ideo non sunt
ıaliter exprimenda, aut repetēda in cōclusione:sed sufficit

extremitates formaliter exprimere, aut repetere, atque
gere, cum actuali dependentia à principiis: & consequ
medio, vt formaliter includantur, licèt non exprimantu
in actu fidei non exprimimus testimonium, dicentes; n
dere propter testimonium fide digni, sed solùm exprim
lud, quod creditur: ratione tamen actualis dependentia
dem testimonio, inclusum censetur testimonium, licèt
primatur. Ad secundum testimonium respondemus: N
conclusionis fieri ex præexistenti notitia principiorum
supposita quidem, vt Quod, sed inclusa in ea, vt Quo. Ho
ratio assentiendi eidem conclusioni.

37 Ad primum arg. Concedendum est quidquid assumit,
cludit, præter vltimam consequétiam, quam hoc modo
ergo per actum & habitũ scientiæ assentiretur intellectu
cipiis. Hæc enim neganda est: quia principia, vel eorum
sus non includuntur in assensu conclusionis, tanquam
assentitur intellectus, sed tanquam ratio assentiendi: vn
lùm sequitur, quòd per actum, & habitum scientiæ assen
intellectus conclusioni, propter principia.

Quod verò dicitur, assensum principiorum specie & n
ro distingui ab assensu conclusionis; verũ est: sed ex hoc
sequitur, quòd non possit in eo includi, tanquam aliquid
trinsecum, sed tanquam extrinsecum: sine quo nec esse, n
telligi potest essentialis ordo dependentiæ, quẽ includit a
sus conclusionis, ab eo. Hũc enim modum inclusionis nõ
differentia numerica, nec specifica, vt per se est manifestu

Ad secundum; Concedendum est antecedens, neganda
sequentia, quòd falsum includatur in vero: quia conclusi
ra non sequitur ex præmissis, vt falsis; sed vt sic dispositis in
ma syllogistica: quare solùm infertur quòd illæ, vt sic dispo
includantur in assensu conclusionis, tanquam Quo, modo
explicato.

Ad confirmationem; Concedendum est antecedens, quòd
lùm in conclusione coniungantur extremitates, nulla f
mentione medij; sed quia coniunguntur per medium: hoc
cum actuali & formali dependentia ab eo, necesse est medi
includi formaliter in tali coniunctione, quæ est assensus
conclusionis: verumtamẽ, quia non includitur tanquã Qu
hoc est, tanquam id cui assentiatur intellectus, per assens
conclusionis: sed tanquam Quo, id est, tanquam ratio form
lis & actualis assentiendi eidem conclusioni: ideo non exp
mitur, nec expressa mentio eius fit; sed nec exprimi potest a
que peccato contra formam syllogisticam.

QV

QVÆSTIO VII.

n habito assensu præmissarum, assentiatur intellectus conclusioni in eodem instanti.

ræmissæ disponantur debito ordine, quē postulat ars syl- 38
gistica, ac demonstratiua: *Certum est assensum maioris priùs e haberi posse, quàm assensus minoris, & cōclusionis habeatur:* vniuersalis propositio est, sub qua subsumēda est minor, iam particularis: & ex vtraque inferenda conclusio: ideo ependet ab assensu minoris, & conclusionis.

tum est etiam, *quòd si non seruetur ordo disponendi præmissas, assensus minoris poterit haberi priùs tempore, quàm assensus s, & conclusionis*: quia dum minor non subordinatur mane illa esse potest: & si ita habeatur, non est necessarium statim ex ea inferatur conclusio. Gratia exempli: Priùs re habere potest intellectus hūc assensum maioris, Ommal rationale est risibile, quàm habeat hunc assensum is, Homo est animal rationale: & hunc assensum connis, Omnis homo est risibilis. Potest etiam nullo ordine o, priùs tempore habere secundum, quàm primum & terle his igitur non potest esse dubium.

solùm, *An habitis assensibus maioris, & minoris, dispositis, & tis, necesse sit simul habere assensum cōclusionis: vel priùs hasint illi, quā habeatur iste.* Et de proprietate naturæ, certū ùs illos haberi, quia sunt causa assensus cōclusionis: cauem prior est natura suo effectu. Quæstio ergo procedit oritate temporis, An possit intellectus habere assensum is & minoris, dispositis in hoc instanti, & non habere in assensum conclusionis: vel necesse sit, quòd in eodem ti sequatur ex eis, & cum eis simul tempore habeatur. 39

videtur non esse necessariū, quòd habeatur in eodem inquia intellectus nō potest simul plura intelligere, vt doist.2.lib.Top.c.3.loco 33.his verbis, *Contingit enim plura ogitare autem non.* Per cogitationē intelligens actualem tionē: sed præmissæ, & conclusio sunt plura: ergo non poa simul, hoc est, in eodem instanti intelligere. Et si dicas quidem esse, sed habere modū vnius: in quantū ordinata eodē syllogismo. Adhuc duplex est aliud impedimentū. ium: quia potest habere errorem cōtrarium conclusioni, is radicatū in subiecto, per plures actus; tūc ergo nō poatim eū expellere per assensum conclusionis: & ideò, nec ei assentire. Secundū: quia capacitas intellectus, per quā multa simul intelligere, finita est: ergo si numerus eorū otest actu cōsiderare, impleatur per assensus præmissarū, non

non poterit simul habere assensum conclusionis, qu
alium dimittat.

Vera tamen sententia est, *Assensum conclusionis in eodē*
ti sequi ex assensibus præmissarum. Cuius ratio est: Quia, v
docuit c. præsenti, ex terminis eorum fit, & in eis cōtinet
tualiter, tanquam in causa, aut tanquam arbor in semin
nullum potest esse impedimentum, quin statim ex eis sec

Ad testimonium Arist respondetur intelligendū esse
ribus, vt plura sūt; hoc est, diuersa, & nullo modo inter se
tertium ordinata: nā quæ per modum vnius intelligunt
dicuntur plura simpliciter, sed vnum: assensus autē præm
& conclusiones, per modū vnius se habent: quia in eodē
gismo ordinati sunt, ideo simul possūt haberi ab intellec
non obstat impedimentum erroris: nā cùm fortior causa
monstratio, statim illum vincit atque expellit: & etiam si
sit radicatus, non impediet assensum conclusionis, neq;
scientiæ, qui per illum producitur in eodem instāti, sed p
nebit simul cum eo, quousq; multiplicatis demonstratio
omnino expellatur. Non enim repugnat, cōtrarios habit
missos simul permanere in eodem subiecto: sicut neque
rias qualitates remissas; vt calorem, & frigus. Aliud deni
pedimentum de capacitate intellectus finita (circa quod
verba consumit Sotus c. præsenti) difficultate caret: nam
intellectus duo, vel quatuor tantū diuersa simul possit in
gere, & vnū, vel tria actu cōsideret: dum accedit ad consti
dam demonstrationem, poterit assensus præmissarū, & co
sionis simul habere, cùm modum vnius habeant, licèt sint

QVÆSTIO VIII.

An habitis assensibus præmissarum, liberum sit intellectui asse
conclusioni: vel necesse sit assensum eius habere in
eodem instanti.

40 DVplex est libertas voluntatis, *Contrarietatis, & cōtradi*
nis: & illa vocatur etiā libertas quoad specificationē,
verò libertas quoad exercitium. *Libertas contrarietatis* est
voluntatem actum bonū & malum habere, aut intellectum
sensum, vel dissensū. Et dicitur cōtrarietatis: quia actus bo
& malus contrarij sunt; atque etiā assensus, & dissensus int
ctus. Specificationis verò: quia ab obiecto speciem accip
actus. *Libertas* verò *contradictionis* est, posse volūtatē, vel int
ctum exercere actum, vel eum suspendere: quia habere act
non habere, contradictoriè opponuntur. Et exercere actum
non exercere, denotat exercitium potentiæ. Intellectus aut
cèt radicalem quandam rationem libertatis habeat: in qu

formalis libertas voluntatis originem habeat ab eo,quòd
lectus plura potest ei obiecta proponere,& ideo ipsa ope-
ralet circa vnum,vel alterum;vt sibi placuerit,nihilominus
ialem libertatem, quæ consistit in eo, quod est velle se ap-
re ad operandum,vel nolle operari,sola voluntas habet:à
eam participat intellectus,in quantum potest applicari ad
ligendum:non à se,sed à voluntate;& etiam potest intelli-
o diuerti,aut remoueri.
io supposito, quærimus; *An habitis assensibus euidentibus*
ris, & minoris,possit intellectus per dependentiam à voluntate
sum conclusionis suspendere : ita vt in eodem instanti, vel non
tur, vel à voluntate diuertatur ad operandum circa aliud ob-
n diuersum ab assensu conclusionis; vel omnino necessitetur ad
iendum eidem conclusioni.
tum est autem necessitari,quantùm pertinet ad specifica- 41
em; ita vt non sit ei liberum assentire,aut dissentire : sed si
etur circa obiectum propositũ,assentire debeat conclusio-
issentire verò nullo modo possit;quia ex assensibus princi-
im veris & necessariis,non potest,nisi assensus verus ac ne-
rius procedere:ergo si procedat aliquis,assensus debet esse,
nsus esse non potest. Nam sicut voluntas non potest odio
equi bonum,vt bonum sibi repræsentatum:ita intellectus
potest dissentire vero ac necessario, vt tali sibi proposito.
estio igitur est : *An possit non assentire conclusioni; vel quod*
est,assensum suspendere,cessando omnino ab operatione,vel ope-
o circa aliud.
est prima opinio quorundam modernorum,asserentium: 42
o modo posse intellectum suspendere assensum conclusionis, sed
ssariò eum elicere. Probant primò : Quia assensus principio-
sunt per se euidentes & necessarij,& continent virtualiter
sum conclusionis; & continentia quidem naturali, sicut
n cõtinet virtualiter arborem & arbor fructum : ergo con-
itur ab eis intellectus naturaliter,vt assentiat conclusioni:
necessitas naturalis non subditur libertati voluntatis; vt
t in actu potentiæ nutritiuæ,quem non potest suspendere
ntas,quin cibum sibi applicatum conuertat in substãtiam
ntis : ergo non poterit voluntas suspendere actum intelle-
quin statim assentiatur conclusioni.
cundò : Quia sicut se habet in voluntate intentio finis ad
ionem mediorum, sic se habet in intellectu assensus prin-
orũ ad assensum conclusionis, vt D.Th.docet 1.2.q.8.art.3.
m eo tota schola:sed certum est apud omnes, quòd posita
aci intẽtione finis,& perseuerãte volũtate in ea;non potest
endere actum electionis,sed necessitatur omnino ad eligẽ-
dum

dum aliquod medium pro consecutione eius: ergo hab
sensu principiorum, & perseuerante in eo intellectu, n
test vllo modo suspendere actum conclusionis.

43 Secunda opinio est opposita, quòd adhuc *positis as*
præmissarum, possit intellectus suspendere assensum conclusio
vt à voluntate diuertatur ad operandum circa aliud ob
Hanc sequitur iam maior pars modernorum, & contin
doctrina D.Thom. & ideo à nobis tenenda est.

Sed vt eã explicemus simul, & probemus, duo sunt n
ex doctrina D.Th. ab omnibus iam recepta. Primum est
intellectus subditur voluntati, quantum ad exercitiũ actu
est, quantum ad applicationem eius ad operandum, vel
tionem ab operatione hac, vel illa: ita docet D.Th.1.2.q
1.ad 3. his verbis: *Voluntas mouet intellectum, quantum ad e*
tium actus: quia & ipsum verum, quod est perfectio intel
continetur sub vniuersali bono, vt quoddam bonum particul

44 Ex quibus deducitur hæc distinctio: *Sicut bonum est du*
Summum, & perfectissimũ, in quo cõtinetur omnis ratio
quale est Deus; & *Particulare, ac limitatum*, quale est quod
bonum creatum. Eodem modo *duplex est verum, Summu*
perfectissimum, continens omnẽ rationẽ veri, vt idemmet D
& *Particulare, ac limitatum*, quale est quodlibet verum cre
siue sit principiũ euidens, siue cõclusio ex eo deducta. Præte
sicut voluntas libera est circa quodcunq; bonũ particular
ue sit finis, siue mediũ, ita vt possit operari, & non operari
ca illud: circa bonũ verò summum, perfectè cognitum: q
est Deus clarè visus à beatis, nullã habet libertatem, sed om
no necessitatur ad illud diligẽdum. Eodem modo intellec
circa quodlibet verum particulare, liber est, per dependent
voluntate: ita vt possit applicari à voluntate ad operandũ
ca illud, & diuerti ab operatione: sed circa summũ verum
rè sibi ostensum, nullam habet libertatem, nec potest diuer
voluntate quin operetur circa illud. Et rationem huius red
D.Th. Quia quodlibet verum particulare, & operatio inte
ctus circa illud, est etiam particulare bonũ: sed circa parti
lare bonum quodcunque non necessitatur volũtas, sed po
velle, & nõ velle illud; ergo liberũ est voluntati, velle applic
re intellectum ad operandum circa quodcunque verum par
culare; vel diuertere illum ab operãdo circa illud: non tam
circa verũ vniuersale, ac perfectissimum clarè ei ostẽsum, qu
le est Deus in patria. Quia omnis potẽtia naturaliter determ
nata est ad operãdum circa illud, quod perfectissimè contin
omnem rationem sui obiecti: ita vt dum sibi offertur, nõ pos
suspendere operationem: sed Deus clarè visus continet perf

ctissim

mè omnem rationē veri: ergo nec voluntas potest suspē-
actum propositum circa illud sibi ab intellectu,nec intel-
s circa illud sibi clarè ostensum. Quia sicut est vniuersale
i, sic operari circa illud est vniuersale bonū potentiæ: &
clarè illud videre intellectum, summum bonū eius est, &
num bonum voluntatis, & ita nec ipsa potest eum non
ere,nec diuertere intellectum à visione clara eiusdem.
tota hac doctrina colligitur hæc ratio efficaciter probās 45
am sententiam: Voluntas non necessitatur ad operādum
aliquod particulare bonum: ergo nec intellectus circa
culare verum. Probatur consequentia; supposito, quòd
lectus subditur voluntati, quantùm ad applicationem,
xercitium operandi: quia intellectum operari circa par-
are verum,est bonum particulare eius,atque etiam bonū
culare voluntatis:ergo non necessitat voluntatem ad ap-
ndum intellectum,vt operetur circa illud, sed liberum ei
applicare, aut diuertere. Conclusio autem demonstratio-
t verum quoddam particulare:ergo etiam habito assensu
ipiorum, non necessitatur voluntas ad applicandum in-
tum,vt assentiatur conclusioni, sed potest eum diuertere
sentiendo.
undò notandum est ex doctrina eiusdem D.Tho. 1.2.q. 46
t.1. & 3. deducta ex Arist. & recepta etiam ab omnibus:
potētia non est capax habitus, nisi in ordine ad obiectum,
quod potest operari liberè: vnde potētia omnino natu-
nullā habens libertatem in suis operationibus; saltē ex
ipatione voluntatis non est capax habitus:nec potest eū
rere, quantūuis frequenter operetur, vt patet in potētia
,quæ non est capax habitus ad videndū, neque potest il-
cquirere,per frequentes actus visionis. Sed intellectus,
sensus principiorum, acquirit habitum, qui vocatur in-
tus: & habitis assensibus principiorum, etiam acquirit
um scientiæ,per assensum conclusionis,secundùm com-
m sententiam totius Scholæ: ergo aliquam habet liber-
in assensu principiorum: & eo habito, in assensu cōclu-
: minima autem libertas est, posse assentire,& assensum
dere:ergo negari non potest,quin hanc habeat
primum arg. oppositæ sententiæ; Concedendū est ante- 47
s,cum consequentia:sed distinguendū consequēs, quòd
ncatur intellectus per assensum principiorū,ad assentiē-
conclusioni:nam licèt conuincatur quantū ad specifica-
actus:quia non est ei liberum, si operatur circa conclu-
n, elicere actum dissensus, sed necessariò assentiendū est
antum ad exercitiū tamen non conuincitur: quia intel-
lectus

lectus non est potētia purè naturalis,sicut visus;nec op
omnino ex determinatione ad vnū, sicut ille:sed subdi
perio voluntatis,circa quodcumque particulare verum
tum ad applicationem,vel exercitiū: & ita potest à vol
applicari ad assentiendum principiis, & conclusioni(qu
particularia sunt)& diuerti ab assensu eorum.

48 Ad secundum;Distiguendū est antecedens:quia sic se
in intellectu assensus principiorum,ad assensum conclu
sicut in voluntate intentio finis,ad electionem mediorū
tum ad aliquid;sed quantum ad aliud,se habet diuerso
Conueniunt namque in eo,quòd sicut voluntas per se
tendit in finē, & ex intentione finis mouetur ad media,
tellectus per se primò mouetur ad assensum principior
assensu principiorū mouetur ad assensum conclusionis.
runt tamen,quòd volūtas non eligit media propter finē
que spectatum,sed propter consecutionem eius:& ex ho
uenit,quòd si velit perseuerare in intentione finis, non
suspendere actum electionis,sed quamuis liberum sit ei,
aut alterum mediū eligere,non possit non eligere aliqu
intellectu verò hoc non reperitur:quia assensus conclu
non ordinatur ad consequutionē alicuius finis,sed solùm
bet necessitatem consequentiæ:quia virtualiter continet
principiis,ex quibus procedit per euidentē consequentiā
procedere,aut non procedere,depēdet ex applicatione vo
tatis ad assensum eliciendum:quæ applicatio libera est,vt
bauimus,cùm sit circa verum quoddam particulare,& di
ctum ab ipsismet principiis.Vnde liberum est voluntati a
care,aut diuertere intellectum ab assentiendo.

CAPVT II.

TEXT. ARISTOTELIS.

Scire autem arbitramur vnumquodque simpliciter,& non sophistico more,&c.

Breuis expositio textus.

1 CApite præcedenti docuit Aristot.*Scientiam esse,& de n acquiri per demonstrationem,ex præexistenti cognitione pr cipiorum.* In hoc autem secundo capite intendit docere, q *Scientia,& quid Demonstratio sit.* Diuiditur autem in tres p tes.In prima, *Vnam definitionem scientiæ, & duplicem demonst tionis* tradit.In secunda,*Definit principium,* illudque duplici uisione diuidit.Et in tertia, *Docet,& probat principia,* seu pr missas notiores esse conclusione.

Plurib

luribus verbis definit *scire*, hoc est scientiã in concreto, ex
us pauca hæc sumenda sunt, quibus breuis definitio assi-
ur, *Scire est cognoscere causam rei: & quod illius est causa, & non contingit aliter se habere.* Per quam solùm definit Arist.
ctissimam scientiam, quam vocat scientiam, *Propter quid:*
ĩ de sciẽtia Quia, minùs perfecta, c. 10. huius libri se actu-
promittit) ad quam habendam, triplicem conditionem
iri affirmat. Prima est; vt *causam conclusionis cognoscamus.*
nda, vt *cognoscamus talem causam, non solùm secundùm co-
nem nostram esse causam; sed etiam secundùm rem:* nam dum
amus hominem esse rationalem, quia est risibilis, risibile
est in nostro intellectu: & ideo causa cognoscẽdi rationa-
d non est causa essendi eius, verùm potius est effectus. Et
non habemus scientiã Propter quid, de rationali, sed so-
Quia. Tertia cõditio est, vt *cognoscamus, non solùm esse cau-
ssendi, sed causam necessariam:* ita vt ea posita, necessariò se-
ur effectus: hoc enim significatur illo verbo, *Et quod non
ngit aliter se habere.* Integram definitionem breuissimè ex-
t Arist. dicẽs: *Scire esse, per demonstrationem intelligere:* quia
a sit demonstratio Propter quid, tres illæ conditiones re-
ntur in præmissis respectu conclusionis.
efinit deinde demonstrationem duplici definitione, qua- 2
prima ita habet: *Demonstratio est syllogismus sciẽtialis*, siue
gismus faciẽs scire: & est definitio finalis: quia finis demõ-
onis est, generare scientiã: & hęc sciẽtia genita per demõ-
ionem, est assensus cõclusionis eius, genitus ex præmissis.
cunda definitio, *Materialis est.* Nam sicut ex fine, propter 3
n efficitur domus, nẽpe, vt à pluuiis, aliisve temporum in-
s nos defendat, colligimus ex quibus partibus materialib.
tare debeat, nempe ex lignis, lapidibus, aliisque partibus
modo dispositis: ita Arist. ex fine demonstrationis colligit,
us partibus dispositis, & ordinatis, constare debeat de-
stratio: quasi ita arguẽs: Demonstratio ordinatur ad gene-
ã scientiam, tãquam ad finẽ: ergo talis debet esse; *Vt proce-
x veris, primis, immediatis, notioribus, & prioribus, causisq; cõ-
nis.* Probat singulas particulas definitionis: & primò, quod
nstratio procedat ex veris, hoc modo: Obiectum sciẽtiæ de-
habere esse: ergo quod non est, non scitur: sed falsum nihil
rgo non potest de illo esse scientia: veram igitur esse opor-
onclusionem demonstrationis, cuius assensus est scientia:
debet procedere ex præmissis veris, tanquam ex causa.
atur consequentia: quia falsum cùm nihil sit, non potest
causa veri. Quòd verò demõstratio procedat *ex primis*, pro-
ecundò: quia nisi præmissæ sint principia per se euidentia

formaliter: hoc est, quibus cognita significatione term
statim assentiatur intellectus: vel saltem virtualiter: si is
monstrationē facit, sciat ea reducere ad principia per se
per alias demonstrationes, non habebit scientiā conclu
nec proinde veram demonstrationem, sed Dialecticum
syllogismum, & assensum opinionis de conclusione. Prob
dē tertiò quòd *ex notioribus, prioribus, & causis conclusion*
cedat Quia *scire*, est rē per causam cognoscere: ergo pr
sæ debet esse vera causa conclusionis, sed causa est prior
tior effectu, ergo debēt esse priores & notiores: non solùm
ad nos: quo pacto illud est prius, quod notius est nobis
secundū naturā sit posterius: vt effectus notior nobis est
& ideo prior quoad nostrā cognitionem: sed præmissæ
esse priores, & notiores conclusione, ex natura rei, quod
bunt, si secundùm rē sint causæ eius: vt expositum est. In s
4 da p. c. 2. quia dixerat demonstrationem debere procede
primis: hoc est, ex præmissis, quæ sint principia indemonst
lia: definit principium indemōstrabile hoc modo; *Principi*
propositio immediata demonstrationis. Explicat autē, quid si
propositionē demonstrationis, vel demonstratiuam: & qu
esse immediatā. *Propositio, inquit, est altera pars enunciationis*
de vno complēs. Nam enūciatio diuiditur in *affirmatiuā & n*
tiuam. Esse igitur propositionem demonstrationis idem e
esse enunciationem affirmatiuam, aut negatiuam: quæ tan
præmissa ponitur in demonstratione ad inferendā conclu
nem: & ideo debet esse vera, ac necessaria: vt distinguatur à p
positione Dialectica, quæ solum est probabilis: & ideo po
esse falsa. *Immediata verò propositio est qua non est alia prior.*
est, quæ non habet aliam, per quam demonstrari possit, sed
intellectus ex sola notitia terminorum assentitur.
5 Diuidit deinde principium in duo membra: nempe in *Di*
tatem, & Positionem. Dignitas, seu ἀξίωμα, est propositio im
diata, atque indemonstrabilis, adeò vniuersalis, & manifest
eius veritas omnib. pateat: & hac fortè ratione vocatur Dig
tas, quia dignum est, cui assentiātur omnes. Et hac etiā de ca
sa inquit Arist. *Dignitates cognoscere debere omnes, qui scienti*
aliquam acquirere volunt, priusquā ad eam addiscendam acced
Tales sunt: *Quodlibet est, vel non est: Totum est maius sua parte*
similes. *Positio* verò, seu θέσις, est propositio per se nota, & in
mōstrabilis, sed nec vniuersalis adeò, vt ἀξίωμα, nec cuius ve
tas omnibus sit manifesta: & ideo, quā nō est necessariū vt co
noscat prius, qui aliquā sciētiam addiscere incipit, sed tūc p
test per se, vel à magistro eā accipere: & talia sunt omnia pri
cipia particularium scientiarum, vt definitiones. Est autem al
differe

rentia inter *Dignitatem*, & *Positionem*, quòd *Dignitates* vix
nunquam ingrediuntur demonstrationem, sed omnibus
tiis præsupponuntur. *Positiones* verò præmissæ demonstra-
is sunt: & ideo *positiones* vocantur, quia ponuntur in de-
strationead inferendam conclusionem.
ositionem rursus diuidit, in eam quæ *verum*, vel *falsum*
inet: & hæc est propositio, quam appellant *Suppositionem*:
sub tali dispositione ponitur in demonstratione ad infe-
am conclusionem. Et in eam, quæ noncontinet *verum*,
ilsum, sed ex illa potest suppositio fieri, & dicit esse defini-
em; vt animal rationale, est principium, quod vocatur de-
o, ex qua potest fieri aliud principium, quod sit supposi-
vt si dicamus, Homo est animal rationale, Suppositio est;
verum, vel falsum continet.
tertia parte; Docet, *principia, vel præmissas demonstrationis*, 6
s euidentes, magisque certas esse debere, quàm cõclusio-
eiusdem demõstrationis. Quod probat ex communi illo
nate: *Propter quod vnum quodque tale, & illud magis.* Vt si
im diligo propter Ioãnem, magis diligo Ioannem, quàm
im: sed conclusioni demõstrationis assentitur intellectus
ter præmissas: ergo fortius ac certius assentitur præmis-
iare certiores & notiores esse debent conclusione.

QVÆSTIO I.

An secunda definitio demonstrationis sit bona.

Væstio hæc nõ tã proponitur ad rei difficultatẽ discutiẽ-
dam, quàm ad elucidandã definitionẽ Arist. atq; ostendẽ-
exactã esse. Quod vt fiat, duo arg aduersus eam propone-
ex quorũ solutione id fiat manifestũ. Primũ est; *Quia de-
per genus, & differẽtiã dari debet*, vel per aliquid, quod lo-
neris aut differẽtię ponatur: sed nihil ponitur pro genere
c definitione, vt verba eius ostendunt, quib. ab aliis argu-
tionibus distinguatur, in nullo verò eorũ cũ eis cõuenit:
caret omnino genere: & ideo nõ est integra vel cõpleta.
cundum: *Quia bona definitio, nec vnum verbũ debet habere* 7
iacaneum: sed hæc habet plura eiusmodi: ergo nõ est bo-
obatur minor: quia demonstrationẽ procedere ex primis
oribus, idem sunt: nam prima, & priora, idem prorsus si-
ant: ergo redundat alterum. Præterea; Caussa est prior, &
r effectu: ergo qui dicit demonstrationem procedere ex
, dicit debere procedere ex prioribus, & notioribus: suf-
t ergo ponere in definitione particulam, ex caussis; & sic
liæ, nempe ex prioribus, & notioribus, videtur superfluę,
nque definitionem vitiosam efficere; Et tandem; Quòd

procedat ex primis,& ex immediatis,aut indemonstrab
idem est:cùm idem sit principia demonstrationis esse p
esse immediata, aut indemonstrabilia : ergo aliquod
verborum superfluum est.

Nihilominus definitionem hanc bonā esse ita prob
definitio est,per quam sufficienter explicatur natura definit
stinguitur à cæteris: sed hæc duo præstat hæc definitio d
strationis, explicans naturam demonstrationis, & eam
guens à cæteris argumentationibus: exacta igitur cēse
Probatur minor: quia hæc definitio explicat partes,ex
demōstratio constare debet,nēpe præmissas veras, nece
& quæ sint veræ causæ,& per se cōclusionis:& quæ sic di
tur,vt ex eis euidenter inferatur conclusio.Et demonstr
his constituta,essentialiter distinguitur ab aliis specieb
mentationis,cū quibus conuenit in genere remoto arg
tationis, & cū syllogismo dialectico *in genere* syllogismi
genus subintelligitur absque dubio ab Arist. nec necess
fuit illud expressè in definitione ponere:quia & in libris
rum proximè antecedētibus,syllogismum definierat:& i
ma definitione eiusdem demonstrationis,præsenti capit
dita,eundem syllogismum expressè posuit pro genere, d
Demonstrationem esse syllogismum scentialem, aut faciente
re. Quare secunda definitio his verbis debet assignari : *De*
stratio est syllogismus procedens ex veris,primis,& immediat
tioribus,& prioribus, causisque conclusionis:ita vt per syllog
conueniat in genere immediato cum dialectico: & per ea
particulā censeantur separatæ ab ea cæteræ argumentati
atque etiā syllogismus sophisticus: qui dum peccat in fo
non est syllogismus simpliciter:sed secundùm quid:& ide
conuenit cum demonstratione in syllogismo:tanquā in g
re:sed solùm analogicè : & ob eam causam sic censetur sep
tus : Per cæteras verò particulas definitionis distinguitu
monstratio à syllogismo Dialecticò,qui ex aliis valde diu
procedit,vt in Topicis dicetur.Et ex his manet explicata
nitio demonstrationis,& solutum primum arg.

9 Ad secundū:Negāda est minor,quòd in hac definitione
quod verbum sit superuacaneum : quia licèt quædam ean
rem significent,singula tamē diuersam rationē eiusdem re
gnificant:quod satis est,vt nullum sit superfluum:Vt princ
esse prima,& esse immediata,aut indemōstrabilia,diuersas
tiones principiorum denotant.Principiū namque dicitur
mum in ordine ad conclusionem: quæ nō est prima;sed à p
mo deriuata. Immediatum verò, aut indemonstrabile,res
ctu alterius medij prioris, per quod demonstrari possit, q

ca

t.Prima quoque dicuntur principia propter dignitatem,& ra propter causalitatem.Causa deniq; duplicem habet di- atē respectu effectus,& quòd sit prior natura illo, & quòd otior:& licèt vna sequatur ex altera, ratione tamen distin- ntur.Quocirca nullum est verbum in definitione,quod nō ificet rationem aliquam,vel dignitatē principiorū, distin- n ab ea,quam significat aliud:quod satis est,vt nullū sit su- luum.Imò necesse fuit omnia illa verba in definitione po- ,vt omnes rationes principiorum exprimerentur: & ratio ne dignitas demonstrationis explicatiùs traderetur. Vnum en est notandum, quòd dum dicitur demōstrationem pro- ēre ex causis;per causas non solùm intelligūtur illæ,ex qui- realiter procedit effectus, sed quæcunque rationes priores . Nam de ente demonstrantur proprietates, aut passiones in Metaphysica,vt quòd sit vnum,verum, & bonum: & de demonstramus,quòd sit æternus,quia est immutabilis:id- per veras demonstrationes; & tamen non potest esse vera alitas inter vnum & alterum,cùm nec sit distinctio ex na- rei:verùm sufficit prioritas rationis,quam intellectus no- inter ea ponit ad veram demonstrationem.

QVÆSTIO II.

Quotuplex sit propositio per se nota,& an omnis immediata appellanda per se nota.

Irca definitionem & diuisionem propositionis per se notę, 10 non videntur eodem modo sentire D.Th & Scot.atque ex sequenti,nec sectatores vtriusque. Nam D. Th. de veritate).ar.12.lib.1.contra gentes,c.10.& 11.& 1.p.q.2.ar.1.sic definit positionem per se notam: *Propositio per se nota est,cuius prædi- um includitur in ratione intrinseca subiecti*: vt homo est ani- l.Deinde diuidit primò propositionem per se notam, *in eam est per se nota secundùm suam naturam,& non quoad nos:& in qua est per se nota,etiam quoad nos. Per se nota ex natura sua, non quoad nos*,est illa,cuius prædicatum verè est intrinsecum pectu subiecti:sed nos id ignoramus; & talis erit illa,in qua initio nobis ignota prædicatur de suo definito. *Per se nota ò ex natura sua,& quoad nos*,erit illa cuius prædicatum verè subiecto intrinsecum, & à nobis cognoscitur: vt homo est mal rationale.

Secundò diuidit propositionem per se notā ex natura sua,& oad nos,in vnā, *cuius termini omnib.patēt*.Et tales sunt,prin- ia vniuersalissima,vt quodlibet est, vel non est: & totum est ius sua parte. Et in aliā,*cuius termini non omnibus sunt mani- ti,sed solis sapientib.*& talis est hęc:Spiritualia nō sunt in loco

circumſcriptiuè. Hanc definitionem propoſitionis per ſ
cum vtraque diuiſione amplectuntur ferè omnes: Rich.
3. art. 1. q. 2. Duran. ibid. q. 3. Ferr. 1. lib. contra gentes, c. 1
preol. in 1. d. 2. art. 1 & 2. Caiet. 1. p. q. 2. art. 1. & c. præſenti
c. præcedenti, q. 2. ad 9. & plures alij.

Secunda opinio Scoti oppoſita eſt; quia nec definitio
cet, nec diuiſiones recipit; ſed aliam definitionem ipſe aſſ
prolixam ſatis & obſcurã, his verbis: *Propoſitio per ſe nota,*
terminis proprijs, qui ſunt aliquid eius, vt ſunt eius; hoc eſt, vt
cepti, & non propter aliquid aliud, quod ſit extra terminos pr
habet euidentem veritatem. Vt omne totum eſt maius ſua p
& talem ait eſſe omnem propoſitionem per ſe notam: &
non eſſe diuidendam illis diuiſionibus traditis à D. Tho

11 Ex qua definitione colligit, diſtinctam eſſe propoſitio
in qua prædicatur prima paſſio de definitione: vt animal r
nale eſt capax diſciplinæ: & in qua prædicatur de definit
homo eſt capax diſciplinæ, quod multis probat argumẽtis
tans fortè contrarium hoc eſſe ſententiæ D. Thomæ. Sed
argumenta omittenda ſunt, quia id non negat D. Tho. vt v
bimus. Scotum ſequuntur Aureol. & Greg quos citat Capr.
d. 2 q. 2. art. 2. qui aduerſus definitionem D. Tho. ſic arguun

Primò: Multæ ſunt propoſitiones per ſe notæ in Mathem
cis ſcientiis, in quibus prædicatum nõ eſt de intrinſeca rati
ſubiecti; vt totum eſt maius ſua parte: & à quolibet puncto
quodlibet pũctum poſſumus lineam ducere. Et in Philoſop
naturali; Motum eſſe, atque etiam naturã eſſe: imò & hæc
ſe nota eſt: Animal rationale eſt capax diſciplinæ: Nix eſt al
Coruus eſt niger; Et ex oppoſito, aliæ ſunt, in quibus prædic
eſt de intrinſeca ratione ſubiecti: vt homo eſt ſubſtãtia. Anim
eſt corpus: & tamen non ſunt immediatæ, quia inter prædic
tum & ſubiectum dantur alia prædicata media, vt patet. Er
definitio D. Thom. ex vtraque parte probatur inſufficiens.

12 Secundò arguũt contra diuiſionẽ: quia propoſitionẽ eſſe p
ſe notã nõ cõſiſtit in eo, quòd termini eius à nobis cognoſc
tur, ſed ſolùm in eo, ꝙ ex ſe habeat euidẽtem veritatẽ: & mul
minus cõſiſtit in eo, quòd à ſolis ſapientibus, vel ab omnib. c
gnoſcãtur eius termini: ſed ſolùm in eo, ꝙ per ſe ſint cognoſc
biles. Ergo diuiſiones in per ſe notam ex natura ſua, & quoa
nos; & in per ſe notam ſapientibus, vel inſipiẽtibus, extra ratio
nem propoſitionis per ſe notæ ſunt: & ideo admitti nõ debẽ

Tertiò: Quia propoſitio per ſe nota eſt illa, quæ ex proprii
cõceptibus, à quocũque intellectu formatis, talis eſt: ergo om
nis propoſitio per ſe nota, nobis etiã erit p ſe nota: & ideo malè
diuiditur in per ſe notã ex natura ſua, & quoad nos. Antecedẽs

probant,

pāt, quia vel formamus proprios cõceptus eius, vel alios di-
os: si proprios, nobis erit per se nota: si diuersos, nõ erit ea-
ropositio, sed alia diuersa: ergo propositio per se nota, ex se
ibet intellectui erit per se nota: nulla ergo dabitur per se
, ex natura sua, quæ non sit etiam per se nota, quoad nos.
hac re nostra sententia est, *Propositionem per se notam, defi-
dam esse, ac diuidendã*, vt Arist. c. præsenti definiuit ac diuisit:
autem definitioni, ac diuisionibus magis esse conformem
entiam D. Thom. & communem, quam sententiam Scoti.
erba Arist. sic habent: *Principiũ demonstrationis, est propositio* 13
ediata: immediata verò, qua nõ est alia prior: Quib. per prin-
um demonstrationis intelligit propositionem per se notã:
enim sola principium vocari potest: nam quæ mediata est,
rincipiũ, sed conclusio vocatur. Sic ergo definiẽda est pro-
tio per se nota apud Arist. vt breuis, clara, & vniuersalis sit
nitio: *Propositio per se nota est, inter cuius prædicatũ & subiectũ
um datur medium, per quod à priori possit demonstrari*. In qua
nitione solùm definitur propositio per se nota demonstra-
is, aut demonstratiua: hoc est, necessaria, quod Arist. apertè
ificauit, dicens: *Principium demonstrationis esse propositionem
ediatã*, quod dicimus, ad excludendas aliquas propositio-
quæ cùm verè accidentales sint & ex contingente, & non
onstratiuæ, ab aliquibus dicuntur per se notæ, atque im-
iatæ: vt nix est alba, superficies est colorata, & similes.
definitione autẽ sic intellecta colligitur primò: Omnino 14
uerti propositionem per se notam, & immediatam, atq; in-
onstrabilem: quia de vtraq; verum est, nullum eam habere
ium, per quod à priori possit demonstrari. A priori autem
mus: quia nil impedit, quominus propositio sit per se nota,
er effectum demonstretur: vt homo est animal rationale,
onstratur per illam: homo est risibilis: & nihilominus est
se nota: quia non demonstratur à priori, sed à posteriori: &
de definitione propositionis per se notæ.
Hanc Arist. diuisit quatuor diuisionibus, ex quibus tres po-
cap. præsenti, quartam verò c. sequenti Prima in *Dignita-
& Positionem. Dignitatem* vocauit vniuersalissimã, quæ vix
editur scientiã, vel demonstrationem, sed quasi fundamẽ-
est plurium, vel omnium scientiarum & demonstrationũ,
uodlibet est, vel non est: totũ est maius sua parte; quæ ideo
t necessariò debere cognosci ab his, qui aliquam sciẽtiam
iscere incipiunt. *Positionẽ* verò, quæ est propositio per se no-
on tamen vniuersalis, nec etiam, quam cognoscere debet,
aliquam scientiam addiscere vult: sed particularis, & pro-
alicuius scientiæ, ex qua fiunt demonstrationes in ea, &

quæ in ipsamet scientia traditur: & tales sunt omnes defi
nes, & omnia principia propria particulariũ sciẽtiarũ. H
tem diuisio eadem est cum secunda, quam tradit D. Th. d
Propositionem per se notã vnam esse, cuius termini omnibus p
quales sunt vniuersalissimæ, quas appellauit Arist. digni
Et in aliam, cuius termini non omnibus, sed sapientibus
tùm sunt manifesti: & istæ sunt, quas vocat Arist. positio

Secunda diuisione eam diuisit in *Positionem & suppositi*
circa quam versabitur quæstio sequens.

15 Tertiam verò diuisionẽ satis apertè insinuauit, dũ no
diuisit in ea, *Quæ sunt notiora natura, & quoad nos.* Ex hac
diuisione sequitur, per se notum, aliud esse ex natura sua, &
quoad nos, aliud verò ex natura sua, & quoad nos, & ex co
quẽti propositionẽ per se notã eisdẽ modis diuidi ab Ari
probatur hoc arg. Omnis definitio cõstituit proposition
se notã, cũ definito: sed plures sunt definitiones nobis inco
tæ: ergo propositiones, quas constituere possunt cũ suis de
tis, erũt ex natura sua per se notæ, nõ tamẽ quoad nos: imò
demõstrari, quoad nos, poterũt, à posteriori, per aliquẽ eff

16 Quartam deniq; diuisionem posuit c. seq. *In per se notam*
sitiuè, cuius prædicatum positiuum sine medio demostra
cõuenit subiecto, & *In per se notam negatiuè,* cuius prædica
negatiuũ sine medio conuenit subiecto: tales sunt proposi
nes, in quibus vnum prædicatũ negatur de altero: vt Subst
non est Quantitas. Non tamen illæ, in quib. particulare ge
vnius prædicamenti, aut vna species negatur de alia; vel de
premo genere alterius prædicamẽti: vt Albedo nõ est Qua
tas: Linea non est color; Habitus non est Numerus: quia
possunt demonstrari per supremũ genus, alterius prędicam
ti, negatum: vt Albedo non est quantitas: quia est qualita
qualitas non est quantitas: & linea non est color: quia nõ
qualitas. Et vna species, vel vnum genus negatur de altero
substantia non est quantitas: & homo non est equus. Negat
nes enim istæ essentiales sunt: & ideo propositiones neces
rias, atque demonstratiuas, & per se notas constituunt. Ver
Arist. sunt: *sicut quædam principia sunt indemonstrabilia. Quòd*
hoc illud, & quòd sit hoc in illo: sic & quòd non erit hoc illud, n
quòd sit hoc in illo: quare, hæc quidem esse aliquid, alia autem n
esse aliquid, erunt principia.

17 Quòd verò duæ diuisiones à D. Th. assignatæ, sint cõform
primæ, ac tertiæ diuisioni, designatis ab Arist. vel potiùs què
sint eadem, probauimus iam. Restat igitur ostendere, quò
eius definitio conformis sit definitioni Arist. à nobis ex verb
eius desumptæ. Quod sic probari potest: Definitio D. Tho. e

Pro

ositio per se nota est ea, cuius prædicatum includitur in ratione insecæ subiecti. Sed propositio talis non habet medium, per d possit à priori demonstrari, vt probabitur ex solutioni- argumentorum Scoti,& aliorum: ergo consona est defini- i Arist.Definitionem verò Scoti non reiicimus ex eo,quòd possit reduci ad eandem: sed quia prolixa satis est, atque ura,vt verba eius ostendunt.

ro solutione primi arg.Duplici distinctione distinguendum. rædicatum intrinsecum Primò quidē, *in Recto*, aut *in Obli-* Deinde, *Secundùm esse, aut secundùm causalitatē*: & in Recto a pars est prædicatum intrinsecum, respectu totius: quauis ndùm esse sit ei intrinseca: sed in obliquo intrinsecum est: oc modo est propositio per se nota: Totum est maius sua e. Præterea, effectus per se, atque immediatus, non est in- secus causæ: sed intrinsecus est ordo causalitatis inter cau- proximam,& per se, atque eius effectum,& ex consequen- fectus ipse quodammodo est prædicatum intrinsecum, re- tu causæ, ratione eiusdem ordinis intrinseci.Dum autē de- D.Thom.propositionem per se notam, cuius prædicatum ntrinsecum subiecto: quacunque ratione intrinsecum esse ere intelligit.Hoc est, aut secundùm esse, aut secundùm or- m intrinsecum proximæ causalitatis.

x his respondetur ad arg.Negando antecedēs, quòd aliqua 12 ropositio per se nota, cuius prædicatum non sit intrinsecū ecto, aut secundùm esse, aut secundùm intrinsecum ordinē ximæ causalitatis: in recto, aut in obliquo: secundùm se, aut ndùm ordinem intrinsecum vnius ad alterum. Et cùm in- secus sit ordo causalitatis inter effectum & causam proxi- n,& per se, propositionem per se notam constituit, dum de sa prædicatur, cùm sit intrinsecum prædicatum causæ; si nō one sui, bene tamen ratione ordinis intrinseci. Et si non in o, bene tamen in obliquo. Aliæ autem prædicationes acci- tales, si aliquo modo sint per se notæ, non sunt propositio- demonstratiuæ, quia non sunt necessariæ. D.Th.autem so- definit propositionem per se notam demonstratiuam: vt rist.etiam notum est, hanc tantùm eum difinisse.

ro aliis denique propositionibus essentialibus,& mediatis, s adducit idem arg. alia distinctione vtendum est; nempe, *diū esse duplex, Reale vel rationis, aut formale, & virtuale. Me- reale,* dicitur illud, quod est re distinctū à prædicato,& sub- o, inter quæ ponitur medium: vt admiratiuū est mediū rea- nter hominē, & risibile, & hoc etiā dicitur mediū formale. *diū verò rationis est,* quod solùm ratione nostra distinguitur biecto & prædicato,& dicitur medium virtuale: quia secun-

dùm rem, aut formam, non est distinctum ab extremis,
cundùm nostrum intellectum plures conceptus eiusdē re
cipientem : virtute tamen, & quasi fundamentaliter cont
in reipsa. Et quantum pertinet ad propositiones demon
uas ; vtrumque medium constituit propositionem simp
mediatam, & simpliciter demonstrabilem. Probatur ex Ar
concedit definitionem esse medium demōstrationis: atq
finitio solùm potest esse medium rationis, & virtuale.
Vnde sequitur, Omnes propositiones, quę possunt demō
per definitionem prædicati aut subiecti, esse simpliciter m
tas: vt sunt illæ, in quibus prima passio prædicatur de defi
atque etiam de definitione: quia illa potest demonstrari p
finitionem subiecti; hæc verò per definitionem passionis, &
illa, in qua vna passio prædicatur de alia; vt admiratiuum e
sibile : & etiam illæ quæ assumuntur in arg.. Sed commu
dicuntur immediatæ, quia secundùm rem tales sunt.
19 Ad secundum: Distinguendum est antecedens. Nam sicut
tiora, vel minùs nota dicuntur talia, & ex natura sua, & et
ordine ad intellectum imperfectè cognoscentem: sic etiam
positio per se nota, & licèt per accidens sit ad rationem pro
sitionis per se notæ secundùm se sumptæ, ꝙ nō sit per se n
quoad nos: nihilominus sumpta in communi, quasi analog
diuiditur in propositionē per se notā natura sua, & quoad n
Ad tertium; negandum est antecedēs, quòd propositio pe
nota sit, quæ ex propriis conceptibus à quocunque intelle
formatis, talis est: sed illa est, inter cuius prædicatum, & sub
ctum non datur medium, per quod à priori sit demonstrabi
& quia hoc non est semper nobis notum de quacumq; prop
sitione, ideo non quæcumque per se nota ex natura sua, est
se nota quoad nos. Talis autem propositionis non forman
proprios conceptus distinctos, sed confusos: & ideo nō est al
sed eadem: non tamen per se nota nobis, quia immediation
prædicati & subiecti non cognoscimus.

QVÆSTIO III.

An nuda definitio sit principium, quod vocatur positio.

20 DEfinitio duobus modis considerari potest: Primo; *Secun*
rationem definitionis præcisam; vt explicat naturam defini
vt animal rationale. Secundo; vt simul definito *coniungitur*
propositione: vt cū dicimus, homo est animal rationale. Et prim
modo nuda sumitur, h. e. sine definito: & de ea sic accepta qua
rimus, *An sit principiū demonstrationis, quod vocatur positio.* Et ra
tionem dubitādi ex vna parte præbuit Arist. qui positionem d
uisit in eam, quæ est propositio, verū aut falsum cōtinens. Et i

aliam

,quæ non continet verum, aut falsum:qualis est definitio,
lè quidem accepta,& non cum definito:quia dum definito
iungitur,iam cõtinet verum aut falsum,cùm efficiat cum
propositionem. Ex quo euidenter infertur pars affirmati-
quòd nuda definitio sit principium, quod vocatur positio.
d opposita pars,quòd nõ possit esse positio,videtur probari 21
lenter hoc arg.à superiori ad inferius negatiuè.Quia prin-
um diuisit Arist.in *Dignitatem*,& *Positionem*:& rursus posi-
nẽ,in eam quæ continet verum,aut falsum:& in eã quæ ni-
iorũ dicit:qualis est definitio. Ex hoc ergo desumitur tale
Principiũ est quid superius ratione dignitatis,& positionis
in hæc principia specialia diuidatur:ergo euidens est talis
sequẽtia à superiori ad inferius negatiuè.Definitio nõ est
cipiũ:ergo non est positio.Antecedẽs probatur ex defini-
e principij tradita ab eodẽ Arist.*Principium*,inquit,*est pro-*
io immediata: sed nuda definitio,non est propositio:ergo
propositio immediata,& ex cõsequenti, nec est principiũ.
ures solutiones adhibentur huic difficultati,quas cõsultò
ermitto:quia iã nemo eas curat.Solùm afferam solutionẽ
h.in Cõment.huius cap.quam sequuntur ferè omnes mo-
i:& videtur mihi necessariò admittẽda. Positionẽ duplicẽ
Formalem, & Virtualem. Formalis, est propositio.*Virtualis*
,est definitio: quia ex ea proximè potest effici propositio,
sit formalis suppositio. Arist.ergo vocauit definitionẽ po-
nem:non quòd formalis sit positio, sed quòd sit virtualis.
oc etiam modo est principium, & immediata propositio.
contra hãc solutionẽ est arg.Quia si hoc sufficit,vt defi- 22
dicatur positio,etiã definitũ poterit vocari positio.Pro-
ur cõsequentia:quia sicut ex definitione adiuncta definito,
est proximè effici propositio,quæ sit formalis positio:eodẽ
lo ex definito adiuncto definitioni: sed definitũ nõ potest
modo vocari positio,alioqui cuilibet parti poterit attri-
denominatio totius:ergo nec definitio vocari potest posi-
,propter illã rationẽ virtualẽ. Respõdetur negando cõse-
itiã:quia specialis est ratio in definitione:vt dicatur posi-
irtualis,quæ nõ est in definito,nec in aliis.Nam definitio
opria natura,est medium ordinatum, per quod passiones
onstrantur de subiecto in scientia: vnde per se & proximè
natur ad constituendam propositionem necessariã,& per
otã: quam non potest constituere,nisi cum definito Per se
ponitur in scientia, tanquam fundamentum omniũ veri-
m eius,& hæc est etiã specialis ratio,propter quam vocari
t positio.Et has speciales rationes considerãs Arist. meri-
am vocauit principiũ,& positionem,quæ non reperiuntur
in

in definito. Nam cùm non sit medium ordinatum ad de strandas passiones, nec per se ordinetur ad propositione se notam constituendam, potiùs quàm ad constituendã q libet aliam, non ponitur tanquam fundamentum proxi omnium veritatum eiusdem scientiæ, sed ad summum r tum. Ideo non potest vllo modo vocari positio.

QVÆSTIO IV.

An principia demonstrationis sint magis vera, quàm conclusi vniuersaliter, vna propositio an possit esse verior altera.

23 PRæsupponẽda est definitio veritatis quam omnes reci *Veritas est adæquatio intellectus cum re, vel ad rem.* Adæqu intellectus vocatur: quia veritas, saltem cõplexa (quam *for* vocare solent) primò, & formaliter reperitur in intellect propositione mentali, per quam enunciat vnum de alter propositione verò vocali, & scripta, solùm reperitur tanq in signo. Dum ergo intellectus ita enũciat per propositio mentalem, sicut res se habet in se, dicitur verus: dum verò e ciat aliter, ac res se habet in se, dicitur falsus. Nam, vt sæpè A repetit, ab eo quod res est, vel non est, enunciatio dicitur v vel falsa: vt si de Petro sedente enunciet, quòd sedet, verus si verò quòd stet, vel non sedeat, erit falsus. Veritas igitur c stit in adæquatione conceptus cum re ipsa: vel in adæquati rei, vt repræsentatæ per cõceptum cum seipsa, vt est in se. Q rimus ergo: *An complexa hæc veritas suscipiat magis & minu ordine ad præmissas, & conclusionem:* ita vt intellectus dum as titur præmissis, magis verus sit, quàm dum assentitur conclu ni: & ex consequenti, præmissæ in intellectu, quæ sunt prop tiones mentales, sint magis veræ quàm conclusio, etiã in m te, quæ est propositio mentalis ex eis deducta: & consequen eadem principia, vt sunt propositiones vocales, aut scriptæ, veriora conclusione vocali, aut scripta. Et vniuersaliter, inte ctus per vnam propositionem mentalem, an magis verus quàm per alteram: & propositio ipsa mentalis sit verior: atq ex consequenti, vocalis, & scripta.

24 Prima opinio: *Negat præmissas esse veriores conclusione: & v uersaliter vnam propositionem esse veriorem altera.* Ita tenent modernis nonnulli. Probant ex intrinseca ratione veritatis. N veritas cõsistit in adæquatione cõceptus cum reipsa repræse tata. Ita vt nunc verus sit, quando repræsentat rem, sicut se h bet in se: falsus verò, cũ eã alio modo repræsẽtat: sed adæquat cõsistit in indiuisibili; ita vt nõ possit intelligi maior, aut min ergo veritas propositionis etiã cõsistit in indiuisibili: ita vt n possit maior aut minor intelligi in diuersis propositionibu

Prob

batur minor: quia adæquatio est quædã æqualitas conce-
s repræsentãtis, cum re repræsentata: sed æqualitas cõsistit
ndiuisibili: ita vt non possit esse maior, vel minor. Quia si
corpora habent æqualẽ magnitudinẽ, ita vt neutrũ exce-
alterum: tunc dicuntur æqualia: si verò vnũ excedat alte-
n, quãtumuis minimo excessu, nõ erunt æqualia, sed simpli-
er inæqualia: ergo eodem modo vel conceptus repræsentat
n, sicut est in se, vel excedit, aut deficit, quatũlibet minimo
essu. Si primo modo se habeat, verus erit: si secundo, falsus:
õsequenter, si propositio enunciat rem sicuti est, erit vera, si
ò excedat, vel deficiat, quantumlibet parum, erit falsa: non
est igitur intelligi, quòd sit vna magis vera, quàm alia: sed
ipso, quòd minùs vera excogitatur, erit falsa. Gratia exẽpli:
n minus verũ erit Petrum esse album, si ei albedo inhęreat,
àm esse hominem: quia non minus adæquatur vna propo-
o rei significatæ, quàm altera: sicut, si duo corpora sint
ualia, non erit possibile excogitare alia magis æqualia.
Secundam opinionem tenent ex modernis alij: Affirmantes
*ncipia esse veriora conclusione: & vniuersaliter, vnam proposi-
nem veriorem altera.* Probatur testimonio Arist. 4. Meta. tex.
vbi docet *aliquid esse magis verum, quàm aliud, & pariter ma-
falsum*, quod sic probat: Quia non æquè mentitur, qui di-
, quatuor esse quinque, ac ille, qui dicit, quatuor esse millia:
o magis falsũ est, quod iste asserit, quàm quod ille: sed fal-
n, est contrariũ veritati: ergo eodem modo erit vna proposi-
magis vera quàm alia. Probatur consequentia: quia cõtra-
rum eadem est ratio. Præterea cap. præsenti docet expressè;
clusionem esse veram propter præmissas: ergo præmissæ erunt
gis verę: quia propter quod vnũquodq; tale, & illud magis.
Probatur deinde ratione: Quia à nemine negatur principia
e certiora, euidentiora, & magis necessaria, quàm cõclusio-
, cùm sint per se certa, per se euidentia, per se necessaria, hoc
, sine vllo medio, sed quibus intellectus, cognita tantùm si-
ificatione terminorũ, assentitur: cõclusio verò non sit certa,
idens, aut necessaria per se, sed per aliud: hoc est, per princi-
, quibus mediis ei assentitur intellectus, sed magis certum,
gis euidens, & magis necessariũ, est magis verum: ergo erit
dem modo magis vera. Et certè, si vna propositio non esset
ior altera, non esset fides diuina magis vera, quàm scientia,
t quàm quælibet alia cognitio humana. Vnde, nec magis
rum esset, quòd ens est trinus & vnus, quàm quòd paries est
ous, cui inhæret albedo: quod tamen falsum est, & contra
Th. 2.2. q. 4. art. 8. vbi docet; *fidem diuinam ex propria natura
tiorem esse quacunque scientia nostra.*

Nostra

25 Nostra sententia medium tenet inter hæc extrema,& catur hac distinctione:Veritas *duobus modis potest cõsiderari* mo,*Formaliter,ex parte essentiæ*: quæ consistit in adæqua intellectus per conceptum, vel iudicium cum re,extrà ex te,per eundem conceptum repręsentata.Secundo,*ex part damenti,& causarum eius*. Fundamentum, est entitas & p ctio ipsarum rerum, circa quas versatur. Nam cùm veru passio entis, quæ perfectiora sunt secundùm entitatem, sentur etiam perfectiora secundùm veritatem. Causæ au veritatis esse possunt,necessitas,infallibilitas,certitudo,a euidentia: pondus etiam, siue momentum rationum, qu probatur.

26 Duplici ergo conclusione respondemus. Prima, *Verit parte rationis formalis,& essentialis ipsius adæquationis, in qu sistit,non potest esse maior in vna propositione,quàm in alia*. Sec da,*ex parte fundamenti,& causarum eius, maior esse potest,& vna propositio ex hac parte magis vera,quàm altera*. Vtraque clusio cum distinctione adducta, continetur expresè in ctrina D.Thom.q.2.de virtutibus,art.9.vbi ita ait:*Cùm ver consistat in adæquatione intellectus, & rei, si consideretur ver secundùm rationem æqualitatis, quæ non recipit magis & min sic non contingit esse aliquid magis, & minus verum. Sed si consi retur ipsum esse rei,quæ est ratio veritatis,sicut dicitur in 2.Me eadem est dispositio rerum in esse,& veritate: vnde quæ sunt ma entia,sunt magis vera: & propter hæc etiam in scientiis demonst tiuis magis creduntur principia, quàm conclusiones*. Et prima conclusionem nostram probat arg. primæ opinionis. Secu dam verò *probant arg.opinionis secundæ*,& ideo non est neces rium illi,aut his respondere.

27 Solùm restat explicandũ,quomodo sit loquendum abso tè in hac re:An dicendũ sit absolutè; *Præmissas esse veriores co clusione: & vnam propositionem veriorem alia*: vel absolutè n gandum.Respondeo; Eodem modo loquendum esse,vt loqu mur in substantia. Quia sicut substãtia non habet latitudine gradualẽ,sed consistit in indiuisibili ratio eius,ita veritas no habet latitudinẽ gradualem, sed ratio eius consistit in indiu sibili adæquationis. In substãtiis autem non dicimus vnã e magis substantiã,quàm aliam,sed id negamus absolutè, cu Arist.dicimus autem, vnã substantiam esse meliorem aut pe fectiorem alia: aut secundùm maiorem perfectionem speci cã,aut indiuidualem: pari ratione de veritatibus seu propos tionibus veris loquẽdum est.Ita vt absolutè negandum sit,vn propositionẽ esse veriorem altera. Concedendũ tamen,habe re perfectiorem veritatem:aut essentialiter,aut indiuidualiter

Et

eo dicendum est;Præmissas perfectiorem veritatem speci- 28
n continere,quàm conclusionem,& vnam conclusionem,
ctiorem veritatem indiuiduale̅,quàm alteram:quia pro-
or est principiis,à quibus ambæ deriua̅tur.Et eode̅ modo
e̅dum est de falsitate.Quamuis perfectio non bene ad fal-
em applicetur,quæ nihil est,sed loquendu̅ est de illa iuxta
ram eius,eodem modo,ac loquimur de veritate:quamuis
ictis terminis,aut modis loquendi.Hæc tamen ratio repe-
particularis in falsitate,quòd hæc, cùm sit quasi recessus
itate præter causas illas,propter quas vna veritas dicitur
ctior alia:& vna propositio perfectiorem veritatem con-
e,quàm alia:vna falsitas dicitur etiam maior,aut inge̅tior
& vna propositio continere maiore̅ falsitatem,quàm alia:
magis à veritate recedit. In quo sensu dixit Arist vbi su-
nagis mentiri eum, qui dicit quatuor esse mille, quàm
n qui diceret quatuor esse quinque:cuius sensus est,ingen-
proferre mendacium.

QVÆSTIO V.

n semper sit necessarium, vtramque præmissam demonstrationis certiorem esse conclusione.

æmissæ demonstrationis in duplici differentia possunt esse. 29
am vel sunt propositiones *Immediatæ*,atque indemo̅stra-
: vel *Demonstrari possunt*. Quod vt intelligatur,sciendum
uòd omnes conclusiones totius scientiæ contine̅tur vir-
ter in principiis eiusde̅ scientiæ,à quibus suo ordine pro-
nt,ita vt quædam proximiores sint principiis,quam aliæ:
quædam demonstratur per alias priores:mediatas tame̅,
huc demonstrabiles, quousque perueniatur ad aliquam
ediatè deriuatam ex principiis.Et hinc est,quòd non om-
emonstrationes habent præmissas immediatas,vel inde-
strabiles:sed plures vnam saltem,vel alteram,quæ demo̅-
potest.Gratia exe̅pli:Ab essentia hominis procedunt plu- 30
assiones,vt capacitas disciplinæ, admiratio, & risibilitas:
ordine,vt capacitas disciplinæ procedat immediatè:& hac
a,admiratio:media verò admiratione,risibilitas: & iuxta
ordinem demonstrantur in scientia de illo:prima per es-
am:secunda per primam:& tertia per secundam: & ideo
onstratio illa, per quam demonstratur prima passio de es-
a,habet vtramque præmissam immediatam, atque inde-
strabilem:alia verò in quibus demonstrantur reliquę,vna̅
em præmissam indemonstrabile̅,& aliam quæ demo̅stra-
est.Prima passio demonstratur sic : Omne animal ratio-
est capax disciplinæ : Omnis homo est animal rationale:
ergo

ergo Omnis homo est capax disciplinæ. Cuius demonst
nis vtraque præmissa est immediata, maior quidẽ,in qu
dicatur prima passio de essentia: & minor, in qua præd
definitio de definito. Sed in sequente demonstratione p
mam demonstratur passio secunda: Quidquid est capax
plinæ:est admiratiuum:Omnis homo est capax disciplin
go Omnis homo est admiratiuus. Cuius maior, est prop
immediata,in qua vna passio immediata prædicatur de a
minor verò demonstrari potest.

51 His expositis, vnum præsupponit quæstio,& alterũ qu
Præsupponit quidem, *præmissas esse certiores conclusione in*
muni. Quod nõ solùm est assertum ab Aristotele, sed exp
probatum:quia certitudo conclusionis deriuatur à præm
& ideo certiores esse oportet. Quod præsertim verum e
necessarium, dum præmissæ sunt propositiones immed
nam illæ ex se, & à se habent certitudinem:conclusio ver
ex se, neque à se,sed deriuatam ab eis: at magis certum
quod à se habet certitudinem, quàm quod habet ab alio:
præmissæ immediatæ certiores sunt conclusione. Quæstio
tur solùm potest esse de præmissis demonstrabilibus, *A*
etiam debeant esse certiores conclusione? ita vt dum demonstr
habet vnam immediatam, & alteram demonstrabilem, f
ciat conclusionem esse minus certam, quàm illam; & p
esse æqualis in certitudine cum altera: vel necesse sit, et
esse minus certam,quàm præmissam demonstrabilem.

52 Et prima opinio tenet; Hoc non esse necessarium,sed
esse conclusionem æqualiter certam cum præmissa demonstrabil
tenent moderni quidam. Et probant testimonio Arist. in
huius cap.vbi non dixit necessarium esse magis credere om
bus principiis, quàm conclusioni, sed *aut omnibus, aut ali*
bus: Sentit ergo habere conclusionem æqualem certitudi
cum aliquo eorum.

Probãt deinde ratione:Quia si præmissæ debent sempe
se certiores conclusione,maximè propter rationẽ Arist.ner
propter quod vnumquodque tale,& illud magis:sed hæc r
probat,nisi in causis æquiuocis,non in vniuocis:ergo nõ p
bat de omnibus præmissis,sed solùm de immediatis.Proba
cõsequẽtia:quia solùm præmissæ immediatæ sunt causæ æq
uocæ cõclusionis,quia differunt specie ab illa: præmissa v
demõstrabilis,cùm sit assensus scientificus, eiusdem speciei
cũ conclusione:& ideo nõ potest esse causa æquiuoca eius,
vniuoca semper erit. Vnde non erit necessariũ,quòd sit cert
conclusione.Minorẽ verò probant:quia effectus causæ vniu
cæ,æqualis perfectionis est cum ea; vt patet in homine gen
rante, & genito. Secun

ecundò potest probari: Quia conclusiones eiusdē scientiæ 33
iuátur ab eisdem principiis: ergo æqualē habent certitudi-
n ab eis deriuatā: sed sæpè contingit conclusionem, & præ-
ssam demõstrabilem, pertinere ad eãdem scientiam; vt ostē-
secunda demonstratio à nobis adducta in principio huius
stionis: ergo habebit æqualem certitudinem cum ea. Quod
iùs probari potest in demonstrationibus Theologicis, in
bus conclusio procedit ex vna præmissa pertinente ad fidē
inam, & ex altera pertinente ad Philosophiam naturalem:
stenditur in hac: Omnis homo est risibilis: Christus est ho-
: ergo Christus est risibilis. Tūc ergo vel conclusio pertinet
idem diuinam, vel ad habitū scientiæ Theologicæ: & vtro-
modo est certior præmissa euidenti: Quia fides diuina cer-
est scientiā. Igitur id etiā, quod à fide diuina deriuatur, cer-
erit: illa ergo conclusio, Christus est risibilis, certior est,
cunque modo accipiatur, maiore premissa, nempe, Omnis
no est risibilis; quare nõ solùm cõclusio æqualē potest ha-
certitudinē cum altera præmissarū, seu aliquādo maiorē.
Nostra sententia est: *Vtramque præmissam semper, & necessariò certiorem conclusione: ita vt nullo casu possit habere æqualem titudinem cum aliqua earum.* Et hæc est magis communis in-
modernos.

robatur duplici arg. Primo: Quia in demonstratione pro-
quid (de qua loquimur) præmissa demonstrabilis agit in
ute principiorū, à quib. proximiùs deriuatur, quàm con-
io: cùm hæc deriuetur mediāte illa: ergo maiorem habebit
itudinem. Probatur euidenter consequentia: quia quo ef-
us proximiùs deriuatur à causa, eo perfectiùs participat vir-
em eius: præsertim comparatione alterius effectus, à quo
nisi illo mediante participatur.

ecundo: Quia præmissæ, quæcunq; illæ sint, continēt vnio- 34
n extremitatū cum medio: conclusio verò continet vnionē
umdem extremitatum inter sese, media vnione earum cum
dio, tanquā ratione formali, ac totali; propter quā vniūtur
er se: ergo prior vnio, à qua totaliter depēdet secūda, fortior
cùm sit immediatior: sed fortiorem esse vnionē extremita-
n cū medio, est certiores esse præmissas: ergo maior certitu-
prouenit eis ex natura demõstrationis. Quare repugnat cõ-
sionem habere æqualem certitudinem cum aliqua earum.
Ad testimonium Arist. respondet D. Thom. in Commenta-
illius, non dixisse, *omnia principia certiora esse conclusione, sed em aliqua*: quia licèt ex virtute demonstrationis semper sit
aque præmissa certior, contingit tamen aliquando conclu-
nem habere aliam certitudinem experiētiæ, preter eam, quā

à præmissis participat, ratione cuius habebit æqualẽ certi nem cum aliqua præmissarũ: vt dum quòd luna nũc eclips experientia sensuum cognoscimus: & ideo non est minù bis certa, quàm quòd terra interponatur inter eam, & so per quam demonstratur à priori: tamen per accidens cor git hoc: & ideo non tollit, quin per se, & ex virtute den strationis semper sit vtraque præmissa certior conclusion

35 Primum arg. petit expositionem illius vniuersalis axic tis: *Propter quod vnumquodque tale, & illud magis.* Vt const quo sensu verum sit: & cur ab Arist. adductum; ad proban præmissas debere esse certiores conclusione. Et an ex illo caciter probetur. Plures ac variæ expositiones eius adduci à diuersis interpretib. Plures etiã, & diuersas conditione quiruntur ad veritatem eius, quas molestum esset referre. igitur tres conditiones requisitas esse dicimus, vt verũ sit: q rum duas posuit ipsemet Arist. 4. lib. Met. tex. 4. idemmet a ma referens his verbis: *Vnumquodque autem maximè tale est cæteris; cuius causa nomine & ratione eidem conuenit: sic ignis calidissimus, quòd cæteris caloris causa sit.* Quibus primò asse *prædicatum debere conuenire pluribus formaliter:* & vni eorũ se primò, aliis verò per participationẽ eius, & non aliunde. cundò: *Eidem primò, & cæteris nomine, & ratione,* hoc est vni cè: & ideo essentialiter. Tertiam conditionem posuit D. Th p. q. 87. art. 2. ad 3 quòd in eodem ordine causarum contin tur; hoc est, in eodẽ genere causæ efficiẽtis, vel finalis, aut qu uis alio. Ita vt si illud cui per se primò prædicatum cõuenit finis, cætera sint media ad ipsum ordinata: & si illud sit effici cætera sint quasi effectus ab ipso procedentes. His igitur tr conditionibus concurrentibus verum est, ac necessarium ill axioma, *Propter quod vnumquodque tale & illud magis tale.* C ius sensus est: Si aliquid conuenit multis, & vni eorum per primo: quod ideo dicitur maximè tale, aliis verò propter i sum, necesse est magis conuenire primo, quàm cæteris. N potest dari aliquis casus, in quo oppositum contingat.

Ex eodem axiomate efficax deduxit arg. Arist. ad probandi certiores, euidentiores, magis necessarias esse, perfectiorẽm veritatem continere præmissas, quàm conclusionem: quia ta illis quàm huic conuenit formaliter certitudo, euidentia, n cessitas, atque veritas: & omnes continentur in eodem ordin causæ efficientis: præmissis etiam cõueniunt hæc, per se primò conclusioni verò, vt conclusio demonstrationis est solùm pro pter præmissas, non aliunde: ideo euidenter infertur, quò magis aut perfectiùs eis conueniant.

35 Ad formã etiam arg. Neganda est consequẽtia, quòd solùn

tenea

eat verũ prædictum axioma in causis æquiuocis: & negan-
est,quòd solùm probet de præmissis immediatis,& non de
ionstrabilibus. Nam licèt primò probet de illis,consequẽ-
tamen etiam probat de his: quia præmissæ demõstrabiles,
sunt causa conclusionis ex propria virtute, aut secundùm
ed virtute principiorum , à quibus deriuantur,& vt ab eis
uantur: cuius euidens signum est, quòd si is qui demõstra-
em constituit , nesciat eas reducere ad prima principia,
euidentes demonstrationes : non efficiet demonstrationẽ,
habebit scientiam conclusionis:sed efficiet argumentum
babile,generans opinionem. Vnde sequitur,prima princi-
irtualiter,& vt talia,esse causam conclusionis.Et ideo per
imò , secundùm eandem rationem virtualem , conuenire
eritatem,necessitatem,certitudinem, & euidentiam,con-
oni verò solùm propter illa:& propterea illis perfectius.
d secundũ:neganda est consequentia,quòd æqualẽ habeat
tudinem conclusio cũ præmissis demonstrabilibus , quia
es deriuãtur ab eisdẽ principiis,nam nõ deriuantur æquè
imè:ideo non æqualiter participant certitudinem prin-
orum,sed perfectiùs illæ:quia magis propriè deriuantur.
timum quod additur in eo secundo arg tangit demõstra- 37
es sciẽtiæ Theologicæ, quæ procedũt ex vna præmissa di-
fidei,& ex altera euidenti:& aliquando ex vtraq; de fide,
onsequentiam euidentem.In quibus dicimus,conuincere
nẽ Arist.quòd *ambæ præmissæ sint certiores cõclusione*.Quod
erea probatur ex communi alio axiomate in scholis rece-
Conclusio sequitur debiliorẽ partẽ præmissarũ: ergo si vna,vel
e sint fidei diuinæ,cùm diuina fides sit obscura,nõ poterit
uidẽs cõclusio: imò neq; habere eandẽ certitudinẽ fidei,
ira quoq; erit. Et si vtraq; præmissa sit diuinæ fidei,con-
o obscura erit,& minus certa vtraq; præmissa.Cuius ratio
uia præmissæ fidei nõ cõcurrunt in demõstratione Theo-
a ad inferendã conclusionem,nisi media demõstratione:
certitudo earũ modificatur per certitudinem consequẽ-
uæ nõ potest esse, nisi naturalis:vnde nec poterũt produ-
onclusionẽ perfectiorem in certitudine, quàm sit perfe-
ertitudinis naturalis.Sed hæc est minor certitudine diui-
lei:ergo minorem habebit certitudinem cõclusio,quàm
issæ. Et si altera præmissarum sit certa , certitudine Phi-
hica,minorẽ habebit certitudinẽ conclusio.Et si cõtin-
,quòd altera pręmissarũ esset solùm probabilis,nõ posset
erta cõclusio,sed probabilis tãtùm.Probãtur hæc omnia
illis rationibus:quib. probatũ est,pręmissas perfectiores
ebere conclusione,in veritate, in certitudine,necessitate,

atque euidentia, & in cæteris omnibus. Ex quo deductur
hoc idem axioma:Conclusio sequitur debiliorem partem
missarum:cuius sensus est,nullam posse habere perfectio
æqualem cum præmissis , sed quidquid imperfectionis e
eis,manifestari debet in conclusione.

38 Ex quibus infero:Conclusioné demonstrationis Theol
cæ non pertinere ad habitũ fidei diuinæ, vt quibusdã mo
nis placuit: sed ad habitum scientiæ Theologicæ. Quod
ratione probo;Habitus fidei diuinæ solùm innititur testi
nio,aut reuelationi diuinæ;& immediatè ei innititur, nõ
cursui, aut ratiocinationi, seu demonstrationi: sed concl
demonstrationis Theologicæ innititur immediatè discu
aut demonstrationi,per quã deducitur ex præmissis,& no
stimonio:aut reuelationi immediatè: ergo nõ pertinet ad
bitum diuinæ fidei,sed scientiæ Theologicæ. Minoré licè
tis per se certam,probo;quia si vtraque præmissa syllogism
diuinæ fidei, vel altera euidens euidentia naturali, & syllo
mus solùm probabilis,certũ est,cõclusioné solùm esse pro
bilem : hoc est,nec scientiam,nec fidem diuinam, sed opin
nem:ergo non causatur à præmissis secundùm se , sed vt m
dificatis per certitudiné demonstrationis: huic ergo innit
proximè conclusio,& non testimonio,aut reuelationi diui

39 Et ex his respondetur ad argumentũ; conclusionem dem
strationis Theologicæ nec pertinere ad fidé diuinã, neque
scientiam naturalem,sed ad scientiam Theologicam impe
ctam,& obscurã:vnde fit, imperfectiorem esse, & minus ce
vtraq; præmissa.Cõcedimus ergo,quòd fides diuina sit cert
scientia;negamus tamé,quòd conclusio ab ea deriuata,sit
certior scientia:nã conclusio ab ea deriuata non habet ma
rem certitudinem, quàm sit certitudo consequentiæ, vel il
tionis,per quam modificantur præmissæ ad inferendam co
clusionem:in illatione verò,aut syllogismo,perfectius esse
bent præmissæ, quàm conclusio in certitudine, euidentia,
cessitate, ac veritate, vt probauimus: & ideo impossibile
conclusionem esse æqualem in his cum altera præmissarum

CAPVT IV.

TEXT. ARISTOTELIS.

*Quoniam autem impossibile aliter se habere, cuius est scientia sim
pliciter,necessarium vtique fuerit scibile,&c.*

Breuis expositio textus.

1 INtentum Arist.in præsenti cap.est,docere quales debeãt e
propositiones,ex quibus demonstratio cõponitur.Diuidit

aute

tem in duas partes.In prima proponit hāc conclusionē vni-
rsalem;*Scientiam,quæ per demonstrationem generatur,esse de re-
 necessariis*:& ex ea colligit demonstrationem debere proce-
re, aut componi ex propositionibus necessariis. In secunda
rte ponit *tres conditiones,quas habere debent propositiones*,vt ita
t necessariæ,quòd ex eis possit componi demōstratio. Con-
usio quam proponit,est:*Scientia,quæ est conclusio demonstratio-
,debet esse de rebus necessariis*.Quam sic probat:Conclusionem
monstrationis scimus ex principiis quæ sunt propositiones
mediatæ;ergo non potest aliter se habere:sed quod non po-
t aliter se habere,est necessarium:ergo conclusio demōstra-
nis est necessaria.Probatur prima consequentia:nam cætera
r se patēt.*Scire*, est rem per causam cognoscere:& quod illius
causa:& non potest aliter se habere:ergo non solùm sciētia,
 id quod dicitur,nempe obiectum circa quod versatur,non
ssunt aliter se habere,quod est esse necessaria:cùm necessariū
definiatur,quod non potest aliter se habere.
Ex hoc infert,quòd demonstratio debeat componi,aut pro-
dere ex propositionibus necessariis.Quod sic potest probari:
nclusio demonstrationis,quæ est sciētia,est necessaria, & de
bus necessariis, & procedit ex præmissis, tanquam ex causis:
go præmissæ,ex quibus componitur demōstratio,non solùm
:æ,sed necessariæ debent esse.Probatur consequentia:quia li-
t ex præmissis falsis contingat colligi conclusionem veram,
ex non necessariis necessariam : tamen id fit, non tanquam
causis, sed virtute dispositionis syllogisticæ:alioqui effectus
et nobilior sua causa, quod est impossibile.
n secunda parte *proponit tres conditiones,quas habere debēt pro-
itiones*, vt ita sint necessariæ, quod ex eis componi possit de-
onstratio. Quarum prima est, vt *sint de omni*.Hoc est,vt præ-
catum in eis dicatur de quolibet cōtento sub subiecto,& pro
olibet tēpore.Defectu primi,hæc propositio non est de om-
Omnis homo disputat:quia plures sunt,de quibus non veri-
atur prædicatum. Defectu secundi, neque ista est de omni:
mnis homo vigilat:quia licèt prædicatum dicatur de quoli-
t contento sub subiecto, non tamen pro quolibet tempore:
l pro certo quodam ac determinato.Hęc verò:Omnis homo
 coloratus,est de omni:quia habet vtrumque,vt per se patet.
Secunda cōditio est:*Quod propositiones sint per se*:ideo,vt eam
plicet, diuidit *per se* in quatuor modos. Primus modus *per se*
, quando *Prædicatum pertinet ad essentiam subiecti*:quia vel est
finitio eius, vel pars definitionis : vnde istæ omnes proposi-
ones sunt in primo modo per se:homo est animal : homo est
tionalis:homo est animal rationale.

Secundus modus est, *quãdo ex opposito, Subiectũ pertinet a-finitionem prædicati*, vt homo est admiratiuus, homo est risi-

3 Tertius modus, *non est prædicandi, sed essendi*, & illud di- per se hoc modo, q; per se subsistit, & non inhęret alteri, ta- accidens: & iste est modus proprius prædicamenti substa- Quartus modus est, *per se causandi*, quando prædicatur eff- de sua causa per se. *Effectus per se* dicitur, qui sequitur ex pro- virtute causæ, & non aliunde: hoc est, non casu, aut fort- quia effectus casuales, & fortuiti, qui non sequuntur ex vir- causæ; sed ex quodam concursu casuali, aut per accidens, dicuntur effectus per se, sed per accidens: vnde propositio Fodiens terram inuenit thesaurum, nõ est per se. At verò p- sunt istæ, in hoc quarto modo: Iugulatus interiit: Ædifica- ædificat. Ex his igitur quatuor modis per se, duo priores per se prædicandi, tertius per se essendi, quartus per se caus- di: & vt propositiones sint aptæ ad demonstrationem, nec- est sint per se in primo, secundo, aut quarto modo.

Tertia conditio est ceu terminus, *vt vniuersaliter prædicet* quod sic definit Arist. *Vniuersale autẽ dico, quod vtique & de o- sit, & per se, & secundùm quod ipsum*. Quæ definitio triplicẽ c- ditionẽ cõtinet, quã habere debet propositio, vt in ea prædi- tum dicatur vniuersaliter de subiecto. Prima est, *quòd dicatur omni*: & defectu huius conditionis, in hac nõ dicitur prædica- vniuersaliter, homo vigilat; quia non dicitur de omni. Defe- secundæ conditionis, neq; in hac dicitur vniuersaliter prædic- tũ de subiecto: Homo est coloratus: quia nec dicitur per se. D- fectu quoque tertiæ, non dicitur in hac vniuersaliter, homo sensibilis: quia sensibile non conuenit homini secundùm qu- ipsum: hoc est, in quantum homo est: sed, in quantũ est anim- Conuenire enim prædicatum subiecto, secũdùm quod ipsu- idem videtur esse, ac conuenire illi, in quãtum tale est: hoc e- non secundùm rationem communem, sed secũdùm propria-

QVÆSTIO I.

An demonstratio debeat procedere ex necessariis.

TRia proponam arg. quibus videtur probari, non omnẽ de- monstrationem procedere ex necessariis. Primum sit: Hæ- est vera demonstratio propter quid: Quotiescunque terra inter- ponitur inter solem, & lunam, sequitur eclipsis: sed dum du- hæc astra ad talem punctũ perueniunt, interponitur terra inte- vtrumque: ergo eclipsis sequitur. Minor verò nõ est necessaria- sed contingens. Quia quòd ad talem punctum perueniant, ve- non, accidentale omnino est naturæ eorũ, cùm possit eis adesse, & abesse præter corruptionem: ergo non omnis demonstratio

constat

nstat ex propositionibus necessariis.

Secundum; Quia hæc etiam est vera, & propria demõstratio: nne album est disgregatiuũ visus: sed corpus habens albedin, est album: ergo est disgregatiuũ visus. Et tamen minor nõ necessaria, sed contingẽs: quia contingens est, quòd corpus beat albedinem, & quod sit albũ: vnde neq; etiam conclusio cessaria est: quia sicut non est necessarium corpus esse albũ, neq; est necesse, quòd cùm sit album, sit etiam disgregatiuũ us: ergo non omnis demonstratio procedit ex necessariis.

Tertium; Quia *necessarium est, quod non potest aliter se habere*: 5 l in Philosophia naturali, & morali, dãtur multę propositios demõstratiuæ, multæ etiã cõclusiones demõstratiuæ, quæ ssunt aliter se habere: & aliquãdo aliter se habẽt: vt quòd futæ sint pluuiæ in hyeme, & calores vigebunt æstate: ergo non nnes demonstrationes procedere debent ex necessariis.

Sententia tamen Arist. vniuersaliter vera est, & tenenda, *quòd n possit vlla demonstratio procedere, ex propositionibus contingenus, aut non necessariis.* Quod hac ratione, deducta ex doctrina is, euidenter probatur: Conclusio cuiuslibet demonstratios, est scientia: sed scientia habetur per causam necessariam, vt stat ex definitione eius: quæ talis est: *Scire, est rem per causam gnoscere: & quod illius est causa: & quod non potest aliter se habe- quin ea posita sequatur effectus:* ergo debet procedere ex nessariis. Probatur consequentia: quia præmissæ ex quibus prodit, sunt causa per se, & necessaria conclusionis: ergo debent e necessariæ.

Ad primum arg. diuersis modis respondetur. Nam Venetus c. 6 æsenti respõdet, non demonstrari lunã eclipsari actu, sed pontiã, vel aptitudine: hoc est, non demonstrari, quòd eclipser, sed quòd eclipsabilis. Et licèt actu eclipsari non sit necessaum, esse tamen eclipsabilem necessarium est: & pari ratione, èt non sit necessarium, quòd ad talem punctum ipsa, & Sol rueniant, tamen quòd peruenire possint, necessarium est. nde propositiones illius demonstrationis ita sumptæ, necesriæ sunt. Hæc tamen solutio falsa est propter duo.

Primum: quia Astrologi non solùm demonstrant lunam esse lipsabilẽ, sed tali die, tali hora, & tali puncto eclipsandã esse: go secundũ actũ accipi debẽt propositiones illius demõstraonis. Secundũ: quia causa per se, & effectus per se, non solũ sedùm aptitudinem, sed etiã secundùm actum constituũt proositionẽ per se, in quarto modo: ergo secũdùm actum constiũt propositionẽ necessariã. Probatur consequẽtia: quia oms propositio per se, est necessaria apud Arist. & apud omnes.

Ideo est secunda solutio aliorũ modernorũ; Quòd demon- 7

ſtratio illa nõ procedit de hac luna, & de hoc ſole, vt ſingu
bus, ſed ſecũdùm rationem communẽ, & ſpecificam, aut g
ricam eorum: quam cõſtat multis poſſibilibus eſſe comm
nam plures poſſunt ſoles, plures etiã lunæ à Deo fieri. Licè
go contingens ſit, quòd Sol iſte, & hæc Luna ad talem pũ
perueniãt, tamẽ quòd Soli, & Lunę, vt ſic cõueniat, non eſ
tingens, ſed neceſſarium. Sed hæc etiam ſolutio, aut nihil d
aut non eſt minùs falſa quàm præcedẽs. Quod ita probo,
vel ad talẽ punctum peruenire, & eclipſari, accipiuntur ſe
dum actum; vel ſecundum potentiam; ſi ſecundum actum
ipſo, quòd ſunt prædicata accidẽtalia, & contingẽtia, reſp
horum indiuiduorũ, euidẽter probatur eſſe accidẽtalia re
ctu ſpeciei: nam ſi albedo contingẽter ineſt Petro; euidẽte
quitur, contingẽter ineſſe homini, & animali: ergo ſi præd
ta illa contingenter inſunt iſti ſoli, & huic lunæ: continger
etiam conuenire debent ſoli, & lunæ, ſub ratione cõmuni,
ſpecifica acceptis. Et pręterea effectus per ſe non ſolùm in c
muni, ſed etiam in ſingulari prædicatur per ſe, & neceſſa
de ſua cauſa, etiam in ſingulari, & actu accepta; vt oſtendu
propoſitiones iſtæ: Iugulatus interiit: Ædificator ædificat.

Noſtra igitur ſentẽtia duo aſſerit. Primũ: Demonſtration
illã per ſe primò procedere de ſole, & luna ſecũdùm ratione
cõmunẽ: vel certè de cõmuni ipſa ratione, & ſpecifica. Nihil
minus etiã de hoc ſole & hac luna, per applicationem. Quen
admodũ paſſio demonſtrata de ſpecie, applicari poteſt ad ho
vel illud indiuiduũ: vt ſi de homine demõſtramus, quòd ſit r
ſibilis, eãdem demonſtrationẽ poſſumus applicare Petro, ſun
pto pro minori extremitate, ac dicere: Omne animal rationa
eſt riſibile: Petrus eſt animal rationale: ergo Petrus eſt riſibili
Ita ergo, quòd ad talem punctũ perueniant ſol, & luna, & ha
eclipſetur per interpoſitionem terrę, de ratione eorũ commu
ni demõſtratur primò, at per applicationem, de his ſingularib

7 Secundò dicimus: non ſecundùm potentiam, ſed ſecundùm
actum demõſtrari eclipſim, per actualẽ interpoſitionem terrę
& nihilominus vtramq; poſitionem eſſe per ſe. Non quidem
in primo, aut ſecũdo modo, ſed in quarto: & ideo ſicut ſunt pe
ſe, perſeitate cauſalitatis, ſic etiam ſunt neceſſariæ, neceſſitat
cauſalitatis. Nã prædicatũ duobus modis poteſt comparari ad
ſubiectum, vel prædicari de illo, atq; ei conuenire, aut ſecũdùm
rationem eſſendi vel inhærẽdi, aut ſecũdùm rationẽ cauſandi
Et ſecundùm primam rationem ſumuntur in propoſitionibus
primi, & ſecũdi modi per ſe. Iuxta ſecundã verò, in propoſitio-
nibus quarti modi: Quia primus, & ſecũdus modus, ſunt modi
per ſe prędicandi, tertius per ſe eſſendi, & 4. per ſe cauſandi; vt

docuit

cuit Arist. Vnde intelligitur, quòd si propositiones quarti
di accipiantur in ratione prædicandi, nulla ferè erit per se,
omnes erunt per accidens: vt patet in his; Iugulatus in-
iit: Ædificator ædificat. Actu enim ædificare, accidit planè
ficatori, & de illo prædicatur prædicatione quinti prædi-
bilis; vt constat: sed in ratione causandi, per se sunt: quia ef-
tus per se, etiam secundùm actum, per se prædicatur de sua
sa, actu causante, perseitate causandi.
Ad formam igitur arg. Distinguenda est minor: Quia solem 2
unā ad talem punctum peruenire; vt interpositio terræ se-
atur: per se eis conuenit perseitate causandi: & eodē modo
se sequitur ex interpositione eclipsis: nā impossibile est rē
er se habere, quin ex motu horū astrorū sequatur, quòd ad
ē punctū non perueniant, & vbi peruenerint quòd nō eue-
t eclipsis lunæ. Si ergo in ratione causandi sumātur, neces-
æ sunt propositiones: & ita sumūtur hìc: Si verò in ratione
ndi, vel prædicādi, non sunt necessariæ, sed accidentales, &
ingentes. Verùm non accipiūtur hoc modo. Pro solutione
rū argumentorum notandū est, propositionem necessariā
, quæ enunciat rem necessariā: hoc est, quæ nō potest aliter
abere. Sed rem esse necessariam, duobus modis contingit:
pliciter, vel *ex suppositione*. *Necessarium simpliciter*, est illud,
od ex propria natura tale est; vt non possit nō esse: vt quòd
mo sit animal, vel rationalis. *Necessariū verò ex suppositione*,
od ex propria natura potest non esse, aut nō esse tale: vt cor-
s disgregare visum, nō est necessariū secundùm naturā cor-
is, sed contingens: ex suppositione verò, quòd sit album,
essarium est. Præterea *necessarium simpliciter*, adhuc triplex.
Primū, *quod nullo modo potest non esse, sed implicat contradictio-
n, quòd nō sit*, vt hominē esse animal, vel rationale. Secundū,
*d non potest non esse, per virtutem naturalem causarum, bene
nen potest per supernaturalem Dei*: vt quòd ignis sit calidus,
homo sit risibilis. Nam per potētiam supernaturalem Dei
arari potest calor ab igne, & risibilitas ab homine. Tertiū,
*d non potest non esse, per virtutem naturalem causarum, vt plu-
mum; quamuis rarò possit per eandem virtutem non esse.*
t secūdùm hos quatuor modos necessarij, distinguēdi sunt 3
atuor alij modi propositionū necessariarū: dicendūque, de-
strationē debere procedere ex necessariis propositionibus,
o, vel alio modo: sed perfectior erit, si procedat ex proposi-
nib. necessaris simpliciter, quàm si solùm procedat ex pro-
sitionib. necessariis ex suppositione: & perfectissima, si pro-
dat ex necessariis simpliciter, iuxta primū modū: minus per-
ta, si iuxta secundùm: imperfectissima verò, si iuxta tertium.

Et ideo demonstrationes Philosophiæ naturalis, & mora quibus plures constant propositionibus, quæ solùm vt p mum veræ sunt, imperfectissimæ censentur: & scientiæ ip simum locum certitudinis inter omnes tenent.

10 Ex his ergo solutum est secundum, & tertium arg. Nam demonstrationes illæ non procedant ex necessariis simpli tamē procedūt ex talibus ex suppositione, vt ea quæ addu in secundo argumento: vel si ex necessariis simpliciter, no men semper euenientibus, sed vt plurimum tantùm. Suffic tem aliquo modorum istorū procedere ex necessariis. Et sufficiat procedere ex necessariis, vt plurimùm eueniētibu cuit expressè Arist. c. 24. huius primi libri, & recipiūt id om quia omnes recipiunt vtramque Philosophiam pro vera sc tia, & meritò; quia necessarium reputatur, quod vt plurim euenit, necessitate naturali, aut morali: ergo obiectum scie esse potest. Nec est periculum errandi in tali modo demon di: quia non demonstratur effectum semper euenire, sed vt stat virtuti, aut modo operandi causarum: hoc autem defi non potest: ideò nec erroris periculo se exponit ita proced Quòd verò sufficiat propositiones esse necessarias ex supp tione; probatur: quia sic acceptæ non possunt aliter se hab quare cùm in tali processu demonstrandi sic accipiantur, c clusionem euidenter inferunt: quæ vt subsitat præmissis, n potest aliter se habere: & ideo scientifica est, atque necessari

---

QVÆSTIO II.

An demonstratio debeat constare ex propositionibus, de omni, per se, & vniuersaliter.

11 TRia propono argumenta aduersus hos tres terminos; vt e rum occasione explicentur singuli. Primum erit, *aduer primum terminum de omni.* Quòd propositiones singulares n cessariæ, atque per se, possunt demōstrationem cōponere, & men non sunt de omni: ergo non omnes propositiones dem stratiuæ debent esse de omni. Maior satis est per se manifest cùm in Philosophia demonstretur de Deo, quòd sit, & quòd vnus: nec solùm à posteriori, vel demonstratione, Quia, sed et demōstratione, Propter quid, demōstrare possumus de eo, quò sit æternus, quia est immutabilis. Et de Christo Domino demō strātur plura in Theologia, suppositis principiis fidei: quæ om nia non possunt nisi per propositiones singulares demōstrar Nam cùm Deus & Christus sint termini singulares, nō possun ex eis fieri nisi propositiones singulares. Minor verò, quòd ta les propositiones nō sint de omni, euidēs est, cū repugnet pro positionem esse de omni, & nō esse vniuersalē: quo modo enim

in pro

propositione singulari conuenire potest prædicatum cuili-
: contento sub subiecto,& pro quolibet tempore, cùm nihil
subiecto singulari contineatur?
Secundum arg *Contra primum & secundum modum per se*,hac
ione:Primus modus per se est,quando prædicatũ est defini-
,aut pars definitionis subiecti:ergo hæc propositio, Risibile
homo,& similes,erunt in secundo modo per se,quod est fal-
ı:quia indirectę sunt,& ex quibus demonstrationes, saltem
pter quid,non possunt componi.Præterea secundus modus
se est, quando subiectum pertinet ad definitionem prædi-
i:sed omnia accidentia definiuntur per subiectũ aliquo mo-
cùm habeant intrinsecum ordinem aptitudinalis inhęren-
ad illud,qui non potest explicari, nisi posito eodem subie-
in definitione accidentium:ergo omnia accidentia prædi-
ıuntur de subiectis,in secundo modo per se. Et ita hæc pro-
itio,corpus est albũ,& similes,erunt in secundo modo:cùm
ũm definiatur per corpus , quod tamen patet esse falsum:
ia omnes sunt accidentales, & contingentes, ex quibus de-
nstrationem componi repugnat:ergo secundus modus per
alsus est,& ad demonstrationem ineptus.
Tertium arg.est *contra modum vniuersaliter*, quem sic expo-
Arist.*Vniuersaliter dicitur prædicatum de subiecto,si ei cõueniat
ındùm quod ipsum*:hoc est,secundùm rationem propriam:vel
ale est,quod patet non habere,nisi conuertatur cum eo:er-
nulla propositio superioris prædicati,quales sunt istæ, Ho-
est animal , Homo est corpus, erunt vniuersales:sed con-
esse has in primo modo per se,& ex eis posse demonstratio-
n Propter quid componi:ergo modus vniuersaliter diminu-
est, non comprehendens omnes propositiones , ex quibus
fectissima demonstratio potest procedere.
Circa ordinẽ horum triũ terminorũ D.Th.c.præsenti, & cũ 12.
Sotus,& iam ferè omnes moderni asserunt,*ita se habere,tan-
prædicata superiora,& inferiora* : ita vt *Vniuersaliter* sit infe-
cæteris, & post ipsum sequatur *Per se*:tãdem *De omni*.Itaq;
abent hoc modo,sicut Homo,Animal,& Viuẽs.Nam quid-
d dicitur vniuersaliter,est per se,& de omni: & quidquid est
se,est etiam de omni:non tamen quidquid est de omni, est
se,nec omne p se est vniuersaliter Quod colligitur ex Arist.
iniente *Vniuersaliter,quòd sit de omni, & per se: & quòd conue-
t prædicatum subiecto,secùndùm quod ipsum*,vel vt tale est:qui-
aperte satis significat;Per se,aliquid addere supra Vniuersa-
r:sicut Vniuersaliter,aliquid addit supra per se,& De omni:
od non potest esse verũ,nisi tanquã quid superius,& inferius
abeãt,modo explicato.Et hæc est vera sententia, & tenẽda.
Licet

Licèt contrarium teneat Toletus, quantum ad modun se, & De omni: affirmans plures propositiones esse per se, nō sunt de omni: vt hominem esse grammaticum, est in se do modo, per se, & non est, de omni: cùm non conueniat c homini actu habere grammaticam. Nam de aptitudine, eu est conuenire omnibus; & curuitas etiam conuenit naso, p non tamen omni. Falsum est enim, quòd propositiones ist per se. Nam neque grammatica proximè ac per se definitu hominem, sicut nec reliquæ scientiæ, aut artes: neque curu definitur per nasum adæquatè & per se: cùm constet aliis e subiectis conuenire eam posse, præter nasum, & hominem: ad quintum prædicabile pertinent similes propositiones, quam purè accidentales.

13 Circa terminum, *De omni*, notandū est, cùm D. Th. lect. 9. rum Comment. Themistio c. 9. suæ Paraphrasis, & Soto c. senti, quòd *dici de omni*; duplex est, *Prioristicum, & Posterior cum. Prioristicum* vocatur in eo sensu, quo adducitur ab Ari lib priorum; & à Summulistis in 4. lib. Summularum, & sign catio eius est: quod nihil sit sumere sub Subiecto, de quo nō catur Prædicatum, non quidem secundùm veritatē proposi nis, sed secundùm modum enūciandi. Nam ad formam syllo sticā impertinens est, quòd propositiones sint veræ, vel falsa solū per se requiritur forma aut modus enunciādi vniuersa ex quo habetur, vt si prædicatū dicitur de subiecto distribu necesse sit dici de quolibet assumpto sub eo: cū pro omnib. stribuatur. *Dici verò de omni, Posterioristicū* vocatur, in eo sen quo adducitur ab Arist. in hoc opere, nēpe in ordine ad dem strationem: quæ cùm ex veris propositionibus constare debe necesse est, vt Prędicatum de omni dicatur de quolibet cōten sub Subiecto: non solùm secūdùm modum enūciandi, sed e secundùm veritatem propositionis. Et in eodem sensu accipi dum est, *Dici de nullo*: de quo non fecit mentionem Arist. in h c. quia facilè intelligi potest idem esse in propositionibus n gatiuis, prædicatum negari de omni subiecto, ac in affirmati dici. Vnde negatiuæ omnes propositiones, in quibus prædica negatur de omni subiecto, & quolibet contento sub eo, & p quolibet tempore, etiam sunt de omni modo negatiuo.

14 *Circa terminum Per se*, notanda est ratio, propter quā in qua tuor modos diuiditur ab Arist. ita vt nèc sint plures, nec pauci res; & est hæc: Res de qua aliquid demōstramus, quatuor tant potest habere considerationes. Primam; *vt est in se, & per se.* Se cundam, *In ordine ad prædicata essentialia.* Tertiam, *In ordin ad proprias passiones.* Quartam, *In ordine ad propriam operatio nem, cuius est causa per se.* Et prima consideratio constitui

tertium

ium modum,qui non est prædicandi,sed essendi. Secunda
sideratio constituit primũ:& Tertia constituit secundum:
sunt modi prædicandi: Quarta verò constituit quartum:
nec est modus essendi,nec prædicandi,sed per se causandi.
termino verò *Vniuersaliter*,dicemus quæstione sequenti.
His suppositis:Sententia Arist.est, quam sequuntur omnes
ositores:*Quod omnis demonstratio Propter quid, debet constare
ositionibus,de omni, & per se:sed nõ omnis debet cõstare propo-
nibus,quæ sint vniuersaliter: sed solùm perfectissima inter has:*
,inquã,quæ procedit ex causa adæquata conuertibili cum
ctu;& vtrumq; probari potest efficaciter.Primũ quidẽ hoc
.Omnis demonstratio debet procedere ex necessariis;vt asseruit,
robauit Arist.in principio huius cap. sed omnis propositio
essaria debet esse aliquo modo de omni,atq; etiã per se:er-
omnis demõstratio debet cõstare propositionib. de omni,
er se. Quòd verò non omnis demonstratio propter quid,
cedere debeat ex propositionibus, in quib. prædicatũ di-
ur vniuersaliter de subiecto,in sequentib. erit manifestum.
Circa solutionem primi arg.*Distinguenda sunt diuersa singu-* 15
ia:nam quædã sunt,in quibus indiuidualis differentia non
tinguitur à specifica;vt plures tenent de angelis: vel certè à
edicatis essẽtialibus;vt in Deo:in quo sicut esse, & essentia
n distinguuntur;eadem ratione,nec distinguũtur prædicata
entialia ab indiuidualibus.Alia sunt singularia,in quib. cer-
n est distingui indiuidualẽ differẽtiam aliquo modo à spe-
ca,cùm indiuidua multiplicentur sub eadẽ specie. Sic autẽ
n angelis etiã apud alios distinguitur:& in his indiuiduis in
ibus non distinguitur,dantur propositiones singulares,quę
t per se,& ex quib. demõstratio cõponi potest:& istæ æqui-
lent vniuersalibus,quia essentiales sunt,& si plura darentur
liuidua illius essentiæ,essent de prædicato communi. Vnde
tute saltẽ sunt de omni:& hoc sufficit,vt verum sit, omnem
opositionẽ demõstratiuam esse de omni. In indiuiduis verò,
quibus differẽtia indiuidualis distinguitur à specifica,nulla
test dari propositio,ex qua possit fieri demõstratio propter
id:quia de his indiuiduis,sub ratione talium indiuiduorum
ceptis,vt de Petro; vt Petrus est,non potest dari demonstra-
,nec scientia propter quid:vt expresse docet Arist.7.lib.Me-
. c.24.& pluribus aliis locis.Et D.Tho.q.9. de potentia,art.
ad 1.& 1.p.q.29.art.1.ad 5. negat singularia posse definiri,&
oinde esse obiectum scientiæ: quia definitio est medium de-
onstrationis,& sciẽtiæ.Vnde sequitur;nec in his dari propo-
ionem,quæ propriè sit per se, neque de omni: sed dum ali-
uid demonstratur de eis, demõstratione propter quid,solùm
demon

demonstrantur passiones communes speciei, per essentiã
que communem: & hoc est de illis demonstrari in quantũ
ticipant naturam speciei, nõ ratione differentiæ indiuidu
& est quasi applicatio scientiæ de specie, ad illa. Et hoc m
demonstrantur in Theologia de Christo, passiones hom
& etiã diuina attributa, & proprietates, in quantũ habet v
que naturã, Diuinam & Humanam, quasi per applicatio
scientiæ de Deo, & homine, illi personæ, illique indiuiduo
habenti vtramque naturam. Et hoc esse verum ostendunt
monstrationes ipsæ: quod certè non est dari scientiam, vel
monstrationem, propter quid, de singulari naturæ corrupt
lis; vt talis, sed vt habente naturam specificam, vel etiam si
diuinam, de qua vera scientia esse potest, vt explicatum est.

16 De his tamẽ indiuiduis potest dari scientia à posteriori, q
vocatur scientia, *Quia*, atque etiam demonstratio, *Quia*: ex
fectibus per experientiam cognitis procedens: & ideo tã sci
tia ipsa, quam demonstratio, *Experimentalis* vocatur. Qualis
Petro daretur, etiã si de homine nullam scientiã priori hal
remus: quia per experientiã cognoscimus, Petrum, & Ioann
esse capaces disciplinæ: & consequenter, per eandem experie
tiã, quòd homo sit capax disciplinæ, quòd admiratiuus, atq
risibilis: talẽ ergo demõstrationem possumus cõstituere de P
tro: Omne illud, quod assequitur notitiã alicuius rei, est cap
disciplinæ, Petrus consequitur notitiam huius, aut illius r
ergo est capax disciplinæ, & etiã quidquid admiratur, est adm
ratiuum: Petrus admiratur: ergo est admiratiuus. Et parit
probare possumus, quòd sit risibilis, & rationalis. Sed demon
strationes istæ nimis sunt imperfectæ, vt cap. 10. ostendit Ari
Quare non est necessarium constare eas propositionib. per s
aut de omni, sed satis est, constare propositionibus vtcumqu
necessariis. Quia hos tres terminos, de omni, per se, & vniuer
saliter, solùm adduxit Arist. pro demõstrationib. perfectis, qu
vocãtur propter quid. Et ex his constat solutũ esse primũ arg

17 *Circa propositiones indirectas*; de quib. procedit prima pars se
cundi arg. diuersæ sunt opiniones. Prima Caiet. cap. præsenti
qui dicit, *esse per se in secundo modo*, cùm cõueniat eis definitio
nã prædicatum est de definitione subiecti; vt in hac: risibile es
homo: aut, rationale est homo. Alij verò negant omnino, vllã
propositionem indirectã esse per se, aut ex ea posse fieri demõ-
strationẽ, propter quid. Et hoc mihi videtur probabilius: Quia
propositiones indirectę carẽt forma, & modo naturali propo-
sitionũ: in quibus prædicatũ habet modum formæ, subiectum
verò modum materiæ. In indirectis verò oppositum videmus,
cùm illud habeat locum prędicati: quod verè subiectum est: &
ideo

ò sunt quasi propositiones contra naturam:ergo non con-
it illis ratio,per se,vel de omni:qui modi cùm pro demon-
tionibus,propter quid, traditi sint ab Aristot.non conue-
nt, nisi propositionibus naturalibus, & habentibus veram
nam propositionum : ex quibus demonstratio , propter
d, fieri potest. Nihilominus quandam habent similitudi-
 cum propositionibus,per se,& de omni.

d formam igitur arg.neganda est consequentia:quia defi-
ones horum modorum præsupponunt rationem dire-
propositionũ:vnde sensus eorum est, primus modus per se
quando prædicatum pertinet ad definitionem subiecti di-
æ propositionis : & secundus, quando subiectum directæ
positionis pertinet ad definitionem prædicati.

d aliã partem eiusdem arg.neganda est cõsequentia,quòd
accidens prædicetur de subiecto,in secundo modo per se : quia
di,per se, præsupponunt propositionem necessariam,sicut
nus modò,præsupponere propositionem directam. Vnde
us definitionis secundi modi, per se est ; Secundus modus,
e,est, quando subiectum pertinet ad definitionem prædi-
,in propositione necessaria. Ita sentiunt communiter ex-
tores c.præsenti,præsertim Sotus,& Caiet.& colligitur ex
.qui priusquã definiuisset modos per se,probauit demon-
ionem procedere ex necessariis: & explicatis primo & se-
do modo per se,subdit;Cętera omnia esse accidentia,quasi
upponens, hos modos non reperiri, nisi in propositioni-
necessariis.Cap.etiam 6. huius libri docet expresè, quòd
uæ conueniunt,per se,his modis, necessariò conueniunt.
m est ergo,& superius à nobis refutatũ quod Toletus as-
,*Quasdã propositiones accidentales, esse in secundo modo per se.*

d formã igitur arg. concesso antecedente,negãda est con- 18
entia,quòd accidẽs prædicetur de subiecto,in secũdo mo-
on enim satis est, quòd ad definitionẽ accidẽtis pertineat
ectũ; vt prædicetur per se de illo:sed requiritur, quòd ne-
riò ei cõueniat,& nõ cõtingenter, vel purè accidẽtaliter.

d tertium arg. Concedimus , non omnem demonstratio-
,propter quid, constare propositionibus, in quibus præ-
tum dicatur de subiecto vniuersaliter : sed solùm perfe-
mam, quæ procedit ex causis adæquatis , & conuertibili-
cum effectibus:vt in sequentibus constabit.

QVÆSTIO III.

Ināam significetur per terminum vniuersaliter, & an conueniat propositionibus superiorum,vel solùm his quæ sunt in terminis conuertibilibus.

Circa

19 CIrca primum,quod quęrit titulus quęstionis,notand
Vniuersale duobus modis sumi.Primò,*vt est modus sub*
ratione cuius cōstituitur propositio vniuersalis:Vt omni
mo est animal.Secūdò;*Vt est modus prædicati*,cōstituētis pr
sitionem de prædicato cōmuni,aut vniuersali.Certum e
tem,non sumi hoc loco ab Arist.vt est modus subiecti,sed
dicati:cùm accipiatur comparatione subiecti.Sed adhuc,
modus prædicati,dupliciter sumitur.*Communi quidem ra*
pro quolibet prædicato multis communi, in qua accep
sumitur à Porphyrio in prædicabilibus:& definitur ab Ar
quòd sit vnū in multis,2.lib.de interpretatione. Sed in art
sterioristica specialiùs accipitur, non pro quolibet prædi
multis communi,sed solùm pro eo,quod cōuenit subiect
cundùm quod ipsum,vel primò.Quale est prædicatū huius
positionis;Homo est rationalis : & in hac acceptione sum
ab Aristotele cap.præsenti,atque in titulo quæstionis.

Quo supposito,quærit secundò: *An conueniat propositio*
de prædicato communi, pertinente ad essentiam rei ; Ita vt om
propositiones, in quibus prædicatur genus proximum de
cie, sint vniuersaliter: vel solùm illæ in quibus prædica
conuenit per se subiecto, & cum eo conuertitur.

20 Prima opinio asserit:*Idem esse vniuersaliter conuenire præ*
tum subiecto, quod conuenire ei per se primò , atque immediatè
ideo prædicationes generis tales esse.Ita Ferr.2.lib.contra
tes,c.15.& Sotus c.præsenti,q.vnica. Probant testimonio A
c.præsenti:vbi sic ait:*Per se autem,& secūdum quod ipsum, id*
vt per se lineæ inest punctum,& rectum. Sed propositio , in
prædicatur genus proximum de specie,est per se:ergo erit
secundùm quod ipsum.Et secundùm quod ipsum,est idē,q
vniuersaliter:vt idemmet Arist.docet explicās,quid sit vniu
saliter:ergo erit etiam vniuersaliter.Et idem asserit D.Th.2.
contra gentes,c. 15.vbi prædicatum, quod ita conuenit pe
alicui:vt non conueniat ei per aliquam causam, sed imme
tè, & per se : docet conuenire secundùm quod ipsum : & i
vniuersaliter.Sic autem conuenire animal homini,patet;e
sentit D.Th.conuenire vniuersaliter.

Probant deinde ratione:Quia idem est,prædicatum con
nire subiecto vniuersaliter, ac ei conuenire primò,vel secu
dùm quod ipsum:nempe,vt tale est,aut non per aliud:sed t
definitio conuenit speciei,vt tali,& non per aliud medium,
immediatè:quod est conuenire ei primò:ergo conuenit ei v
uersaliter:& ex consequenti,quælibet pars definitionis vniu
saliter conueniet:at altera est genus:ergo,&c.

21 Secunda opinio,est expressa D.Thom. asserentis,*illud sol*
prædicat

dicatum conuenire vniuersaliter, quod non excedit subiectũ, sed se ei conuenit, & cum eo conuertitur. Verba eius sunt: *Impossibi- aliquod vnum duobus conuenire, & vtrique secundùm quod ip- n: quod enim de aliquo secundùm quod ipsum dicitur, ipsum non edit: sicut habere tres angulos æquales duobus rectis, non excedit ngulum, de quo prædicatur, sed est idem conuertibiliter*, &c. Ita am Albertus Magnus 1. lib. Posteriorum, tractatu 2. c. 12. Ve- us, Caietanus, Toletus, & moderni omnes. Et hæc est vera tentia, & tenenda.

Probatur testimonio Arist. qui explicans terminum, *Vniuer- ter*, docuit expresse, aliquid addere vniuersaliter, supra duos os terminos, nempe de omni, & per se: ergo sentit non suffi- e quòd sit prædicatũ per se, in primo, aut secundo modo, vt atur vniuersaliter. Asserit præterea, addere supra terminum, omni, & per se, quod conueniat subiecto, secundùm quod im, vel vt tale est: sed genus proximum nõ conuenit speciei, alis est, cùm sit commune cæteris speciebus: ergo non con- iiet ei secundùm quod ipsum, nec vniuersaliter. 22

Probatur etiã ratione: Quia prædicatum cõuenire subiecto, ındũ quod ipsum, est conuenire ei, vt tale est, quod expresse cet Arist. & concedũt aduersarij: sed animal non cõuenit ho- ni, vt talis est: ergo neq; secũdùm quod ipsum. Probatur mi- , homo, vt talis est, distinguitur ab equo, & leone, ac cæte- speciebus: At per genus animalis nõ distinguitur ab eis, sed iùs cũ eis conuenit: ergo animal non prædicatur de homi- vt talis est, atque adeò nec secundùm quod ipsum, nec vni- saliter. Secundò: Nihil conuenit alicui, secundùm quod ip- 23
ı, vel vt tale est, nisi quod est sibi proprium, & non commu- aliis: non quod commune est, potiùs conuenit illi, vt com- nicat cum eis. Gratia exẽpli, quod conuenit homini, vt ta- est, nẽpe, vt est homo, conuenit illi, vt est tale animal, & non abet naturam sensitiuam communem cæteris animalibus: vt est animal, non est tale animal: ergo animal non cõuenit t tale; nec secundũ quod ipsum, vel vniuersaliter. Itaq; no- sentẽtia duo asserit. *Primum est, quod vt prædicatũ conueniat iecto vniuersaliter, non requiritur, nec sufficit quòd conueniat ei ntialiter, aut in primo modo per se, vel etiam immediatè.* Nam ne potest his modis cõuenire, & nõ cõuenire vniuersaliter: x opposito, bene potest conuenire in secundo modo, & non ntialiter, nec immediatè, & conuenire vniuersaliter. Vt stãtia conuenit homini essentialiter, & in primo modo per & animal etiam immediatè: & tamen neutrum conuenit ei uersaliter: & capacitas disciplinę vel admiratio non conue- t homini his modis, nihilominus ei cõueniũt vniuersaliter.

Secundò asserit: *Illud prædicatũ conuenire subiecto vniuersali* *quod conuenit ei primo, & secundùm quod ipsum, vel vt tale es* hoc modo conuenire, est esse adæquatam rationem eius, ve cundùm adæquatam rationē ei conuenire: & eius ratione, buscunque aliis, quibus attribuatur. Gratia exempli: Sensi non cõuenit homini ratione sui: quia non conuenit ei, vt mo est: sed vt est animal, nec conuenit ei secundùm adæqu rationem: sed secundùm inadæquatam: neque animal cõu homini, vt homo est, cùm sit ei cõmune cum aliis animali nec est adæquata ratio eius. Et vt vno verbo hoc explicetur lud solum prædicatũ cõuenit vniuersaliter subiecto: quod uenit illi per se, & cum eo conuertitur: tales autē sunt prop tiones, in quibus prædicatur tota definitio de definito, vel differentia: tales etiam in quibus prędicatur propria passio sua specie, vel genere, à quo proximè & adæquatè procedit quotiescunque aliquid conuenit alicui, cum reduplicati dicitur conuenire ei vniuersaliter; aut secundùm quod ips

Ad testimonium Arist. respondetur primò; Quòd dum d vniuersaliter idem esse, quod per se: non est sensus, quòd c eo conuertatur, sed quòd sit idem cum eo, secundùm rem: si prædicatum inferius cum superiori. Vel secundò, idem esse v uersaliter asserit, quod per se conuertibiliter: quod enim n intelligat esse idem simpliciter, patet ex eo, quod statim d cet: nempe, addere supra vtrumque terminum, de omni, & se, quod sit secundùm quod ipsum.

Ad arg. Concessa maiori, & minori, negatur consequent quòd quælibet pars definitionis, per se sumpta, prędicetur v uersaliter de definito: quia non conuenit ei vtraque, vt tale sed sola differentia.

CAPVT X.

TEXT. ARISTOTELIS.

Quia verò differt, & propter quid scire; primùm quidem in eadem scientia, & in hac dupliciter.

Breuis expositio textus.

1 INtentum Arist. in hoc decimo c. est, *distinguere demonstrati nem, Quia, & demonstrationem, Propter quid*, & rationē vtriu que explicare. Diuiditur caput in duas partes. In prima doc differre demonstrationem, Quia, à demonstratione, Propt quid, in eadem scientia. In secũda, differre in diuersis scienti

Differunt, inquit; *scire, Quia*, & *scire, propter quid*: & consequ ter demonstrationes ipsæ, in eadem scientia, duobus modi

Nat

ĩ demõstratio, *Propter quid*, procedit à causa proxima & adę-
ata: demõstratio, quia, à causa remota, & inadæquata: quia
n infert positiuè effectum, sed solùm per modũ negationis.
ponit duplex exemplum. Primum in hac demonstratione;
idquid respirat, est animal: Paries non est animal: ergo Pa-
s non respirat, in qua patet, esse animal, non esse causam
ximã respirandi, sed habere pulmonem: nec etiã esse adæ-
atam: quia multa sunt animalia, quæ non respirant: quia
lmone carent. Exemplũ secundum adducit ex dicto cuius-
Philosophi: qui cùm Scytha esset, & Athenis videret mulie-
saltantes: rogatus, an in Scythia essent similes saltatrices,
pondit, non esse vites. Causam remotam, & inadæquatam
dens: ex qua talis demonstratio constitui potest: Vbi non
t vites, non sunt saltatrices: sed in Scythia nõ sunt vites: er-
non sunt saltatrices. Proxima verò causa esset, negatio vini:
ùm sit causa lætitiæ, ex qua saltatio prouenit: negatio eius,
sa esset negationis saltandi. Et quia demonstrationes istæ
cedũt per negationẽ, asserit Arist. fieri semper in secũda fi-
ã, quia medium quoq; eius debet esse prædicatum. Secũdò
erũt: Quia in eadẽ sciẽtia demõstratio, propter quid, sem-
procedit à causa: & cũ causa sit prior effectu, dicitur demõ-
tio à priori: sed demõstratio, quia, procedit ab effectu; qui
n sit posterior, dicitur demonstratio à posteriori. Duo alia
mpla demõstrationis quia, adducit Arist. Primum in stellis,
e sunt in duplici differentia: nam aliæ sunt fixæ, vt illæ quę
t in octauo cœlo: quod firmamẽtum appellatur, aliæ verò,
e sunt in corporib cœlestibus inferioribus. Et istæ dicũtur
netæ. Illæ igitur quia lõgè distant à nobis, videntur habere
tũ quendã tremoris: & ideò videntur micare, vel scintilla-
cùm tamẽ nullum talem motum habeant: sed propter im-
fectionem visus putamus stellas illũ habere. Planetæ verò
apparent cũ tali motu, quia minùs distant à nobis. Ex hoc
ur effectu talis demonstratio, quia, constitui potest. Stellæ
scintillãtes sunt prope nos: Planetæ non scintillant: ergo
t prope nos. Aliud exemplũ adducit in luna: de qua proba-
ossumus, quòd sit circularis, aut rotunda, ex hoc effectu:
ã augmentũ lucis modo circulari suscipit. Erit autem talis
batio: Quidquid circulariter illuminatur, rotundum est,
Luna illuminatur circulariter à Sole: ergo est rotunda.
ed distinguit duplicẽ effectum: *Adæquatum*, qui conuerti-
cũ causa: & *Inadæquatum*, qui nõ cõuertitur cũ ea: & inquit,
effectus sit adæquatus, ex demõstratione, quia, procedẽte
o, potest fieri demonstratio, propter quid: & ex opposito,
emonstratione, propter quid, demonstratio, quia, vt patet

in rationalitate, & risibilitate. Nam illa possumus probar hanc, & erit demonstratio, quia: & rursus hanc per illam erit demonstratio, propter quid. Si verò effectus sit inadæ tus, poterit ex eo fieri demonstratio, quia, per quam probe causam: non tamen demonstratio, propter quid, per qua causa probemus effectum. Et ratio huius differentiæ est, effectus adæquatus conuertitur cum sua causa: sed inadæ tus non conuertitur, & ideo in illo potest vtraque den stratio fieri: in hoc verò, solùm demonstratio, quia. Nam c inadæquata non necessariò infert effectum. Vt si dicai quidquid mouetur motu progressiuo, est animal: homo uetur motu progressiuo: ergo est animal; non licebit dem strationem, propter quid, à causa procedentem constitu quia non est verum dicere, quidquid est animal, mouetur tu progressiuo: nam quædam sunt animalia, quibus talis tus non conuenit.

2 In secunda parte docet Arist. differre *demonstrationem, pter quid, à demonstratione, quia*, in diuersis scientiis: sed diu esse scientias, duobus modis contingit; vel subordinatas, i vna collocetur sub altera: & tales sunt Geometria, & Per ctiua: illa agit de linea, & hæc de linea visuali: & ideo illa catur subalternans, hæc verò subalternata. Et eodem m Arithmetica, agens de Numero, dicitur subalternans: Mu verò, agens de numero sonoro, ei subalternata. Aliæ sunt uersæ scientiæ non subalternatæ; vt Geometria, & Medic Afferit ergo Arist. *differre demonstrationem, quia, & propter q in scientiis subalternatis*: quia demonstratio propter quid, tinet ad scientiam subalternantem, quæ cùm sit superior, r dit causam principiorum scientiæ subalternatæ, & ea pro à priori: demonstratio verò quia, pertinet ad scientiam sul ternatam, procedentem ab effectu.

Differunt etiam in diuersis scientiis non subalternatis: Q aliquando contingit, quòd aliqua propositio in vna scie sit euidens: quæ tamen non reddit causam eius, sed ad ali scientiam pertinet reddere talem causam, per demonstrat nem, propter quid: & ideo ad illam scientiam pertinet, monstrare talem propositionem per demonstrationem, q ad hanc verò, per demonstrationem, propter quid. Vt in M dicina, aut Chirurgia, euidens est hæc propositio: Vulnus culare difficilius sanatur, quàm oblongum. Eius tamen c sam non reddit hæc scientia, sed geometria: quia latera cir li magis distant: & ideò difficilius coniunguntur. Distingu tur ergo in his scientiis diuersis demonstratio, quia, & p pter quid.

QV

QVÆSTIO I.

demonstratio procedēs à causa remota sit, quia, vel propter quid.

Ausa remota duplex est; *Adæquata*, & *Inadæquata*. *Adæquata*, 3
quæ cōuertitur cum effectu: vt rationalitas, est causa remo-
risibilitatis, conuertibilis cum ea. Causa remota *inadæquata*
, quæ nō cōuertitur cum effectu: vt natura sensitiua, est causa
nota respirationis, quæ non cōuertitur cū effectu, cùm con-
t non omne animal respirare. Et de causa remota adæquata
tum est non constituere demonstratioē, quia: sed propter
id Quæstio igitur procedit de causa remota inadæquata; *An*
nonstratio ab ea procedens, sit demōstratio, quia, vel propter quid.
Et quòd non sit demonstratio, quia, sed propter quid, probatur te- 4
nonio Arist. c. 2. huius lib. vbi agens de demonstratione, pro-
r quid, asserit, *procedere ex primis*, vel ex his quæ reducuntur
prima: & cùm principia sint causa conclusionis, idem est ac
icat, procedere ex causa proxima, aut remota, quæ ad proxi-
m reduci possit: sed causa remota, etiam inadæquata, potest
luci ad proximam, cùm respectu illius dicatur remota: ergo
monstratio ex ea procedens erit, propter quid.
Probatur etiam ratione. Primò: quia demonstratio propter
id, est demonstratio à priori: demonstratio verò, quia, à po-
iori, non alia ratione, nisi, quia illa procedit à causa, quæ
or est effectu, & hæc ab effectu, qui posterior est causa: sed
isa remota vera causa est, & prior effectu: ergo demonstratio
ea procedens, à priori est, & causam cōclusionis reddit: ideo
demonstratio propter quid.
Secundò: Omnis demōstratio procedēs ab effectu proximo,
remoto, adæquato, vel inadæquato, est demonstratio quia:
go omnis demōstratio procedēs à causa proxima, vel remota,
æquata, vel inadæquata, erit demōstratio propter quid. Pro-
tur cōsequentia, quia sicut se habet effectus ad demonstra-
nē, quia, ita se habet causa ad demonstrationē, propter quid.
Pro solutione huius quæst. notandum est, *Causam remotam, &*
dæquatam, de qua quæritur, *duplicem esse, superiorē, & inferio-*
n. Superior est, ex qua quidem procedit effectus, mediate pro-
na: non tamē ab omni ea procedit: sed ab aliqua. Vt esse ani-
l, est causa remota & inadæquata respirationis, quia ab ea
ocedit respiratio, media proxima: quæ est habere pulmonē, &
nguinem calidū: sed non ab omni animali procedit, cùm sint
ulta, quæ his carent: & ideo natura sensitiua in eis nō est cau-
respirationis. *Alia est causa remota & inadæquata inferior*, à
a quidem semper procedit effectus, & ab omni ea, sed non à
la, cùm possit etiam ab alia procedere: vt patet in exemplo

saltationis, adducto ab Arist. cuius causa remota, & inadæq
ta, sunt vites, & vinum, non tamen ab his solùm procedit, sed
aliis etiam causis lætitiæ: quæ proxima causa saltationis es

Hæc est autem differẽtia inter has duas causas: Quòd in
rior infert effectũ. Bene enim sequitur ex vitibus, & vino sa
tio aliqua, sed nõ infertur ab illo: cùm nõ sequatur, si salta
aliqua est, vinum esse, & vites: nam ex causa alia prouenire
test saltus, etiã si neutrum horum sit. Negatio tamen effec
bene infert negationẽ causæ. Vnde bene respondit Anach
sis Philosophus ille Scytha, dum rogatus, cur in Scythia n
essent saltatrices, & tibicines: respondit ideo *non esse, quia*
sunt vites: causam reddens inadæquatã, per modũ negatio

5 Secundò, notandũ est; quòd dum Arist. asserit, *demonstra*
nem procedentẽ à causa remota: non solùm de adæquata non
quitur, sed nec de inadæquata inferiori; & ideo de sola inac
quata superiori, quod colligitur euidenter ex verbis eius: n
postquã propriã sententiã proposuit, & eã exẽplis cõprobai
hæc verba subiũxit: *Assimilãtur autẽ tales causæ his, quæ secũd*
excessum dicuntur. Id est, prædicatis superioribus, quæ inferi
dicuntur excedere: ergo de solis causis superiorib. loquitur.
quibus solùm potest inferri effectus per modum negation

6 Notandũ item est tertiò, quòd adhuc non infertur effec
ex his per modũ negationis, tãquam ex causis formaliter: s
sicut ex negatione prædicati superioris, infertur negatio in
rioris: & ex negatione generis, negatio differentiæ: atq; ex o
posito, ex negatione differẽtiæ, negatio generis, absq; vlla ca
salitate propria, quod probari potest efficaciter his exempl
Quidquid est homo, est viuẽs: sed paries nõ est viuẽs: ergo p
ries nõ est homo. Quidquid est rationale, est animal: Lapis n
est animal: ergo nõ est rationalis. Sed in his nõ infertur, tanq
ex causis, sed tanquã ex puris negationib. superioris prædica
ergo nec in illis causis remotis infertur ratione alicuius caus
litatis, sed solũ ratione negationis superioris prædicati. Prob
tur cõsequẽtia, quia sicut probamus de pariete, ꝙ nõ respire
quia nõ est animal, probare æquè possumus, nõ esse rational
quia nõ est animal: hoc modo; quidquid est rationale, est an
mal; Paries non est animal: ergo non est rationalis. Imò quo
nõ respiret, ex sola negatione risibilitatis; dicentes, quidqui
est risibile, respirat: Paries nõ est risibilis: ergo nõ respirat. Vl
nulla interuenit ratio causalitatis: sed ex sola negatione gene
ris, sequitur negatio differẽtiæ Aut ex negatione proprietati
negatio eiusdẽ respirationis. Vnde sequitur, ꝙ sicut per demõ
strationes procedẽtes ab effectibus, nõ redditur causa cõclu
sionis, nec propter quid eius; sed solũ probatur, ꝙ hoc, vel illu

sit

:vt quòd homo sit rationalis, per risibilitatē: & ideo appellā-
r ab Arist. demonstrationes, Quòd hoc est. Ita per negationē
usæ remotæ superioris, solùm probatur, quòd in aliquo nō
effectus eius: non posito propter quid, talis negationis, &
sq; vlla causalitate. Sicut ex negatione vnius prædicati, pro-
tur negatio alterius, etiā absq; causalitate. Quare ratio cau-
in his solū reperitur materialiter: & ideo valde similes sunt
mōstrationes istę, procedentes à causa remota, & inadęqua-
, per negationem, demonstrationibus, Quia: vel, Quòd hoc
:. Et propterea Arist. eas reduxit potiùs ad demonstrationes,
ia, quàm ad demonstrationes, propter quid.

Duo igitur asserit nostra sententia. Primum; *Omnem demon-
ationem procedentem à causa; vt causa est, siue sit proxima, vel
mota, siue sit adæquata, vel inadæquata, esse propter quid, seu διό-*
Quod euidenter probant testimonium Arist. & rationes ad-
ıctæ pro hac parte.

Secundū; *Demonstrationes procedentes à causa remota inadæ-
ata, & superiori per negationem, de quibus solùm loquitur Arist.* 7
*præsenti, meritò fuisse ab eo connumeratas inter demonstrationes,
uia, siue ὅτι, potiùs quā inter demonstrationes, Propter quid.* Cuius
t ratio: quia nō procedūt ex negatione talis causæ, per modū
usalitatis, sed solùm per modū negationis superioris prædi-
ti, sicut in simili forma, probātur negationes quorudā præ-
catorū, per negationes aliorū: imò etiā negatio eiusdem ef-
ctus causæ remotæ, per negationē alterius, absq; vlla causa-
tate: ergo negatio causæ solùm concurrit materialiter. Qua-
per tales demōstrationes non dicitur, propter quid, sed solū
obatur, quòd negatio effectus talis causæ conueniat alicui:
cut probatur ex effectu, & per demonstrationem, quia, quòd
omo sit animal, vel rationale. Quare argumenta non sunt
luenda, cùm efficaciter probent, quod intendunt.

QVÆSTIO II.

*n diuisio demonstrationis in demonstrationem, quia, & propter
quid, sit generis in species; vel analogi in analogata.*

PRæsupponit titulus quæstionis tanquā certū, hanc diuisio- 8
nē esse sufficientem, quod admittūt omnes: Et potest pro-
ari hac ratione: Illa diuisio est sufficiens, cuius membra cōti-
ent omnia, quæ sub diuiso comprehēdūtur: Sed mēbra huius
iuisionis cōprehendunt quācumque demonstrationem: ergo
ontinent, quidquid cōtinetur sub demōstratione in commu-
i, quæ est diuisum eiusdē diuisionis. Probatur minor, nā præ-
r demōstrationem procedentē à causa, & ab effectu, enume-
tur ab Arist. in sequentibus demonstratio ad impossibile: per

quam probatur, vnum esse alterum; vel non esse, deducendo impossibile. Ab aliis etiã additur demõstratio à signo: per ex signo nobis euidenter noto, probamus rem ita se haber Lunam eclipsari: quia videmus lumen amittere: sed vtraq; demonstratio cõprehenditur sub demonstratione ὅτι, vel atque etiam alia quæcumq; excogitabilis: vt bene docet So & Toletus c. præsenti: ergo hæc diuisio comprehendit om demonstrationes. Probo iterũ minorẽ: Quia demonstratio ad impossibile semper procedunt per viã causæ aut effectu ideo reducũtur ad demonstrationem, quia, vel propter quid ostendunt duę sequẽtes. Si homo nõ esset risibilis, non esset rationalis, sed cõsequẽs est impossibile: ergo & antecedẽs. Cu sensus est: si homo non esset risibilis, nõ esset rationalis: sed rum est esse rationalem: ergo verum est esse risibilem. Et h alia: Si homo nõ esset rationalis, nõ esset admiratiuus: sed c sequẽs est impossibile: ergo antecedẽs. Illa enim procedit à c
9 sa, hæc verò ab effectu, vt patet. Demõstratio verò à signo, se per procedit ab effectu: quia signũ nobis notum per experie tiam, semper est effectus: vt exemplum eclipsis lunæ adductu manifestat. Duo autem mẽbra huius diuisionis, nempe dem stratio, quia, & propter quid, cõmunia sunt: sub quibus cõp hendũtur diuersæ demõstrationes procedentes à causis; vel effectibus. Vnde malè Caie. dixit: aliud membrum demonstr tionis, propter quid, esse distinguendum: nam quodcunq; illu sit, comprehenditur sub vno membro huius diuisionis, tanqu species sub genere. Supposito, *quòd diuisio sufficiens sit*, quær mus, *An sit vniuoca?* ita vt demonstratio diuidatur in hæc du membra, tanquam genus in suas species. Vel, *an sit analoga?* it vt tanquam analogum potiùs in sua analogata.

Et prima opinio asserit, *Analogam esse diuisionẽ*, & nõ vniuo cam. Ita Themistius in sua paraphrasi super 1. lib. posteriorum c. 7. Venetus c. præsenti. Et probatur testimonio Arist. qui defi niens demonstrationem c. 2. huius libri; *solam demonstrationem propter quid*, duplici definitione explicauit: quæ definitio no potest vllo modo cõuenire demõstrationi, quia. Imò ipseme Arist. eodem c. quasi cum conditione asseruit; de demõstratio- ne, quia, loquens. Si autem alius modus sciendi, dicemus post- ea. Ad hoc nimirum decimum c. se referens secũdùm commu-
10 nem sententiã expositorum. Ex quo infertur, demõstrationem non esse vniuocã, nec genus ad vtramq;. Nam si vniuoca esset vt communis vtriq; definienda esset, & non pro vna eius specie tantùm: cùm ergo sola demonstratio propter quid definita sit, hanc solam demonstrationem simpliciter sentit Arist. Demõ- strationem verò, quia, non nisi secundùm quid, & per attribu-

tionem

nem ad illam, tanquam ad principale analogatum. Cuius si-
um est etiam, quòd Arist. nunquam eam definiuit, satis esse
tans definisse præcipuam, ex cuius similitudine, & attribu-
ne, facilè intelligitur alia.

Tandem ratione probatur. Primò: quia demonstratio est in-
umentum acquirendi scientiam: sed sciētia acquisita per de-
nstrationem, quia, nō potest esse talis simpliciter, sed solùm
undùm quid: ergo nec demonstratio, quia, erit demōstratio
pliciter, sed secundùm quid. Probatur minor ex duobus. Ex
mo quidem: Quia non scimus simpliciter aliquid, cuius na-
am & essentiam ignoramus: sed habita demōstratione, quia,
oramus naturam, & essentiam rei: & solùm cognoscimus eā
talem, ex aliquo effectu extrinseco, ex quo procedit demō-
tio, quia: vt dum demonstramus hominem esse rationalem,
effectu ridendi, quem experimur: ergo non potest esse demō-
tio simpliciter. Ex secundo verò: Quia de primis principiis
n habetur scientia simpliciter, cùm ex terminis sint nota: sed
lum est principium, quantumuis immediatum, quod non
lit probari aliquo modo per demonstrationem, quia: ergo
c non generat scientiam simpliciter; sed quandam aliam no-
am conclusionis, scientia inferiorem: & ideo non erit sim-
citer demonstratio, sed secundùm quid.

ecundò: si demonstratio genus est ad demonstrationē, quia, 11
ropterquid: ergo scientia erit etiam genus ad eam, quæ ge-
atur per vtramque: distinguenturque specie, tam scientia
ualis, quia, & propter quid: quæ sunt assensus vtriusque de-
nstrationis, quàm habitualis, genita per vtrumq; assensum.
consequens est falsum: ergo etiam antecedēs. Probatur mi-
: quia vtraque demonstratio habetur sæpe de eodem obie-
; vt de homine, aut quouis alio: sed scientiæ distinguuntur
cie per obiecta: ergo nec scientiæ actuales, nec habituales
itæ per has demonstrationes possunt distingui specie. Atq;
ò nec demonstrationes ipsæ, sed solùm vt quædam analoga-
emonstrationis in communi, quæ in eas diuiditur.

ecunda opinio tenet, *Demonstrationem diuisam esse ab Arist.*
emonstrationem quia, & propter quid, tanquam vniuocum quid,
verum genus in suas species. Ita videntur sentire Ammonius
er 1. lib. de Anima, tex. 21. & 34. & Blandria ibid. q 19. ar. 3. Sed
resse Sotus, & Tolet. c. pręsenti, & omnes moderni interpre-
& videtur mihi vera, & tenenda. Prob. primò: Quia demon-
tio, quia, procedit ex principiis certis, & euidentibus, & per
sequentiam euidentem in modo & figura constitutam: er-
est syllogismus necessarius, & euidens, specie distinctus à
babili, & sophistico; Quod est esse speciē syllogismi demon-

strатiui, diſtinctam ab ea quam conſtituit demonſtratio, pter quid, vtraque ergo ſpecie ſyllogiſmi demonſtratiui, ab hi poteſt ratio communis ſyllogiſmi demonſtratiui vniu atque generica, ſub qua diſtinguentur ſpecie.

12 Quod probatur ſecundò ex principiis vtriuſque, & aſſ bus concluſionum, per vtramque genitis. Nam demonſtr nes diſtinguuntur per principia, ex quibus procedunt, & aſſenſus concluſionum, quos generant: cùm principia ſin tiones formales aſſentiendi concluſionibus: & concluſione fectus proprij principiorum, ac demonſtrationum: ſed pr pia demonſtrationis, quia, & propter quid, diſtinguũtur e tialiter: Quia hæc continent cauſam concluſionis, & red propter quid eius; illa verò effectum: & ideo ſolùm prol concluſionem à poſteriori. Et etiam aſſenſus concluſio diſtinguuntur eſſentialiter per eadem principia diuerſa, tan per diuerſas rationes aſſentiendi, quæ ſunt quaſi obiecta malia earum: ergo vtraque parte diſtinguuntur ſpecie dem ſtratio, quia, & propter quid: ideóque demonſtratio in c muni diuidetur in eas, tanquam genus.

13 Vt autem explicetur teſtimonium Ariſt. & ſoluatur prim arg. *Notandum eſt*; Quòd licèt genus ex parte ſua æqualiter ticipetur ab ſpeciebus, nihilominus ex parte differentiarum æqualis perfectionis, per quas deſcendit ad illas, conſtituit dem ſpecies inæquales in perfectione: vt conſtat in genere malis. Ita ergo demonſtratio in communi, abſtracta ab vtr æqualiter participatur ab eis ex parte ſua; ſed differētiæ vtri que diuerſæ ſunt perfectionis: quia longè perfectius eſt red re cauſam concluſionis: & ideò, propter quid eius, quàm ſol eam probare ex effectu. Ideo demonſtratio, propter quid, lo perfectior ſpecies demõſtrationis eſt, quàm demõſtratio, q non ratione generis, ſed ratione differentiæ perfectiſſimæ: ſi homo inter ſpecies animalis. Et ſicut hæc maior perfectio ciei humanæ non tollit rationem vniuocam animalis: eod modo nec maior perfectio demonſtrationis, propter quid, t lit rationem vniuocam, aut genericam reſpectu vtriuſque monſtrationis

Ariſt. ergo ſolùm definiuit præcipuam ſpeciem demonſtr tionis in 2 cap. quia illa eſt potiſſimum inſtrumentum artis d monſtratoriæ, ad generandam ſcientiam, explicaturus alia ſpeciem imperfectam c. præſenti: quod & fecit, dicens talem ſe, vt procedebat ab effectu: non reddens propter quid concl ſionis, ſed oſtẽdens ita eſſe. Negamus igitur Ariſt. ſentire, qu ſola demonſtratio, propter quid, ſit demonſtratio ſimplicite demonſtratio verò, quia, tantùm ſecundùm quid: quamuis ſe

ti

t perfectiſſimam ſpeciem demonſtrationis eſſe illam ; hanc ò imperfectiſſimam ratione differentiarum.

Ad primũ arg.neganda eſt minor,quòd aſſenſus demonſtranis, Quia, non ſit ſcientia ſimpliciter.Et dũ primò dicitur,ꝑ ım nos non cognoſcere naturam,& eſſentiam rei.Reſpōdeo, ntiam rei non cognoſci per demonſtrationem,etiā propter id;ſed cognitam præſupponi per habitum principiorũ, cùm initio ſit principium ex ſe indemonſtrabile, & nō cognoſci e per ſcientiam propter quid , in ſuo genere:ſed ex ſola noa terminorum.Vnde nec eſt defectus demonſtrationis,quia, òd per eam cognoſcatur eſſentia rei : ſed officium vtriuſque nōſtrationis eſt,tradere cognitionem obiecti ex aliqua eius prietate:quod facit demonſtratio propter quid, probans à ori,& ex cauſa proprietates ſubiecti.Officium verò demontionis , quia, ex proprietate ipſa per experientiam cognita, dit cognitionem eiuſdem ſubiecti,nullam cauſam reddens, ſolùm probās,quòd talis ſit naturæ ex illa proprietate. Nendum igitur eſt, quòd ſcientia genita per demōſtrationem, ia, non ſit ſimpliciter talis, quamuis concedamus eſſe valde perfectam.Quod verò ſecundò dicitur,*de principiis nō haberi* 14 *ntiam.*Diſtinguendum eſt;quia perfecta ſcientia,& à priori, n poteſt de illis haberi:quia per ſe nota ſunt,& à priori indeonſtrabilia. Eſſe autem per ſe nota non tollit, quin à poſteri poſſint demōſtrari per demonſtrationē,quia, per quā habitur ſciētia de illis.Imperfecta quidem, tamē vniuocè talis, n ſciētia à priori, & propter quid,quare & demonſtrationes æ vniuocam,atque genericam habebunt conuenientiam.

ecundum arg.duo petit.Primum;*An aſſenſus demonſtrationis, a,& propter quid*,qui dicuntur ſcientiæ actuales, *diſtinguātur cie.*Secundum ; *An per aſſenſus generētur habitus ſcientiæ,ſpecie incti.* Circa primum eſt prima ſententia Soti,q.1.huius cap. i licèt teneat demonſtrationes ipſas diſtingui ſpecie , negat nen aſſenſus ſpecie diſtingui ; ſed vult eſſe eiuſdem ſpeciei. ıod probat hoc arg. Principia demonſtrationis ſunt cauſa uiuoca concluſionis,cùm diſtinguātur ſpecie ab ea:ſicut ſol cauſa æquiuoca caloris,ſed idem effectus ſecundùm ſpeciē, teſt procedere à cauſis æquiuocis diuerſæ ſpeciei;vt idem ca a ſole,& igne:ergo idem aſſenſus concluſionis poterit prolere à diuerſis principiis, diuerſiſque demonſtrationibus ſendùm ſpeciem. Licèt ergo demōſtrationes ſint ſpecie diſtin:,non ſequitur quòd aſſenſus concluſionis vtriuſque ſpecie tinguantur. Quod videtur ſibi neceſſariò concedendum de ipſi lunæ,demonſtrata per demonſtrationem , propter quid, cauſa,& per demonſtrationem , quia,ex effectu : non enim habe

habemus ex eo assensus specie diuersos, sed eundem secun speciem: & solùm accidentali quadam, atque extrinseca ra ne distinctum, vt per vnam & aliam demõstrationem proc

15 Hæc tamen sententia falsa est. Quod ita probo: Assensus clusionis sumit suam speciẽ ex principiis, à quibus procedit quã ex modo formali assentiendi, vt concedunt omnes, & bat euidens ratio. Nam assensus huius cõclusionis, terra e tunda, genitus ex principiis philosophicis, h. e. motus phy & ex principiis mathematicis, distinguitur specie: etiã si sit e dem propositionis, & ab eodem intellectu habeatur: sed m assentiendi conclusioni demonstrationis, quia, & propter q (quæ sunt principia continentia causam eius, vel ab effect probantia) constat distingui specie: sicut de demõstrationi quia, & propter quid, probatũ est: ergo assensus conclusion vtriusque demonstrationis, etiam si de eadem re habeatur, cie distinctus erit: quia per diuersa media formalia habetur.

16 Nostra igitur sententia est, *Assensus vtriusque demonstrati specie distingui.* Quod euidẽter probatur, supposita distincti specifica demonstrationum, quam admittit Sotus. Nã repug per diuersa media assentiendi, quæ sunt obiecta formalia rundẽ assensuũ, nõ generari diuersos assensus secũdùm spe

Nec arg. Soti probat oppositum. Sed minor distinguẽda nẽpe, quòd à causis æquiuocis specie diuersis possit proced idẽ effectus secũdùm speciẽ: nã si inadęquatę sint, potest: si v sint adæquatæ, repugnat. Et ratio huius distinctionis est: q à causis inadæquatis indifferẽter procedit idẽ effectus: à ca verò adæquatis, determinatè & necessariò. Quia causa adęq ta conuertitur cum suo effectu: ideo repugnat, eundẽ effect secundùm speciẽ procedere à causis adæquatis, diuersæ spec Ignis verò & Sol causæ sunt æquiuocæ caloris diuersæ spec sed inadæquatæ: & ideo potest calor ab vtralibet indifferen procedere, & ab vtraque calor idem secũdùm speciem: at asse sus conclusionis procedit à demonstratione, & principiis ei tanquam à causa adæquata: & ideò repugnat, quòd idẽ asse sus secundùm speciem procedat ab vtraque, supposita disti ctione specifica earũ à nobis probata, & ab eodẽ Soto cõces

Secundum quod petebat idẽ arg. est, An per has demonst tiones non solùm generentur assensus diuersi, qui vocantur uersæ scientiæ actuales: sed etiam diuersi habitus, qui vocant absolutè diuersæ scientiæ. Circa quod est prima opinio mult rum, ex his qui nobiscum tenent, *diuersos esse assensus vtriusq demonstrationis*, asserentium non generare diuersum habitu scientiæ secundùm speciem: si tales demonstrationes circa ea dem rẽ versentur; vt circa hominẽ, vel circa ens naturale, quo

e

obiectũ naturalis Philosophiæ. Sed assensum vtriusque de-
nstrationis esse inadæquatũ, respectu eiusdẽ habitus: & so-
n differre ab alio, quasi specie partiali, & inadæquata, ideo
sse procedere ab eodem habitu scientiæ, secundùm speciẽ.
ia habitus solum distinguuntur specie, per actus adæqua-
, sicut etiam per adæquata obiecta: & nõ per inadæquatos.
robant testimonio Arist. qui cap. præsenti docet, *demonstra-* 17
nem, quia, & propter quid, differre in eadẽ scientia, atque in di-
sis. Quod non potest esse verum, nisi pertineant aliquando
eandem scientiã: sed eadem scientia est idem habitus: ergo
verum esse potest, nisi pertineant ad eundem habitum.
are non potest defendi in doctrina Arist. quòd per demon-
tionem, quia, & propter quid, circa eandem rem generẽtur
ersi habitus scientiæ: alioqui de eodem homine habebit
is plures sciẽtias: & de eodem ente naturali plures philoso-
ias, si per demonstrationes, quia, & propter quid, naturã &
prietates eorum cognoscat: quod inauditum est in scholis.
robatur deinde ratione: Quia sicut potentia habet maiorẽ
ensionẽ, quàm habitus, & ideo potest eadem secũdùm spe-
m, intra latitudinẽ sui obiecti, habere plures habitus, specie
tinctos, qui sint quasi inadæquati respectu illius: eodẽ mo-
habitus habet maiorem extensionem, quàm actus, cùm vi-
amus eundem habitum scientiæ plures atque diuersas ha-
re demõstrationes: & ideo plures assensus diuersos, qui sunt
ires actus: etiam si solum procedãt à causa, vel solum ab ef-
tu: ergo poterit habere plures actus, vel assensus, quorum
idam procedant à causa, per demonstrationẽ propter quid,
j verò ab effectu, per demonstrationẽ, quia. Et sicut demon-
ationes, ita assensus erunt inadæquati, respectu eiusdem ha-
tus. Non est ergo necessarium, plures multiplicare habitus
ca idem obiectum, propter demonstrationes, quia, & pro-
er quid, & assensus earũ specie distinctos: sed idẽ habitus po-
it se extẽdere ad illos, tanquã ad diuersos, sed inadæquatos.
Nostra sentẽtia est; *Per has demonstrationes non solùm generã-* 18
diuersos assensus secundùm speciem, sed etiam diuersos habitus
entiæ. Quod ex distinctione specifica assensuum vel actuum
uã admittit opposita scientia) sic probo: Habitus generãtur
actibus, & ab eisdẽ sumunt vnitatem, & distinctionẽ specifi-
: sed assensus conclusionum vtriusque demonstrationis, qui
nt proprij actus, ex quibus generãtur habitus, distinguuntur
ecie: ergo generant habitus distinctos. Et si dicas, esse partia-
s actus, & inadæquatos. Ex hoc imprimis sequitur euidenter,
nerare habitus distinctos specie partiali: vnde iam teneris
ncedere, circa idem obiectum plures habitus, & plures
scientias

scientias partiales: quod falsum probauimus in quæst. pro-mialibus. Idem præterea probo; Quòd non solùm assensus di-stinguantur specie partiali, sed etiam totali.

Quia ea quæ distinguuntur partialiter, debent esse par-alicuius totius: ergo si assensus distinguuntur partialiter inadæquatè, cùm distingui debeant per rationem formal-obiectiuam, dabitur aliqua ratio obiectiua totalis, atque c-munis, cuius sint partes: sed hæc est impossibilis: ergo imp-sibile est, quòd distinguantur specie partiali. Probatur min-quia principia sunt ratio obiectiua assensuum, sicut sunt-tio assentiendi conclusionibus: sed principia quæ contine-causam, & quæ continent effectum, sunt quasi opposita, omnino diuersa: nec dantur alia superiora, vel inferiora, qu-rum sint partes: ergo non possunt distingui specie partiali, totali debent distingui: & ex consequenti non possunt gen-rare habitus specie partiali distinctos, sed totali.

19 Sed vt testimonium Arist. explicemus, & arg. soluere pos-mus; notandum est, *Vtrumque genus demõstrationis, quia, & pro-pter quid, versari aliquando circa eandem rem, aliquando circa d-uersas.* Res autem circa quam versatur scientia, solùm est obi-ctũ materiale: formale verò sunt principia, per quæ demõstrã-tur passiones de illo: vnde licèt versentur aliquãdo circa ide-obiectum materiale, semper habent diuersa obiecta formali-Neq; hoc vllã cõtinet repugnantiã, cùm circa idẽ obiectũ m-teriale versari etiã possint sciẽtia, & opinio, per diuersa medi-aut principia: quæ sunt rationes assentiendi, & quasi obiec-formalia. Nõ est ergo nouũ, circa eandẽ rem ponere diuers-habitus scientiæ, cùm plus differãt scientia, & opinio: & tame-sint aliquando etiã de eadem re. Isti autem diuersi habitus, g-niti per demonstrationem, quia, & propter quid, circa eande-rẽ, sub nomine eiusdem sciẽtiæ cõprehenduntur propter iden-titatẽ obiecti materialis, & abstractionis à materia. Et hoc es-quod voluit Arist. significare, dum dixit; *Scire, quia, & propte-quid*: & ex consequenti, demõstrationes differre in eadẽ scien-tia, & in diuersis: per eandem scientiã vtrumq; habitum intel-ligens, qui intra latitudinẽ eiusdem obiecti materialis, & eod-modo abstrahẽtis à materia, cõtinentur: per scientias verò di-uersas, eas etiã intelligẽs, quæ versantur circa res diuersas, & di-uerso modo abstrahentes à materia; vt exẽpla eius ostendunt-Itaq; nõ est sensus eius, quòd scire quia, & propter quid, diffe-rant intra eundem habitum, sed intra cognitionem scientific-eiusdem rei, circa quam versari solent, & quã nomine eiusdem scientiæ intelligit. Et eadẽ ratione, sub nomine eiusdem Philo-sophiæ intelligitur vterque habitus: quia Philosophiã natura-

lem

n vocamus,in communi modo loquẽdi,cognitionem ſcien-
ım entis naturalis: ſiue per plures aſſenſus, vel habitus di-
guatur ſcire quia,& ſcire propter quid,ſiue non.
Ad arg verò;Concedimus primum,quod in antecedenti aſ- 20
nitur:nempe maiorem habere extenſionem potentiã,quàm
bitum,ſed negamus ſecundum:quòd habitus maiorem ha-
t extenſionẽ,quã actus,vel aſſenſus.Et huius ratio eſt,quia
bitus proximè ſpecificatur ab actu,ſecundũ rationẽ forma-
n,quia per illum attingit obiectum:& cùm hæc ſit limitata,
n habet maiorem̃ extẽſionem habitus,quàm actus.Potẽtia
ò vniuerſalior eſt:& ſub vniuerſaliori ratione attingit obie
m:& ideo per actus & habitus diuerſæ ſpeciei id fit.Vnde ſe-
tur non eſſe ſuperfluum multiplicare habitus,vbi actus di-
guũtur ſpecie,ſed omnino neceſſarium; vt iã probauimus.

TRACTATVS DE SVBAL-
ternatione ſcientiarum.

Quid nomine ſcientiæ ſubalternantis, & ſubalternatæ intelligatur.

I ſecunda p.c.docuit Ariſt.*Scire quia, & propter quid*;& con- 21
quenter,*demonſtrationes differre in diuerſis ſcientiis, non ſub-
inatis, ſed totaliter diuerſis, & quaſi diſparatis.* Atque etiam
fieri in diuerſis ſcientiis,ſubordinatis tamẽ,quas vocat ſub-
ernatas,in eodẽ ſenſu, quo propoſitiones docuit 2. l. de in-
pretatione,quãdã habere oppoſitionem: quaſi ſubalternã:
ando fiũt ex eodẽ prædicato,& ſubiecto,ſed vna collocatur
altera,vna eſt vniuerſalis,& particularis altera.Tales igitur
erit eſſe quaſdam ſcientias,quarum vna verſatur circa rẽ ali-
am vniuerſalem,alia verò circa rẽ particularem,ſub ea con-
tam,vt Geometria,quæ verſatur circa lineã; & perſpectiua
ca lineã viſualem,ſic Arithmetica circa numerũ,Muſica ve-
circa numerũ ſonorum. Et vniuerſalẽ vocat *Subalternantẽ*:
ticularem verò *Subalternatam*:aut illam *continentem*,& hãc
tentam.De natura igitur,& ratione harum ſcientiarum,no-
eſt,de qua agunt omnes interpretes Ariſt.c.præſenti,agen-
m, vt differentiam demonſtrationis, quia,& propter quid,
eis deſignatam intelligamus.Nam quę ſint ſcientiæ totali-
diuerſæ,& quomodo in eis differant, ſatis notum eſt.
xpoſitis nominib.*Subalternantis & ſubalternatæ ſciẽtiæ*,qua-
or de illis explicanda ſunt.Primum,*Quidnam ſit,vnam ſcien-
m eſſe ſubalternatam alteri*?Secundum, *An talis ſubalternatio
oſſibilis*?Tertium,*Quonã modo dependeat ſcientia ſubalternata
ubalternante,& an ſine illa eſſe poſſit, & veram habere rationem
ſcientiæ*?

scientiæ? Quartum: *An subalternata intra proprios limites, dem* *stret, propter quid, suarum conclusionum.*

Quidnam sit subalternatio scientiarum.

22 Circa cõditiones requisitas, & sufficiẽtes ad subalterna nem scientiarum, diuerso modo loquũtur authores; n quidam plures: alij verò pauciores assignãt: quidã easdem, diuersas. Inter omnes verò optimè eas videtur enumerasse ie. in tract. de subalternatione scientiarum, vbi ad quatuor, quinque præcipuas reduxit omnes. Prima est, *Quod subiec* *vnius contineatur sub subiecto alterius*: cuius defectu Medic non subalternatur geometriæ: nam corpus sanabile non c tinetur sub linea, sed disparata sunt. Secũda; *Quod subiectum* *ferioris includat subiectum superioris*: & addat supra illud ali differentiam accidentalẽ. Cuius defectu scientia de specie, subalternatur scientiæ de genere. Nam licèt species sit sub nere, non addit tamen supra genus conditionem accidẽtal sed essentialem differentialẽ: vnde ferè semper eadem est sci tia de vtroque. Tertia conditio est; *Quòd differentia, quã ad* *non sit propria passio eiusdem subiecti*. Quia licèt passio sit diffe tia quodammodo accidentalis: non est tamen purè accidẽ lis: & ideo non pertinet ad distinctam scientiam, ac subiectu sed ad eandem, in qua demonstratur de illo. Quarta condi est; *Quòd principia scientiæ inferioris probentur à priori, & per ca* *sam à scientia superiori.* Principia autem, quæ assumit scien subalternata ad probandũ suas conclusiones, sunt duplici d ferentia: quædam enim sumit ex subiecto scientiæ subalter tis: alia verò ex materia alterius scientiæ, ad quam per se p tinet conditio accidentalis, quam addit obiectum eius su obiectum scientiæ subalternantis.

23 Et illa omnia, & sola, debet probare à priori sciẽtia subalt nans, non alia. Quia cùm ad materiã alterius sciẽtię pertine non possunt ab illa probari. Exẽpli gratia: Perspectiua assum vnum principiũ, quasi geometricũ ex materia lineæ, quæ ob ctum geometriæ est, & aliud philosophicũ, ex materia visual nã visuale ad philosophiã naturalẽ pertinet. Geometria igit cui subalternatur, solũ probare debet illa, quę ex eius mater aut obiecto deriuantur: nõ quæ pertinent ad philosophiã n turalẽ. Ex his cõditionib. vna, vel altera reperietur aliquo m do in diuersis sciẽtiis, nõ subalternatis, sed omnes simul in so subalternatis reperi posũt: & ideo omnes simul sunt requisit & sufficienter ad verã, & propriã subalternationẽ. Ita vt solù illæ scientiæ, & omnes in quibus reperiuntur, verè, & pr priè sint subalternatæ. Et sic est explicatum, quid sit subalte natio scientiarum.

An subalternatio scientiarum explicata, sit possibilis, vel sola imaginatione excogitata.

TRia arg. proponemus, quę videtur probare subalternationem scientiarum non esse possibilē, & est primū tale: *Quia* *iectū scientiæ subalternatæ addit conditionē accidētalem supra* *ctum scientiæ subalternātis, sequitur subalternatam non esse vnā* *ntiā per se.* Probatur consequentia: quia scientia sumit suam *tatem* per se ab obiecto: sed obiectum eius non est vnū per *ed* per accidens, cū constet ex duplici ente in actu, vt osten- *linea* visualis, aut numerus sonorus: ergo nec ipsa erit vna *ntia* per se, sed per accidēs. Secundum: *Scientia subalternās,* *ubalternata debent esse distinctæ specie*: sed nō possunt distin- *specie*, si vera est eadē conditio: ergo nec erit possibilis sub- *rnatio.* Probatur minor: quia scientiæ distinguūtur specię obiecta: sed obiectū sciētiæ subalternatæ solùm distingui- accidentaliter ab obiecto sciētiæ subalternantis, cùm solū *it* supra ipsum differētiam accidentalē, vt linea visualis so- distinguitur accidētaliter à linea: ergo sciētia ipsa subal- *nata* solūmodo distinguetur accidētaliter à scientia subal- *nante.* Quod etiā videtur probari ex vltima cōditione sub- *rnationis*, quòd subalternās debeat probare à priori prin- *a* sciētiæ subalternatæ: nā si hoc verū est, principia subal- *natæ* erunt conclusiones subalternātis, sed cōclusiones per- *ent* ad eandē scientiam, in qua probātur à priori: ergo ean- scientiam efficiet subalternata cū subalternāte. Tertium: *ubalternata addit in suo subiecto conditionē accidentalē, supra* *ctum subalternātis, sequitur obiectū eius habere duplicem par-* :vna erit obiectū subalternātis, alia verò accidentalis con- *o*, addita supra illud, & pertinens quidē ad aliam sciētiam, suppofito, nō erit maior ratio, quare dicatur magis subal- *nata* vni, quā alteri: & ideo nec vni, nec alteri subalternata, sed subalternatio ipsa impossibilis reputabitur. Gratia exē- Obiectū perspectiuæ, quod est linea visualis, includit dupli- partem: nempe lineā, pertinentem ad Geometriam, & cō- *onem* accidētalem visualis pertinentem ad Philosophiam *uralem*: ideo non erit maior ratio, ob quam vni earū quàm *eri* subalternetur, & ita non erit alicui earum subalternata. 24

His tamen non obstātibus, omnes tenēt cū Arist. *possibilem* *subalternationē scientiarum, & quasdam esse sciētias subalter-* *alis*: in quibus quatuor illę conditiones concurrunt, vt per- *ctiua* subalternatur geometriæ, & musica arithmeticæ. 25

Sed circa solutionem primi arg. est prima opinio Sōc. 4. Met.

q.9. asserentis, *Scientiam subalternatā, esse vnum per se, ateque* *stinctam à subalternante*: quia differentia, quam obiectum addit supra obiectum subalternantis, non est accidens cō ne, sed propria passio eiusdem obiecti subalternātis: vt visu inquit, non est accidēs cōmune lineæ, sed propria passio ei quia linea est quātitatis: & quātitas est per se sensibilis, vt d Aristot.2.lib.de anima: ergo linea est per se visibilis, ita vt bilitas sit propria eius passio, ex subiecto autem, & propria sione, fit vnum per se, & non per accidens: sicut fit ex subie & accidenti communi, vt ex corpore, & albedine.

16 Hæc tamen sententia falsa est: & vt talis refutatur à Caie præsenti. Probatur euidenter, quia duo quæ asserit, sunt ape falsa. Primum: quòd *visuale sit propria passio lineæ*, vt est obie geometriæ. Nam geometria est scientia mathematica, abst hēs à materia sensibili: ergo agit de linea, vt abstrahit à mate sensibili: sed visuale est cōditio per se sensibilis, cū dicat re ctum ad visum: ergo euidēs est non cōuenire lineæ, vt est ob ctum geometriæ: quare falsum erit, quòd cōditio quam ad perspectiua supra geometriā, sit propria passio obiecti geo triæ. Imò etiamsi cōcederemus, esse propriam passionem ei falsum est. Secundum, quod asserit, *efficere vnum per se cū lin* quia propria passio verum accidēs est, & extra essentiā subie ergo si accidens commune non potest facere vnū per se c subiecto, nec poterit accidēs propriū efficere vnum per se c eo. Quia non minus risibile constabit duplici ente in actu, pe subiecto, & accidēte, quā album. Et tandem; Si conditio dita obiecto sciētię subalternatę, sit propria passio obiecti s alternantis, ad eandem scientiam pertinebit cum eo. Proba consequentia: quia propria passio obiecti alicuius scient probatur de illo in eadem scientia, cuius est obiectum.

17 Nostra igitur sententia in primis asserit: *Conditionem, qu addit obiectum scientiæ subalternatæ, non esse propriam passionē iecti subalternantis, sed acidens commune*. Obiectū tamen inc dens talē cōditionem, vt lineam visualem, dupliciter sumi p se. *Vnum modum, prout includit vtrumque, per modum aggregat nis*. Et hoc modo euidens est, quòd sit vnum per accidens: & possit esse obiectum scientiæ. Quia vt sic sumptum, non hab vnam naturā, vel essentiā, sed duplicem essentiam: nec vnā d finitionem, nec determinatas passiones, quę de eo probari p sint. *Alio modo sumitur prout includit vnum cum ordine ad aliu* vel vt determinatū per illud; aliud verò vt determināns. Et est vnū per se, non entitate, sed ordine, quæ vnitas sufficit vt d finiri possit, & per se cōsiderari ab vna scientia, & vt determin

tæ p

passiones de eo probari possint in ea. Et hoc modo conside-
ur obiectum scientiæ subalternatæ, ab eadem: quare vt vnũ
se, ex quo habebit illa, quòd sit vna scientia per se. Et ideo
hac parte non erit impossibilis subalternatio scientiarum.
ecundum argumentum soluitur alia distinctione: Nã con-
o, quam addit obiectũ scientiæ subalternatæ, duobus mo-
sumi potest: vel, *vt est accidẽs obiecti* subalternantis, ei inhæ-
s: vel, *vt per se cõsideratur*, à tali scientia, & primo modo so-
ı accidentaliter illud determinat, vel cõtrahit, sicut quod-
et aliud accidens subiectum, cui inhæret. Secũdo verò mo-
contrahit illud per se, ad considerationem talis scientiæ:
a linea per se consideratur à perspectiua, vt visualis est. Ita-
, licèt visuale sit accidens lineæ, vt sumitur secundùm pro-
m entitatem, vel essentiam: tamen vt ad obiectum perspe-
æ pertinet, per se coniungitur cum visuali: quia per se con-
ratur à tali scientia, in ordine ad visuale: vel vt per talem
ditionem determinatur. Vnde quamuis linea: quæ est ob-
um geometriæ secundùm entitatem, solùm distinguatur à
a visuali, quæ est obiectum perspectiuæ, etiam secundùm
tatem sumptæ, accidentaliter: nihilominus si vtraque su-
ur, vt per se consideratur à sua scientia, per se, & essentiali-
listinguuntur: vel vt vno verbo dicatur, solùm distinguun-
ıcidentaliter in esse rei: in esse verò obiecti essentialiter, &
se: & ideo possunt distinguere scientias specie.
d formam ergo secundi argum. distinguenda est minor se- 29
di syllogismi, quòd obiectum scientiæ subalternatę solùm
nguatur accidentaliter ab obiecto subalternantis: nam in
rei accidentaliter solùm distinguitur, sed in esse obiecti
lis, per talem scientiam, essentialiter. Et ideo scientia sub-
nata non accidentaliter: sed essentialiter distinguitur à
lternante.
o solutione tertij notandũ est: Quòd ex duobus, quæ in-
it obiectũ subalternatæ scientiæ, nempe, obiectum subal-
ıntis, & accidentalem conditionem superadditam, primũ
æcipuum est obiectũ: conditio verò, quasi limitatio eius
er quam determinatur: & imperfectior quidem, quia ma-
lis, atque sensibilis: obiectum verò subalternantis, vt ma-
materia abstractum, perfectius est. Et ex hoc sequitur ra-
e eius eãdem scientiam esse subordinatam superiori, & vo-
ubalternatã, & non ratione conditionis: quod ex alia cõ-
ne colligitur euidẽter: quia principia subalternatæ scien-
ıperior probat à priori: potiùs, quàm illa scientia, ad quã
itio pertinet. Et ideo potiùs illi subalternatur, quã huic.
a exempli: Obiectũ perspectiuæ includit lineam & con-

ditionem visualis: ex quib. linea est primum, & principale, tione cuius subordinatur geometriæ: est etiã magis abstract materia, & quia demõstrare, propter quid, conclusionum, tiùs pertinet ad illam scientiam, quæ magis abstrahit à mate sensibili; cùm scientiæ respicientes materiam sensibilem effectu potiùs demonstrare soleant: hinc est, quòd perspect potiùs subalternatur geometriæ: quàm philosophiæ natur

30 Hoc est enim principiũ perspectiuæ, *Visio facta secundùm neam rectam est perfectissima:* quod licet præsupponat aliud, se notum in philosophia, nempe agens naturale fortiùs agi proximum, quàm in remotum: tamen à priori demonstratu geometria; quia linea recta est perfectissima, & breuissima.

Ad formam igitur arg. neganda est consequentia, quòd n sit maior ratio, propter quam scientia inferior magis dica subalternata vni, quàm alteri scientiæ: quia cùm obiectum perioris scientiæ sit primum, quod includit, & ratione cu subordinatur scientiæ superiori, agenti de illo, ad quam eti pertinet probare à priori principia eiusdem scientiæ inferio potiùs quàm ad aliam scientiam, ad quam conditio pertin ideo potiùs illi, quàm huic subalternatur.

An subalternata scientia, existens sine subalternante, sit veri scientia, vel potiùs opinio.

31 PRæsupponit titulus quæstionis tanquã certum, quòd *sci tia subalternata possit esse separata à scientia subalternante* omnino sine ea esse: quod cõstat experientia, cũ plures cogn scamus musicos, ignorantes Arithmeticam. Quærit autem h supposito, *An musica in his sit vera scientia, vel solùm opinio.*

Et prima sententia tenet, *Non esse scientiam, sed opinionem:* Soncinas 4. Met. q. 9. quem sequuntur plures moderni: quoru hęc est ratio: Quia, vt docuit Arist. 2. c. huius libri; vt aliquis h beat scientiam alicuius conclusionis, necesse est, quòd prin pia sint ei certa, ita vt ex terminis ea cognoscat; vel si demo strabilia sint, sciat ea reducere ad prima indemõstrabilia: & q hoc non scit, (inquit Arist.) non habet demonstrationem, n scientiã conclusionis: atqui principia scientiæ subalternatę n sunt immediata, sed demõstrabilia, per scientiã subalternant quam cùm nõ habeat musicus, nescit ea reducere ad immedi ta, sed solùm ea credit propter testimonium Arihmeticorur ergo non habet scientiam conclusionum eius, sed opinioner

Secunda opinio est aliorum; *Quòd vera sit scientia, quãuis in perfecta.* Et ratio horũ est opposita: quia si non esset sciẽtia, se opinio, maximę hoc esset propterea, quia is qui eã habet sin

subal

alternante, non habet certitudinem principiorum: sed fides
nana potest esse certa, propter frequentia testimonia, vt pa-
n hac propositione, Roma est: cui licèt multi assentiantur,
m propter testimonium eorum, qui eam viderũt, tot tamẽ
monia multiplicantur, vt certum efficiant assensum eorum:
s signum est, quia nemo est qui dubitet de veritate eius.
ro explicatione nostræ sententiæ notandum est, *Duobus* 32
is posse cõtingere, quòd scientia subalternata sit sine subalternã-
Primo; Ita vt principia eius solùm sint accepta per testimo-
m habentium scientiam subalternantem. Secũdo; Ita vt etiã
ab eo, qui habet eam sine subalternante nota, per experien-
n euidentem multorum singularium; ex quibus colligitur
lenter experimentum vniuersale principiorum.
loc supposito tria asserit nostra sententia. Primum est: *Siue*
lternata scientia, sine subalternãte existens, sit vera sciẽtia: siue
certum est non esse actu, & formaliter scientiam subalternatam,
t sic habetur: sed solùm materialiter. Quòd sic probo: Sciẽtia
tur subalternata, quia subordinatur subalternãti, à qua prin
a eius accipiũt certitudinẽ & euidentiã requisitã ad veram
ntiam: sed scientia inferior existens sine superiori, vt sic exi-
; nõ subordinatur actu superiori sciẽtiæ, nec ab ea participat
dẽtiã suorũ principiorũ: ergo nõ est actu, & formaliter sciẽ-
subalternata; sed solùm materialiter, & quasi in potentia,
uantũ cum ea coniungi potest in eo, qui vtramq; habeat.
ecundum quòd asserit, est, *Quòd sciẽtia subalternata sine sub* 33
rnante erit vera scientia (licèt imperfecta) si ei, qui eam habue-
nota sint principia per experientiam. Probatur hoc: Quia tunc
nt certa atque euidentia principia, ex quibus per demõstra-
nem à posteriori colligitur euidenter conclusio, quæ ex se-
nti erit certa & euidens: & per consequens, verè scientifica.
ertiò dicimus; *Quòd si principia eius solùm cognoscantur per te-*
nonium eorum, qui habent subalternantem scientiã; non erit ve-
sciẽtia, sed opinio. Et hoc probat efficaciter arg. primæ opiniõ-
, quam in hoc sensu veram esse existimamus. Arg. verò secũdę
nionis nihil probat: quia testimonium humanũ per se lo-
endo, non potest generare assensum certũ, cùm nõ repugnet
ubesse falsum. Quòd verò per frequentiam testimoniorum
latum sit actuale dubiũ, per accidẽs est: quia hoc nõ obstãte
sus illius propositionis, Roma est, ab intrinseco est incertus:
cui potest subesse falsum. Ex eo igitur nõ potest per se colli-
certa conclusio, nisi ratione quadam materiali, & accidẽtali.
se autẽ est incerta, quod repugnat scientiæ. Quemadmodũ
imus, conclusionem non esse per se, & formaliter certã, nec

scientificam, quæ colligitur per aliquam cõsequentiam, solù necessariam in his, aut illis terminis: quod est, esse necessaria solùm materialiter; formaliter verò, & per se incertam: cùm similli forma possit dari antecedens verũ, & consequens falsum

An scientia subalternata intra proprios limites demonstret propter quid, vel solùm quia.

34 IAm hoc intelligitur de scientia subalternata, non sine subalternante: sed illi actu coniuncta in eo qui habet vtramque & tunc habet statum scientiæ subalternatæ, de qua quærimus *An intra proprios limites*, hoc est, in quantum solùm se extendit vsque ad principia à se indemonstrabilia: sed quæ possunt demonstrari à priori, & verè demonstrantur à subalternante: cu quasi continuantur: an, inquam, intra hos limites *veras habeat demonstrationes, propter quid*, per quas demonstret à priori suas conclusiones ex propriis principiis: vel solùm dicatur demonstrare ea quasi per demonstrationes, quia. Exempli gratia: Hæc est conclusio perspectiuæ scientiæ, *Res ad maiorem distantiã visa minor apparet, quàm ipsamet existat in se.* Perspectiua eam demonstrar per hanc; Res à longè visa, minori, aut acutiori angulo mouet potentiam: & ideo apparet minor. Sed illius secundæ propositionis, per quã probat primam, nescit reddere causam eem verò reddit geometria: quia angulus eo est acutior, quo magis protrahitur: esse vero acutiorem, est esse minorem.

35 Et ideo res visa ad maiorem distantiam, minori angulo mouet potentiam. Quærimus ergo, *An demonstratio illa*, per quam perspectiua probat, quòd res à longè visa minor apparet: quia minori angulo mouet potentiam (hoc est enim intra proprios limites demonstrare suas conclusiones) sit demõstratio propter quid, & à priori, vel solùm demonstratio, quia.

Prima opinio est Soti, & Veneti c. præsenti, asserentium, *verè demonstrare, propter quid, intra latitudinem propriam*: quam tamẽ sine limitatione videtur tenuisse Albertus Magnus tract. 2. de vsu principiorum c. 7. vbi negare omnino videtur, quòd propria principia subalternatæ scientiæ demonstrentur à scientia subalternante. Quia cùm subalternans abstrahat à materia sensibili, & principia subalternatæ respiciant materiam sensibilem, non potest se extendere, aut descendere ad illa demonstranda. Quod si verum est, non solùm intra proprios limites demonstrabit, propter quid, suarum conclusionum, scientia subalternata; sed omnino. Nam si principia eius non demonstrantur à subalternante, neque ab alia, erunt prorsus indemonstrabilia: ex quibus perinde demonstrabit subalternata proprias conclusiones, atque quælibet alia scientia etiam subalternans.

Probatur

Probatur hæc sententia. Primò: Quia scientia subalternata, ...èt non reddat causam primam suæ conclusionis: nec demō...et illam, vsq; ad principium primum, reddit tamen causam ...oximam eius; ergo eam demonstrat à priori, per causam ...oximam: vt patet in exemplo designato.

Et certè si sola scientia subalternans demonstraret à priori 36 ...nclusiones sciētię subalternatę, solus Arithm. diceretur Mu...ius: & solus Geometra perspectiuus. Quod patet esse falsum. ...obatur consequētia: quia sciens, & scientia denominationē ...cipiunt à conclusionibus, quas demonstrāt: cùm in eis con...stat vera, & propria ratio scientiæ: ergo sicut dicitur philoso...nus, qui scit demōstrare cōclusiones philosophiæ: ita dicetur ...erspectiuus, qui scit demonstrare conclusiones perspectiuæ: ...æsertim si à nullo alio demonstrentur, sed ab eo solo.

Secundò: Quia si scientia subalternata non demonstrat à 37 ...iori suas conclusiones, maximè id facit, quia nō reddit cau...m earum, vsque ad primam, sed solùm reddit proximā, relin...uens primam reddendam à subalternante: sed hoc est impos...bile: ergo non est negandum, quòd demonstret à priori suas ...onclusiones. Probatur minor: quia si hoc ita esset, sequeretur ...ubalternātem demōstrare à priori principia subalternatæ: & ...deo principia subalternatæ esse conclusiones subalternantis. ...uod repugnat fieri propter duo. Primum, *Quia subalternans ...bstrahit à materia sensibili*: principia verò subalternatæ respi...iunt materiam sensibilem: ergo repugnat, quòd hæc illis con...ungantur in eadem demonstratione: coniungi autem neces...arium est, si sunt conclusiones per illa demonstratæ.

Secundū: Quia si principia inferioris essent cōclusiones su...erioris, nō essent distinctæ sciētiæ, superior & inferior, sed eā...em efficerent. Probatur consequentia: Nam cōclusiones ad eā ...cientiā pertinēt, in qua demonstrātur: sed principia inferioris, ...unt conclusiones demonstratæ à superiori: ergo ad hanc per...inebunt, & nō efficient scientiam subalternatam distinctam.

Secunda opinio; *Negat subalternatam, aut simpliciter demon...trare proprias conclusiones à priori, aut etiam intra proprios limi...es:* sed solùm auxilio superioris, & vt continuantur cum illa, ...eras demōstrationes efficere posse. Hæc est communis, quam ...enent D. Th. in Comm. huius c. Sonc. 4. Met. q. 9. Caiet. tract. ...e subalternatione scientiarum circa finem, Louanienses, & ...olet. in expositione huius cap. Et videtur nobis in doctrina ...rist. necessaria, & in ratione vera.

Probatur primum: Quia Arist. c. præsenti in principio, docet 38 ...xpresè, *differre demonstrationem, quia, & propter quid, in diuersis ...ciētiis subalternatis*: quia demōstratio, propter quid, pertinet ad

scientiam subalternantē: demonstratio verò, quia, ad subalternatā. Quæ differentia non potest esse vera, si scientia subalternata demōstrat proprias conclusiones demōstratione, propter quid, etiā intra proprios limites: vel etiā reddens causam proximam earum, licèt non primam. Nam si hoc verum est, ad pertinebit demonstratio propter quid, & non quia. Præter loquens Arist. de vtraq; scientia in particulari, & vocans subalternantem Mathematicam, & subalternatam sensibilem, qu illa abstrahit à materia sensibili, hæc verò respicit illā, expres docet: subalternatam solùm demonstrare quia, ad subalternantem verò pertinere demonstrationem, propter quid, his verbi *Hîc enim, ipsum quidem sensitiuorum est scire, ipsum verò, propter quid, Mathematicorum.*

Secundum verò, quòd vera sit nostra sentētia, probatur ho arg. Vt aliquis habeat scientiam alicuius conclusionis, & ver demōstrationē eius, necesse est, quòd præmissis assentiatur e sola notitia terminorū: vel si demōstrabiles sint, eas sciat reducere vsq; ad principia omnino indemonstrabilia: alioqui si si eas reducere nesciat, non habebit verā demonstrationem conclusionis, nec verā scientiam eius. Sed principia propria sciētiæ subalternatæ, per quæ demōstrat suas cōclusiones, nō sunt immediata, sed demonstrabilia: cū possint demonstrari à scientia subalternāte; ergo non fiet vera demonstratio alicuius cōclusionis ex eis, nisi ab eo, qui sciat ea reducere vsq; ad prima omnino indemonstrabilia, per veras demōstrationes. Atqui subalternata sciētia, intra proprios limites, nescit ea sic reducere, vt patet, à soláq; subalternante reduci possunt: ergo subalternata intra proprios limites, non potest veram demonstrationem, propter quid, suarum conclusionum efficere, nisi auxilio scientiæ subalternantis, aut in quantum cum ea continuatur.

39 Sed vt explicemus, quonam modo fiat cōtinuatio hæc, quo etiam modo demonstrētur à subalternante, notandū est, quod *in quacunq; demonstratione necessariū est mediū coniungi cū extremitatib. in præmissis; vt ratione* talis coniunctionis, extremitates ipsæ cōiūgātur in cōclusione: & hoc est fundamētū totius artis demōstratiuæ. Vt ostēditur in hac demonstratione: Omne animal rationale est risibile: Omnis homo est animal rationale; ergo Omnis homo est risibilis. In qua animal rationale, quod est medium, coniungitur in præmissis cum homine, qui est maior extremitas, & cum risibilitate, quæ est minor; & virtute huius coniunctionis, coniunguntur homo, & risibile in cōclusione.

Secundò notandū, *Medium in demonstratione propter quid, cōtinere causam conclusionis.* Vnde sequitur nō posse scientiā subalternan-

ternantem demonstrare à priori principium scientiæ subal-
rnatæ, per medium sibi proprium nudè acceptum: hoc est, in
opria abstractione à materia à sensibili consideratum; sed ne-
sse est vt tale medium coniungatur extremitatibus, ex quibus
nstat principium eiusdem subalternatæ scientiæ demon-
randum, tanquam conclusio; alioqui non erit medium.

40 Sed extremitates eius respiciunt materiam sensibilem: ergo
cesse est medium scientiæ subalternantis quasi descēdere ad
ateriam sensibilem, ad eámque determinari; vt per talem cō-
nctionem cum extremitatibus in pręmissis, efficiat vt cōiun-
ntur extremitates ipsæ in conclusione: & ita conclusio ipsa,
æ principium est subalternatæ scientiæ, à priori demōstretur.
talis cōiunctio medij cum extremitatibus, ex quibus cōstat
incipium scientiæ subalternatæ demōstrandum, est cōtinua-
inferioris scientiæ cum superiori: in qua cōtinuatione con-
tit formalis ratio subalternationis. Quæ omnia hoc exemplo
nt manifesta. Principium scientiæ subalternatæ, nēpe perspe-
uæ: quod ipsa nec scit, nec potest demonstrare inter proprios
nites, est hoc: Res à longè videtur sub minori, vel acutiori an-
lo. Demonstratur autem sic à scientia subalternante, nēpe à
ometria: Res quæ videtur sub angulo magis protracto, vide-
r sub angulo minori (nam angulus magis protractus acutior
, & ideo minor:) sed res visa à longè videtur per angulū magis
otractum, aut longiorem, vt est manifestum; ergo videtur sub
gulo minori. Ecce medium geometricū, nempe angulū ma-
protractum esse minorē, quod non posset demōstrare prin-
pium illud perspectiuæ nisi cōiungeretur cū extremitatibus,
quibus componitur, videlicet cum re à lōgè visa, & cum mi-
ri angulo: & nisi ita coniunctum efficeret cum eis vtramque
emissam eiusdem demōstrationis per quam demonstraretur
em principium, tanquam conclusio composita ex eisdem ex-
emitatibus.

41 Et ecce cōtinuatam scientiam subalternatam cum subalter-
nte in eadem demonstratione, per tales coniunctiones. Cōti-
atiuum autem est medium scientiæ subalternantis, vt cōiun-
m in præmissis cum extremitatibus, ex quibus componitur
ncipium scientiæ subalternatæ per illud demonstratum.
Et continuatio hæc non tollit distinctionem vtriusq; scien-
, vt statim probabitur.

42 Ex his intelligitur, primò, quomodo sit possibile, ꝙ scientia
alternans probet ꝑ demonstrationē à priori, principia sciē-
subalternatæ, etiā si abstrahat à materia sensibili, & princi-
probāda eam respiciant: id enim facit per vnionem proprij
dij cum extremitatibus principij probādi, cum quibus con-

iungitur in præmissis & per coniunctionem, quasi descendit contrahitur per eas ad materiam sensibilem: & per talem co tractionem continuatur cum ea.

43 Iam ergo soluuntur facilè arg. oppositæ opinionis. *Nam primum*; Concedimus antecedens, quòd subalternata scien reddat causam proximam suæ conclusionis: sed negamus co sequentiam, quòd demonstret eas inter proprios limites. Na ad veram demonstrationem non sufficit reddere causam pr ximam, sed requiritur reddere omnes causas vsque ad prima alioqui non habebit certum assensum præmissarũ, cùm nesc eas reducere vsque ad principia per se nota, & indemonstral lia: & ideo nec habebit veram scientiam conclusionis, nec v ram demonstrationem eius.

Ad aliud verò, quod additur in eod arg. nempe solùm Arit meticum esse musicum, & solum geometram, perspectiuum hi soli demonstrare dicuntur à priori conclusiones musicæ, perspectiuæ, negandum est, quia principia alicuius sciẽtiæ, p quæ demonstrantur conclusiones eius, non pertinent ad hal tum talis scientiæ, sed ad alium distinctũm, qui dicitur habit principiorum: & ideo nec suscipiunt denominationẽ scienti nec ea habent denominationem à scientiis. Principia aute scientiæ subalternatæ, quæ demonstrantur à scientia subalte nante, comparantur ad principia eius, per quæ demonstrantu tanquam conclusiones eorum: & ideo non pertinent ad ean sed ad alium habitum inferiorem, qui est scientia subalternat

44 Quare nec Geometra denominatur perspectiuus, nec Aritl meticus denominatur musicus, sicut nec conclusiones music dicuntur geometria, quamuis verum sit non denominari mus cum verè scientem, nisi simul sit Arithmeticus: nec scienter perspectiuum, nisi simul sit geometra.

Ad secundum; Concedimus primã & secundam consequen tiam, ꝙ principia subalternatæ sunt conclusiones subalternan tis: negamus tamen, quòd nõ possint eis cõiungi in eadem de monstratione. Nam licèt principia subalternantis abstrahant materia sensibili; determinari tamen possunt, & quasi contrah per principia subalternatæ, ad conficiendam eandẽ demonstra tionem, vt explicatum est. Per hanc autem vnionem principio rum vnius cũ principiis alterius; vt conclusionibus eorum, no tollitur distinctio vtriusque scientiæ, sicut per vnionem princi piorum cuiuslibet scientiæ, cum conclusionibus eiusdẽ in eis dem demonstrationibus, nõ tollitur distinctio habitus sciẽtię ab habitu principiorũ. Præsertim cùm semper sciẽtia subalter nata, & subalternãs habeãt diuersa obiecta, & diuerso modo à materia abstrahẽtia, ex quibus distinctio habituũ apertè colli gitur

itur.Et si aliquis quærat;Quid ergo, aut quomodo dicendum
t,demonstrare scientiam subalternatam intra proprios limi-
s,aut quomodo loquendum?Respondeo;Si intra proprios li-
ites accipiatur præcisè, nullam demonstrationem propter
uid,habere posse,neque etiam,quia,neque aliquam posse de-
onstrare conclusionem.Vnde neque esse sciētiam, hoc modo
mptam:quia sub hac præcisione accepta nescit demonstrare
opria principia verè demonstrabilia:ergo non habebit certũ
sensum eorum:& ideò non poterit certam cōclusionem, aut
ientificam colligere. De demōstratione verò, quia certum est
m non habere sub ratione formali sciētiæ subalternatæ: quia
talis est,non procedit ab effectu,sed à causa.Solùm igitur de-
onstrat suas conclusiones demonstratione propter quid,au-
lio subalternantis;vt continuatur cum ea, quare solùm hoc
odo est vera scientia subalternata.

CAPVT XXVI.

TEXT. ARISTOTELIS.

Scibile autem, & scientia differunt ab opinabili, & opinione; quoniam scientia quidem vniuersalis.

Breuis expositio textus.

Ntentum Arist. in hoc c. est *distinguere scientiam ab opinione*; 1
postquam scientias distinxit inter sese, in his capitibus inter-
ediis, à decimo vsque ad hoc vigesimum sextum. Diuiditur
item in duas partes.In prima; Asserit,& probat scientiam,&
ibile distingui ab opinione & opinabili.In secunda;Duo pro-
onit dubia in contrarium solui.

Conclusio Arist est hæc : *Scientia,& scibile ex vna parte diffe-
unt ab opinione,& opinabili, ex altera.* Quā probat hac ratione:
ciētia versatur circa vniuersale,& necessarium:ergo scibile est
niuersale,& necessarium:opinio verò circa contingens, & sæ-
e particulare, aut etiam singulare : ergo opinabile est contin-
ens,& particulare:ergo diuersa est scientia ab opinione:& sci-
le ab opinabili.Antecedēs probat ex parte scientiæ,quia vt c.
dictũ est;*Scientia est de his quæ non possunt aliter se habere*:ergo
e necessariis, quia necessarium est, quod non potest aliter se
abere. Præterea: *Scientia est de his, quæ sunt de omni,per se, &
niuersaliter, aut secũdùm quod ipsum*:ergo est de vniuersalibus.
obat deinde idem antecedēs de opinione,& opinabili. Nam
uædam,ait, vera sunt in existimatione, quæ in re possunt esse
era, aut falsa, de quibus non est scientia: neque intellectus,
ui est notitia principiorum : ergo de his erit opinio: & cùm
ossint aliter se habere, quod est esse contingentia : erit de
contin

cõtingenti: & ideo opinabile erit cõtingens. Probatur antece-
2 dens; Quòd de his, quæ possunt aliter se habere nõ sit scientia, neque intellectus, quia scientia est de his, quæ nõ possunt aliter se habere: intellectus verò, quasi sciẽtia quædã immediata est: & sic definiri potest; *Intellectus est certa cognitio immediatæ propositionis*, quod est esse certam cognitionem, ex sola significatione terminorum habitam; sed certa cognitio ex terminis habita nõ potest esse de re contingenti, nisi tantùm de necessaria: ergo repugnat quòd intellectus, & scientia sint de re cõtingenti. Consequentiam verò, quod de re contingenti sit opinio, probat, quia si certa cognitio dari non potest de re contingenti, dabitur incerta, & fallibilis. Hoc est talis, quæ licèt vera esse existimetur, tamen non repugnet ei subesse falsum.

Vnde infert, sic esse definiendam opinionem: *Opinio est acceptio, vel existimatio, seu assensus immediatæ propositionis, & non necessariæ.* Et per primã particulam, *Immediatæ propositionis*, distinguitur opinio à scientia; quæ est cognitio propositionis mediatæ: & conuenit cùm intellectu. Per secundam verò, nempe, *Non necessariæ*, distinguitur ab vtroque, videlicet intellectu, & scientia: quia vtrumque est de necessariis, vt probatum est.

3 Sed hæc definitio opinionis nõ traditur ab Arist. de omni opinione, sed solũ de immediata. Datur enim mediata opinio, quæ ex immediata colligitur per euidentem, aut probabilem consequentiam: vel ex propositione euidenti per consequentiã nõ necessariam, vt Arist. docet in hoc eod. cap. Sed solùm voluit immediatam definire; vt cùm notum sit dari opinionem mediatã, definitione ipsa ostenderet, dari etiam opiniones immediatas, quibus assentitur intellectus probabiliter ex sola notitia terminorum: sicut dantur propositiones necessariæ, quibus ex sola notitia terminorum assentitur, assensu certo, ac necessario.

Sed contra differentiam probatam, inter scibile, & sciẽtiam, & opinabile, & opinionem, proponit duo dubia in secũda parte cap. Primum est ad probandum; *quod non differant scibile, & opinabile*: quia sæpè contingit, vt quod vnus scit, alter opinetur: ergo idem erit scibile, & opinabile. Respondet, quòd de eadem re simplici, aut incomplexa, possunt esse sciẽtia, & opinio; vt de homine. Non tamen de eadem re complexa; vt de propositione. Nam de homine potest esse scientia, & opinio; sed non de propositione: vt de hac; *Quòd diameter sit commensurabilis, aut æqualis costæ*: opinio fortè esse poterit, non scientia.

4 Secundum dubium est: Quia sicut sciẽtia procedit ex immediatis principiis, ad mediatam conclusionem, ita opinio potest procedere ex propositione immediata probabili, ad mediatã q̃ de ea colligit. Præterea; Sicut demonstratio, si procedat à causa,

erit propter quid: & si ab effectu, erit quia: eadem ratione opinio, si procedat ab immediata, continente causam conclusionis, dicetur, propter quid: si verò ab ea, quæ continet effectum, dicetur, quia: ergo conueniunt in his duobus scientia, & opinio: quare non distinguentur. Respondet; verum esse antecedens, sed negandā esse consequentiam, quia diuersus est modus procedendi vtriusque. Nam scientia procedit per medium necessarium, hoc est, ex necessariis principiis, & per necessariā consequentiam: opinio verò, per medium contingens, hoc est, vel ex principiis non necessariis, vel per consequentiam non necessariam, sed probabilem: & hoc est, distingui essentialiter, per diuersa media assentiendi. Vnde sequitur, scientiæ non posse subesse falsum; opinionem verò falsam esse posse.

TRACTATVS I.

De habitu principiorum.

DE tribus agit Arist. cap. præsenti, *De Intellectu*, qui est notitia principiorum. *De Scientia*, quæ est notitia conclusionū: quæ demonstrantur ex principiis. Et de *Opinione*, quam ab his differre docet. De quibus eodem ordine agendum nobis est, & de singulis singulos tractatus instituimus: in quib. ea quæ necessaria sunt ad intelligendā eorū naturā, & rationē, breuissimè explicamus; vt sic meliùs possimus intelligere differētiam, quā inter ea posuit Arist. Et primò de habitu principiorū quatuor explicabuntur. Primum, *An sit*; hoc est, an præter potentiā intellectiuam, & species intelligibiles, per quas principia, hoc est, propositiones immediatas apprehēdimus, ponēdus sit habitus, per quē facilè possit intellectus iudicare de veritate eorum, eisdemq; assensum præstare. Secundū, *Quid sit habitus iste.* Tertium, *An sit naturalis*; ita vt illum receperit anima, simul cū potentia intellectiua, dum creata fuit à Deo: vel an acquisitus per proprios actus. Quartum, *An sit vnus secundùm speciem, pro principiis omnium scientiarum, vel diuersus pro diuersis principiis.* 5

An præter intellectum, & species intelligibiles, detur habitus principiorum.

PRimò præsupponendū est, tanquā certum in doctrina Arist. & in schola Peripatetica, *Quòd in intellectu, & voluntate, dantur habitus virtutum moralium, & intellectualium.* 6

Secundò præsupponendum est; *hos habitus ponendos esse in intellectu, distinctos à speciebus intelligibilibus.* Quod eorū, & illarum officiū efficaciter probat. Nam officiū speciei intelligibilis solum est vnire obiectum intelligendū cum potentia intellectiua,

lectiua, ex qua vnione sequitur apprehẽsio eius, quæ est prim operatio (Intellectus) vel vnio ipsa est apprehensio. Vnde sequi tur, species intelligibiles solùm ad apprehendẽdũ obiecta pro ximè deseruire. Sed cùm post apprehensionem, sequatur iudi cium de veritate, aut falsitate propositionum: in qua principa liter cõsistit secunda operatio intellectus: & in quo potest ess aliqua indifferentia, aut etiam difficultas, ad iudicandum, ad ditur alius habitus ab Arist. & omnibus (solis exceptis nomi nalibus) qui species ipsas intelligibiles dicunt esse habitus: & ideo, nihil aliud præter illas ad iudicandum ponunt.

His suppositis; Primum dubiũ est: *An præter species intelligibiles, per quas principia apprehendimus, necessarius sit habitus principiorum, ad iudicãdum de veritate eorũ:* quod est eis assentire. Et est prima opinio Duran. in 3. d. 33. q. 1. ad finem, & Soti 1. lib. de iustitia, & iure, q. 4. art. 2. qui licèt habitus scientiarũ in intellectu ponant, præter species intelligibiles, ad assensum cõclusionũ: nihilominus ad assentiendũ principiis, nullum habitũ esse ponendũ asserunt: sed sufficere aiunt lumẽ naturale, quod
7 est potentia ipsa intellectiua. Probãt hoc arg. Ad operationes naturales, in quibus nulla est indifferentia, vel libertas, nõ ponuntur habitus, vt in potẽtia visiua: imò nec in volũtate respectu vltimi finis, in quẽ naturaliter tendit per amorem; sed intellectus naturaliter assentitur principiis, cùm sint veritates immediatæ ac necessariæ: ita vt eis propositis nõ possit non assẽtire: ita enim se habet ad illa, sicut volũtas ad vltimũ finẽ, vel visus ad colores: ergo nullo indiget habitu, ad eis assentiendũ.

Opposita sententia tenet, *præter intellectũ, & species intelligibiles, ponendũ esse habitum, ad assentiendum primis principiis indemonstrabilibus.* Hæc est expressa apud Arist. 6. lib. Ethic. c. 3. vbi inter virtutes intellectuales, quæ sunt habitus superadditi potentiis, enumerat intellectum, qui est habitus principiorum. Et D. Th. in Commentariis eiusdem loci declarat, non de intellectu pro potentia, sed pro habitu superaddito potentiæ, loqui Arist. his verbis: *Accipitur autem hic intellectus, non pro ipsa intellectiua potentia, seu pro habitu quodam quo homo ex virtute luminis intellectus agentis, naturaliter cognoscit principia indemonstrabilia.* Et 1. 2. q. 94. art. 1. inquit, *Principia indemonstrabilia in speculatiuis, non sunt ipse habitus principiorum, sed sunt principia, quorum est habitus:* quam sententiam sequuntur Henricus quodlib. 5. 28. Caiet. 1. 2. q. 51. art. 1. & ibidem Conradus. Ferr. 1. lib. contra gentes, c. 94. Medina 1. 2. q. 49. art. 2. & moderni omnes. Et videtur nobis vera, & tenenda.

8 Probatur primò: necessitas ponẽdi habitũ in potentia: circa aliquod obiectum est indifferentia eius, ad bene, vel malè operandum

ndū circa illud:vt cùm vtroque modo poſſit operari,deter-
inetur ad bene operandū,per habitum. *Non habitus*,vt vidi-
us apud Ariſt.in prædicamēto qualitatis,*eſt diſpoſitio ſubiecti*,
er quam bene vel malè ſe habet in ordine ad propriam natu-
m,vel operationē : ſed intellectus circa prima principia po-
ſt bene vel malè operari: cùm poſſit errare circa illa:ergo in-
get habitu ad bene operandū : & ideo neceſſe eſt eū ponere.
Secundò:quia ſi intellectus non indiget habitu ad aſſentiē-
um principiis : quia ſunt euidentia , & naturaliter eum mo-
ent : ſequitur nec indigere habitu, ad aſſentiendum conclu-
onibus. Probatur conſequentia : quia habito aſſenſu princi-
orum , euidentem veritatem continet concluſio in eis con-
nta , & etiam naturaliter mouet intellectum : ſed oppoſita
pinio ponit habitum pro concluſionibus : ergo neceſſariò
ebet eum ponere circa principia.

Et ad arg. eius diſtinguenda eſt minor,quòd intellectus na- 9
raliter aſſentiatur primis principiis. Nam quantum ad ſpe-
ficationem verum eſt : quia ſuppoſita debita apprehenſione
orum : ſi iudicium ferat certa illa, non poteſt eſſe iudicium
iſſenſus,ſed aſſenſus debet eſſe: quātum verò attinet ad exer-
tium , libertatem habet circa illa, dependenter à voluntate:
ideo poteſt aſſenſum ſuſpendere , vt ſuperius probauimus,
uam libertatem non habent ſenſus , nec voluntas circa bo-
um in communi:ideo non ſunt capaces habitus.

Quidnam ſit habitus principiorum.

N*Atura & eſſentia habitus ex proprio actu, & obiecto,circa quod* 10
natus eſt operari,intelligenda eſt.Nam ab his ſumunt ſpeciē
otentiæ,& habitus,vt docet Ariſt.lib.2. de Anima,c.4.Expli-
are igitur oportet:*Quodnā ſit proprium obiectum huius habitus*,
& quem habeat actum circa illud. Obiectum propriū habitus,eſt
uidens,& immediata veritas:ſiue vniuerſalis ſit illa,ſiue parti-
ılaris.Proprius modus tendēdi in obiectū,à quo formalis,&
tima ratio habitus deſumitur, eſt per immediatā cōparatio-
ē ad ipſam veritatē euidentē , quàm ſine vllo medio reſpicit.
nde, ſicut alij habitus intellectus cōſtituuntur & diſtinguū-
ır ſpecie,per tale, vel tale mediū aſſentiēdi;vt ſciētia per me-
ium demonſtratiuū:opinio per mediū probabile,& fides per
ſtimoniū:ita habitus principiorū,qui dicitur intellectus,ta-
s eſt in propria ſpecie,& à cæteris habitib. diſtinguitur, quia
er ſe immediatè cōparatur ad euidētiā veritatis.Vnde propri9
ctus eius eſt,*ſine vllo medio ei aſſentire*, ſicut actus ſciētiæ aſſē-
re per mediū demōſtratiuū.Definitio igitur eius talis erit;*ha-*
itus principiorū,eſt virtus intellectualis, per quam potentia intel-
lectiua

lectiua determinatur ad essensum principiorum per se euidentem & facilè eundem eliciendum. In quo autem consistat hæc faci litas, dicemus inferius.

An habitus principiorum sit naturalis, vel acquisitus ab intellectu, per proprios actus.

11 HAbito iã quòd habitus intellectus sit, & quid sit: sequitu tertium explicandum: *Quonam modo generetur, aut fiat i nobis.* Videlicet, an eũ accipiat anima simul cũ propria natur & intellectu, dũ creatur à Deo: vel sicut in ipsa creatione acci pit intellectũ sine vlla specie intelligibili, sed tanquam tabul rasam: in qua nihil depictum est, vt asseruit Arist. eodem mod eum accipiat, sine vllo habitu principiorum. Nam de cæteri habitibus scientiarum, & virtutum, certum est, nullum haber intellectum à principio tales habitus: & ita sicut eos acquiri successu tẽporis, per proprios actus, pari ratione acquirat ha bitum principiorũ. Nam si cum intellectu eũ accipiat anima naturalis dicetur: hoc est, à natura inditus, si verò per actu eũ acquirat: non naturalis sed acquisitus dicetur, sicut cæteri

12 Prima opinio affirmat, *Esse naturalem, & non acquisitum.* It Conradus 1.2.q.94.art.1.& Bannes 1.p.q.1.art.6. notabili 3. & videtur expressa apud D.Th.1.2.q.49.art.1.ad 3.vbi sic ait: *Pue non potest vti habitu intellectus principiorum, vel etiã lege naturali, quæ ei habitualiter inest, propter defectum ætatis.* Quibus verbi habitum principiorũ ponit in puero, nondũ habente vsũ rationis, & addit, non posse eo vti, propter defectum ætatis: ergo sentit inesse ei à natura, & nõ esse acquisitum per actus, & in 2 d.24.q.2.art.3.ad 3. vocat eum *naturalem*, his verbis; *Habitu naturalis nunquam amittitur, sicut patet de habitu principiorum.*

Et ratione probatur: Quia habitus acquisiti, sunt facilitates quædam: & ideo ponuntur, ad vincendam difficultatem: quam habet potentia ad operãdum circa tale obiectum, sed intellectus nullam habet difficultatem in assentiendo primis principiis, præsertim vniuersalissimis, vt his; Quodlibet est, vel non est. Totum est maius sua parte; ergo neque aliquam acquirit facilitatem in assensu frequenti eorum: imò neque ea indiget. Probatur consequentia: Quia facilitas difficultati opponitur, & ad eam superandam ordinatur, vnde sequitur: vel non esse ponendum talem habitum, vel esse naturalem, & non acquisitum. Et talem eum appellat communis modus loquendi, fundatus fortè in nomine ipso: quia intellectus vocatur: sicut potentia ipsa, in qua recipitur: quia naturalis est ei.

13 Secunda opinio est Caiet. 1.2.q.51.art.1.d.1. *Vbi negat esse acquisitum*: sic autem esse naturalem docet, vt eum nõ accipiat anima

nima à principio, cũ ipso intellectu: sed sicut intellectus nul- accipit speciem intelligibilem, dum creatur anima, & infun- tur corpori: ita nullum accipit habitum: sed acquisitis spe- ebus primorum principiorũ, per abstractionem intellectus gentis, statim ait profluere naturaliter habitum principiorũ ipsa natura intellectus passibilis: cui tribuitur, vt statim per sum assentiatur eisdem principiis, apprehensis per species. t hoc modo ait vocandum esse *naturalem.*

Tertia sententia asserit: *Habitum principiorum cũ natura, ne- ue ab eadem natura intellectus fluere, eo ipso, quòd habet species incipiorum, per quas ea apprehendit: sed esse acquisitum per actus sos: quibus intellectus assentitur principiis.* Sicut habitus sciẽtiæ, virtutũ, acquiruntur per proprios actus: ita Ferrar. 2. contra entes, c. 78. Et est communis modernorũ: & videtur nobis ve- a, & tenenda. Probatur primò, expresso testimonio Arist. cap. lt. huius 1. lib. vbi explicans modũ, quo habitus iste generatur n nobis, ita ait, *Neque itaque insunt determinati habitus, neque b aliis habitibus fiunt notioribus, sed assensu.* Quibus verbis do- et non inesse nobis à natura: neque ex aliis notioribus noti- iis fieri, sicut habitus scientiæ, sed per assensum immediatum eritatis per se notæ. Quod est acquiri per proprios actus.

Probatur deinde ratione: Quia natura non cõcedit rebus, nisi 14 a quæ necessaria sunt ad essendum, & operãdum simpliciter: uæ verò ad meliùs vel faciliùs operandũ seruiunt, acquirẽda is relinquit propria industria, & labore, tribuens principia, uib. possint operari, & operando ea acquirere: & hac de causa on cõcessit hominib. habitus virtutũ: quia non requirũtur ad perandum simpliciter bona opera, sed ad meliùs, hoc est, cum acilitate & promptitudine operandum. At habitus principio- ũ non est necessarius ad assentiendũ simpliciter primis prin- ipiis: sed solùm ad assentiendũ cum facilitate: ergo nõ est no- is à natura datus: sed propria industria, & labore acquisitus. Probatur minor: quia assensus principiorũ nõ excedit faculta- em intellectus: sed is informatus per species intelligibiles, per quas apprehẽdit terminos, ex quib. principia fiunt, dũ cogno- cit significationẽ eorũ: potest ipse propria virtute iudicare de eritate eorũ, quod est eis assentire: ergo ad assentiendum sim- liciter, nõ indiget habitu. Probatur antecedẽs: quia principia unt veritates quædam naturales, per se euidẽtes: ergo sunt proportionatæ lumini naturali eiusdem intellectus: quare per propriam virtutem potest circa eas operari per assensum.

Sed vt hæc nostra sentẽtia meliùs intelligatur, & vt testimo- 15 nia D. Th. iuxta mentem eius explicentur, notandum est; *Quòd licèt habitus principiorum non sit nobis à natura datus,* maximum

tamē habet principium in natura ipsa, ratione cuius natura etiam aliquo modo dici potest. Quod non habēt alij habitu Vt enim superiùs dicebamus, propria ratio huius habitus s mitur per immediatam comparationem, ad ipsam veritate per se euidentem: quam nec respicit, neq; attingit per aliqu medium, sed solùm indiget notitia terminorū: quam item h bet per species terminorum, ex quib. principia ipsa compon tur. Istæ autē species producuntur ab intellectu agente, & in primuntur intellectui passibili, mediis specieb. sensibilibus o iectorum: quæ vocantur phantasmata. Operatio porrò sensu & eiusdem intellectus agentis, per quam efficiūtur species, na turalis est, & sine habitu efficitur. Informatus autē intellectu patiēs per has species principiorū, & intellecta per eas signif catione terminorum, sine vlla arte, vel industria, sine vllo me dio, vel discursu, assentitur principiis: & per talē assensum ge neratur habitus principiorum: qui postea intenditur, & perfi citur per frequentem repetitionē eiusdem assensus. Et ideo t ex parte specierum, naturaliter productarum: quàm ex part assensus principiorum, dicitur habitus iste naturalis: quamui liber sit assensus, & ex consequēti liberè producatur habitus per eum. Et tandem, quia assensus principiorū, & habitus ips producuntur sine medio, sine discursu, sine arte, solum per na turale lumen eiusdem intellectus: ideo non est nomen aliud e inditum, sed nomine eiusdem intellectus significatur: dum di cimus, esse intellectum principiorum.

16 Hæc autē non habent alij habitus intellectuales, vt habitus scientiæ. Is enim præter operationē intellectus agentis, præter species cōclusionis, quas imprimit intellectui patienti, prære quirit artem per quā disponantur principia: prærequirit assen sum eorum, tanquam medium formale, quo intellectus assen titur conclusioni: & per talem assensum generatur. Et ideo neque habitus scientiæ, neque alij similes dicuntur naturales.

Ex quibus intelligitur, vtrumq; habere habitum principio rum: & quòd naturalis sit, & quòd sit acquisitus per proprios actus: non tamen sicut acquirūtur cæteri habitus: sed sine vllo medio, sine vlla arte, vel industria, per solā virtutem naturalem vtriusq; intellectus, agentis & patientis, ac sensuum, quorū na turales operationes præsupponuntur. Et in hoc sensu loquitur D. Tho. dum vocat naturalem hunc habitum: vel dum dicit à natura haberi: non negās per hos modos loquēdi, quòd sit ac quisitus per proprios actus: quia vterq; sensus verus est, & neu ter contradicit alteri. Hunc autem esse sensum eius, colligitur euidenter ex proprio loco, vbi ex professo agit D. Tho. de hoc habitu inquirens, *An sit naturalis*, nēpe 1.2. q. 1. art. 1 asseritque

esse

se naturalē secundùm inchoationē, quod non habent cæteri
abitus: & nihilominus esse acquisitū, per operationē intelle-
tus agentis, & sensuum, præsuppositam assensui intellectus
ossibilis, per quem proximè acquiritur. In quo etiam sensu
xit Arist.*ex sensibus, & non à natura haberi hunc habitum.*

In eodem etiā sensu intelligitur aliud testimonium D.Tho. 17
puero, quem dicit habere hunc habitum: sed non vti eo pro-
er defectum ætatis. Intelligit autem eum habere secundùm
choationem: quia hoc modo est naturalis: quem tamen non
bet formaliter: quousque per primum assensum principio-
m in eo generetur, & per sequentes perficiatur.

Circa solutionem primi arg. asserunt moderni quidam, nō
e ponendum habitum pro assensu principiorum vniuersa-
simorum, quę vocātur dignitates: quia cùm sint nobis notis-
na, absq; vlla difficultate eis assentimus: & ideò per frequē-
m assensum eorum non acquirimus habitum. Sed solùm esse
onendū pro principiis particularibus scientiarū, quibus non
cilè assentitur intellectus, cùm nō sint adeo nobis nota: ideo
cilitate acquisita pro iis indigemus: quæ vocatur habitus. Et
ec sententia videtur mihi satis probabilis: quamuis etiam sit
obabile: *quòd in assentiēdo his principiis, nōnihil difficultatis ha-
at intellectus; licèt minùs lōgè; quàm in assentiēdo principiis parti-
laribus*, & hoc satis est, vt indigeat habitu ad assentiēdū, & vt
uā acquirat facilitatē per frequentē repetitionem assensuū.

Et ex hac doctrina respondetur ad arg. Concessa maiore, sed 18
inori negata, quòd intellectus nullam habeat difficultatem
assensu primorum principiorum, & ideò nec vllam acquirat
cilitatem per repetitionem assensus. Nam experientia do-
t oppositum: & quòd aliquam habeat intellectus difficul-
m, quam per exercitationem vincit: & ex consequenti, quòd
uam acquirat facilitatem.

Quid autē sit hæc facilitas: aut in quo cōsistat, diuersis mo-
s explicatur ab auctoribus. Quibus omissis, dicendū est, *Fa-
itatem non esse aliud, quàm modum quendam, per quem potentia
citur expedita, atque prompta ad operandum, aptaque, vt cū de-
tatione operetur,* quod non habet ex se, vel à natura: & hunc
odum tribuit ei habitus tanto perfectiorem, quanto magis
tenditur, atque perficitur per repetitionem actuum.

n habitus principiorum sit idem secundùm speciem, pro omnibus principiis; vel diuersus pro diuersis.

DE distinctione specifica huius habit⁹ nihil inuenitur apud
auctores. Ideo sola ratione agendū nobis est. Videtur au-
m vnum esse ponendū pro omnibus, quod sic probo: *habitus*

distinguũtur per diuersos actus;vt sæpè diximus:sed habitus pri
cipiorum habet actũm eiusdem speciei,circa omnia princip
19 ergo est idẽ secundùm speciem pro omnibus.Probatur min
quia actus huius habitus, est assensus principiorũ : & assens
sunt eiusdẽ,vel diuersæ speciei,per eandẽ,vel diuersam ratio
assentiendi:quæ est quasi formale obiectũm eorum:sed eade
est ratio formalis assentiendi semper primis principiis: er
omnes assensus sunt eiusdem speciei,& ideo idem quoque e
habitus secundùm speciem.Probatur minor; quia semper
sentitur intellectus primis principiis, sine medio, habita s
lùm significatione terminorum:ergo semper eodem modo.

Nostra tamẽ sententia duabus cõclusionib. explicatur,h
modo.Prima est,*habitus principiorũ practicorum,& speculatiu*
rum,specie distinguuntur:quam tenet D.Tho. 1.p.q.79.art.12.
probat euidens ratio:quia actus,& habitus distinguuntur sp
cie,per diuersa obiecta:sed veritas practica,quã cõtinent pri
cipia practica, & circa quam versatur habitus, tanquam cir
propriũ obiectũ,est diuersa specie à veritate speculatiua: cù
illa ex propria natura ordinetur ad operandum, hæc verò n
ergo distinguuntur habitus isti specie. Principia practica su
hæc,& similia:bonum est prosequendum,& malum fugiend
Virtus est amplectenda, & vitium est repudiandum. Quæ p
se patet ordinari ad operandum.Speculatiua sunt: Totum
maius sua parte.Homo est animal rationale:& similia,de qu
bus manifestum est nullum ordinem dicere ad operandum.

20 Secunda conclusio: *habitus etiam principiorum speculatiuo*
distinguuntur specie,secũdùm quòd in diuersis materiis inueniũtu
hoc modo;vt habitus principiorũ vnius scientiæ distinguatu
specie ab habitu principiorũ alterius. Et si pro principiis vn
uersalissimis ponendus est habitus, pro diuersis etiam ponen
dus est habitus distinctus specie.Ita vt alius sit habitus,per qu
assentimur huic principio;quodlibet est, vel non est,ab eo p
quem assentimur illi;totum est maius sua parte. Hanc cõclu
sionem sic probo: habitus distinguuntur per diuersos actus,&
actus sunt diuersi per diuersa obiecta;sed assensus principiorũ
vnius scientiæ specie distinguitur ab assensu principiorũ alte-
rius:& assensus vnius principij vniuersalissimi distinguitur etiã
specie ab assensu alterius : ergo habitus etiam erunt distinct
specie Probatur minor:quia diuersa principia cõtinent diuer-
sam veritatem,quã respiciunt assensus,tanquam proprium ob-
iectum : vt diuersam veritatem specie continet hoc principiũ:
homo est animal rationale,ab illo,natura est principium mo-
tus,& quietis,eius in quo est : ergo efficiunt assensus specie di-
stinctos, in intellectu;& diuersi assensus efficiẽt habitus etiam
diuersos.

uersos. Et idem exemplum adduci potest in diuersis princi-
is vniuersalissimis.

Et si dicas; Distingui specie assensus: sed tamen pertinere ad 21
undem habitum, quia sunt actus inadæquati, respectu illius,
l omnia principia, & ad omnes assensus eorum se extendentis.
contrarium est, quòd si distinguuntur specie, licèt inadqua-
, necesse est eos generare habitus partiales specie distinctos.
Quia quælibet causa producit effectum secundùm suam spe-
em (licèt inadæquatū) ergo à causis specie distinctis (licèt in-
dæquatis) necesse est effectus specie diuersos (licèt inadæqua-
os) procedere. Quare iam dabūtur diuersi habitus, saltem par-
ales, specie distincti. Verùm probatur debere distingui specie
otali: quia habitus principiorum non habet tantam extensio-
em, ac intellectus, vt possit idem se extendere ad omnes veri-
ates; nec habet maiorem extensionem quàm habitus scientiæ,
ui proportionatur, ac necessariò præsupponitur: sed habitus
cientiæ distinguuntur specie per diuersa obiecta formalia: ergo
abitus principiorum, qui eis correspondent, debent etiam di-
tingui specie per diuersas veritates principiorum, circa quas
ersantur, tanquam circa propria obiecta.

Ad arg. oppositæ opinionis, neganda est minor: quòd habi-
us principiorū habeat assensum eiusdem speciei circa omnia
rincipia: nā licèt omnibus assentiatur, intellecta significatio-
ie terminorum sine medio: modus tamen iste assentiendi, & ra-
io formalis generica est: sicut etiam est generica in scientiis,
ssentire conclusionibus per medium demonstratiuum. Sicut
rgo in scientiis specie distincta est ratio assentiendi, secundùm
listinctam rationem principiorum, per quæ assentitur intelle-
tus conclusionibus huius, aut illius scientiæ: & sicut per hanc
listinctam rationem specificam distinguuntur habitus scientię
pecie, ita in assensu principiorum distincta est ratio assentiēdi
pecifica, secundùm distinctionem specificam diuersarum veri-
atum, quas diuersa principia continent. Nam ratio assentiēdi
principiis, ipsamet veritas principiorum per semetipsam est, &
ion per aliud medium: diuersa igitur veritas immediata cùm
sit, diuersa etiam ratio assentiendi erit, & diuersum assensum
secundùm speciem efficiet: & diuersi assensus secundùm spe-
ciem, diuersos habitus principiorum generabunt.

TRACTATVS II.
De habitu scientiæ.

Circa habitum scientiæ explicanda sunt, *An sit*, & *Quid sit*, & *An sit de singularibus, & contingentibus, atque entibus per accidens.*

An præter habitum principiorum ponendus sit pro conclusionibus alter habitus distinctus, qui appelletur scientia.

22 PRima opinio est quorumdam modernorũ, qui, *cùm pro vni uersalissimis principiis non ponant habitum principiorum* : se solùm pro particularib. huius aut illius scientiæ: asserũt nihilo minus talem habitum principiorum, postquam assensum eor habet, habita notitia terminorũ, extẽdere se ad assensus omni conclusionum eiusdem scientiæ: & ita præter habitũ principio rum non esse ponendum habitum scientiæ ab eo distinctum

Probant testimonio Arist. 6. lib. Ethic. c. 3. vbi enumerans ha bitus intellectuales de sapientia, quæ est habitus vnus Intelle ctus, asserit esse scientiam, & intellectum simul eorum, quæ ho norabilissima sunt: ergo sentit eundem habitum sufficere pr principiis & conclusionibus: quare non est necessarium multi plicare alterum.

23 Probant deinde ratione: quia assensus, quorum vnus depẽde ab altero, non possunt generare distinctos habitus: quia diuers habitus independẽtes esse debẽt; sed assensus conclusionũ præ- supponit assensum principiorum, à quo intrinsecam habet de- pendentiã, vt ex se patet: ergo non generat distinctũ habitũ ab eo; sed idemmet habitus, qui principiorum est, se extẽdit ad cõ- clusiones. Maiorẽ probant exẽplo vniuersaliorum scientiarum; vt Dialecticæ, atq; Philosophiæ, quæ licèt diuersas habeãt con- clusiones; non ideo tamen ponuntur in eis pro singulis singuli, ac diuersi habitus; sed vnus qui se extendat ad omnes, propter intrinsecã dependentiã vnius conclusionis ab alia: cui præsup- ponitur necessariò, vel quã præsupponit: ꝙ nos asseruimus, at- que probauimus q. 3. Procœmiali: ergo cùm magis intrinsecam dependentiam habeant conclusiones eiusdẽ scientiæ à princi- piis eiusdem, quàm possint habere inter sese conclusiones ipsę, sequitur non esse ponendum habitum distinctũ pro conclusio- nibus, ab habitu principiorum: sed hunc se extẽdere ad omnes.

24 Hæc tamen sententia manifestè contraria est eidem Arist in eodem loco, c. 6. vbi expresè docet, non solùm habitum prin- cipiorum, qui dicitur intellectus, esse distinctũ ab habitu sciẽ- tiæ, & aliis: sed neque posse cum aliquo eorum coincidere, his verbis: *Intellectus neque est scientia, nec ars, nec prudentia. Scientia: quia ipsum scibile demonstrabile est: ars, & prudẽtia: quia in his ver- santur, quæ sese aliter habere possunt. At nec sapiẽtia est: est enim sa- pientis de quibusdam demonstrationẽ habere. Quod si ea quibus ve- rum dicimus, & nunquam falsum, in his quæ possunt, aut non possunt aliter se habere: (& hæc sunt sciẽtia, prudentia, sapientia, intellectus: horum autem trium habituum nullus esse potest, atque tres dico, pru- dentiam,*

ntiam, scientiam, sapiẽtiam) restat intellectum esse principiorum.
Est etiam contra rationem. Quod sic probo: Habitus distin- 25
ũtur per actus: qui in intellectualibus sunt ipsi assensus: sed
ensus principiorũ eiusdẽ scientiæ, & conclusionum eius di-
nguũtur specie: ergo ad habitus specie distinctos: quos gene-
bunt, pertinere debẽt. Probatur minor: quia assensus distin-
ũtur specie, per diuersas rationes formales assentiẽdi: sed as-
nsus conclusionũ habet diuersam rationẽ ab assensu princi-
orũ: vt ex se est manifestũ, cùm assentiatur intellectus prin-
piis sine medio, propter ipsam veritatẽ per se euidentem: cõ-
usionib. verò, propter principia in demonstratione disposita:
go assensus ipsi distinguẽtur specie. Et si dicas, distingui spe-
e, tanquã actus inadæquatos eiusdẽ habitus: Contra hoc est:
uòd si inadęquati sunt assensus, dabitur aliqua ratio assentiẽ-
vniuersalior vtroq;, sub qua cõprehẽdãtur: & quę adæquata
habitui, qui ponitur pro vtroq;. Sed talis ratio est impossibi-
;: ergo impossibile est eundem esse habitũ. Probo iterum mi-
orem: quia talis ratio communis vtriq; assensui, esset assensus
ecessarij, aut euidentis, abstrahentis ab vtroq;: quæ nõ potest
se vna, nisi vnitate generica, comprehendente sub se diuersos
sensus secundùm speciem. Præterea: Etiam si inadæquatos es-
daremus assensus principiorum, & conclusionum: cùm sint
ecie distincti; necesse est, distinctos habitus, saltem partiales,
inadæquatos generare: & ita distinctus iam erit ponendus
abitus pro conclusionibus, specie saltem partiali.

Testimoniũ Arist. pro opposita sententia exposuit egregiè
Th. non solùm in Commentariis eiusdem, sed etiam 1. 2. q.
7. art 1. ad 2. vbi ait: *Sapientiam propriè sumptam*, de qua ibi lo-
uitur Aristot. *esse quendam habitum, verè quidem scientificũ, sed
niuersalissimum*, qui circa cõclusiones etiam vniuersalissimas,
bi proprias versatur: & simul de principiis, & conclusionibus
ientiarũ particularium, quodãmodo iudicat, tãquam de in-
erioribus: Quia considerat altissimas causas, ad quas reducũ-
ur inferiores, & à quibus dependent: atq; etiam vniuersalissi-
nas rationes entis; vt essentiam, totũ, partem, ac similes: à qui-
us particulares conclusiones omnium sciẽtiarum dependẽt:
quas aliquando demõstrat per rationes vniuersales extrin-
ecas, vel ducentes ad impossibile. Et propter has excellentias, 26
uodam modo se habet ad alias scientias, tanquã intellectus,
ui est habitus principiorum, & simul est etiam habitus scien-
iæ, respectu suarum conclusionum, nõ tamen est idẽ habitus
um eo, qui ponitur pro principiis eius: sed diuersus. Et eius-
nodi vniuersalis scientia, non est alia, præter Metaphysicam,
ui prædictæ excellentiæ conueniunt.

Ad arg. eiusdem sententiæ respondetur, Maiorem esse falsa absolutè: quod probāt sciētia subalternās, & subalternata. N obiectū huius continetur sub obiecto alterius: & cōclusion eius habent intrinsecā depēdentiā à conclusionib. alterius, p quas probātur, quasi per principia, & nihilominus sunt hab tus, & sciētiæ specie distincti, apud Ar. & omnes. Et multò m lius distinguētur habitus sciētiæ, & principiorū, licèt assensu conclusionū habeat intrinsecam depēdentiā ab assensu prin cipiorum: cùm habeant rationes formales diuersas; vt probat est. In scientiis verò vniuersalioribus alia est ratio: quia cōclu siones non solùm se præsupponunt, & intrinsecam habent de pendentiam à principiis, eodē modo se præsupponentibus, a dependentibus: sed omnes etiam conclusiones habent eanden rationem formalem assentiendi, per medium demōstratiuum & nihilominus etiam in his scientiis distinctus ponitur habi tus, pro principiis, & conclusionibus, apud Arist. & omnes.

An euidentia pertineat ad essentiam scientiæ.

17 HOc est secundum explicandum de scientia, pertinēs ad essentiam eius, *An videlicet euidentia sit ei essentialis.* Et quia prædicata essentialia cuiuscunque rei ex eius definitione constant, necesse est definitionem scientię afferre, eamque explicare; vt ex eius explicatione constare possit, an inter prædicata essentialia eius enumerari debeat euidentia: quia si numeranda non sit, nec essentialis ei censebitur.

Arist. 2. c. huius libri definiuit scientiam in concreto, dicēs: *Scire, est rem per causam cognoscere, & quod illius est causa: & quod impossibile est, aliter se habere*; quam definitionē si ad scientiā in abstracto applicemus, sub forma quidditatiuæ definitionis, hoc modo assignari potest: *Scientia, est cognitio vera, & certa rei necessariæ, per propriā causam.* In qua, *Cognitio*, habet rationē generis, quia in ea cōuenit scientia cū cæteris actib. intellectus. Potest autem cognitio sumi pro actuali, vel habituali, vel pro vtraque: & sic definietur vtraq; scientia, actualis, & habitualis. *Actualis*, est assensus conclusionis. *Habitualis* verò, habitus per eam genitus. In cōmuni autem modo loquendi, pro habituali potiùs sumitur. Reliquę verò particulę ponūtur pro differētiis, vt per eas distinguatur à cæteris habitib. intellectus. Nā *Vera* dicitur cognitio, vt distinguatur ab errore. *Certa*; vt distinguatur ab opinione, & cæteris cognitionib. quib. nō repugnat subesse falsum: per *Rem necessariam*, separatur à prudentia, & arte, quæ versantur circa cōtingentia. Particula denique *per causam* distinguit sciētiā ab habitu principiorū, qui non procedit per medium, sed immediatè assentitur veritati, habita notitia termino-

ninorũ. Distinguitur etiam à sciẽtia, quæ habetur à posterio- 28
i, & per effectum: quam non comprehendit Arist. sub hac de-
nitione: sed solam scientiam perfectam, quæ vocatur propter
uid. Possumus autem definitionem vtriq; cõmunem, & quasi
enericam designare, comprehendentem vtramque, mutata
olùm vltima particula *per causam*, & posita eius loco particu-
a, *per demonstrationem*, & erit hæc: *Scientia est cognitio vera rei
ecessariæ, per demonstrationem.*

Sed an cõpletæ sint istę definitiones, vel desit eis particula, euidens, saltẽ subintelligenda: de hoc est præsens quęstio. Quę t meliùs intelligatur, explicandi, ac distinguendi sunt isti tres ermini, *Certitudo*, *Necessitas*, & *Euidẽtia*. *Certitudo*, est firma adhæsio intellectus alicui obiecto, absq; dubitatione, vel formiline. Ita eam definiunt Scholastici Doctores in 3. d. 26. præserim D. Th. q. 2. a. 4. Bonau. q. 4. Duran. in 4. d. 37. q. 8. Cæterùm firma adhæsio intellectus duplex est: *Apparens*, & *Vera*. *Apparẽs* est, quando intellectus, ex aliqua ratione probabili, atq; ex efficaci applicatione volũtatis, tenaciter inhæret alicui obiecto: & de hac apparẽti adhæsione intelligitur illud axioma, positũ ab Arist. 7. lib. Ethi. c. 3. *Ita firmiter adhærent nonnulli suis opinionibus falsis, aut erroribus, sicut alij adhærent scientiis.* De hac verò firma adhæsione non intelligitur definitio: sed de *Vera*, qua intellectus propter veritatem ipsam rei, aut solidam, ac firmam rationem, seu infallibilem auctoritatem, adhæret alicui obiecto. Certitudo autem sic explicata, habet illos tres gradus, quos superiùs explicuimus.

Necessitas verò, in ordine ad propositionẽ sumpta, de qua nõ loquimur, est determinatio intellectus ad veritatem: & propositio necessaria erit, quæ ita est vera, vt repugnet esse falsam. quod explicuit Arist. illo verbo, *impossibile aliter se habere*. Habet autem necessitas eosdem gradus quos certitudo.

Euidentia deniq; addit supra firmam adhæsionem manifestationẽ veritatis, sub claritate alicuius luminis: ita vt euidẽs dicatur obiectum, quasi clarum, ac perspicuum, seu manifestum Hanc euidentiã seu claritatem habent principia ex se, scientia verò participatã à principiis. Et de certitudine, ac necessitate, nemo potest dubitare, quin sint essentiales scientię, cùm vtraq; sit expresſè posita in definitione Arist. De sola igitur euidẽtia, cùm non sit expressa, quæstio esse potest: *An sit ei essentialis?* & ideo in definitione subintelligenda, aut declaranda.

Et prima opinio negat *essentialem esse*. ita Massius c. præsenti, q. 3. cõclusione 1. & 2. Probat primò: Quia sciẽtia subalternata, est vera sciẽtia, & tamen non est euidens: ergo euidentia non est de ratione scientiæ. Minorẽ probat: quia potest cõtin-

gere quòd sit sine subalternante, & solùm habeat principia accepta per testimonium eius, qui habet subalternantem: & tun patet non esse euidentem. Et etiamsi cum subalternante sit, intra tamen proprios limites nescit reducere sua principia vsque ad prima & indemonstrabilia: ergo non habet euidentiam eorum, & ex consequenti neque conclusionum, quas ex eis deducit. Nihilominus vtroque modo vera scientia est, cùm sit de re necessaria, per euidentem consequentiam.

29 Secundò probat: quia Theologia quæ deducitur ex principiis diuinæ fidei per veras demonstrationes, non est euidens cùm ex principiis obscuris fidei non possit colligi euidēs conclusio: & tamen est vera scientia, vt est manifestum: ergo euidentia non pertinet ad essentiam scientiæ.

Hæc tamen sententia duo asserit falsa. Primum; *Quòd sciētia subalternata existens sine subalternante, & habens principia solùm accepta per testimonium eius qui habet subalternantē, sit vera sciētia.* Nam si principia solùm habentur per testimonium illius, assensus eorum solùm erit fides humana, cui potest subesse falsum: ergo non possunt esse causa conclusionis certæ, aut scientificæ: alioqui effectus esset perfectior, quàm propria causa.

30 Secundum quod asserit, est, *Scientiam subalternatam, etiam dum cum subalternante existit, in eodem homine esse scientiam intra proprios limites; sed non esse euidentem*: quia nescit reducere suas conclusiones vsque ad principia indemonstrabilia. Hæc autem duo manifestam continent repugnantiam: quia si nescit reducere principia, ergo non erit scientia. Probatur euidenter consequentia ex his verbis Aristotelis, quæ habentur c. 2. huius libri: *Non scit, qui demonstrationem horum non habet*, &c. Hoc est, præmissarum, ex quibus constat demonstratio; quas si non scit reducere, non erunt sibi certæ: ergo nec certam conclusionem ex eis deducere vllo modo poterit.

Subalterna igitur scientia, simul cū subalternante existēs, duobus modis consideratur Primo: *Intra proprios limites præcisè*: hoc est, non considerando cōtinuationem, aut vnionem quā habet cum subalternante: & hoc modo nec est sciētia, vt probauimus c. 10. nec est euidens. Sed erit opinio quædam. Secundo consideratur, *vt continuata, vel vnita cum subalternante*: in qua continuatione cōsistit formaliter subalternatio: & ideo solùm, vt sic sumpta, est formaliter subalternata: & hoc modo vera scientia est, & euidens: quia per talem cōtinuationem auxilio subalternantis reducit sua principia vsque ad prima indemonstrabilia.

31 Et si dicas ipsam non reducere sua principia; sed subalternātem; respondeo: Subalternantem reducere, vt sibi continuatur subalternata, & non alio modo: & hoc idem est, ac subalternatā

redu

educere;vt continuatur cum subalternante.Ita enim fit,vt qui abet vtramque,habeat euidentiam principiorum subalternaæ, ratione continuationis: & ideo subalternata sit in eo vera cientia,& euidens.

Vt igitur nostram sententiam explicemus,notandũ est,*Scien-* 32
iam duobus modis sumi posse. Primo, *In quantũ per lumen na-* *rale intellectus haberi potest:*& hanc tãtùm definiuit Arist. quia anc tantùm potuit cognoscere.Secũdo modo potest cõsiderai vniuersalius,prout solũ dicit assensum conclusionis,habitũ p emõstrationẽ ex pręmissis,siue p lumẽ naturale, siue per aliud uodcũque cognitis:quarũ tamen certũ habeat assensum,siue er reductionem ad prima indemonstrabilia, siue alio modo.

Qua distinctione supposita, duabus conclusionibus contietur nostra sententia. Prima est;*Ad essentiã scientiæ primo modo onsideratæ pertinet euidentia.* Probatur:quia si quis demonstrat onclusionem per causam,vel effectum cognitum per lumẽ naurale intellectus,necesse est habeat euidentiam præmissarum, ùm sibi sint manifestæ sub claritate luminis naturalis:& conequentia etiã eodem modo est sibi euidens: ergo conclusio ex is deducta, etiam est euidens. Probatur consequentia:quia ex ausa per se,omni ex parte euidenti, euidens quoq; effectus deet sequi:sed ex tali assensu conclusionis euidẽti generatur haitus scientiæ: ergo erit etiam euidens essentialiter. Quamuis utem euidentia sit prædicatum essentiale scientiæ,eam tamen ion expressit Arist. in definitione,quia satis manifestum erat, n verbis eiusdem definitionis hanc contineri.Si autẽ quis velit am exprimere,sic dicet:Sciẽtia,est cognitio vera,certa,& euiens,rei necessariæ per causam.Et si velit definire omnem sciẽiam,quia,& propter quid,sic dicet:Scientia, est cognitio vera, erta,& euidens,rei necessariæ per demonstrationem.

Secunda conclusio: *Ad essentiam scientiæ sub vniuersaliori illa* 33
cceptione sumptæ, non pertinet euidentia; sed ita potest definiri: Scientia est cognitio rei certa per demonstrationem. Probatur æc:quia Theologia quæ habetur ex principiis diuinę fidei,est ognitio rei certa per veram demonstrationẽ:ergo aliquo molo est scientia.Probo consequentiam:quia non est opinio, nec ides humana,cùm sit certa:nec est fides diuina, quia fides non nnititur demõstrationi,nec alteri argumentationi;sed solũ testimonio diuino:conclusio verò Theologica non innititur immediatè testimonio,sed demõstrationi:licèt altera pręmissarũ, vel vtraque innitatur testimonio diuino, & sit assensus fidei.

Sed nec eadem cõclusio Theologica pertinet ad intellectũ, qui est habitus principiorum,cùm sit deducta per demõstrationem:ergo pertinet ad habitum scientiæ. Probo iterum consequentiam:

quentiam: quia nec datur, nec dari potest alius habitus ad qu possit pertinere. Si ergo Theologia est scientia, licèt imperfe cta, quia non est euidens; aliquo modo conuenire debet cum scientia primo modo accepta: & ideo aliqua ratio sciētiæ com munis vtrique abstrahi potest, ad cuius essentiam non pertinea euidentia. Et hæc est, quæ sub hac ratione communi considera ta, definita à nobis est.

An scientia sit de singularibus, de contingentibus, & entibus per accidens.

34 DE his tribus separatim breuissimè dicemus quid tenendū sit. Et primò *de singularibus* distinguendum est: nam quædam sunt singularia, quæ simul sunt species; vel eminenter, ac perfectissimè cōtinent perfectionē specificā: vt Deus, & Angeli. & vt plures tenent, in Angelis non distinguitur differētia specifica ab indiuiduali. Et de his singularibus certum est apud omnes perfectissimam sciētiam haberi posse. Alia sunt singularia, in quibus distinguitur differentia indiuidualis ab specifica, & extra rationem illius est, vt sunt corruptibilia; & fortè etiā Angeli id habent: nam valde probabile est, multiplicare eos posse sub eadem specie: & de his potest esse dubium; *An possint esse obiecta scientiæ?* vel, *An scientia solùm possit esse de vniuersalibus?*

35 Deinde distinguenda est *scientia*: quia tribus modis sumi potest. Primo, pro *certa & euidenti cognitione rei per discursum habita*, aut sine illo per simplicem intuitum: & de sciētia hoc modo sumpta, certum est quòd versetur circa singularia quæcunque. Nam Deus, & Angeli, per notitiam intuitiuā, sine discursu, perfectissimè cognoscunt singulariā omnia: & talis eorum notitia intuitiua perfectissimam habet rationem scientię. Nos quoque de Deo, & Angelis possumus habere scientiam: & mediis sensibus habemus intuitiuam cognitionem singularium sensibiliū: quæ secundùm hanc acceptionem vocari potest sciētia. Secundo modo sumitur scientia *pro sola discursiua habita per euidentē consequentiam*, siue vera sit demonstratio, siue non. Tertio sumitur *pro discursiua, habita tamen per veram demonstrationem*. Dubium igitur procedit de scientia his duobus modis sumpta; *An de singularibus corruptibilibus haberi possit.*

Sed adhuc 2. modis considerātur *singularia hæc*. Primo, *Vt participant naturam specificam*, in qua conueniunt: nempe humanā, vel aliam. Secundo, *Vt sunt distincta per proprias differentias indiuiduales*: & hoc est considerare ea, vt singularia sunt formaliter, & reduplicatiuè. Et si primo modo considerentur, certū est etiā de illis posse esse aliquo modo scientiam. Nam cùm de specie possit esse per se primò, & immediatè sciētia, erit etiā de singularibus

ribus per participationem,& applicationem eiuſdem ſcien-
æ de ſpecie,ad illa:quia, ſi de homine probatur per demon-
ationem , quòd ſit riſibilis , etiam poteſt probari de Petro,
t Ioanne , applicando eandem demonſtrationem ad illum,
obandoque per eam quòd ſit riſibilis.

36 Et hoc modo in ſcientia Theologica demõſtrantur aliqua
Chriſto Domino,vt homine , ex principiis fidei,& propoſi-
onibus ſimul euidẽtibus. Vt quòd ſit riſibilis:quia eſt homo,
er hanc demonſtrationem ei applicatam : Omnis homo eſt
ſibilis:Chriſtus eſt homo:ergo Chriſtus eſt riſibilis.

Tota ergo difficultas eſt de eiſdẽ ſingularibus,vt ſingularia
nt,& diſtincta per proprias differentias indiuiduales, *An de*
lis poſſit eſſe ſcientia diſcurſiua , ſecundo aut tertio modo ſumpta:
t quidã dicunt eſſe poſſe,alij verò omnino repugnare id aiũt.
nterim noſtra ſententia duabus concluſionibus explicatur.
rima eſt:*Scientia diſcurſiua,per veram demonſtrationem habita,*
on poteſt eſſe vllo modo de ſingularibus ſic acceptis.Probatur eui-
enter:quia vera demonſtratio, eſt verus ſyllogiſmus,diſpoſi-
is in modo,& figura, & procedens ex principiis vniuerſalib.
demonſtrabilibus,cuius medium eſt vera definitio,com po-
ta ex genere , & differentia : ſed hæc non poteſt ex terminis
ngularibus fieri:ergo nec poteſt de ſingularibus haberi.

Nam diſpoſitio in modo , & figura , non poteſt reperiri in 37
rminis ſingularibus : ſed ſolus ſyllogiſmus expoſitorius:qui
imis impropriè ſyllogiſmus eſt, per quandam ſimilitudinem
d eum,qui fit in terminis vniuerſalibus.

Secũdò;quia de ſingulari,vt ſingulare eſt,nõ poteſt probari
iſi proprietas ſingularis,ſibi ſoli cõueniens:ſed per principia
niuerſalia non poteſt probari,niſi vniuerſalis,aut communis
roprietas:cùm æqualiter cõueniat omnib. ſingularibus, hoc
ſt,nõ magis vni quàm alteri:ergo talis ſcientia nõ poteſt eſſe
llo modo de ſingularibus, vt ſingularia ſunt. Et cùm ſcientia
iſcurſiua de hac ſolùm dicatur propriè, & ſimpliciter:etiã eſt
icendũ ſimpliciter,quòd de ſingularib. non poſſit eſſe ſciẽtia
iſcurſiua.Ideo Ariſt.pluribus ſuæ doctrinæ locis expreſsè ne-
at, & abſq; vlla diſtinctione , *quòd ſcientia poſſit eſſe de ſingula-*
ibus, & communis modus loquendi totius Scholæ ita ſentit.

Secunda concluſio:*naturaliter loquendo,nõ poteſt dari ſcientia* 38
e ſingularibus, vt ſingularia ſunt;etiam per euidentem conſequen-
iam,quæ non ſit demõſtratio.Probatur hac ratione:dari ſcientiã
le aliquo,eſt probare aliquã proprietatem de illo,per euiden-
em conſequentiã:ſed de ſingulari,vt tali,non poſſumus natu-
aliter probare aliquã proprietatẽ,per euidentem conſequen-
iam:ergo nec habere verã ſcientiam de illo.Minorem probo;
quia

quia proprietas singularis, vt singularis est ea, quæ sequitur e propria differẽtia indiuiduali, vel ex eo: vt per eã cõstituto: se nullã differẽtiam indiuidualem determinatã certò cognosci mus, neque vllã talem proprietatem: nec potest à nobis certò cognosci naturaliter, vt omnibus est manifestũ: ergo nec possu mus eã probare de singulari ipso per euidentem consequentiã neque hoc modo habere scientiam adhuc impropriã, de illo

An de ente per accidens possit dari scientia.

39 ENs *per accidens* vocatur illud, quod componitur ex pluribus entibus in actu: vt albũ, aut musicum: de quo dubitamus: *An possit dari scientia per veram demõstrationem habita?* Et quidã distinguunt duplex ens per accidens: Vnũ, *quod resultat ex duobus entibus in actu, casu, aut fortuitò concurrentibus*: vt musicum; aut ædificator, vel etiã inuẽtio thesauri. Et de hoc negãt sciẽtiã dari posse, quia non solùm secundùm esse est ens per accidẽs: sed neq; per se cadere potest sub cõsideratione intellectus: sed sicut casu cõiunguntur ea, ex quib. constat: ita per accidẽs omnino se habent ad consideratione͂ intellectus. Aliud est ens per accidẽs, *quod resultat ex duobus naturaliter cõcurrentibus, & vnitis:* vt album: quantum, &c. & de hoc dicunt posse esse sciẽtiam: quia licèt sit ens per accidens secundùm esse, tamẽ per se potest cõsiderari ab intellectu, per se definiri, & per se possunt demonstrari passiones de illo. Nã albũ definimus: ꝙ sit disgregatiuũ visus: & quantũ: quod sit corpus habens partes extẽsas.

Nostra tamẽ sententia est; *Quod de nullo ente per accidens, vt ens per accidens est, possit dari scientia:* & de ente per accidens, resultãte ex duob. casu, aut raro cõcurrẽtibus, ita sentit expresse Arist. 6. lib. Meta. tex. 5. 6. & 7. Verùm vt de alio etiam quocumque id probemus: notandum est, duobus modis posse considerari. Primo: *Vt componitur ex duobus entibus in actu, per modum aggregationis*, hoc est nullo ordine in eis cõsiderato: talis est cumulus, tale albũ, & musicum: vt solùm in eis cõsideramus vnũ aggregatum ex multis actualibus. Secundo; considerari potest, *vt duobus constat ordinatis:* nempe, vno vt determinabili, alio vt determinante. Et primo modo consideratum, dicitur *vnum per accidens omnibus modis.* Quare de illo non potest esse scientia.

40 Prob. hoc. Quia nec habet vllo modo vnã naturam, nec vnã rationẽ: quare non potest vna definitione explicari: nec habere determinatas passiones: quæ de illo demonstrari possint. Ideo doctrina Arist. loco citato, ad omne ens per accidẽs se extẽdit: Si verò cõsideretur secũdo modo: licèt sit vnũ per accidẽs entitate, est tamẽ vnũ per se ordine: & ideo potest definiri vna definitione, quo pacto definitur albũ, & quãtũ, illis definitionibus,

is, quas adduximus. Potest etiã habere determinatas passiones: quæ de illo probetur. Et de *numero sonoro*, hoc modo sumpto, ac de *linea visuali*, tanquã de propriis obiectis, agunt musica, & perspectiua, vt vidimus c. 10. quæ sunt veræ scientiæ.

An de casualibus & fortuitis detur scientia.

Casuale vocatur illud, quod ex duobus casu concurrentib. constat: vt quòd æstiuum tempus frigidum sit, ac pluuiosum. *Fortuitum* verò: quod fit ex duobus, à fortuna (vt dicitur) concurrentibus: vt inuentio thesauri, cum effossione terrę. Hæc autem duobus modis considerari possunt. Primo, *in communi*, vt dicuntur casualia, aut fortuita. Alio modo, *in particulari*, vt hoc vel illud. Et de eis primo modo consideratis potest esse scientia: quia ratio casualis, aut fortuiti in communi considerati, per se vna est, & per se considerabilis. Ideo Arist. de casu, & fortuna, sic consideratis, agit 2. lib. Physicorum. Sed de eisdem consideratis in particulari, nulla scientia dari potest: quia nullam rationem habent per se considerabilem, sed prorsus contingentia sunt, & per accidens. Quare nec definiri per se possunt, nec vllam habere passionem de se demonstrabilem. 41

TRACTATVS III.

De opinione, & fide humana.

Quidnam sit opinio, & quid fides humana.

Tria sunt explicanda *de opinione, & fide humana*: Primum: *Quid vtraque sit.* Secundum: *Quomodo distinguatur.* Tertiũ: *An opinio, & consequenter fides humana possit esse simul cum scientia.* Opinionem sic definire possumus: *Opinio est assensus alicuius propositionis non necessariæ, per medium probabile, aut sine illo.* Per *assensu*, conuenit cum scientia, & aliis notitiis intellectualibus, & per eandem particulam censetur exclusa à ratione opinionis quæcunque cogitatio, aut existimatio, seu suspicio, vel dubium, per quod intellectus non determinatur ad aliquam partem contradictionis, nec assentitur ei: sed vel leuiter cogitat, vel quasi hæret, aut pendet inter vtramque partem. Assensus enim determinationem eius dicit ad vnam partem, vel alteram, quam veram reputat, vel saltem probabilem. Dicitur autem *Probabilis*; vt distinguatur à scientia, & intellectu, qui sunt assensus euidentes. A fide autem humana distinguitur per has particulas; *Per medium probabile, aut sine illo*: quia fides humana non habetur per medium probabile, nec sine illo; sed per testimonium fide digni. 42

Per medium etiam probabile, aut sine illo, dicitur; vt intelliga-mus duplicẽ esse opinionem. Vnã, quæ habetur sine medio pe-solum simplicem intuitum ipsius veritatis probabilis, quã si-definiuit Arist. cap. præsenti, dicens: *Opinio est acceptio immedia-ta propositionis; & non necessariæ*. Alia est, *quæ habetur per mediu-probabile*. Nam vel colligitur ex immediata opinione, per con-sequentiam euidentem, aut probabilem: vel ex proposition-euidenti, per consequentiã tantum probabilem: & vtroq; mo-do dicitur haberi per mediũ probabile. Quia vel ex parte pro-positionis, ex qua colligitur, solum est probabile: vel ex part-consequentiæ. Itaque sicut assensus certus, & euidens, duple-est, nempe, aut per se euidens, quem intellectus habet cognit-significatione terminorum; & dicitur *Intellectus*; aut euiden-per medium demonstratiuũ: & dicitur *Scientia*: Eodem mod-duplex est assensus probabilis; Vnus, *qui habetur sine medio*, co-gnita significatione terminorum: vt dum intellectus, cognit-significatione terminorum huius propositionis, omnis mate-diligit filium suum, statim nulla expectata ratione, assentitu-ei probabiliter, & potest vocari *Intellectus opinionis*. Alter assen-sus probabilis est, *qui habetur per medium probabile*, vt exposit-est. Et ita duplex est opinio, distincta absque dubio specie, pe-diuersum modum assentiendi, ex sola notitia terminorum, ve-per medium: & vtramque comprehendit definitio assignata.

43 Fides autẽ humana sic potest definiri: *Fides humana est assen-sus probabilis, propter testimonium fide digni habitus*. Ita vt pe-*assensum probabilem* conueniat cum opinione, & distinguatu-à cæteris notitiis, aut assensibus intellectus: sicut de opinion-diximus, per *testimonium* verò, ab opinione; & hæc de primo.

An formido sit de intrinseca ratione opinionis, & humanæ fidei.

HOc etiã pertinet ad explicationẽ quidditatis opinionis & humanæ fidei. Quod vt intelligatur, explicandum im-primis est: quidnã per formidinem significetur. Et nihil aliud-est, quàm timor, ne falsa sit pars, cui assentitur intellectus, au-vera opposita. Opinio enim, vt diximus, est assensus probabi-lis, cui non repugnat subesse falsum: quod est esse assensum-quendã debilem, de cuius veritate meritò timetur, aut timeri-potest: quia sic ei adhæret intellectus: vt fundamentũ propter-quod ei adhæret: quod est veritas ipsa per se probabilis, aut ra-tio per quã deducit conclusionẽ ex præmissis, non sit omnino-solida, nec firma, sed quæ ex propria natura deficere potest, &-aliter se habere. Dubium igitur est, *An timor iste*, quem vocant-formidinem, *pertineat ad essentiam opinionis, vel humanæ fidei*.

Prima

Prima ſententia; Diſtinguit duplicem opinionem, *Perfectam* 44
Imperfectam. Perfectam opinionē vocat eā, quæ innititur te-
monio fide digni: *Imperfectam* verò, quæ innititur rationibus
obabilibus. Et ad eſſentiā illius aſſerit nullo modo pertinere
rmidinem: quia nō ſolùm dicit aſſenſum determinatū vnius
rtis, ſed firmum, ac certū: nō propter firmitatem teſtimonij,
d propter efficacē determinationem volūtatis, ratione cuius
tellectus firmiter adhæret eidē parti: nec ſolùm firmiter, ſed
iam tenaciter: vt ſuperiùs ex Ariſt. adduximus. *Imperfecta* verò
inio formidinē habet eſſentialiter annexā, ſine qua nec re-
ritur, nec reperiri vllo modo poteſt. Ita Durand. in 1. q. pro-
gi, Maſius c. præſenti, qui ita ait tenere Capreolum, & Caiet.
ios ipſe citat: & quod amplius eſt, D. Th. pluribus ſuæ doctri-
e locis, præſertim 1. 2. q. 67. a. 3. vbi ita ait: *De ratione opinionis*
quòd accipiatur vnum cum formidine alterius oppoſiti, &c.

Probat etiam ratione. Nam qui opinatur, iudicat, opinio-
em, quam ipſe ſequitur, poſſe falſam: ergo ex propria ratione
inandi timet, ne falſa ſit: quare timor iſte, aut formido in-
inſeca eſt opinioni.

Pro ſolutione huius quæſt. diſtinguēda eſt duplex formido,
am alia eſt *Actualis*, quæ eſt actualis timor; Alia *Virtualis*, ſeu
dicalis, quæ nō cōſiſtit in aliquo actuali timore, aut dubita-
one: ſed in eo ſolùm, quod eſt talē eſſe aſſenſum opinionis, ex
rte obiecti, aut medij aſſentiēdi, cui nō repugnat ſubeſſe fal-
m. Et ex hac radice naſcitur aliquando actualis timor, aut
rmido, ne oppoſita pars vera ſit, aut falſa illa, cui intellectus
ſentitur: & ideo dicitur virtualis, aut radicalis formido.

Hac ſuppoſita diſtinctione; noſtra ſententia eſt, *Virtualē aut* 45
dicalem formidinem ad eſſentiam opinionis, aut humanæ fidei per-
nere: Actualem verò omnino eſſe ei accidentalem, ita vt ſæpe repe-
atur ſine illa. Hæc eſt communis ſententia ferè omnium ex-
oſitorum Ariſt. c. præſenti. Et probatur expreſſo teſtimonio
riſt. 7. libro Ethicorum c. 3. vbi de opinione ita loquitur: *Nam*
vera opinio, & non ſcientia ſit, ex qua continenter agunt homi-
s, nihil ad rationem id refert: cùm nonnulli ex his qui opinantur,
n ambigant, ſed certò ſe ſcire exiſtiment.

Et probatur euidēti experiētia: Quia plures ſunt opiniones,
on ſolùm in Dialectica, ſed etiam in Philoſophia, & Theolo-
a, communi ferè totius ſcholę conſenſu approbatę, & effica-
bus argumētis cōfirmatæ: quas ſequimur abſque vllo timore
l formidine actuali. Et aliquando videmus, aliquos ex prin-
piis euidentibus deducere aliquam concluſionem per ſyllo-
ſmum, quem putāt euidentem verè non niſi probabilē, & ta-
s certam eſſe exiſtimāt talem concluſionem, licèt vera ſit in

eis solùm opinio: ergo repugnat simul habere timorem, ne falsa, aut vera opposita: quare euidens est, actualem formidinem non esse intrinsecam opinioni, cùm sæpe inueniatur si[ne] illa. Virtualis tamen, aut radicalis formido his etiam opini[o]nibus intrinseca est: cùm ex parte medij assentiendi non rep[u]gnet eis subesse falsum.

Testimonium autem D. Tho. de hac virtuali formidine i[n]telligitur, non de actuali.

46 Ad arg. verò; Concesso antecedente cum consequentia, d[i]stinguendum est consequens. Nam si de actuali timore, a[ut] formidine intelligatur, falsum est. Si verò de virtuali, aut rad[i]cali, verum: & ideo hanc solam esse opinioni intrinsecam pr[o]bat arg. non illam.

An opinio possit esse simul cum scientia, de eadem propositione & in eodem intellectu.

CErtum est *opinionem simul esse posse cum scientia de eadem r[e]*. Quia de linea habet scientiam Geometra, & opinione[m] Dialecticus, aut Metaphysicus; *An distinguatur realiter à sub[stantia]*. Nec solũ est certũ, quòd in diuersis hominib. aut intell[e]ctibus, simul esse possint de eadẽ re, sed etiã in eodem intell[e]ctu. Nam idem geometra habet scientiã de linea, & potest [si]mul habere opinionem de distinctione eius à substantia. Idẽ non quærit titulus q. An de eadẽ re simplici possint esse simu[l] in eodẽ intellectu, sed, *An de eadem propositione*. De qua certum est etiam, in diuersis intellectibus *posse esse scientiam, & opinion[em]*.

47 Nam fieri potest, vt aliquis habeat assensum alicuius cõclu[]sionis per veram demonstrationẽ, quam alter deducat ex eisdẽ vel aliis principiis, per syllogismum probabilem: & ideo solùm habeat opinionem. Difficultas igitur est, *An idem homo de ea[]dem propositione possit simul habere scientiam & opinionem.*

Sed adhuc de scientia, & opinione est distinguendum: qui[a] quatuor modis excogitari potest, quod simul sint. Primo; *Secundùm habitus*: ita vt idem homo simul habeat habitum sciẽ[n]tiæ, & opinionis, de eadem conclusione. Secundo; *Ita vt simu[l] habeat assensus vtriusque*. Tertio; *Vt simul habeat habitum scien[]tiæ, & assensum opinionis*. Quarto, *Vt simul habeat habitum opinionis, & assensum scientiæ*. & secundùm omnes comparationes videtur procedere quemadmodum præsens.

Circa quã est prima opinio negans Scoti in 3. d. 24. q. vnica, §. contra hæc. 1. Caiet. & Soti c. pręsenti, & Masij ibidẽ q. 5. Probant testimonio Arist. in hoc c. vbi eandẽ ferè q. proposuit, *An idem obiectum possit esse scitũ & opinatum ab eodem*. Qui respondit, non posse. Probauitque hac ratione, *Scibile est, quod non potest*

t aliter se habere, opinabile verò, quod potest aliter se habere; *vt inabile est*. Sed repugnat, eandem rem posse aliter se habere, non posse aliter se habere: cùm sint contradictoria: ergo repugnabit, quòd aliquid simul sit scibile, & opinabile, aut scim, & opinatum. Atqui hæc sunt propria obiecta scientiæ, & inionis: ergo etiam repugnabit vtramque esse simul in eom intellectu, de eadem propositione, ex mente Arist.

Probant deinde ratione. Primò, *de actibus, vel assensibus*. Dede, *de habitibus*. *De actibus* quidẽ: quia impossibile est, eundẽ minẽ iudicare simul quòd res eadem potest aliter se habere: nõ potest aliter se habere: cũ hæc sint iudicia cõtradictoria. d assensus scientiæ, est iudiciũ actuale de conclusione, quod n potest aliter se habere: & assensus opinionis, est iudicium eadẽ, quod potest aliter se habere: ergo actualẽ repugnanã continent: quare non poterunt esse simul in eodẽ intelleu. Et quod amplius est, assensus isti repugnãt tanquã euidẽs, ineuidens: quia de intrinseca ratione vnius est euidentia; alr verò ex propria natura ineuidens est: cũ sit contingẽs, aut ex rte principij, ex quo deducitur; aut ex parte medij probabilis r q; deducitur. Sed euidẽs, & ineuidẽs opponũtur priuatiuè; cut lumẽ, & tenebræ, quia euidentia est manifestatio obiecti, b claritate luminis: ergo repugnat esse simul in eodẽ intelleu: sicut repugnat simul esse lucẽ, & tenebras in eadẽ parte aëris. 48

De habitibus verò probant secundò: quia actus, & habitus rsantur circa idem obiectum, & per idem medium: & habis, est inclinatio ad actum circa tale obiectum, & per tale edium: ergo eandem prorsus repugnantiam habent cum tibus: quare nec simul esse poterunt.

Secunda opinio est Durand. in 1. q. prologi, n. 20. Vbi distin- 49 iit *opinionẽ*: quia duobus modis, inquit, haberi potest. Primo, *præmissis probabilibus*, aut euidentibus, per mediũ probabile: vt tale cognitũ ab opinante. Secundo, *ex præmissis necessariis*, q; euidẽtibus, & per mediũ, verè quidẽ probabile: sed euidẽs putatũ ab opinante. Et si primo modo habeatur, repugnat nul esse cũ scientia: tã secũdùm actũ quàm secũdùm habitũ: asserit prima opinio: cum qua conuenit in hoc. Si verò haatur secundo modo, simul esse possunt: tam secũdùm actus, àm secundùm habitus: in quo eidem opinioni contradicit.

Ideo probat hoc secundũ tali arg. Tota repugnãtia assensus inionis, & sciẽtiæ prouenit ex eo, q; per vnũ iudicatur, conusionẽ nõ posse aliter se habere, per aliud verò, posse aliter se abere: sed dum opinio habetur per mediũ euidẽs existimatũ; ex præmissis euidentibus, iudicatur, conclusionem nõ posse iter se habere: sicut per assensum scientiæ; ergo nulla restat

in eis repugnantia, vel oppositio, propter quam simul esse no possint. Quinimo cõformãtur omnino: quia per vtrũq; iudica tur conclusio necessaria: & ideo, quod non possit aliter se haber Duæ autẽ causæ conformes bene possunt ad eundẽ effectũ cõ currere: &, si assensus hoc modo nõ repugnãt, euidens erit n repugnare habitus: qui propter assẽsus tãtũ repugnare possũ

50 Tertia opinio est quorundã modernorum, omnino oppos ta his duabus: quia affirmat, *scientiam, & opinionẽ simul esse po se circa eandem propositionem, in eodem intellectu, tam secundù actus, quàm secũdùm habitus*, & siue opinio habeatur per medi probabile: vt tale reputatũ ab opinante, siue reputatũ necessa rium. Solùm de propositione, de qua est vterq; assensus, distin guit hoc modo: nam duobus modis considerari potest. Primo *Vt propositio quædam est, circa quam versatur vterque habitus*, ve assensus. Secundo; *Vt est conclusio demonstrationis*, vel syllogism probabilis, & prima consideratio, inquit, quasi materialis es secunda, quasi formalis: quia vna & eadem est propositio, circ quam versantur: sed illa eadem, est conclusio vtriusque syllo gismi, qui cùm distinguãtur specie, propositio eadem, est qua duplex conclusio formaliter atque specie distincta: vnde fit, d eadem quidem propositione esse vtrumque assensum, & habi tum. Sed non de eadem conclusione, at de diuersis formalite Et hanc dicunt esse sententiam Alexandri Alensis 3. p. q. 7 memb. 3. D. Bonau. in 3. dist. 24. q. 2. art. 3. Durand. q. 1. prologi & in 3. dist. 31. q. 4. Altisiodorensis lib. 3. Summæ, tit. 3. q. 4. & Rich. in 3. dist. 25. q. 1. & Villalpandei cap. præsenti, atque etian D. Thom. 1. 2. q. 67. art. 3. vbi concedit eandem propositionen posse cognosci per diuersa media: euidens, & probabile: tan quam per medium perfectum, & imperfectum, quæ non om nino repugnant, quod repetit 3. p. q. 9. art. 3. ad 2. vbi P. Fran ciscus Suarius eandem sententiam sequitur.

51 Probant primò: quia tota repugnantia, ob quam simul ess nõ possunt assensus opinionis & sciẽtiæ, de eadẽ propositione est, quia repugnat, quod simul iudicetur, posse aliter se habere & nõ posse: cùm duo hæc iudicia sint contradictoria: hoc autẽ ita esset, si per idẽ medium vtrumq; esset iudicandũ. Sed cùm id fiat per diuersa media, nullam contineret repugnantiam, aut contradictionem: quia intellectũ iudicare, propositionem nõ posse aliter se habere: vt est cõclusio demõstrationis: & posse ali ter se habere; vt est cõclusio probabilis syllogismi, nullo modo repugnat: nec opponuntur cõtradictoriè duo hæc iudicia, cõ parata ad diuersa media. Quod præsertim verũ est, cùm actua lis formido non sit opinioni intrinseca: nec sit necessariũ opi nantẽ actu iudicare, quòd possit aliter se habere cõclusio. Imò

possit

ſſit iudicare contrarium, vt notauit Durandus.
Secundò: quia ſimul cũ demonſtratione adduci poteſt, & ſo-
: probabilis ratio, ad probandum eandem concluſionẽ: ſicut
m fide diuina, ad credẽdum eandẽ veritatem: ergo aſſentitur
nul intellectus propter vtrumq; mediũ: & ideo vtrumq; ha-
bit ſuum effectum, qui eſt aſſenſus probabilis, & ſcientificus;
núlq; erunt, alioqui fruſtra adduceretur vtrumque medium.
Noſtra ſententia quaſi media eſt, & vnica cõcluſione explica- 52
r: *Scientia, & opinio, ſecundùm habitus, poſſunt ſimul eſſe in eodem telleđu de eadem propoſitione, non tamen ſecundum aſſenſus, vel tus.* Per primam partem excluditur prima opinio, & ex parte
cunda. Per ſecundam verò partem excluditur etiam ex parte
cunda, & etiam ex parte tertia. Cæterùm noſtram ſententiam
nẽt authores illi, quos pro ſe citat vltima opinio: vt cõſtabit
s legenti: videbit nãque (niſi ego fallor) de ſolis habitibus cõ-
dere, ꝙ ſimul eſſe poſſint, non de aſſenſibus. Et hic eſt ſenſus
. Th. pręſertim in vltimo loco, ſi verba eius attẽtè cõſiderẽtur.
Vt autem eam ſimul explicemus, & probemus, notandũ eſt,
ientiam, & opinionem, dum affirmãt veritatẽ eiuſdem propoſitio-s, non eſſe oppoſitas contradictoriè, nec priuatiuè; imò neque vllo ge-re oppoſitionis: Quia contradictoriè non poſſunt opponi ea,
uorum vtrumque affirmat: ſed nec iudicia vtriuſq; neceſſe eſt
ntradictoriè opponi ita vt per iudiciũ ſciẽtię dicatur propo-
tionem non poſſe aliter ſe habere; per iudiciũ verò opinatiuũ
oſſe aliter ſe habere. Nã, vt bene probant ſecũda & tertia ſen-
ntia, neceſſarium nõ eſt, vt tale iudicium reperiatur in opinã-
: ſed ſæpè non reperitur, & aliquando reperitur contrarium.
orrò, nec opponuntur priuatiuè: quia aſſenſus opinionis non
ret euidentia, nec ea propriè priuatur; ſed quandã negationẽ
us dicit, ſicut quælibet ſpecies dicit negationẽ alterius: & ta-
en non propterea dicuntur priuatiuè, aut contradictoriè op-
oni; ſed diſparatæ eſſe. Et ita ſe habent ſcientia & opinio.
Ac nec omnino diſparatæ aut diuerſæ ſunt; ſed valde ſimiles: 53
ùm in eundem finem ordinentur; qui eſt firmare veritatem in
tellectu. Niſi quòd ſcientia id omnino efficit; opinio verò ali-
ua ex parte, non plenè, aut perfectè. Ideo ſolùm diſtinguun-
r tanquam perfectum, & imperfectum: vt egregiè D Thomas
t in vltimo loco: quia ſciẽtia eſt quaſi forma perfecta; opinio
erò quaſi diſpoſitio ad illam: & has rationes perfecti & imper-
ecti habet ex propria natura, & eſſentia. Sed *perfectum*, & *im-erfectum* duobus modis repugnant, vel reſpectu duorum. Pri-
o quidem reſpectu eiuſdem formæ, quia repugnat eandem
ormam eſſe ex propria natura habitum, & diſpoſitionẽ: & ita
epugnat eandem qualitatem, vel habitum, ſimul eſſe ſcientiã,

& opinionem. Secundò, repugnat in ordine ad idem subiectũ quia impossibile est, quòd idẽ corpus simul sit perfectè, & imperfectè calidum: aut eadem pars aëris perfectè & imperfectè illuminata. Et hanc repugnãtiam absque dubio habent scientia, & opinio, respectu eiusdem subiecti, circa eandem propositionem. Quia opinio non omnino, vel non plenè determinat intellectum, ad veritatem eius; nec firmum, aut stabilem efficit: sed determinat quidem infirmo quodã, ac debili modo, & quasi indeterminatum aliqua ex parte relinquit: & hoc habet opinio quæcunque ex sua natura, & essentia; quomodocũque habeatur, etiam per medium probabile, reputatum necessariũ. Scientia verò plenè, atque perfectè, & omnino determinat intellectum, ad veritatem propositionis demonstratæ, omnino etiam firmum, ac stabilem reddit.

54 Ex quibus vtraq; pars nostræ sententiæ efficaciter probari potest. Primò quidem; Quòd scientia, & opinio simul esse non possunt secundùm actus, vel assensus, contra secundam & tertiam opinionem hoc argumẽto: Impossibile est, aliquid simul esse plenè, atq; omnino determinatum, & non plenè, atq; omnino determinatum circa eãdem rem, cùm contradictoriè hæc opponantur. Sed per assensum scientificum plenè atq; omnino determinatur intellectus, ad veritatẽ propositionis demõstratæ, firmúsq; & stabilis in ea redditur: & per assensum opinionis, nec omnino determinatur, nec firmus, & stabilis efficitur: ergo repugnat simul esse hæc duo in intellectu, circa eandem veritatem. At dices pro tertia opinione, concludere arg. hoc respectu eiusdem medij, non verò ratione diuersorum repugnare, quod vtroq; modo simul se habeat. Igitur probatur efficaciter, quod etiam per diuersa media repugnet: quia simul esse conuictum intellectum, & non esse conuictum, circa eandem veritatem: vndecunque id proueniat, siue per idem, aut diuersum medium, planè repugnat, cùm sint esse simul, & non esse respectu eiusdem: ergo non tollit difficultatem argumenti, quòd id fiat per diuersa media. Et si per diuersa media id fieri potest, sequitur assensum scientificum, & erroneum simul esse posse circa eandem propositionem: ita vt simul iudicet intellectus, veram esse, & falsam: veram quidem per demonstrationem, falsam verò per syllogismum probabilem. Tunc enim cessabit oppositio: quia solum esse dicitur respectu eiusdẽ, non verò respectu diuersorum mediorum: quę tamen absurda sunt.

De habitibus verò facilè probari potest, quia nõ dicũt actualem determinationẽ intellectus ad veritatem, sed quasi potentialem & habitualem. Non repugnat autem, intellectum esse imperfectè determinatum actu, & posse plenè determinari, licet

t plena determinatio actualis repugnet non plenæ. Vnde uersis temporibus esse in eodem intellectu plenam, & non enam determinationem, nullam continet repugnantiam. At odem tempore id fieri, maximè repugnat.

Ad arg. Scoti, quo probabat repugnantiam habituum; ne- 55
anda est consequentia: quia licèt actus, & habitus versentur rca idem obiectum, & habeantur per idem medium, longè men diuersas rationes habent: quia habitus est tanquam inatio, & quasi potentia ad actum; actus verò per actualem tingentiam fit obiecti. Sed non repugnat aliquem habere nul inclinationes ad actus repugnantes, quos potest exercee diuersis temporibus: licèt repugnet simul exercere vtrumue. Vnde licèt repugnet actus, aut assensus opinionis, & scientiæ esse simul, non repugnat tamen simul esse habitus.

Ad arg. Durandi; Concessa maiore, & minore, neganda est 56
onsequentia Quia repugnantia assensuum opinionis, & sciētiæ, non consistit in oppositione iudiciorum: de quibus bene robatur, non esse necessarium, quòd simul habeantur. Sed in o, quòd ratio opinionis essentialiter est imperfecta, non omino determinans intellectum ad veritatem, neque eum firnans in ea: ratio verò scientiæ essentialiter perfecta est circa dem: cum plenè atq; omnino determinet intellectum, eumue in eadem veritate firmet. Firmum autem esse intellectum, stabilem in eadem veritate: & infirmum simul ac debilem, epugnat: & pariter, simul esse omnino determinatum & indeerminatum. Et hoc sequitur, siue per idem, siue per diuersum nedium id fiat: & ideo repugnat simul esse opinionē, & scieniam, circa eandem propositionem, in eodem intellectu. Itaq; icèt actualis formido non sit opinioni intrinseca: & licèt non possit haberi per medium verè probabile, sed existimatum necessarium, quæ concedenda sunt: Nihilominus ex propria raione intrinseca habet assensus opinionis, non omnino deterninare intellectum, nec firmare eūdem in veritate. Et ideo nō potest esse simul cum assensu scientiæ, plenè eum determināte ac firmante: sed adueniente hoc, & cum eo plena determinaione intellectus, cessat ille: quia cessat omnis indeterminatio, & aliqua pertinere ad eius essentiā: & ideo cessante omni, cessat aliqua: & ex consequenti, cessat assensus, aliqua ex parte indeterminatus, atq; infirmus: sicut cessat debilitas membrorū, adueniente robore: & cessat ægritudo, adueniente sanitate. Et ex his constat soluta esse argumenta vltimæ opinionis. Et hæc de opere posterioris resolutionis adnotâsse sufficiat.

Finis huius operis.

SELECTA QVÆDAM EX LIBRIS TOPICORVM

Aristo. quibus liberalium Artium studiosi, florentissimæ huius Academiæ Complutensis, satisfacere possint consuetis Magistrorum interrogationibus, in examine pro Baccalaureatus gradu subeundo.

De fine, ac diuisione horum librorum.

1 FINIS, quem in his octo libris Topicorum intendit Arist. est; *Methodum tradere probabiliter disputandi de quocunque themate, seu problemate oblato.* Et quia vniuersale, ac præcipuum instrumentum Topicæ disputationis est ratiocinatio Dialectica, quam vocamus Topicum syllogismum, duo agit in toto opere; vt vniuersalem eius diuisionem proponamus. Primò, explicat naturam syllogismi dialectici: & partes, ex quibus componitur. Secundò: Quia syllogismus iste Topicus, hoc est, localis, dicitur: locos omnes, ex quibus argumẽtorum probabilium copiã deducere possimus, copiosè tradit, & explicat, vt ita instructus Dialecticus, quamcunq; disputationẽ de rebus probabilib. instituere possit. Nos igitur breui quadã summa tradere cupientes ea, quæ necessaria sunt ad artem Topicam intelligendã, & liberalium artium studiosos instruendos, vt satisfacere possint consuetis interrogationib. subeundi examinis; duo alia eodem ordine præstabimus. Primum: Quidnam Dialecticus syllogismus sit, explicabimus: quæ, & quot sint partes, ex quib. cõponi debeat: tam simplices, qualia sunt prædicata Topica, quàm etiam compositæ: vt problema Dialecticum, & Dialectica propositio: de quibus Aristot. agit per octo priora capita primi lib. Deinde loca, ex quibus eruenda sunt probabilia argumenta, summatim colligemus, enumerabimus, atque explicabimus.

Quodnam sit obiectum huius operis, & ordo eius, cum cæteris partibus Dialecticæ explicatur.

2 EX his facilè potest intelligi; Quodnam sit obiectum huius operis. Nam si omnia, quæ in eo tractantur, vel sunt partes syllogismi Dialectici; vel loci, ex quibus argumentorũ probabilium copia deduci possit, quæ etiam ad compositionẽ eiusdem syllogismi ordinãtur: scopus totius operis, cuius naturam

& pro

proprietates intendit Arist. in eo explicare, idem syllogismus it: & ex consequenti, subiectum, seu obiectum eius proprium. am præcipuæ conditiones obiecti istæ sunt. Ordinem etiam, uem libri Topicorum struent inter cæteras partes Logicæ, & cum eis inter cæteras debitum, non erit difficile intelligere, quuntur enim proximè libros de posteriori resolutione nuer à nobis explanatos. Cuius ea est ratio: Quia inter species llogismorum, post demonstrationem in posteriorum libris plicatam, dignior est syllogismus dialecticus cæteris: ideo actatus iste de eo, tanquam de proprio obiecto agens, statim ost eosdem libros debet collocari.

Quid sit prædicatum Dialecticum.

Implicia, ex quibus proximè componũtur problema, ac pro- 3
positio Dialectica; & remotè Dialecticus syllogismus, sunt *ædicata Topica, seu Dialectica* (quod idem est) de quibus agit rist. c. 4. primi libri, vbi ea enumerat, & singula propriis definionibus explicat. *Prædicatum Topicum* sic possumus in genere finire: *Est præcipua pars, ex qua componitnr problema, ac propositio ialectica. Præcipuam partem* illud vocamus, ad distinctionem biecti, ex quo eadem propositio Dialectica cõponitur. Nam pulam propositionis nõ tam partem nunc vocare volumus, àm nexum vtriusque partis, quo copulatæ propositionem mponunt.

Quotuplex sit prædicatum Dialecticum.

Videntur ex vna parte *prædicata Dialectica esse quinque*, pro- 4
pter hoc arg. Quia prædicatum distinguitur à prædicabi tanquam actus à potentia: sed actus, & potentia eodem mo numerari debent: quia potentia sumit vnitatem, ac distin onem ab actu: ergo tot erunt prædicata, quot prædicabilia. onstat autem ex Porphyrio prædicabilia esse quinque: ergo inque etiam debent esse prædicata.

Ex alia verò parte *videntur esse decem*, propter secundum arg. ia prædicamentum non est aliud, quàm prædicatorum se s, & ordinatio: ergo idem erit numerus prædicatorũ & præ camentorum. Constat autem decem esse prædi camenta ex ist. ergo ponenda sunt decem prædicata.

His tamen non obstantibus, nostra sententia est; *Quatuor* 5
ntùm esse prædicata Topica: vt Aristot. expressè docet 1. lib. c. 4. æ sunt, *Definitio, Genus, Proprium, & Accidens*; ita vt nec plura denda sint, neque aliquod ex his auferendum. Tota autem ficultas huius rei consistit in assignanda ratione, propter am Arist. quatuor hæc prædicata posuit. Pro cuius explica-

tione notandum est, finem huius artis topicæ, vt diximus, esse *methodum tradere probabiliter disputandi de quacunque re proposita.* Disputatio autem tribus partibus cõstat, ita ordinatis. Primo, *Quæstione*, seu interrogatione, quam titulum disputationi solemus vocare, sic dicentes; Vtrùm cœlum sit incorruptibile vel non? aut quid simile. Deinde *Locis*, ex quibus eruenda sunt argumenta probabilia, quibus medijs dubiam reddamus quæstionem: & tertio loco, *Argumentis ipsis*, quæ sunt syllogismi Dialectici, ex propositionibus Dialecticis compositi. Propositio autem Dialectica (vt postmodum dicetur) est altera pars problematis. Problemata verò, & ex consequenti propositiones Dialecticæ, ex prædicatis fiunt: quia non est aliud problema, quàm quæstio, vel interrogatio, *An aliquod prædicatum conueniat tali subiecto*: vt dum dicimus, *An cœlum sit incorruptibile, vel non?* idem est ac si quæramus, An hoc prædicatum corruptibile cõueniat cœlo, vel non. Vnde sequitur, prædicatum topicum non esse aliud, quàm id quod de re aliqua quæri potest. *Tot igitur erunt prædicata, quot quæstiones possunt de re aliqua fieri: & tot etiam quæstiones, quot prædicata.* Et cùm quæstio idem sit, ac problema, idem erit numerus prædicatorum, ac problematum. Et tandem cùm propositio & problema forma tantùm interrogationis differant; quia problema est interrogatio vtriusque partis contradictionis; vt si dicas: Vtrùm cœlũ sit incorruptibile, vel non, problema efficis. Propositio verò, interrogatio alterius partis tantùm; vt, putásne cœlum esse incorruptibile? tot sunt propositiones Dialecticæ, quot problemata. Et ita intelligitur prædicatum Dialecticum esse primum, ex quo numerus problematum desumi debet. Deinde ex numero problematum numerus propositionum Dialecticarum. Et ita ex ordine ad problemata, & propositiones constituendas, desumitur numerus prædicatorum. Et discursus iste deducitur ex 4. cap. 1. lib.

6 Quo supposito, hac ratione probatur ab Arist. *Quatuor tantùm esse prædicata. Prædicatum* est id, quod de re aliqua quæri potest ad disputationẽ Dialecticam instituendã: sed quatuor tantùm quæri possunt: ergo quatuor tantùm sunt prædicata. Minorem probat: Nam vel quærimus de aliquo definitionẽ, vt intelligamus naturam eius, vel genus; vt intelligamus in quonam prędicamento sit, vel proprietates, aut communia accidẽtia: & nihil aliud quæri potest, quod ad hæc non reducatur: ergo quatuor sunt prædicata: ita vt nec plura, nec pauciora. Et hæc sunt, *definitio, genus, propriũ, & accidẽs,* quæ suis definitionib. sic explicat c. 4. 1. lib. *Definitio, est oratio, quid erat esse significans. Orationem* esse dicit: quia non est propositio, cùm nec verũ contineat, nec falsum; vt animal rationale. Vocat etiam definitionem terminũ,

sumpta

umpta metaphora ex terminis agrorum. Nam ad quemlibet solum, & totum pertinet illud, quod intra terminos eius lauditur: ita vt nihil eius extrà sit, sed totũ quod habet, intra erminos comprehendatur. Sic definitio continet, quidquid pertinet ad essentiã rei: ita vt nihil eius sit extrà, nec aliquid sit ius, quod intra illam non comprehendatur: & ideo vocatur ab rist. terminus: *Genus* verò, inquit, est, *quod prædicatur de pluribus differentibus specie in quid.* Vt animal: *Proprium, quod nõ indicat, quid est esse rei: soli autem inest, & conuersim prædicatur*: Vt risibile, respectu hominis. *Accidens* est; *quod nec definitio, nec genus, nec proprium, inest autem rei*: aut etiam, *Accidens est, quod inesse eidem potest*: vt albedo, respectu parietis.

Si autem dixeris; vltra has quatuor quæst. aut interrogationes, seu problemata, quæ generalia esse videntur, plura possunt pecialia queri de re: vt, an sit homo: an sit leo: an sit substantia, & innumera alia: ergo plura quã quatuor, imò innumera prædicata debent concedi. Et præterea, generalia prædicata adhuc sunt plura: quia sicut querimus de genere alicuius rei; vt, vtrùm animal sit genus hominis, necne: ita possumus quærere de eius differentia, nempe, an rationale sit differentia hominis: atque etiam de specie; vt an homo sit species Petri, aut Ioannis: vel etiã an sit species animalis: ergo duo alia prædicata generalia sunt addenda, nempe, Species, & Differentia. 7

Circa primã partem arg. de interrogationibus specialibus asserit Rodolphus Agricola lib. 1. de inuentione Dialectica, c. 3. errasse Arist. in assignando numero prædicatorũ: quia sicut plura sunt genera problematum particulariũ, ita plura debẽt constitui prædicata, quã quatuor. Sed plus mihi videtur errasse hic author, reprehendendo Aristotelẽ: quia vera solutio ex doctrina eiusdem Arist. 1. lib. Topic. c. 4. *& lib. 5. c. vlt. sub finem, colligenda est*. Quibus locis duo asserit. Primum; *Quòd cùm problemata ordinentur ad disputationem dialecticam*, cuius finis est determinatio eiusdem problematis, circa quod disputatur: ita vt præiactis probabilibus argumentis pro vtraque parte tandem decernatur, vtra earum sit probabilior: hinc sequitur omnia problemata, quæ eisdem argumentis, & eodem modo determinantur, ad idem genus problematis pertinere: & omnia prædicata eorundem sub aliquo ex quatuor designatis comprehẽdi. Et ideo in hoc primo loco asserit, differentiam, si generalis sit, hoc est, si de pluribus speciebus prædicetur, sicut genus, cum genere esse connumerandam, & non esse addendum pro ea aliud prædicatum. Secundum est, quod secundo loco docet, *Quæstionem accidentis finiri, aut determinari ex eo solùm, quod quis probet conuenire subiecto*. Ex qua doctrina deducimus nos omnia pro- 8

blemata

blemata ſpecialia, quæcũque illa ſint, reduci ad problema accidentis: Et omnia prædicata eorundẽ, ad prædicatum accidẽtis. Et ratio huius reductionis eſt: quia in omni problemate ſpeciali quæritur: An hoc prædicatum conueniat tali ſubiecto, vel ei inſit, necne; quod patet habere modum interrogationis, aut problematis accidentis: quo ſolũ quærimus, *An accidens conueniat, vel inſit ſubiecto.* Et eiſdem prorſus argumentis finiũtur, aut determinantur: quia ſi inquiras, an animal conueniat homini, necne: vel an homo conueniat Petro, necne, ſufficienter determinatur; & diſputatio eius finita erit, ſi probemus vtrumque ei ineſſe: quamuis nec probetur eſſe de eſſentia eius, aut cũ eo cõuerti; nec alio modo ſpeciali ei conuenire. Ergo ad formã problematis accidentalis reducũtur, & prædicata eorũ ſub prædicato accidentis comprehenduntur, nec opus eſt alia multiplicare.

Ex eadem doctrina reſpondere poſſumus ad aliam partem eiuſdem argumenti de ſpecie, & differentia. Quòd ſi differẽtia ſit ſubalterna, ad prædicatum generis reducitur: ſi verò infima, ad prædicatum definitionis: ſpecies verò ad prædicatum generis. Et ratio omnium eſt: quia iiſdem argumentis definitur quæſtio generis & differentiæ ſubalternæ, cùm vtrumque prædicetur de pluribus differentibus ſpecie, in quid. Eiſdem namq; argumẽtis probamus, animal eſſe genus hominis; & ſenſibile, differentiam ſubalternam eius: atque etiam hominem eſſe ſpeciẽ Petri, & Ioãnis. Quia ſicut genus prædicatur in quid de ſpeciebus, ita ſpecies de indiuiduis. Iiſdem etiam probamus: Animal rationale eſſe definitionem hominis; & rationale, eſſe differentiam atomam eius. Quod verò ad ſpeciem attinet, ſatis etiam probabiliter reſpondent Albertus Magnus tract. 2. Topic. c. 8. in fine, & Sotus q. 5. vniuerſalium ad primũ: non eſſe inter prædicata enumerandam: quia prædieata ſumuntur per reſpectum ad ſubiectum commune, quod non reſpicit ſpecies, ſed ſingularia. Et ratio huius eſt: quia prædicata (vt dicebamus) ex propria ratione ordinantur ad conſtituenda problemata, & propoſitiones dialecticas: & vtrumque horum ad conſtituendum ſyllogiſmum dialecticum, qui non conſtituitur per ſe ex propoſitionibus ſingularibus, ſed cõſtantibus ſubiecto communi: in quibus ſolis reperiri poteſt forma ſyllogiſtica, ex modo, & figura conſtans, vt per ſe eſt manifeſtum.

11 Ad primum arg. de prædicabilibus, diſtinguendum eſt antecedens. Nm prædicatum vniuerſaliter ſumptum diſtinguitur à prædicabili, ſicut actus à potẽtia: & ideo eodẽ modo numeratur, ac prædicabile. Verum prædicatum ſumptũ ſpecialiter pro Topico, non reſpicit prædicabile vt potentiam: ſed ſolùm pro

actuali

actuali sumitur: & modo quidẽ speciali, à generali prædicato distincto, hoc est, in ordine ad quęstionem, seu problema instituendum. Vnde alio etiam modo diuerso prædicata numerantur, diuersumque sortiuntur numerũ à prædicabilibus, atque etiam à prædicamentis: quæ sunt ordinationis prædicatorũ, vt sub ratione generali considerantur: non vt speciali, & Topica ad specialem etiam finem iam explicatum ordinata. Quare non sequitur ex eo, quòd prædicamenta sint decem, tot debere esse prædicata Topica. Et hæc est solutio secundi argumenti.

Quid sit, & quotuplex problema dialecticum.

Aristoteles 1. lib. c. 3. definit problema dialecticum, dicens: *Esse interrogationem*, seu *quæstionem vtriusque partis contradictionis*: vt si dicas: Vtrùm animal gressibile bipes, sit definitio hominis, necne? Quatuor autem sunt genera *problematum*: vt cap. 3. & 4. asserit idem Aristoteles: sicut quatuor sunt prædicata, vt *Problema definitionis*: quale est illud, ex definitione hominis assignatum. *Problema Generis*: vt si dicas, vtrùm animal sit genus hominis, necne? *Problema proprij*, vt dum dicimus, vtrùm risibile sit proprium hominis, necne, & tandem, *Problema accidentis*. Vtrùm albedo sit accidens parietis necne? Cap. etiam 9. eiusdem lib. diuidit problema dialecticum vniuersaliter Arist. dicens: Aliud esse *Practicum*: Quod pertinet ad electionem, vel fugam, vel aliquid de prosequendo, aut fugiendo. Hoc enim, inquit, ad praxim, aut operationem ordinatur: & ideo dicitur practicum. Tale est hoc: vtrùm voluptas sit eligenda, vel non. Aliud verò est *Speculatiuum*; Quod nihil de prosequendo, aut fugiendo continet, nec ad operationem ordinatur: sed solùm ad cognitionem veritatis, vt si dicas: vtrùm cœlum sit incorruptibile: vel non? Alia etiam diuisione potest diuidi problema, 13
secundùm materias diuersarum scientiarum, in quibus reperitur: qua ratione dicimus: Aliud esse *problema Physicum*, vt, An principium motus, & quietis, eius in quo est, sit definitio naturæ, necne? Aliud *Metaphysicum*, vt si dixeris: Vtrùm ens sit vniuocum respectu substantiæ, & accidentis, necne? Veruntamen formalis consideratio omnium problematum secundùm quam reducuntur ad quatuor illa ex diuersis prædicatis desumpta, dialectici propria est: quia ad solum dialecticum pertinet, docere omnes, quonam modo disputatio sit instituenda, & quibus instrumentis in ea vtendum, ad consequendam notitiam veritatis, de qua disputant.

Quidnam sit propositio dialectica, & quotuplex: & quomodo distinguatur à problemate.

Tria

14 TRia hæc tradit Arist.lib.1.c.3.in fine: sic in primis definiés propositionem dialecticã, quòd sit, quasi *propositio alterius partis contradictionis*: vt si dicas: Putásne animal rationale esse definitionem hominis? Differre autem à problemate ait, nõ re, sed modo: quia *propositio*, vt vocabuli etymologia ostẽdit, proponit alteri aliquid: vt eidẽ rei propositæ respondeat, explicãs, quidnã de illa iudicet, vel sentiat. *Problema* verò modũ habet quæstio. & vtramque partem per modum quæstionis agitãdæ proponit: vt si dicas: Vtrùm animal rationale sit definitio hominis, necne? Itaq; propositio dialectica, interrogat per modũ simplicis propositionis: nõ per modum quæstionis: & assumit vnã tantùm partẽ: cùm problema vtramque, & per modũ quæstionis interroget. Id duob. modis solet proferri, vel *formaliter*, vtramque partem interrogãdo: vt in assignato fit exemplo: vel *formaliter* vnam, & *virtualiter* alterã: vt si solùm dixeris: vtrùm animal rationale, sit definitio hominis? Et hoc modo proferũtur problemata in cõmuni vsu scholarũ, quoties quæstio aliqua disputanda proponitur: quod breuitatis studio, absq; dubio fit, eo quòd iam ab omnibus intelligitur altera etiam pars interrogata, ex modo ipso problematicæ interrogationis.

15 Vbi aduertere debemus, quòd Arist.1.lib. priorum, c.1.non distinxit propositionem dialecticam à problemate: imò neque à propositione probabili: cùm dixerit *esse interrogationem contradictionis*: quod problemati proprium est, & rursus, propositionem dialecticam percontanti esse interrogationem cõtradictionis: ratiocinanti verò, esse sumptionẽ apparentis, & probabilis. Ideo remisit distinctionem horum trium ad c. 3. lib. 1. Topic. quem citauit dicens: vt in Topicis dictum est. Ibi siquidem proprius erat locus distinguendi hæc eo modo, quo à nobis distincta sunt. *Propositio dialectica* quadruplex est, sicut de problemate diximus: *Definitionis* est hæc: Putásne animal rationale est definitio hominis? *Proprij*, Putásne risibile est propria passio hominis? *Generis*, Putásne animal est genus hominis? *Accidentis*, Putásne albedo est accidens hominis?

16 Sed valde notandũ est in hac parte, *Propositionem* sub hac generali ratione sumptã: solùm significare enunciationẽ; vt proponitur in syllogismo ad inferendã cõclusionẽ. Quæ si proponatur primo loco, dicitur *propositio simpliciter*, aut *propositio*, seu *præmissa* maior, vel prima pars antecedentis. Si secũdo loco, dicitur *Assumptio*: quia sub propositione maiori: sub qua cõtinetur, assumitur: dicitur etiã *Minor propositio*, aut *Præmissa minor*, ac secunda, vel posterior pars antecedentis. Et si in syllogismo demõstratiuo proponatur, dicitur *principiũ*: si in syllogismo dialectico, *Propositio probabilis, & propositio apparens*: si in syllogismo sophistico,

ophistico. *Propositio verò dialectica* præter enunciationem, ad-
it modum propositionis, quasi per modum dubitantis: &
roblema, modum interrogantis; vt explicatum est.

Ex quibus intelligitur, tam propositionem Dialecticam, 17
uàm problema, atque etiam propositionem probabilem, de-
eruire ad disputationem instituendam: sed diuersa ratione: nã
roblema dialecticum deseruit per modum quæstionis propo-
tæ ad disputandum: & ideo primum locum tenet, & quasi ca-
ut totius disputationis vocatur. Propositio verò dialectica
eseruit, quasi pro interrogatione ad respondentem facta, vt
er eam respondens proferat aliam: qua media, quid de re pro-
osita sentiat, explicet: & ex data responsione possit interro-
ans occasionem sumere disputandi in vnã per alteram partẽ
ropositæ quæstionis. Propositio verò probabilis deseruit iã
d constituendum syllogismum, quo possit intẽtum probari,
t quæstio terminari, aut definiri. Itaque problema & propo-
tio dialectica, sub propriis rationibus formalibus, ad insti-
uendam disputationem pertinent, non tamen ad syllogismũ
ialecticum: nisi solùm antecedenter, & quasi præsuppositiuè.
ola autem propositio probabilis pertinet ad eandem dispu-
ationem, tanquam pars syllogismi dialectici. Vbi aduertere
ebemus, quòd Aristot. hoc loco distinguit propositionem à
roblemate, dicens, problema vtramque partem interrogare.

Quid sit, & quotuplex propositio probabilis.

Probabile definit Arist. lib. 1. c. 1. his verbis: *probabilia autem* 18
sunt, quæ videntur omnibus aut pluribus; aut sapientibus: & his
el omnibus, vel plurimis, vel maximè familiaribus, & probatis.
Quod intelligitur, aut propter rem ipsam, quæ ex se apparet
era: vel propter verisimilem aliquam rationem. Itaque pro-
abile non est idem, quod verum: nec etiam, quod necessariũ,
ut certum: sed quod apparet verũ omnibus, aut pluribus, aut
apientibus. Sunt enim *propositiones in triplici differentia*. Nam
uædã sunt euidenter veræ, & quarum veritas euidẽter est co-
nita. Aliæ *euidenter falsæ*, & quarum etiã falsitas euidenter co-
noscitur. Aliæ verò *mediũ tenent*: quia veræ sunt, aut falsæ, sed
eritas, vel falsitas earũ nõ est euidenter nota: quia causa earũ,
ut ignoratur, aut nõ plenè cognoscitur: & ideo plurib. apparẽt
eræ, aliis verò etiam cõtingit apparere falsas, quia verisimilis
atio pro vtraq; parte esse solet. Et istæ dicũtur probabiles. Pa-
et igitur, quo pacto probabilis propositio distinguatur à pro-
ositione, vera, certa, necessaria, & falsa. Quia fieri potest, vt se-
undùm rẽ sit necessaria, veritatem habens necessariã: vel in re
t necessariò falsa, habens necessariã causam suæ falsitatis: &

tamen

tamen probabilis videatur, propter verisimilitudinem, & apparentiam veritatis, quam habet: vel propter verisimilem rationem, qua probari potest. Vt intelligatur, formalem rationem probabilis propositionis non tam in re ipsa consistere, quàm in apparentia, vel apparenti ratione, respectu plurium, vel sapientium, vt docuit Aristoteles.

Vnde sequitur, quòd quamuis repugnet, duas contradictorias esse simul veras, non tamen repugnat esse simul probabiles, quia sæpe contingit, vt vtraque habeat pro se viros doctos quibus vera appareat, & etiã verisimiles rationes, quibus probetur. Verùm in ipsa re necesse est alteram earum esse falsam Non tamen est necessarium (vt aliqui decepti existimant) quòd si vna propositio est probabilis: eo ipso probabilis etiam sit eius contradictoria: cùm manifestum sit, posse contingere, quòd illa appareat viris doctis vera, & verisimiles rationes pro se habeat: hæc verò, nulli appareat vera nec aliqua verisimilis ratio inuenta sit, per quam probetur.

20 *Propositio probabilis* duplex est: quædam per se; Alia verò *propter aliam*, ex qua deducitur. *Per se* probabilis, illa dicitur, cuius probabilitas ex sola notitia terminorum, absque alia ratiocinatione, per quam probetur, euidens est: ita vt intellectus non possit non iudicare, esse probabilem. Talis est hæc: Omnis mater diligit filium: aut omnis amicus diligendus est: & hãc propositionem per se probabilem definiuit Arist. 1. lib. Posteriorum, dicens: *Opinio est acceptio immediatæ propositionis, & non necessariæ*: Opinionis nomine assensum talis propositionis immediatæ intelligens: hoc est, quæ sine medio iudicatur probabilis, ex sola notitia terminorum. Et assensus huius propositionis, per se probabilis, vocari potest intellectus, intra genus probabilis propositionis: sicut intra genus euidentis vocatur intellectus assensus propositionis necessariæ, qui sine medio habetur, sola significatione terminorũ cognita. Alia est *Propositio non per se probabilis*, sed quæ ex alia per se probabili colligitur, per euidentẽ, aut probabilẽ consequentiã: aut ex euidenti alia, per consequentiã solùm probabilẽ. Et hæc est similis cõclusioni sciẽtificæ, quã ex euidentib. præmissis, & per euidentẽ syllogismũ colligimus. Nihilominus ex vtraq; propositione probabili potest fieri syllogismus dialecticus, vt per se est manifestũ.

Quidnam sit syllogismus Topicus, aut dialecticus.

EXplicatis singulis partibus syllogismi dialectici, nõ erit difficile definitionẽ eius intelligere: quam assignauit Arist. c. 1. lib. 1. Topicorum, his verbis: *Dialecticus autem syllogismus est, qui ex probabilibus est collectus: id est, qui ex propositionibus probabilibus*

ilibus procedens, probabilem etiam conclusionem colligit. Quæ sic ntelligenda est, vt ex vtraq; præmissa probabili, vel saltem ex ltera procedere debeat; nã sæpe contingit, vt ex vna euidẽti, & ltera probabili efficiatur. Talis est enim iste, Omne animal di- 21
git sibi simile: Omnis homo est animal: ergo omnis homo digit sibi simile. Cõuenit autẽ cum syllogismo demonstratiuo, cõmuni: & generica ratione dispositionis, in modo, & figura: istinguitur autẽ ab eo, specie, per modum concludendi: nam emonstratio concludit per medium necessarium: hoc est, per ausam, vel effectum necessarium: probabilis verò, per mediũ robabile: quia nec reddit causam nec effectũ conclusionis neessarium, sed solùm probabilẽ: hoc est, quæ talia apparẽt plubus, aut sapientibus, vt explicatum est. Itaq; non distinguunır per solam materiam; vt probauimus in posterioribus; sed tiam per formã specialem, ex modo speciali concludendi deımptã: cùm in forma generica dispositionis syllogisticæ coneniãt. A syllogismo verò sophistico distinguitur per formam eram, aut apparentem; atq; etiam per probabiles, aut apparẽes propositiones. Nã ex illis procedit dialecticus, sophisticus erò ex his. Sed diuersum quid est procedere ex probabilibus, ut ex apparẽtibus: nam licèt probabilis propositio sit illa, quę pparet vera, quamuis fortè vera non sit, non tamen cuicumq; l apparet, sed tantùm sapientibus, idque propter fundamentũ erisimilis rationis: vel propter verisimilitudinẽ eiusdem veriıtis. Apparẽtia verò, ex quibus procedit syllogismus sophistius, nec respectu sapientũ dicuntur talia: nec etiam vera appaent cũ fundamento rationis probabilis, aut cum verisimilituine eiusdem veritatis: sed cuicumque, & sine his fundamentis. nde solam, & nudam habent apparentiam veritatis, & ideo eceptoriæ propriè dicuntur: & syllogismus ipse, ex sic apparentibus procedens, vocatur etiam deceptorius.

---

numeratio atque explicatio locorum, ex quibus deducuntur arg. probabilia pro disputatione ineunda.

HOc solùm restabat explicandum: ex his, quæ pertinent ad 22
disputationem dialecticam instituẽdam: nempe *Locus*, ex uo desumenda sint probabilia arg. vel syllogismi. Explicatis amque & cognitis huiusmodi locis, facilè erit cuique argunenta probabilia inuenire, quibus in disputationibus vti posit. Et licèt vsus locorum ad quamcumq; scientiam pertineat, ecundùm applicationem ad propriam materiam; eorum tanen explicatio ad solam spectat dialecticam, cuius proprium nunus est, methodum præbere omnibus scientiis, ac disciplinis, ad disputationem instituendam.

23 *Locus* autem, ex quo eruũtur argumenta, diuiditur in *Intrinsecũ*, & *Extrinsecũ*. *Locus Intrinsecus*, vocatur ille, qui ad substantiam rei pertinet, vel substantiam eius comitatur. Quæ ad substantiam pertinent, sunt hæc, Definitio, Genus, Differentia, aut pars aliqua rei, vt Materia, & Forma: vel partes integrãtes, vt Caput, Manus, aut Brachium. Quod verò comitatur substãtiam, aut est Totum: (quod ideo comitari dicitur substãtiam rei: quia includit partes:) aut Descriptio ipsius rei: aut Propriũ rei: aut Accidens: aut subiectũ illius. *Vnde loci intrinseci tantum sunt nouem*; Definitio; Genus, Differentia, Partes, Totum, Descriptio, Proprium, Accidens, & Subiectum.

Locus extrinsecus, dicitur ille; qui non est in ipsa re, nec ab ea procedit, sed ex aliquo extrinseco desumitur. *Locus* autem *extrinsecus* diuiditur, in Eũ, qui habet aliquam affinitatem cum ipsa re; & in Eum, qui habet aliquam repugnantiam cum ea. *Loci extrinseci habẽtes affinitatẽ*, sunt, Coniugata, Similia, Causæ extrinsecæ, nempe Efficiens, & Finalis: Effectus extrinsecus, Maius, Minus, Auctoritas Diuina, vel humana. *Loci verò extrinseci repugnantes*, sunt, Cõtraria, Disparata, & Dissimilia. Vnde loci extrinseci vndecim sunt: quos si cum nouem intrinsecis coniungamus, inueniemus locos omnes, tã intrinsecos quàm extrinsecos, viginti tantùm esse: quos sigillatim, breuissimè tamen explicabimus: Vt ratio singulorum intelligatur, & vsus eorum reddatur facilis.

Locus primus à Definitione.

24 FRequens vsus est huius loci *à Definitione*, in disputationibus ex eo, quòd essentiam definiti continet, & cum eo conuertitur. Vnde fit: vt plures propositiones vniuersales deduci possint ex ea, quæ vocãtur Maximæ, & quasi capita sub quib. plures particulares desumuntur, ad instituẽdos syllogismos dialecticos. Et si q. proposita, circa quã disputatur, sit Absoluta, possumus assumere in argumentatione, definitionem subiecti, aut prędicati, aut vtriusq;: ex quibus deducuntur *Maximæ*, *Affirmatiuæ*, & *Negatiuæ*. *Affirmatiuæ* sunt, Quidquid cõuenit definitioni, cõuenit definito: & Quidquid potest cõuenire definitioni, potest conuenire definito, & aliæ similes. Negatiuæ, Quod nõ cõuenit definitioni, non cõuenit definito: & Quod nõ potest conuenire definitioni: nõ potest cõuenire definito, Gratia exẽpli: Si proposita q. disputanda sit, *An Dialectica sit necessaria ad alias scientias comparandas*, Subiectum huius q. est *Dialectica*, *Prædicatũ* verò necessariũ: Possumus ergo vti definitione Dialecticæ, sic arguẽtes: Scientia docens argumẽta cõficere, necessaria est ad alias sciẽtias cõparandas: sed Dialectica est sciẽtia,

docens

locens argumenta conficere:ergo necessaria est ad alias scien-
ias comparandas.Et secundùm eandem proportionem,possu-
ıus vti definitione necessarij, quod est prædicatum quęstionis,
tque etiam definitione,simul subiecti,& prædicati.

Si verò quæstio sit Comparatiua, nẽpe, *An necessitas ad alias
ientias magis conueniat Dialecticæ,quàm cæteris artibus*;vti pos-
imus definitione subiecti, atque etiam prædicati; vel vtriusq;
educendo ex eis Maximas quasdam similes superioribus,cum
is aduerbiis magis & minùs. Vt si dicamus, Cui magis conue-
it definitio,magis conuenit definitum: & Cui minùs conue-
it definitio,minùs conuenit definitum, & sic de cæteris.

Secundus locus à Genere.

Isdem ferè modis vti possumus *loco à genere.* Nam propter 25
necessariam connexionem quam habet cum speciebus, de-
ıcũtur ab hoc loco plures *Maximæ*, ex quibus instituere pos-
mus argumenta:vt sunt istæ,*Quidquid essentialiter conuenit ge-
ri, etiam conuenit essentialiter speciebus*:&,*Quod repugnat gene-
,repugnat etiam speciebus.*sicque de aliis,iuxta modos arguẽdi
definitione explicatos. Et ad hunc locum generis reducitur
cus Speciei , quia similem habet connexionem cum indiui-
ıis : & ideo non additur alter locus à specie , sed eædem ferè
aximæ deduci possunt,atque à genere:& eodem modo debẽt
plicari ad formanda argumenta à specie.

Tertius locus à Differentia.

Valde similis est locus *à Differentia*, duobus præcedentibus
à definitione & à genere.Nam duplex est differentia,*Subal-
na*,& *Atoma.* Et si *subalterna* sit de eisdem speciebus prædica-
r ac genus, & eandem habet connexionem intrinsecam cum
:quare eædem Maximæ ex ea deduci possunt , ac ex gene-
Si verò sit *Atoma*,cum definitione conuenit in duobus. Pri-
, In eo, quod intrinseca est speciei. Secundò : Quia cum ea
nuertitur.Vnde similes etiam Maximæ ex ea deduci possunt:
deducuntur ex definitione, & eisdem modis applicari debẽt
syllogismos dialecticos conficiendos.

Quartus locus à Partibus.

Partes sunt in triplici differẽtia,*Subiectiuæ*;vt species respectu 28
generis,*Essentiales*;vt materia,& forma:aut genus,& differẽ-
: & *Integrantes*;vt caput,manus,& brachium. Et ex his,quæ-
sunt *necessariæ* ad consistentiã totius,sine quibus esse nõ po-
:vt caput,cor,& similes. Aliæ *non sunt necessariæ*,sed sine illis
potest:vt manus,digitus,pes. Et à primis potest deduci arg.

à secundis deduci non potest: quia neque inferũt consistenti
totius, nec eam tollunt. A partibus plures maximæ deduci pos
sunt, propter necessariã connexionẽ, quam habent cũ toto, &
cum eis totum: vt sunt istæ: *Quod necessariò comitatur partem, ne-
cessariò etiã debet comitari totum:* &, *Quod repugnat parti, etiã re-
pugnat toti.* Et hæc accipiũtur *ex parte subiecti* propositæ quęst
Aliæ verò possũt sumi *ex parte prædicati* secũdùm proportionẽ

Quintus locus à Toto.

27 TOtum duplex est. Aliud *vniuersale*, quod est vniuersale prę
dicatũ respectu inferiorũ, quæ sunt partes eius subiectiuę
vt genus respectu specierũ, & terminus distributus signo vni-
uersali: vt omnis homo, respectu particularium, quæ sub e
cõtinentur. Et ab hoc toto, ad eius partes, sumuntur omnia ar
gumẽta quæ fiũt à superiori ad inferius negatiuè: & in summu-
lis sunt manifesta. Aliud est *totum Essentiale, aut integrale*; vt ho-
mo, equus, domus. Et ab hoc toto deduci possunt plures maxi
mæ, & ex eis cõfici plures syllogismi: vt, *posito toto necesse est pon
omnes partes necessarias.* Vnde valet arg. à positione totius, ad p
sitionẽ cuiuscunque partis necessariæ, & etiam. *ablato toto, ne
cesse est auferri aliquam partem necessariam.* Vnde valet arg. à ne
gatione totius ad negationem alicuius partis necessariæ, sul
distinctione: vt si deficit domus, aut non est fundamentum, au
non est tectum, aut non est aliqua alia pars necessaria.

Locus sextus à Descriptione.

28 DEscriptio est definitio, quam appellare solent *descriptiuam*
quia non explicat essentiam rei, nec per genus, & differen
tiam traditur, sed per propriam passionem, conuertibilẽ tame
cum re descripta: vt animal, aptum ad ridendũ cum homine: &
ideo omnes maximæ, quæ ex definitione deducũtur, ex descri
ptione deduci possunt, & eodẽ modo applicari ad syllogismo
cõstituẽdos. Et ꝙ de descriptione dicitur, de definitione, qui
nominis, intelligi debet: cùm conuertatur etiã cum re, non ta-
men de etymologia nominis: quia sæpe contingit diuersa esse
id à quo nomen imponitur, & illud ꝙ significat: quare nõ po
test argumẽtũ firmũ duci ab etymologia ad rem significatam

Locus septimus à proprio.

PRoprium est, *quod non indicat, quid est esse rei: soli autem inest
& conuersim prædicatur*: vt definit Arist. c. 4. 1. lib. quasi di-
cat, propiã passionem non pertinere ad quod quid est, seu re
essentiã; conuerti tamen cũ ea sicut definitio cõuertitur cũ de
finitio. Et ideo iisdẽ ferè modis, eadẽ ferè arg. deduci possunt

roprio,atque à definitione:quia,*Cui conuenit definitio,conuenit ropria passio*:&,*Cui non conuenit propria passio,nec definitio conuenit*. Et ficut bene colligitur, rem esse perfectiorem, quo perfectiorem definitionem habet:Ita quò perfectiorē habet passioem:cùm hæc procedat ab essentia tanquam à propria causa.

Locus octauus ab Accidente.

A*Ccidēs est,quod adest,& abest subiecto præter corruptionem eius*: vt definit ibidem Arist.Sed hæc definitio solùm videtur cōenire accidētibus verè inhærētibus, quæ ideo vocātur intrineca: nihilominus etiam alia quæ solùm videtur extrinsecā deominationē significare,sub nomine accidētis hæc loco debet ntelligi:vt dextrum esse,vel sinistrum parietem : aut visum,vel ntellectū esse:quia in modo denominandi similia sunt accidēibus intrinsecis.Ab accidente deduci possunt plures Maximæ, z ab his plura arg.Vt,*Si accidētia prædicati nō conueniūt subiecto, on cohærebit prædicatū subiecto*:quo arg.vsus videtur beatus Perus,Actor. 2. probans discipulos nō fuisse ebrios:quia tempus llud tertiæ horæ diei nō erat cōueniens ebrietati; & ideo nec liscipulis, cùm eadem hora eis imponeretur ebrietas. Et bene robatur aliquem non occidisse alterū, si probatur eo tēpore juo occisus est,in eodem loco occisionis non fuisse,sed alibi. 29

Locus nouus à subiecto.

D*E subiecto inhæsionis*,intelligitur locus iste,cui inhærent accidentia non de subiecto prædicationis,cui potest prędicaum essentialiter conuenire:& ideo meritò numeratur inter loos intrinsecos.A subiecto possunt deduci Maximæ istæ & siminiles:*Cui repugnant accidētia,etiam repugnat subiectum*:vt si alicui repugnat intellectus, etiam anima; & si repugnant corporea accidētia,etiam repugnabit corpus. *Vbi subiectum est,ibi deent esse accidentia*:&,*Vbi non sunt accidentia,nec est subiectum*:&,*Motis nobis mouentur omnia quæ sunt in nobis*:id est accidentia. Et x his, & aliis maximis, multa possunt effici arg. à loco Subiecti:& isti sunt omnes loci intrinseci.Sequuntur extrinseci.

Locus decimus, & primus inter Extrinsecos,à Coniugatis.

C*Oniugata dicuntur voces,quæ sub diuersa terminatione eandem formam significant,atque participant*:& propterea quasi idem ugum ducere videntur; vt Iustus,Iustitia,& Iustè:& omnes caus per quos variatur idem nomen,& verbum.Ad hæc reducuntur alia quæ eandem formam significant,licèt diuersæ omnino int voces : vt Iustus,& studiosus : quæ ita se habent,quantùm ad rem significatam,sicut iustitia,& iustus. Ex his deducuntur 30

istæ maximæ,& similes: *Quæ dicuntur de vno coniugatorum, su[o] etiam modo,& cum debita variatione, dicuntur de alio*;vt si Philosophus est sciens,philosophia erit scientia:&, *de quo dicitur vni[us] coniugatorum,dicitur etiam suo modo alterum.* Et ex his ac similibus propositionib. possunt fieri multa argumenta à cõiugatis

Locus 11. à Simili.

SImilia sunt,quæ participant eandem formam:vt omnia alba.A[d] quæ reducuntur, quæ habent eandem proportionem:vt auriga,& dux; quia similem curam ei, quam habet auriga in su[o] curru,debet habere dux in exercitu. Ad similia etiam reducuntur æqualia, & ab eis deducuntur Maximæ plures, pro argumentis instituendis,similes huic; *Cygnus disgregat visum: erg[o] etiam paries albus.* Sed semper debet fieri in his argumentum à ratione formali similitudinis,& non ab aliis materialibus,quæ habere possunt similia:non est enim bonum argum.si dicamus; *Cygnus est auis,ergo etiam paries albus est auis.*

Locus 12. à Causa.

31 QVadruplex est causa: *Finalis,Efficiens,Materialis, & Formalis.* Verùm locus iste, cùm sit extrinsecus, solam Finalem, & Efficientem complectitur: non Materialem, & Formalem, quæ cùm sint partes rei intrinsecæ, potiùs ad locum partium pertinebunt.*Causa finalis est*,cuius gratia operatur efficiens, & producit effectum, & *Causa efficiens*, à qua effectus procedit. Maximæ,quæ ex eis deduci possunt,similes sunt his:*Posita causa,necessariò ponitur effectus*:quæ intelligitur de causa actuali, & sufficienti,& *Non posito effectu, non ponitur causa*:quæ simili modo intelligitur.Verùm quæ ad naturam & proprietatem harum causarum pertinent,in secundo lib.Phys.à nobis explicantur.

Locus 13.ab Effectu.

VAlde similis est locus iste præcedenti: quia eædem Maximæ à causa,& effectu deducuntur:idem est modus arguendi in eis;vt,*à Positione effectus ad positionem causæ*: v.g. Si dies est, sol est in nostro hemisphærio. *Ablato effectu aufertur causa*: vt, non est dies, ergo nec sol est in nostro hemisphærio. Sed intelliguntur istæ,& aliæ similes, de causis necessariis & sufficientib.

Locus 14.à Maiori,& 15.à Minori.

32 SImiliores sunt duo isti loci,à maiori,& minori:& ideo de illis simul loquendũ est. A maiori sumitur hæc Maxima:*Quod potest efficere maius,potest efficere minus*:& à minori hæc,*Quod nõ potest efficere minus,nec potest efficere maius*.Sed vtraq;debet intelligi

ligi de maiori & minori, eiuſdem conditionis. Nam ſi diuerſæ rationis ſint, non valebit argumentum. v. g. Angelus poteſt intelligere, quod eſt maius: ergo poteſt ambulare, quod eſt minus. Quia diuerſæ conditionis ſunt intelligere, & ambulare. Item non poteſt ambulare, ergo nec intelligere.

Locus 16. & 17. ab Authoritate Diuina, & humana.

TEſtimonium fide digni, cui fides innititur, valde extrinſecũ eſt rebus teſtificatis vel creditis; vt ex ſe eſt manifeſtũ. Vnde locus ab authoritate fide digni, maximè extrinſecus eſt. Sed ſi ſit ab authoritate Diuina, infallibilem veritatem tribuit rei: quia cùm Deus ſit ſumma, & prima veritas, nõ poteſt falli: & cùm ſit ſumma bonitas, fallere nõ poteſt. Vnde quæ DEVS teſtificatur, ea infallibilem veritatem habent: & tales ſunt res noſtræ fidei, quas propter Diuinam authoritatem credimus, & argumenta Theologica ab hoc præcipuè loco deducuntur.

Ab humana verò authoritate, aut teſtimonio, non adeo firmũ arg. 35 *deduci poteſt.* Sed valet plurimũ, ad explicãdas res diuinæ fidei. Nam licèt ſacri Doctores, homines fuerint, tamen expoſitio ſacræ Scripturæ, quam omnes, vel plures eorum adferunt (etiã ſi diſſentiat vnus, vel alter) maximam facit fidem: quia non eſt credendum, permiſiſſe Deum eos in hac re decipi, ad quos pertinet Scripturã exponere, & expoſitam aliis tradere. Valet etiã multùm in rebus, quæ dependent ex libera hominum voluntate; vt ad impoſitionem, & ſignificationem nominum: quia nominibus vtendum eſt, vt plures vtũtur. Præterea in reb. quæ per ſenſus euidenter cognoſcuntur: atque etiam in his, quæ ad hiſtoriam pertinent: quæ inniti debent euidentiæ alicuius, vt plurimùm, per aſſenſus habitę, ex qua ita contigiſſe credunt alij. Sed non valet in his, quæ cognoſcuntur per diſcurſum, in quib. præcipuũ locũ ratio tenet, quãquam adhuc in his multùm valeat cõmunis cõſenſus omniũ. Semper ergo deducitur arg. probabile, ab authoritate humana: & quo plures ſunt, qui aliquid teſtificantur; eo efficacius arg. deducitur. Negatiuè tamen non eſt ab authoritate humana arguendum, quaſi probetur, rem non ita eſſe, quia à nemine narratur: quia non eſt neceſſarium ſcripta fuiſſe omnia.

Locus 18. & 19. ab Oppoſitis, & Repugnantibus ſeu Diſparatis.

NOn multũ differunt duo iſti loci, *ab Oppoſitis & Repugnantibus, ſeu Diſparatis*, quia eadẽ ferè argumenta ab vtriſque deducuntur. *Oppoſitio quadruplex eſt*, vt in Poſtprædicamẽtis diximus. *Contraria*, quæ eſt inter Albũ, & Nigrum. *Contradictoria*: Inter album, & non album. *Priuatiua*: Inter cæcum & videns:

& *Relatiuo.* Inter Patrem & Filium; & in cõtradictoriè oppoſitis, maxima hæc ſemper eſt vera: *Quod cui conuenit vni, non poteſt conuenire alteri,* &, *Cui non conuenit vnum, neceſſariò cõuenit alterum:* quia immediata eſt eorum oppoſitio. Et idẽ eſt in priuatiuè oppoſitis: nõ quidẽ abſolutè, ſed circa ſubiectũ aptum; vt, *Cui conuenit cæcitas, non poteſt ſimul conuenire viſus:* nec, *Cui conuenit viſus, poteſt ſimul cõuenire cæcitas. Et ſi viſus non conuenit, neceſſe eſt conuenire cæcitatẽ:* &, *Si non conuenit cæcitas, neceſſe eſt viſum conuenire.* In cõtrariis verò, valet arg. ab affirmatione vnius, ad negationẽ alterius: vt, eſt album: ergo non eſt nigrũ. Sed nõ valet à negatione vnius, ad negationẽ alterius: vt, non eſt album; ergo eſt nigrum : quia oppoſitio contraria, non eſt immediata. Et ſimilia argumenta deduci poſſunt à repugnantibus, aut diſparatis, quorum exempla ſatis ſunt manifeſta.

Locus 20. à Diſsimili.

D*Iſsimilia* appellantur, quæ diuerſam habent formam, aut naturam: vt albedo, & dulcedo: album, & nigrum: homo, & leo ad quæ reducuntur ea, quæ licèt eandem formam ha-
81 beant, non tamen in eodem gradu, ſed diuerſo: qualia ſunt, calidum vt vnum, & calidum vt octo. Et ab vtriſque deſumi poſſunt argumenta. Quia, *quæ vni conueniant, non poſſunt conuenire alteri.* Sed ſemper ſunt accipienda formaliter, hoc eſt, in quantum diſſimilia in natura, vel gradu : & non ſecundùm alias rationes materiales, in quibus manifeſtum eſt poſſe conuenire. Et hæc notaſſe ſufficiat circa librum Topicorum.

PRO LIBRIS ELENCHORVM.
Tractatus de ſyllogiſmo Sophiſtico.

1 DVo agit Ariſt. in duobus libris Elenchorũ, vt vniuerſali diuiſione, totũ hoc opus comprehendamus. *Explicat naturam ſyllogiſmi Sophiſtici, & partium eius,* ex quibus componitur; tanquã obiectũ proprij. *Deinde locos omnes enumerat, ex quibus fallacia argumenta deducuntur,* aut occaſionẽ ſumunt: qui ſunt fallaciæ tam in dictione, quàm extra dictionem. Nos verò ea, quæ ad fallacias pertinent, ad ſummulas remittentes, in quib. copiosè explicantur, aliquid de natura ſyllogiſmi ſophiſtici dicemus: qua intellecta, quidquid in præſenti opere tradit de eo Ariſtoteles, aliqua ſaltem ratione percipi poſſit.

Quidnam ſit ſyllogiſmus, Sophiſticus, & quotuplex: & an verus ſit ſyllogiſmus, vel non?

Syllo

S*Yllogismus Sophisticus*,si etymologiam nominis sequamur,idē 2
significat ac syllogismus sapientis, cùm σοφὸς sit sapiens:vsu
amen philosophicæ scholæ factum est;vt iam non syllogismus
apientis,sed decipientis,aut decipere volentis,per eum intelli-
gatur.Quia per sophistam non iam verum sapientem,sed eum,
qui sapiens videri vult,omnes intelligunt.Definitionem,& Di-
iisionem *syllogismi sophistici* tradit Arist. 1. lib. Topic.c.1.Sed vt
ria illa,quæ de eo considerari possunt, commodiùs explicen-
ur,à diuisione incipiendum est.

Diuidit autem Arist. syllogismum sophisticū in tria mēbra,
 primum ita definit:*Litigiosus autem est syllogismus, ex his,quæ
videntur probabilia,non sunt autem.*Secūdùm verò his verbis;*Et
ui ex probabilibus quidem, aut ex his quæ videntur probabilia, est
pparens.*Et paulo inferiùs,de vtroq; in particulari loquens as-
erit;Primum, esse verum syllogismum:Secundum,non verùm,
ed apparentem. Postremum membrum, vocat paralogismum:
 ait eū esse, quia assumit propositiones proprias alicuius sciē-
iæ:quæ vt ab ea scientia assumuntur, necessariæ sunt:sed vt ab
o assumuntur,solùm apparent necessariæ,& sunt falsæ.Et talis
st syllogismus iste:Lineæ ductæ ab eodē puncto in idem pun-
tum,sunt æquales:Chorda, & arcus ducuntur ab eodem pun-
to:ergo sunt æquales.Syllogismus iste constitutus est in mate-
a geometriæ, sed maiorem propositionem sic accipit geome-
ia:Omnes lineæ rectæ,ductæ ab eodem puncto in idem pun-
tum,sunt æquales. Et sic vera est, ac necessaria : sed cùm acci-
iatur in illo syllogismo sine illa voce,recta,apparet quidē ne-
essaria,quia apparet eadem:sed falsa est,& valde diuersa;vt cō-
at : & ideo procedit ex propositionibus illius scientiæ appa-
entibus necessariis:non tamen verè necessariis, sed falsis.

Ex his autē tribus syllogismis,primus, qui dicitur *Litigiosus*, 3
 tertius qui dicitur *Paralogismus*,cōueniunt in eo, quòd vter-
ue seruat formam syllogisticam,cùm in Figura & Modo con-
ituatur : vnde ex hac parte non peccat , sed differunt in his ex
uibus procedunt. Quia prior ille procedit ex his,quæ apparēt
obabilia,sed probabilia non sunt:paralogismus verò, ex ne-
essariis,ac propriis alicuius scientiæ : sed quæ nec sunt neces-
ria,nec ad illam scientiam pertinent:sed sunt falsa.Secundus
erò qui etiam litigiosus vocatur, in vtroque differt ab aliis
uobus.Nam primo non seruat formam syllogismi,sed peccat
 ea : & ideo dixit de eo Arg. esse litigiosum syllogismum.Nec
erò esse syllogismum, hoc est, non habere veram formam syl-
gismi,sed solùm apparentem.

Et ex his intelligitur, *Primum & tertium veram habere formā
logismi*: & ideò veros esse syllogismos.Nā procedere ex appa-

rentibus, aut etiam ex falsis, non tollit veram formam syllogismi. *Secundum verò non esse verum syllogismū, sed apparentem*, & tales sunt omnes qui regulas syllogismorū non seruāt: sed vel ex medio æquiuoco procedunt, vel non distributo, vel ex negatiuis præmissis: aut alios defectus patiuntur circa formam.

4 Secundò intelligitur, *Hos tres syllogismos essentialiter esse diuersos*: quia vel differunt ratione formæ syllogisticæ: vel ex parte præmissarum. Ex parte quidem formæ, differt secūdus à primo & tertio: & cùm differentia ex parte formæ sit essentialis, euidens est differre essentialiter ab eis. Tandem primus & tertius licèt conueniant in forma syllogistica, & quasi generica, differunt tamen in forma speciali, ex modo concludendi desumpta.

Nā primus procedit, & concludit ex his, quæ solùm apparē probabilia. Tertius verò ex his quæ apparent necessaria. Ideo primus & tertius differunt tanquam veræ species syllogismi. Secundus verò non differt ab eis tanquam vera species; quia cùm non habeat veram formam syllogismi, nec vera species eius esse potest: sed solùm secundùm apparētiam. Vnde duo illi sunt syllogismi simpliciter; iste verò non, nisi secundùm quid: quia solū habet apparentiam syllogismi, eo modo quo homo pictus solam habet apparentiam hominis: differt ergo ab eis analogicè.

Quocirca intelligitur tertiò, *Diuisionem syllogismi sophistici in hæc tria membra, esse Analogi in Analogata*. Verùm respectu duorum membrorum, nēpe primi, & tertij, esse generis in suas species: & ideo Arist. non definiuit omnes vna definitione, sed diuersis: simul diuidens syllogismum sophisticum in hæc tria membra: & singula definiens propriis definitionibus.

5 Quartò intelligitur: *Generalem diuisionem syllogismi, in Demonstratiuum, Dialecticum, & Sophisticum, esse diuisionē generis in suas species*, si sophisticus solùm sumatur pro eo, qui non peccat in forma, quo pacto primum & tertium solùm comprehendit. Nā solùm hoc modo sumptus, vera species syllogismi est: subalterna tamen, cùm in duas alias species diuidatur. Tertius verò syllogismus non est species vera syllogismi, cùm forma careat: sed solùm secundùm apparentiam. Vnde si sophisticus sumatur, prout omnes tres comprehendit, eadem diuisio generalis ex parte eius erit analoga, cùm vnum membrum comprehendat; quod non est syllogismus, nisi secundùm quid.

6 *Præter hanc diuisionem syllogismi* in tria membra, quæ essentialis est, diuiditur *diuisione accidentali*, in membra, secundùm duos diuersos effectus, vel fines, quos per eum intendere potest sophista. *Primus finis est*, ostentare scientiam; & aucupari gloriā: & tunc dicitur syllogismus *sophisticus* tātùm, *vel litigiosus*: quia sophista per eum non tam intendit disputationem instituere, quàm

quàm litem, aut litigium, verbísque fallacibus conuincere respondentem, & ideo ſapiens haberi, in opinione vulgi. *Secundus finis eſt*, periculum facere, vel experimētum ſumere de ſcientia alterius: & tunc dicitur *ſyllogiſmus Tentatiuus.*

Deinde diuiditur etiam *accidētaliter in quinque alia membra*, ſecundùm quinque inconuenientia, ad quæ ſophiſta intendit deducere reſpondentem. *Et inconuenientia* hæc ſolent vocari metæ, vel termini: quia quaſi ad illa tanquam ad metam, ſcopū, vel finem ſuæ diſputationis, alium deducere intēdit: Prima eſt, *meta Redargutionis*: Quando reſpondens cogitur vi ſyllogiſmi apparentis negare, quod priùs conceſſerat: vel concedere quod negauerat. Secunda eſt *meta falſi*: Quādo cogitur aliquid apertè falſum concedere, vt quòd ipſemet non ſit homo, illo ſyllogiſmo: Quod ego ſum, tu non es: Ego ſum homo: ergo tu non es homo. *Tertia eſt meta inopinabilis*, ſeu *Paradoxa*: Quando cogitur concedere rem aliquam inopinabilem à ſapiētibus, vel opinione vulgi inauditam, quamuis fortè non ſit falſa. Quarta eſt *meta Solœciſmi*: Quando aliquam incongruam locutionem compellitur concedere. Quinta dicitur *meta Nugationis*: Quando cogitur ad inutilem minùs ornatam locutionem, per quam nugari videatur. Vt ſi cogatur dicere: Naſum, eſſe naſum curuū, aut ſimum: Et hæc de ſyllogiſmo ſophiſtico annotaſſe ſufficiat: ex quibus cognoſcemus naturam eius, atque etiam quot ſpecies & membra habeat: & quotnam ex membris eius ſint veri ſyllogiſmi, quótque non veri, ſed ſolùm apparentes. Fallaciæ verò omnes quæ ſunt quaſi loca, ex quibus varij ſyllogiſmi fallaces deduci poſſunt, ſatis ſunt in Summulis explicatæ: & ideò non putamus enumerationem & explicationem ſingularum in hac parte repetendam.

Hæc tandem quæ circa vniuerſam Logicam Ariſtotelis annotauimus in noſtris Commētationibus, dilucidam ſatis, reor, ac breuem eam efficient: vt facilè, & breui tempore poſſit liberalium Artium ſtudioſis huius florētiſſimæ Academiæ, à ſuis Magiſtris in Gymnaſiis explicari, & ab eis percipi. Faxit DEVS *Opt. Max. vt labor hic noſter in gratiam eorum aſſumptus in gloriam eius, ſacriſſimæque Deiparæ, ac B. Thomæ, in maximámque eorum ſtudioſorum vtilitatem (vti ſperamus) cedat.*

FINIS TOTIVS LOGICÆ.

INDEX

INDEX RERVM NOTABILIVM, QVÆ IN VTRAQVE parte Dialecticæ continentur.

Prior numerus marginem, posterior paginam denotat.

Genus.

Habitus.

Indiuiduum.

Pars.

Principium.

Problema, & propositio Dialectica.

Prædicatum.

Quantum.

Qualitas.

Relatio.

Substantia.

Species.

Scientia.

Syllogismus.

Tempus.

Vniuoca.

Vniuo

FINIS.

